بۆ ئەوەی نەبێتە زەمی پاشەملە

ستران عەبدوڵڵا

2023

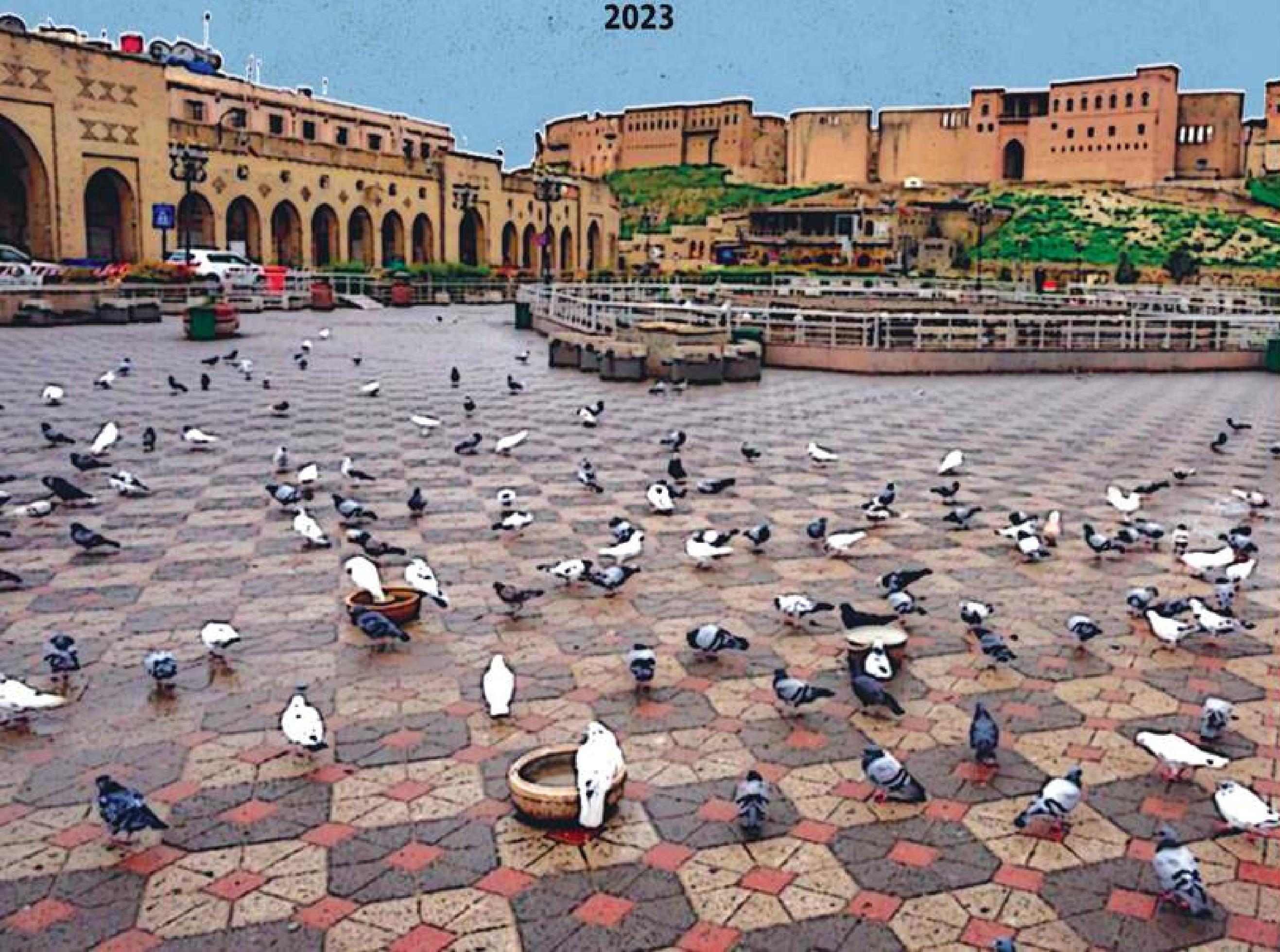

ستران عەبدوڵڵا

بۆ ئەوەی نەبێتە زەمی پاشەملە

ئیتر (بۆ ئەوەی نەبێتە زەمی پاشەملە) کۆمکردنەوە و لێرە بڵاوم کردنەوە . دەبێ خوێنەری بە دیقەت خۆی بتوانێت راستەرێی بیرکردنەوە و هێڵی گشتی هەڵوێستەکان دیاری بکات و پلە و نمرە، یان پێچەوانەکەشی، هێمای پەسەندکردن و ڕەتکردنەوەیانی بۆ دابنێ.

لە بڵاوکراوەکانی

کوردستانی نوێ

2023

بۆ ئەوەی نەبێتە زەمی پاشەملە

بۆ ئەوەی نەبێتە زەمی پاشەملە

ستران عەبدوڵڵا

سلێمانی - ٢٠٢٣

له بڵاوكراوەكانی
كوردستانی نوێ

ناوی كـتـێــب: بۆ ئەوەی نەبێتە زەمی پاشەملە

نووسینی: ستران عەبدوڵڵا

بەرگ: ئومێد محەمەد

دیزاین: شۆڕش ئەحمەد

نۆرەی چاپ: چاپی یەكەم- ٢٠٢٣ سلێمانی

چاپ: چاپخانەی حەمدی

تیـراژ: (٥٠٠) دانە

ژمارەی سپاردن: له بەڕێوەبەرایـەتی گشتی كتێبخانە گشتییەكان ژمارە (١٧٤٢)ی ساڵی (٢٠٢٣)ی پێ دراوە.

فیعلەن، (بۆ ئەوەی نەبێتە زەمی پاشەملە)

(بـۆ ئـەوەی نەبێتـە زەمـی پاشـەملە) نـاوی ئـەم کتێبـە و نـاوی وتارێکـی نـاو ئـەم کتێبەشـە. هـەر بـەم نـاوەش دەمـەوێ پێشـەکییەکی بـۆ بنووسـم.

ئـەم کتێبـە زنجیرەیەکـی تـرە لـە وتارەکانـم لـە قۆناغـی جیاجیـای کاری ڕۆژنامەنووسـیمدا. گوڵبژێرێکـم لـە هەندێکـی تـری نووسـینەکانم کـرد کـە بـە هـۆکاری جیاجیـا لـەو کتێبانـەی تـرم بـڵاو نەبوونەتـەوە، لەبـەر ئـەوە پێچەوانـەی ئەوانـی تـر ئـەم کتێبـە کەمـتر یەکێتـی فیکـر و یەکێتـی ئاراسـتەی تێدایـە. چونکـە لـە بـەرواری جیـا و لـە کاتـی جیـاوازی ڕیزبەندییـە سیاسـیەکانی کوردسـتاندا نـووسراون.

هێڵـی سـەرەکی ئـەم نووسـینانە خاوەندارێتـی لـە هەڵوێسـتەکانی یەکێتـی نیشـتمانی کوردسـتان و داکۆکییـە لـە سیاسـەت و ڕوانینەکانـی. بـە گوێـرەی ڕیزبەنـدی سیاسـی و گۆڕانـی هەلومەرجـی وڵات ئـەم ڕوانینانـە لـە بـزاوت و گۆڕانـدا بـوون، بـەڵام جێگـر و نەگـۆڕ لەم پرسـەدا پێویسـتی گەشـە و نەشـەی یەکێتـی و هەندێـک جاریـش ئاراسـتەکردنی بـۆ هەڵوێسـتی باشـتر کـە هـەر دەبـێ ئەمـە هەڵوێسـتی ڕۆژنامەوانـی نیشـتمانیی و کادیـری حزبـی بێـت.

لەبـەر ئـەوە ئاسـاییە لێـرە بـە گوێـرەی هەڵوێسـتی یەکێتـی هەڵوێسـت لـە هاوبـەش و لـە ڕوانگە و ئاراسـتەی حزبەکانـی تریـش هەبێـت. ئیـتر (بـۆ ئـەوەی نەبێتـە زەمـی پاشـەملە) کۆمکردنـەوە و لێـرە بـڵاوم کردنـەوە . دەبـێ خوێنـەری بـە دیقـەت خـۆی بتوانێـت ڕاسـتەڕێی بیرکردنـەوە و هێڵـی گشـتی هەڵوێسـتەکان دیـاری بـکات و پلـە و نمـرە، یـان پێچەوانەکەشـی، هێـمای پەسـەندکردن و ڕەتکردنەوەیانـی بـۆ دابنـێ. جـا بـۆ ئـەوەی کەمێـک هـاوکاری دۆزینـەوەی ئـەو هێڵـە گشـتییە بـم و زۆریـش سـەر لـە خوێنـەر نەشـێوێ، بەسـەر چەنـد فەسـڵ و چەنـد ناونیشـان و چەنـد بەروارێکـدا دابەشـم کـردوون.

وەک هەمیشـە لـە پاکانـەی چاپکردنـی ئـەم کتێبانـەدا دەڵێـم نووسـینەکان جـەرگ و جگەرمـن، ڕەوتێکـی بیرکردنـەوەن خـۆم چاپـی بکـەم و گـردۆ کۆیـان بکەمـەوە تـا خوێنـەر کـە بـە دوای جوڵانـەوە و جیـوەی پرۆسـەی سیاسـی کوردسـتاندا دەگەڕێـت، ئـەم کتێبانـە یارمەتیـدەری بـن. وەک خـۆی چـۆن هاتـوون، لـە تەنـوور بـە گەرمـی دەریـان بێنێـت!

ستران عەبدوڵڵا
٢٠٢٣/٦/١٣

فەسڵی یەکەم

بۆ ئەوەی بیرۆکە نەمرێ

دووباره نووسینەوەی مێژوو

*دەلاقەیەکی گەورە هەیە لەنێوان ئەوەی هەڵوەستە لە ئاستی مێژووی پەنجا ساڵەی خۆتدا بکەی بۆ هەڵێنجانی پەند و ئەزموون و لەنێوان ئەوەی یۆبیلی زێڕین بکەیتە دەرفەتی بیانوو هێنانەوە بۆ (هەرەس) هەروا جیاوازییەکی گەورەتریش هەیە لەنێوان سەرلەنوێ خوێندنەوەی مێژوو لەژێر رۆشنایی دەرکەوتە تازەکانی زانست و دەستگیرکردنی دیکۆمێنت و بەڵگەنامەی نوێ لەلایەک و لەنێوان (دووبارە نووسینەوەی مێژوو) بەوجۆەی بەعس بانگەشەی بۆ دەکرد و پارتیش پەیڕەوی لێ دەکات لەلایەکی ترەوە. (دووبارە خوێندنەوەی مێژوو) کاری ئەو میللەتە خواپێداوانەیە کە بە هۆی جێگیری دامەزراوەکانی دەوڵەتەوە لە مێژە رووداو و بەسەرهاتەکانی مێژووی خۆیانیان ئەرشیف کردووە و لەگەڵ هەر دەرکەوت و بەڵگەنامەیەکی نوێدا دەوڵەمەندتری دەکەن. (دووبارە نووسینەوەی مێژوو)ش کاری رژێمە دیکتاتۆرییەکان و تەزویرچییەکانە کە دوای ئەوەی شێوازی ژیانی هەنووکەیی بە دڵی دیکتاتۆر و سەرکەوتووە تەڵەکەبازەکان پێکدێننەوە دەخوازن رابردووی کۆمەڵ و گەلانیش دەستگیر بکەن و تەنانەت مێژووش پاوانی رۆڵی دۆن کیشۆتانەی خۆیان بکەن. لە عیراق دا بەعس راپەڕینێک، رووداوێکی سەروەریی مێژووی هاوچەرخی ئەم وڵاتە نەما کە بەناوی خۆیەوە نەینووسێتەوە و لەنێو بەعسیشدا بەسەرهاتێک نەما مۆری (صدام)ی لێ نەدرێ و دوای ژەهر پرژێن کردنی دەرخواردی نەوەی نوێی گەمارۆدراوی عیراقییەکان نەدرێ.

*پێدەچێ تەماهی پارتی لەگەڵ بەعسدا تا پلەی پەیڕەویکردنی تیۆری مێژوویی

بەعسی چووبێ. هەر بۆیەش هاوشانی تەخشان و پەخشانکردنی پارەیەکی زۆری ئیبراهیم خەلیل لەم یۆبێلەدا، هەڵمەتێکی چەواشەکارانەی گەورەش (بۆ ئەوەی مێژوو بە چەواشەیی بنووسرێ!) لە راگەیاندن و رۆژنامە و کتێبۆلکەکانی ئەم دواییەی پارتی دا دەستی پێکردووە کە هەرگیز لە هیچ سەردەمێکدا ئەو هەڵمەتە گەرم و گوڕی ئەمساڵی بەخۆیەوە نەبینیووە. راستە لە مێژوویەکی پیشووتر بەتایبەتی لە سەرەتای دەست پێکردنەوەوی شۆڕشی نوێدا پارتی راستی هەرەس و هەکاری و شەڕی ناوخۆی شاخ و شەڕی کوردستانی ئەودیوی ئاوەژوو کردبوو، بەڵام هەر چۆنێک بێ ئەو ئاوەژووکردنەوەیە بیانووی رۆژی خۆی هەبوو بۆ دەربازکردنی پارتی لە تەنگژە سیاسییەکان. هەروا دوای راپەڕین-یش کە پەیتاپەیتا رۆژنامەکانی پارتی لە بیرەوەری راپەڕین دا مێژووی راپەڕینیان دەشێواند، نەزەر وابوو کە ئەو شێواندنە بەشێکە لە ململانێی فیفتی-فیفتی و دڵنەوایی خۆشمان بەوە دەدایەوە کە کانیی مێژوو بەو ئاوە لێخنە راگوزەرە پیس نابێت و بزاڤی پێشڤەچوونی مێژووی کوردیش ئالیەتی تۆکمەی خۆی هەیە کە سەرەنجام خوێندنەوەی دروستی لێ دەکەوێتەوە و هەر حزب و کەسێکیش لە هەقی خۆی کەمتر و هەورازتر وەرناگرێ. بەڵام ئەمڕۆ کە سەرنج لە لێشاوی نووسینی رۆژنامە و کتێبەکانی پارتی دەدەیت وای دەبینی کە پیلانێکی مەزن بۆ دووبارە نووسینەوەی مێژووی سیاسی و کۆمەڵایەتی میللەتێک لەئارادایە و لەم پێناوەشدا بە ئەندازەی تێچووی دامەزراوێکی رەسمی دەوڵەت، پارە بۆ ئەو چەواشەکارییە تەرخانکراوە و کەسیش گرەنتی ئەوە ناکات مێژوو لە روانگەی پارتییەوە چ پەند و ئەزموونێکی لێ شین دەبێ و بزاڤی سیاسی کوردستانیش تووشی چ نائومێدییەک دێ، وەختێک ئاوڕ لە دواوە دەداتەوە و جگە لە هێماکانی بنەماڵە و پاکانەی شکست هیچی دیکە نابینێتەوە تا بیانکاتە سونبلێک بۆ ئایندەیەکی درەوشاوەتر.

*تەزویر و (نووسینەوەی مێژوو) ترسناکترین پیلانی پارتییە، چونکە ئەو پیلانە تەنها هەڕەشە لە دەسکەوتە هەنووکەییەکان و دەرفەتە لەبارەکانی ئەمڕۆ ناکات، بەڵکو یاری بە یادەوەری میللەتێک دەکا کە لە بنەڕەتدا هێشتا مێژووی خۆی ئەرشیف نەکردووە، چ جای ئەوەی دووبارە بینووسێتەوە!

١٩٩٦/٨/١٤

له راپەڕینی بەردەرکی سەراوە
بۆ شۆڕشی ئەیلول و... شۆڕشی نوێ

*لەکۆتایی سەدەیەکی رابورد نزیک دەبینەوەو خەباتی کوردایەتیش چاوی لەوەیە لەدەروازەی سەدەی داهاتوودا کەدەروازەی هەزارەیەکی نوێشە، باشتر هەلومەرجەکانی سەرکەوتنی بۆ برەخسێ‌و چاکتر بپەرژێتە سەر بەدیهێنانی ئەو ئامانجانەی لەپێناویدا هاتۆتە بوون. واخەریکە تێکۆشانی کورد سەدەیەکی تەواویتر بەرێ دەخاتو دەتوانین بڵێین ئەم سەدەیە بەهەق سەدەی تێکۆشان بوو بۆ کورد. هیچ نەبێت لەڕووی نیەتی کارو خەباتەوە. ئەگەر بشڵێین دەسکەوتە بەدیهاتووەکان بەئەندازەی قوربانییەکانیش نەبووبن، بەڵام دواجار خۆ دەتوانین بڵێین تێکۆشانەکانی کورد، راپەڕین‌و شۆڕشەکانی‌و، تەنانەت تەقەلا سیاسی‌و دیبلۆماسییەکانیشی بەنیەتی سەرخستنی کوردایەتی‌و بەدەستهێنانی ئامانجەکانی بوون.

*لەمێژووی ئەم هەزارەی وا دەڕواتو لەسەدەی ١٩-دا بەتایبەتی رێڕەوی رابوونی نەتەوەیی کورد تادەهات رێگای زیاتر بۆ تەخت دەبوو. ئەوە بوو کۆششەکانی بۆ کورد دەدران لەشۆڕشی نەتەوەیی شێخ عوبەیدوڵلای نەهری لەساڵی ١٨٨٠دا گەیشتە ترۆپکی خۆی.

ئەو رابوونە کوردستانگیرەی شێخی نەهری ئەگەرچی وەک زۆربەی شۆڕش‌و راپەڕینەکانی کورد پیلانی لەدژ سازکراو راپەڕیوانی سەرکوت کران، بەڵام رۆڵی مێژوویی‌و سیاسی هێندە گەورەو پڕ کاریگەربوو لەسەر رێڕەوی بزاڤی رزگاریخوازیی گەلی کوردستان تائەو ئەندازەیەی ساتو زەمەنی شۆڕشەکە بووە زەمەنێکی وەرچەرخێنەر کە بەئاشکرا دوو قۆناغی لەرێڕەوی خەباتی کورد لێک جیاکردەوە.

لێک جیاکردنەوەیەکی ئیجابی ئەوتۆ کەمانای دابڕانی دووقۆناغ نەبێت بەڵکو مانای پێشخستنی ڕێڕەوی خەباتەکە بێت، بەئاڕاستەی گۆڕانێکی چۆنایەتی لەقۆناغی تازەدا. ئەمەش نەریتی شۆڕشە مەزنەکانی مێژووە کەلەیەک کاتدا درێژە پێدەرو کەڵک لێوەرگری کەلتوری عەمبارکراوی رابردوونو لەهەمان کاتیشدا خاڵی وەرچەرخانو گۆڕانی مەزنن لەمەیدانی خۆیاندا.

*هەروا لەمێژووی ئەم سەدەیەی وا لەتەواوبووندایە (سەدەی بیستەمی غیرەتی کورد) چەندین تەقەلای راپەڕینو کۆششی شۆڕشگێڕیو سێ ئەزموونی خۆماڵی لەحوکمڕانیدا ڕوویان داوە، کەدوا شۆڕشو دوائەزموونی حوکمڕانی سەرەڕای پیلانەکانی لەدژی دەکرێن، هەروا ماوەو لەگەشەسەندنی بەردەوامدایە.

بەڵام خاڵەکانی وەرچەرخانو ساتەوەختەکانی گۆڕانی چۆنایەتی بەوجۆرەی خەسڵەتی رەسەنایەتیو نوێگەری تێدابێت. بەوجۆرەی وەک لەشۆڕشە مەزنەکاندا ڕوویداوە لەیەک کاتدا درێژەو کەڵک وەربگرێت لەکەلتوری شۆڕشگێڕیو لەهەمان کاتیشدا پەرەی پێبداو ئیدیکەی بخاتە سەر، ئەمانە کەم جار ڕوویان داوەو بەگشتیش کەم جار لەمێژووی میللەتاندا ڕوو دەدەن.

لەم بوارەشدا یەکێک لەو راپەڕینانەی لەنیوەی یەکەمی ئەم سەدەیەدا وەرچەرخانێکی چۆنایەتی گەورەیان لەدیرۆکی میللەتەکەماندا بەدیهێنا راپەڕینە جەماوەرییەکەی بەردەرکی سەرای سلێمانی بوو لە٦ -ی ئەیلولی (١٩٣٠)دا.

*راپەڕینی گەورەی شاری سلێمانی وەک ناوەندێکی زیندووی شۆڕشو تێکۆشانەکانی کورد تەنها رەتکردنەوەیەکی راگوزەریانەی شانۆگەری ساختەکارانەی هەڵبژاردن نەبوو بەڵکو ساتەوەختی وەرچەرخان بوو لەخەباتی شاخەوە بۆشار، لەخەباتی چەکداری نوخبەوە بۆخەباتی سیاسیو راپەڕینی جەماوەری نێو شارەکان. ٦-ی ئەیلولی ئەوساڵە ئەگەرچی ڕۆژی رەشی کوشتارو بەناهەق رشتنی خوێنی لاوانی سلێمانی بوو، لێ لەهەمان کاتدا ڕۆژی سپاردنی رێبەرایەتی خەباتی کوردایەتی بوو بەڕووناکبیرو خوێندەوارو کاسبکارانی کورد (بۆ یەکەمین جار لەمێژووی نوێی کورددا راپەڕینێکی نیشتمانیی لەشاردا ڕوودەدات کە کاسبکارو خوێندکارو رەنجدەرو بازرگانانی کورد پێیڕادەبن. بۆ یەکەمین جار لەمێژوودا ڕووناکبیرو کاسبکارانی کورد پێشڕەوی راپەڕینێکی جەماوەری پاوان دەکەن لەجیاتی پیاوانی ئاینیو میرانی کورد).

بەڵام راپەڕینی بەردەرکی سەرا وەرچەرخان بوو لەشێوازی کاری سیاسیو لەپێکهاتەی رێبەرایەتی سیاسییدا کەرەنگدانەوەی بەسەر سەرلەنوێ تێهەڵچوونەوەی بزووتنەوە

ڕەواکـەی شـێخی نەمـرەوە هەبـوو. بگـرە کاریگەرییەکانـی لـەوەو پاشـی ڕاپەڕینەکـەش دووراییەکـی مێژوویـی بەخۆوەگـرتو بزووتنـەوەی کـوردی بەئاڕاسـتەی پەرەسـەندنو دواتـر هەڵگیرسـانی شۆڕشـی ئەیلـول بـرد کەلـەم ڕۆژانـەدا یـادی دەکەینـەوە.

*لەئەیلولـی سـاڵی ١٩٦١و لەبیـرەوەری ڕاپـەڕینـی بەردەرکی سـەرادا خەباتی کوردایەتی جارێکیتـر جۆشـدرایەوە. هـەر لەیـادی ڕاپـەڕینەکـەدا بـوو کەبڕیـاری مانگرتنـی جەمـاوەری دراو هـەر بەجۆشـدانەوەی گیانـی ئـەو ڕاپەڕینەشـەوە شۆڕشـی ئەیلـول کەوتـە تێکۆشـانی بێوچـان بۆبەدەسـتهێنانی داخوازییـە نەتەوەییەکانـی کـورد کەلەپێناویـدا دەیـان شـۆڕشو ڕاپەڕیـن بەرپاکـراو هەرلەڕێگایـدا پـاش هەرەسـی شۆڕشـەکە، کەهەرەسـی ڕێبەرایەتییـە خۆبەدەسـتەوە دەرەکـەی بـوو نـەک هەرەسـی جەمـاوەرو پێشـمەرگە، شۆڕشـی نوێـی گەلەکەمـان بڵێسـەی دا.

*چاوخشـاندنەوە بـە ڕێـڕەوی کوردایەتـی لـەم سـەدەیەدا، پێداچوونـەوە بـە ڕاپەریـن و شۆڕشـەکانی، هەڵوەسـتەکردن لەبـەردەم وەرچەرخانـە مەزنەکانـی وەک ڕاپەڕینـی بەردەرکی سـەرا، شۆڕشـی ئەیلول و ئینجا شۆڕشـی نوێی کوردایەتی، کاری مێژوونووسـان و هەڵسـەنگاندنی بـۆ مێـژوو بەجێدێڵیـن. بـەڵام لێـرەدا هێنـدە دەڵێیـن کـە مەنتیقـی مێـژوو، هـەروا مەنتیقـی پەنـد وەرگرتـن لـە مێـژووی کوردایەتـی بـۆ ئەمـڕۆی کوردایەتـی وا دەخـوازێ کـە ڕاپەڕیـن و شۆڕشـەکانی کـورد وەک کۆمەڵێـک ئەزموونـی کەڵەکەبـووی تێکۆشـان و کەلتورێکـی دووردرێـژی شۆڕشـگێری بـۆ داهاتـووی میللەتەکەمـان تەماشـا بکرێن و لـە قاوغـی تەفسـیری تاکەکـەس و لێکدانـەوەی تەسـکی (پارتایەتـی)دا قەتیـس نەکرێـن، چونکـە بـە ڕاسـتی ئـەو شـۆڕش و ڕاپەڕینانـە لـە نیەتـی دەسـتپێکردن و لـە درێـژەی خەباتیانـدا بـۆ ئـەو ئامانجـە نیشـتمانیی و نەتەوەییانـە تێکۆشـاون کـە کـورد هەیبـووە و ئێسـتاش لەپێناویـدا درێـژە بـە خەبـات دەدات. هـەر بۆیـەش ئەوانـەی دەیانـەوێ بەشـێک لـە مێـژووی تێکۆشـانی کـورد کـە شۆڕشـی ئەیلولـە بـۆ مەبەسـتی (پارتی)یانـەی خۆیـان پـاوان بکـەن ئەوانـە بـە هەڵەداچـوون و بگـرە دەخـوازن لەڕێـی شـێواندنی مێـژووەوە مێـژووی کەڵەکەبوونـی کەلتـووری شۆڕشـگێرانەی کوردایەتـی لێـک دابـبڕن و پەرتـی بکـەن. ئەوانـە دەیانـەوێ سـەروەرییەکانی کـورد بشـێوێنن بـۆ ئـەوەی ئەمـڕۆی دەسـکەوتەکان و هـەروا سـبەینێی ڕوو لـە سـەدەیەکی تـازەی تێکۆشـانمان بـێ نـاوەڕۆک بکـەن و بـە ئاسـانی بتوانـن زەفـەر بـە کوردایەتـی ڕاسـتەقینە و پێشـکەوتنخواز بـەرن. زەفـەر بـە دەسـکەوتەکانی ڕاپەڕینـی جەماوەریـی بەهـاری ١٩٩١ بـەرن و ماڵـی کـورد لەڕێـی جێگیرنەکردنـی ئاشـتی و جێبەجێنەکردنـی ڕێککەوتننامەکانـی ئاشـتییەوە

بەتـەواوی بشـێوێنن.

بـەڵام ئایا ئـەو داخوازییـە نابەجێیانـە بەسـەر میللەتێکـی هوشـیاری وەکـو کـورددا تێپـەڕ دەبێـت کـە میللەتێکـە لـە تێکۆشـاندا کۆششـەکانی ئەیلـول و شۆڕشـی نوێـی هەیـە و لـە ئەزموونـی سیاسیشـدا هەمـوو شـێوازەکانی خەباتـی گرتۆتەبـەر و شـارەزای وەرچەرخانـە گرنگەکانـی مێـژووی خۆیەتـی؟ بـە تەئکیـد نەخێـر، چونکـە میللەتێـک کـە ئـەو خەباتـە بـێ وچانـە پـڕ لـە هەڵچـوون و داچوونـەی لـە یـادەوەری دەسـتەجەمعیدا چەسـپابێت، بـەوان فریـو نادرێـت کـە لـە ڕێـڕەو و ئاراسـتەی مێژوویـی میللەتەکـەی خۆیـان نەگەیشـتوون و بـۆ بەرژەونـدی تەسـکی (پارتایەتـی) خۆیـان بەپێچەوانـەی ئاراسـتە نیشـتمانییەکان هەنـگاو دەنێـن.

سـڵاو لـە بیـرەوەی ڕاپەڕینـی بەردەرکـی سـەرا، لـە بیـرەوەری شۆڕشـی میللـی ئەیلـول، سـڵاو لـە تێکۆشـەرەکانی کوردایەتـی لـە سـەرەتای سـەدەوە بـۆ شۆڕشـی نـوێ و ئینجـا ڕاپەڕینـی ١٩٩١. سـڵاو لـە ڕۆحـی ڕەوانـی شـەهیدانی ڕێـگای ڕزگاری کـورد و کوردسـتان لـە سـەدەی غیرەتـی کـورددا.

١٩٩٩/٩/١١

راپەڕین لە چوار بەرواردا

١

راپەڕین پاداشتە

راپەڕیـن پاداشـتدانەوەی سـەبری شۆڕشـگێڕی نەتـەوەی کـورد بـوو بەدرێژایـی مێـژوو. بەتایبەتـی مێـژووی ئـەم سـەد ساڵەی رابـورد کـە لـە سـایکس بیکـۆوە دەسـت پێـدەکات و تـەواوی سـەدەی بیسـتی گرتـەوە.

سـەدەی بیسـتەم بـە فیعلـی سـەدەی غیرەتـی کـورد بـوو کـە لـە دەیـەی کۆتاییـدا لـە خـەو راپـەڕی و هـەوڵ و هیممەتێکـی وای نوانـد بێکەسـی شـاعیر لـە قەسـیدەکەی خۆیـدا پێشـبینی کردبـوو، بـەڵام نـەک بـەو نەعرەتـە گەورەیـەی روویـدا. ئەوەیـان کەوتـە سـەر بێکەسـی کـوڕ، شـاعیری گەورەمـان شـێرکۆ بێکـەس.

خەباتێکـی سـەد سـاڵە بەچەندیـن شـۆڕش و راپەڕیـن کـە تەنهـا لـە باشـوورەکەی نزیکـەی دە شـۆڕش و راپەڕیـن و تەقـەلا دەبـوو، بـە دوو گـەورە شۆڕشـی ئەیلـول و نوێشـەوە، ئـەم وێسـتگانە ئەزمـوون و پەنـد و تینوتاوبـوون بـۆ راپەڕینـی راماڵینـی دوژمـن لەبەشـێکی زۆری کوردسـتاندا. راسـتە راپەڕین گۆشـەگیری رژێمی بەعس و لاتەریککەوتنی قۆسـتەوە، بـەڵام فاکتـەری بابەتـی هـەر ئەوەنـدە رۆڵـی هەبـوو لـە یارمەتیدانـی کورددا، رزگارییـە راسـتەقینەکە لەسـەر دەسـتی گـەل و هێـزە شۆڕشـگێڕەکانی وەدی هـات.

راسـتێکەی، دەکـرێ بڵێیـن ئـەم هەلومەرجـە نێودەوڵەتییـە هـەر لـە حوکمـی بـێ لایەنییـدا بـوو لـە هەمبـەر رژێـم زیاتـر لـەوەی لـە حوکمـی پشـتگیریکردن لـە کوردسـتان و راپەڕیوەکانیـدا بێـت، بـە تایبەتـی ئەگـەر ئـەم پشـتگیرییە گریمانەییـە بـەراورد بکەیـن

بەوەی لەشۆڕشەکانی بەهاری عەرەبی کرا، یان وەک ئەوەی ئێستا لە ((شۆڕشی ئۆکرانیا)) دەبینرێت کە باڵیۆز و سەفیری فەوقەلعادەی دەوڵەتەکان شیرینی و حەلوا بەسەر راپەڕیوەکانی گۆڕەپانی ناڕەزاییدا دابەش دەکەن.

بۆیە دوای ئەو هەموو دەورانە لە سەرکوت و بێ مافی، سەرکەوتنی راپەڕین و درێژەدانی رەوتەکەی تا کوردستان خاوەنی حەیسییەت و عەنعەناتی نەتەوەیی خۆی بێت، پاداشتدانەوەیەکی مێژوویییە بۆ کورد، بۆ ئەو سەبر و خۆڕاگریی و لە خۆڕادیتنەی گەورەترین نەتەوەی بێ قەوارە لە رۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا، نواندی.

٢

خەرجی راپەڕینمان دا

راپەڕینی کوردستان وەکو هەڵوێستی شۆڕشگێڕی خەڵکی کوردستان بوو، هەروا بێ بەهاش نەبوو، لە نرخی ئەوەدا گەلی کوردستان جگە لە کۆڕەو و دەربەدەری، لە دوای راپەڕینەوە نرخی زۆرتری بۆ پاراستنی هەرێمی ئازادکراوی خۆی دا، گەمارۆدانی ئابووری و ئیداری و دارایی گەورەترین گوشار بوو کە خرایە سەر زۆنی خۆ تاقیکردنەوەی کورد لە یەکەم دەرفەتی مێژووییدا. وەڵامی کورد بۆ گوشاری ئیداری و کشانەوەی ئیدارەکانی رژێمی بەعس، هەڵبژاردنی ئیدارەیەکی کوردستانیی بوو کە تەحەددای پیلانی بۆشایی ئیداری کرد. وەڵامی رژێم بۆ ئەم هەنگاوە گوشاری دارایی بوو، گوشارێک هەر لەو ئاستەدا نەوەستا کە لە ناکاوڕا دراوی عیراقی گۆڕی و خەزێنەی هاووڵاتیانی کوردستانیی یەکسان کرد بە سفر، بەڵکو مووچە و بژێوی خەڵکیشی بڕی و ئەم هەنگاوەشی بەستەوە بە ملکەچی سیاسیی کورد بۆ ئیرادەی بەغدا. شتێک کە سەرەڕای ناخۆشییەکانی گوشار و گەمارۆ و دۆخی دژواری ئازادی کوردستان، رووی نەدا. بە پێچەوانەوە هاووڵاتیانی کوردستان لە ماوەی (ئازاری ١٩٩١ بۆ ئازاری ٢٠٠٣)، یانی تا بتی بەعس کەوت، لە مووچەی بەغدا مەحروم بوون، وەکو چۆن حکومەت و ئیدارەی کوردستانیی لە بودجە و داهاتی بەغدا مەحروم بوو. ئەم ماوەی دوانزە ساڵی بێ مووچەیە دۆسێیەکی تا ئێستا کراوەیە و هەرێم لەگەڵ بەغدا چاری نەکردووە و بەغداش خۆی لێ نەداوە. هێندە هەیە بەغدا لە بەهاری کورت خایەنی حوکمڕانی جەی گارنەر و ئینجا ساڵەکەی پۆڵ بریمەر، حاکمی مەدەنی ئەمریکا دا، مەسەلەکەی بەوە بڕاندەوە لە مانگی چواری ٢٠٠٣ەوە مووچەی بۆ پارێزگاکانی هەرێم بەست وەکو چۆن بۆ پارێزگاکانی دیکەی بەست

و ئیتر بەلای قەرەبووی (١٢)ساڵەی گوشار و گەمارۆدا نەچوو. ئێستا کە یادی ئیرادەی راپەڕین دەکەینەوە و بە شانازییەوە ئەو نرخ و بەهایەی بۆ ئازادی دراوە هەڵدەسەنگێنین پەند و ئەزموونی بەردەم کوردستانیان، لەم رووەوە، زۆر و چەند رەهەندن:

-ئەزموونێک بۆ یەکێتی و یەک هەڵوێستی کورد لە مامەڵەی دۆسێی هاوشێوەدا کە ئێستا دوای یانزە ساڵ لە ئازادی عیراق، جارێکی تر تەجرەبەی مووچە بڕینمان لەگەڵ تاقیدەکرێتەوە.-ئەزموونێک بۆ ئەوەی هەقی هاوولاتیان نەفەوتێنین و نەهێڵین ئەم کارتە ببێتە دابێکی سیاسیی لە عیراقدا، وەکو کارتی گەمارۆدانی ئابووری ناوچە ئازادکراوەکانی شۆڕشەکانی کوردستان، بەڵکو هەر لە ئێستاوە دۆسێی قەرەبووی دوانزە ساڵەی بێ مووچەیی و رێوشوێنە دەستووریی و یاساییەکانی بۆ ئەم بوارە پێویستن، بگرینەبەر و ئامادەی بکەین، وەکو چۆن داوای قەرەبووی زیانەکانی ترمان دەکەینەوە.

-ئەزموونێکیش بۆ حوکمڕانی خۆمان کە دووبارەبوونەوەی ئەم جۆرە گوشارانە بە تەگبیری وردی درێژخایەن و ئەلتەرناتیڤی دوور مەودا چارەسەر بکەین.

-پەندێکیش بۆ هاوبەشەکانمان لە ئیدارەی بەغدا کە هاوبەشی ئیرادەی راپەڕینی ١٩٩١ بوون لە باشووری عیراق: گوشاری وا چەند ئیرادەی راپەڕینی باشوور و ئیرادەی راپەڕینی کوردستانی پەکخست، هەر ئەوەندەش بۆ ئەمڕۆ بڕ دەکات.

بەشێکی نرخی راپەڕین بڕینی مووچەی (١٢) مانگی (١٢) ساڵی گەمارۆدانی کوردستان بوو، ئەمەش دۆسێیەکە بۆ قەرەبوو.

٣

راپەڕین.. بەڵام بە شێنەیی تر

هۆکارەکانی راپەڕین زۆرن، کۆن و نوێ، کۆنەکە ئەوەیە کە گەلی کوردستان زوڵمی هەمەلایەنەی لەسەر بوو. زوڵمی بەعس گەیشتبووە لوتکەی خۆی بە جۆرێک دەشێ بڵێین بەعسیزم لوتکەی فاشیزم و شۆڤێنیزم و تۆتالیتاریزم و کۆمەڵێک لیزمی تر بوو لە دژی کورد. تازەکەشی ئەوەبوو دوای هەڵەبجەو ئەنفالەکان کورد هەڕەشەی لەناوچوونیشی لەسەر بوو. داگیرکردنی کوێتیش رژێمی تووشی گەمارۆدان و گەلی کوردیش وەک بەشێک لە خەڵکی عیراق تووشی برسێتی و تەنگژەی ئابووری و گوزەران هات.

❊❊❊

— ئیــرادەی ناوخۆیــی بــۆ راپەڕیــن هەمیشــە لــە کایــەدا بــوو. بەڵگــە بــۆ ئــەوەش دایمــە بەرەنــگاری و شۆڕشــی چەکــداری هەبــوو. لــە هەشــتاکان راپەڕینــی جەمــاوەری شــارەکانیش کــراو رێکخســتنی حزبیــش بەتایبەتــی هــی یەکێتــی، لــە چالاکیــدا بــوو دژی رژێمــی بەعــس. بــەڵام گوشــاری نێودەوڵەتــی لــە دوای گرتنــی کوێــت لەلایــەن رژێمــی سەددام حسـێنەوە، هەلومەرجێکی رەخساند کـە کورد بیقۆزێتـەوەو راپەڕینـی جەماوەری و چەکداری بـۆ رامالّینـی رژێـم لـە بەشـێکی کوردسـتان بەرپـا بـکات. بەڵگـەی ئامادەگـی کــورد ئەوەبــوو هەمیشــە مقاوەمەتــی دەکــرد. بەڵگــەی کاریگــەری فاکتــەری دەرەکیــش ئەوەبـوو کـە پێشـتر راپەڕینەکانمـان سـەرکوت دەکـراو نەدەمـا، بـەڵام لـە سـاڵی ١٩٩١ دەرفەتــە مێژووییەکــە قۆزرایــەوە. وەک دەڵێــن دۆخــی بابەتــی و خۆیــی یەکیــان گــرت و چەخماخەیــان دا.

مـن ئـەم قۆسـتنەوەم هیـچ پـێ عەیـب نییـە، چونکـە دەوڵەتـی عیـراق، رژێمـی سـەددام و تــەواوی تەیــاری عروبــی خــۆی دەســتچێتی فاکتــەری دەرەکییــەو مانەوەشــی بەهــۆی پشـتیوانی نێودەوڵەتـی بـوو، کـە ئـەم پشـتیوانییە نەمـا، راسـتەوخۆ دەوڵەتـی عیـراق لـە کوردسـتان کـەوت و دەرکـرا.

❊❊❊

–زەحمەتــە بــە ڕەهایــی و لێبــراوی بڵێیــن راپەڕیــن دابڕانێکــی یەکجارەکــی دروســت کــرد. کەلتــووری رژێمێکــی ســتەمکاری چەنــد دەیەیــی هــەروا بــە ئاســانی لەنــاو ناچێــت، بــەڵام دەرکردنــی لــە کوردســتان رێــگای بــۆ ئــەوە خۆشــکرد ســەرەتایەک دەســت پێبکرێــت بــۆ دەســتپێکی کەلتوورێکــی نــوێ کــە تــا ئێســتاش بیناکردنــی تــەواو نەکــراوە، بگــرە هەندێــک جــار و لــە هەندێــک بواریشــدا پاشەکشــێ روودەدات. وەک بــۆ نموونــە، دەســتکەوتەکانی راپەڕیـن بـۆ کـێ بـوو کـە ئیـرادەی راپەڕیـوان لەگـەڵ ئیـدارەی کوردسـتانی ئێسـتا وەک یــەک نییــە؟، وەک دەوتــرێ (کــێ کــردی و کــێ خــواردی)!.

❊❊❊

لەبیرمــان نەچــێ بەعــس خــۆی کــە دوای راپەڕینــی ١٩٩١ لــە هەرێــم دەرکــرا، بــەڵام لــە بەغــدا و شــوێنەکانی تــری عیــراق هــەر مابــوو، بــە بەشــێکی کوردستانیشــەوە. بەعــس تــا ســاڵی ٢٠٠٣ خنەخنــی کــرد تــا دیســانەوە بــە یارمەتــی فاکتــەری دەرەکــی لەناوچــوو. بەشــێکی گرنگــی کوردســتانیش وەکــو کەرکــوک و خانەقیــن هــەر لای بەعــس مایــەوە و دەڵێــی لــە کــوی عیراقیــش ململانــێ دەکات بــۆ مانــەوەو خــۆ بەرهەمهێنانــەوە. کوردســتان

لـه پریشـکی ئـەو ململانێیـە بـەدوور نییـە. سـەرەڕای ئـەوەی بـە حیسـاب دابودەسـتوری دیموکراسـیی لـە تـەواوی وڵاتەکـەدا کۆشـش بـۆ جێگیربـوون دەکات.

***

— دوای (٢٨) سـاڵ چەنـد نـەوەی تـازە پەیدابـوون کـە خواسـتی نوێیـان هەیـە و وەکـو نـەوەی سـەرەتای ڕاپەڕیـن بیـر ناکەنـەوە. گەشـەی کۆمەڵایەتـی، فەرهەنگـی و سیاسـیش گۆڕانـکاری ماقـووڵ و گرفتـی نوێـی دروسـت کـردووە. کوردسـتان لـە ژانـی لەدایکبوونێکـی نوێدایـە. پێـم وایـە نەوەکانـی پێشـوو و دەسـتەبژێری دەسـەڵاتدار و هێـزی دیفاکتـۆش بیـر و مەیلـە شۆڕشـگێرییەکەی جارانـی کاڵبۆتـەوە. نـە ئـەو کودەتـای پـێ دەکـرێ و نـە بـە ئەقڵیەتـی کودەتایـش دەتوانـرێ بەرەنـگاری پاشەکشـێی ئامانجەکانـی ڕاپەڕیـن چارەسـەر بکرێـت. تەحـەددا گەورەکـە ئەوەیـە خەونـی گۆڕانـکاری گـەورە هـەر بمێنـێ و نوێببێتـەوە، بـەڵام بـە ڕەفتـار و کـرداری نـوێ، نـەک بـە مەیلـی کودەتایـی کـە ئەگـەر مەیلـی کودەتایـی سـەریش بکەوێـت سـەرلەنوێ ستەمکارییەکی نـوێ بەرهـەم دێنێتـەوە. ئێمـە خەونەکانـی ڕاپەڕینمـان دەوێتـەوە، ئەقڵیەتـی ڕاپەڕینـی نوێمـان دەوێـت، بـەڵام بـە ئامـراز و کەرەسـتەکانی توندوتیـژی شۆڕشـگێری نـا. ڕاماڵیـن لـە ڕاپەڕینـی ئەمنـە سوورەکە تـا ئەمنـی کەرامـەی کەرکـوک لـە ئـازاری ١٩٩١ ڕەوایـی خـۆی هەبـوو. هەمـوو جـارێ ئـەم ڕەواییـە یەکسـان نابێـت و ناکرێـت بـە توندوتیـژی و چـەک. ئەگـەر وامـان کـرد مانـای وایـە هیـچ لـە دابڕانـی دوای ڕاپەڕیـن نەماوەتـەوە.

ڕاپەڕیـن ویسـتێکی هەمیشـەییە بـۆ دابـڕان لـە ڕابـردوو، بـەڵام بەکەرەسـتەی مەدەنـی و بـە ڕێبـازی شـێنەیی.

ئەمـە پوختـەی پرسـیارەکانی ڕۆژنامەنووسـێکە لەسـەر ڕاپەڕیـن دوای نزیکـەی سـێ دەیـە لـە بەرپابوونـی.

٤

هەموو ڕۆژێکتان ڕاپەڕین بێت

ئـەوە زۆر زۆر گرنگـە ئەندازیـاری ڕاپەڕیـن بیـت، ئـەوەش هـەر گرنگـە بەشـداری ڕاپەڕیـن بکەیـت و قوربانـی بـۆ بدەیـت و ئامانجەکانـی سـەربخەیت.

شانازییەکی گەورەیە لەو وێستگانەدا بەش و بەخت و بەرکەوتەت هەبێت.

شـانازی دیکـەش مـاون کـە نەوەکانـی ئەمـڕۆ و داهاتـووش دەتوانـن تێیـدا بەشـدار بـن و بـەدڵ و بەگیـان سـەریبخەن و سـەری لـە پێنـاو دابنێـن و پێـی سـەرفراز بـن: شـانازی

وەفـاداری بـە ئامانجەکانـی ڕاپـەڕیـن، پابەنـدی کەسـی و گشـتیی ، پابەنـدی دیموکراتـی و نیشـتمانیی و نەتەوەیـی و مرۆیـی بـە ئامانجەکانـی ڕاپەڕینـەوە.

گەرەکـە وەفـادار بیـن بـە ئامانـج و هیواکانـی راپەڕینـەوە، نـەک هـەر ئـەوە، بەڵکـو رۆژانـە ئامانـج و هیـوای تـری بـۆ بخەینـە سـەر و لێـی زیـاد بکەیـن، تـا کەڵکـی دوا رۆژمـان پێـوە بێـت و مانایـەک بـە بەردەوامـی ژیانمـان بدەیـن.

ژیـان خـۆی راپەرینێکـی رۆژانەیـە و لەسـەرمان فـەرزە رابپەرێنیـن. پشـووش بدەیـن دەبـێ و هەقـە پشـووی کاتـی جەنگاوەرێـک بێـت و زوو تێهەڵبچینـەوە. وێسـتگەیەکی حەسـانەوەی کـورت بێـت و لادانـی ڕێڕەوەکـە نەبێـت کـە لادانـی دیکـەی بـەدواوە بێـت. چەنـد قـەد برێـش هەبێـت نابـێ و ناکـرێ شـارێگای راپەڕینمـان لـێ تێکبـدا و لـێ ون بـکات.

راپەڕینـی راسـتەقینە لـە ناخـی مـرۆڤ و لـە هەسـتی کۆجەمعـی نەتەوەدایـە کـە خـۆت و خۆمـان وا پـەروەردە بکرێیـن و بکەیـن هەمـوو رۆژێکتـان و هەمـوو رۆژێکمـان ڕاپەڕیـن بێت

سـبەینێ یوحشـەر ئەلمەرئـە و گەرەکـە لـە رۆژی حەشـردا شـانازی راپـەڕیـن و بەشـداری راپەڕینـی بەردەوامەمـان هەبێت.

لەبـەر ئەمەیـە ئەدەبیاتـی راپەڕیـن رۆژی راپەڕینـی نـاو نـاوە: رۆژی حەشـر، لەبـەر ئەوەیـە شـادی راپەرینمـان نـاو نـاوە سـبەینێ زەماوەنـدە.

جـا بۆیـە وەک «ئێزگەکـە» وتـی: بـرادەران و ... خوشـکانیش ئـاگادار بکەنـەوە: سـبەینێ زەماوەنـدە.

سبەینێ زەماوەنـدە و هەمـوو رۆژێکتـان راپەڕینێکـە کـە سـەد بەعس و سـەد کۆرۆنـا دەرەقەتتـان نایـەت.

بەو هەناسە و بەو نەفەسە پاکەوە:

راپەڕینتان پیرۆز.

٦-٢٠١٤/٣/٧، ٢٠١٩/٣/٥

راست و ڕەوانی ناونیشان

ناونیشـــان هەمیشـــە پابەندێتییەکـی جەوهـــەردار دروســـت دەکات، ناچـارت دەکات ناوەڕۆکێـک ڕەچـاو بکەیـت پـڕ بەپێسـتی ئـەو بێـت، ناونیشـان نەخشـەی ڕێگایـە بـۆ ناسـینەوەی نـاوەڕۆک و کرۆکـی مەسـەلەکەو ناواخنـی، بۆیـە سـتوون نووسـەکانی بـواری ڕۆژنامەنووسـی، هەمیشـە هەوڵـدەدەن ناوگەلێـک لەسـتوونەکانیان بنێـن، زیـاد لەڕەهەندێکی هەبێـت، گشـتگیر بێـت و دەرەقەتـی فرەیـی ناوەڕۆکـی بـاس و خواسـەکانی ڕۆژ بێـت. تایتڵـی گشـتی و بێ سـنوور یانـی دەرفەتێکـی زیاتـر بـۆ هەڵبژاردنـی بابـەت و گوڵبژێـری لـەو دەرکـەوت و پێشـهاتانەی سـتوون گەرەکێتـی لـە بارەیانەوە بدوێـت، تایتڵـی دیاریکـراو و تایبەتمەنـد یانـی کەمبوونـەوەی بژارەکانـی بـەردەم نووسـەرو پێویسـتی خـۆ تەرخانکـردن بـۆ بابەتگەلێـک کـە لەخەتـی ئـەو لانـەدات.

لەگـەڵ ئەوەشـدا بـۆ ئـەم سـتوونە ناونیشـانێکم هەڵبژاردووە کـەزۆر سـنووردارم دەکات، سـنوورداربیەک لەبابەتەکانـی بـاس و سـنوورداربیەکی گرنگتـر لەبیرۆکـەو دەربڕینـدا: (ڕاسـت و ڕەوان). واتـا دەبێـت ئـەوی باسـی دەکـەم بـە ڕاسـتی بێـت. بـە ڕاسـتی ڕوویـدا بێـت و بەڕاسـتی بیگێڕمـەوەو بەڕاسـتی پێشـبینی بکـەم و ئەگـەر نەشـم پێـکا بەلانـی کەمـەوە بەڕاسـتی دانـی پێدابنێـم و سڵ لـەوە نەکەمـەوە تۆمەتبـار بکرێـم بـە کورتهێنـان لەشـیکردنەوە، سـەرچیخ چـوون لەمەزەندەکردنـدا.

جـا ئـەم ڕاسـتییە لـەم کوردسـتانەدا کـە سیاسـەت و فەرهەنگـی ژیـان تێیـدا ،وەک تۆبۆگرافیاکـەی، پـڕ پێـچ و پەنـاو شـاخ و دۆڵ و ڕێـگای قەدبـڕە، چـۆن چنگـی بابایەکـی وەک مـن دەکەوێـت، جـا پەیدابێ و پەیـدا نابێ و خستیشـمە سـەر پـەڕەی کاغـەز، یـان

هەندێکجـار لـەوۆردی کۆمپیوتەرەکەمـدا تایپمکـرد، لەکـوێ لەدەسـت شـەتری دووەمـی بەیتـی دووەمـی ناونیشـانەکە دەربـازم دەبێـت کـە دەبـێ ئـەو (راسـتییە) بـە رەوانـی، بـە کوردییەکـی شـیرین و روون و سـازگار بنووسـمەوە. فەیلەسـووف و بیرمەنـدو جوامێـرە گەورەکانـی دوێنـێ و ئەمـڕۆی دونیـا لـە گێڕانـەوەی راسـتیدا وای دەهۆننـەوە کـە هەمـوو کـەس پـەی پـێ نەبـا، هـەم بـۆ خـۆ دوورخسـتنەوە لـە گێچەڵـی رۆژگارو هەمیـش بـۆ ئـەوەی (راسـتی) قـەدری بمێنـێ و وەک (ناڕاسـتی) کاڵاشـە نـەکاو کاڵایەکـی بەردەسـتی خـاس و عـام نەبێـت، جـا ئیتـر نووسـەرێکی نوقـم بـوو تابینـا قاقـای لەململانێکانـی کوردسـتان و بەشـدار لـەرەدو بەدەلەکانیـدا چـۆن دەکرێـت (راسـتی) وەک ئامانجێـک بـە ئامرازێکـی (رەوان) بنووسـێت کـە قەولـی فەسـڵ بێـت؟

مـن پێـم وایـە ئەمـە هەوڵـی گەرەکـە، وا هەوڵـدەدەم. ئەگـەر باشـمنەکرد ئەجـری ئیجتهـادم بـۆ دەمێنێتـەوە.

٢٠١٠/٢/٥

له پڕێ ببنه کوڕێ؟

پەتـای بازدانـی گـەورەی بـێ حیسـاب و کیتـاب بەجـارێ سـارا پالینـی تووشـی هەڵـەو پەڵـەی گـەورە کـردووە. ئـەم خانمـە کـە لەهەڵبژاردنی سـەرۆکایەتی ئەمریـکا وەک جێگری گریمانەیـی سـەرۆک جـۆن مەکیـن دیاریکـرا، هێشـتا لەهـەوای ململانێـی هەڵبژاردنـی پێشـوودا دەژێـت: ئەگـەر مەکیـن دەرچووبـا، ئـەو بـێ شـک جێگـری سـەرۆک بـوو. بـەڵام مەکیـن نەیبـردەوەو ئـەو جەنـگاوەرە دێرینـەی جەنگـی ڤێتنـام برینەکانـی دۆڕانـی شـەڕی هەڵبژاردنـی بەهەمـان شـێوەی دۆڕانـی شـەڕی ڤێتنامـی دایـە بـەر نەشـتەری چارەسـەرکردن و بەزوویـی گەڕانـەوە سـەر ریتمـی ژیانـی سیاسـی دێریـن: سـیناتۆر جـۆن مەکیـن. سـەرۆک وازی لەدەعـوا هێنـاوە جێگـر خنـە خنێتـی.

مەسـەلە لێـرە ڕەخنەگرتـن نییـە لەخانمێـک لەنـاو سیاسـەتدا. هەرلەکاتـی ئـەودا خانـم هیـلاری و پێـش ئەویـش رایـس و پێشـووتریش ئۆلبرایـت کاراو دەسـتبەکاربوون بەجۆرێـک خەریکـە وەزارەتـی دەرەوەی بەهێزتریـن وڵاتـی دونیـا سـیمایەکی مێینـە بەخۆیـەوە دەبینـێ، بەڵکـو مەسـەلەکە ڕەخنەگرتنـە لەدیـاردەی بـازی گـەورەی وا کەخاوەنەکـەی تووشـی لـەڕەوت دەرچـوون دەکاو کـورد وتەنـی لەدەسـت دەردەچـێ. نمونـەی سـارا پالیـن کـە بـەم دواییـەش دەسـتی بەلێدوانـی ئاگریـن کردۆتـەوە لەوڵاتێکـی وەکـو ئەمریـکا کەخاوەنـی دابـی دێرینـە لەسیاسـەت و تەجرەبـەدا دووپاتـی دەکاتـەوە، چەند مەترسـیدارە خەڵکانێـک لەپـڕێ ببنـە کـوڕێ و یـان، بائـەم دەسـتەواژەیەش داتاشـم، لەهیچـێ ببنـە کچـێ!

لەپـڕێ ببنـە کـوڕێ و لەهیچـێ ببنـە کچـێ، مۆدێلێکـی خراپـە لەدونیـای گەشەسـەندن و

دەرکەوتنـدا. بەتایبەتـی لەسیاسـەت کەئامانـی بۆکـەس نییـەو مێژووەکـەی پـڕە لەوێنـەی ئــەو تەختــی شــاهانەی بەســەریەکدا کەوتــوون و ئــەو ســەروملی و هەنییــە بەرزانــەی بازەوبـازی سیاسـەت شـکاندوویەتی، ئـەوی لەنـاکاو ڤیاکـرای بازدانـی سیاسـی گـەورە دەخـوا بـەد عەمـەل دەبـێ و زۆر بەزەحمـەت دێتـەوە تایمـی ئاسـایی و قاڵبـی راسـتێنەی خـۆی.

لەسیاسـەتی کوردسـتانییدا کـەم نیـن ئەوانـەی بەباڵـی واسـیتەو ئەحبـاب چاوشـلی دەفـڕن و پەمـپ دەدرێـن. ئەوانـە لەیەکـەم گلانـدا تـووش دەبـن و هاوسـەنگییان تێکدەچێ و بەسـەد قوربـان و بەسـاقەش لەشـاییەکە نایەنـە دەرەوە، بازدانـی گـەورە سـوتانی قۆناغەکانـی گەشـەکردنی ئاسـاییە کەبـازدەرەکان تووشـی لـەڕێ لادان و سـەرگەردانی دەکات. سـەیر بکـەن کـێ لـەڕێ لایـداوە بزانـم لەکـوێ بـازی گـەورەی پێـدراوە؟

٢٠١٠/٢/١٧

دیموکراسیی فره فره

هەمـوو شـتێک بەخـوێ و خوێـش بـە مانـا. دیموکراسـی تامـی پڕۆسـەی سیاسـیی خـۆش دەکات. بـەڵام ئەگـەر خوێـی دیموکراسـیش زۆر بـوو، ئـەوا چێشـتی پرۆسـە سیاسـییەکە سوێر دەبێت. ئینجا هەمـوو دەستدەکەن بـە گلەیـی لـە کابانـی مـاڵ گوایـە نازانـێ چێشـت لـێ بنـێ و ئـەوەش دەکەنـە بیانـوو بـۆ ئـەوەی بڵێیـن بـا دیموکراسـیی بپێچینـەوەو بەدڵـی ئەوانـە بکەیـن کـە کەیفیـان لەگـەڵ دیموکراسـیدا ناسـازە و مەیلیـان بـەلای سـتەم و دیکتاتۆریدایـە. ئەمـەش لـە بیانـووی ئـەو پیاوانـە دەچێـت کـە چێشـتی سـوێری ماڵـەوە بـە کەبابـی ساردو سـڕی دەرەوە دەگۆڕنـەوە. باشـە چـی بکەیـن بـۆ ئـەوەی دیموکراسـییەکەمان مانـای هەبـێ و خوێیەکـەی ژیان و تەندروسـتیمان نەشـێوێنێ؟

ئەگـەر بەقسـەی دەسـتووری عیـراق بکەیـن هەڵبـژاردن لەسەرتاسـەری وڵاتـدا واجبـە، لــە هــی پارێزگاکانیــش هــەرواو ماوەیەکــی تریــش دەچینــە ســەر شــارەوانی و قــەزاو ناحیەکانیش..جـا لەولاشـەوە کوردسـتانەکەی خۆشـمان بـۆ سـەلماندنی تایبەتمەندیـی نەتەوەیـی و بۆ گەشـەدان بـە پرۆسـەی سیاسـیی هەڵبژاردنـی پەرلەمانـی کوردستانیشـی گەرەکـە. ئیتـر لـەو هەمـوو هەڵبژاردنـە لەسـەر یەکـە رێـی تێدەچێـت گوندەکانیـش ، لـە هـی کوردسـتان تـا بەسـرە، لـە لوتکـەی شـاخە بەفرینەکانـەوە بـۆ قرچـەی سـەحرای جنـوب، داوای هەڵبـژاردن و ئەنجومەنـی گونـد بکـەن. ئیتـر ئێمـە لـە بـەری بردنـەوەی دیموکراسـییەک ناخۆیـن دەبینیـن یەکێکـی تـر بـەر دەرگای لێگرتووین. ئەگـەر ئەوەشـمان لـە یـاد بێـت کـە کوردسـتان هەڵبژاردنـی پارێزگاکانـی بـە جیـا لـە پارێزگاکانـی عیـراق دەکات و ئێمـە خۆشـمان بـە خاوەنـداری پارێزگاکانـی تریـش دەزانیـن چونکـە ناوچـە

دابڕاوەکانمـان بـە ئەمانـەت لای ئەوانـە، کەواتـا دیموکراسـیی هەڵبـژاردن بـە خەرجـی و ریـکلام و هاتووهـاوار و لیسـتکارییەوە تووشـی فەلاکەتێکمـان دەکات نەبێتـەوە.

خراپـی ئـەم فـرە دیموکراسـییە ئەوەیـە لێناگـەڕێ هێـزەکان بگەنـە لێکتێگەیشـتنی هاوبـەش بـۆ ئیدارەدانـی وڵات و هەرێـم و پارێـزگاو ناوچـەکان چونکـە هەمـوو ململانێیـەک بـا دیموکراسـیش بـێ، برینـی قـووڵ لـە جەسـتەو عاجزبـوون و لێـک تۆرانـی بـەدواوە دەبێـت و سـەرەنجام فـەزای سیاسـییمان ئالـودە دەبێـت. هێـزەکان لەجێـی هـاوکاری بەڕێوەبردنـی وڵات دەکەونـە رکابـەری و موزایەدە بەسـەر یەکترییەوە وەک ئامادەسـازییەک بـۆ هەڵبژاردنێکـی تـر.

ئایا ئەم بیرۆکەیە شایانی گفتوگۆکردن نییە؟

ئایـا کاتـی ئـەوە نەهاتـووە هیـچ نەبـێ وادەی چەنـد هەڵبژاردنێـک لێکبدەیـن؟ بـۆ نموونـە هـی پارێزگاکانـی هەرێـم لەگـەڵ هـی پەرلەمانـی کوردسـتان بێـت، یـان لەگـەڵ هـی پارێزگاکانـی عیـراق لەیـەک رۆژ، یـان هـی پەرلەمانـی کوردسـتان لەگـەڵ ئـەوی پەرلەمانـی عیـراق بێـت؟

بـرا! بـا فریـای خۆمـان بکەویـن دەنـا زۆری دیموکراسـیی ناهێڵـێ چێـژ لـە دیموکراسـیی وەربگریـن، حزبـەکان هیـلاک و جەماوەریـش بێـزار دەبـن. سیاسـەتی وڵاتیـش وەک ئـەوەی لـە سـایەی دیکتاتۆریـدا بژیـن ئالـودەو تەنگەتـاو دەبێـت.

٢٠١٠/٣/٢٦

پێکراوی دەستی چاکسازی

لەبەرئـەوەی کەمترین وتـارم لەسـەر چاکسـازی و گۆڕانـکاری لـە وڵاتـدا نووسـیوە، هەق بـە خـۆم دەدەم پرسـیار لەسـەر هەندێـک دیـاردەی نـاو سیاسـەتی کـوردی و رەوتـاری دەسـتەبژێری کوردسـتانی بوروژێنـم. یەکێـک لەوانـە دیـاردەی قسـەکردنی بەلێشـاوە لەسـەر گۆڕانـکاری و چاکسـازی، ئەگـەر کـورد ئـەو هەمـوو چاکەخـواز و ریفۆرمخـواز و گۆڕانویسـتەی هەیـە، ئـەی بۆچـی حاڵـی لار و بـاری خـوارە؟ دەمـی هـەر کەسـێک دەکەیتـەوە لەجێـی ئـەوەی شـکوری خـوا بـکات و بـەم مانگـی رەمەزانـە نانێـک بخـوات و یەکێکـی تـر بـکات بـە خێـر، شـێواوی مەقایـس لـەم وڵاتـەدا، دەبینـی هێشـتا ئـەو نـاڕازی و بەگلەییـە، ئەگـەر رێـی چاکسـازی و ریفـۆرم ئـەو هەمـوو سـەربازە بێشـومارەی هەیـە، زەحمـەت نەبـێ سـوپای دوژمـن کێیـە و لـە کوێیـە تـا تێکـی بشـکێنن؟ ئەگـەر بانگـەواز بـۆ گۆڕانـکاری و چـاککاری و دەسـتکاری و کۆمەڵێـک (کاری) تـرە کـە بۆتـە دیاردەیەکـی ناسیۆنالیسـتی سەرتاسـەر، ئـەی زەحمـەت نەبـێ دوژمنـەکان کێـن و بۆچـی لـەم نیشـتەنییەدا جێیـان بۆتـەوە؟

لـە وڵاتـی ئێمـە لـە هـەر کـوێ باسـی نوێبوونـەوە بکرێـت کەسـانێک هـەن ئەشـەدومابیلا دەکـەن، وەک بڵێـی بانگـەواز رووی لـە خۆیـان نییـە، پێـت دەڵێـت ئۆباڵـی وەگەردنـم پێویسـتمان بـە چاکسـازییە، پێویسـتمان بـە نوێبوونەوەیـە، بـە (گـۆڕان)ە (مەبەسـتم ئـەوەی گردەکـە نییـە). ئـەم جـۆرە ئامۆژگارییـە رێـک لـە ئامـۆژگاری پیرەپیـاو و ژنـی تۆبـەکار دەکـەن، کـە لـە گەنجێتیـدا قسـوریان نەکردووە و دەخـوازن لـە دوادوای عومریاندا ئامـۆژگاری گەنجـەکان بکـەن تـا لاسـاری نەکـەن و ئاخیرەتیـان لەبیـر بێـت.

تـا خـۆم عەیبـم نییـە و دەستڕۆیشـتووم لەسـەر تەخشـی جەمشـید ڕۆنیشـتووم، دونیـا شـامی شـەریف و قسـەیەکم نییـە لەسـەر هیـچ شـتێک، چـاوم کوێـرە و کەموکورتـی وڵات و دەزگاکان نابینـم، هەمـوو شـتێک پەمەیـی و ئەرخەوانییـە و خەڵـک لـە خـۆڕا بوختـان دەکـەن. هـەر کـە لـە تەخـت و تاراجـی دەستڕۆیشـتووی نەمـام و دونیـا دەوران دەورانـی خـۆی کـرد، ئیتـر بۆڵـەی: ناکرێ و ئـەو ڕەوشـە تـا سـەر تەحەمـوول ناکرێـت، دەسـتپێدەکات. ئیتـر دەبمـە چاکسـازیخوازێک محەمـەد عەبـدە و مارتنـن لوسـەر و گانـدی بـە تـۆزی پێمـدا ناگـەن.

بـرا ئەگـەر خـۆم خێرێکـم بـۆ میللەتەکـەم و بـۆ وڵاتەکـەم و بـۆ ڕێبازەکـەم هەبێـت، لـە تافـی لاوی و لـە گەرمـەی وزە و توانـای خۆمـدا سـەرفی دەکـەم، لـە دەورانـی خـۆم و لـە چوارچێـوەی جوگرافیـای دەستڕۆیشـتووی خۆمـدا چاکسـازی و پاکسـازی دەکـەم. ئینجـا ملـی پێـوە دەنێـم بـۆ سـەر لەبـەری دامـودەزگاکان و سەرتاسـەری وڵات، ئەگـەر خێرێکـم تیـدا بێـت جـارێ چاکسـازی لـە خـۆم و ماڵـی خۆمـەوە دەسـتپێدەکەم و لـە شـوێنی خۆمـەوە دەسـپێدەکەم و لـە شـوێنی خۆمـەوە شـانی دەدەمـە بـەر، نـەک پـڕ بدەمـە جێـی تـر. لـە دەورانـی دەستپێڕاگەیشـتنی خۆمـدا نییەتـی لـێ دێنـم و بەکـردار دێمـەوە، نـەک دوای بـاو بـۆران و ئینجـا لـە پەنـاو پەسـێودا ئـاخ بـۆ چاکسـازی و گۆڕانخـوازی بکێشـم و بێـژم کـورد پێویسـتی بـە ئیسـلاحە. ڕاسـتێکەی کـورد دەمێکـە پێویسـتی بـە ئیسـلاحە، بـەڵام مـن و تـۆی لـێ غافـڵ بوویـن، کوردسـتان لـە زووەوە نوێبوونـەوە و گۆڕانـکاری گەرەکـە، کەچـی مـن و تـۆ درەنـگ پێمانزانیـووە. ئـەوە کـە تەنانـەت مـن و تـۆ و ئەویـش وامـان لێهاتـووە دەم لـەم باسـە بکوتیـن، نیشـانەی ئەوەیـە پێویسـتی وڵاتەکەمـان بـەم دەرمانـە چاکسـازییە تەشـەنەی سـەندووە. تـۆ بڵێـی بۆڵـەی ئێمـە نیشـانەی ئـەوە نەبـێ چاکسـازی خۆشـمانی گرتۆتـەوە، بۆیـە وا بەگلەییـن؟

ئـەی ئـەو هەمـوو سـوپا چاکسـازیی و گۆڕانخـوازە هەیـە، قابیلـە کەوانـی تەدبیریـان دوو تیـری لـە جەرگـی مـن و تـۆ و ئـەو نەدابێـت؟

٢٩-٨/٤-٩/٢٠١٠

بەمەرجێ سەری تیا نەشکێ!

بزاوتـی ئۆپۆزسـیۆن و چالاکوانەکانـی کۆمەڵـی مەدەنـی دۆسـتی ئۆپۆزسـیۆن لەسـلێمانی و سـنووری (ئیـدارەی پێشـووی سـلێمانی) خۆپیشـاندانیان لـەدژی یاسـای خۆپیشـاندان کـرد. دیارتریـن تایتڵـی سـەرەکی خۆپیشـاندانەکان بیرۆکـەی (نـا بـۆ وەرگرتنـی مۆڵەتـی پێشـوەختی خۆپیشـاندان). هـەر بۆیـەش (بڕیـار)ی ئەوەیـان دا بـێ مۆڵـەت خۆپیشـاندان بکـەن و کردیشـیان. مەسـەلەکە بـە هێمنـی و ئارامـی تێپـەڕی و سـەری کەسـی تێـدا نەشـکا.

جـا لەبەرئـەوەی ئـەم بزاوتـە خـۆی بـە سەرتاسـەری دەزانێـت نـەک بزاوتـی ناوچـەو دەڤەرێـک، بڕیاریانـدا لـە هەولێریـش خۆپیشـاندان بکـەن. تایتڵـی داخـوازی ئەوێـش هـەر (نـا بـۆ مۆڵەتـی خۆپیشـاندان) بـوو. (بڕیـار)ی ئەوێیـان جیـاواز بـوو، مۆڵەتیـان وەرگـرت بـۆ ئـەوەی هەرچۆنێـک بێـت خۆپیشـاندانێک لەپایتەخـت بکـەن، کـە خۆپیشـاندانی بـە مۆڵـەت بـوو. بـۆ (نەهێشـتنی مۆڵـەت) مۆڵـەت وەرگیـرا، خۆپیشـاندانەکە کرا، مەسـەلەکە بەهێمنـی و ئارامـی تێپـەڕی و جارێکـی تریـش سـەری کەسـی تێـدا نەشـکا. بەمجـۆرە لەهـەر دوو حاڵەتـدا هەمـان ئامانـج پێکـرا کـە ڕێگەپێدانـی هاووڵاتیـان، یـان راسـتتر بڵێـم ڕێگەپێدانـی چالاکوانـە سیاسـییەکان بـوو، تـا بـە سەربەسـتی بیـروڕای خۆیـان بڵێـن و پرۆتسـتۆی یاسـاکان بکـەن. جـا لەبەرئـەوەی هەمـوو شـتێک بەهێمنـی و ئارامـی تێپـەڕی، بەنـدەش لێـرە دوو سـێ پرسـیار دەوروژێنـم، هیـوادارم وەک خۆپیشـاندانەکان بـە هێمنـی بـڕوا و سـەری کەسـی تێـدا نەشـکێ:

-لەپێشـدا کام دەزگای لێپرسـراوێتی هەڵـەی کـردو کامیـان راسـتیان کـرد؟ لەسـلێمانی کـە چاویـان نوقانـد لـە ئاسـتی خۆپیشـاندانی بـێ مۆڵـەت و مەسـەلەکە بـە ئاسـایی

تێپـەڕی، لەجێـی گـرژی ((دەیکـەم و نایکـەم))، ڕێگـە بـە خۆپیشـاندانی بـێ مۆڵـەت دژی یاسـای خۆپیشـاندانی بـە مۆڵـەت درا؟ یـان لەهەولێـر کـە ڕێیـان بـە خۆپیشـاندانێکی بـێ مۆڵـەت نـەداو لـە بـەردەم تـەلاری پەرلەمـان و بـە موافەقاتـی ئوسـولی وەرگرتنـی مۆڵـەت ڕێگایـان بـە داخـوازی (نـا بـۆ مۆڵـەت)دا؟

کـێ دەبـێ سـتایش بکرێـت و کـێ سەرزەنشـت، ئیـدارە لـە سـلێمانی کـە سـنگیان فراوانـەو ڕەچـاوی تایبەتمەندیـی جووڵـەی سیاسـی سـلێمانی دەکـەن، یـان ئیـدارە لەهەولێـر کـە زەبـت و ڕەبتیـان هەیـەو پێیانوایە یاسـا هـەر یاسـایە چ لـە مەککـە یـان مەدینـە بێـت؟

دەبـێ ئیـدارە لـە سـلێمانی سەرزەنشـت بکرێـت کـە حکومـەت لەحزبـی دەسـەڵاتداری ناوچەکـەی ئـەوەو تەیفێکـی فراوانـی ئۆپۆزسـیۆن ئـەوی کـردووە بەئامانـج، کەچـی (خـاو و خلیچکـە) لەجێبەجێکردنـی یاسـای خۆپیشـاندان، یـان دەبـێ ئیـدارە لەهەولێـر سەرزەنشـت بکرێـت، کـە پێداگـری لەسـەر جێبەجێکردنـی یاسـایەک دەکات لەنـاو تەیفێکـی سیاسـی ئەم وڵاتـەدا مشـتومڕو ڕەخنـەی لەسـەرەو خۆپیشـاندانەکانیش ڕێـک گوزارشـتن لـەو ڕەخنەیـە؟

لەبەرامبـەردا لەخۆپیشـاندەرەکانی سـلێمانی و ئەوانـەی هەولێـر کامیـان هەڵەیانکـردو کامیـان ڕاسـت و بەشـیان لەسـتایش و سەرزەنشـت چەنـدە؟

خۆپیشـاندەرانی سـلێمانی هەڵـەن کـە سـینگفراوانی ئیدارەیـان قۆسـتەوە بـۆ خۆپیشـاندانی بـێ مۆڵـەت، یـان ئەوانـەی هەولێـر کـە مەرجـی ئیدارەیـان قبوڵکـرد بـۆ وەرگرتنـی مۆڵەتـی خۆپیشـاندان لـەدژی یاسـای (وەرگرتنـی مۆڵـەت)؟

کامیان جێی دەستخۆشـین، خۆپیشـاندەرانی سـلێمانی کە مۆڵەتیان وەرنەگرت، چونکە لـە بنچینـەدا مەغـزای خۆپیشـاندانەکەیان بـۆ ڕەتکردنـەوەی مۆڵەتـە؟ یـان ڕەفیقەکانیـان لەهەولێـر، چونکـە بەوەرگرتنـی مۆڵـەت نیشـانیاندا نییەتیـان لەڕەتکردنـەوەی مۆڵـەت دژایەتیـی یاسـاو بـێ سـەروبەری نییـەو سـەلماندیان یاسـای خۆپیشـاندان دەسـتەبەری مافـی خۆپیشـاندان دەکات؟!.

کـێ دوو ئیدارەیـی قـووڵ دەکاتـەوە؟ دەسـەڵات بـەوەی لـەدوو شـوێنی جیـا دوو مامەڵـەی جیـای هەیـە، یـان ئۆپۆزسـیۆن کـە لەمـلا مۆڵـەت وەردەگـرێ و لـەولاش وەریناگـرێ؟ مەگەر هەرێـم یـەک هەرێـم و حکومـەت یـەک حکومـەت و ئۆپۆزسـیۆنیش یـەک ئۆپۆزسـیۆن نییـە؟

یـان هەموولایـەک لەسـەر هەقـن بـەوەی واقیـع چۆنـە وا مامەڵـە دەکـەن و ئـەوە ئێمـەی ڕۆژنامەنووسـین، بەناهـەق، زۆر بـەدوای شـتەکانەوەین و خـوردی دەکەینەوە؟

٢٠١١/١/٣

مامۆستا فەرموویەتی

باسـی کۆمەڵێـک مەلامـان کـرد لەمینبەری مزگەوتەوە کە بەمدواییـە مینبەری مزگەوتیان تووشـی کۆمەڵێـک بـەر یەککەوتـن کـرد لەگـەڵ نێوەنـدی ڕۆشـنبیریدا. مینبـەری مزگـەوت مینبەرێکی هەسـتیارە، چونکـە کاریگەریـی گـەورەی لەسـەر موسـڵمانانی باوەڕمەند هەیە. زۆرتـر لەکاریگەریـی مینبـەرە ئیفرەنجییـەکان لەسـەر نێوەنـدی ڕۆشـنبیری، مینبـەری مزگـەوت سـامی خـۆی هەیـەو بەپرسـیارێتییەکی هەسـتیارە لەبـەردەم خـوای گـەورەو بەندەکانیـدا، ئەمـەش ئـەرک لەسەرشـانی وتاربێـژی مزگەوتـەکان و مامۆسـتایانی ئایینـی زیاتـر دەکات نـەک کەمتـر. واتـە ئەگـەر کاریگەریـی قسـە، لەمینبـەری ڕۆشـنبرییەوە، بـۆ کەمەندکێشـترین ڕووناکبیـر چەندێـک کاریگەریـی لەسـەر گوێگـرەکان جێبێڵـێ، هێشـتا ناگاتـە کاریگەریـی وتاردانـی مـەلا لەمینبـەری مزگەوتـەوە، هـی مزگـەوت تێکەڵییەکـە لەئامـۆژگاری و ئەمـری پەنهـان و بگـرە هەندێکجـار لای وەرگـری باوەڕمەنـدی کوردسـتان بەرگـی فەتـواش دەپۆشـێت. کرمانجـی خۆمانـی کەباسـی ئامـۆژگاری مامۆسـتای ئایینـی دەکات دەڵێـت: مامۆسـتا فەرموویەتـی. کـە ئەمـەش بەرزتریـن پلـەی ڕێزلێگرتنـی کۆمەڵایەتییـە.

ئـەم پلـە بـەرزە ئـەرک و بەرپرسـیارێتی لەسەرشـانی ڕاوەسـتاو لەبـەردەم مینبـەری مزگـەوت چەنـد قـات دەکات، ئەمـە بەرپرسـیارێتییە پێـش ئـەوەی تەشـریف بێـت، گوناهی بچووکتریـن هەڵـە لەسـەر شـانی مامۆسـتای مینبـەر چەنـد قاتـی گوناهـی ڕووناکبیـرە کەهێـزی ڕۆحـی مزگـەوت و سـەرمایەی ڕەمـزی ئایینـی لەپشـتەوە نییـە.

هەڵـەی مامۆسـتا ئەوەنـدە مەترسـیدارە دەبینـی کورد دوا پلەی هەڵەکردن و پاسـاودانی

هەڵـەی بەنـی بەشـەری بـەو قەولە داوەتـەوە کەدەڵێت (مـەلاش هەڵە دەکات).

مـەلاش هەڵـە دەکات، یانـی دەستنیشـانکردنی ئیستسـنائێک لەزۆرینـەی دەرکەوتـەکان ئـەو مانایـە دەگەیەنێـت مـەلا کەمتریـن هەڵـە دەکات، چونکـە زۆرتریـن بەرپرسـیارێتی رۆحـی و ئامـۆژگاری لەسـەر شـانە.

مامۆسـتا دەبـێ مینبـەری مزگـەوت بـۆ ئـەو باسوخواسـانە بـەکار نەهێنـێ کـە ئیجتهادی جیاجیـا هەڵدەگـرن. تەنانـەت لەنـاو خـودی ئەدەبیاتـی دەوڵەمەنـدی ئیسـلامدا، چونکـە ئەمـە جۆرێـک لەناهەوسـەنگی دروسـت دەکات. کەخەڵکـی تـر ناکارێـت ئـەو مینبـەرە بخاتـە خزمەتـی خۆیـەوە وەختێـک وەڵامێکـی مامۆسـتای پـێ بێـت. وەڵامـی مامۆسـتاش رەوایـە، چەنکـە ئـەوی موقەدەسـە قورئانـە نـەک مـەلا. مـەلا رێزلێگیـراوەو بەرپرسـیارێتی لەسـەر شـانە.

٢٠١١/١/٢٥

سەدەی بیستویەکەمینیش سەدەی گەلانە

سەدەی میللەتانی ئازادیخوازە. ئەوانەی خەباتێکی بێوچان لە رێی مافی چارەنووسی و سەرفرازی نەتەوەییدا دەکەن. هێشتا دە ساڵ لەم سەدەیە گوزەری کردووە و دوو دەوڵەت بە مافی چارەنووسیی یەکلاکەرەوە، شادبوون: کۆسۆفۆ لە ناوجەرگەی ئەوروپای رۆژهەلات و باشووری سودان لە ناوقەدی ئەفریقا و لە شوێنێکی لاچەپی دونیای ناسیۆنالیسی عەرەبی. نەوەد ساڵی ماوە کە هیچ نییە لە عومری مێژوو و دەبێ هیوادار بین سەروەری و سەربەخۆیی دیکەش ببینین. ٩-ی تەمموز ویستی سەربەخۆیی گەلانی دەمەزەرد کردەوە. ئەفسانەی نەمانی خەونی نەتەوەیی و جێی چۆڵکردنی بۆ فەردانییەت و هاووڵاتیبوونێکی کرچ و کاڵ پووچەڵکردەوە. دەرکەوت ویستی نەتەوەیی چیرۆکێکی بەسەرچووی سەدەی نۆزدەی ئەوروپا و نیوەی یەکەمی سەدەی بیستی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست و دونیای سێ نییە، ویستی نەتەوەیی بۆ نەتەوەیەک کامڵ دەبێ و پێدەگا هیچ ئانوساتێکی بۆ نییە و هەر ئەوەندە هەلومەرجی نێودەوڵەتی تێکەڵی ئیرادەی نەتەوەخوازی دەبێت، ئیتر خەون دەبێتە واقیع و چ زۆرە، رۆژ زۆرە وەک ئەم نۆی تەممووزە کە قرچەی گەرمای ئەفریقای کردە بەهارێکی تەڕ و پڕ و سەوز. سەربەخۆیی باشووری سودان دەریدەخا خەباتی نەتەوەی بێ هودە و بێ ئاکام نییە و هیچ ویست و ئەولەویاتێک ناتوانێت شوێنی ئەم ئامانجە پیرۆزە بگرێتەوە. بەڵا راستە لیستی دیموکراسیی و خزمەتگوزاری و یەکسانی و گەشەپێدانی ئابووری لیستێکی گرنگە و بێ ئەمانە سەربەخۆیی بێ تام و بۆیە، بەڵام لەوەش راستتر ئەوەیە بێ سەرخستنی خەباتی نەتەوەیی ئەم لیستەش

قابیلـی دڕان و پارچەپارچەکردنـە و ئەگـەر ئایکۆنێکـی ناسیۆنالیسـتی نەیانگرێتـە بـاوەش هەمیشـە هەڕەشـەی پاشـگەزی و لـێ قرتاندنـی لەسـەرە.

سـەربەخۆیی باشـووری سـودان بـەری ڕەنجـی خەباتـی میللەتێکـی قارەمانـە کـە ئەنفـال و جینۆسـاید و شـەهیدبوونی سەرکردەکەشـیان، خەباتگێـڕ جـۆن گەرەنـگ، ئیرادەیانـی نەچەمانـەوە و دواجـار ڕێـگای راسـتی خەباتـی لـێ ون نەکـردن.

بەمجـۆرە ئەفریقـا بـووە دایەنگـەی شۆڕشـێکی نوێـی گۆڕانـکاری کـە هیچـی کەمتـر نییـە لـە شۆڕشـەکانی بەهـاری عەرەبـی و بگـرە بـۆ نەتـەوە بندەسـتەکان ئـەم بەهـارە سـەد بەهـاری دیکـەی بەقوربـان بێـت.

٢٠١١/٧/١٠

حیسابی کوردستان، حیسابی بەغدا

دەگوترێ کوردستان لەسەر حیسابی عیراق و ئەمنی قەومییەکەی گەورە دەبێ. گەلێک جاریش باسی حیسابی کوردستان و حیسابی بەغدا دێننە گۆڕێ. ئەوی چەند رۆژێکە بەڕێز یاسین مەجید پەرلەمانتاری دەوڵەتی قانوون ئەیڵێ تازە نییە، بەڵکو ئەو تازە دەیڵێتەوە. تا لەبەغدا کەسانێک هەبن حیسابی هەردوولا لێک جیا بکەنەوە حەفتوهەشتی سیاسیی لەسەر تەنگژەی حوکمڕانی نابڕێتەوە.

ئەقڵیەتێک هەیە لەپایتەختی خەلافەتی عەبباسی کە ناسنامەی نیشتمانیی لەحکومی ناوەندێتیدا کورت دەکاتەوە، کوردستانیشی تەنها ئەو کاتە گەرەکە کە یان بۆ سیاحەت رووی تێبکات، یان جڵەوگیری حوکمی سەنتراڵ بێت. کوردستانی گەشەکردووی ئاوەدان کە سەرەڕای کەموکوڕی و کێشەکانی، ملی رێگەی سەروەری گرتووە بۆ ئەوانە دەست نادات. گەشەی وا باعیسی پەستییە، چونکە فیتەنگێڕی بەراوردە لەنێوان ئەوی لە کوردستان هەس وئەوی لەبەغدا نییە.

مام جەلال کاتی خۆی لەرۆژنامەی شەرقی ئەوست وەسفی فیدراڵی کوردستانی وا کرد بوو(کوردستان، فیدراڵییەکی عیملاقە). ئەم فیدراڵییە گەردن کێڵە بۆ ئەو عیراقییانەی لەئەقڵەوەو لەنەقڵەوە باوەڕیان پێیەتی پشتیوان و هێزە، یان وەکو د.عادل عەبدولمەهدی جوابی داوەتەوە (هێزی کوردستان هێزە بۆ عیراق). بەڵام هەر ئەم کوردستانە ئاستەنگە بۆ ئەوانەی سۆزیان بۆ جارانی ناوەندێتی ئێسکگران هەیە، ئەسپە شێی ئازادییەو بۆ ئارەزووی ئەوان رام نابێت.

لەگەورەیی کوردستان دەترسن، چونکە شکیان لەعیراقی فیدراڵ و دیموکرات

هەیـە، نـەکا سـەرکەوتووبێت. وەگەرنـا فیدراڵـی، چـوون دەفـرە لێکچـووەکان، لەکوێـوە ئـاوی برژێتـێ سـەرەنجام بەسـەر هەمـوو دەفرەکانـدا بەیەکسـانی جێگیـر دەبێـت، بـەڵام لای ئەوانـەی حیسـاب و دەفتـەر لەگیرفانیـان دادەرژێنـن، ئەوەنـدە حەفتوهەشـتی لـێ دەکـەن، هێـزی کوردسـتان هەڕەشـەیە لەبەغـداو لەشـەئنی ناوەندێتـی کـەم دەکاتـەوە. ئەوانـە شـکیان هەیـە لـەو دەسـتوورەی تەختوتـاج و دەوڵەتـی پـێ بەخشـیوون، نـەوەک خـەون بـێ و لەکیسـیان دەربچێـت، بۆیـە لەسـێبەری کوردسـتان و لەسـێبەری خۆشـیان دەترسـن.

ئینجـا بـۆ کوردسـتان لەبەغـدا بەهێزتـر نەبێـت؟ بـۆ موسـڵ و میسان (نیشـتەنی لەدایکبوونـی یاسـین مەجیـد) لەحکومەتـی ناوەندیـی بەهێزتـر نەبێـت؟ مەگـەر ئەمـە مەرجـی فیدراڵـی نییـە لەهەمـوو دونیـادا کـە هەرێمـەکان بەهێـز بـن و پایتەختـەکان لاواز؟ مەگـەر ئـەوە مەرجـی عیراقـی ئیتحـادی نییـە کـە لەبەسـرە تـا رومـادی، لەنەجـەف تـا کوردسـتان هێـزو سـەنگ دابـەش ببێـت و بەغـدا وەک پایتەختـی فیدراڵـی بـەش لەهەمـووان بخـوازێ و هەمـووان تێیـدا خـاوەن بـەش بـن؟ مەگـەر ئەمـە قـەدەری بەغـدا نەبـووە لەزۆربـەی وێسـتگەکانی مێـژووی دەوڵـەت و ئەمارەتەکانـی ئیسـلامدا کـە هەمیشـە هەرێـم و ویلایـەت و مەڵبەنـدەکان بەهێزتـر بـن لێـی و ئەویـش وەک نێوەندێکـی بەسـەنگی مەعنـەوی خەراجـی هەمووانـی بـۆ چووبێت؟ ئەسـڵ لەدەرسـی مێژووی ئیسـلام ناناوەندێتی و حوکمـی ویلایـەت و هەرێمەکانـە، مەرکەزیـەت بیدعەیەکـی ئیفرەنـج و ئینگلیـزە، چەنـد سـەدە پێـش ئێسـتا فەرەنسییەکان بەدیـاری دایانـە ئەسـتانەو ئینگلیزەکانیـش لەعیراقـی شـا فەیسـەڵدا جێگیریـان کـرد. قوڕەکەیـان بـۆ گەلانـی ناوچەکـە خەسـتتر کـرد.

ئەگـەر ئـەو رۆژە بێـت کـە بەغـدا دەسـەڵاتی کـەم بێتـەوەو هەولێـر پایـەی ئابووریـی لەهـی ناوەنـد سـەرووتر بێـت، مانـای وایـە عیراقـی نـوێ لەدایـک دەبێـت و هێـزی هەولێـر، هێـزی بەسـرەو میسـان و کەربـەلا، تینوتـاوی خۆیـان دەدەنـە بەغـداو هەرێمـەکان لەبەشـی بودجـەی خۆیـان دەدەنـە گریـن زۆنـی جـاران و تەنانـەت مووچـەو دەرماڵـەی پەرلەمانتارەکانـی فراکسـیۆنی بـراوەو راوێژکارەکانـی حزبـی حوکمڕانیـش دابیـن دەکـەن. ئـەو دەمـە بەغـدا دەبێتـە وەکیلـی هەرێـم و ویلایەتـەکان و سیاسـەتمەدارانیش دەبنـە «مەیللتوەکیلـی» راسـتەقینەی دەنگدەرەکانیـان. ئیتـر ئەوسـا قسـە باجـی دەبـێ و دیموکراسـیش، چونکـە نرخـی لەسـەرە، بەهـای خـۆی وەردەگرێتـەوە.

٢٠١٢/١٠/١٩

داپیرەکان بیگێڕنەوە

جارێکیان هەڤاڵ مام جەلال باسی ئەوەی بۆکردین کە لەوڵاتی چین ئیشوکاریان بۆ داپیرە گەورەکانیش دۆزیووەتەوە، چیرۆکی سەروەرییەکانی رابردووی گەلو نیشتمان بۆ نەوەکانی ئایندە بگێڕنەوە، باسی ئەوەیان بۆ بکەن نیشتمان چۆن ژێردەستەبوو، خەباتگێڕانیش چۆن رزگاریان کردو ژیانیان بەمرۆڤە گەیاند؟

بۆچی چینییەکان داپیرە گەورە رادەسپێرن داستانی رزگاری بگێڕنەوە؟ خۆ سینەمای چینی ئێستا وەک سیاسەتو ئابوورییەکەی لەدنیادا جێگاو رێگای باشی هەیە. داستانەکانی چین هەر لەدەورانی قەدیمی ئیمپراتۆرییەوە تا دەورانی سەرۆک ماو کە ئەو کێڵگە مەزنە نیمچە دەرەبەگە— نیمچە سەرمایەدارییەی یەکخستو خستییە سەر شەمەندۆفێری گەشەسەندنو جەمسەرگیری، پڕیەتی لەهۆنینەوەی درامای ئەوتۆ کە بۆ سەدان فیلم دەست دەدەن، تەنانەت هۆلیۆدیش لەو کانیاوە قووڵەی خواردووەو فیلمێکی جوانیان لەسەر خەباتی ماو بەرهەمهێناوە کە ئیتر حەوجە بە چین ناکات شتی نوێی لەسەر بکاتە فیلم. گۆڕینەوەی تەکنیکی فیلمو سینەما بەهونەری گێڕانەوەی سەر زارەکی داپیرەکان یەک تەفسیری هەیە: گێڕانەوەی سەر زارەکیو رووبەڕوو لەگەڵ مرۆڤەکاندا کارییە، دڵنشینترەو لەدڵەوە بۆ دڵە.

هەموو میللەتێک پێویستی بە هونەری گێڕانەوەیە، ئێمە پێویستمان بەوەیە بیگێڕینەوەو باسی بەسەرهاتەکانی خۆمان بکەین.

لەچەند ساڵی رابردوودا ئەگەر وابگوترابا دەیانگوت ئەرێ ئەم چیرۆکە قەدیمانە نەبڕایەوە؟، راستێکەی ئەوانەی ئەم قسانەیان دەکرد زیاتر لەوانەبوون لەئایندە

دەترسـان کـە ئاینـدە لەنـاو چیرۆکەکانـی رابـردوودا خـۆی مـەلاس داوە.

ئەوانـە وایانزانـی بـە ناشـتنی رابـردووی پـڕ جێـی شـانازی، ئایندە بـۆ ئـەوان ماڵـی دەبێـت، بـەڵام دۆخـی ناسـکی وڵاتو هەرەشـەی سـەر کوردسـتان دەریخسـت رابـردوو هـەروا بـە شـوێنمانەوەو ئاینـدەش بـە ئەنـدازەی خـۆی قوربانـیو خەباتـی گەرەکـە. بۆیـە ئەگەرچـی هێشـتا داسـتانەکانی رابـردوو هەمووبـان نەگێڕدراونەتـەوە، ئێمـە رۆژانـە بـە بەرچـاوی خۆمانـەوە داسـتانی نـوێ دەبینیـن کـە رۆڵـەی ئـەم کوردسـتانە، پێشـمەرگەی ئـەم نیشـتمانە، گیانبـازی بـۆ دەکـەن.

حیکایەتـە راسـتەکانی رابردوومـانو حیکایەتەکانـی ئەمڕۆشـمان شـایەنی گێڕانـەوەنو پێویسـتییەکی رۆحـی زیندووەکانیشـە. کاتێتـی کـورد فێـری گێڕانـەوە بێـت بـۆ ئـەوەی ئـەوەی لێـی قەومـاوە لەداگیـرکاریو سـتەمو ئـەوەی کردوێتـی بـۆ بەرەنـگاریو بەرپەرچدانـەوە نەفەوتێـتو خەزینـی ئەزمـوون بـن لەڕێـی داکۆکـی لـە ئاینـدەو دوارۆژی خـۆی.

لـە چیـن داپیـرە تەرخانـی گێڕانەوەکانـی رابـردووە، لـە دراوسـێ شیعەکانیشـمان گێڕانـەوەی نەبـەردی حەسـەنو حسـێن دابێکـی میللـی هەمـوو تەمـەن و ئاسـت و رەگەزەکانـە، کـێ لەبیریەتـی لەکاتـی دادگایـی سـەرانی رژێـم لـە تاوانـی دوجەیلـدا قوربانییـەکان چەنـد لـە سـەرخۆو بەتاسـەوە عـەزابو ئازاریـان دەگێڕایـەوە. ناخوازیـن لـە قوربانـیو ئـازاری کـەس کـەم بکەینـەوە، بـەڵام بـەراوردی دوجەیـل لەگـەڵ پـەژارەی ئەنفـال وەک بـەراوردی نێـوان پەتـکو هەودایـە، کەچـی چونکـە شـیعە فێـری گێڕانـەوەی کەربـەلان، هەمـوو قەومانێـک کەربەلایەکـی هاوچەرخـە بـۆ شـیعە.

پێویسـت بـوو داپیرەکانمـان سـەفەربەلەکو ئـازاری جەنگـی جیهانگیریـان بۆمـان باسـکردایە، گـەرەک بـوو دەمـاودەم دەرسـیمو زیـلانو بەردەقارەمانو بارزانیـان هەڵبگرتایە بـۆ ئـەوەی بەسـەرهات گێڕانـەوە شـەرم نەبـێ کـە هـی شـکۆیە. بـۆ ئـەوەی قـەدری دوێنـێ هەوێـن بێـت بـۆ ئـەو قودرەتـەی ئەمـڕۆ پێشـمەرگە لەسـەنگەردا دەینوێنـێ.

داپیـرەکان بـا دوێنێیـان بـاس بکـەن، خۆشـمان بـا کەفیلـی گێڕانـەوەی چیرۆکەکانـی ئەمـڕۆ بیـن، دڵنیـام بەمجـۆرە ئاینـدە خـۆی سپۆنسـەرمان دەکات.

٢٠١٤/١٢/١

سێ فلاش

*فلاشی یەکەم حوزنو پەژارەیە بۆ بێدەسەڵاتی نەتەوەی کورد لە ئاست تاوانی داعشەکاندا. هێشتا ئێمە نەمانتوانیوە گرەنتی پاراستنی خۆمان دابین بکەین. دوای زیاتر لە سەدەیەک لە تێکۆشانی هاوچەرخی نەتەوەکەمان هێشتا پەرژینی پاراستنی هاووڵاتیی ئاسایی کورد دابین نەبووە. شەنگال تایتڵێکی گەورەیە کە هەموو جارێک باسی دەکەینەوە. بەڵام وردەکاری ئەم تایتڵە هاوارو فیغانی هەزاران کچو ژنی ئێزدی لەخۆگرتووە. ئەم هاوارو فیغانە هەروا تێپەڕبوون هەرواش تێپەڕدەبن. چونکە کە دیمەنەکانی کوشتن زۆر بوو سیحری شۆکو ناڕەزاییش دەکوژێت. ئێمە هێشتا لە ئەنفالو کیمیاباران نەپارێزراوین. مەودای نێوان ژیانو مەترسیی سەرمان هەر مەودایەکی جوگرافییە کە پێشمەرگەو گەریلاو شەڕڤان ناهێڵن بێنە سەرمان. بەڵام پەرژینی فیکریو شارستانی، پەرژینی پێگەییو هەراش بوونی نەتەوەییمان درزێکی قووڵن کە داعشو داعش ڕێبازەکان زوو دەتوانن کونی بکەنو ببنە هەڕەشەیەکی تێپەڕی زەمانو زەمین.

*فلاشی دووەم سەبووریو دڵدانەوەیەکی شۆڕشگێڕییە کە لەناو قوڕو لیتاوی کۆنەپەرستی ناوچەکەدا هێشتا هیوایەک هەیە. فەرماندەیەکی وەکو ئەبو لەیلا هەیە کە خۆی لە ئینتیما دەستکردەکانی نەتەوەی سەردەست رادەپسکێنێو خوێنو رەنجی خۆی تەرخانی رەنجی نەتەوەکەی دەکات. بەم مانایە ئەبو لەیلا وەک هەقی رەسمی شەهیدی شەڕڤانی یەکینەکانی پاراستنی گەلەو لە هەمان کاتیشدا سەرمایەیەکی مەعنەوییە بۆ کۆی بزووتنەوەی رزگاریخوازیی گەلی کوردستان لەسەرووی حزبو

ناوچەگەرێتییەوە. لەم ئەستێرە درەوشاوانە هەی دیکەشمان هەن. بۆ نموونە حسێن مەنسورو شێرکۆ شوانیو سەلاح دیلمانیو سەدانو هەزاران شەهیدی کوردایەتی کە بەرپەرچی تەعریبو تەبعیسو تەرحیل دەدەنەوە لەم دوو بەشی کوردستاندا کە بەعس چل ساڵ زیاتر حوکمی کردوون. ئەمانە سەبوورییین لە ئاست پاشەکشێی کاتی لەم یان ئەو کۆڕی تێکۆشاندا.

*فلاشی سێیەم لەسەر ئەو وێنە جەرگبڕەیە کە لە تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان بڵاوکراوەتەوە. دوو منداڵی ژیرو زیرەک کە باوکی شەهیدیان لە سەرکەوتنی خۆیان ئاگاداردەکەنەوە: «باوکە ئێمە دەرچووین».

راست دەکەن: باوکی شەهید ئەوان لە تاقیکردنەوەی خوێندن دەرچوونـ سەرکەوتن. باوکی شەهید تۆش لە تاقیکردنەوەی خوێن دەرچوویت، لە تاقیکردنەوەی نیشتمانپەروەری بە یەکەم سەرکەوتیت.

زۆری تر لە منداڵی شەهیدەکان زیتو زیرەکنو لە تاقیکردنەوە دەرچوون. لێیان دەناسین کە کوڕی شەهیدنو خوێندنیان تەواوکردووە، بە هەمان رێبازی باوکیشیان سەعی دەکەنو دەخوێنن.

زۆری تر لە شەهیدەکان لە تاقیکردنەوە دەرچوونو بڵندترین پلەی نیشتمانپەروەرییان بەدەستهێناوە.

زۆری ترمان هێشتا دەرنەچوون. هەشن رەنگە تەنانەت شایستەی هۆڵی تاقیکردنەوەش نەبن کەچی غەڵبەغەڵب دەکەن، زۆری تر ماون کە هیواخوازن هیچ نەبێ لە تاقیکردنەوەی ژیاندا دەرچنو سەرکەوتووبنو بەردێک بخەنەسەر تەلاری نەتەوەکەیان. تەنانەت ئەگەر نەشگەنە پلەی بڵندی دەرچوون: شەهیدبوونو شەهادەت.

*سێ فلاش لێک بدەیت گرتەیەکی درامای (کەم ژیان و کەڵ ژیان)مان دەدەنێ. کەمە کەمە بە برژانگی چاو تیشکو پرتەوی نەبەردییەک لەوێو شەهادەتێک لەوێ کۆبکەینەوە، سا بەڵکو رۆژێک شورای پارێزگاری نەتەوەی کورد بڵندبێتەوەو داعش دوا غەزای داگیرکەران بێت، ئیتر دەرەقەتمان نەیەنو لە خاکی خۆمان سەروەر بین.

٢٠١٦/٦/١٣

گەلی شایستەیە

گەلەکەمان ئەوەندە ئازارو ناخۆشی بینیوە شایستەی ئەوەیە ئیتر بە هەڵمەتێکی ئاساییش ڕانەچڵەکێنرێت. بەڵێ وایە کە زوڵمو ستەم قاڵی کردووە بە جۆرێک ئازاری ئاسایی لای زەڵاتە خواردن و ئاو نۆشین بێت. بەڵام تەحەمولی گەلی کوردستان جیاوازە لەوەی ئایا ئیتر شایستەی ئازارو مەینەتییە؟ نەخێر ئەم گەلە ئیتر هەقی خۆیەتی بحەسێتەوەو ژانی ئاسایی ببینێت. گەلان بە کارو کۆشش تاقیدەکرێنەوە، نەک بە تەحەمولی ئازارو مەینەتی. ئەم گەلە لە چاو زۆر گەلی تر کارگوزارو خزمەتخوازە. حەزی لە کارو لە کۆششو ماندووبوونە. بەڵام بە مەرجێ ئەو حەزەی جێ بگرێتو ئەوە بهینێت کۆششی لە پێناودا خەرج بکات.

گەلی کوردستان ئازاری زۆری دیووە با ئازاری فۆرماڵیش لێ کەم کەینەوە. کیمیابارانو جینۆسایدو قڕکردنی زۆری تووشی هاتووە، با مردنو لەناوچوونی ئاساییشی بە حیساب و کیتاب بێت، هەرەمەکی نەبێت. پێویست بە زەمین لەرزەو زریان ناکات تا هێزی باوەڕداریو باوەڕمەندی ئەم گەلەی پێ لە مەنگەنە بدرێت، لەناو هەموو گەلانی باوەڕمەندو لە خوا ترسدا گەلی کورد باوەڕدارترینە. هەرئەوە بەسە بڵێین تاقە میللەتە لە دونیا ئاینی بۆ مەتاعی دونیا بەکار نەهێناوەو فاکوفیکی بۆ فێڵکردن لە نەتەوەی میللەتانی تر نەکردووە.

گەلی کورد زۆری دیووە،ئیتر با هی تر نەبینێت، بەشی چەند نەوەی ترو چەند نەتەوەی تری دیووە. ئیتر هەقیەتی تاقینەکرێتەوەو ژیانێکی شەرافەتمەندانەی هەبێت کە قەرەبوویەکی بچکۆڵەی بکاتەوە.

ئـەوی ئـەم گەلـە پایـەدار دەکات، پێـش هەمـوو شـتێک گـەورە و جڵـەو بەدەسـتانی ئایندەیەتـی، ئـەوان پێـش دۆسـتو دوژمـن دەبـێ گەلـی خۆیـان بـە شایسـتەی سـەربەرزی بزانـن و ئـەوەی بـۆ بسـەلمێنن.

٢٠١٦/١٠/١

دیمەنەکە بجولێت

لەدیمەنەکــە یەکێتــی وەکــو پیاوماقــوڵو ناویژیــوان دیــارە، بــەو ئیعتیبــارەی ڕێککەوتنێکــی ســتراتیژیو قووڵــی چەنــد ســاڵەی هەیــەو تائێســتاش هــەردوولا بــە ڕەســمی هەڵیاننەوەشــاندۆتەوە. هەروەهــا ڕێککەوتنێکــی نــوێ، یــان بــە زمانــی کەرکوکــی بیڵێــم (تــازەو جــدی) لەگــەڵ گــۆڕان هەیــە. هــەردوو ئــەم ڕێککەوتنــە دەشــێ لــە کەشــی نالەباری سیاســیدا ببێتــە مایــەی کێشــەو لــە کەشــی تەندروســتو هێمنایەتیــدا ببێتــە ڕێــگای ئاوریشــمین بــۆ پێکهاتنــەوە.. دواکەوتنــی یەکێتــی لــە دۆزینــەوەی چارەســەر گریمانــەی یەکــەم بەهێــز دەکات. ئەگــەر ئەوەشــی بخەینەســەر کــە یەکێتــی خۆشــی دەردەداری چەنــد گرفتــە. ئــەوا ئەگــەر دەستپێشــخەریو هیممەتێــک نــەکات بــۆ چارەســەری کێشــەکانی هەرێــم، ئــەو قســە بــە ڕاســتی دەگەڕێــت کــە تەبیبــە و دەردەدارە.

لــە گۆشــەیەکی هەمــان دیمــەن گــۆڕان دانیشــتووە. ئەویــش بــە تەنیــا ناتوانێــت پشــت بــە وێنــەی قوربانــی ببەســتێت، تاوەکــو هیــچ ئەرکێکــی تــری لــێ داوا نەکرێــت. ئەگــەر گــۆڕان ئەودیــو دێگەڵــەی لــێ قەدەغــە کــراوە خــۆ دەتوانێــت لــە دیــوی ئــەم دیــو لــە ســلێمانی و لــە ناوچــەی هاوبەشــی نفــوزی خــۆی و یەکێتــی سیاســەت بــکات و دەستپێشــخەری بنوێنێــت.

لــە گۆشــەیەکی تــر پارتــی ئیکتفــای کــردووە بــە دوورخســتنەوەی کێشــە لــە خــۆیو خۆنیشــاندانی ئــەوەی توانیویەتــی پرســی (گــۆڕان) یەکلاییبکاتــەوە، گوایــە ئــەوە باشــترین مۆدێلــە بــۆ دەرخســتنی هێــزی زۆرینەیەکــی پەرلەمانــی.

لــەم دیمەنــەدا ســێ هێــزی گــەورە چەقیــون، ئیتــر چــی لەســەر هێــزە یارمەتیدەرەکانــی

دیکەی وەکو یەکگرتوو و کۆمەڵو هێزەکانی تر بڵێین؟ ئەگەر ئەم دیمەنە سیاسییە بە دەستپێشخەریو دۆزینەوەی بیرۆکەی نوێ نەجوڵێنرێت، دەبێتە وێنەیەکی مەنگو چەقبەستوو کە تا کۆتایی ساڵی ٢٠١٦ دەخایەنێت. ڕۆژەکانی لەم ساڵەی ماون زۆر نین، بەڵام حەیفێ سەدان ساڵ لە تەمەنی کورد لەخوتوخۆڕایی ڕۆیشتووە، ٥٠ ڕۆژی تریشی لێ بڕژێت.

٢٠١٦/١١/١٣

بۆ ئەوەی بیرۆکە نەمرێ

بیرۆکـە کـە بێتـە کایـەوە پێویسـتە کایەیـەک هەبێـت خـۆی تیـا تاقـی بکاتـەوە و درەوشـاوەیی خـۆی بسـەلمێنێ. مەعلومـە کـە هەمـان بیرۆکە ئەگەر چانسـی جێبەجێکردنی نەبـێ کـۆن دەبـێ و دەڕزێ و لـە نـاو دەچـێ.

بیرۆکـە ئەگـەر لـە مەیدانـدا جێبەجـێ نەکرێـت کەموکـوڕی و چەوتییەکانیـش لەگـەڵ خۆیـدا دەمێنێـت و دەرفەتـی چارەسـەرکردن و راسـتکردنەوەی نابێـت. چونکـە نازانرێـت کام گۆشـەو کەنـاری خراپـە و گەرەکـە راسـتبکرێتەوە؟

بیرۆکـە چانسـی جێبەجێکردنـی نەبێـت نـەک خاوەنەکـەی بـەو حەسـرەتەوە دەمرێـت بەڵکـو بیرۆکەکـەش لەگەڵیـا دەمرێـت و گۆڕغەریـب دەبێـت، یـان گـۆڕی بـێ ناونیشـان دەبێـت.

بیرۆکـە کـە دێـت یـەک پاکێچـە و پێکـەوە گرێـدراوە. کـە پێکـەوە پیـادە ناکـرێ ئـێ خـۆ ناکـرێ لـە ناوەڕۆکـی خـۆی بەتـاڵ بکرێتـەوە و لـەرێ لابـدرێ و ئینجا بگوتـرێ بۆیـە شکسـتی هێنـا چونکـە بەشکسـتی لەدایکبـووە. خـۆی راسـتێکەی بیرۆکـەی بـاش شکسـت ناهێنـێ ئەگـەر ناوەرۆکەکـەی بپارێـزرێ و لـە مەیدانـدا راسـتکردنەوەکەی بکرێـت نـەک لـە بنـەوە رۆح و ناوەرۆکەکـەی مایـە پـوچ بکرێـت.

بیرۆکە رەچەتەیە، یەک رەچەتە، پاکێچە یەک پاکێچ

بـۆ نموونـە ناکـرێ مـن بڵێـم دکتۆرەکـەم دەوا و دەرمانـی هەڵـەی بـۆ نووسـیوم کـە خـۆم وەرزشـەکەم ئیهمـال بکـەم. ناکـرێ خـۆم لـە رۆژانـەدا لـۆدم لەسـەر بـێ و بڵێـم دکتۆرەکـەم حەپـی زەغتێکـی وای بـۆ نووسـیوم هیـچ فەرقـم پـێ نەکـردووە.

جـا لـەم زەمەنـدا کـە دکتـۆری وا پەیـدا بـوون بەدڵـی نەخـۆش دەجوڵێنـەوە، نـەک بەپێـی پێویسـتی نەخۆشـییەکە، لـەم زەمەنـەدا کـە راوێـژکارەکان بـە دڵـی بەرپرسـە نـان بدەرەکەیـان راوێـژ دەکـەن، لـەم زەمەنـەدا کـە گالتـە بـە ئەندێشـە دەکرێـت ، گەورەتریـن تـاوان بەرامبـەر بـە بیرۆکـە ئەوەیـە رێـی پێنەدرێـت بێتـە نێوانـەوە، ئینجـا کـە رێـی پێدرا بـە نیوپاکێچـی رێـی بدرێـت و لەرێـوە تەنـی بیرۆکـە قۆلبەسـت بکرێـت پێـش ئـەوەی مافـی مورافەعـەی هەبێـت.

هەڵەیـە بڵێیـن بیرۆکـە نییـە، یـان لـەو مەقتـەع یـان ئـەو مەقتەعـی مێژوویـدا دونیـای ئێمـە خاڵـی بـووە لـە بیرۆکـە و خاوەنانـی بیرۆکـە. تەنانـەت لـە ئەزموونـی مرۆڤایەتیشـدا، بـۆ نموونـە لەچەرچـی تاریکیـدا رێـی تێناچێـت ئەندێشـەی مرۆڤـەکان بـێ بیرۆکـە بووبێت، بـەڵام چـی دەڵێـی کـە رێـی لـێ گیـراوە و جێـی بـۆ نەکراوەتـەوە.

سـەیری ژیانـی سیاسـی و کۆمەڵایەتـی ئەمرۆشـمان بکەیـن هەمیشـە بیرۆکـە ئامـادە و سـازدراوە، بـەڵام دەسترۆیشـتووان و زیمـام داران بـە ئاشـکرا نایڵێـن بەس بە ناڕاسـتەوخۆ دەڵێـن رێـی پێنادەیـن.

دیـارە بیرۆکـەی بـاش ئەگـەر رێـی پێنـەدەن یـان رەوایـی و رەسـمیەت ناسـاندنی نەبێـت هێـزی جێبەجێکردنیشـی نابـێ و نییـە.

وا دەبینـی لـە چەنـد مینبـەر و سـەکۆیەکەوە بیرۆکـەی ژیـر و پـەرۆش و دڵسـۆزانە لەسـەر داد و دیموکراسـی و پێکـەوە گرێدانـەوەی نەتـەوە و نیشـتمان و دیموکراسـیی و ئـازادی دەردەبـڕدرێ، بـەڵام کـە دەرفەتـی پیادەکردنـی نەبێـت و نـەدرێ دیـارە لەرێـی نەجـات دوور دەکەوینـەوە.

سـەیرە کـە بیرۆکـەی دیموکراسـیی لـە چوارچێـوەی نەتەوەیـی و جوگرافیـای نیشـتمانی خـۆی، دابڕیـن و بـە نیوەناچڵـی کاری لەسـەر بکەیـن و دوایـیش حوکـم بدەیـن کـە دیموکراسـیی خراپـە و بـۆ وڵاتـی ئێمـە نەباشـە!

سـەیرتر ئەوەیـە لـە پـرۆژەی نەتەوەیـی و نیشـتمانیدا کەمتریـن هەناسـەی دیموکراسـیی و ئیـرادەی تـاک و ئازادییەکانـی رەچـاو بکەیـن کەچـی دوایـی پێمـان سـەیر بێـت نـەوە تازەکانـی نیشـتمان خۆیـان گرێدراوی مەسـەلە نەتەوەییـە چارەنووسسـازەکان ناکـەن.

ئاخـر ئـەوە پیادەکردنـی بیرۆکەکانـە بـە مینـی جـۆب لـە جیاتـی ئـەوەی بـە یـەک پاکێـچ سـەیری بکەیـن.

باسـی دیموکراسـییەکی بـێ مافـی چارەنـووس و ئازادییەکـی بـێ دادی کۆمەڵایەتـی دەکەیـن. باسـی نیـو بیرۆکـەی وەفـاداری بـۆ تێکۆشـانی رابـردووی پێشـینانمان دەکەیـن

بـه بـێ ئـەوەی نیـو بیرۆکەکـە بـە بیـری ئایندەخـوازی موتوربـە بکەیـن.

بیرۆکەی رەگداکوتاو زۆرن، بەڵام وەکی بە نیوە و کەموکوڕی پیادە بکرێت؟

لـەو حاڵـەدا بیرۆکـە کـرچ وکاڵـەکان پشـت بەسـتوو بـە پـاوەری ناڕەوایـی و باسـکی دیفاکتۆیـی لـە نـاو کۆمەڵـدا چانسـی بردنـەوەی دەبێـت کـە مـەرج نییـە هـی ئازایەتـی خـۆی بێـت.

هەفتەنامەی ژیان ٢٠١٩/٢/١٧

بنمێچی توندڕەوی

قسـەی لینیـن کـە ئەڵێـی بـۆ ئەمـڕۆ وتویەتی (بچۆ بـۆ ئەوپەڕی چەپ، خـۆت لەوپـەڕی ڕاسـتا ئەبینییـەوە. بچـۆ بـۆ ئەوپـەڕی ڕاسـت، خـۆت لەوپـەڕی چەپـا دەبینیتـەوە) ئەمـە فەنتازیایەکـی ئەندێشـەییە (هـاوڕێ) لینیـن لـەو قەرەباڵغییەی تێکۆشـانی سیاسـیدا بیری لـێ کردۆتـەوەو بـۆ توانـج لێـدان لـە هەندێـک بـەکاری هێنـاوە. ماناکـەی لـە ڕوسـیا نازانـم چـۆن کار لـە دڵ و دەروون دەکات، بـەڵام لـە کـورددا وای شـرۆڤە دەکـەم کـە چەنـد تونـدڕەو بیـت و گوایـە پاشەکشـێ ناکەیـت. لەوسـەری تونێلەکـەوە بـە توندڕەوییەکـی تـرەوە لێـی دەردەچیـت. کـەس لـەم شـرۆڤەیە وا تێنـەگات کـە نوقڵانـە لێدانـە بـۆ ئەوانـەی قەناعەتێکیـان هەیـەو زۆر پێداگـری لەسـەر دەکـەن، گوایـە منیـش لێـرە پێیـان دەڵێـم قەناعەتتـان نەبێـو داکۆکـی لـێ مەکـەن چونکـە لـەو سـەرەوە لێـی پەشـیمان دەبنـەوە، بەڵکـو مەبەسـتی مـن ئەوەیـە ئەگـەر تونـدڕەوی بکەیـت لـە بیروباوەڕەکەتـدا زوو هیـلاک دەبیـت، هەناسـەبڕکێت تـووش دێـت و خواخواتـە لەوسـەری تونێلەکـەوە دەرچیـت و قەرەبـووی هەڵپەیـی و پەلەپەلـەی خـۆت بکەیتـەوە.

ئەگـەر لەسـەر خـۆت، بـە پتـەوی و شـێنەیی، ئەممـا بـە شـێلگیرییەوە، داکۆکیـت لـە بیـروڕای خـۆت بکردبـاو لـە میانـی هەڵپـەی گەیشـتن بـەو شـتەی پێـت وایـە ڕاسـت و دروسـتە سـەری کەسـت نەشـکاندبایە کـە لەوانەیـە بـە مەزەنـدە دوژمنداریـت کـردووەو لـە خوتوخـۆڕایی غەزەبـی توندڕەویـت بەسـەر سـەدان کەسـی پێچەوانـەی بیرکردنـەوەی خـۆت و هاوەڵەکانـت بارانـدووە. لەوانەیـە کەمتـر هیـلاک بوایـت و کەمتـر زیـان و زەرەریشـت دابـا.

ئەگـەر هەڵپـەی تونـدڕەوی نەبێـت لەوانەیـە دۆسـت و دوژمنیشـت چاکتـر بناسـیباو هاوخەبـات و هاوسـەنگەری خـۆت باشـتر دیـاری کردبـا. ڕەفیقی نیوەڕێت تـووش نەدەبوو کـە لـە نیـوەی ڕێ جێتدەهێڵـێ و تـۆش ناچـاری بـۆ قەرەبـووی ئـەو کەموکوڕییـە زیاتـر پەلەپـەل بکەیـت و هەناسـەبڕکێ بیـت و سـەرەنجام لەوسـەری تونێلەکـە هیـلاک بیـت. تووشـی فەلاکـەت و هەڵدێـران ببیـت. دەرسـەکە ئەوەیـە وزەو توانـای خـۆت ڕێکوپێکتـر پوخـت بکەیتـەوە. بەسـەر چەنـد وێسـتگەی کـورت و درێـژدا دابەشـی بکەیـت تـا نەکـەوی و لەسـەری تونێلەکـە وا شکسـت نەخـۆی کـە وەک ئـەوە وا بێـت ئەچیتـەوە سـەرەتا.

پەلـەت چـی بـوو و پەلـەت چییـە کـە دەیـەو دوو دەیـە هیـچ نییـە لـە تەمەنـی زەمـەن و ڕۆژگاران؟ بیسـت سـاڵ پێـش ئێسـتا پەلـەت نەکردبایـە ئەمـڕۆ بەروبوومێکـی باشـترت دەخـواردو ئەمـڕۆش بـە شـێنەیی و بـە تۆکمەیـی بیکەیـت دەسـاڵی تـر بەروبەرهەمێکـی باشـتر دەخۆیـت تـا ئـەوەی تونێلەکـە لەوسـەر (ڕاسـت)ی بکاتـەوە. وەک ئـەوی چـەوت بووبێـت، نـەک چـەپ.

تونـدڕەوەکان هـەر ئـەوە نیـن کـە تونـدڕەوی ئیرهاب و کوشـتن و بڕینـن. توندڕەوەکان ئەوانەشـن کـە هەڵپـەی هەمـوو شـتێکیانە، بۆیـە سـەرەنجام لەگـەڵ توندڕەوانێکـی تـر، لـەو سـەرەوە، یەکدەگرنـەوەو ئاوێزانـی یەکتـر دەبـن.

وا دێتــە بەرچــاو کــە میانــڕەوەکان تەمبەڵــن، تەوەزەلــن، ترسـنۆک و بــێ بــارن. لەکاتێکـدا میانـڕەوەکان هێـزی نـەرم (سـۆفت و پاوەرن) و سـەرەنجام ڕەنگە دەسـکەوتی نەرمـی و شـێنەیی بخـۆن. ئەگـەر واش نەبـن هیـچ نەبـێ وەکـو دەسـکەوتیان نەبـێ خـۆ زیانیـان بـۆ کـەس نابـێ. بەتایبەتـی بـۆ کەسـانێک گوایـە لـە بنچینـەدا هەمـوو لایـەک بـۆ ئـەوە دروسـت بـوون خەبـات بـۆ ئامانجەکـەی ئـەوان بکـەن.

باشــە ئــەی چــی چـارەی تونــدڕەوی و ئــەم هەڵپــەی ڕاســت و چەپەیـان دەکات؟ ڕەنگــە هۆشــیاری کۆمەڵگــەو کەڵەکەبوونــی ئەزموونــی هەمەچەشــن، (بــۆ پرۆســەی سیاســی لێــرە دیموکراســی خولەکــی و کاتبەنــدی وێســتگەکانی دیموکراســییە)، ڕۆڵێــک بگێڕێـت لــە چارەســەر. ڕەنگــە وا بــکات هەمــووان، لــە ڕاسـتەوە بــۆ چــەپ، تێبگەیەنێـت کـە بنمێچـی بـەرزی پێشـبینی جـا لـە دیموکراسـی و چاکسـازیدا بێـت یـان لـە پرسـی نەتەوەییـدا، دەبێتـە بەربەسـت و لەوپـەڕی تونێلەکـەوە لەجیاتـی دەسـکەوت و پێشـکەوتن پاشەکشـێ بەرهـەم دێنێـت.

هەروەهـا ڕەنگـە بڵاوکردنـەوەی نەریتـی هاوتەریبـی ڕەخنـەو کار دەریچەیەکـی بـاش

بێت. ڕۆژانە کار بکرێت و ڕۆژانە ڕەخنە بگیرێت. تا وەکو خراپی کەڵەکە نەبێت و هەروەها بۆ ئەوەش کەس فێر نەبێت هەر ڕەخنە بگرێت و چاوەڕێی کار لە خەڵکی تر بکات!

با کار بکەین بۆ ئەوەی ڕەخنەش حەڵاڵ بکەین.

زەمەن: ٢٠١٩/٣/١٩

مەیلی رامالین

یەخەی کەس مەگرن لە تێکچوونی بالانسی هێز یان شەمزانی دیموکراسی کوردی و شێوانی پەیوەندیی نێوان حزبەکان. خەتای حزبێکی دیاریکراو، یان بەرەیەکی دیاریکراوی سیاسیی نییە. خەتای شتێکی لەوانە یەکلاکەرەوە تر، خەتای مەیلی رامالین و سڕینەوەی ئەویترە.

حزبی سیاسی لە کوردستان لە وێستگەی زۆر هەستیاردا تووشی ئەم مەیل و ئەم دەردە دەبێت، مەیلی رامالین و وەتاقخستن. مەیلێکە پەیوەندیی بە دیموکراسیی و گەمەی هەلبژاردنەوە نییە. بەلام هێزەکان دیموکراسی و ئامرازی هەلبژاردن بەکار دێنن بۆ جێبەجێکردنی رامالین.

رەگی خۆسەپاندن و مەیلی رامالین خوشک و برای دیکتاتۆری و ستەمن، پەیوەندییان بە دیموکراسی و هەلبژاردنەوە نییە.

رامالینخوازەکان ئۆقرە ناگرن تا مەیلی خۆسەپاندن و خەلک خەساندن و حزب رامالین سەر نەخەن و جێبەجێی نەکەن.

حزبەکان وەختێک سیاسەت دەکەن گەرەکە ئەوانی تر قبوولْ بکەن و بزانن ئەمە بەشێکی جەوهەری پرۆسەی دیموکراسییە، حزب لەناو خۆیدا دیموکراسی ناوخۆیی نەبێ ناتوانێ پەستانی ناوخۆیی خۆی بە مەیلی رامالینی ئەوانی تر پاساو بداتەوە.

بوونی پرۆگرامی چاکسازی، یان خیتابی ریفۆرم و گۆڕانخوازی، یان بوونی خیتابی نیشتمانی و نەتەوەیی چارەنووسساز پاساو نادەنە هیچ حزبێک کە بە مەیلی رامالین و تێکشکاندنی ئەوانی تر لەناو کایەی دیموکراسیدا رەفتار بکات. چونکە دیموکراسیی وەک ئامراز کاتی و ماوەییە،

شـێوازی گوناهــو بــێ وەی سیاســەتکردنە، قــەت لەگــەڵ مەیلــی (مێژوویــی) و (شۆڕشــگێڕیی) رامالّینـی ئەوانـی تـردا ناگونجێت. چونکـە ئەوانـی تریـش بەشـێکن لـە دیمەنـە رەسـەنەکە.

خیتابـی دینـی دوو بـەرەی خێـر و شـەڕ لەگـەڵ واقیعـی دونیایـی سیاسـەت و واقیعـی کەرنەڤاڵـی دیموکراسـیی یـەک ناگرێتـەوە.

هـەر حـزب و رەوت و گروپێـک پەیدا دەبـێ وا دەزانـێ وێسـتگەیەکی مێژوویـی گرنگـە لـە مێـژووی میللەتەکەیا. کـە پێشـتر نەبـووە و پاشـتریش هـەر نابـێ.

وایە کە: ئەچمە شارێ کەس نامناسێ، خۆم هەڵدەکێشم پڕ بە کراسێ

مەیلـی رامالّیـن کـە دەخـوازێ هەمـوو شـتێک لـە شـەڕێکی خاچپەرسـتانەدا خـەرج بـکات لـە نێـوەی رێـدا تووشـی بەریەککەوتـن دەبـێ لەگـەڵ واقیعـی ئاڵـۆز، یـان هەندێـک جـار نـەرم و نیـان. بۆیـە دواجـار تەنەزولـی گـەورە دەکات و هەڵـدێ لـە زۆرانبازییەکـە.

بنمێچـی بـەرزی پێشـبینی سـەر دەشـکێنێ و مـل لار دەکاتـەوە و دواجاریـش سـەر نـەوی دەکات بـە هەمـوو هیواخـواز و ئاواتبەرزێـک کـە شـێوەی کارەکـەی رامالّیـن بێـت.

چونکە ئاواتی بەرز هیچ پەیوەندیی بە لوتی بەرزەوە نییە.

لـە وەختـی شـێنەیی و گەشـەدا تەنهـا سـەیری بەرنامـە جـوان و رەواکان مەکـەن، بەڵکـو سـەیری مەیلـی رامالّیـن بکـەن. لـە وەختـی تێکشـکانی غـروری مەیلـی رامالّینـدا تووشـی نائومێـدی مەبـن، گوایـە بەرنامـە جـوان و رەواکان تێکشـکاون و دۆڕاون. نەخێر! ئەوی تێکشـکاوە مەیلی رامالّینـە، نـەک ئامانجـی رەوای گۆڕانـکاری و نوێخـوازی و دیموکراسـی و عەدالەتخـوازی.

مەیلــی رامالّیــن بــرای دیکتاتــۆری و مەیلێکــی غەیبییــە. قوربانــی و تەلەفــی زۆری بــەدواوە دەبــێ، بــێ ئــەوەی دەســکەوت و بەرهەمێکــی هەبێــت.

مەیلـی رامالّیـن دوو بەرەکـی دەنێتـەوە لـە سـایەی مەیلـی وادا زۆر دزێـوی و گەندەیـی و ناشــیرینی وەک بەرزەکــی بانــان بــۆی دەردەچــن. زۆر کارەکتــەری خێــر و بــاش و چاکەخـواز پێـوە دەبـن و دەبنـە قوربانـی.

مەیلـی رامالّیـن تەنهـا لـە شۆڕشـی رزگاری نیشـتمانیدا رەوایەتـی هەیـە، ئەویـش لـە رامالّینـی داگیرکـەردا، نـەک لـە رامالّینـی بـرای گیانـی بەگیانـی ناوخۆیـی، بـە پاسـاوی ئایدیۆلـۆژی، یـان جیـاوازی تـەرزی بیرکردنـەوە.

نـا بـۆ مەیلـی رامالّیـن، بەڵـێ بـۆ مەیلـی پێشـکەوتن و دەسـکەوت کەڵەکەکردنـی دیموکراسـیی و داد و دادپــەروەری.

مەودا پرێس ٢٠١٩/٥/٢٢

نەبینە بابەتی دەمەقاڵێ!

جەمسەربەندی سیاسیی نێوان دوو سەرۆک لە کۆبوونەوەی ساڵانەی نەتەوە یەکگرتووەکان سەری کێشا بۆ باسکردنی دۆسێی کورد و بێ مافییەکانی. ئەمە وەک ناونیشان و باسکردن خراپ نییە، بەڵام نابێ سەربکێشێ بۆ پێخۆشبوونێکی وا کە شتی لەسەر هەڵبچنین. پێویستە شت لەسەر خودی مەسەلەی کوردستان هەڵبچنین، هەر رەوایەتی مەسەلەکە و هێزی کوردایەتی دەتوانێ فاکتەری چۆنایەتی بێت.

بابەتەکە ئەوەیە ئیسرائیل و میسر بۆ بەرپەرچدانەوەی قسەکانی ئەردۆگان سەرۆکی تورکیا دەربارەی دۆسێی فەلەستین و دۆسێی مردنی محەمەد مورسی، تانەیان لە ئەردۆگان داوە کە زوڵم و زۆر لە کورد دەکات. بەلاغێکی وەزارەتی دەرەوەی میسر راستەوخۆ رەخنە لە ئەردۆگان دەگرێت، چونکە لەتاو دژایەتی کورد بەشداریکردووە لە کوشتن و قڕکردنی کورد لە سوریا.

هەرچی نەتەنیاهۆیە خۆی راستەوخۆ وەڵامی ئەردۆگانی داوەتەوە کە نەخشەی ئیسرائیل و فەلەستینی دەرهێنا و وتی: بۆچی ئەم نەخشەیەی فەلەستین تادێت بچووک دەبێتەوە؟. نەتەنیاهۆ وتی: ئەردۆگان بۆی نییە ئەم قسانە بکات کە خۆی زوڵم و زۆر لە کورد دەکات و دەیانکوژێ.

لێرە کورد خۆی لەخۆیدا مەسەلەیەک نییە کە لەسەری هاتبنە جواب، ئەمە وەک قسەکانی مەنگۆلیای بناگوێی یەکێتیی سۆڤێتیی جارانە کە ساڵی ١٩٦٣، داوایکرد قەتڵوعامی کوردی عیراق بخرێتە بەر رۆژەڤی نەتەوە یەکگرتووەکان و بەرەسمیی شکاتی لە حەرەس قەومی و بەعس کرد کە کورد جینۆساید دەکات. جا هەر کە

بەغدا سۆڤێتی رازی کرد، ئیتر مەنگۆلیاش قرۆقپیی هەڵبژارد.

بۆ کورد دەرسە هەرە گەورەکە ئەوەیە لێنەگەڕێ مەسەلە رەواکەی وای لێ بێت کە هەر بۆ هەنجەت و رەوانبێژی سیاسیی بخرێتەگەڕ. مەسەلەی کورد لە هەموو مەسەلەکانی تری دنیا رەواترە، بە مەرجێ فاکتەری ناوخۆ هەرچی زیاترە ئەم رەوایەتییە پایەدارتر بکات.

٢٠١٩/٠٩/٣٠

پەخش و پەرێشانە

سـەدەی بیسـتویەکە و دوای نـۆزدە سـاڵ لـە تەقویمـی رۆژ و سـاڵەکانی وا خنەخنێتـی و ژانـی گۆڕانـی گـەورە گرتویەتـی. دەیـەوێ ئیسـتحقاقی خـۆی وەربگرێـت.

وادەبینیـن و هەسـتی پێدەکەیـن لـە دونیـادا بـە راسـت و چـەپ دۆسـێ دەدڕێ و لاپـەڕە پـەرش و بـڵاو دەبنـەوە، خەونـی تەماعـکاری زۆر ملهـوڕ و سـتەمکار خەریکـە پووچـەڵ دەبێتـەوە و بـەدەم بـاوە پـەخـش و پـەرێشـان دەبێـت.

ئەمـەی هەیـە ژانـی سـەدەی تازەیـە و هەمووانـی گرتـووە. لـە بیرمانـە و لـە کتێبەکانـدا خوێندومانەتـەوە کـە سـەدەی بیسـت، سـەری سـێ و چـوار ئیمپراتۆریـای خـوارد و ئەمـەی ئێسـتاش نێچیـری خـۆی گەرەکـە و لـە گـۆگڵ و لەسـەر زەمینیـش سـێرچی ناوەکانیـان دەکا و بـەدوای ناونیشـانیاندا دەگـەڕێ.

راسـتییەکەی سـەر زەمیـن بێـزارە لـەم هەمـوو سـتەم و زۆردارییـەی بـە نـاوی جیاجیاوە دەکرێتـە سـەر گـەلان و میللەتانـی بـن دەسـت و خەڵکانـی بێدەرەتـان، بێـزارە لـەم هەمـوو تایتـڵ و رەسـم و دوکان و مـۆر و مشـەمایانەی لەگـەڵ ئاتـاج و ئـاوات و ئەندێشـەی مرۆڤـی ئـەم سـەردەمە وێـک نایەنەوە.

راسـتە لـە گەلێـک دەرکەوتـدا وەک بڵێـی بەریەککەوتـن لـە نێـوان شـەرق و غـەرب، ئەوروپـا و ئەمەریـکا لەلایـەک و دونیـای جارانـی سـێیەم لەلایەکـی تـرەوە، هەیـە، بـەڵام کورتکردنـــەوەی رەوشـــەکە هـــەر لـــەو دەرکەوتـــەدا ســـادە لەوحییەکـــە وەک دونیابینـــی غەربزەدەیـی و گرێـی خەواجەیـە کـە پێیوایـە هەمـوو ئـەوەی لەوێـوە دێـت، لە سـەنتراڵەوە بـۆ پەراوێـز دێـت، راسـت و مۆراڵییـە و بـێ حیسـاب و کیتـاب دەیباتـەوە و بردویەتییـەوە.

لـەم دیـو (جەبـەل حەمریـن)ی مرۆڤایەتیشـەوە وێنەکـە شـێواو شـەمزاوە و تەبیبـی دەردەداریـی دەوێـت. شـەرقیش هەتـا سـتەم لـە نەتـەوە بندەسـتەکانی بـکات، هەتـا قاچوقـوچ لـە دیباجـە و لائیحـەی مافەکانـی چینایەتـی و ئەتنیکـی و ئاینزایـی و جێنـدەری بـکات وا نەزانـێ گرەوەکـە دەباتـەوە و بەنـاوی مەزڵومیەتـەوە دەتوانـێ قـاوی ئیسـتعماری ئابـووری و سیاسـی و عەسـکەری زلهێـزەکان بـدات. ئیتـر لـەم سـەدە تازەیـەی کـە میللەتانـی پەراوێـز و پارچـە و پەرێشـان بـە ئـاگا هاتوونەتـەوە هـەر ئـەوە بـەس نییـە باسـی رابوونـەوەی شـەرق و ئاسـیا بـە شـێوەی بانگەوازەکـەی رەفیـق لینیـن بکرێـت.

هـەر ئـەوە بـەس نییـە پەیـام و گرێبەسـتی جەمالەددیـن ئەفغانـی و محەمـەد عەبـدە لـە رۆژنامـەی عـەروەی وسـقا دەرس و دەور بکرێتـەوە. هەقـە هەمـوان بزانـن شـەرق بۆ ئەوەی مۆراڵـی داخوازییەکانـی بـەرز و بڵندبێـت پێویسـتە شـەرقێکی عـادل بێـت. نەتەوەکانـی بـە سەردەسـت و بندەسـتەوە خاوەنـی حەیسـیەت، یـان بـە زمانـی غەزەتەکانـی جارانـی کوردسـتان، خاوەنـی عەنعەنـات و تەنتەناتـی خۆیـان بـن.

بـا هەمویـان و هەمـوو لایـەک بزانـن ئـەم خیتابـە سیاسـیی و فیکـری و شارسـتانییەی بەهـاری پایتەختـەکان لـە کورتـی دەدا و زامـداری دەسـتی رەوایەتـی دەبێـت هەتـا کـورە کەچەڵەکـە و هەتیوەکانـی رۆژهـەڵات نەبنـە بەشـێک لـە دیمەنەکـە و لـە سـێڵفی داهاتـوودا جێیـان نەکرێتـەوە. جـا کـێ بەقـەدەر کـورد هەتیـوو بەلەنـگاز و لێقەومـاوە.

هەڵبـەت ئـەم ژان و هەژانـەی بەڕێوەیـە قسـەی جـددی و بەشـداری جـددی و دەنگـی دلێـری «کوردایەتییـە دیموکراتییـەکان»ی دەوێـت تـا شـەرقی دادپـەروەر بـەرەو دنیایەکی دادپەروەرتـر، بـە هەنـگاوی یەکەمـی کوردایەتییـە فـرە رەهەنـدەکان پایـەدار بێـت

و الله علی ما اقول شهید

٢٠١٩/١١/١٧

ئۆێنبازی نەتەوەی سەردەست

ئۆێنبازی نەتەوەی سەردەست هی ئەوە نییە ئاستی بیردۆزێکی سیاسیی پێ بدەم. بیردۆز بیرمەندی دەوێ و ئیدعای وا ناکەم. بۆیە ناوی نیمچە بیرۆکەم لێ ناوە. هەقە ئەم نیمچە بیرۆکەیە لە پانتایی مەسەلەی کورددا مامەڵەی لەگەڵ بکرێ، نەک گشتگیری بکەم بۆ ئەزموونی میللەتانی تر، ئەگەرچی پێمخۆشە بە کەڵکی خەڵکی تریش بێت.

ئۆینبازی نەتەوەی سەردەست ئەوەیە لەو کاتەی نەتەوەی سەردەست بیرۆکەیەک گشتگیر دەکا و داوا دەکات هەمووان، بە نەتەوەی زوڵملێکراوی کوردیشەوە، تەبەنی بکەن و جاڕی بۆ لێبدەن، کەچی زۆری پێ ناچێ لێی هەڵدەگەڕێنەوە. لەم بادانەوەشدا حیساب بۆ رای کورد و پێویستییەکانی مەسەلەی مێژوویی کورد و تایبەتمەندییەکانیشی ناکەن، وەک ئەوەی ئێمە نەبین و حەیسیەت و وجودمان نەبێ گەرەکیانە دوای خۆیانمان بخەن، ئەمە نموونەکانە کە باسی دەکەم:

*تورکیای سەدەی بیست لە ناکاو بڕیاریدا خەلافەت جێ بێڵێ و بەرگی کەشخەی عەلمانیەت لەبەر بکات، بیرۆکەی نەتەوە-دەوڵەتیان رەواج پێ دا و لەگەڵ رۆژئاوا کەوتنە کەینوبەینی مۆدێرنتە وەک بڵێی قەت ئەستەنبول پایتەختی خەلافەتی دژە رۆژئاوایی نەبووبێت، کورد نەتەوەی بندەستە کە تازە هەراشە دەبێ و لە مافەکانی خۆی دەپرسێتەوە. شۆرش دەکات و شێخ سەعیدی پیران رێبەری رێی رزگاری کوردستان دەبێ. کەچی ئەتاتۆرک کورد بە دواکەوتوو و عەشایەر، بە پیلانگێری گێڕانەوەی خەلافەت و رەجعیەت تۆمەتبار دەکات و ئەم ئیدعایەیان بۆ دەچێتە سەر. مۆسکۆی سوور و رۆژئاوای

دیموكرات ریوایەتی توركی سەردەست پەسەند دەكەن. نزیكەی سەد ساڵ دواتر ئەردۆگان خۆی دەكاتە خەلیفەی موسڵمان و كوردیش بە چەپگەرایی و زەردەشتێتی تۆمەتبار دەكات. عەرەب و سوننە باوەڕ بە نەوەكانی سەلاحەدینی ئەیوبی و هاوڕێكانی سەلاحەدین دەمیرتاش ناكەن. نەتەوەی سەردەستی تورك چۆنی بخوازێ ئاوها شێوەی دەوڵەت و سیاسەت دیزاین دەكەن و ئەبێ كوردیش سەری تەعزیم و ئەفەندمیان بۆ بلەقێنێ.

ئێرانی سەدەی بیست بە ناوی ئێرانچێتی و شاپەسەندییەوە، سمكۆ و قازی یان لەسێدارەدا و بە كوردیان وت ئێران زەمین و ئێرانێتی هەموو شتێكە، كەچی لە ناكاو مەزهەبیان كردە كۆمبەس و بە كوردی مەهاباد و سنەیان وت: دوامان كەون.

ئۆینی نەتەوەی سەردەستی عەرەب لە عیراق ئۆینی ئۆینەكانە. رۆژێ بە ناوی عیراقێتی پادشایی و رۆژێكی تر بە ناوی عیراقێتی شەراكەتی كورد و عەرەبەوە ئوممەی عیراقیان دەرخوارد داین و رۆژێكی تر وتیان مەرجەعیەتی رەشیدە و دەستووری فەریدە مسۆگەری عیراقی (هیوا و ئاشتی) دەكات. شەراكەتی كورد و عەرەب نییە، بەڵكو سێ كوچكەی كورد و شیعە و سوننەیە كە ریفراندۆمی ناوێ، مادام زەواجەكە مارەیی كاسۆلۆكییە لە (كۆماری نەمر) دا، بە وەسفی عەبدولكەریم قاسم.

كەچی ئێمەی باڵشكاو و بێدەرەتان قبووڵمان كرد، وا چەند مانگە بە ناوی ناسنامەی عیراقێتی و ئەنتی موحاسەسە و مەزهەبییەتەوە خەریكن ریسەكە دەكەنەوە بە خوری.

خۆیان لە شیعەگەرێتی، وەک پێشتر لە بەعسێتی، هەڵگەڕاونەتەوە دەیانەوێ كوردیش لە كوردێتی خۆی هەڵگەڕێتەوە كە هەمووی دوو دەیەیە چێژ لە كوردبوونی خۆمان دەبینین.

تا تایفەگەری و مەزهەبگەرایی قازانجی ئەوانی تیا بوو، كۆنترۆڵی هەموو شتێكیان كرد، ئێستا بە ناوی زۆرینەی دیموكراتییەوە مەبەستیانە كوردستان بكەنەوە شمالی حەبیبەكەی جاران و ئۆینی خۆیان بكەنە قەدەری ئێمەش.

نەتەوەی سەردەستن و هەر بەر لوتی خۆیان دەبینن. شەراكەت و رەفاقەت و هاوچارەنووسی ناخۆێننەوە كە بەرژەوەندیی خۆیان خواست.

بۆ ئەوەی هەبین پێویستە ئێمە خاوەنی ئۆینی خۆمان بین.

ئەندێشەمان جیاوازە، با تەنانەت لە كاروانیش دوا بكەوین.

كوردین و نەتەوەین و هەقی خۆمانە.

٢٠١٩/١٢/١١

له گەڵەبجارەوە تا پیازەجار، یەك دیرۆکی غەمناکی جینۆساید

نەتەوەیـەک هەیـە لـە ڕۆژهەڵاتـی ناوەڕاسـت، ئەندامەکانـی کـۆن و دێرینـن. ئەمانـە سـوارچاکانی ڕۆژهەڵاتیـان پـێ دەگوتـن، کـوردن و دلێـر، قەتڵوعـام کـراون لـە موکریان، لــە دەرســیم دەروازەی ئەشــکەوتی نــاو چیاکانیــان لێگیــراوە تــا بــەگازی ژەهــری مۆدێرنـەی کەمالیسـتی خنـکاون، لـە تەسـفیر و تەرحیلـی فەیلـی لێیـان قەومـاوە. لـە ئەنفـال حەواڵـەی سـەحرای سـەماوە کـراون تـا ببنـە کەربـەلای سـەردەم لـە عیراقـی بەعسـدا.

لـە گەڵەبجـارەوە بـۆ سـیبیریا راگوێـزراون تـا ئەبـەد «ڕێیاتـازە»ی خۆیانیـان پـێ نەدۆزرێتــەوە. لەپیازەجــاڕەوە تــا کۆبانــی و عەفریــن یــەک چیرۆکــی جینۆســاید دەور دەکەنــەوە.

ئـەوەی ئـەم چیرۆکـە خەمناکـە دەشـێوێنێ و لاپـەرەی درۆ و دەلەسـەی دەخاتەسـەر و لاپـــەڕەی راســتی لــێ دەقرتێنــێ کۆرۆنایەکــی نەتەوەییــە و بەربۆتــە گیانــی نــەوەی سـوارچاکانی ئـەم نەتەوەیـە.

قەتڵوعامەکانــی قەومــاون بەســە تــا بزانیــن چــی هەڕەشــەیەکمان لەپێشــە و چــی غەدرێکـی مێژووییمـان لێکـراوە.

رسـکی ترمـان نـاوێ تـا تەلەفـی ترمـان تـووش بێـت، راپسـکانی راسـتەقینەمان دەوێـت کـە قەفـی زنجیـری بندەسـتی بپسـێنێ، نـەک قومـاری سیاسـیی کـە ئـەوی هەمانـە بـدا بـەدەم رەشـەباوە. کوردایەتـی راسـتەقینە بـە ئامانـج مەگـرن کـە نەدامەتـی بـە دواوە بێـت.

«شوێنی دیکە زۆرن بۆ گاڵتە و جەڤەنگ».

لـە جێـی ئـەوە نەتەوەیـەک لەسـەر کاغـەزەوە بـۆ کەشـکەڵانی فەلـەک بـەرز بکەنـەوە. دۆسـت و دوژمـن لێـک جیـا بکەنـەوە و ئەنفـال و هەڵـەبجـە بـە بەرچـاو روونـی و رەوانـی بیرکردنـەوە لەقـاو بـدەن.

فاشیزم بەڕێوەیە

سووتانی کتێبی نەیارەکان!

کۆمەڵێـک گەنـج لـە کـەلار کتێبەکانـی فەرهـاد پیربالێـان کۆکـردەوە و لـە قـەڵای شـێروانە سـووتاندیان. لـە هەندەرانیشـەوە، ڕێـک لـە بەرلینـەوە، بەڕێزێـک ڕایگەیاند تەنها یـەک کتێبـی پیربالـی لـە کتێبخانـەی خۆیـدا هەڵگرتبـوو و ئەوەشـی سـووتاند، بەمجـۆرە ئێمـە لـە کـەلار ناوچەیەکـی زۆنـی ئارامـان هەیـە کـە لـە کتێبـە «گەندەڵ»ەکانـی فەرهـاد پیربـاڵ پـاک کراوەتـەوە، چیتـر خەڵکـی کـەلار بـە گەنـج و پیریانـەوە بـە فیکـری «پیربالێـزم» ئالـوودە نابـن.

هـەروەک ئێمـە لـە بەرلینیـش کتێبخانەیەکمـان هەیـە لـە بیروڕاکانـی ئـەو نووسـەرە تەعقیمکـراوە کـە پانـزە سـاڵ پێـش ئێسـتا دەیویسـت لـە هەولێـر خـۆی بسـووتێنێ تـا شـەڕی ناوخـۆ ڕابووەسـتێ، نـە ئـەو خـۆی سـووتاند و نـە شـەڕیش ڕاوەسـتا، پـاش دەورانێـک لـە شـەڕ و خـۆ سـووتاندن، کتێـب جێـی مرۆڤـی خـۆ سـووتاوی گرتـەوە، شـقارتەش جێـی سـەنگەربەندی شـەڕ.

لـە نیـوەی یەکەمـی سـەدەی بیسـتدا ئەڵمانیـای زەمانـی هیتلـەر هـەزاران کتێبـی سـووتاند تـا بیرێکـی پاکـژ و یەکتـا بمێنێتـەوە.

لەوانەیـە لەنـاو ئـەو کتێبانـەدا هـی وەک ئەوانـەی فەرهـاد پیربالـی تێدابێـت: کەمێـک فەنتازیـا، یـان چیرۆکێـک یـان شـیعرێکی وروژێنـەر. جـا حـەز لـە بەرهەمـی وا بکەیـن یـان زیاتـر حـەز بـە لێکۆڵینـەوە ئەدەبـی و مێژووییـەکان بکەیـن. لەگـەڵ هەڵوێسـتەکانی بیـن یـان لـە دژی، ئەمـە هیـچ لـەوە ناگۆڕێـت کتێـب ڕەنجـی لەگـەڵ دراوە و دەبـێ حورمەتـی

لێ بگیرێت، ڕەنجی ئەندێشەی نووسەرێک، ڕەنجی تایپێستێک، ڕەنجی هەڵەچن و چاپخانەیەک...

لەوانەیە هەبن لەگەڵ شێوەی چالاکییە «جەماوەرییەکانی» پیربالّدا نەبن، هەر لە خۆ سووتاندنەوە تا خۆ رووتکردنەوە، تا دروستکردنی لیستێک لە هەڵبژاردنی پەرلەمانی پێشوودا، بەڵام مادام پیربال ئازادی کەس زەوت ناکات و خۆی قەناعەتی بەم شتانە هەیە ئێمە هەقی سووتاندنی یان دڕاندنی کتێبەکانی ئەو و هیچ کەسێکی ترمان نییە.

ئەگەر هەرکەسە و دەست بداتە سووتاندنی ئەو کتێبانەی نووسەرەکانی بەدڵ نییە، کتێبخانە گشتییەکان چیان لێدێت؟ دەبنە بارەگای کۆمیتەی «ئەمر و نەهی لە بڵاوکردنەوە و قەدەغەکردنی کتێب»؟ دەبنە وێرانەو شوێنی چەلەحانێ؟

بۆچی کتێبخانەی کوردی خۆی چەند کتێبی هەیە تا دەست بە سووتاندنی بکەین؟

ئەوانەی کتێبەکانیان سووتاندووە گوایە گلەییان هەیە لەوەی نووسەر هانی داون بۆ ڕابوون و ناڕەزایی و کەچی لێی پەشیمان بۆتەوە؟

باشە بەرنامەی ناڕەزایی گەنجەکان و هاندەرەکانیان یەکەم ئەرکی ئەوەیە کتێب بسووتێنێ؟ شیلەی مێشکی نووسەرێک وشک بکاتەوە تەنها لەبەرئەوەی لە بەرەکەی خۆمان نییە و سەنگەری لەگەڵ نەگرتووین؟

لە سی ساڵی ڕابردووی حوکمی بەعسدا لە کەرکوک و خانەقین بەعس بەناوی سەلامەی فیکرییەوە سەدان کتێبی کوردی لە کتێبخانە گشتییەکاندا قەدەغەکرد، بەڵام قەد جورئەتی نەکرد لە قەڵای کەرکوک یان قەڵای شێروانە، کتێب خڕبکاتەوە و بیانسووتێنێ. بەعس لە شوێنە گشتییەکان و لەبەردەم جەماوەردا گەنجی گوللە بارانکردووە و باکیشی نەبووە، بەڵام قەت نەیوێرا کتێبێک بە بەرچاوی خەڵکەوە بسووتێنێ.

ئەمرۆ ئەوەمان بینی لە سەردەمی ئازادی و بەناوی ناڕەزایی لە نووسەرێک کە دەنگی بۆ (ئێمە) نەداوە، وا بینیمان دەورانی نوێی دیموکراسیی کوردستان لە سووتانی کتێبەوە دەستپێدەکات و خوا بکەم بە سووتانی شارەکان کۆتایی نەیات.

سووتاندنی کتێب دزێوییەکە ئەوی ئەنجامیشی بدات حاشای لێدەکات، بەڵام فەرهەنگی وڵاتی ئێمە بەو ئاراستەیە ببرێت گەنجانێک هەبن شانازی بە دزێوی واوە بکەن و یەکێکیش لە بەرلینەوە سڵاویان بۆ بسێنێتەوە، ئەوا هەڵەمان نەکردووە کە بڵێین ئیتر لە وڵاتەکەمان، لەجێی گۆڕانێکی دیموکراتی، فاشیزم بەڕێوەیە، فاشیزمێکی عەوام فریودەر.

هاوسەنگی رابگرین

بـۆ دیموکراسـییەکی گەشـەکردوو دەرفەتـی گەشـەی نەتەوەیـی و نزیکبوونـەوەی مەسـەلەی کـورد لـە چارەسـەری یەکجارەکـی بەرتەسـک دەبێـت، ئەگـەر نەڵێـم مەحـاڵ دەبێـت، بـێ دانانـی سـتراتیژێکی نیشـتمانیی کـە بـژارەی نەتەوەیـی کـورد پایـەدار بـکات، زەحمەتـە بتوانیـن دیموکراسـییەکی جێگیـر و تۆکمـە دابمەزرێنیـن.

ئەمـە ئـەو هاوکێشـە سـەنگینەیە کـە ئەگـەر هـەر میللەتێـک لـە ئەزموونـی خۆیـدا بەرجسـتەی بـکات بەرێـی راسـتدا دەڕواو گـرەوی ئایندەشـی مسـۆگەرە.

بـە شـێنەیی هەموومـان سـەر بـۆ ئـەم هاوکێشـەیە رادەوەشـێنین و ئیدیعـا دەکەیـن کـە لـە تەکتیـک و سیاسـەتی دوورمـەودادا رەچـاوی دەکەیـن، بـەڵام لـە واقیعـی بزووتنـەوەی سیاسـیی کوردسـتان دوو ئاڕاسـتە لـە ململانێیەکـی تونـددان کـە رێـگای سـێیەم، رێـگا ئاڵتوونییەکـە، زەحمەتییەکـی زۆر دەچێـژێ تـا رێـی خـۆی بکاتـەوەو ببێتـە رێـگای یەکـەم.

ئەوانـەی دروشـمی دیموکراسـی عەیـار بیسـت و چواریـان هەڵگرتـووە لـە تەنگـژەدا دەڵێـن ئێمـەش لەگـەڵ پرسـی نەتەوەییدایـن، بـەڵام جـاری وا هەیـە ململانـێ ناوخۆییەکـە وا تونـد دەکـەن کوردسـتان لـە لێـواری تەنگـژە نزیـک دەخەنـەوە، نەتەوەچییەکانیـش هەمـوو گەشـەیەکی ناوخۆیـی دیموکراسـی و سەربەسـتییە گشـتییەکان دەکەنـە قوربانـی رێـگای رزگاری (فەلەسـتین)ی کـوردان کـە کوردسـتانە.

راسـتییەکەی عـەرەب چەندیـان چنییـەوە لـە ناسیۆنالیسـتی بـێ دیموکراسـی و لوبنـان چـی دەسـتکەوت لـە دیموکراسـی بـێ بنمێچێکـی نیشـتمانیی، کوردیـش هـەر ئـەوە بەشـی دەبێـت، مـادام نموونـەی ئەزموونـی میللەتانمـان لـە پێشـە بۆچـی دووپیانـی فەلاکـەت

لـە قاونادەیـن کـە دووڕیانـی دیموکراسـی لـە سـەر حیسـابی نەتـەوەو نەتـەوەش لەسـەر حیسـابی ئـازادی تاکەکانـە؟

دیموکراسـی، سـەرزەمین و چوارچێوەیەکـی دەوێـت بـۆ پیادەکـردن کـە ئەو سـەرزەمینە چوارچێـوەدارە کوردسـتانە، هەروەهـا ئێمـە بۆیـە خەباتـی نەتەوەیی بۆ رزگاری کوردسـتان دەکەیـن، چونکـە دەمانەوێـت مرۆڤـی کـوردو مرۆڤەکانـی کوردسـتان بـە ئـازادی و گـەردەن کێڵـی بژیـن و چارەنووسـیان بـە دەسـت خۆیانـەوە بێـت.

نـا توانیـن بـە لێـدان و فەلاقـە نـە توندڕەوانـی دیموکراسـی بێنینـە پـای میانـڕەوی و نـە ناسیۆنالیسـتانی پەڕگرێـش بهێنینـە سـەر دینـی ئازادیخـوازی و دادپـەروەری ناوخۆیی، بەڵکـو سـەبری شۆڕشـگێڕی و رەنجـی فەرهادیمـان گەرەکـە.

ڕێگای سێیەم راستە. با لەم دۆخەدا تووشی تەنگژە هاتبێت.

چۆن وا دەبوو؟

دەرکەوتنێکی دیکەی نەبوونی پێوەر لە کوردستان ئەوەیە فێڵی سیاسیی هەموو توانج و ڕەخنەیەکی ناجۆریش بەشۆڕشگێڕێتی و ئازادیخوازیی دەناسێنێت.

لە بەرامبەریشدا هەموو بەرەنگارییەک بۆ ئەرکە گشتییەکان و چۆڵنەکردنی مەیدان تا نەبەردییەکە بەلایەکدا دەخرێت بە بەرژەوەندیی دەسەڵات و مانەوەی لە کورسی بەرژەوەندییە تایبەتییەکان دەخوێنێتەوە.

ئەمەش ئەوپەڕی ئەنارشیزم و شەعبەویەتە.

دەبێ لە سیاقی هەڵسەنگاندنێکی گشتیدا سەیری (پاشەکشێ) و (لەمەیدان مانەوە)بکرێت، نەک هەر بە پچڕکراوی. سیاقی گشتی قازانجی گشتی مەسەلەی سیاسیی کوردستانە. ئایا ئەم ئاڕاستەیە خۆدزینەوە و لە ماڵەوە دانیشتن دەخوازێت یان مانەوە لە پێگەی دەسەڵاتدارێتی بۆ ململانێکاری لەڕێی بەرژەوەندیی نەتەوە و وڵاتدا.

لەم سیاقەدا دەزانین هەموو پاشەکشێیەک زوهد و تەوازوع نییە و هەموو مانەوەیەکیش بۆ بەرژەوەندیی شەخسی و دەسکەوتی ماددی نییە.

ئەمە تەفسیرکردنێکی دینانەی دنیایە کە بە پێوەری مۆراڵی خێر و شەڕی موتڵەق ئەدائی کارەکتەرەکان بپێورێن، کاری وا لە سیاسەت کە شەئنێکی دنیاییە هەرگیز نابێت و ناتوانێت وێنەیەکی ساغمان لەسەر ململانێکانی هەناوی کوردایەتی بداتێ.

ئەمە نیفاقێکی سیاسی گەورەیە بەرژەوەندخوازیی تاکەکەسی تەنها لە پێگەی

دەسەڵاتداریّتی لە بەغدا تەماشا بکریّن. دەشێ بەرژەوەندیی لە شوێنی دیکەش بپاریّزریّت. کەس نازانێت پێوەری قازانج لەنێوان هەردوو پێگەی جوگرافیدا چییە؟ بۆ دەبێ لەودیو حەمرین دانیشتن بێت بە دیار بەرژەوەندییە کەڵەکەبووەکانەوە.

کوردایەتی بەزمانی عەرەبی چەند دژوار و ئاڵۆزە، وەک شەڕ کردن لەسەر زەمینی نەیاران و لەناوەوەی وڵاتیش چەند خۆشە بەزمانی شیرینی کوردی، کوردایەتی دەکریّت و سەدای دەنگی خۆت، چوون ئەشکەوتی بێخەبەران، دەبیستیتەوە. لێ دەترسم سەرەنجام بە کوردیش بدەین وەڵامی قەبرمان.

مرۆڤ دەبێ ڕوویەکی تەنکی هەبێت کە کۆششی خەڵکی تر فرامۆش بکات و لەقاوی بدات.

لێ دەبێ پێستی ڕووی لە تواوەی ئاسن بێت تا دابەزین لە شەمەندۆفێر وەک دەسکەوتی دیموکراتی و چاکەخوازی لەقەڵەم بدات.

ئەگەر کوردستان قاعیدە و نەزم و ئوسول و حیسابی با، چۆن بەم ئەنارشیزمە رازی دەبوو

کوڕ و کچی گەشبینی بن

هیــچ کاتێـک درەنــگ نییــە بــۆ بەهێزکردنــەوەی بزووتنــەوەی سیاسـیی کوردســتان. بەتایبەتـی بـۆ بەهێزکردنـەوەی باسـکی بەهێـزی ئـەو بزووتنەوەیـە: یەکێتیـی نیشـتمانی کوردسـتان .

هەمـوو رابردوویـیـەک بـە هەمـوو سـەروەرییەکانییەوە رۆیشـتووە و لەدەسـت دەرچـووە. حەتمـەن ئەگـەر بـاش تەوزیـف بکرێـت دەتوانـێ ببێتـە خۆراکـی گیانـی و مەعنـەوی بـۆ سبەینێش، بـەڵام رابـردووی گەشـیش هـەر چۆنـی لێبکەیـت هـەر پەراوێـزی تەوزیفکردنـی سنووردارە و ناتوانـێ کێبڕکێـی چانسـی داهاتـوو بـکات. رابـردوو چەنـدی بدەیـە دەمییەوە هـەر رابـردووە و فـلاش باگـە، هـەر لـە شـوێنێک دەوەسـتێ و وێنەکـە تەڵـخ دەبـێ و لەگـەڵ تەڵخـی وێنەکـەش رووداو و بـەروار و نـاو و بەسـەرهاتەکانی تێکـەڵ دەبـن و خەریکـە بێژیـن فەرقـی پێناکەیـن. بـەس ئـەوەی لەدەسـت دەرنەچـووە و مـاوە و هەیـە و ئاسـۆی روون و دوورمـەودای لەپێشـە داهاتـوو و دوارۆژە، سـبەینێ و ئـەوی بەرێوەیـە شایسـتەی گرەوکـردن و گەورەکردنـە. ئـەوی دێ هێشـتا نەهاتـووە، بۆیـە باشـتری لـێ چـاوەڕێ دەکـرێ و چاکتـر قابیلـی دەسـتکاری و دەسـتێوەردانە. قابیلـی بردنـەوە و کەڵەکـە کردنـە.

جـا کورتـەی باسـەکە ئەوەیـە لەسـەر داهاتـوو شـەڕ بکەیـن ماقووڵتـرە، چونکـە چانسـی دەستپێشـخەری و دەسـتکردنەوەی زیاتـر دەڕەخسـێنێ. رابـردوو بەهەمـوو فەخـر و پەسـەندییەکانییەوە هـەر رابـردووە و داهاتـووش بەهەمـوو مەترسـی و ناڕۆشـنییەکانییەوە داهاتـووە و سـەد دەسـکەوتی لەخـۆدا هەڵگرتـووە.

هیچ کاتێک درەنگ نییە، چونکە چەندی چووبێ، زۆری ماوە بۆ تێهەڵچوونەوە.
دیداری یەکێتی، کور و کچی ئەو گەشبینییە، وا لێی دەدوێم.
لەسەر دینگەی پتەوی خۆتان و خۆمان بە داهاتوو بسپێرین، چونکە هەزار ساڵی لە پێشە و دەتوانین سەدان ئیرادەی بۆ بخەینەگەڕ.

رۆژی دواتر یەك ببینینەوە

ناونیشانی ئەم قۆناغە خەباتە بۆ مانەوە، خەباتە بۆ پاراستنی ئەوی ماوەو ئەوی هەیە. زەحمەتە بنمیچی پێشبینییەکانمان وەکو جاران بەرزبێت کە شتی گەورە بخوازین. ئێمە ئێستا لەقۆناغێکداین کە هی هێرش بردن نییە. هی خۆپارێزی و خۆپاراستنو خەڵک و خاک پاراستنە.

زەحمەتە ئەو ئەجێندایانەی بەشێنەیی، لەبەر هەر هۆیەک بێت، نەمانتوانیووە سەری بخەین. ئەمڕۆ لەم شپرزەییە تەندروستییە، سیاسییە، ئابوورییەدا بتوانین سەری بخەین.

جاران دەمانگوت ئەوی سی ساڵ تەعریب و تەرحیل کردی زەحمەتە بە سێ ڕۆژ، یان سێ مانگ، یان سێ ساڵ ئازادی بتوانین چارەسەری بکەینو قەرەبووی بکەینەوە. هەر ئەوە کە بتوانین شەپۆلێکی نوێی تەعریب دوابخەین، کەمێک پەکی بخەینو جێبەجێکارانی ئیزعاج بکەین، خۆی لەخۆیدا خەباتێکی ژیرانە و دەربەستانەیە.

ئەمە هەر لە نموونەی باسکراو نییە، بەڵکو لە زۆر کەیسی تر وایە.

زەحمەتە بە بنمیچێکی بەرزی پێشینیەوە بتوانین هێرش ببەین و ئەوە بکەین کە پێشتر بەشێنەیی و ئاسایی و نۆرماڵی نەمانکردووەو خاوە خاومان تیایانا نواندووە.

خەباتکردن بۆ مانەوەو گواستنەوەی ژیان بۆ قۆناغێکیتر خۆی لەخۆیدا خەباتێکی بەرپرسانەیە، قوربانیدانێکی بێوچان و دەربەستانەیە. لەم ڕێگایەشدا یەک شت گرنگە (خەونو ئامانجە پیرۆزەکان) لەگەڵ خۆمان بگوازینەوە بۆ قۆناغی دوای مانەوەو تەسلیمی ڕۆژگارانی دژوارو بێ ڕەحمی نەکەین. خۆشمانو خەڵکەکەشمان،

حزبەکەمانو هەڤاڵەکانمان بپارێزین بۆ رۆژی دواتر کە تێهەڵدەچینەوە تاوەکو سوپای ئامادەی قۆناغی داهاتووبین.

مانەوە هونەرە، خۆپاراستن و خەڵک پاراستن بۆ رۆژی دواتر، شۆڕشگێڕێتییەکی ژیرانەو بێوێنەیە.

ئەوە جاران بوو کە تیۆری تۆپی پێ دەیگوت باشترین شێواز بۆ بەرەڤانی هێرشبردنە. بەپێچەوانەوە تیۆری تۆپی پێی ئیتالیا لەجامی جیهانی ١٩٨٢دا وابوو کە بەرەڤانی باشترین شێوەیە بۆ بردنەوە. لەسەر ئەوە ئەو ساڵە جامی جیهانییان لەسەر دەستی پیرە راهێنەر (پیرزۆت) بردەوەو بەو رۆحەشەوە ئەمساڵ (٢٠٢٠) بەسەر کۆرۆنادا سەرکەوتن.

ئێمە بەچی شۆڕشگێڕی و سەرچڵی لێک جیا دەکەینەوە؟ بەدەستنیشانکردنی قۆناغەکەو بەدەستنیشانکردنی کەرەستەکانی بەردەستو بەدەستنیشانکردنی دۆستو هاوپەیمانی خەباتەکەمان.

لە ئەدەبیاتی سیاسیش بگەڕێیت وازی لێ بێنین، هەر لە کوردەواری خۆماندا دەگوترێ: فلانی دۆستو دوژمنی خۆت، راستو چەپی خۆت بناسەوە.

ناوی قۆناغەکە وایە کە خەباتە بۆ مانەوەو (رۆژی دواتر)یش گرنگە، چونکە (گەورەکانیش) کە شتێک دەکەن گرەو لەسەر بەرنامەی (رۆژی دواتر) دەکەن.

بە لێکدانەوەی بچووکی خۆم چەند ساڵ پێش ئێستا گوتم روومان لە هەرێمی دووەمە بە مانای ئەوەی وەک خەڵک و خوای ئەم دنیایە ژیان و ئەزموونیان قۆناغبەند کردووە، گەرەکە ئێمەش پێشبینی قۆناغی دووەمی هەرێمەکەمان بکەین. ئاخر بۆچی کۆماری یەکەم و دووەم و ئێستا کۆماری پێنجەمی فەرەنسا هەبێت، بۆ هەرێمی کوردستانی دووەم نەبێت؟.

بۆ هەر دەبێ یان سەرچڵی زل زل یان چۆکدادانی ئینهیزامی و پاشەکشێی هەرزان، بەخت و بەشمان بێت؟

دوای کەوتنی سۆڤێت، وڵاتی روسیا لە ساتەوەختێکی راچڵەکیندا رۆچوون و خوێنبەربوونی راگرت و راپسکا و گوتی: ئیدی بەسە.

ئەگەر ئێمە ناوی قۆناغەکەمان هێنا و خەسڵەتیمان ناسییەوە بۆ رۆژی دواتر بە تەندروستییەکی باشترەوە دێیینەوە مایە.

رۆژی دواتر گرنگە. تا ئەو کاتە خۆتان لە پەتای کۆرۆنا و پەتای پاشەکشێی هەرزان و چەپڕەوی منداڵانە بپارێزن.

حەزم لەمجۆرە کوردایەتییە نییە، حەزم لەمجۆرەی تریانە

١

حەزم لەمجۆرە کوردایەتییە نییە کە لە خوتوخۆرایی، بێ دینگەی پتەوی دەسکەوت و دەستمایە لوتی بەرزە و لوتی دەژەنێتە هەموو شتێکەوە کە پەیوەندیی بە کورد و کوردستانەوە نییە. حەزم بەمجۆرە کوردایەتییە نییە کە هەر بۆنی نەوت دەکات و لوتی بەم بۆنەوە پەنەماوە، لە جیاتی ئەوەی بۆنی نەتەوە و خاک و خەڵکی بکات و پەنا بێت بۆ ئەوان و پەنا بۆ ئەوان بەرێت لە لێقەومانا.

ئەم جۆرە کوردایەتییە بەڵایە کە خۆی پێ هەموو شتێکە و حیساب بۆ کەس ناکات وەک بڵێی حیسابی هەمووی یەکلایی کردبێتەوە.

جۆرێکی تر کوردایەتی باشە

ئەوجۆرە کوردایەتییە قەڵایەکە مەنگەو خاوەن سەنگە

ئەوجۆرە کوردایەتییەم دڵخوازە کە حیساب بۆ هەموو شتێک و هەموو کەسێک و هەموو ئەگەرێک دەکا، حەزم بەمجۆرە کوردایەتییە نییە کە بێ پاشخان و خەزینی دەوڵەمەند لوتی لە ئاسمانەو دەعیەی بەرزە، کەچی کاتی نەبەردی سیاسی ئیدیعای لاواز و بێ بەڵگەیە.

٢

ئاخر بۆ ئەوە بەهانەم هەیە، ئاخر کوردایەتی شەرحی شێنەیی گەرەکە.

کوردایەتـی هـی نەتەوەیەکـی زوڵملێکـراو و بەلەنـگازە کـە خواخوایەتـی قاچـی لەنـاو مێـژوو داکوتـێ و گەرەکێتـی ئـەوی هەیـە و بـۆی مەیسـەر دەبـێ لـە رەشـەبای دەروجیـران بیپارێـزێ. ئێمـە وامـان لەسـەر کوردایەتـی بیسـتووە و خوێندۆتـەوە کـە سـەری بـەرزە نـەک لوتـی، هەنیـەی بـەرزە لەکـۆی تێکۆشـانیا و سـەری نەوییـە لـە ئاسـت قوربانـی میللەتەکەیـا. تۆمـار و ئەلبومـی خـەم و خەفەتـی ئـەم مێـژووە روونـی دەکاتـەوە تـا بانگەوازێـک دەگاتەجـێ رەنـج و فرمێسـک، قوربانـی و قەناعـەت دەوری هەیـە، نـەک لەتێریـا هەڕەشـەو گوڕەشـە بکەیـن، کـە قەومـا خۆشـمانی لـێ نەکەینـە خـاوەن.

٣

کوردایەتـی ئاخـر زەمـان کـە بسـتێ پێـش خـۆی نابینـێ هـی دیرۆکـی ئێمـە نییـە، هـی حیکایەتـی (عبسـی و تولی...تـەواو بـووم بـە مـەلا) یـە، ئـەم کوردایەتییـە تازەبابەتـە کـە لـە پـڕێ بۆتـە کـوڕێ، پشـتی پێـوە نەیەشـاوە، بۆیـە پشـتمان بـە عـەردا دەدات. بـە بـەلاش و حـەلاش دەسـتی کەوتـووە، بۆیـە دەسـت و پـێ سپییە لـە چارەی دەرد و بـەڵاکان، ساردی و گەرمـی رۆژگاری نەبینیـووە و شـەقی لـە بـەردی زەمانـە نـەداوە بۆیـە بـەردی زل هەڵدەگـرێ و شـەق لـە دار و بـەرد دەدا. کوردایەتییەکـی وایـە (اشـداو علـی الکفـار و رحمـاو بینهـم) نییـە، بەڵکـو بەزەیـی و رەحمـی بـۆ خۆمـان نییـە و رەحمەتـە بـۆ بێگانـە و داگیرکـەر.

٤

کوردایەتـی وا لـە تۆفـان و باوبـۆران کـۆڵ دەدا و لـە بسـتە ئاوێکـی شێنەییشـدا خـۆی بـۆ مەلـە بـە کوشـت دەدا

تۆمـاری خـەم و خەفەتـی شکسـت و کەوتـن، هەڵسـانەوەی بەئـاگا و بەتەگبیـری مێژوومـان یـەک دەرس و دەوری تیایـە: کوردایەتـی دەبـێ موتەوازیـع بـێ، لـە خەمـی فەلاکەتـی میللەتەکـەی بـێ و بـە دەرزی و دورمانـی شـێنەیی ئـاڵای سـەربەرزی بـدورێ و بـە سـەد تەدبیـر و تەکبیـرەوە هەڵـی بکا. کوردایەتـی موتەوازیـع لـە هـی فشـەکەرانە باشـتر و سـەنگینترە، هـی فشـەکەرانە وایـە کـە فـوی تێدەکـەن تـا فـوی لێبکـەن و بـڕوا،

بـەوەش هاوسـەنگی و بارسـتایی لەدەسـت دەدا و سـەرئەنجام پارسـەنگی هیچـی پـێ ناکرێتـەوە، وەختێـک حیسـاب و کیتابـی تەنگانـەی لەگـەڵ بکرێـت.

٥

حـەزم لەوجـۆرە کوردایەتییەیـە کـە نـەرم و نیـان و بەرەحمـە، دڵپـاک و دڵنـەرم و دڵنەوایـە نـەک دڵـڕەش و دڵـڕەق و دڵگوشـراو کـە عەینـی عروبـە و تۆرانـی بێـت بـۆ تـرس و بیـم دەسـتبدات . کوردایەتـی دڵخـوازی مـن و تـۆش لـەو چەشـنەیە لـە خەمـی میللەتدایـە، نـەک خـەم دەداتـە میللـەت، نـازی میللـەت هەڵدەگرێ نـەک نـاز بـکا بەسـەریا. کوردایەتـی بـاش جـۆری خۆمانـی و خاکـەڕا و پێشـمەرگانەیە، کوردایەتـی وا خـۆش مەشـرەب و خۆییـە دەڵێـی کوردەوارییـە و بـە نقێمـی سیاسـەت رازاوەتـەوە، هـی وا لـە لادێ وەرزێـر و ئێشـکگرە و لەشـار ئەفەنـدی بەهیممـەت و کـوڕی گەڕەکـی خۆمـان و کچـی دراوسـێیە.

کوردایەتـی زەیـن کـراوە کـە بـە دەردی دوێنـێ و سـبەینێی میللەتەکەمـان دەخـوات. چونکـە جـۆری ئەمـرۆ کـە بـاوە و دانـراوە تەڵـە و داوە، دەمـان بـا بـەرەو دواوە کـە دوایـی خـاک بەسـەر و هەشـت بەسـەر دەبێـت، خـاک و خەڵکمـان لـێ دەتۆرێنـێ. رێـڕەوی زەمەنـی ئەمـرۆ کورتـە لەچـاو دوێنـێ، ئـەوی گرنگـە لەمێژینـە و دوارۆژی کراوەیـە لەبـەردەم هەمـوو ئاسـۆیەک کـە دەشـێ جـوان و روون بـێ، ئەگـەر باشـی بکەیـن، دەشـێ بـێ بـەرگ و رووت بـێ، ئەگـەر وای بـۆ نەکەیـن.

٦

کوردایەتـی دیموکـرات و دیالۆگخـواز و سـینگ فـراوان و، سـینە سـافە لەگـەڵ خۆیـدا، رەوا و رەوان و ڕەوانبێـژە لەگـەڵ نەیارانـی مـاف و داخوازییەکانیـدا

کوردایەتـی نزیـک لـە ترپـەی دڵـی خەڵـق و خـوا، نزیـک لـە شـەقام و لێـوار و بنـار، نـەک کوردایەتـی گۆشـەگیر و تەنگەجـێ و تەنگنـەزەر و دوورە دەسـت کـە هەمیشـە لـە گـرژی و لـە مۆنـی و لـە گومـان و شـەکدایە. کوردایەتـی ڕاسـتەڕێ و راسـتە رێبـاز و راسـتگۆمان دڵخـوازە کـە دەزانـێ ئـەوی بـە دەسـتی دێنـێ ماڵـە باجێنـەی منـداڵ نییـە کـە ئێـوارە داهـات هەڵیوەشـێنێتەوەو جۆبـڵاوی لـێ بـکات. چـوون کوردایەتـی پـڕۆژەی کەڵەکردنـی دەسـکەوتە لـە بچـووک تـا تـەلاری بـەرزی نەتەوەیـی.

کوردایەتـی قوماربـازی و یـاری مـار و پەیـژە نییـە کـە هەمـوو جـار بـە میـزاج و بـە

هـەوەس بیگێڕییـەوە سـەر سـفر و سـەر پلێتـی لەنۆژەنـەوە دەسـتپێکردنەوە.

٧

حـەزم لەمجـۆرە کوردایەتییەیـە کـە جامیـع و شـامڵە، کۆکەرەوەیـە، کەمەندکێشـە، نـەک تەفـرەدەر، تەفرەقەسـاز و تەوەلاکـەر.

نابڕێتەوە ئەم پەژارەی شوباتە و ئەم راستە شەقامەی رێی نەجاتە

چەند باسی بکەین ئەم خەمە کۆتایی نایەت، ئەم پەژارەیە نابڕێتەوە. چونکە شریتەکە لێ نادەینەوە، چونکە کە لێشی دەدەینەوە لێی دەقرتێنین، یان چاوی لێ دەنوقێنین و دواییش بۆی دەقوچێنین. ئێمە هەمووجار خۆمان لە کۆی دیمەنەکە نەبان دەکەین. رۆژنامەکانمان هەر ئەلبومی ناوەکانی خۆمان بەسەر دەکەنەوە و هەر تەرمی شەهیدەکانی خۆمان دەنێژن و هەر ئەلفابێتای سیانی خۆمان حونجە دەکەین و هەر زامی ساڕێژنەبووی خۆمان دەلاوێنینەوە و هەر زامی یەکتری دەکولێنینەوە.

قەت رۆژێک بەدیار کۆی دیمەنەکەوە، کۆی لیستی شەهیدەکانەوە رانەماین و ڕانەچڵەکین و ڕانەوەستاین، بۆیە هەر رانەبووینەوە و لەخەوی غەفڵەت بە خەبەر نەهاتینەوە.

ئێمە دوای ئەنفالیش بەڵێنی رەنگاوڕەنگی ئاشتبوونەوەی گشتیمان دا، دوای هەڵەبجە و کۆڕەویش وتمان چاک و باش، برای شیرین و گشتمان یەکین و لەکین. دوای بەرەی کوردستانیش بەرەیەکمان لە شکستی دەیان ساڵە دادڕی و کراسی نەدامەتمان کردەبەر، دوایی وتمان تەنها و تەنها جەولەیەکی کورتی براکوژییەو ئیتر خوشک و برا لە سایەی یەک ئازار و یەک ئازادی دەحەوێنەوە. کەچی گێمی خوێن زۆری خایاند و کاتی زیادەشی برد و هەر ئەو کاتانە سەرخەوێکمان شکاند کە پشووی جەنگاوەر سەری کردە سەرمان. دوای ئەم شوباتەش خوێن و خوێ و فرمێسک وا تێکەڵ بوون کە خەریک بوو نوێژی جەماعەت و گۆڕی بەکۆمەڵ بمانگرێتە خۆ.

ئەم شوباتە خەم و پەژارەی بە بەرچاوی دنیاوەبوو کە ئیتر عەیب بوو ئەم

عـاری پەرتـی وکەرتییـە بمێنێتـەوەو چارەیەکـی لـێ نەکەیـن. دەبـوو دوای ئـەم جەژنـە خوێناوییــە، کوردایەتــی خــۆی بچێتــە چاکوخۆشــی کــوردەواری و نوقــڵ و شــیرینی دەسـکەوتی بکردایەتـە گیرفانـی منداڵانـی شـەهید، کەچـی وا نەبـوو، ئینـی تـاس ئینـی حەمـام بـووە قـەدەری دووبـارە.

کـێ لـە شـەهیدانی شـوبات پێشـبینی دەکـرد دوای دوعاخوازییـان دوو پارچـە دەبێتـە چەنـدی تـر و یەکێتـی ریـزەکان دەبێتـە کـۆدی هەژموونـی نـاڕەوا کـە بـەڵای سـەری ئەزموونێکـی جێـی چاوەڕوانـی سـەد ساڵەیە؟

کــێ لــە جوامێرەکانــی شــوباتی ئــەو ســاڵە وا دیموکراســییان شــرۆڤە دەکــرد کــە یەکسـان بێـت بـە پۆپۆلیسـتی و قیـژە و قەرەباڵغـی و کـێ لـەوان وا وێنـای نیشـتمانی دەکـرد کـە بریتـی بێـت لـە کـۆدی بانـک و بـۆڕی نـەوت و بـژاردەی چـەوت؟

کـە شـوبات خەرجـی خوێنـی دا، کـێ بـەو نرخـەی کـڕی کـە میللـەت بـێ مووچـە و بـێ بودجـە بێـت؟ لـەوەش خراپتـر بـێ ئومێـد بێـت کـە لـە دەورانـی کـەم دەرەتانـی راپەڕینـدا ئومێـد وا تێـری سـک و گـەدە و ئاتاجـی دەکردیـن قەرەبـووی گەمـارۆی بەغـدای بەعسـی بـە زیـادەوە بـوو، چونکـە لـە بـەرواری یەکبوونیـدا لـە خـەم و خولیـادا یەکسـان بوویـن، سـەری بـەرز هـەر خـۆی بـە خـۆڕسـکی بـۆ مووچـە نـەوی نەدەبـوو چونکـە سـەری خەمخـۆری هەبـوو.

ئێمـە پەیمانمـان بـە جەژنـی شـوبات دا قوربانییەکانـی بکەینـە بیانـوی سەرەخۆشـی و بۆنـەی پەرۆشـی. فەقـەت نیشـانە بـەوەی وا نەبـوو وا زۆرە وەک نیشـانەکانی ئاخـر زەمـان کـە ئاخـری خێربێـت ئەگـەر بەتینوتـاوی دوا وزە نەچینـەوە راسـتە شـەقامی رێـی نەجـات.

سـڵاو لـە رۆحـی شـەهیدەکان کـە جێـی دروودن، لـێ زینـدووەکان هـەر بارمتـەن تـا کلیلـی گومبـووی چارەسـەر دەدۆزرێتـەوە.

بـا ئومێـد لـە نـاو قـوڕو لیتـەی شـۆک دەربێنیـن و تۆزێـک تـۆزی لـێ هەڵسـێنین. بـۆ ئەمـەش تەداروکمـان گەرەکـە، نـەک رێکـەوت و چانـس و فـەردا بـە دەهـا.

لە زامی دێرین بۆ عەزمی مەتین

لــە قەتڵوعامــی موکریانـــەوە. تــا راگوێزانـــی عوســـمانلی. لــە کوشـــتار و گەمــارۆی دەرسـیم بـۆ راگوێزانـی سـتالینی بـەرەو سـەحرای ئاسـیای ناوەڕاسـت. کتێبـە زبـر و زەرد و روشــاوەکانی مێــژوو قەیـد و تۆمـاری خوێنـی بـە مەرەکـەب سـپاردووە.

لـە خنکانـی هەڵەبجـە و سەردەشـت بەرێـگای جینۆسـاید، بـەرەو ئەنفالـی ١٨٢ هـەزار زامـی سـەحرای سـەماوە. لـە وێسـتگەی بێسەروشـوێنکردنی بارزانییـەکان، بـۆ وێسـتگەی قاچاخـی رۆبۆسـکی. دیرۆکێکـی تـرس و برسـی لەپشـتمانەوە و یەکـی دی لـە تەنیشـت و دەوروبـەر. یەکـی دی نزیکـە لـە شـەنگال و یەکـی دی، خـوا نەکـەران، رووی لێمـان دەبێـت ئەگـەر بـە ژیـری و سیاسـەت و سـەبر تەداروکـی نەتەوەیـی بـۆ نەکەیـن.

ئەلبومـە رەشـەکە نووسـیویەتی: ئەگـەر ماشـێنی جەنگـی سـوپای دەوڵـەت پشـوو بدات و سیاسـەتی رەسـمی لەسـەدەی بیسـتویەک شـەرم لـە پەلامـاری مۆدێـرن بـکات، ئـەوا دەسـڕێژی شـەقاوەکانی تیـرۆر و داعـش لەسـەر خەتـن تـا وەکالەتـی ئەرکـی دۆزەخـی جێبەجـێ بکـەن.

شـەنگال فەرمانـی ژمـارە ٧٣ یـە و پەرتـی و کەرتـی نیشـتمان و نەتـەوەش زامێکـی قـووڵ و دەردێکـی بۆماوەییـە کـە «توبـی شـەعبی» نەیتوانـی چـارەی بـکات، بـەڵام زانسـتی هاوچـەرخ چـارەی دەکات ئەگـەر رەچەتەکـەی پەیـڕەو بکەیـن کـە دەنکـێ حەپـی برایەتـی و کەوچکـێ دەرمانـی تێفکرینـی جەماعییـە لـە دوارۆژی وڵاتـی نیشـتەنی نێـوان دووزێـی ئەنفـال و قەتڵوعـام.

شـەنگال بۆیـە قەومـا چونکـە جوگرافیـای فەراغـی ئەمنـی وایـە کـەس خـۆی ناکاتـە

خاوەنی، تەعریب و راگوێزانی میراتی نەفرەتی بۆیە ماوە چونکە فەراغی دەستووری لە عەهدی دەستوری موئەقەتەوە بۆ ئەمڕۆی دەستووری جێبەجێنەکراوی غەزەبلێگیراوی بەر هەوای شەعبەویەت، ناهێڵێ داد و هەق و چەکوشی ئینساف بڕیار بدات.

ئەنفال بۆیە وەک قەدەری ئەزەلی لێهاتووە چونکە تەماحی دنیای زائیل نامانپەرژێنێتە سەر مەحکەمکردنی دینگەی نەتەوەییمان.

هیچ ناخۆشی و نەخۆشی و تەنگانەیەک وا دیزاین نەکراوە کە بۆ بەرگی کوردی لێقەوماو و کوردستانی گەمارۆدراو پەراوە کرابێت و دوورابێت. گشتی ئەم دەرد و خەمە راست نییە و هەمووی دەستکردی زوڵموزۆری بەشەری تەماعکار و غەوارە و قەوماوی بندەستی و شپرزەیی و دەستەوەستانییە. راپسکانی ژیری و رابوونی زەین روونی و تەگبیری پێکەوەیی لێکدانەوە و را و رێگا جیاوازەکانی گەرەکە. ئەوە تاقە دەرمانە تا نەزیفی بەسەرهاتەکانی زام و خەم رابگرین و لە نوقتەیەک بیپێچینەوە. تا تەقویمی یادی مەرگەساتی لە شوێنێ بوەستێ و چیتر مۆنۆمێنت و یادنامە و ئەمنەسوورەکان و تازێخانەکانمان فراوانکردن و گەورەکردنیان نەوێت.

یادەکان بۆ ئەوە باشن دوای کوڵی گریان دەستەیەک ئیرادە و دەسکێک وزەی بەتینی بۆ بخوازین.

بزووتنەوەی رزگاریخوازیی گەلی کوردستان
بزووتنەوەی مافەکانە

لـە زۆر کـۆڕ و کۆبوونـەوەی میتینگـی کوردسـتاندا باسـوخواس و گفتوگۆیەکـی زۆر لەسـەر یاسـا و رێسـاکان، رێـکارە قانونییـەکان و چوزانـم خـۆ گونجانـدن لەگـەڵ بڕگـە و پڕگالـە یاسـاییەکان دەکرێـت. مـرۆڤ ناتوانێـت دوو رازی دڵـی خـۆی بڵێـت، رێ بـۆ ئەندێشـە و خەیاڵـی خـۆش بـکات کـە لەفەزایەکـی کـراوەدا لەشـەقەی باڵبـدەن یەکسـەر بـە بازگـەی یاسـا و هەنجەتـی قانـوون بێدەنگـی دەکـەن و سـەرکوتی دەکـەن.

وەک دەورانـی ئایدیۆلۆجـی داخـراو و زەمانـی حـەرف و دەق دەرگای ئیجتهـاد و عەقـڵ و نەقـڵ دادەخـەن و هیـچ بـۆ دەور و دەرس و بـەراورد و مەزەنـدە ناهێڵنـەوە.

ئـەم رەوتـە لـە نەریتـی سیاسـیی کارێـک دەکات هەمـوو شـتێکمان لـە قاڵـب بدرێـت و دەرفەتـی گەشـە و نوێبوونـەوەی فیکـر و رێبـاز و سیاسـەتمان لەبـەردەم تەسـک دەکاتـەوە.

ڕاسـتێکەی ئێمـە هەموومـان بایەخـی رەبـت و زەبـت و یاسـا و رێسـا دەزانیـن و ئەسـڵەن رێکخسـتن و دامـەزراوە و پێداگریمـان لەسـەر پێکهاتنیـان بەڵگـەی ئەوەیـە رەبـت و زەبـت و یاسـا لـەژوور سـەرمان دادەنێیـن. بـەڵام هاوڕێیـان نابـێ لەبیرمـان بچـێ ئێمـە بزووتنـەوەی حقوقیـن، براوتیـن بـۆ مـاف و داخـوازی و دەسـکەوتی بەدینەهاتـوو، ئێمـە چەکوشـی قانـوون نیـن بـە موجـەڕەدی و بـێ رەچاوکردنـی جاڕدانـی سیاسـی و کـردەی تێکۆشـان.

ئەگـەر بزووتنەوەکـەی ئێمـە لـە قاڵبدرایـە و بـۆ ئـەوە کۆشـا بێـت لـە قاڵـب و قانـوون بدرێـت نـە سـەردەکەوتین و نـە بـەم رۆژە دەگەیشـتین کـە خـاوەن کوردسـتانێکی نیمچـە

خۆماڵـی بیـن.

بـۆ نموونـه مافـی چارەنـووس لـه دوای راپەڕینـەوەو پێشـتریش رێ و رێبـازی رزگاری کوردسـتان ئەگـەر بدرابایـە دەسـت یاسـا و رێسـاکانی مەوجـودەوە کـە زۆربەیـان هـی بەهێـزەکان و بـە دیزاینـی ئـەوان دانـراوە. ئەسـڵەن ئێمـە بسـتێک لـە شـوێنی خۆمـان پێـش نەدەکەوتیـن تـا ببینـە خاوەنـی هەلومەرجێـک کـە دەم لـەو چەمکـە بـاش و مۆدێرنانـە بکوتیـن.

لـە بنچینـەدا ئێمـە بـۆ جموجـوڵ و داخـوازی و گوشـار و هێنانـەدی هەلومەرجـی وا دروسـت بوویـن کـە مێزەکـە بەسـەر دیزاینـەرە خراپەکانـدا قڵـپ بکەینـەوە.

بزووتنـەوەی حقـوق و داخوازییـەکان چـارەی ئێمەیـە نـەک رێسـا و چوارچێـوە بـێ مسـۆگەرەکان.

فەسڵی دووەم

ڕاڕەوەکانی سیاسەتی کوردستانی

سێ مەترسی لە عیراقی نوێدا

کودەتا، تاکڕەوی، بەعس

سـێ کوچکـەی مەترسـییەکان لەسـەر عیـراق لـەم قۆناغـە ئینتیقالییەشـدا هەرمـاون: مەترسـی کودەتـا، مەترسـی دیکتاتۆریـی و دەستبەسـەراگرتنی حوکـم و ئینجـا مەترسـی گەڕانــەوەی بەعــس. هەتــا پرۆســەی سیاســیی لــەوڵات جێگیــر دەبێــت، ئــەم ســێ مەترسییەش دەمێنـن. لەبەرامبـەردا خەباتیـش بـۆ لەقاودانیـان خەباتێکی بێ پسـانەوەیەو کوردیـش فاکتەرێکـی گـەورەی هەڵسـوڕانی ئـەم خەباتەیـە.

لەوانەیـە هەبـن بڵێـن ئـەرێ خەبـات نەبڕایـەوە؟ ئـەرێ ئـەم مەترسـییانە نیشـانەی ئــەوە نیــن (خەباتەکــەی) کــورد بــێ ســەمەرو دەستکەوتەکانیشــی لــەق بــوون؟

جــارێ دەبــێ بڵێیــن کــە ئەمــڕۆ کــەس ناتوانێــت وا لەسیاســەتی نیشــاندانی ئــەم مەترسـییانە بڕوانێـت کـە بـۆ تـرس دروسـتکردن و غافڵگیریـی هاووڵاتییانـە تـا بەبیانـووی ترسـی دەرەکییـەوە، داواو ئیسـتحقاقە ناوخۆییـەکان نەهێننـە پێشـەوە، چونکـە ئەمـڕۆ ململانێـی هەڵبژاردنـی سـەخت لەپێـش نییـە تـا کەسـانێک ئـەم بیرۆکەیـە بەتەداروکاتـی جەنگـی هەڵبـژاردن لەمەنگەنـە بـدەن.

لەباســی ســێ کوچکــەی مەترســیدا دەبێــت بزانیــن هــەر ســێکیان ســێ مەترســی لێـک جیـان، بـەڵام لەغیابـی سیاسـەتێکی تۆکمـەی بەرەنگاریـی لەئاسـتی کوردسـتان و عیراقـدا ئـەم سـێ مەترسـییە دەتوانـن هاوکاریـی یەکتـری بـن بـۆ لەباربردنـی بزووتنـەوەی دیموکراتــی لەعیراقــدا:

-کودەتـا ترسـێکە لەمێـژووی ڕەفتارەکانـی سـوپای عیراقـەوە هەڵقـوڵاوە، بەتایبەتـی

لەهەژمورنی ئەفسەرو دەرەجەدارانی سوپای سەدامی، بەسەر سوپای نوێی عیراقی فیدراڵییەوە هاتووە. هەندێک لەمانە بەپێی نەخشەیەکی شۆڤێنی نەدراون، هەندێکیان بەبیانووی لێوەشاوەیی و توانای مەسلەکییەوە. عیدەیەکیشیان بۆ قرساندنی تەرازووی دۆڕان و بردنەوەی هەڵبژاردنەکان جەمسەرگیریی سیاسییان لێ دروستکراوە. ئەگەر ئەوەمان لەبیر بێت رێژەی کورد لەسوپا بەپێی سەنگی پێکهاتەکان هەر زۆر کەمە (٤٤٪ شیعە- ٤٢٪ سوننە- ٨٪کورد) بەشێکی ئەم رێژەیە دەگەڕێتەوە بۆ نەبوونی پیلانێکی تۆکمەی کوردو بەشێکی بۆ ئاسۆی تەسکی بیرکردنەوەی گەنجانی کورد لەڕەوتی سەربازیدا کەکەمتر خۆدەدەنە بەر پەرەپێدانی تواناکانیان لەڕیزی تەشکیلاتە جیاجیاکانی سوپادا. لەکاتێکدا ستراتیژیی بەرزکردنەوەی سەنگی کورد لەسوپای عیراق و حەوشەو هەیوانەکانی دەوڵەتی مەرکەزیدا، هەم ستراتیژێکی نەتەوەیی و هەمیش ستراتیژێکی دیموکراتییە بەتایبەتی لەسوپادا کە لەباری نەتەوەییەوە کورد لەکەینوبەینە سەربازییەکان ئاگاداردەبێت و لەباری دیموکراتیشەوە تا سوپا هەمەڕەنگ بێت و لەنەتەوەی زۆرینە، یان سەردەستە قەتیس نەکرێت، کەمتر مەیلی بەلای کودەتادا دادەشکێنێت.

-دیکتاتۆری و تاکڕەویش کوڕی هەمان مێژوون، بەڵام دەشێ بەکەرەستەکانی ئەمڕۆ جێبەجێ ببن، مێژووی عیراق کەیفی بەدیموکراتی نەهاتووە، بۆیە بزووتنەوەی دیموکراتی لەعیراق خوێن و فرمێسکێکی زۆری خەرجکردووە لەڕێی بنکۆڵکردنی دیواری دیکتاتۆریدا. ئەمڕۆش ئەو سیاسەتکارە عیراقییانە کەم نین کە کەم حەوسەڵەن و تاقەتی ئیدارەدانی ئاڵۆزییەکانی سیاسەتی وڵاتیان نییەو رێگەی قەدبڕی دیکتاتۆری بۆ خۆیان و بۆ (عیراقە خۆشەویستەکەیان) بەسەلامەتتر دەزانن. تەوەللابوون لەپرەنسیپی تەوافوق، خۆدزینەوە لەئیلتزامە دەستوورییەکان و پاشقولگرتنی هێزە دیموکراتییەکان لەیەکتری، باشترین دەرفەتە بۆ ئەم مەیلە دیکتاتۆرییە تا تەشەنە بکاو وەک کەمینەی بەعسییەکان لە١٩٦١دا بازدەنە سەر کورسی حوکم و ریسی عیراقییەکان بکەنەوە بەخوری.

-مەترسی گەڕانەوەی بەعسییەکانیش دەتوانێ لەپەنا دوو مەترسییەکەی ترەوە گەرا بکاو شانە نووستووەکانی ئیرهاب و تۆقاندنی خۆی چالاکتر بکاتەوە.

وەک گوتمان لەغیابی سیاسەتێکی ژیرانەی کوردو هێزە دیموکراتییە نیشتمانپەروەرە راستەقینەکاندا ئەم سێ مەترسییە دەتوانن کۆمەک بەیەکتری بکەن، دەشێ دیکتاتۆرێکی نوێ، هەڕەشەی بەعس بکاتە بیانوو بۆ هەڵکوتانە سەر دیموکراسی و دەستوور.

دەشێ بەعسییە خۆمەڵاسدەرەکان دنەی بەلانسی هێزەکانی ئێستای سوپا بدەن تا یارمەتیدەری کودەتا بن. دووریش نییە دەرەجەدارانی سوپا لەدۆخی شڵەژانی سیاسەت و ئەمنییەت لەعیراقدا خۆیان لەدیکتاتۆریی کۆن (بەعسی سەددامی)و لەدیکتاتۆری تازەش (ئەوی لەمنداڵدانی پرۆسەی سیاسیدایەو کەیفی بەقەدبڕی ڕێگایە) بەشیاوتر بزانن عیراق (دەرباز)بکەن لەم بەرزەخی نێوان کۆن و نوێیەدا.

سیاسەتی ژیر لەم بەستێنەدا چییە؟ لەعیراقدا:

-کێ لەبەعس دەترسێ؟

-کێ لەدیکتاتۆری نوێ دەترسێ؟

-کێ لەخەیاڵدانی ئەفسەرو دەرەجەداران دەترسێ؟

ئەمانە با یەکگرن لەهەمبەر ئەم مەترسییانە، ترسە لاوەکییەکانیان بۆ بەرەنگاری ئەم سێ ترسە گەورەیە بەلادا بخەن:

-لەسوپادا هاوکاریی بەرزکردنەوەی ڕێژەی کورد بدەن، پێشمەرگە لەڕووی تەشکیلات و کات و تواناوە پایەدار بکەن. وەک پارێزەری دیموکراتی مامەڵەی بکەن نەک وەک هەڕەشە لەسەر عیراق.

-لەسیاسەتدا سازان و شەراکەت ڕەچاو بکەن، نەک خەت و شێرو هەڵگەڕانەوە.

-لەمەرجەعییەتدا دەستوور بکەنە کۆمبەس، نەک خەیاڵدانێکی شۆڤێنی.

بۆ ئەمەش گەرەکە کورد واز لەسیاسەتی (قایمقامێتی پێنجوێنیشم گەرەکە) بێنێت، چونکە هەرگیز نەتەوەیی یەکسان نییە بەگۆشەگیریی نەتەوەیی. قودرەتمەندیی نەتەوەیی یانی پایەداریی لەهەموو کایەو گۆشەکاندا، لەکوردستان و.. لەعیراقیش.

باسکردنی مەترسییەکان بۆ تەشەنەپێکردنی ترس و ئەژنۆ شکاوی نییە، بۆ ئاگایی و نیگەرانییەکی ئیجابییە کەهانمان بدات تێکۆشانی هەمەلایەنە پەرە پێبدەین بۆ جێگیرکردنی دەستکەوتە دەڵەمەکان.

هیچ دەستکەوتێکی دەڵەمەش جێگیر نابێت بێ کەڵەکەکردنی دەستکەوتی تر کەدەبێتە پەرژین و پارێزەری ئەوانەی بەدەستهاتوون لەجێی ئەوەی لەژێر هەڕەشەی پاشەکشەپێکردن و هەڵگەڕانەوەدا هەلاهەلابن. دیارە خەباتی هەمەلایەنەش ئاماژەیە بۆ بیرکردنەوە لەداواو ئیستحقاقە ناوخۆییەکانی خەڵک لەخزمەتگوزاری و گەشەی ئابووری و کۆمەڵایەتی، بەڵام بەگرێدانەوەی بەمەسەلە گشتییە سیاسییەکانی کوردستانەوە.

٢٦/٤/٢٠١٠

ڕێڕەوەکانی دەستوورو
ڕاڕەوەکانی سیاسەتی کوردستانی

دەستووردارێژی عیراقی لەدانانی دەستووردا چەند ڕێڕەوی تەواوکاری خستۆتە بەردەم بزووتنەوەی سیاسیی عیراق کەئەگەر نەریتی سیاسەتکردن بچەسپێ، سیاسەتکاران و هێزە سیاسییەکانی وڵات هەراش ببن و لەناو وازییەکەدا قاڵببنەوە، ئەوا چانسێکی گەورە لەکایەدایە بۆ نزیکایەتی لەگەڵ کێشە ئاڵۆزەکان کەچەندین دەیەیە کەڵەکەبوون.

گەلانی عیراق وەک گروپگەلێکی مەحروم لەدەرفەتی گەشەکردن و دابینکردنی داخوازییەکانیان، کەمجار وەک ئێستا هەلێکی بنەڕەتییان بۆ فەراهام بووە تا بەگوێرەی هەڕەمێکی ئەولەویات، یان بەپێی ڕێکخستنی چەند دۆسێیەک، شانبدەنە بەر فەرمانی چارەسەرکردنی کێشە هەمەلایەنەکانیان. خۆشبەتانە دەستوور دینگەکانی ئەم نەخشەڕێگایەی داکوتاوەو بۆ هەوای ڕۆژو ئیجتیهادی هێزەکان جێنەهێڵراوە.

بۆ تەواوی عیراق ڕێڕەوەکان لەچوار ئاستی پیادەی دیموکراسییدا خۆیان دەبیننەوە:

یەک- هەڵبژاردنی سەرتاسەری بۆ ئەنجومەنی نوێنەران کە لەوێوە حکومەت و دەزگا تەنفیزییەکانی دەوڵەتی ئیتیحادی دادەمەزرێن.

دوو- هەڵبژاردنی ئەنجومەنی ئیتیحادی (ئەنجومەنی پیرانی عیراق) کە لەم دەزگایەوە فلتەری پارێزگاکان لەبەرامبەر زۆرینەی ئەنجومەنی نوێنەران کاری خۆیان دەکەن. ئەم ئەنجومەنە دواکەوت و قەرارە لەم دەورەیەدا پێکبێت.

سێ- هەڵبژاردنی پارێزگاکان.

چوار- هەڵبژاردنی شارەوانی و یەکە بچووکەکانی خوار پارێزگا.

دەستووردارێژی عیراقی دانی بەپەرلەمان و حکومەتی هەرێمدا ناوەو بەمەش خەڵکی کوردستان دەتوانن ئیرادەی نەتەوەیی خۆیان لەو قۆناغە، لەچوارچێوەی قەوارەیەکی سیاسییدا، پیادە بکەن.

ئەو ئاستە جیاجیایانە لەنوێنەرایەتی بۆئەوەیە هەموو یەکەکانی حوکمڕانی لەوڵاتدا هەست بەبوونی خۆیان بکەن.

کوردستان لەگەڵ عیراقییەکاندا لەهەر چوار رێڕەو بەشدارەو خۆشی ئەرکی پەرەپێدانی قەوارەی کوردستانی لەسەرشانە.

ئەمە نەخشەکەیە، بەڵام لەچەند بۆنەیەکدا هەم لەئاستی عیراق و هەم لەئاستی کوردستانیش، ئەم رێڕەوانە تێکەڵکراون جا یان بەهۆی نەشارەزایی، یاخود بەئەنقەست و بۆ ئەجێندای کورتبینی ئەم هێزو ئەو لایەنی سیاسییەوە.

لەئاستی عیراقدا هەندێک جار هێزە سەرکەوتوو و باڵادەستەکان بڕارەی هەڵبژاردنی سەرتاسەری بۆ ئەنجومەنی نوێنەران وا شرۆڤە دەکەن کەدەبێ هەموولایەک دەست بەئەڵقەی حوکمڕانییەکی ناوەندیی توندەوە بگرن و واز لەفیدراڵی بەسرە یان جنوب و دەڤەری خۆرئاوای وڵات بێنن، لەکاتێکدا دەبێ حوکمڕانی لەعیراقی سەرتاسەریدا حوکمڕانییەکی فیدراڵی بێت و شتێک نییە بەناوی حکومەتی مەرکەزییەوە. هەمان ئەو هێزانە لە لێقەوماندا، کاتێک گلۆڵەی حزبی خۆیان لەبەغدا دەکەوێتە لێژی، مەیلی هەرێمچێتی و جیاکردنەوەی ئەم یاخود ئەو پارێزگایە زەقدەکەنەوە. لەکاتێکدا سیاسەتی هاوسەنگ، دانی قورساییە بەحکومەتێکی فیدراڵی خاوەن شەراکەتی راستەقینەو هاوشانی ئەوەش، دانی قورساییە بەپێکهاتنی هەرێمی ترو بەرزکردنەوەی ئاستی ئیدارەی پارێزگاکانی وڵات بەرەچاوکردنی تایبەتمەندییەکانیان و دووبارەنەکردنەوەی هەڵەی حکومەتە ناوەندییەکانی رابردوو کەپارێزگاکانیان فەرامۆشکردبوو و سیاسەتێکی ناهاوسەنگی پەرەپێدانیان پەیڕەو دەکرد.

لەئاستی کوردستاندا ئەم پرسە پێچەوانەی ئەوی سەرتاسەری عیراقە، بەڵام لەکاریگەریدا خراپتر لەوەی عیراق رەنگدانەوەیان هەیە. لێرە مەیلی شارچێتی و پەرتەوازەیی لەهەندێک وێستگەدا خەریک بوو یەکێتیی نەتەوەیی کورد لەرووی ئیدارەو حوکمڕانییەوە بخاتە ژێر گوشارێکی ناپەسەندەوەو خیتابێک پەیدا ببێت کەکار لەسەر نابودکردنی کوردایەتی بکات. بەشێکی ئەم دەرکەوتە ناپەسەندە دەگەڕێتەوە بۆ تەواو نەخەملێنی یەکێتیی نەتەوەیی بەمانای جووتبوونی ئیرادەو ئیدارەو جیاوازی

گەشەی شارەکانی کوردستان. بەشێکیشی دەگەڕێتەوە بۆ پاشماوەکانی دوو ئیدارەیی و ململانێی سیاسیی جاران کەهێزە کوردستانییەکانی بەسەر دوو ناوچەی گەورەی نفوزدا دابەشکردو تائێستاش ئاسەواری ئەو دوو ئیدارەییە لەچەندین جومگەدا ماوە. لەدوو هەڵبژاردنی رابردووی پەرلەمانی کوردستان پەرلەمانی عیراقیش رەگی ئەم پرسەمان لەدروشم و ململانێی هێزەکاندا بینی.

لەکوردستان ئێمە پێویستمان بەتێگەیشتنێکی دروست هەیە بۆ سیستمی ئیدارە بەجۆرێک کەیەکێتی ئیدارە گوزارشت بکات لەیەکێتیی نەتەوەیی. لەهەمانکاتیشدا سەلاحیات و دەسەڵاتەکان واشۆڕ بکرێن بۆ خوارەوە کە ئیدارەی میللەتێکی چەوساوەی دەستی ئیدارەی مەرکەزی خۆشی، جارێکی تر، ئیدارەیەکی مەرکەزیی دروست نەکاتەوە. ئێمە ئیدارەیەکی مامناوەندیمان گەرەکە کەهی یەک حکومەت و هی چەند ئیدارەیەکی لۆکاڵی لامەرکەزیی بێت. ئەم ویستە ئەگەرچی هەڵقوڵاوی پێویستییەکی کوردستانییە، بەڵام رێڕەوە جیاجیاکانی دەستووری عیراقی کە کورد داڕێژەرێکی سەرەکی ئەم مەرجەعیەتە یاساییەیە، چارەسەری بۆ دیاریکردووە:

ئێمە دەتوانین لەڕێی رێڕەوی هەڵبژاردنی پارێزگاکانی کوردستانەوە، ئیدارەی لامەرکەزی بەپێی تایبەتمەندییەکانی کوردستان و یاسایەکی تایبەتی هەڵبژاردنی پارێزگاکانەوە، دروست بکەین. ئەم رێڕەوە هەقی پارێزگاو شارە گەورەکان دەداو بیانووی گوشاری ناشارستانی ناوچەگەرێتی و تەبەنی کردنی دروشمە لۆکاڵییەکان دەبڕێت. هەروەک رێڕەوی ئیداری و خزمەتگوزاری، لەڕێڕەوی پرسە نەتەوەییەکە (کوردایەتی) جیادەکاتەوە. جیاکردنەوەیەک کە لەجێی ئەوەی تووشی بەر یەککەوتنیان بکات، رێگای ئاوێتەبوونیان بۆ تەخت دەکات.

ئیتر بەمجۆرە دەتوانین کاغەزەکانی بەردەممان رێکبخەینەوە:

-هەڵبژاردنی پارێزگاکان، بۆ خزمەتگوزاریی راستەوخۆی هاووڵاتیان و ئیدارەیەکی لامەرکەزی کەوەڵامدەرەوەی ویستی شارە گەورەکان بێت. (لەهەڵبژاردنی شارەوانییەکان و ئیدارە بچووکەکانی وەک قەزاو ناحیەکانیشدا هەمان سیناریۆ، بەبچووکتر، لەئارادا دەبێت).

-هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان (پەرلەمان) بۆ نوێکردنەوەو دەستاودەستکردنی دەسەڵات لەکوردستان و یەکخستنی قەوارەی سیاسیمان. لەمەدا هێزە کوردستانییەکان دەتوانن، دیموکراسییانە، زۆرترین کێبڕکێ بکەن و بچنە پێشبڕکێی باشترین بەرنامەی حوکمڕانییەوە.

-هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عیراق بۆ:

١- جێبەجێکردنی شەراکەت لەحوکمڕانی.

٢-تەواوکردنی ئیستحقاقە دەستوورییەکان بەچارەنووسیی کەرکوک و ناوچە دابڕاوەکانیشەوە.

٣-سەرخستنی پرۆژەی کورد لەعیراقی فیدراڵدا.

بۆ گەیشتن بەم سێ ویستە کوردییەش جگە لەیەک خیتابی و یەکهەڵوێستی، هیچ ڕێگەچارەیەکی ترمان نییە.

ئەوی ئەم سێ ڕێڕەوە تێکەڵ بکات، وەکو لەدوو هەڵبژاردنی پێشوودا بینیمان، ئەوا یان لەخۆڕا وا دەکات، یاخود ئاڵۆزی ڕەوشەکە تووشی شاشی و شەوارەی کردووە.

٢٠١٠/٤/٢٨

کۆکبوون لەسەر تەوافوق و سازان

مادام کێشەکە هاتە سەر شرۆڤەکردنی زمانەوانیی، کە وا بێت دەکرێت بڵێین لە چارەسەری کێشەکان نزیکبووینەتەوە. زمان راستە بۆ گوزارشتی بیروڕا جیاوازەکانە و هەر چەند دەستەواژەیەک بۆ سیاسەتێکی دیاریکراو و ناکۆکییەکی پەنهانە، بەڵام دواجار رێککەوتنیش ئەو کاتە نزیکتر دەبێتەوە، کە ناکۆکەکان چەند دەستەواژەیەک بۆ رێککەوتن پێشنیاز دەکەن.

مەسەلەکە ناوی تەوافوق بێت، وەک چەند ساڵە لە سەری راهاتووین و پرۆسەی سیاسیی عیراق و کوردستانی پێدەچێت بەڕێوە، یان ناوی سازان بێت، وەک بەڕێزان لە سەرکردایەتیی بزوتنەوەی گۆڕان وەریانگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی، گرنگ ئەوەیە لەسەر ئەو سازانە، تەوافوق بکەین و لەسەر ئەو تەوافوقەش بسازێین، ئیتر وردە وردە پرۆسەی سیاسی لە کوردستان دەچێتەوە سەر شەمەندۆفێری ئاسایی خۆی، کە لە دوای بردنەوەی ناکۆکی ناوخۆیی و بەتایبەتیش لەدوای روخانی رژێمی سەدامەوە لەسەری کۆکبووین: تەوافوق لە پرسە گرنگەکاندا. بە بۆچوونی بەندە، ئەمە دابی کۆمەڵگە ئینتیقالییەکانە بەرەو جێگیرکردنی ئاشتی کۆمەڵایەتی و سەقامگیری سیاسی.

چەند ساڵە ئەم تەوافوق و سازانە خێری داوەتەوە بۆ کورد و بۆ کوردستانەکەی، لە کوردستان ئاشتی سیاسیی و پێکەوەبوون و گەشەی ئابووری هێناوەو لە عیراقیش یەکڕیزی کورد لە ئاستی بەغدا و دابینکردنی مافە بنچینەییەکانمان لە دەستوور و پرۆسەی سیاسی هێناوەتە ئاراوە، کورد لە عیراق کەمە، بۆیە تیۆری تەوافوق هەم رێ لەوە دەگرێت زۆرینە، کە زۆرینەی سیاسیی مەزهەبییە، بەسەریدا زاڵ بێت و بەشی بخوا و هەم لەوەش دەمانبورێت، کە ناچار بین هانا بۆ فلتەرەکانی دەستوور ببەین، ئەگەر بخوازن گەلەکۆمەکێمان لێ

بکەن، وەک لە پیلانەکەی (٢٢)ی تەممووزدا کردیان و ڤیتۆی سەرۆکایەتیی کۆمار زۆرینەی نەتەوەی سەردەستی گێڕایەوە سەر چوار گۆشەی یەکەمی تەوافوق.

لە کوردستان یەکێتی و پارتی وەک دوو هێزی دەربەستی ئایندەی وڵات و وەک دوو هێزی دەرس وەرگر لە تاڵی ناکۆکییەکانی جاران، ئەم تەوافوقەیان بۆ بووە بنچینەی رێککەوتنی ستراتیژییان و لەگەڵ هێزەکانی دەرەوەی خۆشیان کردیان بە دابی سیاسی، ئەگەرچی لە شێوەی رێککەوتنێکی ستراتیژی هاوشێوەی ئەوەی نێوانیان رێکیان نەخست.

ساڵێک زیاترە هەوڵ دەدرێت بۆ شێواندنی ئەم تەوافوقە بە خێر و بێرە بۆ ژیانی سیاسیی کوردستان و عیراق، ئەوی لەم ساڵەدا بە چەمکی تەوافوق کراوە لە تانە و تەشەر و رەخنەلێگرتن، بە هیچ چەمکێکی تر نەکراوە. ئەدەبیاتێکی زۆر و زەوەندمان خوێندەوە لەسەر (نا بۆ تەوافوق) کە بکوژی جووڵەی دیموکراسی و کێبڕکێی شەفافانەی سیاسییە. دروشم و میتینگ و کەمپین لە دژی تەوافوق بەڕێکرا، گوایە مایەی قۆرخکردنی پرۆسەی سیاسی و دەستکەوتەکانێتی لەنێوان یەکێتی و پارتیدا. لەکاتێکدا ئەوەی پێویستی بە تەوافوق بوو، ئۆپۆزسیۆن و کورتهێنانی دەنگیان بوو لە هەر دەنگدانێکدا.

تەوافوقخوازان لە مێژە بانگەوازی ئۆپۆزسیۆنیان دەکرد، کە پرۆسەی سیاسی دانوستاندنەو ئەوەی دەخوازێت بەشێکی بەرنامەکەی جێبەجێ بکات، دەبێت دەستبەرداری بەشێکی بێت و لە مامەڵەدا حەیسیات و پێگەی ئەوانی تریش بەرچاو بکات، بەتایبەت کە پرۆسەی سیاسی لە کوردستان رەنگدەرەوەی جەمسەرگیریی تایفەگەریی، یان نەتەوەیی نییە، کوردستان زۆرینە کوردە، ئۆپۆزسیۆن و فەرمانڕەوایەکەشی لەسەر بنچینەی بەرنامەی سیاسیی ریزبەندی خۆیانیان دیاریکردووە، نەک لەسەر جیاوازی نەتەوەیی، یان مەزهەبی، بۆیە ئۆپۆزسیۆن دەبوایە لە دروستکردنی حکومەت و بودجە و زۆر شتی تردا تەوافوقی بکردبایە، بۆ ئەوەی ئەمڕۆ لە تەوافوقەکانی تریشدا لەگەڵی بن.

بەو حاڵەشەوە، هەر باشە کە ئێستا بێنە سەر بیروڕای تەوافوق، بەشی ئەوەی تێدایە وردە وردە کەشی سیاسیی وڵات هێور بێتەوە.

بۆیە ئەگەر سازان بێ و ئەگەر تەوافوق. گرنگ ئەوەیە لە سەر مەسەلە ستراتیژییەکان کۆکبین.

٢٤-٣٠/١٠/٢٠١٠

دیالۆگی نیشتمانی لەئاستی ڕەسمی و میللییدا

دوێنێ لەتەلاری ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان دانیشتی یەکەمی دیالۆگی نیشتمانی لەنێوان یەکێتی و پارتی و یەکگرتوو و گۆڕان و کۆمەڵ بەڕێوەچوو کەدەستپێکێکی باشە بۆ گفتوگۆیەکی جددی لەسەر دۆخی هەرێم لەئاستی ڕەسمی و دەستەبژێری سیاسییدا، بەڵام بۆئەوەی کەشی ئیجابی وەک دەرەنجامی هەر دیالۆگێک، ئەم دەستپێکە بەرەو لێکگەیشتن ببات، گرنگە لەئاستی میللی و شەقامی کوردستانیش پشتیوانی لێبکرێت بۆئەوەی ویستی گفتوگۆو لێکگەیشتن، ویستێکی نەتەوەیی و گشتگیربێت و ئامانجی دیالۆگەکە تەنها لەهێورکردنەوەی بارودۆخەکەدا قەتیس نەکرێت کەئەو ئامانجەش خۆی لەخۆیدا گرنگە، بەڵام لەوەش گرنگتر بەرزکردنەوەیەتی بۆ ئاستی ئامانجێکی ستراتیژی کەتێپەڕاندنی قۆناغی پێشوو و دەستپێکردنی قۆناغێکی نوێی پرۆسەی سیاسی و حوکمڕانییە لەکوردستاندا. قۆناغێک ناونیشانەکەی پاراستنی شەرعییەتی دیموکراتی، پەرەپێدان و چاکسازیی سەرتاسەرییە کەویست و پرۆژەی تەنها لایەنێک نییە، بەڵکو ویست و پرۆژەی هەموولایەکمانە، بەرەو تەبایی و ئاشتییەکی نیشتمانی و کۆمەڵایەتی نوێ چەشن کە وەڵامدەرەوەی قۆناغەکەو بارتەقای ئایندەبینی گەلەکەشمان بێت.

لەدوێنێوە دیالۆگی نیشتمانی لەئاستی ڕەسمیدا دەستیپێکرد، بەڵام چونکە ئامانجی ئەو دیالۆگە هاوبەشە نەک تەنها هی حوکمڕان و ئۆپۆزسیۆن، بەڵکو هی جەماوەریشە، جێی خۆیەتی لەمڕۆوە دیالۆگێکی جددی لەئاستی میللی، ڕێکخراوە ئاراستە جیاجیاکانی کۆمەڵی مەدەنی، حزبەکان و دەستەبژێرە ڕووناکبیریی

و سیاسـییەکان دەسـت پێبـکات و مینبەرەکانـی میدیـا، بەڕەسـمی و ئەهلییانـەوە، سـەکۆکانی گفتوگـۆو باخچەکانـی کۆبوونـەوەی جەمـاوەری بـۆ ئـەم ئامانجـە گەورەیـە بخرێتەگـەڕو تەنهـا پێشـمەرجیش لـەم پێنـاوەدا بەرژەوەندیـی بـەرزی کوردسـتانیی و ڕێوشـوێنی مەدەنـی وا بێـت کەژیانـی خەڵـک و کەسـابەتیان نەشـێوێنێ.

٢٠١١/٢/٢٢

هەڕەشەی سەر کوردستان بەهەند وەربگرن

لـەدوو هەفتـەی رابـردوودا کوردسـتان بەدۆخێکـی هەسـتیاری سیاسـییدا تێپـەڕی و چەنـد رۆژێکـە دۆخـی کەرکـوک و ناوچـە دابڕێنراوەکانیـش ئاڵـۆزو مەترسـیدار بـووە، بەهـۆی پیلانگێـڕی شـۆڤێنییەکانەوە کەدەیانەوێـت کەشـی گشـتی خۆپیشـاندان و دیـاردەی ناڕەزایـی خەڵکـی لەپارێزگاکانـی عیـراق بقۆزنـەوەو ئەوانیـش بەنـاوی داخـوازی و چالاکـی خۆپیشـاندانەوە، بنمیچـی داوای نـاڕەوا بـۆ رەتکردنـەوەی کوردسـتانێتی کەرکـوک و نەخشـەڕێگای دەسـتووریی بـۆ ناوچـە دابڕێنـراوەکان بەرزبکەنـەوەو پەلامـاری کـوردو دەسـکەوتەکانی بـدەن.

ئەگـەر لەهەفتـەی یەکەمـی تەنگـژەی هەرێمـدا دڵسـۆزان و پەرۆشـانی چارەنووسـی وڵات توانیبێتیـان ئیـدارەی تائێسـتای تەنگژەکـە بـدەن، ئیدارەیەکـی ژیرانـەی ئەوتـۆ کەهـەم دابینـی خواسـتی دیموکراتـی خۆپیشـاندان و هـەم تاڕادەیەکـی بەرچاویـش هێمنـی و ئارامـی شـارەکان بپارێـزن، ئـەوا لەهەفتـەی دووەمـەوە کەدەرهاویشـتەکانی پیلانـی شـۆڤێنییەکان لەکەرکـوک و نەخشـەی تیرۆریسـتان لەناوچـەی پیشەسـازی، لەسلێمانی، دەرکەوتـن، ئـەم هەلومەرجـە تازەیـە ئیدارەیەکـی تـازەی دۆخەکـە دەخوازێـت و مامەڵەیەکـی جیـاوازی هێـزو لایەنـە سیاسییەکانیشـی گەرەکـە کەهەموولایـەک لەئاسـتی بەرپرسـیارێتی نیشـتمانی و مێژووییـدا بـن بـۆ پاراسـتنی ئەزموونەکەمـان و پەڕینـەوە لـەم قۆناغـی نائارامییـە بـۆ قۆناغـی دڵنیابـوون کەئەرکـی زۆری نیشـتمانی و نەتەوەیـی دەخاتە ئەسـتۆی هەموولایەکمـان. خۆشـبەختانە تائێسـتا بەهیمەتـی هێزەکانـی پارێـزگاری لەگـەل و نیشـتمان، هـەم بەرپەرچـی نەخشـەی تیرۆریسـتان دراوەتـەوەو هەمیـش پێشـمەرگە

لەکەرکـوک و ناوچـە تەعریبکـراوەکان ئامـادەی نەبـەردی داکۆکیکردنـە لەکوردسـتانێتی کەرکـوک و پاشەکشـێ پێکردنـی پیلانـی شـۆڤێنی و پاشـماوەکانی بەعـس کەئەمـڕۆ مەجلیسـی سیاسـیی عەرەبییـان کردۆتـە واجیهـەی هەڕەشـەو پیلانەکانیـان، دوور نییـە سبەینێش لەوێستگەیەکی نزیکدا بەڕەنـگ و نەخشـەیەکی نوێوە هەڕەشـە لەکـورد بکـەن و بـۆ ئـەم وێسـتگەیەش زۆر بەڕاشـکاویی دەیڵێیـن کـورد چیتـر پێویسـتی بەپەرتکردنـی توانـاو وزەی سیاسـی خـۆی نییـە لەپتـر لەبەرەیەکـی سیاسـییدا.

هەڵبـەت لەدەسـتپێکی پیلانـی شـۆڤێنی بەرامبـەر بەکەرکوکـدا جگـە لەسـەرکردایەتیی یەکێتـی و پارتـی وەک دوو حزبـی حکومـڕان، لەبـەرەی ئۆپۆزسـیۆنیش کۆمـەڵ و یەکگرتوو راشـکاوانەوە لەئاسـتی بـاڵادا جـاڕی هەڵوێسـتی ئاگادارانـەی خۆیـان دا. ئـەوەی لـەو نێوەندەدا تائێستا ئەم هەڕەشـانەی سـەر کوردسـتانی بەهەند وەرنەگرتووە، سـەرکردایەتی بـاڵای (گۆڕان)ە کـە بەڕەسـمی و راشـکاوانە قسـەی خـۆی لەمبارەیـەوە نەکـردووە، جگـە لەئاسـتی نوێنەرایەتییـان لەکەرکـوک بتـرازێ، کـە لەگـەڵ حزبـە کوردسـتانییەکاندا دوو بەیاننامـەی هاوهەڵوێسـتییان ئیمـزا کـردووە.

لەهەلومەرجێکـی وادا پێویسـتە هەموولایـەک ئەوەیـان لەبیـر بێـت کوردسـتان هێڵـی سـوورە بـۆ هەموومـان و هەڕەشـە لەسـەر ئەزموونەکـەی هەڕەشـە نییـە لەسـەر حزبـە حوکمڕانـەکان، بەڵکـو هەڕەشـەیە لەسـەر کـۆی میللەتەکەمـان و ئامانجـی ئایندەیەکـی گەشـو ڕووناکتـر بـۆ دیموکراسـی کوردسـتان و قـەوارە سیاسـییەکەی. ئامانجێـک کەچاوەڕێ دەکرێت خەمـی ئۆپۆزسـیۆن و دەسـەڵات و.. چالاکوانەکانـی شـەقامیش بێـت.

٢٠١١/٢/٢٨

ئاستەکانی ململانێ

ئێمــە لەگۆڕەپانــی ململانێیەکــی ســەختداین، ململانــێ لەناوخــۆی کوردســتان بــۆ لەقاودانــی گیانــی ناوچەگەرێتــی و بێهــودە نیشــاندانی خەباتــی کوردایەتــی، بــۆ ئیعتبــار پێدانــەوەی ڕێوشــوێنی دیموکراســیی و دامەزراوەیــی و ڕەوایــی دامــەزراوە شــەرعییەکان و بێگومــان بــۆ ئەنجامدانــی چاکســازییەکی راســتەقینە کــە شــایانی گەلەکەمــان بــێ و بیانــووی دەســتی نەیارانــی حوکمڕانــی خۆماڵــی ببڕێــت.

ململانێ لەئاستی عیراق سەبارەت بەئیستحقاقی دیموکراسی و مەسەلە نەتەوەییەکانی دیکەمــان وەکــو کەرکــوک و ناوچــە دابڕێنراوەکانی تر.

-ململانــێ لەئاســتی ناوچەکــەو دنیــاش بــۆ تێگەیشــتن لەدەرکەوتــە تازەکانــی ناوچەکــە کەئاوســە بەگۆڕانــکاری و دەســتکاری نەخشــەی هێــزو پێگــەی ململانێــکاران و دوریــش نییــە سەربکێشــێ بــۆ گۆڕانکاریــی لەنەخشــەی جوگرافیــش، چونکــە ئێمــە لەســەرەتای ســـەدەیەکی نوێیـــن و بەرێکەوتـــی ســـووڕانەوەی مێـــژووش بێـــت هەمـــوو ســـەدەیەک ئیســتحقاقی خــۆی هەیــە چ جــای ســەدەیەک کــە نۆبــەرەی هەزارەیەکــی نوێــش بێــت کــە ســەدەی بیســتویەک نۆبــەرەی ســەدە پێکهێنەرەکانــی هــەزارەی ســێیەمی ژیانــی مرۆڤایەتییــە لەســایەی تەقویمــی زاینیــدا.

ئــەم ســێ ئاســتە لەململانــێ لێکجیــان و پێکــەوە گرێدراویشــن. نابــێ هیچیــان لەســەر ئــەوی تریــان پەکبخەیــن و ناشــبێت پێمــان وابــێ هیچیــان قابیلــی پۆلێنکــردن و دانانــی زادەی ئەولەویــات نیــن، نابــێ وابزانیــن هیچیــان قابیلــی چارەســەر نیــن.

بــۆ دۆخــی ململانێــی ناوخۆیــی پێویســتە بەناکۆکــی ســەرەکی نەزانیــن ئەگەرچــی ئێســتا

دۆخـی ناوخۆیـی ئەولەویەتـی هەیـە، بـەڵام ئـەم ئەولەویەتە بۆ ئەوەیە بەزوویی چارەسـەری بکەیـن تـا بپەرژێینـە سـەر ململانـێ عیراقـی و نێودەوڵەتییـەکان، دەنـا ململانێـی ناوخۆیـی هـەر بەململانێـی دۆسـتانەو لاوەکـی دەمێننـەوە مەگـەر فاکتـەری دەرەکـی دنـەی گیانـی بێهودەیـی لای ئـەم هێـزو ئـەو هێـزی خۆماڵـی بـدات کەململانێکەیـان لەگـەڵ یەکێتـی و پارتـی و لەگـەڵ دەسـەڵاتی سیاسـیی کوردسـتان بگوێزنـەوە بـۆ ململانێـی ناوەکـی لەگـەڵ خـودی بزووتنـەوەی کوردایەتـی وەک هێـزی دابینـکاری ویسـتە ناسیۆنالیسـتەکانی گەلـی کـورد. تاململانێکـە ململانێیـە لەچوارچێـوەی دیموکراسـی ئـەوا پرەنسـیپی: (هـاوکاری، ململانـێ و هـاوکاری) بەسـەردا جێبەجێدەبێـت، یانـی ململانێکـە بـەدوو ئەگـەری هـاوکاری دەورە دراوە.

٢٠١١/٤/١٥

راستە ڕێی خەباتی کرێکاران و ڕەنجدەرانی بازوو

بۆنــەی یەکــی ئایــار هەمیشــە دەرفەتــە بــۆ وەبیــر هاتنــەوەی ڕەهەنــدی کۆمەڵایەتــی خەبــات و تێکۆشــانی سیاســیی هێــزە چــەپ و سۆشیالیســتەکان، هەروەهــا دەرفەتــە بــۆ پێدانــەوەی ســەنگ و مانــا بــە کاری گشــتی سیاســەت وەک ئــەوەی ئامرازێکــە بــۆ باشــکردنی ژیــان و گوزەرانــی چیــن و توێژێکــی فراوانــی کۆمەڵگــە کــە چیــن و توێــژە زۆرەکــە و لــەوەش گرنگتــر کاریگــەرو بنیاتنەرەکەیەتــی.

یەکــی ئایــار ناونیشــانی خەباتێکــی بێوچانــە بــۆ بەدەســتهێنانی مــاف و ژینگەیەکــی چاکتــری کارکــردن و بــۆ دادپەروەریــی کۆمەڵایەتی و ئامانجێکی دوورتر کە سۆشــیالیزمێکی دیموکــرات و مــرۆڤ دۆســتانە و بەشــێنەیی و پتــەوە.

ئــەم خەباتــە لەنــاو جەرگــەی ســەرهەڵدانی خۆیــدا، لــە ڕۆژئــاوا: ئەمریــکا و ئەورووپــا بەوەرچەرخــان و وەرگۆڕانــی گــەورەدا گــوزەری کــردووە و چەندیــن وێســتگەی ســەرکەوتن و بازدانــی چۆنایەتــی لــە ژیــان و گوزەرانــی کرێــکاران و هەلومەرجــی کار و پرۆســەی بەرهەمهێنانــی بەخۆیــەوە بینیــووە. لەرۆژهەڵاتیــش لەگــەڵ چوونــە نێــو دونیــای مەدەنیــەت و مۆدێرنــەوە خەباتــی کرێــکاری بــە ســەندیکاو حزبــە خاوەندارەکانییــەوە وەک گۆشــت و خوێــن تێکەڵــی خەباتــی گشــتی میللــی و نەتەوەیــی و نیشــتمانیی میللەتانــی بندەســت بــووە و هەمیشــە لەگــەڵ تایبەتمەندیــی ڕەهەنــدە چینایەتییەکــەی، بەشــێکی کاریگــەری ڕەوتــی خەباتــی ئازادیخوازانــەی ڕزگاری نیشــتمانیی و ســەربەســتییە گشــتییەکان بــووە.

بــێ ئــەم کاریگەرییــە ڕەنجــدەر و کرێکارییــە، زەحمەتــە تۆمــاری مێــژووی ئــەو خەباتــە نیشــتمانییە گشــتگیرە بــە کامڵــی بنووســرێتەوە و دەربکەوێــت. کرێــکاران و ڕەنجدەرانــی

بـازوو، بـه ئـارەق و تیـن، بـه خوێن و خەبات پێشـەنگایەتییەکی شـایانیان بە دەسـتهێناوە کـە لــە وڵاتێکــەوە بــۆ یەکــی دی دەگۆڕێــت، بــەڵام یــەک ڕەوت و ئاراســتەی بــەرەو پێشـەوەچوون کۆیـان دەکاتـەوە و خەباتـی ڕزگاریـی نیشـتمانیی کوردسـتانیش لەڕەوتـی کوردایەتــی پێشــکەوتنخوازدا، گەواهــی ئــەو پێگــە و ڕۆڵــەی کرێــکاران و ڕەنجدەرانــی کوردسـتانە. کرێـکاران و ڕەنجدەرانـی کوردسـتان ماکـی سـەرەکی شۆڕشـی کوردسـتان بـوون، بـە تایبەتیـش شۆڕشـی نوێـی گەلەکەمـان کە نوێ بـوو چونکە خەباتـی کۆمەڵایەتی و چینایەتـی ئاوێتـەی خەباتـی نەتەوەیـی کـرد و ڕەهەندێکـی قووڵـی کۆمەڵایەتیشـی دایـە کوردایەتـی کـە کوردایەتییەکـی موتوربەکـراو بێـت بـە خواسـتەکانی کـوردەواری و چینـە چەوسـاوەکەی.

لـە کوردسـتانی ڕزگاریشـدا خەباتـی سـەندیکایی و سیاسـیی بـۆ هێنانـەدی ئامانجەکانـی کرێــکاران، چ ئامانجــی بەرجەســتەی تایبــەت بــە ژیــان و دەرفــەت و ژینگــەی کار و چ ئامانجـی دوورمـەودای سـتراتیژی دادی کۆمەڵایەتی و یەکسـانی، لە ئەگـەری تاودانەوەدایە، بەتایبەتـی کـە لـە هەنـاوی گەشـەی ئابـووری و ئاوەدانـی ڕوو لە پێشـکەوتنی وڵاتەکەماندا، وەک هــەر گەشــەیەک، ماکــی خەباتێکــی کۆمەڵایەتــی و خۆســازدانەوەی کارگەرانیــش چـاوەڕێ دەکرێـت.

هەڵبـەت ئـەم خەباتـە پێویسـتی بـە پاڵپشـتی سیاسـیی هەیـە کـە یەکێتیی نیشـتمانیی کوردسـتان وەک سۆشیالیسـتی دیموکرات و ئەندامی خێزانی سۆشیالیسـت ئینتەرناسـیۆنال پاڵێوراوتریـن هێـزە بـۆ ئـەم پاڵپشـتییە چ لەبـەر بنەچـە فیکرییەکـەی و چ لەبـەر سـەنگی لـە حوکمڕانـی کوردسـتاندا. بۆنـەی یەکـی ئایـار وێـڕای ئـەوەی وەبیرهێنانـەوەی هاوپشـتی جیهانییـە بـۆ خەباتـە کۆمەڵایەتییـەکان، وێستگەیەکیشـە کـە تێکۆشـەرانی یەکێتـی لـە هەمـوو ئاسـتەکاندا هانبدرێـن سـتراتیژی (خانـوو و گەڕەکـە هەژارەکان)نیـان لـە بیـر بێـت، چونکـە ئـەوە بنکـەی فراوانـی جەماوەرێتـی یەکێتییـە لـە ململانێـی دیموکراسـی کوردسـتان و هەروەهـا ئـەوە ناسـنامەی سیاسـیی و کۆمەلایەتـی ئـەم حزبـە و ڕێـرەوی ڕەسـەنی خەباتەکەشـێتی.

یەکـی ئایـاری ئەمسـاڵ هەقـە ببێتـە ئایـاری بووژاندنـەوەی خەباتـی سـەندیکایی و سیاسـیی کرێـکاران و ڕەنجدەرانـی بـازوو، بـە پاڵپشـتی یەکێتیـی نیشـتمانیی کوردسـتان. یەکێتیـی ڕەنجدەرانـی بیـر و بـازوو. کـە وەرگۆڕانـە قۆنـاغ بەقۆناغەکانـی مێـژووی ململانێی سیاسـیی لـە جیهـان و وڵاتانـی مانەنـدی وڵاتانـی ئێمـەش کاریگەریـی لەسـەر شـێواز و دروشـمەکانی خەباتەکـە دانـاوە، بـەڵام ڕاسـتەڕێگەی نەگۆڕیـووە.

سـڵاو لـه شـههیدانی ڕێبـازی خهبـات بـۆ مافهکانـی کرێـکاران و شـههیدانی ڕێگـهی ڕزگاریـی کوردسـتان و نهمانـی چهوسـاندنهوه و ماکـی.

لـه یهکـی ئایـاردا، سـڵاو لـه کارگهرانـی کوردسـتان و جیهـان، سـڵاو لـه ڕاسـتهڕێی خهباتـی سـهندیکایی و سیاسـیی کرێکارانـی کوردسـتان.

٢٠١٢/٥/١

سەربەخۆیی بڕیاری یەکێتی
سەر بۆ کەس نەوی ناکات

یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان قیبلەنومایەکی هەیە بۆ دەربڕینی هەڵوێستەکانی خۆی، بۆ داڕشتنی سیاسەت و پیادەکردنی ئەو سیاسەتە، یەکێتی پێوەری خۆی هەیە بۆ دۆستایەتی و هاوپەیمانی کەجیایە لەپێوەری هەر حزب و بزووتنەوەیەکی تر. بڕیارو هەڵوێست و سیاسەتەکانی یەکێتی هەڵقولاوی بەرژەوەندیی کۆمەلانی خەڵکی کوردستانن و بۆ هیچ ویست و داخوازییەکی غەیری بەرژەوەندیی میللی، ئەم کێوی هەڵوێست و بڕیارە لار نابێتەوە.

مەرجەعی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان مەرجەعییەتی ڕێبازی سەرۆک مام جەلال-ە کەیەکێتی و یەکێتییەکانی لەسەر سەربەخۆیی بڕیارو هەڵوێست ڕاهێناوە. لەدامەزراندنی ئەم یەکێتییەوە لەنێوان شەرق و غەربی دنیا، لەنێوان وڵاتانی ئیقلیمیدا هەمیشە ئیرادەی سەربەخۆیی بڕیار و هەڵوێست و کردار ناونیشانی کاروانی شۆڕشگێڕیی یەکێتی بووە.

ئەم یەکێتییە شەڕی چەند دەوڵەت و بەرپەرچی چەندین پیلان و غافڵگیری داوەتەوە کە ویستویانە لەم سەربەخۆییە بدەن و لەتۆنی دەنگ و ڕەنگی کەم بکەنەوە. یەکێتی نرخی خوێن و فرمێسکی داوە تا ئەم ڕێبازە سەربەخۆیەی مام جەلال و کوردایەتی پێشکەوتنخواز نەنەوێ و سەربگرێت و هەرواش ماوەتەوەو دەمێنێتەوە. یەکێتی جگە لەمەرجەعی مام جەلال و ڕەوتی خەباتی خۆی کەهەڵقولاوی پێویستییەکانی کوردستانن، هیچ کەس و هیچ لایەنێک بەمەرجەع نازانێ، سەرانی گۆڕانیش باش ئەم ڕاستییە دەزانن، چونکە کە لەناو یەکێتیشدا ویستیان ئەم

مەرجەعییەتـە کرمـێ بکـەن، ژینگـەی سـەربەخۆخوازی یەکێتـی ئەفـرۆزەی کـردن و دەری کردنـە درەوەی ئـەم رێبـازەوە.

سـەربەخۆیی یەکێتـی لەبڕیـار و لەسیاسـەت و لەویسـتی هەڵبژاردنیشـدا، دەربـڕی پێویسـتی بەرژەوەندیـی خـواو خەڵـک و خاکـی کوردسـتانەو مـل بـۆ هاشوهوشـی گـۆڕان و هیـچ سیاسـەتێکی ملهوڕانـە نـادات.

یەکێتـی کـە سـەربەخۆیە، سـەربەخۆییەکەی گشـتگیرە، هەمـوولا و هەمـوو رەوتـەکان دەگرێتـەوە بـە رەوتـی روو لـە هەڵوەشـاوەی گۆڕانیشـەوە.

حزبـی شـەهیدە نەمـرەکان و فەرمانـدە ئازاکانـی نەبـەردی شۆڕشـی نـوێ و حزبـی مـام جـەلال کـە قەندیلێکـی مێژووییـە زۆر لـەوە گەورەتـرە گردێـک هەڵسـەنگاندنی بـۆ بـکات.

٢٠١٣/٩/١٨

یەکێتی و یەکبوون

دە ساڵ پێش ئێستا کە یەکی شوبات قەوما یەکێتیو پارتی هێشتا تازە دەستوپەنجەیان لەگەڵ ناکۆکیو پێکەوە هەڵکردندا نەرم دەکرد، لق گەڕابۆوە سلێمانیو مەڵبەندیش گەڕابۆوە هەولێر، بەڵام هێشتا حکومەت دوو ئیدارەبوو، پەرلەمانیش یەک دانە بوو بەحیساب چاودێری هەردووکیانی دەکرد. یەکێتیو پارتی تەنها لەئاشتیو لەهەڵوێست بەرامبەر عیراقی دوای سەددامدا یەک بوونو یەک رابوون.

یەکی شوبات نەچووە ناو وردەکاری ناکۆکی یەکێتیو پارتییەوە، تیرۆر هەقی بەسەر دوو ئیدارەییو دوو حزبیو دوو لق و مەڵبەندییەوە نییە، بۆیە بەنرخی گۆشتو خوێن، یەکێتیو پارتیو ئینجا کوردیشی یەکخست. کوردایەتی وەک چۆن بۆ هەموو شتێک نرخی خوێنی داوە بۆ قووڵکردنەوەی ئاشتیو یەکخستنەوەی ماڵی کوردیش خوێنی داوە، خوێنی پۆلێک سەرکردەو تێکۆشەرو کادری یەکێتیو پارتی، خەڵاتی ئاشتی لەوەوپاشی کوردستان بوو. ئاشتی کوردستان بەخوێنی هاوبەشی هەموولایەک چەسپاو ئەودوای دەستکەوتەکانی کوردایەتی مەعلومی گشت لایەکن.

دە ساڵ بەسەر یەکی شوباتدا دەڕوا، کوردستان پایەدارە، ئەگەر چی پڕە لەناکۆکیو دووبەرەکی، نەها تیرۆر لەهەولێرو لەسلێمانیو لەکەرکوکیش دەقەومێت، دەشێ وەک جاران، وەک دەمی یەکی شوباتی ٢٠٠٤، لەبیرمان بێت کە تیرۆر لقو مەڵبەند، سلێمانیو هەولێر، کەرکوکی دەرەوەی هەرێمو هەرێمی دانپیانراویش ناناسێت.

حەوجە بەخوێنی تر ناکات. تا دەرسەکەی مێژوومان هەمیشە لەیادبێت: یەکێتیو

یەکبـوون پاسـۆوردی بردنـەوەی گـرەون، یەکێتـیو یەکبـوون باعیسـی نەجاتـە.

تیـرۆری ترمـان نەگەرەکـە تائـەم وانەیـە دەوربکەینـەوە. یەکـی شـوباتێک بـۆ یەکێتـیو پارتـیو هەمـوو هێـزە کوردسـتانییەکانیش، بەسـە.

٢٠١٤/٢/٢

هەرێمی کوردستان، پەرەسەندنی دراماتیکی

ماڵـی ناوخۆیـی کوردیـش پێویسـتی بەڕێکخسـتنەوەیەکە لەجۆرێکـی تـر. تـا پرۆسـە سیاسـییەکەی نۆرمـاڵ بێـت بـۆ کوردسـتان خـۆی و بەهێزیـش بێـت لـە رووبـەڕووی ململانێـی لەگـەڵ بەغـدادا.

لەنێـوان دوو هەڵبژاردنـی رابـردوودا چەنـد رووداوی دراماتیکـی قەومـان کـە تەگبیـری هێـزە سیاسـییەکانی لـەق کـرد. هەڵبژاردنـی ئەیلولـی ٢٠١٣ گۆڕانـی کـردە هێـزی دووەم لەکوردسـتان و هەڵبژاردنـی نیسـانی ٢٠١٤ یەکێتـی لـە هەرێـم کـردە هێـزی دووەم و لـە کەرکـوک یەکـەم و لەتێکـڕای عیراقیـش لەگـەڵ پارتـی پێشـبڕکێیەتی. لـە سـلێمانیش گـۆڕان بـە ویسـتی جەماوەریـی بـۆ ئاشـتی کۆمەڵایەتـی دەورە دراوە کـە نەیانهێشـتووە چێـژ لەئاکامەکـەی سـلێمانی وەربگرێـت.

ئـەم گۆڕانـە دراماتیکییـەی نێـوان دوو هەڵبـژاردن کاغەزەکانـی وا تێکـەڵ کـردووە موفـاوەزکاری هـەر لایەنێکـی سیاسـیی ناچـارە بـە راسـتە و پـڕگال بیپێـوێ، بـەش بـداو بـەش وەربگـرێ و لـەم دانوستاندنەشـدا وریـا بێـت لایەنـی سـێیەمی لـێ قیـت نەبێتـەوە کـە زیـزی بـکات یـان لێـی زیـز بێـت.

بێگومـان ئەگـەر ئیـرادەی گشـتی هەبێـت رێـگا بـۆ کردنـەوەی گـرێ ئاڵـۆزەکان و جیاکردنـەوەی کاغـەزەکان ئاسـان دەبێـت. بـەڵام لـە ئیـرادە گرنگتـر دۆزینـەوەی هیوایەکی هاوبەشـە کـە هەمـوو لایەنـەکان بزانـن پێکـەوە دەسـکەوتی حزبـی و نیشـتمانییان زیاتـرە تـا ئـەوەی بـە تەنهـا بیخـۆن بـێ ئـەوەی بتوانـن بـە ئیسـراحەت بیخـۆن. پێـرێ باسـی بەغدامـان کـرد و دوێنـێ لـە حەمریـن تـا بانـی مەقـان هاتیـن. ئەمـڕۆ بـا لـە سـلێمانییەوە

تـا مەسـیف تـەی بکەیـن.

لـە سـلێمانی: یەکێتـی و گـۆڕان لەبـەردەم واقیعێکـی نوێـدان کـە دەبـێ تەحەمولـی یەکتـری بکـەن، یەکتریـان قبـووڵ بێـت وەک ئـەوەی کـە هـەن، نـەک وەک ئـەوەی لـە یەکتـری دەخـوازن.

ئاشـتی کۆمەڵایەتـی ئەگـەر ویسـتی (هەڤـاڵان) و (هەڵسـوڕاوان)ی هـەردووڵاش نەبـێ ئـەوا بۆتـە ویسـتێکی کۆمەڵایەتـی خەڵکـی سـلێمانی. ئیدارەدانـی سـلێمانی تەفاهوماتـی وردی دەوێـت تـا هـەردووڵا لـە شـوێنی تـر بتوانـن سـەرقاڵی بەرنامـەی خۆیـان بـن. ئەگـەر گۆڕانـکاری باشـە بـا (گـۆڕان) بـۆ هەمـوو لایەکـی کوردسـتانی بەرێـت و ئەگەریـش (خۆشـگوزەرانی و ئارامـی) یـش چاکـە بـا یەکێتـی بـە هەمـوو لایەکـدا پەخشـی بـکات. یەکێتـی وزەی سـتراتیژێکی دوور مەودایـە و گۆڕانیـش بـا وزەکـەی لەململانێـی یەکێتیـدا قەتیـس نـەکات. چـی زۆرە نەیـاری دیکـە زۆرن، هێشـتا بێگانانـی دوژمنـی کـورد زیتـو زینـدوون و شـایانی ئـەوەن وزەی ململانێیـان تێـدا خـەرج بکرێـت.

ئەگەر ئاشـتی کۆمەڵایەتی لە سـلێمانی جێگیر بوو و دەرکەوت یەکێتی و گۆڕان هێشـتا بەشـی بنچـە هاوبەشـەکەی جارانیـان تێـدا مـاوە، ئـەوا لـە ئاسـتی هەرێمـدا دەتوانـن زۆر کاری هاوبـەش بکـەن، ئەگەریـش لەکـۆڕی سیاسـەتدا دەرکـەوت جیاوازییەکانـی ئێسـتایان لـە وەک یەکـی جارانیـان زیاتـرە ئـەوا هـەردووڵا دەتوانـن بـە ئامـرازی جیاوازییەکانـی نێوانیـان و جیاوازییەکانیشـیان لەگـەڵ پارتـی، ململانێـی دیموکراتـی لـە ئاسـتی هەرێـم، لـە نـاو پەرلەمـان و لەنـاو ڕاڕەوەکانـی سیاسـەتدا دەوڵەمەنـد بکـەن.

یەکێتـی و پارتیـش دەبـێ تەجـاوزی ناکۆکـی چەنـد مانگـی رابـردووی خۆیـان بکـەن کـە بەهـۆی دەرکەوتەکانـی نێـوان هـەردوو هەڵبژاردنـەوە دروسـت بـوون. بەڵـێ وایـە زەمانـی رۆمانسـی رێککەوتنـی سـتراتیژی تێپـەڕی، بـەڵام کـێ دەڵـێ ئیدارەیەکـی باشـتری جیاوازییـەکان و رێککەوتـن لەسـەر خاڵە هاوبەشـەکان لە ئیلتزاماتـە توندەکانی رێککەوتنی سـتراتیژی بـۆ قۆناغـی داهاتـوو باشـتر نابێـت؟ هەمـوو کوردسـتان لـە دوورکەوتنـەوەی پەتـای شـەڕی ناوخـۆ قازانجـی کـردووە و ئێسـتاش قۆناغـی کەنالیزەکردنـی جیاوازییـە سیاسـییەکان هاتـووە. یەکێتـی و پارتـی و گـۆڕان و هێزەکانـی تریـش دەتوانـن دەسـتوپەنجە لەگـەڵ جیاوازییـەکان نـەرم بکـەن بـێ ئەوەی ئـەم جیاوازییانە سەربکێشـێت بـۆ لێکدابـڕان، هێـزەکان هـەر یەکەیـان لـە بوارێکـدا داشـی سـوارە و کـەس بـراوەی ڕەهـا نییـە، لـە شـوێنێک یارمەتـی دەوێ و لـە شـوێنێکی تـر یارمەتـی لـە دەسـت دێـت.

ئەمانـە ئەگـەر بخرێنـە جۆگەلـەی پێویسـتییەکانی قۆناغـی تـازەوە خێـر دەدەنـەوە

لەجێـی گـرژی و بـێ ئاسـۆیی.

پێکهاتــەی فرەیــی حکومەتــی هەرێـم دەتوانێــت ئیســفەنجی هەڵمژینێکــی چاکــی ناکۆکییــەکان بێـت و هەمـووان بخاتـە چـوار سـاڵی تـازەوە، کـە نـەوەک جـاران چـوار ساڵی گرژ بێت و نـە چـوار سـاڵی خـوازراوی ئارامـی بـێ حاسـڵیش بێت. بەڵکـو چـوار سـاڵی کاری بـەردەوام و خزمەتـی هاوبـەش بێـت کـە گەلاڵـەی بەرژەوەندییـە جیـاوازەکان بێـت.

ئەنجومەنـی پارێزگاکانیـش وەک حکومەتـی هاوبەشـی هەرێـم دەکـرێ بـۆ هەمـووان بێـت و وێنەیەکـی بچووککـراوەی حکومەتـی داهاتـووی کوردسـتان لـە خـۆی نیشـان بـدات.

ئەمانە پێویستی کوردستانێکی بەهێزن کە زۆرانبازی لەگەڵ بەغدای پێبکرێت.

٢٠١٤/٥/١٤

پێشبڕکێ بۆ یەکهەڵوێستی

بێگومـان ڕێکخسـتنەوەی نێومالّـی کـوردی بـە گوێـرەی ئیسـتحقاقەکانی قۆناغـی نـوێ ڕەچەتـــەی ســـەرەکییە لـــە ڕابوونـــەوەی فاکتـــەری کوردســـتانیی لـــە هەمبـــەر فاکتـــەری بەغدایـیـدا کـە هێشـتا خۆشـی بـە کوردسـتان نایـە، بـەڵام بـۆ پێکهاتنـی حکومەتـی داهاتـوو کاری پێیەتـی. بەهێزبوونـەوەی کوردسـتان لـە ململانـێ لەگـەڵ بەغدا پێویسـتی کـوردە و لـە دەسـت خـودی کوردیشـدایە. ئـەم بـە هێزبوونەوەیـە خوێندنـەوەی واقیعـی گەرەکـە بـۆ چەمکـی ئیسـتحقاق. چەمکـی ئیسـتحقاق بریتییـە لـە هـەردوو هەڵبژاردنـی ئەیلـول و نیسـان، نـەک بـە تەنهـا یەکێکیـان. هـەر لایـەک بـەلای بەروارێکدا دایشـکاند مانـای وایـە تەنهـا ئـەو لاپەڕانـەی ڕۆژژمێـر دەخوێنێتـەوە کـە بـە دڵـی خۆیەتـی. دەبـێ هەمـوو ڕۆژەکان، هەمـوو بـەروارەکان و هەمـوو ڕەهەنـدەکان ببینیـن تـا هەمـوو هێـزەکان بەدڵنیاییـــەوە لـــە نەبـــەردی بەرەنگاربوونـــەوەی بەغـــدادا بەشـــدار ببـــن و پشـــتیان بـــە ڕەزامەندیـی گشـتی لـە یەکـدی قایـم بێـت.

هەمـوو دەزانیـن لـە دە سـاڵی ڕابـردوودا بەغـدا زۆری گرەوکـرد لەسـەر درزخسـتنە نـاو هێـزی کـوردەوە تـا لـە هەمبـەر یەکتریـدا بەکاریـان بێنێـت، یـان بـە کەمتریـن تێچـووەوە لـە ململانێـی نێـوان هێزەکانـی پایتەختـدا کەڵکـی لێـوەر بگرێـت. لـەم گەمەیـەدا سـەرکەوتوو نەبـوون، تەنانـەت لـەو کاتـەی بەغـدا خـۆی لـە نێـوان مالکـی و نوجێفـی دا بـووە دوو کەرتـەوە، ئەمـەش لەبـەر ئەوەبـوو هێـزی کـورد لـە یەکتـری ڕازی بـوو، جۆرێـک لـە هاوسـەنگی لـە سیاسـەت و کاردانـەوە بـەدی دەکـرا. کەرتبوونـی مالکـی و نوجێفـی نەیتوانـی لـە ئاسـتی کوردیـدا کەرتبوونـی تاڵەبانـی و بارزانـی بـە دوای

خۆیدا بهێنێت. ئەمجارەش بەغدا گرەوی وای دەوێت و ئەمجارەش گەرەکە کورد ڕێی پێ نەدات. بێگومان ئەم ڕێگرتنەش بەو ڕەزامەندییە گشتییە دێتەدی کە لە دابەشکردنی ئیستحقاقەکاندا مەیسەر دەبێت. بەڵام لەوەش گرنگتر بەوە دێتە دی هیچ هێزێک ئەندێشەی خۆی زاڵ نەکات بەسەر ئەندێشەی ئەوانی تر و کەس سیاسەت و هەڵوێستەکان بەو ئاراستەیە نەبات کە یەکتری ناچار بکەن یەک ڕێگەیان لەبەردەمدا بێت. گەرەکە پێش گەیاندنی پرس و هەڵوێستەکان بە خاڵی هەستیاری بڕیاردانی یەکلاکەرەوە هەموو لایەنەکان بەشداربن لە گەڵاڵەکردنی هەڵوێست و بڕیارەکاندا بۆ ئەوەی هەمووان بە سیاسەتی خۆیانی بزانن و هەمووان داکۆکی لێبکەن. سیاسەتی کوردستانی لە قۆناغی داهاتوودا بۆ ئەوەی ڕمێن بۆ هێزی نەتەوەیی کورد پەیدا بکات گرنگە قۆناغی پێشبڕکێی هەڵوێستەکان تەجاوز بکات و بچێتە سەر پێشبڕکێی هەڵوێستی هاوبەش کە کوڵاو و قاڵبووی فلتەری بڕیاری جەماعی بێت تا ڕێژەی هەڵە و گریمانەی کاردانەوەی ئینفیعالی تێدا کەم بێت و لە نزمترین ئاستدا گەمارۆ بدرێت.

سیاسەتی کوردستانیی لەگەڵ دابینکردنی ئیستحقاقەکانی هەموولایەنێکدا دەکەوێتە بەردەم واقیعی چارەنووسساز و قورسەوە لەگەڵ بەغدا کە ئەم واقیعەش بڕیاری ژیر و سەنگینی دەوێت، بڕیار گەلێک تاڵەمووی نەبینراوی نێوان شۆڕشگێڕێتی و سەرچڵی بدۆزێتەوە.

تەنها بڕیاری دەستەجەمعی، گەڵاڵەکراوی نێوان هێزە سەرەکییەکان و هەڵقووڵاوی پێویستییەکانی قۆناغەکە، دوور لە گیانی پێشبڕکێی هەڵوێستەکان، دەتوانێت ڕێگە لە نیازی بەغدا بۆ درزخستنە نێو یەکڕیزیی کوردەوە بگرێت و ئیرادەی یەکهەڵوێستی کورد بەسەر بەغدای داهاتوودا سەربخات. ئەزموونی چەند ساڵی ڕابردوو لە چەند دۆسیێ و چەند وێستگەیەکدا، دروستی ئەم بانگەوازە دەسەلمێنێت. کوردستانی بەهێز لە بەرامبەر بەغدا ئەو کوردستانەیە لایەنەکانی پێشبڕکێ دەکەن لەسەر داکۆکیکردن لەیەکهەڵوێستی ڕاست و چارەنووسساز، نەک پێشبڕکێ بکەن لەسەر پێشدانەوەی یەکتری لەم هەڵوێست و ئەو هەڵوێستی جیاوازدا.

٢٠١٤/٥/١٥

حکومەتی نویێ لەهەلومەرجێکی نوێدا

دوێنێ حکومەتی تازەی کوردستان سوێندی یاسایی خوارد و لەمڕۆوە دەست بە کاروبارەکانی خۆی دەکات.

کابینەی نوێی حکومەت لەسەرکردایەتی و لەبەشێکی زۆری وەزیرەکانیشدا گەنجانەیە، هەروەها خەسڵەتی ئەوەی تێدایە کە هەموو هێزە براوەکانی سەرگۆڕەپانی سیاسیی تێیدا بەشدارن، بەتایبەتی ئۆپۆزسیۆن و هێزی سەرەکییان، بزووتنەوەی گۆڕان، ئەم دیاردە تازەیە وەک هەر دیاردەیەک لایەنی چاک و خراپی تێدایە. خراپەکەی یەک خاڵە کە ئۆپۆزسیۆنی سیاسیی نامێنێ، ئەمەش دەکرێ بە تەکنیکی ئۆپۆزسیۆنی پەرلەمانی لەسەر بابەتی دیاریکراو چارەسەر بکرێت، واتا فراکسیۆنەکانی پەرلەمان لە جووڵەی بەردەوامدابن و هەر دەستەیەک لە هەر فراکسیۆنێک یەک بگرن بۆ پشتگیری لەدۆسێیەکی دیاریکراو، یان پێشگیری لەدۆسێیەکی تر کە دێتە پەرلەمان. بزاڤێکی وا دەکرێ بازێکی چۆنایەتیش بێت لە تەجرەبەی حوکمڕانی کوردستانیدا.

لایەنە باشەکانی ئەوەیە، ئۆپۆزسیۆن ئاشنای ڕاڕەوەکانی حوکمڕانی دەبێت. ڕاستە یەکگرتوو و کۆمەڵ پێشتر لەکابینەکانی تردا هەبوون، ڕاستە وەزیری گۆڕان هەن کە پێشتریش بەناونیشانی وەزیری یەکێتی تەجرەبەی حوکمڕانییان هەیە.

بەڵام ئەم بەشدارییەیان وەک ڕەوتێکی سیاسیی کە هەر سێکیان تێبینیان لەسەر شێوەی حوکمڕانی هەبوو، دەرفەتێکی نوێیە بۆ ئەزموون، گیروگرفتەکانی حوکمڕانیان دەخاتە پێش و ئاوێتەیەک لە ڕەخنەی پێشوو و واقیعی حاڵی ئەمڕۆ دروست دەبێت. ئەمەش بە جۆرێک لە جۆرەکان گواستنەوەی ململانێ توندوتیژەکانی ناو گۆڕەپانی

سیاسـییە بـۆ ململانێـی نـەرم و شـێنەیی و پێشـبڕکێی بەکەڵکـی نـاو دامودەزگاکانـی حوکمڕانـی. داخـۆ دەبـێ یەکێتـی و پارتـی چـۆن لەگـەڵ ئـەم دەرکەوتـە نوێیـە مامەڵـە بکـەن؟ گۆڕانیـش هـەروا پرسـیاری ئـەوەی لێدەکرێت چـۆن دەتوانێـت ئاوێتەبوونێکـی وا دروسـت بـکات تـا سـەرەنجام بەهەمـووان تەجرەبـەی کوردسـتانیی ئەبدەیت و دەوڵەمەنـد بکـەن.

حکومەتـی تـازە پرۆڤەیەکـی تازەشـە لەسـەر پێکـەوە هەڵکردنـی جیـاوازە سیاسـییەکان لەنـاو یـەک دامـودەزگای گشـتییدا، داخـۆ کـێ لەگـەڵ کـێ هاوپەیمـان و کـی لەگـەڵ کـێ نەیـار دەبێـت و کێـش دەتوانێـت دۆخەکـە بـەرەو یـەک تیمـی بەرێـت؟ مەعلومـە لەمـەدا هـەم سـەرۆکایەتیی حکومـەت گـرەوی لەسـەرە و هەمیـش کەشـوهەوای سیاسـیی نـوێ لـە کوردسـتان کـە لـە هەڵوێسـتی نیشـتمانیدا یەکمـان بخـات و جیاوازییەکانیشـمان کەنالیـزە بـکات، تاوەکـو ئەمـەش لـە سـەرکەوتنی حکومەتـدا ڕەنـگ بداتـەوە. بەمـەش قەرەبـووی دواکەوتنـی پێکهاتنـی حکومـەت بـۆ خەڵکـی کوردسـتان دەکرێتـەوە.

پیرۆزە کابینەی بنکەفراوان لەحزبەکانی حوکمڕان و لە حزبە تازەکانی حوکمڕانیش.
بەرەو جێبەجێکردنی بەڵێنەکانی هەڵبژاردن.

٢٠١٤/٦/١٩

دروشمی (جێبەجێکردنی دەستوور یان راپرسی) بۆ قۆناغی دوای داعشیش دەست دەدات

لـە رارەوەکانـی سیاسـەتی نێودەوڵەتـی و ئیقلیمـی و لـە سـەکۆکانی میدیاشـەوە باسـی ئەگـەری دەوڵەتـی کوردسـتان، بـە قبووڵـکردن و رەتکردنـەوە، دەکرێـت. هـەر نێوەندێکـی جیهـان خـۆی بـۆ هەڵوێسـت وەرگرتـن لـە بـەردەم ئـەم ئەگـەرە هەڵگرتـووەو سـیناریۆی جیاجیـای مامەڵـە لەگـەڵ عیراقـی دابەشـکراو بۆ سـێ دەوڵـەت، کە یەکیان هی کوردسـتان دەبێـت، تاوتـوێ دەکـەن. لـە پەنـا ئـەم ئەندێشەیەشـدا کـە سـیناریۆی قبووڵـکـردن و رەتکردنـەوەی بـۆ گەلاڵـە دەکرێ هەمـوو ئـەم ناوەندانـە چاویـان بڕیووەتـە سـەر پرۆسـەی سیاسـیی بەغـدا کـە داخـۆ دوا چانسـی مانـەوەی عیـراق چـۆن تاقیدەکرێتـەوە؟ هیـچ کام لەوانـەی ئەگـەرو نەگەرەکانـی دابەشـکردنی وڵات تاوتـوێ دەکـەن، ئیشـی خۆیـان لەگـەڵ ئـەم عیراقـەی ئێسـتا هەیـە، لەسـەر ئـەوی دەشـێ بـۆی بـڕوا، پـەک ناخـەن. کوردیـش کـە پەیوەندیـدارە بـە ئەگـەری دەوڵەتـی کوردسـتان و لایەنێکیشـە لـە ململانێکانـی عیـراق ئیشـی خـۆی لـە بەغـدا لەسـەر داهاتـوو پـەک ناخـات. شـەرع شـەرمی نییـە، زەمینـەی دەوڵـەت کـە هـات کوردسـتان ئـاوی لـێ ناخواتـەوە، تـا چۆڕێـک لـە سیاسـەتی عیـراق مـاوە دەبـێ بەشـی ئێمـەی تێدابێـت و ئـەو بەشـە هـەر دەشـێ فیدراڵـی و دەسـتووری و سـاغبوونەوەی سـنووری کوردسـتانی دابڕێنـراو بێـت.

لەسـەر ئـەم بنچینەیـە چوونـە بەغـدای کوردسـتانییان (لـە لیسـتەکانی یەکێتـی، پارتـی، گـۆڕان، کۆمـەڵ و یەکگرتـوو) بـۆ کۆبوونـەوەی کـراوەی نوێنـەران کارێکـی راسـتەو بەشـداری لـە تەگبیرەکانـی حکومەتـی داهاتـوو رێگایەکـە لـە سیاسـەت و بـێ ئـەوە ئـاگاداری کەینوبەینەکانـی بەغـدا نابیـن.

پێش داعش و پەرەسەندنەکانی گرمۆڵەبوونی سوپای مالکی لە شریتی ناوچەی سوننیدا، ئەم بژاردەیەش راست بوو، پێش بەرواری (٦/٩) کە داعش موسڵی گرت، بەرواری هەڵبژاردنی گشتی هەبوو لەعیراق (٤/٣٠) کە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ئەم هەڵبژاردنەی لەژێر دروشمی (جێبەجێکردنی دەستوور یان راپرسی گەل) تاودا. ئەم دروشمە بۆ ئەم قۆناغە هەستیارەش دەست دەدات کە باسی دابەشکردنی عیراق دەکرێ و لە هەمانکاتیشدا لە بەغدا ناکۆکەکانی شیعە و سوننەو کورد خەریکن بەرگی حکومەتی تازەو پۆستەکانی دەدورن.

ئەم دروشمە لەگەڵ ویستی مێژوویی مافی چارەنووسیشدا دەگونجێت کە یەکێتی لە شۆڕشی نوێدا هەڵیگرت و لە هەڵبژاردنی ١٩٩٢ تا راپرسی دەستوور لە ٢٠٠٥ لە چێوەی فیدراڵیدا قۆناغێکی چەسپاندو ئێستاش لە دووڕیانێکدایە، یان ئەوەیە:

- دەستوور جێبەجێ دەکرێت کە دەسەڵاتی حکومەتی کوردستان دەناسێنێ، سنوورەکانی بەپێی نەخشەرێی مادەی ١٤٠ دیاری دەکات و شەراکەت لە سامان و دەسەڵات و هێزدا دابین دەکات، یاخود:

راپرسی لەسەر چارەنووس دەکاتە واقیعێکی بەرجەستە.

کات و ساتی هەڵگرتنی ئەم دروشمە کە زەمەنی خۆشی و شادی هەڵبژاردنەکانی نیسانی رابردووە، بەڵگەیە بۆ ئەوەی قسەی کوردستان لەسەر قبووڵنەکردنی رەوشی عیراق، بەوجۆرەی تا ئێستا بەڕێوەبراوە قسەیەکی تازە نییە کە لەئەنجامی قۆستنەوەی دۆخی داعشەوە هاتبێتە ئاراوە، وەک هەندێک لە رەوت و خەڵکی شۆڤێنیست وێنای دەکەن.

ئەمە قۆستنەوەی واقیعی دوای (٦/٩) نییە، بەڵکو ئەمە پابەندبوونە بە مەسەلەیەکی مەبدەئی کە یان ئەوەیە وانەی رابردوو ببێتە وانەی گەورە بۆ هەمووان کە فەرامۆشی رێی دەستوور درز دەخاتەوەو درزیش ماکی تیرۆری داعش ئاسایە، یاخود ئەوەیە کە دەستوور جێبەجێ نابێت کێشەکان هەو دەکەن و سەد داعشی تر قووت دەبنەوە و سەرەنجام ئەوە دەقەومێت کە نێوەندەکانی کەشناسی سیاسیی لە دنیاو ئیقلیمەکەشماندا پێشبینی دەکەن: دەوڵەتێکی دابەشکراو بۆ سێ دەوڵەت. کورد بۆ ئەمەش دیفاکتۆی نەسەپاندووە، بەڵکو دەڵێ راپرسی کە رێیەکی نەرم و نیانی بڕیاردانە بێ خوێن و فرمێسک و داعش.

٢٠١٤/٧/٢

چوار "پ"ەکە

کێشەکانی بەغدا و کوردستان جارێکی تر هاتوونەتەوە سەر مێزی گفتوگۆکردن، بۆیە گرنگە هەموو لایەک وەبیرمان بێت جەوهەری کێشەکان چین؟.

جەوهەری کێشەکان لەسەر چوار «پ» وەستاون:

- پاوەر: واتا هێز، هێزی سەربازی چۆن رێکدەخرێت؟ چۆن پێشمەرگە ببێتە بەشێک لە مەنزومەی دیفاعی عیراق، بەجۆرێک تایبەتمەندی بپارێزرێ، چەکو جبەخانەو تەقەمەنی دابین بکرێتو کورد بەشداربێت لە پرۆسەی بریاری سەربازی لە عیراقدا؟.

- پارە: واتا توانای دارایی لە نێوان حکومەتی ئیتحادیو حکومەتی هەرێم، «لە ئایندەشدا حکومەتە هەرێمییەکانی باشوور و ناوەڕاستی عیراق»، یاسای نەوتو گاز کە توانای دارایی دابین دەکەنو بودجەو مووچەی کوردستان مسۆگەر دەکەن.

-پانتایی: واتا پانتایی هەرێمی کوردستان بە جۆرێک هەموو کوردستانی مێژوویی بگرێتەوە کە بریتییە لە یەکلایی کردنەوەی چارەنووسی ناوچە جێناکۆکەکان لە چوارچێوەی مادەی ١٤٠ لە دەستووری وڵاتدا.

- پایەداری: واتا هەژموونو دەسەڵاتی سیاسیو چۆنێتی دابەشکردنی لە نێوان حکومەتی ئیتحادیو حکومەتی کوردستاندا چۆنێتی دابینکردنی شەراکەتی راستەقینە لە گەڵاڵەی بریارو جێبەجێکردنیدا؟.

ئەم چوار «پ»ە بنچینەن بۆ هەر دانوستاندنێکی راستەقینە کە دەتوانێت

ئاینــدەی پێکەوەیــی بــۆ عیــراق و کوردســـتانیش مســۆگەر بــکات.

ئــەم چــوار «پ» یــەن کــە دەتوانیــن لــە ســایەی چارەســەرکردنیدا بــە کەماڵــی ئیســراحەت بژیــنو دوارۆژمــان گەشــەبێت.

٢٠١٦/٩/٣-٢

یادەکان لە سلێمانی و هەولێر

خیتابی رەسمیو ناڕەسمی میدیاکانی لە هەولێرن، نێوەندی سیاسیی زاڵ لە پایتەختی کوردستان، هەفتەیەکە یادی خۆپیشاندانی بەلاڕێدا براوی ساڵی پار، یادی سووتاندنی بارەگاکانو هێنانە خوارەوەی ئاڵای حزبەکان دەکەنەوە.

خیتابی رەسمیو ناڕەسمی میدیاکانی لە سلێمانین، نێوەندی سیاسیی زاڵی هەر چوار حزبەکە لە پایتەختی رۆشنبیری کوردستاندا هەفتەیەکە یادی داخستنی پەرلەمانو دەرکردنی سەرۆکەکەی دەکەنەوە.

یادی ئێرە بۆ ئیدانەکردنی پەکخستنی کاری چاودێریو یاسادارێژی دامەزراوەی هەرە بەرزی حوکمڕانییە لە هەموو وڵاتێکدا بخوازێت بە دیموکراسیی بناسرێت. سەیر لەوەدایە رووداوی داخستنی پەرلەمان لە هەولێر قەوماوە کەچی لە سلێمانی یادی دەکرێتەوە. بارەگا سووتاندنیش لە سنووری پارێزگای سلێمانی قەوماوە کەچی لە هەولێر یادی دەکرێتەوە. یانی هەر کەسەو لەیلای خۆی دەلاوێنێتەوەو خەمی لەیلای خەڵکی تری نییە.

هەتا ئێمە ئاوا یادکردنەوەکانمان دابەش بکەین ناتوانین بۆ ئایندە یەکێتی و یەکڕیزی بەدیبهێنین.

ئەگەر قەرواره دەستپێک هەبێ بۆ ئایندەی ئاشتیو پێکەوەیی گرنگە پێکەوە یادەکانمان لە شوێنی قەومانی خۆیان بکەینەوە.

٢٠١٦/١٠/١٥-١٤

ترەمپ لە ویستی کورد دا

لـە سـاڵی ١٩٩١ ەوە کـورد بەرخـورد لەگـەڵ هەڵبژاردنـی ئەمریـکا دەکات، یانـی لـەو بـەروارەی بـوو بـە خاوەنـی بسـتە خاکێکـی رزگاربـووی خـۆی لـە ناوچـەی پرۆڤایـد کۆمپفـۆرد، تەنهـا لەبەرئـەوەی بوشـی بـاوک لـە دوژمنـی کـورد، سـەددام حسـێنی دا، کـورد نـاوی حاجـی بوشـیان لێنـا، ئەگەرچـی بـوش خـۆی لـە بانگـەوازی راپەڕیـن بێبـەری کـرد، بـەڵام مـادام سـەرۆکی ئـەو کاتـە دژی سـەددام بـوو، کەواتـە هـەر دەبـێ دۆسـتی کوردسـتان بێـت!.

هەشـت سـاڵ حوکمـی کلینتۆنیـش (١٩٩٣-٢٠٠١) پاراسـتنی کوردسـتانو هەوڵـی ناوبژیوانـی کـورد تـا رێکەوتنـی واشـنتۆن، دەسـتکەوتی جێگیرکردنـی زۆنـی رزگاریـی کوردسـتان بـوو، کـە بوشـی کـوڕ هـات هـەم کارەکانـی باوکـی تەواوکـرد لـە خسـتنی سـەددامو هەمیـش پێشـمەرگەی کـردە هاوپەیمانیـی دژە تیـرۆرو رزگارکردنـی عیـراق لـە مـاوەی (٢٠٠١-٢٠٠٩)دا، ئـەوەی کـورد لـە نەوەدەکانـی سـەدەی رابـردوو لـە دوای جەنگـی بوشـی بـاوک بـۆ دەرکردنـی سـەدام لـە کوێـت بەدەسـتیهێنا، لەسـەردەمی بوشـی کـوڕدا لـە دەسـتوور چەسـپاندمان.

لەسـەر مـاوەی سـەرۆکایەتیی ئۆبامـا (٢٠٠٩-٢٠١٧) قسـەناکەین، چونکـە زەمـی رابردوو خراپـە، بـەڵام لـە دوو سـاڵی دوایـی پـاش دروسـتبوونی داعـش، پێشـمەرگە جارێکـی تـر بـۆوە بـە هاوپەیمانیـی ئەمریـکا لەبەرامبـەر تیـرۆردا، وا زەمانـی سـەرۆک ترەمپیـش دەسـتپێدەکات کـە یـەک دوو لێدوانـی لەسـەر کـورد هەیـەو دیارنییـە سـندوقە رەشـەکە چـی لـە بـن سـەردایە؟.

هەمـوو دەوڵەتانـی دنیـا چاوەڕێـی شـت دەکـەن لـە ترەمـپ، کوردیـش ئەگەرچـی دەوڵەتـی نییـە، بـەڵام وڵاتـی هەیـەو داوای هەیـە.

ویسـتی کـورد لەوەدایـە پشـتیوانی رابوونـەوەی کـورد لـە سـێ بەشـی باشـوور و باکـوور و رۆژئاڤـادا زیـاد بکرێـت، بـەڵام هەڵوێسـتی ئەمریـکا لـە ئاسـت کـورد پەیوەستیشـە بـە هەڵوێسـتی ئەمریـکا لەبەرامبـەر پایتەختەکانـی ئـەو وڵاتانـەی ئـەو سـێ بەشـەی کوردسـتانیان بەخۆیانـەوە گرێـداوە.

لـە باکـوور کـورد خوازیـارە ترەمـپ پشـتی هەدەپـە بگـرێو پەکەکـەش بـۆ ناسـینو ناسـاندن بـە کۆمەڵـی نێودەوڵەتـی ئامـادە بـکات.

-لە رۆژئاڤا کورد خوازیاری پشتیوانییە لە کانتۆنە روو لە فیدراڵییەکانی.

-لە باشووریش کورد خوازیاری چەند پشتیوانییەکە:

یەکـەم: پشـتیوانی دیموکراسـی ناوخۆیـی لـە کوردسـتانو ژیاندنـەوەی دامەزراوەکانـی حوکمڕانـی.

دووەم: پشـتیوانی لـە سـەنگی کوردسـتان لەهـەر رێککەوتنێکـی تـازە لەگـەڵ بەغـداو ویسـتی ریفرانـدۆم.

هەمـوو ئەمانـەش گرێـدراوە بـە چاککردنـی گـوزەرانو ژیانـی خەڵکـەوە، وەک ئەرکێکـی خۆماڵـی حوکمڕانـی کوردسـتان.

ئەمانـە ویسـتی کـوردن لـە ترەمـپ، بـەڵام ئـەم ویسـتانە پەیوەسـتی خاوەندارێتـی کـوردە لـە مەسـەلەکانی خـۆیو پەیوەسـتی ئەولەویەتەکانـی سـەرۆک ترەمپـە لـە رۆژهەڵاتـی ناوەڕاسـتدا. تـا ئـەم ویسـتە کوردییـە کارا دەبێـتو ئەولەویاتەکانـی ترەمـپ روون دەبێتـەوە، دەبـێ چاوەڕێـی سـاڵی داهاتـوو بیـن.

٢٠١٦/١١/١٠

٢٠١٧ چۆن دەبێت؟

ساڵی تازە بەڕێوەیە. ئێمە چۆن بەتەماین لەگەڵ ئەم ساڵە تازەیەدا بەرخورد بکەین؟ هەروەکو ئەمساڵی تەنگژەو ساڵی سەرەتای تەنگژەو ساڵانی بێ پەروایی‌و بێ باکیمان لە ئایندە بەڕێی دەکەین‌و هیچ پرسیاری لەسەر ناکەین‌و جوابی هیچ پرسیارێکی نادەینەوە؟

ساڵی داهاتوو ساڵی داڕزانی زیاتری دۆخی وڵاتو قەڵەوبوونی تەنگژە هەمەلایەنەکەمان دەبێت، یان سەرەتای چارەسەری‌و پێدراوی گەشبینانەیە؟

ئێمە خۆمان تەنگژەکە چارەسەر دەکەین، یان هیوامان بە دەرەوەی خۆمانە، بەغدا یان ئەمریکاو کۆمەڵی نێودەوڵەتی هەیە کە بۆمان چارەسەر بکەن؟ بە قەدەرو بە رۆژو رێککەوتی دەسپێرین یان گەرەکمانە بە خشتەو ئەجێنداوە لێی ورد بینەوە؟ ئەم پرسیارانە بۆ هەموو میللەتێک و بۆ هەموو وڵاتێک رەوایە، بەڵام بۆ کوردستان رەوایەو ناچارییەو بێجگە لە کردنی ئەم پرسیارانە و هەندێکی تریش هیچ شتێک خۆڕسکانەو ئاگامان ناهێنێتەوە.

ساڵی ٢٠١٧ ساڵی راستبوونەوەی گوزەرانی خەڵک دەبێت یان وەک خۆی مانەوەی‌و خراپتر بوونی؟ ساڵی داهاتوو ئەولەویەت دەدەین بە پرسی چارەنووس‌و سەربەخۆیی، یان پرسی رۆژانەو گوزەران؟

بایەخمان بەوە دەبێت ئابووری سەربەخۆ بکەینە ئەلتەرناتیڤی هەموو شتێک، یان پلەیەک گێڕ دەگۆڕین بۆ هەلومەرجێکی باشتر؟ ئەولەویەت بۆ سیاسەت یان ریاسەت؟ بۆ دیموکراسیی یان نان‌و هەرمان دەبێت؟ ئەم پرسیارە گشتیانە بۆ

سیاسـەتی رەسـمی کوردسـتانی، بـۆ دامودەزگاکانـی دەوڵـەت لـە هەرێـمو بـۆ حزبـە دەربەسـتەکانی وڵاتـە. هەروەهـا بـۆ حکومەتـی عیراقیشـە ئەگـەر تۆزقاڵێـک ئومێـدی بـە چارەسـەری نێـوانو بـە مانـەوەی کوردسـتان لـە چوارچێـوەی عیراقـدا مـاوە.

ئـەدی هـەر تاکێکـی کۆمـەڵو هـەر خێزانێـک بڕیـاری داوەو قەراریـان چییـە بـۆ سـاڵی داهاتـوو؟ ئەوانیـش دۆخـی خۆیـان پەیوەسـتی دۆخـی گشـتیی وڵات دەکـەن و لەگـەڵ هەمـووان بیـر لـە داهاتـوو دەکەنـەوە، یـان هـەر یەکێـک دەستپێشـخەر دەبـێو تولەڕێـی چارەسـەرو مینـی چارەسـەر دەدۆزێتـەوە، لـەوەش گرنگتـر چارەسـەرە کەسـیو بچووکـەکان لەنێـوان یەکتـردا پێکـدا دەدەن یـان دەبنـە چارەسـەرێکی گشـتی و پێکـەوە وێنـە گشـتییەکەی کوردسـتانێکی تـازەی روو لـە بوژاندنـەوە پێکدێنـن؟

ئـەم نووسـینە هەمـووی پرسـیار بـوو، بـا لاپەڕەکانـی سـاڵی ٢٠١٧ پـڕ بکەیـن لـە وەڵامـی شـایان!

٢٠١٦/١١/١٢-١١

بێهودەیی مەدەنی

بێهودەیی شتێک نییە هەر تووشی شاعیروئەدیبەکان، یان دەسەڵاتە سیاسییە چەقبەستووەکان دەبێتەوە. بەڵکو هەندێک جاریش تووشی چالاکییە مەدەنییەکانو ڕێکخراوەکانی ئەم بوارەش دەبێتەوە. نموونەی ئەمە چالاکی مەدەنی مامۆستایانی ناڕازی کەرکوکە کە داوا دەکەن مووچەکانیان بگوازرێتەوە سەر وەزارەتی پەروەردەی حکومەتی عیراق، ئەو مامۆستایانە نوێنەرایەتی تەیفێک لە مامۆستایانی ماندوونەناسو تێکۆشەر دەکەن کە دوای پرۆسەی رزگاریی عیراق گەڕاونەتەوە شاری خۆیانو لە خۆبردووانە دەستیان کرد بە پرۆسەی بە کوردی کردنی خوێندن لە پەروەردەی کەرکوکو خوێندنگەکانی. مووچەیان لەسەر هەرێمو کارەکەیان لە کەرکوک بوو. رەوشی دارایی وەک مووچەی هەرێمی بڕیوە، مووچەی ئەوانیشی بڕیوە. بە جۆرێک هاوپیشەکانیان لە کوردو عەرەبو تورکمانی کەرکوک کە سەر بە ئیدارەی کەرکوکو وەزارەتی پەروەردەی عیراقن، مووچە وەردەگرنو ئەمانە وەریناگرن. ئەمەش هیچ نییە جگە لە نادادپەروەرىو زوڵمی زۆر کە دەچێتە پاڵ زوڵمو زۆری چەندین دەیە بەرامبەر مامۆستای کەرکوکی.

هۆکاری ئەم دۆخە نالەبارە، نالەباری دۆخی دارایی هەرێمە بەهۆی نالەباری سیاسەتی بەغدایە بەرامبەر بە هەرێمو نالەباری سیاسەتی هەرێم بەرامبەر خۆی، چونکە نەیتوانیووە تەگبیری پێشوەخت وەربگرێت. هەروەها هۆکاری سەرەکییش لە جوگرافیای کەرکوکدا سیاسەتی تەعریبە کە وایکردووە مامۆستای کورد ئاوارە بێو تەنانەت بەغدای ئەمڕۆش لە جیاتی قەرەبووکردنەوە بە شێوازی بیرۆکراتیو

مەسـلەکی ئیـداری لەگـەڵ لـە خۆبوردوویـی مامۆسـتایانی کەرکـوک مامەڵـە دەکات.

بـەڵام بـەو حاڵەشـەوە کۆششـی مامۆسـتایانی کەرکـوک بـۆ خـۆ جیاکردنـەوە لـە چارەنووسـی مامۆسـتایانی هەرێـم کۆششـێکی بـاش نییـەو سـەرکەوتووش نابـن لـە جێبەجێکردنـی.

لـەم ڕۆژانـەدا وەفدێکـی مامۆسـتایانی نـاڕازی، کـە پێدەچێـت گـۆڕان بـن، سـەردانی سـەرۆکی پەرلەمـانو جێگـری سـەرۆکی ئەنجومەنـی نوێنەرانیـان کـرد لـە سـلێمانی. بـۆ دووپاتکردنـەوەی داوای گواسـتنەوەی راژەو مووچەکانیـان بـۆ سـەر بەغدا. شـتی وا ئەگـەر ببـێ کارێکـی باشـە، بـەڵام کـە نابـێ هـۆکاری خـۆی هەیـەو پەیوەسـتی دیـدی شـۆڤێنی وەزارەتـی پـەروەردەی عیراقـە، کـە وەکـو ناوچەی (مەترسـیداری سیاسـیی) مامەڵـە لەگـەڵ دۆخـی پـەروەردەی کەرکـوک دەکاتو بـە بەشـێک لـە زۆنـی تەعریبـی دەزانێـت. بـە ئاسـانی مـل نـادات بـۆ دامەزراندنـی ئاسـایی فەرمانبـەری کـورد لـە کەرکـوک، چ جـای ئـەوەی گروپێـک لـە مامۆسـتای بەهەڵوێسـتی خوازیـاری خوێندنـی کـوردی بگوازێتـەوە بـۆ کەرکـوک.

ئەسـڵی دۆسـێکەی مامۆسـتایانی کەرکـوک پەیوەسـتی مەسـەلەی سیاسـیی کەرکـوکو گەڕانەوەیەتـی بـۆ سـەر هەرێـم، بۆیـە کارێکـی چـاک نییـە مامۆسـتایانی نـاڕازی خۆیـان لـە دژواری هەرێـم جیـا دەکەنـەوە.

چارەنـووس یـەک چارەنووسـە، بۆ مامۆسـتایانی نارازی سـلێمانیو ئەوانـەی کەرکوکیش. چارەنـووس یـەک چارەنووسـە بـۆ هەرێـمو بـۆ کەرکوکیـش کـە چارەنووسـی کوردسـتانی جنوبییـە. لەبـەر ئـەوە بەغـدا هەرگیـز رازی نابـێ، وەکـو رازی نابـێ بـا مامۆسـتایانی کەرکـوک دۆسـێکەیان لەگـەڵ ئـەوەی هەرێـم بهێڵنـەوە باشـترە.

١٨-١٩/١١/٢٠١٦

بۆ كوردستانى بكەين

دەريچەيـەک هەيـە بـۆ دەسـتپێكردنەوەى گفتوگۆى نێـوان لايەنـەكان، دوا راگەيەنـراوى بەڕێـز مەسـعود بارزانـى ئـەم دەريچەيـەى كردۆتـەوە.

ئـەوى بـە دڵێتـىو ئـەوى تێبينـى لەسـەرى هەيـە دەتوانـێ ئـەم دەريچەيـە بكاتـە دەروازەى گەرمكردنـەوەى گفتوگـۆ بـۆ ئـەوەى قەيرانەكـە روو لـە ماڵـى ئاوەدانـى رێككەوتـنو چارەسـەرى بـكات.

ئـەوى تێبينـى هەيـە تێبينييەكانـى هەقـە بهێنێتـە نێـو كۆبوونەوەو سـەكۆى چارەسـەر، نەيكاتـە دەرفـەت بـۆ دابڕانـى زياتـر، بەڵكـو بيكاتـە دەرفـەت بـۆ سـەلماندنى راسـتىو دروسـتى تێـزو بۆچوونەكانـى، ئەوەشـى پشـتيوانيى دەكات لـەو ئاسـتەدا نەيهێڵێتـەوە كـە هـەر پشـتيوانيى گشـتيى بێـت، بەڵكـو كۆششـى سياسـى هەمەلايەنـە بخاتـە كار بـۆ دانانـى نەخشـەڕێگايەک كـە تـا پلـەى چارەسـەرى بـڕوات بـۆ:

- تەنگژەى سەرۆكايەتيى هەرێم، سەرۆكايەتيى پەرلەمانو حكومەتيش.

-رێـگا بـۆ رێككەوتـن لەگـەڵ بەغـداو جێگيركردنـى يەكجارەكـى بەشـى كوردسـتان لـە بودجـەو سـاغكردنەوەى رێككەوتنێكـى كۆنكرێتـى فرۆشـتنى نەوتـى كوردسـتان بكاتـەوە، بەجۆرێـک كۆمەڵانـى خەڵـک لـە دڵەڕاوكێـى گـوزەرانو مووچـەو خزمەتگوزارييەكانيـش نەجاتيـان بێـت.

- ئەبدەيتكردنەوەى دۆسـێ سياسـييەكانى كوردسـتان لەگەڵ بەغدا، وەكو چارەنووسـى ناوچـە دابـڕاوەكانو تەگبيـرى عيراقـى دواى داعش.

هەڵبەتـە ئەركـى هەمـوو هێـزە سياسـييەكان قـورسو هەسـتيارە، لەهەمـووى قورسـتر

بێگومـان ئەركـی پارتـی دیموكراتـی كوردسـتان دەبێـت، كـە گەرەكە بەرۆحی چارەسـەریو دەستپێشـخەری بێتـە پێشـەوە و پێشـی لایەنەكانـی تـر بیسـەلمێنێت كـە پەرۆشـی سەرخسـتنی راگەیەنراوەكـەی بەرێـز بارزانییـە.

دەستپێشـخەری سـەركردایەتیی پارتـی دەتوانێـت وێنایەكـی جەوهـەری بداتـە پێشـنیازەكەی پارزانـیو ئەركـی دانوسـتانكارانەی لایەنـەكانو ئەركـی بارزانیـش ئاسـان دەكات.

بێگومـان یەكێتیـش ئەركـی لەسـەرە، ئەگەرچـی یەكێتـی لەناوخـۆدا كێشـەی هەیـە، بـەڵام بـۆ پرسـە كوردسـتانییەكان هـەر قەدەرێتـی بەرپرسـانە بێتـە پێشـەوەو سـەنگی یەكێتییانـەی بخاتـە خزمـەت قۆناغێكـی نوێـی سیاسـەتی كوردسـتانییەوە.

قۆناغێـک هەمـوو لایـەک رۆحـی كوردسـتانیو پێكەوەیـی زاڵ بكـەن بـێ ئـەوەی ئەمـە لەسـەر حسـابی ئیسـتحقاقاتی پرۆسـەیەكی دیموكراسـیی راستەقینەو پێویسـتیی یەكرێزیی سیاسـییو كۆمەڵایەتـی بـەرەو تەگبیـری مافـی چارەنـووس كـە لایەقـی قوربانـیو لەخـۆ بووردوویـی گەلەكەمـان بێـت.

ئەركـە لەسـەر هەمـووان كێبڕكـێ بكـەن بـۆ ئـەو ئامانجـە هاوبەشـەو ململانێكەیـان لەسـەر یەكتـر نەبێـت، بەڵكـو بـۆ كوردستـان بێـت.

٢٠١٦/١١/٢٦-٢٥

کۆبوونەوەی سبەینێ

ڕۆژی دووشـەممە یەکێتـیو گـۆڕان لەگـەڵ پارتی کۆدەبنەوە بۆ دۆزینـەوەی دەریچەیەکی چارەسـەر بـۆ کێشـەکانی هەرێـم. گـەڕی دووەمـی کۆبوونـەوە، دوای وێسـتگەی راوەسـتانی گفتوگـۆکان بـۆ مـاوەی زیاتـر لـە سـاڵێک، دەشـێ بـە بەرپرسـیارێتییەوە ببێتـە وێسـتگەی چارەسـەر، بـە مانـای ئـەوەی کلیلـی نەخشـەڕێگایەک بـە کـۆدی هەرسـێ لایـەن دروسـت بکرێت.

گـەڕی یەکەمـی کۆبوونـەوەکان لــە هەولێـر بـوون، لەگـەڵ کۆمـەڵو یەکگرتــوو و حزبەکانـی تـر. ئـەم گەڕەیـان گرنـگ دەبێـت بـەو مانایـەی هەمووومـان دەیزانیـن، نـەک بـە مانـای کـەم کردنـەوە لـە شـانو شـەوکەتو ناسـنامەو خەباتـی حزبەکانـی گـەڕی یەکـەم.

ئـەم سـێ حزبـە ناونیشـانی ناکۆکـی سـەرەکی بـوون، بۆیـە کۆبوونەوەیـانو ئەگـەری دۆزینـەوەی چارەسـەری خـوازراو دەشـێ بیانکاتـە ناونیشـانی چارەسـەری سـەرەکی.

لێرە رای شرۆڤەکارێک دەڵێین، نەک رایەکی لێبڕاوانەی رەسمی:

بۆ هەر سێ حزب «پارتیو یەکێتیو گۆڕان» کۆدی دروستکردنی کلیلەکە ئەوەیە:

١-هێـزو دەسترۆیشـتوویی خۆیـان بکەنـە دەسـکەلای پێکهاتـن، نـەک بەربەسـتێک لـەو سـەرە ڕێیـەدا.

٢-سـەنگی میانـڕەویو دەربەسـتی چارەسـەری کێشـەکان بکەنـە بۆنـە بـۆ رۆڵگێڕانـی سـەنگینانە.

٣-دەنگدانـی جەمـاوەرو بـاوەڕی میللـەت لـە هەڵبژاردنـی پێشـوودا بکەنـە شـورای پشـت قایـم، تـا دەسـتپێشـخەریو ئازایەتـی بنوێنـن بـۆ چارەسـەری تەنگژەکـە. جەمـاوەر بـە

دەنگدانی بەهەر حزبێک، لە ماوەی دوو هەڵبژاردندا تەفویزی دەداتێ لە جیاتی ئەو بڕیار بدات. هەر حزبێک دەنگدانی جەماوەری کردە کۆتو بەند لە ملی خۆیو سڵی لە سێبەری خۆی کردەوە، نەکا لێی زوویر بن، دیارە لە سەرمایەی مەعنەوی خۆی ناگاتو سەنگو هێزو پشت قایمییەکەی لێ دەبێتە بەلا.

جا خوێنەران دەتوانن هەریەک لەو سێ خاڵە بدەنە پاڵ یەک لەو سێ حزبە، یان هەموویان لە هەموویاندا بەرجەستە بکەن. گرنگ ئەوەیە لەم سێ ریانەی هەر سێ حزبدا، هەر حزبەو سەنگی خۆی لە پێناوی ئاشتیو پێکەوەییو گێڕانەوەی (دیموکراسیو یاسا)، وەک دوو دینگەی پتەوی هەر ئەزموونێکی حوکمڕانی بۆ سەر شەمەندۆفێری راستەقینەی خۆی، بخاتە کار.

کۆبوونەوەکە هەستیارە، خۆی لە خۆیدا ئامانجی بەرودوا نییە، ئامانج پێکهاتنەوەیە، هونەری پێکهاتنەوەش لەوەدا بەرجەستە دەبێ هەمووان براوەبن، لە جیاتی ئەوەی لە بێ چارەسەریدا، هەمووان بێ چارە بین.

٢٠١٦/١٢/١٨

حساباتی ساڵی نوێ

ساڵێکی تازە دێت داخۆ چۆن دەبێ؟ هەر شەممە بە یەکشەممە و هەردووکیان بە کۆتایی هەفتە دەسپێرین؟ دیارە کە واشمان کرد لێی ئاسانتر نییە هەفتە و مانگەکانیشی هەر وا لێ بکەین. هەروا بە رێکەوت و نادیار و لێڵی بسپێرین گوایە ئاشی نەزانە و خوا دەیگێڕێ.؟ کێشە ئەوەیە ئێمە نازانین خوداش هەر مودەتێک ئاشمان دەگێڕێ و ئیتر دوای ئەوە (خوا کێو نەبینێ بەفری تێ ناکات).

دیتنم وایە وێستگەی ساڵ و بۆنەکان لەخۆیاندا نابنە باعسی گۆڕانکاری و پێداچوونەوە، بەڵام مەعلومیشە لە نەریتی تۆمار و دەفتەری حیسابدا وادە و کاتەکان جەرد و پێداچوونەوەش دەکەنە پێویستی. وەبیرئانینی بەروارەکانیش کە خەڵکان هان دەدا ئەم هەڵسانگاندنە بکەن دەبێتە ئەنگێزە بۆ ئێمە و خەڵکی تریش کە سەعاتەکانمان بەگوێرەی میلی گشتی قورمیش بکەین.

ئەم خولیا و پەژارە گشتییە ئەرک دەخاتە سەرشانی ئێمەش کە گەرەکە ساڵی نوێ هەروا بەڕێ نەکەین. جا با کەیسە تایبەتییەکانی هەر یەکێکمان لە دەفتەر و جزدانی خۆمان بێت، بەڵام خۆ کەیسە گشتییەکان بۆ ساڵی تازەی ٢٠١٩ خەمی گشتیین و ناچارین لەگەڵ یەکدا بەشی بکەین. لە خەمی گشتی رەوشی نالەباری بزووتنەوەی رزگاریخوازیی گەلی کوردستانەوە دەستپێدەکەین و لەم کورتە نووسینەدا هەر بەو ئیکتفا دەکەین کە چەترێکی گشتی و تایتلێکی بەفرەهە بۆ کۆی جووڵەی سیاسییمان.

راستە ئەم چەترە کارەکتەرە سەرەکییەکەی ناوی کوردایەتییە، بەڵام رەنگاوڕەنگی رەوتە سیاسیی و فیکرییەکانی کوردستان و فراوانی، یان تەسکی و جیاوازی، هەریەک لە

کایەکانی بەگوێرەی بایەخپێدانەکانی لە نێوان کوردستانێتی و دەڤەرێتی و ناوچەیی نفوز، کوردستانی سەرتاسەری و کوردستانی هەر بەشێک و کوردستانی رەسمیی دانپیانراوی هەرێم و کوردستانی دابڕاوی کێشەلەسەر، هەموو ئەمانە وایکردووە زەحمەت بێت کە وەکو جاران هێڵی سەرەکی رەوایی و شایستەیی جووڵەی سیاسیی کوردستانییان هەر لە کوردایەتیدا قەتیس بکەین بە هەردوو دیوی کوردایەتی نەریتی و کوردایەتی پێشکەوتنخوازیشەوە.

لەبیرمان نەچێ رووداوەکانی دوو، سێ ساڵی رابردوو درزێکی وای کردۆتە ناو بازنەی سیاسەتی کوردستانییەوە کە بە ئاشکرا خەتی عیراقێتی بێ تەداروک و (بەلام و ئاخر) خۆی دەنوێنێ و بێ ئەوەی بالاپۆشی فیکری لەبەر بکا بانگەشەی تێزی جارانی زیندوو کردۆتەوە.

دۆخی کوردایەتی وایە دوای بەسەرهاتەکانی کات و دوای ریفراندۆم، تووشی پاشەکشێ و شۆکی پێکوتە بووە، لەبەر ئەوە ئەرکەکانی هەرێمی کوردستان، عیراق و لە ناوەڕاستیشدا کەرکوکی بەرێکوپێکی پێ جێبەجێ ناکرێت. کە ئەم کەیسانە بەشێکی سیاسەتی رەسمیی کوردستانییە. کەیسەکانی تریش وەک مشتومالکردنی ستراتیجی بزووتنەوەی رزگاریخوازی گەلی کوردستان و ئامادەکردنی بۆ قۆناغەکانی دواتر وەک بزووتنەوەیەکی رەسەن کە لەسەر پایەی بەغدا و کوردستان قایم کراوە، ناتوانن گوڕ و تین بدەنە بەر ئێمە و لەجێی خۆیان بجوڵێن.

لەم دووڕییانەدا خەسڵەتی هەرە دیاری ساڵی نوێ و بێگومان ساڵانی داهاتووش ئەوەیە کە لەبەر ئەوەی دیموگرافیای سیاسیی و باڵانسی هێزە کۆمەڵایەتی و سیاسییەکانی کوردستان بە رەوا و نارەوا گۆڕانیان بەسەر هاتووە، بۆیە ئاساییە کە بەداخەوە بیرۆکە باش و چارەسەرییە چاکەکان هەر لە بنەڕەتدا پیادە نەکرێن و ئێ ئیتر خۆدواجاریش تاقی ناکرێنەوە و کاریان لەسەر ناکرێت. وەکو وابوو ناتوانرێت ئەزموونی هەڵە و راستیان لەسەر بکرێن و دەستکاری باشیان لەسەر بکرێت.

لەبەر ئەوەیە پێشنیاز دەکەم سەرەتای هەڵسەنگاندنی نوێ بەو پرسیارە دەستپێبکەین کە ناو لەم قۆناغە بنێین بۆ ئەوەی بە گوێرەی ئەوە ناوەڕۆکی پێبدەین و کاری لەسەر بکەین. کە ناومان لە قۆناغەکە نا، دەتوانین برینەکان سارێژ بکەین، وادە و بەڵێن بۆ قۆناغی تازە دووپاتبکەینەوە کە کەرەستە و ئامراز و بگرە وزەی جێبەجێکردنیان بۆ دابینبکەین. لە کوێ نەزیفمان هەیە رایبگرین و لە کوێ پاشەکشێمان هەیە دانی پێدابنێین و لەوێوە تێهەڵچینەوە.

ساڵی نوێتان پیرۆز و رۆژانی دوای جەژن قسەی تریش دەکەین.

٢٠١٨/١٢/٣١

لەبارەی (شار)ەوە

مولابەساتی رووداوی رفاندنی پارەکەی نەخۆشخانەی شار هەرچییەک بێت و هەر چۆنێک بێت. دەبێ یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و زیمامدارانی ئومور لە ئیدارەی شارەکە بیکەنە وێستگەیەک بۆ پێداچوونەوە و هەڵوەستە کردن، بیکەنە دەرفەت و شۆکێک بۆ راگرتنی ئەو نەزیف و رۆچوونەی دەخوازێت حوکمڕانی یەکێتییانە و مۆدێلی ئیدارەی سلێمانییانە بخاتە ژێر پرسیارەوە.

پێش هەموو شتێک دەبێ یەکێتی و ئیدارەکەی لێرە خۆی بڵێ؛ ئیتر بەسە. لەپاڵ دەستگیرکردن و سزادانی دز و تاوانبارانی رووداوەکەدا، بۆ هەموانی نیشان بدات یاسا و تەگبیری سیاسی، کەفالەتی راگرتنی ئەمجۆرە کارانە دەکات. خۆی و هاوپەیمانەکانی لە ئیدارەی سلێمانی بەو نەفەسە رێوشوێن دابنێن کە مۆدێلی سلێمانی وەکو دیموکراسی و فرەیی و رەنگاوڕەنگی دەڤەری سەوزەلانی دەناسێنێ، رێگەش نادات کەس وا وێنای ئەم فرەییە بکات کە یەکسانە بە شپرزەیی و رێگەدان بە ئاڵۆزی نانەوە، یەکێتی لەسەرێتی خۆی نموونەی سەرمەشقی چارەسەری ئەم نەزیفە بێت و لە شوێنێک رایبگرێت. وەکو خۆی سەرمەشق بوو لە رەنج و خەباتی نیشتمانی و دیموکراسیدا، لە کەس و هیچ لایەنێکیش قبوڵ نەکات سلێمانی لەکەدار بکەن.

دەبێ خەمخۆرانی یەکێتی بێژن سەرەڕای هەموو شتێک سەرەنجام هەر مۆدێلەکەی ئێمە سەرکەوتوو دەبێت.

یاسا سەروەریی و تەگبیری ئیداری و ئەمنی و خۆگورجکردنەوە، دیوی دووەمی

دیموكراسییه كه دەبێ پیشانی ئەوانە بدرێت كە بە هەڵە لە مەسەلەكە گەیشتوون.
دیموكراسیی كۆمەڵایەتی واتای هەست كردن بە ئەمن و ئەمانی كۆمەڵانی خەڵكە.
بۆ دیوی دەستەبژێرە سیاسییەكەشی واتای دیموكراسی بەرپرسیارانە.

٢٠١٩/٣/١٣

مانشێت نەما!

مانشـێت نەمـا ڕۆژنامــەکان لەســەر پێکهێنانــی حکومــەت بیڵێــن، ســەپتایتڵ نەمـا تەلەفزیۆنـەکان نهـا و بلـەز و ئێسـتا و پـاش کەمێکـی تـری خۆیانـی پێگـەرم بکەنـەوە. ئـەم حاڵـە ئێمەشـی گرتۆتـەوە لـە کوردسـتانی نـوێ. هەڤاڵانـی بەشـی هـەواڵ هەرچـی سـەلیقەی ڕۆژنامەنووسـی هەیە بەکاریان هێنا لەسـەر دواسـاتی دانوسـتانەکان. بەتایبەتی ئەمـە بـۆ ڕۆژنامـەی بەرپرسـیار و حزبـی قورسـترە کـە دەبێـت بەسـەر پـردی باریکـی سـیرات و تاڵـە دەزووی (ڕاسـتیی وتـن و بەرپرسـیاری وتـن)دا تێپـەڕ ببێـت. وابـێ کـە پەیامـی بـێ ئومێدنەکـردن بـە خەڵـک بگەیەنیـت و لەدووتوێیـدا ڕاسـتیش بڵێـی بـێ ئـەوەی بیشـاریتەوە.

هەمـوو شـتێک لـە تەسـریح و تەحلیـل و تەعلیـق، لـە شـرۆڤە و پـڕۆژە وتـرا و ئیتـر هیـچ نەمـاوە مەراسـیمی ئیمـزا و پێکهێنانـی حکومـەت نەبێـت.

ڕاسـتە کە سـەد سـاڵی گفتوگۆ و دانوسـتاندن باشـترە لە سـەد دەقیقە شـەڕ و ناکۆکی، بـەڵام ئـەوەش ڕاسـتترە کـە کاری خێـر تـا زوو بکرێـت، باشـترە. کاری حکومەتێکـی تـازە کـە لایەنـە سـەرەکییەکان لەسـەری پێکبێـن، کارێکـی خێـرە بەتایبەتـی ئەگـەر لـەم هەلومەرجـەدا بێـت کـە ئیسـتحقاقاتی کوردسـتانی دوای ریفرانـدۆم و دەسـتپێکردنی قۆناغێکـی نـوێ لـە ڕێکخسـتنی پەیوەندییەکانـی کوردسـتان و بەغـدا، ئەرکـی قـورس بخاتـە سـەر شـان.

ڕاسـتیی ئەوەیـە کـە سێگۆشـەی پێکهاتنـی حکومـەت لـە یەکێتـی و پارتـی و گـۆڕان و پێویسـتیی سـاغکردنەوەی ئەرکەکانـی هەریەکەیـان هـەر لـە سـەرەتاوە خـۆی نمایـان

کـرد. گرێدانـەوەی ئـەم سێگۆشـەیەش بـە :

-کوردستان لە ناوخۆ

-کوردستان لەگەڵ بەغدا

-کوردستان بۆ پێکهاتن لەسەر کەرکوک

باشـترین بـژاردە بـوو. پاکێجەکـەی یەکێتـیَ-ش هـەر لەسـەرەتاوە وای دەوت، ماباقـی شـتەکانی تـر لـە کورسـی و ئیسـتحقاق و بەشـی هەرلایـەک، وردەکاریـی ئەسـڵی مەسـەلەکەن.

لـە مێـژە دیزاینـی پرۆسـەی سیاسـی وا جێگیـر بـووە کـە لابۆرییـە بـە قەبـارەی ئایقۆنـەکان و شـێوەیان، باریکـی و پانیـی هێـزەکان هەرچۆنێـک بـن، دواجـار ئاوەکـە لـە یـەک ئاسـتدا دەوەسـتێت.

لەبەرئـەوە بـا کابینـەی نـۆ بێـت و خولێکـی تـری حوکمڕانیـی کوردسـتان ببینیـن، بـە دەرس و دەوری هـەر لایەنێکـەوە کـە داخـۆ چـی لـە هەگبەدایـە بـۆ خزمەتـی کۆمەڵانـی خەڵـک لـەم هەلومەرجـەدا؟.

ئیتر با مانشێتەکانیش بۆ هەواڵی تر تەرخان بن.

٢٠١٩/٤/٢٩

هەرێم و بەغدا.. وێستگەیەکی تری پەیوەندیی

هەرێمی کوردستان و بەغدا بە تەمان گەڕێکی تری پەیوەندیی باش دەستپێبکەن. کابینەی نوێی حکومەتی هەرێمی کوردستان یەکەم چالاکیی سیاسیی خۆی بە سەردانێکی بەغدا دەستپێکرد و بەلاغی رەسمیی کۆبوونەوەکانیش بەو ئاڕاستەیە بوون کە گەڵاڵەی رێکەوتنێکی چەند خاڵیی لەنێوان هەردوولا دەبێتە بنەمای رێکەوتنی چوار ساڵی داهاتوو.

وێستگەکانی چەند جاری رابردووی دانوستانی هەردوولا و رێکەوتنەکانیشیان دەکرێ ببنە ئەزموون بۆ کورتکردنەوەی رێگا و دەشێ بشبنە قەرەباڵغییەکی ئەوتۆ کە هەردوولا متمانە بەیەک نەکەن، یان بە دوودڵییەوە بەبیانووبن لە یەکتری.

بۆ ئەوەی کاغەزەکان هەر بە پەرشیی نەمێننەوە، گرنگە خاڵەکانی ناکۆکی و مەسەلەکانی نێوان هەردوولا سنووردار بکرێن و بەگوێرەی بایەخیان بۆ هەرلایەک، ریزبەند بکرێن.

حکومەتی هەرێم دەتوانێ کێشەکانی خۆی لە سنووری بودجە و نەوت و مووچە، لەگەڵ حکومەتی ئیتحادی و کێشەکانی مادەی ١٤٠ و پێشمەرگە و ئیلتزامە هاوبەشەکانی هەردوولا بەرامبەر یەکتری، لەگەڵ کۆی پرۆسەی سیاسیی عیراق، پۆلبەند بکات.

دۆسێی بودجە و نەوت و مووچە، ئێستا قورسایی یەکەمیان وەرگرتووە. چونکە دوای شەڕی داعش و ریفراندۆم کە بودجە و مووچەی هەرێم کەوتنە غەرغەرەوە، داخوازییەکانی گوزەران و ژیان بۆتە دۆسێیەکی بەپەلەی بەردەم ئیدارە لە کوردستان، سەبارەت بە دۆسێکانی مادەی ١٤٠، هەڵبژاردنی پارێزگاکان و کۆی

دۆستی سیاسییەکانی عیراق لە ناوخۆ و دەرەوەدا، ئەوە داخوازییەکی کوردستانی جێگیر و گشتگیرە کە حکومەتی هەرێم دەتوانێ ڕیزبەندییەکی هاوپەیمانی لە حزبە هاوبەشەکانی حکومەت و بنەما یاساییەکانی پەیوەندیی دەستووری کوردستان و بەغدا ڕێکدەخەن، بۆ دروست بکات و کۆی هێزی دامەزراوەکانی وڵاتی بۆ بخاتەگەڕ، بە پەرلەمانی کوردستانیشەوە. چونکە لەبەرەی ئەوبەری حەمرینەوە هەر حکومەتی ئیتحادی نییە کە سیاسەت دەکا و دۆستێ دەجووڵێنێ، بەڵکو سەرۆکایەتییەکان، فراکسیۆنەکانی پەرلەمان و هێزە سیاسییە هاوپەیمان و نەیارەکانیش هەن، کە دەتوانن ڕێکەوتنمان لەگەڵ بەغدا ئاڵۆز و هەروەها ئاسانیش بکەن.

لێرەوە بایەخی ڕێکەوتنی سیاسیی یەکێتی و پارتی کە لە ڕۆژی (٢٠١٩/٣/٤)، ئیمزا کرا، لەگەڵ تەوافوقی پێکهێنەرەکانی حکومەت، بایەخی سەنگینیان هەیە. بۆ ئەوەی بابەتی ئەزموونی پێشینە لە پەیوەندیی هەردوولا قەرەباڵغ نەبێ و ئاسان بکرێت، گرنگە قۆناغبەند بکرێت بە پەیوەندیی پێش ریفراندۆم و هی دوای ریفراندۆمی کوردستان. ناولێنانی قۆناغەکە لە کەیسی کابینەی حکومەتیشدا گرنگیی خۆی هەیە. دەرسەکە ئەوەیە بەغداش پێویستی بە دووبارەنەکردنەوەی هەڵەکانی رابردوو هەیە، کە گەیاندینییە دابڕان. مەعلومە کوردستان زام و برینی قۆناغی پێشووی پێوەیە. لە بژاردەی ئابووری و ریفراندۆم، ئەمما بەغداش هێشتا زامی دوای داعشی چارەسەر نەکردووە کە داعش ئەسڵەن لە درزی کێشەکانەوە دروستبوو، بەغدا لەم ئاستەدا پێویستی بە پاکێجێکی ئاشتکردنەوەی سێ کوچکەی شیعە و سوننە و کورد هەیە، تا دواجار عیراقێکی فیدراڵی و دیموکراتی هەر بۆ کورد نا، بەڵکو بۆ کۆی عیراقیش باش و بەکەڵک بێت و هەموو گەرمایەکی تەمموز بێزاری و بێ کارەبایی بەدواوە نەبێت.

وانەکە بۆ کوردستانیش گرنگە. مادام پەیوەندییەکەی هەولێر و بەغدا پێویستی بە هاموشۆی باش و دۆستانە هەیە، بووژاندنەوەی ئۆفیسی حکومەتایەتی لە بەغدا گرنگە بە زیادکردنی ژوور و هەیوانی تازەشەوە. ژوورێک بۆ راوێژی یاسایی، ژوورێک بۆ پەرلەمانی کوردستان، ئۆفیسێک بۆ میدیا و پەیوەندییە گشتییەکان، کە روانینی بەردەوامی حکومەتی کوردستان بگەیەنێتە بەغدا و ڕاڕەوە سیاسی و میدیاییەکانی پایتەخت. تەبعەن هاوکاری میدیای بەلەنگاز و هەژاری کوردستانیش بێت لە گواستنەوەی ماجەرای سیاسەتی بەغدا و بەسەرهاتەکانی وڵاتدا، چونکە نها جگە لە دامەزراوە رەسمییەکانی بۆ ژینگەی دۆستایەتی لەگەڵ عیراقییەکانی ئەودیو حەمرین،

تەنانـەت دامـەزراوەی وەک (یانـەی سـەرکەوتن)ی جارانیشـمان نەمـاوە.

دیـارە وەزارەتـی پەیوەندیـی گرنگـە، ئۆفیسـی حکومەتیـش گرنگـە بـۆ ئـەوەی سـەردانەکانمان بـۆ بەغـدا مەکۆکـی نەبـن و وەفـدە بـاڵاکان، کـە چـوون، ئیمـزا لەسـەر ڕێکەوتنـە پتـەوەکان بکـەن.

بیرۆکەی تریش هەیە بەس بۆ وتارەکانی تر هەڵیدەگرین.

٢٠١٩/٠٧/٢٥

کورد و عەرەب لە عیراق بە تەمای چین؟

١

نۆرەیەکی تری گفتوگۆی کورد و عەرەبمان پێویستە لە عیراق. گفتوگۆکە هەر هی کورد و عەرەبی عیراق بێت. چونکە هەندێکجار لە قەرەباڵغی گفتوگۆدا باسو خواسەکان بزر دەبن. من و تۆ کێشەمان لەگەڵ عەرەبی تونس و میسر نییە، مەگەر بۆ وەرگێڕانی ئەدەبی یەکتری نەبێت. وا دەبینم عەرەبی بەغداش کێشەی لەگەڵ کوردی شوێنی تر نییە، مەگەر لە چوارچێوەی دیمەنە گشتییەکەی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست نەبێت، کە نەتەوەکان هەن و گەرەکە دیالۆگێکی شارستانییان لە نێودا بەرپا بێت و دایمە و دەرهەم لە جەژنی نەورۆز و جەژنی رەمەزان و قوربان و فێستیڤاڵەکاندا یەکتری بەسەربکەنەوە و رەسمی ئایندەیەکی وا بکەن شەرمی تێدا نەبێت بەرامبەر یەکتری کە سەدەی بیستەمیان لە بێدادی و شۆڤێنیزم بەسەربرد و بیستساڵی یەکەمی سەدەی بیست و یەکیش تا ئێستا نیشانەیەکی سپۆرتی و جوامێری وایان لە خۆیان دەرنەخستووە، کە حورمەتی یەکتری و لەناویشیدا حورمەتی کورد دەگرن، ئاخر کورد غەریبەی ناوچەکە نییە و وەک شاخ و داخ و رووبارەکانی هەن، رەسەن و ڕەگداکوتاوە.

دێمە سەر بەشەکەی کورد و عەرەب لە عیراق.

هەردوولا بە تەمان چۆنی بگوزەرێنن؟ سەد ساڵ ئەزموونی تاڵیان پێکەوە هەیە و دەستوورێکی فیدراڵیشیان لە نێواندایە کە هەموو دونیامان بۆ هێنایە تکا و رجایە، ئینجا پڕە لە پێچە بە دەورەیی و فەتحە و زەمەی ماناهەڵگر. ئەمریکا، ئینگلیز و

ئیفرەنج و شارەزاکانی ڕێکخراوی یوئێن قسەیان تێدا کرد و ناوبژیوانی بوون. هێشتا هەردوولا پێشبڕکێی سەنگەرگرتن و جەمسەرگیرییان هەیە بەرامبەری، داخۆ کامە لایان زیاتر پێشێلی دەکەن؟.

پرسیاری هەرە جەوهەری ئەوەیە کە کورد و عەرەب لە عیراق بە تەمان چۆن لەگەڵ ئەم حەکەمە دەستوورییە مامەڵە بکەن و چ دادگایەکی دەستووری بەر مەبنای ڕۆحی ئەو دەستوورەی بۆ بینا بکەن؟

برا عەرەبەکان کە لەشیعری پێشەنگانی وەکو مامۆستا گۆراندا وەک برای عەرەبی چاوڕەشم ناوی هاتووە، وا دەزانن دەرفەتی ریفراندۆمی کوردستان دەرفەت بوو بۆ خۆیان تا هەرچی کورد بەدەستیهێناوە بیماشنەوە. وەک بڵێی قەومانەکانی پێشوو بەس نەبوون لە ئەنفالی کورد و گۆڕی بە کۆمەڵی ئەهلی جنوب؟ دەیان ساڵ تەهجیر و تەعریبی عروبی و سەدامی کە هیچی تیانەبوو بۆ نەتەوەی عەرەب بەس نییە تا ئێستا ئەرک بە پارێزگاری بە کەفالەتی وەک راکان جبوری بسپێردرێت ئەوە تەواو بکا کە ئەبوعەدای پێی تەواو نەکرا. دوو ساڵە کەرکوک لەبندەستی حکومەتی مەرکەزییە، کەچی لە جیاتی ئیدارەیەکی مۆدێرنی بۆ دابمەزرێنن، میلیشیای حەشدی شەعبی حوکمی دەکا کە خۆیان ئەو میلیشیایەیان بۆ بەغدا و ماباقی وڵات ناوێت، بە بەڵگەی ئەوەی ئێستا گەرەکیانە لەوێ پەڕوباڵی بکەن و ریشی بتاشن. ئەی خێرە بۆ شارێکی هەستیاری وەکو کەرکوک خاوەخاوی مانەوەی حەشدیانە؟

شارێک جەیشی شەعبی دەرەقەتی نەیات، ئێستا حەشدی شەعبی لێی دەباتەوە؟ شارێک کە تا لەدەست ئیدارەیەکی هەڵبژێردراو بوو چونکە رەنگدەرەوەی ئیرادەی خەڵکەکەی بوو پێیان دەوت بەرمیلی باروت کەچی ئێستا حوکمی سەربازییان پێ باروت نییە؟

٢

عەرەبی عیراق دوای سەد ساڵ لە ئەزموونی خوێن و فرمێسک، تازە دەخوازێت چاو لە نەتەوە سەردەستەکانی تر بکات و ئەویش لە شان و شەوکەتی ئیرادەی کورد کەم بکاتەوە؟

ئەی بزووتنەوەی سیاسیی عیراق بە راست و چەپییەوە پێیوایە ئەوی لە عیراق دەگوزەرێ و ئەوی بۆتە فۆبیای کوردستان تا سەر سەردەکەوێ و وەک ماشەڵڵا لە شوێنی تر (سەرکەوتووە)؟

ئەگـەر هەنجـەت کەموکـوڕی کوردسـتان کـە هەیـە و نکۆڵـی لـێ ناکرێـت و بەشـێکی چەوتـی سیاسـەتی کوردییـە، ئـێ خـۆ عیـراق لـە بەسـرەی تـا بەغـدای، لـە موسـڵی تـا رومادییەکـەی شـایەتی بردنـەوە و مۆدێلـی نموونەیـی نییـە لـە ئیـدارە و لـە دیموکراسـی و لـە گەشـەپێدان و حوکمـی مەدەنـی؟

خەریکـە بێژیـن لـە هـەردوولاوە پێشـبڕکێیە لـە کەموکـوڕی و پاشەکشـێی دوودیـودا هـەردوولا وەکـو یەکـن؟

ئـەوە بـۆ بەشـەکەی ئـەو دیـوی حەمریـن، داخـۆ کورد بـە تەمایە چی بکات؟ گەرەکێتی مەسـەلەکانی بـۆ رێکەوتـن و زەمـان و رۆژگار بەجێبهێڵێـت، یـان لـە بەرنامەیدایـە خـۆی کۆبکاتـەوە و خـۆی تۆکمـە بکاتـەوە تـا ئـەم نەزیفـەی دوای ریفرانـدۆم دروسـت بـووە لـە شـوێنێک رابگرێ؟

هەرچـی برایانـی عـەرەب بیکـەن هـەر نەیسـە، چونکـە بـۆ ئـەوان مەسـەلەیەک نییـە، بـۆ ئێمـە مەسـەلەیە، لەبەرئـەوەی ئێمـە خـاوەن مەسـەلەین کـە مەسـەلەی مێژوویـی کوردسـتانە، ئایـا پێمانوایـە بـە گۆشـەگیری نەتەوەیـی و لەخـۆڕازی بـوون هەمـوو شـتێکمان مسـۆگەر دەبێـت؟ یـان پێمانوایـە بـە هەرزانفرۆشـی مەسـەلەی نیشـتمانی و نەتەوەییمـان، قۆناغـی راگـوزەری هەسـتیار دەبەینەسـەر؟.

لـە پەنـا عیراقچێتییەکـی بـێ تامـەوە کـە رەهەندی کوردسـتانێتی و عیراقێتی مەسـەلەی کـورد رەچـاو نـاکات و ناهاوسـەنگی بـە ناونیشـانی پراگماتییـەوە دەشـەمزێنێ، پێمانوایـە تاسـەر پارێـزراو دەبیـن و دونیـا شـامی شـەریفە؟ دونیـای وا تەنانـەت لـە شـامیش وەکـو خـۆی نەمـاوە، ئیتـر بـۆ پێمـان وایـە لـە دراوسـێکانی وا دەبێـت؟.

کـورد لـە عیـراق پێویسـتی بـە هەڵوەسـتەیەکی جددی هەیـە، ئەمـە هـەر بـۆ خۆیشـی نییـە، لەبـەر خاتـری عەرەبـی عیراقیشـە کـە نەچنـەوە سـەر نەریتـی کـۆن و بـە بزووتنەوەیەکـی دیموکراسـیانەی شـایان رێ لـە گەشـانەوەی رەوتـی شـۆڤێنی بگـرن کـە ماڵوێرانـی بـۆ ئەوانیـش هێنابـوو، گـۆڕی بەکۆمەڵـی بـۆ دروسـتکردن و داعـش و قاعیـدەی کـردە چارەنووسـێکی نەخوازراویـان.

کـورد پێویسـتی بـە گفتوگۆیەکـی جـددی و دانوسـتاندنێکی فـرە لایـەن هەیـە لەگـەڵ عـەرەب کـە هـەر بودجـە و مووچـە و کارە لۆجسـتییەکانی حوکمـداری نەگرێتـەوە، کارێـک کـە حکومەتـی هەرێـم و ئیتیحـادی دەتوانـن رایپەڕێنـن و وا دەستیشـیان پێکـردووە، بـەڵام گفتوگـۆی جـددی و چارەنووسسـاز ئـەوە دەبـێ کـە بزووتنـەوەی کوردایەتـی و تەیفـە سیاسـییەکانی لەگـەڵ رەوتـە سیاسـییەکانی عـەرەب بـە شـیعە و سـوننەیانەوە

دەستپێبکەن کە لەسەر بنچینەی ئەزموونی رابردوو و لە ئاستی دوو نەتەوەی کاملّدا ئاوا بکرێت. تا ئەم فۆبیا بێدەنگەی لە بەرامبەر کورد تەشەنەی سەندووە و خەریکە هاواری لێ بەرز دەبێتەوە، لە شوێنێک رابووەستێ.

چارەنووسی نەتەوەکان، بەتایبەتی ئەوانەی لەچوارچێوەی یەک وڵاتدا دەژین، ناکرێت تەسلیمی جووڵەی رۆژ و سەعات و رێکەوت بکرێت. بەڵکو پێویستی بە سەفقەی سەدە هەیە کە دامەزراوەکانی وڵات گوزارشتی لێبکەن، نەک سنووردار و لە قاڵبی بدەن.

ئەوەی چەند ساڵی رابردوو دەرسە، وایە، بەڵام دەرسە بۆ هەردوولا، نەک هەر بۆ لایەنێک کە پێیوایە دوای قۆناغی ریفراندۆم بە ڤیاگرای ئیقلیمی و نێودەوڵەتی براوەیە و ئەویتری بەزاندووە. ئەگەر بابەتەکە زۆرانبازیش بێت، کەس پێی وا نەبێ دوا نۆرەی بردۆتەوە.

٢٠١٩/٧/٢٨

بەڵێ وایە بەیەکەوە بەهێزترین

وێستگەی ئەم هەفتەیەی ڕێکەوتنی نێوان یەکێتی و گۆڕان لە چوارچێوەی هاوپەیمانیی کوردستاندا شۆڕکردنەوەیەتی بۆ ناو لایەنگرانی هەردوولا، هەڵسوڕاوان و هەڤاڵانی هەردوو حزب ڕۆڵێکی گەورە دەگێڕن لەم ئاستەدا.

بە سروشت جەماوەری کوردستان و بە تایبەتیش جەماوەری کارای یەکێتی و گۆڕان کە لە یەک کانیاوی خەبات ئاویان خواردووە و یەک ژینگەی خۆڵەمێشی ململانێی دیموکراسی و کۆششی سیاسیی کۆیان دەکاتەوە، حەزیان لە ئاشتەوایی و پێکەوەیی هەردوو هێزە. ئەزموونی ململانێی توند و خاوبوونەوەی، هەڵچوون و داچوونی تەبایی و لێک جیابیان خزمەتی ئەم هاوپەیمانییە دەکات، نەک ڕێگر دەبێت لە سەرخستنی.

ململانێکە هەردوولای ڕاهێناوە لەسەر قبووڵکردنی یەکتری بە جیاوازییەکانەوە، هەردوولای گەیاندۆتە ئەو قەناعەتەی ئیرادەی یەکتری تێکەڵ بکەن، لەجیاتی ئەوەی ئیرادەی یەکتری بشکێنن.

ئەم ململانێیە چونکە هی یەک ژینگە و یەک سەرزەمینە، وایکردووە دەرس لەیەکتری فێر بن و ئەزموونی یەکتری بخوێننەوە، تا لە وێستگەی هاوپەیمانێتیدا کەڵکی لێوەربگرن. یەکێتی پێویستی بە موتوربەکردنی ئەزموونی خۆی هەیە لەگەڵ شێوازە تازەکانی کۆکردنەوە و سیاسەت لە شەقام، لای گۆڕان و لەولاشەوە گۆڕان پێویستی بە هێز و پتەوی یەکێتی هەیە کە وایکرد لە ١٠ ساڵی ڕابردوودا لە گۆڕەپانەکە بچەقێت و بمێنێتەوە.

*ئـەم دوو هێـزە سـەرەڕای ناكۆكییەكانیـان، توانیـان پەیوەندیـی خۆیـان كەناڵیـزە بكـەن، جۆگەلـەی تـر بـۆ پێكەوەیـی بدۆزنـەوە كە لـێ نەگەڕێـن ناكۆكییەكـە پەنگبخواتەوە و بتەقێتـەوە. سـەرۆک مـام جـەلال دەیـوت: یەكێتـی و پارتـی كـە ناكـۆک بـوون، خوێـن كەوتــە نێوانــەوە، بــەڵام یەكێتــی و گــۆڕان كــە ناكــۆک بــوون، مەرەكەبــی كاغــەز و سیاسـەت و سـەكۆی گفتوگـۆ كەوتـە نێوانیانـەوە.

جـا كـە خوێنـی نێـوان یەكێتـی و پارتـی ڕێـی لـە چەندیـن قۆناغـی ئاشـتی و هێمنایەتی نەگـرت، خێـرە ناكۆكـی مەرەكـەب و كاغـەزی نێـوان یەكێتـی و گـۆڕان ببێتـە بەربەسـتی هاوپـەیمانـی و ڕێگـری كاری پێكەوەیـی؟

ڕەوانشــاد كاک نەوشــیروان مســتەفا لــە دیــداری ڕۆژنامەنووســانی یەكێتیــدا جوانــی وت: (لــە دیموكراســیدا هێــزەكان ناكــۆک دەبــن و هەمــوو شــتێک بەیەكتــری دەڵێــن، ئینجـا دوای ئـەوە لـە ئاشـتیدا تەگبیـری پێكەوەیـی دەكـەن لـە حوكمڕانـی بـۆ خزمەتـی میللـەت).

لەبـەر ئـەوە گرنگـە هەڵسوڕاوانی یەكێتـی و گـۆڕان گـوێ بـە توانجی ناكۆكی پێشوویان نـەدەن. ناكۆكـی پێشـوو خوێنـی تیـا نـەڕژاوە، مەرەكـەب و قەڵـەم و نووسـینی تیا زاوە.

كـە بتوانیـن بـەر بـە خوێـن بگریـن، بێگومـان دەتوانیـن وا بكەیـن قەڵـەم و مەرەكـەب شـتی جوانتـر بنووسـێت.

لاپەڕە چڵكنەكان بە مێژوو بسپێرین، لاپەڕەی ڕێكەوتنی دەباشان بنووسێتەوە.

چونكە بەیەكەوە بەهێزترین

لـە پێكەوەیـی زەڵـێ، لـە شۆڕشـی نـوێ، بـۆ ململانێـی دیموكراسـی لـە كوردسـتان تـا هاوپـەیمانیـی كوردسـتان بـۆ بەرەنگارییـە گەورەكـە لـە بەغـدا، یەكێتـی و گـۆڕان دەورانێكـی تـازە و چۆنایەتییـان لـە پێشـە.

٢٠٢١/٠٨/٣٠

پەیامەکە روونە، تێزەکانی هاوپەیمانی کوردستان سەردەخەین

پێویست ناکات هیچ کام لە کاندیدە سەربەخۆکان و لایەنە بچووکەکانی ناو پرۆسەی سیاسی کە هەنووکە بانگەشە بۆ خۆیان و کاندیدەکانیان دەکەن نیگەران بن لەو پەیام و تەشخیسەی قوباد تاڵەبانی سەرۆکی لیستی هاوپەیمانیی کوردستان کە وتی: «لە پێناوی گەڕاندنەوەی هاوسەنگیی هێز لە هەرێمی کوردستان و بەدەستهێنانەوەی قووتی خۆیان و خێزانەکانیان دەنگ بدەن بە کاندیدەکانی هاوپەیمانیی کوردستان، بۆیە پێداگریی لەسەر هاوسەنگیی هێز دەکەم، چونکە دەنگدان بە لایەنە بچووکەکان وەک ئەوە وایە بە ناڕاستەوخۆ دەنگ بدەن بە رکابەری سەرەکیی هاوپەیمانیی کوردستان کە پارتی دیموکراتی کوردستانە».

قوباد تاڵەبانی لە پەیام و تەشخیسەکەدا بە راشکاوانە ئاماژەی بەوەدا کە بۆیە پارتی دیموکراتی کوردستان خوازیارە حزبە بچووکەکان و کاندیدە سەربەخۆکان دەنگی زیاتر بەدەستبهێنن بەتایبەتی لەم دەڤەرەدا، تەشخیسێکی راست و رەوان و وردە، بەتایبەتی لەم گەرمەی کەمپینی هەڵبژاردنەدا، ئەو لە روانگە و تێڕوانینی خۆیەوە کە ئەم دەستەواژەیەی بەکارهێنا، بەڵام لە خورد کردنەوە و شرۆڤەکردنی پەیامەکەدا، راستییەکی زۆر راست و رەوای تێدایە کە وا پێویستە بە وردتر و بە دەنگێکی بەرز بیڵێینەوە.

کوردستان پێویستی بە باڵانسی هێز و داشکاندنی باڵانسی هێز هەیە، بەلای هاوپەیمانیی کوردستاندا، بۆئەوەی تێزی سیاسیی هاوپەیمانیی کوردستان بۆ پەیوەندییەکانی هەرێمی کوردستان لەگەڵ بەغدا کە تێزی رێگای هاتە، سەرکەوتووبێت

بەسـەر تێـزی رێـگای نەهاتـدا کـە پارتـی دیموکراتـی کوردسـتان پەیڕەویـی دەکات، کـە بەئاشـکرا و بەنهێنـی لەگـەڵ دوو ئاراسـتەدا کاردەکات لەنـاو کایـەی سیاسـیی عیراقـدا، ئاراسـتەیەکیان ئەوەیـە کـە رێکەوتنـی ژێربەژێریـان لەگـەڵ رەوتـی سـەدر و هەندێـک رەوت و لایەنـی کۆنەپەرستدا کردبێ کـە بەشـێوەیەکی گشـتی ئاراسـتەیەکی شـۆڤێنی و تایفەگەرییـە و دژی مافـە دەسـتوورییەکانی خەڵکـی کوردسـتانە، ئاراسـتەکەی دیکەشـیان پشـت بەسـتنە بـە هێـزی دەرەکـی و دوورخسـتنەوەی لینکـی پەیوەندییەکانـی هەرێمـی کوردسـتانە لـە بەغـدا کـە چەقـی چارەسـەری گرفتەکانـە و بەسـتنی ئـەو لینکەیـە بـە پایتەختـە ئیقلیمییەکانـەوە کـە هیـچ کام لـە حکومەتەکانـی ئـەو پایتەختانـە نـەک تێڕوانینێکـی ئیجابییـان بـۆ مـاف و خواسـتەکانی خەڵکـی کوردسـتان نییـە، بەڵکـو بەئاشـکرا لێـدوان دژ بـەو مافـە سـەلمێندراوانەش دەدەن کـە لـە دەسـتووری هەمیشـەیی عیراقـدا بـە چەندیـن گـەڕی دانوسـتان و گفتوگـۆی حەکیمانـەی رەوانشـادان سـەرۆک مـام جـەلال و کاکـە نـەوە جێکراونەتـەوە و چەسـپێنراون.

سیاسـەتی هاوپەیمانیـی کوردسـتان بـۆ ئـەوە نییـە کـە لەنێـوان پایتەختـی عیـراق و پایتەختـە ئیقلیمییەکانـدا فەزڵـی ئەمیـان بـدات بەسـەر ئـەوی دیکەیانـدا، بەڵکـو کاری ئـەو ئەوەیـە کـە لینکـی پەیوەندیـی پایتەختـی کوردسـتان لەگـەڵ بەغـدادا بەهێـز بـکات لـە نێـوان هەرێمـی کوردسـتان و ئـەو بەرەیـەی بەغـدا کـە بـڕوای بـە چارەسـەری گرفـت و کێشـەکانی نێوانیانـە لەسـەر بنەمـای ئـەو دەسـتوورەی کـە هەمـوو ئازادیخـوازان و دیموکراتخوازانـی عیـراق پێداگریـی لەسـەر جێبەجێکردنـی دەکـەن نـەک چـاو لەدەریـی پایتەختـە ئیقلیمییـەکان.

داخوازیـی هاوپەیمانیـی کوردسـتان لەگـەڵ بەغـدادا بکەوینـە گفتوگـۆوە بـۆ رێکەوتنێکی باشـتر سـەبارەت بـە گرفـت و ئاریشـە سیاسـیی و دارایـی و کارگێڕییەکانـی نێـوان بەغـدا و هەرێـم، بەوجـۆرەی کـە هـەم شایسـتە داراییەکانـی هەرێـم دەسـتەبەرببێت و گرفتـی سیاسـیی نێـوان هـەردوولا بەپشـت بەسـتن بـە دەقـە دەسـتوورییەکان چارەسـەر ببێـت لەسـەروو هەمووشـیانەوە مـادەی ١٤٠ و کۆتاییهێنـان بـە نەزعـەی تایفـی لـە چوارچێـوەی حکومڕانـی و چەسـپاندنی شـەراکەتی راسـتەقینەی کـورد بەگوێـرەی بنەمـای دەسـتوور و عورفـی تەوافوقـی کارپێکـراوی نێـوان پێکهاتـەکان لـەدوای رووخانـی رژێمـی بەعسـەوە.

هەربۆیـە هاوپەیمانیـی کوردسـتان بۆئـەوەی ئـەو هاوسـەنگییە راسـت بکاتـەوە و ئـەو بنەمایـەی کاری سـەردەمی نووسـینەوەی دەسـتوور و پەسـەندکردنی بژێنێتـەوە، پێویسـتی بـە دەنگێکـی زۆری هاووڵاتیانـی کوردسـتانە لـە زاخـۆوە تـا مەندەلـی و بـە

دەنگی کوردانی بەغدا و ناوچەکانی دیکەشەوە، نەک بەتەنها هاووڵاتیانی زۆنی سەوز کە بەگشتی لەو زۆنەدا وەک ناسراوە و بینراوە ئازادیی رادەربڕین و خۆکاندیدکردن و رێکخراوبوونی حزبی ئازادە، بۆیە داواکردن لە هاووڵاتیان بۆ دەنگدان بە هاوپەیمانیی کوردستان هەموو ناوچە و زۆنەکان دەگرێتەوە، چونکە دەبێت خەڵکیش و ئەو کەس و لایەنانەش کە خۆیان کاندیدکردووە یان کاندیدیان هەیە، ئەوە باش بزانن کە ململانێی قۆناغی داهاتووی هاوپەیمانیی کوردستان لەگەڵ ئەو لایەنەیە کە بەو ئاراستەیە کاردەکات کە یان هاوپەیمانیی لەگەڵ هێزە کۆنەپەرست و شۆڤێنی و تایفییەکانە، یان بەئاراستەی پشتکردنە بەغدا و رووکردنە پایتەختە ئیقلیمییەکان و پەنابردنە بەر گوتار و دروشمی رەگەزپەرستانە و ناجۆری گۆشەگیریی نەتەوەیی تا لەو رێگەیەوە ئەگەر خواستە حزبییەکانی خۆی لە بەغدا و لەرێی ئەو لایەنانەی ستوونی یەکەمی شۆڤێنیستی و تایفی و کۆنەپەرستییەوە جێبەجێ نەبوو، گرفت بۆ پێکهاتەی کورد و ئەو حزب کاندیدە کوردانە دروست بکات کە دەیانەوێت دەستوور بۆ چارەسەری کێشەکان مەرجەع بێت، لەکاتێکدا پارتی باش دەزانێت بەرزکرنەوەی گوتاری شۆڤێنیستیانە، هەنگاوەکانی جێبەجێکردنی دەستوور دەخاتە مەترسییەوە.

بۆیە بانگەوازی هاوپەیمانیی کوردستان بۆئەوەی فراکسیۆنێکی بەهێزی کورد لەبەغدا هەبێت و تێزی بەهێزی کوردستانی سەرکەوێت کە تێزەکانی عیراقی دیموکرات و دەستوورییە، عیراقێک کە مام و کاکە نەوە رۆڵی سەرەکییان لە دارشتنی دەستوورەکەیدا گێڕاوە، بانگەوازێکی راست و رەوایە و پێویستییەکی ئەم قۆناغەیە.

هەروەک پێویستە خەڵکی کوردستان ئەو راستییەیان لەبەرچاو بێت، کە ئەم ژینگە سیاسییە دیموکرات و ئازادەی ئەم ناوچەیە، کە هەندێکجار خراپ بەکاردەهێنرا، کاتی خۆیەتی کە ئیتر ئەم ئاراستە دیموکراسییە باش بەکاربهێنرێت، لە زۆنی سەوز کە بەئازادانە دەنگ دەدات و لە زۆنی زەردیش کە ئازایەتی دەداتە بەرخۆی و دەنگ بدات بە هاوپەیمانیی کوردستان، بۆئەوەش راستییەکیان لەبەرچاودایە کە ئەویش ئەوەیە پێویستە هاوپەیمانیی کوردستان سەربخرێت.

بۆیە دیسان جەخت لەوە دەکرێتەوە کە بەڵێ سەرکەوتنی هاوپەیمانیی کوردستان، سەرخستنی باڵانسی هێزە بەلای دیموکراسی و مافە دەستوورییەکانی خەڵکی کوردستان و ئەمە ویستێکە کە پێویست ناکات کەس پێی سەغڵەت ببێت، بەڵکو ئەمە ئەرکێکی دیموکراسییە، چونکە خەڵک دەنگ دەدات، ئەرکێکی

نیشتمانیشـه، چونکـه دەبێت خەڵـک ئەوەیـان لەبەرچاوبێـت کـە دەنگدان بـە هاوپەیمانیی کوردسـتان، کـە دوو هێـزی سـەرەکیی وەکـو یەکێتـی و گـۆڕان پێکیانهێنـاوە، دەنگـدان بـەوان دەنگدانـە بـە ئاییندەیەکـی گـەش بـۆ کوردسـتان، بـۆ بەدیهێنـان و چەسـپاندنی مافـە دەسـتوورییەکانی هەرێمـی کوردسـتان و بـۆ گێڕانـەوەی کەرکوکـە بـۆ ئاراسـتەی نەخشـەڕێگە دەسـتوورییەکەی کـە مـادەی ١٤٠-ە و دەنگدان بـە هاوپەیمانیـی کوردسـتان دەنگدانـە بـە بەدەسـتهێنانەوە و چەسـپاندنی شایسـتە داراییەکانـی هەرێمـی کوردسـتان و دەنگدانـە بـە سـەقامگیریی سیاسـیی هەرێمـی کوردسـتان، نـەک دەنگدان بێـت بـە شـەڕی ناوخـۆ کـە لەئێسـتاوە هەڕەشـەی پـێ دەکـەن، کـە گوایـە دەنگـدەری کوردسـتانی بـەو هەڕەشـانە بترسـێنن، چونکـە بەهێزبوونـی هاوپەیمانیـی کوردسـتان، واتـە بەهێزبوونـی یەکێتیـی و گـۆڕان، واتـە بەهێزبوونـی ئـەو ئاراسـتە دروسـتەی سیاسـەت کـە بەتەگبیـری حەکیمانــە کێشــە سیاســیی و ئیدارییەکانــی کوردســتان لــە نــاو کوردســتان و لــە یەغـداش چارەسـەر دەکـەن، هـەروەک سـەقامگیریی سیاسـی کـە هـەر خـۆی یەکێکـە لـە چـوار ئامانجەکـەی هاوپەیمانیـی کوردسـتان کـە بریتیـن لـە: (یەکڕیزیـی، مووچـە، خزمەتگوزاریـی و سـەقامگیریی) کـە ئـەو ئامانجانـەش تەنهـا بـە هاوپەیمانیـی کوردسـتان بـەدی دەهێنرێـن.

دیـارە کاندیـدی لایەنـەکان و کاندیـدە سـەربەخۆکانیش ئـازادن کـە بەمەبەسـتی کۆکردنـەوەی دەنـگ ناچاربـن پەلامـاری هاوپەیمانیـی کوردسـتان بـدەن لـەم دەڤـەرە، چونکـە دەزانیـن لـە ناوچەکانـی دیکـە و بەتایبەتـی لـە ناوچـە کانـی ژێر دەسـەڵاتی پارتیدا ڕێگـەی ئەوەیـان پێنادرێـت، تەنانـەت وەک دەزانرێـت لۆگـۆ و تایتڵـی ئاژانسـەکانی سـەربە یـو ئێن-یـش لـە هەندێـک لـە کامپـی ئـاوارەکان لـە هەولێـر و بادینـان بەکاردەهێنرێـت بـۆ ڕێگریـی لـە کاندیـدە سـەربەخۆکان و کاندیـدی ئـەو لایەنانـەی بـە دڵـی پارتـی نیـن.

ئێمـە دڵنیایـن کـە خەڵکـی کوردسـتان بایـی ئـەوە هۆشـیارن و دەزانـن کـە لـەم قۆناغـەدا پێویسـتە هاوپەیمانیـی کوردسـتان بەهێزبێـت و تێـزی سـەقامگیریی و ئارامیـی کوردسـتان سـەرکەوتووبێت بەسـەر تێـزی گرفـت و کێشـە و فەلاکەتـدا کـە لـە چەنـد سـاڵی رابـردوودا بەهـۆی سیاسـەتی پارتییـەوە بەرۆکـی هەرێمـی کوردسـتانی گرتبـوو.

لەبەر ئەم هۆکارانە، دەنگدان بەرپرسیارێتییەکی زۆر گرانە

ئـەم هەڵبژاردنـە بـۆ کوردسـتان چارەنووسسـازە. دەزانـم ئێسـتا دەڵێـن جـا ئەمـە ناونیشـانی هەمـوو هەڵبژاردنێـک و هەمـوو کەمپینێکـی سیاسـییە، بـەڵام راسـتێکەی ئـەم هەڵبژاردنـە هـەر بـە راسـتی چارەنووسسـازە. بـۆ هاوپەیمانیـی کوردسـتان، بـۆ کوردسـتان و عیراقیـش.

کورسییەکی کەمتری تۆ، کورسییەکی زیاتری نەیار

١

دەنگـدان بەرپرسـیارییەکی گەورەیـە چونکـە خـۆت بڕیـاری لـێ دەدەیـت. دەنگـدان پابەندێتییـە، بەپێچەوانـەی بیرکردنـەوەی بـاوەوە. چونکـە مرۆڤـەکان لەکاتـی دیکتاتۆری و سـەرکوتدا بەرپرسـیارێتی ناکەوێتـە سەرشـانیان. بـەڵام لـە دیموکراسـیدا بەرپرسـیارێتییان دەکەوێتـە سەرشـان.

چونکـە مـرۆڤ لـە دەنگـدان و دەنگنەدانـی بڕیـار دەدات. بایکۆتـی ئـەو دەنگـی نەیارەکەیەتـی. دەنـگ بـە خەسـارچوونی ئـەو لـە قازانجـی نەیارەکەیەتـی.

ئەمـە بـە ئاشـکرا لـە یەکـەم هەڵبژاردنـەوە دەرکـەوت. لەوێـوە یەکـەم دەرسـی دیموکراتـی هەڵبژاردنمـان وەرگـرت. یاسـر عەرەفاتـی رەحمەتـی قسـەیەکی بەناوبانگـی هەبـوو کـە دیموکراتـی قۆناغـی خەباتـی چەکـداری نـاو نابـوو دیموکراتیـی چەکـدار. یەکـەم هەڵبژاردنـی کوردسـتان کـە دوای راپەڕیـن لـە (١٩-٥-١٩٩٢) کـرا لـە هەلومەرجێـک

بـوو خەڵـک هەمـووی چەکدار بـوو. لەگـەڵ ئەوەشـدا گەلەکەمـان بـە جۆشـو خرۆشـێکی زۆرەوە بەشـداری تێدا کـرد. هـەر لـەوێ بـۆ یەکـەم جـار ئاشـنای دەنگدان و دیموکراتـی بووین. هەروەهـا ئاشـنای یەکـەم تەزویـری پارتـی بوویـن کـە ئیتـر بـووە فەرهەنگێکـی پارتـی لـە هەمـوو هەڵبژاردنێکـدا و بـەم پیرییـەش ئـەو خـوی شـیرییەی پـێ تـەرک ناکرێـت..

له یەکەم تاقیکردنەوەی بایەخی دەنگ و کورسیی بەم شێوەیە دەرچووین.

هـەر ئـەو کات، ساڵی ١٩٩٢، بەرێزێکـی پارتـی ئاکامـی وەک یەکـی یەکێتیـی و پارتـی نـاو نابـوو فیفتـی فیفتـی کـە دوایـی خۆشـی پارتـی گەلـی داخسـت و گەڕایـەوە باوەشـی پەنجاکـەی پارتـی و لـە دانوسـتاندا دەسـتبەرداری ئەفسـانەی زۆرینـە و کەمینـەی پارتـی بەرامبـەر یەکێتـی نەدەبـوو. گوایـە «ئێکێتـی »کەمتـر لەپەنجـای هێنـاوە. جـا راسـتە پەنجـا خوشـک و بـرای چـل ونۆیـە «٤٩-٥٠». بـەڵام لـە واقیعیشـدا جیـاوازی دوو کورسـی دەردەخـات و پارتـی ئەمـەی بـۆ ئـەوە سـەپاند بـە درۆ بڵـێ زۆرینـەم و خـۆم حاکـم و ئێـوەش ئۆپۆزسـیۆن بـن.

٢

سەیری ژمارەکانی تر بکەن:

له هەڵبژاردنەکانی دوای جیابوونەوەکان و کەرتبوونی یەکێتی:

یەکەم لە هەڵبژاردنی ساڵی ٢٠١٤:

کـۆی ((١٨-٢٤) کورسـییەکانی یەکێتـی و گـۆڕان =٤٢) و هـی پارتـی ٣٨ کورسـی بـوو. دوای ئـەوە کـە رێککەوتنـی یەکێتـی و گـۆڕان لـە دەباشـان کـرا پارتـی قەڵـس ناهـەق و نـاڕازی بـوو، دەیگـوت بەجیـا لەگەڵتـان دادەنیشـم، چونکـە بـە جیـا ئـەو دەبـۆوە زۆرینـە، بـەڵام پێکـەوە ئێمـە و گـۆڕان بـە چـوار کورسـی لـە پێـش پارتییـەوە دەبووین.

دووەم: لـە سـاڵی ٢٠١٨ بـۆ هەڵبژاردنـی عیـراق (پارتـی (٢٥) کورسـی هێنـا تەبعـەن بـە خـوی تەزویـرەوە.

باقی کورسی کوردستان بێ برا ئیسلامییەکان، وابوو:

(٤) نەوەی نوێ (٥) گۆڕان)+ ١٩ یەکێتی

دوو کورسـی هاوپەیمانـی، کـۆی کورسـی کـورد لـە دەرەوەی پارتـی دەیکـردە ٣٠ کورسـی . کـە ئەگـەر زۆنـی سـەوز پـەرت نەبوایـە پارتـی نەیدەتوانـی یەکەمـی بـێ رکابـەر بێـت.

سێیەم: لە ساڵی ٢٠١٨ بۆ هەڵبژاردنی کوردستان:
یەکێتی ٢١ کورسی
گۆڕان ١٢ کورسی و نەوەی نوێ کە لە منداڵدانی گۆڕان هاتۆتە کایەوە ٨ کورسی
پارتیش ٤٥ کورسی جێی گومانی هەبوو
کۆی کورسی یەکێتی و گۆڕان و هی نەوەی نوێش دەیکرد ٤١ کورسی. کە ئەم ژمارەیە نزیکی دەکردینەوە لە هاوسەنگی هێز.
جا دوای هەڵبژاردنەکان.
١-نەوەی نوێ لە کوردستان بوو بە دوو فراکسیۆن
٢-لە بەغدا فراکسیۆنی نەوەی نوێ نەما و گۆڕانیش بوونە فراکسیۆنی یاخی کە لەدەست بەرنامەی سیاسی کاک نەوشیروان و بزوتنەوەی گۆڕانیش دەرچوون و تەوەلـلا بوون.

ئەم دەرس و وانە بە نرخانەی دیموکراسیی روون و ئاشکرایە. ئێمە کە بە تەنیا مافی دیموکراسی و مافی جیاوازی بەکار دێنین هەروا بە موجەرەدی و بێ هەڵسەنگاندن، ئەم مافە سەرکەوتوو نابێ.

بە موجەرەدی و بێ هەڵسەنگاندن وا دەکات دڵمان ئاو بخواتەوە گوایە مافی دیموکراسیمان بەکارهێناوە. گوایە مافی ئازادی خۆمان بەکارهێناوە، بەڵام قازانجەکەمان چییە؟ پەرت بوون و دابەش و فەوتانی دەنگەکانمان لەلایەن کەسانێکەوە کە دوایی وەک هەڵم دەڕۆن و وەک بەفر دەتوێنەوە، نایاندۆزینەوە تا سزایان بدەین و موحاسەبەیان بکەین.

٤

پەرت و کەرت و دەتوێنەوە

بەڵام بە پێچەوانەوە دەتوانین موحاسەبەی گەورەکان بکەین وەکو چۆن گوایە یەکێتیمان سزا دا، لەکاتێکدا سزای خۆمان دا و یەکێتیمان لاواز کرد و نەمانتوانی کەس بەهێز بکەین جگە لە پارتی.

حزبی بچووکیش لە گۆڕان بوونەوە و گۆڕانیان سزا دا، بێ ئەوەی خۆشیان کەڵکێکیان هەبێ. کورسییەکانیان بە ئاسماندا دێت و دەڕوا و هیچیان پێ ناکرێ.

ئێستا لە دیدگای بازرگانی و هەراجسازی خۆیانەوە باسی فرۆشتنی کورسی سەرکۆمار دەکەن.

بەو هەموو ئەزموونە تاڵەشەوە گوایە باسی کڕین و فرۆشتن دەکرێ، پڕۆپاگەندەی وردە حزب و وردە سیاسی ئەوەیە درۆی فرۆشتنی حزبی گەورە دەکەن. ئەی بۆ باسی ئیمکانی کڕین و فرۆشتنی کاندیدانی گومڕاو وردە حزب ناکەن؟

ڕێی تێدەچێ و سەفەقاتی تیجاری لەوانە دەوەشێتەوە کە لە بازرگانییەوە هاتوونەتە ناو سیاسەتەوە، نەک لەوانەی بەرهەمی حزبی سیاسیی شۆڕشگێڕی خاوەن شەهیدن و پشتیان بە مێژوویەکی دوور و درێژ و جەماوەری سەدان هەزاری بەستووە. ئەو جەماوەرە کە چاودێرییان دەکات و دەتوانێت لێپرسینەوەیان لەگەڵ بکات.

ئەگەر ڕاست بێت شاخی گەورە هەرەس بێنێ، بۆچی پێتان وایە شێرە بەفرینەی بچووک و پڵنگی کاغەزین، وەکو هاورێ ماو دەیوت، یان قاقوشی و کۆلارەی پەیوەست بە تاڵە دەزووی تەنکەوە وەک هاورێیانی شۆرجەی کەرکوک دەیڵێن، ناتوێنەوە؟

٥

نموونە بۆ عیراق و کوردستان چۆنە؟

لە نموونەی گەلان و وڵاتانەوە دەبێ بزانین عیراق بە دەنگی پەرت و کاندید و ماندیدی بێ حزبەوە بەرەو کوێ دەڕوات؟ نموونەی پەرلەمانی بێ ڕۆح و گیان و بێ وزەی سیاسیی جارانی میسر، لەسەردەمی موبارەک، پەرلەمانی وردە فراکسیۆن و پەرلەمانتاری بێلایەن لە نموونەی لوبنان کە ئەمی لوبنان کارێکی کرد ئەم وڵاتە دیموکراتییە لەناو دورگەیەکی ئیستبدادیدا تووشی شەڕی ناوخۆ بێت و تووشی داگیرکاری بێگانە و پەککەوتنی دەوڵەت و ئەمنیەت و سیاسەت بێت، کەچی بەتەنیشتییەوە سوریای دیکتاتۆری بەعس ئەمن و ئەمانی هەبوو؟ بۆ دەبێ وڵاتی دیموکرات یەکسان ببێ بە شوێنی پشێوی، وڵاتی سەرکوت و ستەمی سیاسیی و بێدەنگیش، یەکسان بێت بە ئارامی و جێگیری و سەقامگیری؟

ئاخر عیراقی ئەمجارە (ساڵی ٢٠٢١) بە پینە و پەڕۆی هەڵبژاردنی پێشوەختە لە شەڕی ناوخۆ و هەڵوەشانەوە دەربازی بوو، دوورنییە ئەمجارە لە بەرخاتری وردە فراکسیۆن و پەرلەمانتاری بێ چەتر و پشتیوان وای لێ بێت هیچ بڕیاری پێنەدرێ و وەک دیموکراسییەکەی تورکیا لە (١٩٧١ و لە ١٩٨٠) ببێتە شەڕە قۆچ و بەرانی بێ کەڵک کە ڕێی بۆ کودەتای سەربازی خۆشکرد و وڵاتەکەی بەرەو دواکەوتن و پاشەوە پاڵپێوەنا.

بەرپرسیاری هەر یەکێک چییە؟

بە دەنگدانی بێ رۆح و گیانمان بە هەر کەسێک کە بێ پشتخان بێت مانای وایە دەنگدانی خۆمان بێ سەمەر و بێ نرخ و بێ کاریگەری دەکەین. بە دەنگدانمان بەوانەی ئەرکیان پێ هەڵناگیرێت، پارتی بەهێز دەکەینەوە. جا ئەوسا ئیتر نابێ گلەیی بکەین کە بۆ ستەم هەیە و بۆ مووچە نییە؟ بۆ تورکیا لە کوردستانە و بۆ ۳۱ی ئاب رویداوەو ئەگەری دووبارەبوونەوەی ۳۱ی ئابی تر هەیە؟

ناتوانین بە دەنگدان بە وردە هێز مافی ئازادی دەنگدان پیادە بکەین و ئینجا دوای ئەوەش داوای ئەوە بکەین کە یەکێتی و هاوپەیمانیی کوردستان بەرامبەر بە پارتی بوەستنەوە و پۆستی سەرکۆمار و بودجە و مووچە دابین بکەن.

ئاخر دەنگدەریش بەرپرسیاری لەسەر شانە و دەردی دیموکراسی دەردێکی گرانە، ئەگەر باشی لێ نەزانی دەبێ بیزانی تاوەکو گونجانێک لەنێوان ماف و ئەرک دروست بکەیت.

ئەگەر حەزت لە سوعبەتە مامۆستا هێمن وتەنی: (شوێنی دیکە زۆرە بۆ گاڵتە و چەفەنگ) نەک هەڵبژاردنی چارەنووسساز بکەینە سوعبەت.

ئیتر لەبەر ئەو هۆکارگەلەش دەبێت خۆمان کۆبکەینەوە، هێزمان کۆ بکەینەوە.

خۆ ئەزموونی هەڵبژاردنەکانی پێشوو هەر بۆ حزبەکان و دەسەلات، باش و گرنگ نییە، بۆ من و تۆی هاووڵاتی دەنگدەریش دیسانەوە زۆر گرنگە.

جا خولاسەی قسە پێش چوونە سەر سندوق لەبیرت بێ دەنگدان رۆژێکە، بەلام ئەرکەکانی هاوپەیمانیی کوردستان هەموو ساڵ و رۆژ و ساتێکە.

یاداشتی کۆتایی هەفتە

-مشتومڕ لەسەر بودجەی کەرکوک و مووچەی کوردستان لە بودجەی عیراقدا.
-بە یادی کۆمار، تا جلوبەرگی کوردی لە پەرلەمانی ئێران.
-بە یادی خۆسەری لە ڕۆژئاوا تا یادی تاڵی عفرین بەدەرس و دەورەکانییەوە

شرۆڤەی دۆخی کەرکوک و بەشی لە ئاوەدانی سایەی پارێزگارێکی بەوەکالەتدا، بابەتی سەرەکیم دەبێت لە یاداشتی کۆتایی هەفتەدا.

هەر چەند دوو سێ یاد و بەسەرهاتی سیاسییش لە ڕۆژژمێری هەفتەدا قەرەباڵغییان دروستکردووە، لە یادی کۆمارەوە تا یادی ڕاگەیاندنی خۆسەری و کەوتنی عەفرین.

بۆ یادی مامەڕیشە و قفڵی مانگەکە بە یادی ئارامی سەرکردە.

١

چەند ڕۆژە سەرقاڵی کار ڕێگای نەدا لەسەر موداخەلەکەی پەرلەمانتار ڕێبوار تەها لە ئەنجومەنی نوێنەرانی عیراق بنووسم.

موداخەلەکەی هەڤاڵ ڕێبوار ناوەڕۆکێکی باشی هەبوو، لەسەر گەندەڵی و گەندەیی ئیدارەی پارێزگای کەرکوک بوو، لە سەکۆی ڕاست و دروستی خەباتی پەرلەمانییەوە کە سەکۆیەکی گرنگە بۆ یەکێتی و بۆ کوردایەتی دیموکراتخواز.

ئەگەر باش بخرێتەگەڕ و ئەگەر خۆشمان پێش بێگانە حورمەتی بگرین. هەر بۆیە پارێزگاری بەوەکالەت کە مانەوەی لە پۆستی ناهەقی زۆری خایاند، تەنگەتاو بوو،

هاتەسەر خەتی جوابدانەوەو بە هەناسە برکێوە گوتی: ئێمە پەیوەندیمان لەگەڵ یەکێتی باشەو عەیبمان نییە. بێ ئەوەی بپرسێ داخۆ خۆی چی کردووە لەگەڵ دەستپێشخەرییەکانی یەکێتی بۆ ئاساییکردنەوەی پەیوەندییەکان لەڕێی خزمەتکردنی رەوشی سیاسیی شارەکە.

شڵەژانی پارێزگار شڵەژانێکی ناحەقی و ناڕاستە و دووەم شۆکە کە لەم هەفتەیە تووشی دەبێ. یەکەمیان ئەو شۆکە بوو کە قسەکانی فالح فەیاز لە کەرکوک کردی و گوتی: ئەو دۆخەی کەرکوک بۆ کەس ناچێتە سەر و دەبێ پارێزگاکە بەشی هەموو لایەکی تێدابێ.

فالح فەیاز کە ناوی لە لیستی تورەیی ئەمریکاش تۆمارە، مەسجی تریشی هەبوو کە دەیزانی هەژموونی حەشدی شەعبییەکەی خۆی و شێوەی حوکمی سەربازی لە کەرکوک نارەواو ناڕاستەو ناچێتە سەرە بۆیە تورکمان و پارێزگار و حەشدی شەعبی پێی قەڵس بوون، بەڵام بەداخەوە قۆڵی پۆپۆلیستی و قیلو قاڵیی ناو سیاسەتی کوردی کە لە زیان زیاتر هیچی تیا نەبووە بۆ کوردو کوردستان، ئەم دیوەیان لە بەسەرهاتەکانی کەرکوک نەبینی و نەخوێندەوە، چونکە ئاشەکەیان بەمشێوەیە هەڵدەسوڕێ کە خوێن و زامی کوردی تێبکەن و خەیاڵدانی ناسیۆنالیستی گۆشەگیری پێ ئاو بدەن.

٢

پارێزگاری کەرکوک تایتڵێکی سەرەکییە بۆ شکستی ئیدارەی حکومەتی عیراق لە کەرکوک و کارە سەلبییەکانی بەرەی تورکمانی و حەشدی شەعبی تەواو دەکات. لەجێی ئەوەی مۆدیلێکی باش لەو ناوچە کێشەلەسەرە پێشکەش بکەن، بەڵگەیان دایە دەست ناسیۆنالیستی گۆشەگیر و پەرگیری هەندێک تا بۆ ئەوانی بسەنێتەوە. پارێزگار بەهۆی ئەوەی کورد لەسەر هیچ رێکنەکەوتن، سپۆنسەری ئاشگێری ئەو نێوەندانە دەکات کە حەزیان لێیە هیچ کێشەیەکی کورد و تورکمان و عەرەب لە کەرکوک چارەسەر نەبێت، لەسەر کەلاکی کێشەکانی کەرکوک و عیراق هەڵپەڕن. هەموویشی بخەنە ئەستۆی عاقڵمەندانی گەرەکیانە کێشەکان بە سیاسەت و گفتوگۆ چارەسەر بکەن.

ئەوەی وای کردووە راکان جبوری لەم بێ پەروایی سیاسیی و پەرپووتی ئیدارییەدا بمێنێتەوە ناکۆکی ماڵی کوردە کە نەیهێشت دۆسێی پارێزگارێکی کورد چارسەر ببێت

تـا خۆپیشـاندانەکانی تشـرینی ٢٠١٩ لـە بەغـدا ئەنجومەنـی پارێزگاکانی هەڵوەشـاندەوە.
هـەر لـە جوگرافیـای کەرکـوک ماویـن، بۆیـە یادی سـەروەری شـەهیدبوونی مامەڕیشـەش کـە بۆنەیەکـی کوردانەیـە بـۆ تینوتـاوی شۆڕشـگێڕی تـا لـەم شـۆکی کەرکـوک و داڕزاوی سیاسـیی عیراقـدا لەبیرمـان بێـت ئەمـەش تێدەپەڕێـت و دەورانـی راکان جبـوری و حەشـدی شـەعبی وەک دەورانـی بەعـس و حـەرەس قەومـی وایـە، تاسـەر نییـە.

٣

لـە دوای بـەرواری یـادی شـەهید مامەڕیشـەوە لـە رۆژی ٢٤-١ بـۆ ٣١ی هەمـان مانـگ، وەبیـر هێنانـەوەی شـەهید ئـارام لەکایەدایـە تـا وەبیرمـان بێـت یەکێتـی حزبـی شـەهیدانەو نەریتـی شـەهادەتی سەرکردایەتییەکەشـی نەریتێکـی شۆڕشـگێڕییە هەقـە دایمـە لـە فیکـر و یادەوەریدابێـت ئـەو کاتـەی چارەسـەری کێشـەیەک لـە کوردایەتـی و یەکێتییەتـی عاسـی دەبێت.
وەکـو مامەڕیشـە ناونیشـانە بـۆ فەرمانـدەو پێشـمەرگەی ئـازاو رەمـزە بـۆ کەرکوکـی چەقبەسـتوو لـەم دۆخـەدا، شـەهید ئارامـی سـەرکردە رەمزێکـی گـەورەی رێـرەوی چەپگەرایـی و هەژاردۆسـتییە لـە شۆرشـی نـوێ بـە کۆمەڵـەی دێریـن و یەکێتـی نـوێ و هـەروا یەکێتـی نوێبوونەشـەوە. ئاخـر لـە بیرچوونـی جـار بـە جاری ئـەم ئەسڵوفەسڵەمانە دەمـاری شۆرشـگێرییمان خاودەکاتـەوە.
یەکێتیـی نیشـتمانیی کوردسـتان هـی هەمـوو کۆمەڵانـی خەڵکـی کوردسـتانە بـە ناوەرۆکێکـی کۆمەڵایەتییـەوە کـە رێـی ئاوەدانـی خانـووە قـوڕەکان پیشـانمانی دەدات، بەتایبەتـی یەکێتـی هـەر ئـەو رێگایـەی هەیـە بـۆ خەباتـی دیموکراتـی و چنینـەوەی دەنـگ و تەفویـزی خەڵـک ئـەو کاتـەی لـە هەڵبژاردنـدا پاداشـت و سـزا دێتـەوە کایـە.

٤

ئـەم یادانـەی یەکێتـی و باشـوورم باسـکرد و سـڵاوێکم بـۆ یـادی کۆمـاری کوردسـتانیش نـارد کـە هیـچ ئەدەبیاتێـک وەک شـیعری هێمنـی موکریانـی نەیلاواندۆتـەوە. کۆمـار ئەزموونێـک و حکومەتـی مەلیـک مەحمـود و ئـارارات دوویتـر، ئێسـتاش هەرێمـی کوردسـتان و خۆسـەری کانتۆنەکانـی رۆژئـاواش مـاون. هەرێم تووشـی ناکۆکـی ناوخۆیـی و چەقبەسـتوویی پەیوەندیـی لەگـەڵ حکومەتـی ئیتحـادی بـووە. سـا بەڵکـو تەگبیـری رێککەوتـن لەسـەر بودجـە و مووچـە و کەمپینـی گـەرم و دیموکراتـی هەڵبژاردنـی داهاتووی

وڵات گرژی نێوان کەم بکاتەوە و دەریچەی بۆ گوزەران و مووچەی خەڵکی کوردستان پێبێت؟

رۆژئاڤاش هەقە گفتوگۆی ئاشتی پەیەدە و ئەنەکەسە بگەیەنێتە ئاستی پتەوبوونی بەرەی ناوخۆیی تا دەرەقەتی نەیارانی ئیقلیمی بێت. ئەگەر چەتری فیکری پشتیوانی ئەزموونی پەیەدە لە رۆژئاڤا کەمێک لەو دیموکراتییەی حەز دەکات باشوور بەشی ئەویشی لێبدات، لە رۆژئاڤا تاقیبکاتەوە و ئەگەریش چەتری پشتیوانی ئەنەکەسە لەو خیتابە ناسیونالیستیەی لە باشوور زۆری دەڵێتەوە، جورعەیەکی بکاتە دەرمانی پەرۆشی بۆ یەکێتی نەتەوەیی لەوێ ، ئەوا تەبایی و رێککەوتن لەو بەشەی کوردستان دوور نابێت.

لەم کەشی نووسینەدا بووم هاوەڵێکی رۆژئاڤا بیرەوەریی شادی و خۆشی جاڕدانی خۆسەری رۆژئاواو یادی تاڵی داگیرکردنی عەفرینی وەبیر هێنامەوە، بە ئەدەبی لێڕادیتنەوە پرسی تۆ کە کتێبت لەسەر رۆژئاڤا و سورریا هەیە چی دەڵێی بۆ ئەم دوو یادە؟ لە پێشدا بە هەمان لێڕادیتنی کوردستانییەوە گلەییم کرد ئەی لەسەر یادی شەهیدەکانی باشوور و یەکێتی و شۆرشی نوێکەی باشوور چی ؟! ئینجا گوتم وا نووسین و نووسراوەکانم دەکەمە کتێبی دووەمی «سەیران بۆ سەرێکانی» و هیوادارم دەرسی عەفرین و دەرسی کەرکوک و دەرسی سووری دیاربەکریش بۆ هەموومان مایەی بەراورد و لێوردبوونەوە بێت تا بزانین هەمووجار بەرەنگاری هێزداری و ئۆپەراسیۆنی سەربازی شار و وڵاتمان ناپارێزێت، بە تایبەتی لە غیابی هاوسەنگی هێزدا، کەمێکیش خەباتی پەرلەمانی و دیموکراتی بەرهەمی موقاوەمەتدارانەی لێ دەکەوێتەوە . بەڵگەش مینبەری پەرلەمانی عیراقە کە زیاد لە چانسێکی دیموکراتی تێدایە بۆ داکۆکی لە مافەکانی نەتەوە.

بەڵگەش تەنانەت مینبەری پەرلەمانی ئێران و پەرلەمانی تورکیایە کە ئەگەرچی هێشتا دیزاینەکەیان ماویەتی جێی کورد فراوان بکاتەوە. کەچی بەشی ئەوەبوو نوێنەرێکی ئازای کورد بە جلی کوردییەوە رەدی تەوهینی بەرنامەی تەلەفزیۆنی رەسمی دایەوە کە«لیباسی کوردی» بە جلی شوان و لادێی دەناسێنێ . وەک بڵێی شوانکار و لادێنشین هەقی ئینسانی و هەقی گەردنبەرزی نەبێت.

قسەقسە دێنێ ئەم نەرمە جموجۆڵانە و ئەم خەباتە شێنەییانە کاری سەربەرزانەیە ئەگەر کوردستانییان کەڵەکەی بکەن و بیکەنە خەرمانی بە پیت، نەک وەک ئەوەی لە ڤیدیۆیەکدا بینم کە مینبەرێکی میدیا گرتەی نوێنەری کورد لە پەرلەمانی

ئێـران و گرتەیەکـی تـری نوێنەرێکـی تـری کـورد لـە پەرلەمانـی تورکیـا دەکاتـە بیانـوو و دەسـکەلا بـۆ پەلاماردانـی پەرلەمانتارێکـی تـری کـورد لـە پەرلەمانـی عیـراق. تەنهـا لەبەرئـەوەی ئیجتهادێکـی جیـاوازی هەیـە جـا ئـەو ئیجتهـادە چـاک بێـت یـان چـەوت ئـەوە باسـێکی تـرە. میدیـای ناوبـراو لـە جێـی ئـەوەی ئـەم مینبـەرە پەرلەمانییـە جیاجیایانـەی کـورد پێکـەوە گرێبـدا و بیانکاتـە گەردانـە لـە ملـی خەباتێکـی نەتەوەیـی و پەرلەمانـی، دەیانکاتـە دەسـکەلای ناکۆکـی و بەگـژ یەکیانـدا دەکات.

راسـتە ئـەوە خوێـن ناڕێـژێ و هەرچۆنێـک بێت لەشـەڕ باشـترە، بەڵام زیهنـی دیموکراتی و سـەرنجی نەتەوەیـی بـە لارێدا دەبا.

٥

یاداشـتی ئـەم هەفتەیـە لـە مێـژووەوە بـۆ ئەلعانەکینـێ، لەکەرکوکـەوە بـۆ عەفریـن و بـۆ پایتەختـە پەرلەمانییـەکان، لـە هاتووچـۆدا بـوو.

هەرێمی.... کوردستان

ڕۆژهەڵاتـی ناوەڕاسـت ئاوسـە بـە گۆڕانکاریـی کـە کـەس نازانـێ لـە کوێـوە سـەر دەردێنـێ؟. ئـەوی نزیکـە ئەگـەر و نەگـەری شـەڕێکی قورسـە کـە جیهانـی پێـوە سـەرقاڵە و دەڵێـن ناوچەکـەی ئێمـە چەقـی دەبێـت. نـاوی ململانێـی ئێـران و ئەمریـکا دێـت، بـەڵام ئەگـەر بقەومـێ کـەس نازانـێ پەرەسـەندنەکەی تـا کـوێ دەڕوا و ئاگرەکـەی کراسـی کێـی تـر دەسـووتێنێ؟.

زەحمەتـە پێشـبینی بکەیـن دەقەومـێ، یـان لـە دوا سـاتدا دەریچـەی تـر بـۆ (شـەڕەکە) دەدۆزرێتـەوە. واتـا ئـەوی پێـی دەڵێـن سیاسـەت درێژەپێدانـی (شـەڕ)ە بـە شـێوەیەکی تـر، ببێتـە بـژاردەی هـەر دوو بـەرە و سـەرەنجام لـە ڕاڕەوەکانی سیاسـەت و دیپلۆماسـی و هێڵـی گەرمـی تەلەفۆنـەوە، پێکهاتنـەوە سـەر دەربێنـێ. تـا چەنـد سـاڵی رابـردوو ئەگـەری هـەر شـەڕێک وا دەخوێنرایـەوە کـە شـتێکی تێـدا دەبێـت بـۆ کـورد، هیـچ نەبـێ دیـوی خوێندنـەوەی کـورد و کرمانـج وابـوو. ئەمـەش ڕەنگـە لەبەرئەوەبـێ کوردسـتان خۆشـی گیـرۆدەی کـۆت و بەندێکـی وابـوو زلهێـزەکان تـا مامناوەنـدە ئیقلیمییـەکان پێکیانهێنابـوو. لـە دوا دەیـەی سـەدەی رابـردوودا ملهـوڕی سـەدام لـە کوێـت (سـاڵی ١٩٩٠) دنیـای هێنایە سـەر رژێمـی بەعـس و تـا رووخـا (لـە سـاڵی ٢٠٠٣)، گەردەلولـی بیابـان هـەر تـۆزی لـێ هەڵدەسـا، لەنێـوان ئـەو دوو بـەروارەدا کـورد ئەزموونێکـی بەرێکـرد و دوای کەوتنـی بەعسـیش، ناونیشـانی ڕەسـمیی لـە دەسـتووری عیراقـدا بـۆ مسـۆگەر کـرد. هەرێمـی کوردسـتان بـە هەمـوو ئازارەکانـی سـێ دەیـەی رابـردووەوە، قەوارەیەکـی هەیـە نایـەوێ لـە دەسـتی بـدات. پاشەکشـێی چەنـد سـاڵی رابـردوو و کێشـەکانی تائێسـتای لەگـەڵ

بەغدا کە لە بازنەی ماف و مووچە و بودجەدا دەخولێنەوە، سیاسەتی کوردستانی بێ هیوا نەکردووە، بەڵام هێشتا هێزەکەی جارانیشی بۆ وەرنەگرتۆتەوە تا تەماع و تموحی تر بداتە بەر خۆی، یانیش لە ڕێگەی یەکگرتنێکی کۆنکرێتییەوە لە ناوخۆدا بە رەچاوکردنی ئیستحقاقەکانی دیموکراسی و ڕێڕەوی چاکسازیی، بتوانێ ئەم دووانە: تەماع و تموح لێک جیا بکاتەوە و داشی بەسەر بەغدادا سوار بێت. بەغدا خۆشی دەردەداری ئەوەیە چۆن هاوسەنگی لەنێوان دوو دۆستی ناکۆک، ئەمریکا و ئێراندا، دابین بکات. خۆ دیارە لە کەیسی تورکیا و ئیقلیمیشدا ئیمانی زەعیفە و قەرزی زۆری لەسەرە. ئەمەش کار لەسەر سیاسەتی کوردستانی دەکات، تەنانەت ئەگەر بیەوێ کارای ئیجابی بێت، یان دانای سەبر و تەحەمول بێت. کوردستان و عیراق ئەو کاتە پاڵپشتن کە هێز و تین بدەنە یەکتر، کەوا نەبن و ناکۆکیش بن، مەعلومە نابنە بەردەبازی یەکتر.

لێرە قسەمان تەرخانی ئەمڕۆی پێش لێدانی بوقی شەڕەکەیە کە وڵاتەکە دەبێتە گۆڕەپانێکی، جا چونکە پێش ئەزموونی ١٩٩١ نییە کە هیچمان نەبوو لە دەستی بدەین، دوای کەوتنی سەدامیش نییە کە سەنگی کورد چووبووە کەشکەڵانی فەلەک. هەقێتی بڕیار بەدەستی کوردستانی نیگەران و دوو دڵ بێت. یەکگرتوویی کورد لەم ئان و ساتەدا زۆر زۆر گرنگە، نەک هەر بۆ هێزدانە بەرخۆ، بەڵکو بۆ تێفکرین و راوێژ و تەگبیری هاوبەش. یەکەم بۆ پاراستنی هەرێمی کوردستان. دووەم بۆ پاراستنی هەرێمی کوردستان و سێیەمیش هەر بۆ پاراستنی کوردستان.

ئەگەر ئەوە کرا، قەڵەم هەیە و.. نووسینی تریش لێی ئاسان تر نییە.

فەسڵی سێیەم

پەنگخواردن

له ئەستانەی تەنگژەی کوردستاندا

حوکمڕانــی و ئۆپۆزســیۆنی کوردســتان هەردووکیــان لــەم ململانێیــەدا گــرەو لەســەر کات دەکـەن، گـرەوی یەکێتـی و پارتـی لەسـەر دۆخـی سیاسـیی ناوخـۆی وڵاتـە بەکاتـی کوردسـتان و گـرەوی ئۆپۆزسـیۆن بەکاتـی هەلومەرجـی ئیقلیمـی و نێودەوڵەتییـە، ئـەم گرێدانـەوەی کاتـە بـەو دۆخـی ئیقلیمـی و نێودەوڵەتییـە زۆر لـەوە قووڵتـرە کـە تەنهـا قسـە بێـت لەسـەر پەیوەندییەکـی سـاکاری ئۆپۆزسـیۆن لەگـەڵ ئـەم هێـزو ئـەو لایەنـی دەرەکـی (هـەروەک بەیاننامەکـەی یەکێتـی و پارتـی لـەڕۆژی ٢٠١١/٤/٧ ئامـاژەی بـۆ دەکات و دەڵــێ کــە شــوێن پەنجــەی هەنــدێ لایەنــی بیانــی پێــوە دیــارە...و ناتوانیــن هەنـدێ جموجۆڵـی ئۆپۆزسـیۆن لەنیـازی هەنـدێ شۆڤێنیسـت جیـا بکەینـەوە) لەمـەدا کــەس لەهێزەکانــی ئۆپۆزســیۆن قســوورییان نەکــردووە، بەڵکــو ئێمــە قســە لەســەر گرێدانـەوەی کات دەکەیـن وەک پەتـای تەوقیتکردنـی ململانێـی سیاسـی کوردسـتان لەگەڵ تەوقیتـی ململانێـی سیاسـیی لەگـەڵ وڵاتانـی عەرەبیـدا، ئـەوی پێمانوایـە جۆرێکـی تـرە لــە تەعریبکردنــی سیاســەتی کوردســتانی و چەردەیەکــی باشــی وابەســتەیی فیکــری و ڕەدوکەوتنــی سیاســی لەپشــتەوەیە.

جیـاوازی کات لەنێـوان دەسـەڵات و ئۆپۆزسـیۆن جیاوازییەکـی مەعنـەوی و سیاسـی گەورەیـە. ئۆپۆزسـیۆن بـەرەو ئیشـتباهێکی گـەورە دەبـات کـە ئەرکـی دەسـەڵاتە ئیحتـوای ئـەم ئیشـتباهە گەورەیـە بـکات تـا زیانەکـەی بەجۆرێـک بێـت کەمتریـن زیـان لـەدژی ئەزموونەکـەو خەڵکـی کوردسـتان بخاتـەوە، بەتایبەتـی ئـەم جیـاوازی کاتـە جیـاوازی شـوێن و پێشـینەی تەجرەبـەی وڵاتـەکان لەگـەڵ کوردسـتان دەردەخـات.

ئـەوی مەترسـییەکە گەورەتـر دەکات ئەوەیـە ئۆپۆزسـیۆن ئـەم جیاوازییـە گەورەیـەش نابینێـت، لەلایـەک:

*دەسـەڵاتی هەرێمـی کوردسـتان کەمتـر لـەدوو سـاڵە بەحـزورو بەشـداری راسـتەوخۆی ئۆپۆزسـیۆن لەهەڵبژاردنێکـی ئـازاددا، متمانـەی گەلـی بەدەسـتهێنایەوە و نوێنەرایەتـی خـۆی دەمـەزەرد کردۆتـەوە، ئـەو رێـژە دیـارەی ئۆپۆزسـیۆن هێناویەتـی و زوو زوو هەرەشـەی پێدەکات، خـۆی لـە خۆیدا بەڵگـەی ئـازادی هەڵبژاردنەکەیـە لـە کوردسـتان. نیشـانەی ئەوەیـە هـەردوو حزبـی هاوپەیمـان رێـژەی لـە ٩٩٪ی نموونـەی عەرەبـی هەڵبژاردنیـان بەدەسـت نەهێنـاوە، بەڵکـو وەکـو هەمـوو تاقیکردنـەوە دیموکراتییـە رێزلێگیـراوەکان نزیکـەی لـە ٥٢٪ی دەنگەکانیـان هێنـاوەو پێشـی رازیـن و لەسـەر ئـەو بنچینەیـەش حکومەتێکـی چـوار سـاڵییان بـە بەرنامەیەکـی چاکسـازیخوازانەی واقیعـی، دوور لەخەیـاڵ پـلاوی و فریودانـی خەڵـک بـە سـەقفی بـەرزی داخـوازی، پێکهێنـاوە.

*لەلایەکـی تریشـەوە ئۆپۆزسـیۆن خـۆی هەمـوو رێـگاو مینبەرەکانـی بەشـداریی سیاسـیی لەبەردەسـتدایە بـە پێچەوانـەی وڵاتەکانـی کـە بـۆ ئـەوان بوونەتـە نموونـەی چاولێکـردن.

وازهێنـان لـەو مینبـەرە شـەرعی و رەسـمیانە لەپێنـاو ئـارەزووی دەسـتگرتن بەسـەر شـەقام و بـەزۆر بەرپاکردنـی مانگرتـن، بژارەیەکـی شکسـتخواردووەو گۆڕینـەوەی مینبەرێکـی شـەرعی و رەسـمییە کـە ئەمـان هەیانـەو ئۆپۆزسـیۆنی میسـری و عەرەبـی نەیبـوو، بەمینبەرێکـی تـر کـە نەیتوانـی گۆڕەپانـی بەرتەسـکی سـەرای سـلێمانی تێپەڕێنـێ. دەرخسـتنی ئـەم جیاوازییانـەش راوێـژی بـێ نـرخ نییـە بـۆ ئۆپۆزسـیۆن، بەڵکـو وەئاگاهێنانەوەیەکـی پێویسـتی حکومـەت و حوکمڕانـی شـەرعی وڵاتـە بـەوەی لـەم دابڕانـەی ئۆپۆزسـیۆن دروسـتی کـردووە گرنگـە ئیحتـوای هەفتـەی نائومێدی ئۆپۆزسـیۆن و درێژکراوەکانیـان لەسـەرای سـلێمانی بکرێـت بـەو شـێوەیەی هەیبەتـی دەسـەڵاتی شـەرعی لـە لایـەک و جێگیـری و ئارامـی و بەرگرتـن لەتوندوتیـژی، لەلایەکـی تـرەوە، دەسـتەبەر بـکات.

٢٠١١/٤/١٠

با خەبات جۆش بدەینەوە

حزبەکانی ئۆپۆزسیۆن بەخەباتی سەلبی حزوری خۆیان لەمەیدانەکە تاقیدەکەنەوە، با یەکێتییەکان بەخەباتی ئیجابی حزوری خۆیان لەمەیدانەکە دەمە زەرد بکەنەوە. حزبەکانی تر، ئەوانەی لەحوکم نین و ئۆپۆزسیۆنن، بەسیاسەتی نەخێر و نا و نابێ لەگۆڕەپانەکە دەجوولێن، با یەکێتییەکان کە حزبەکەیان بەشێکی سەرەکی پرۆسەی حوکمڕانییە لەو وڵاتە بەسیاسەتی ئیجابی بەڵێ و دەکرێ و بۆ نا، مەیدانی خەبات ئاوەدان بکەنەوە. خەباتی ئیجابی بەرهەمی زیاترە و جەماوەر و خەڵکانێکی زیاتر لە دەوری خۆی کۆدەکاتەوە. مرۆڤ بە سروشتی خۆی حەزی لە کاری خێر و دەستەجەمعییە، چونکە دەستخۆشیکردن لەمە ئیجتهاد هەڵناگرێ، لێ کاری سەلبی و نەخێر و بە دەنگەوە نەهاتن بازنەیەکی بەر تەسکی جووڵەو دەنگدانەوەی لە بەردەمدا دەبێت. با یەکێتییەکان لەبەردەم جامی شکاوی مۆڵێکدا، لەبەردەم بەرد تێگرتن و تایە سووتاندن و بەخت سووتاندا، کۆڕی خەباتی پاکردنەوەی شانۆی خۆپیشاندانی بێ مۆڵەت و بەلاڕێدا براو بەرپابکەن. لەبەردەم مانگرتنی دوو مامۆستا، سێ مامۆستای یەکێتی خۆبەخشانە بێتە مەیدانی ئامادەگی دەرس گوتنەوەو نەهێڵن پرۆسەی پەروەردەو خوێندن قەت پەکی بکەوێت.

مەرج نییە ئەم خەباتە ئیجابییە بەریەککەوتنی لێ بکەوێتەوە لەگەڵ ئەو (خەباتە سەلبیە)ی ئۆپۆزسیۆن. ئێمە ئەبێ ئیرادەمان ئیرادەی فراوانکردنی مەیدانی کار و خەبات بێت، نەک بەریەککەوتن و پێکهەڵپژان.

شەقامی کوردی یەک شەقام و یەک ئاراستەو یەک گۆڕەپانیش نییە، کاتێتی کادری

یەکێتی گورتر بێنە مەیدانەکە و لە بەردەم هەر نا و نەخێرێکی نییەت پەکخستندا بژارەی زیاتر بخاتە بەردەم، با گەنجەکانی یەکێتی ناڕازی و تووڕەبووەکان ئاشت بکەنەوە، پێیان بڵێن خەباتی ئیجابیش لەباریدایە شەڕی گەندەڵیی و دادپەروەریی بکات و لە دژی کەموکوڕییەکان رابێتەوە.

گۆڕەپانی خەباتی ئیجابی شوێنی بەرەنگاریی و تەحەدای راستەقینەیە بۆ رێکخستنەکانی یەکێتی، بۆ هەواداران و دۆستان و لایەنگرانی یەکێتی. چیتر ئەرکی چاکسازیی و چارەسەر و جێبەجێکردنی ئەرکەکان بۆ سەرووی خۆیان جێنەهێڵن. کوڕان و کچانی یەکێتی بێ خەم نەبن لە ئەرکەکانیان، پشت بەستوو بەوەی کاکەکان لەسەرەوە هەموو شتێک چارەسەر دەکەن و حکومەت، کە هی خۆمانە، سیاسەتی چاکسازیی و نوێبوونەوە، سەردەخات. راستە یەکێتی و پارتی دوو حزبی دیموکراتن، بەڵام مێژووی ئەو دوو حزبە هاوپەیمانە دێرینترە لە مێژووی حوکمڕانیکردنیان. حوکمڕانی دێت و دەڕوات. بەڵام مەیدانی تێکۆشان فراوانە و کۆڕی خەباتیش هەمیشە گەرمە.

٢٠١١/٤/٢٥

حاڵی دەروێش

قافـی گێڕانـەوەی هەقایەتـی خـۆش، پەیوەندیـی بە دەمی تەنگژەوە نییـە، بەپێچەوانەوە لـە تراژیدیـا، کۆمیدیـا نەشـونما دەکات، بۆیـە بـا تەنگـژە هەرهەبـێ کـە هـەر ڕۆژێـک رووی لـە چارەسـەر دەبێـت، بـەڵام ئـەم هەقایەتـە زۆر دوابکەوێت لەبیـرم دەچێتەوە.

ئۆباڵ وەمل وتیاری بێت، کە روخسەتی دام هەقایەتەکە بۆ ئێوە بگێڕمەوە:

دەڵێـن لەگوندێکـی ئـەو باڵەکایەتییـە چەنـد دەروێشـێکی لەخـودا تـرس خـەریکی زیکری خۆیـان بـوون، ئاشـنایەک کـە دەروێـش نەبوو، بەڵام لەگەڵ دەروێشـان هەڵیدەکـردو لەگەڵ وان دادەنیشـت، جارێـک کـە دەبینـێ دەروێشـەکان لەزیکـردا دەگەنـە حـاڵ لێهاتـنو ئیتـر دەربەسـتی ئەشـکەنجەو ئـازاری دنیـا نایـەن، دەم بـە پشـکۆی ئاگـرەوە دەنێـن، دەم لـە لێـواری سـوورهەڵگەڕاوی سـۆپەوە دەنێـن، ئیتـر ئەویـش حـاڵ دەیگـرێو لەگـەڵ دۆسـتو یـاران دەگاتـە قۆناغـی تەجەلـلا، بـەڵام چونکـە خـۆی دەروێـش نییـەو دەروێشدۆسـتە، یـان بـە فەرهەنگـی هاوچـەرخ، ڕەفتـار دەروێشـە، لـەم کەینوبەینـەدا زاری وا دەسـووتێ، کـە هیـچ زیکـرو تەهلیلـەو پاڕانەوەیـەک دادی نـاداتو لەهـۆش خـۆی دەکەوێـت.

هەقایەتخـوان پێـی گوتـم: کابـرا لەتـاو ئـازاری زمانـی سـووتاوی، یـەک مانـگ جگـە لـە نسـکێنە هیچـی تـری پـێ نەخـوراوە، ئەمـەش عاقیبەتـی ئەوانـەی لەخوانەترسـنو کەچـی تەقلیـدی فەرهـادێ دەکـەن.

کـێ لـەم زەمەنـە بـێ بـارەی وەک نسـکێنە وایـە، هـەر ڕۆژەی بارێکمـان پـێ نیشـان دەدات. لـەم هەقایەتـەی دووپاتکردۆتـەوە؟

گـۆڕانو ئۆپۆزسـیۆنە دۆسـتەکانی، کـە دادی چاولێکـەری هەرجـارەی لـە تۆڕێکیـان دەخـات، بـە جیـاوازی ئـەوەی ئۆپۆزسـیۆنی نیسـکخۆر هـەر کـە زمانـی لـە سـووتان چاک دەبێتـەوە، خـۆی لێدەبێتـەوە بـە دەروێـشو لـە خولێکـی تـردا حـاڵ دەیگرێـت.

دەمێـک تـۆڕی چاولێکـەری حکومەتـی سـێبەری بەریتانیـاو جارێـک کۆپیکردنـی نموونـەی سـەوزەکانی ئێـرانو ئێسـتاش نموونـەی شۆڕشـەکانی دنیـای عـەرەب لـە میسـر تـا یەمـەن، بـەڵام چونکـە حاڵـی کوردسـتان لـە حاڵـی میسـرو عـەرەب جیایـە، بۆیـە حاڵلێگرتنـی ئۆپۆزسـیۆن لـە وڵاتـی ئێمـە دواجـار نـەک زمانیـان، بەڵکـو بەختیشـیان دەسـووتێنێ، چونکـە ئـەوی چـاو لـە خەڵکـی تـر بـکات، بـێ ئـەوەی شانوشـەوکەتی دەروێشـی ڕاسـتەقینەی هەبێـت، سـەرەنجام نۆبـەی یـەک مانـگ نیسـکی بەردەکەوێـت، نـەک هەریسـەکەی عەلـی.

٢٠١١/٤/٣٠

یەکگرتوو دۆسێکە دەکاتەوە؟

ئەمینـــداری یەکگرتـــوو، بەڕێـــز ســـەلاحەدین بەهادیـــن، لـــە ئامـــۆژگاری نامەکەیـــدا بـــۆ گەنجانـــی یەکگرتـــوو، هەندێـــک (راســـتی) درکانـــدووە کـــە لەبەرئـــەوەی تەجـــاوزی دۆخـــی دەروون حزبـــی یەکگرتـــوو دەکات و شـــەئنی گشـــتی کۆمەڵـــی کـــوردەواری و پرۆســـەی سیاســـیی کوردســـتانیی دەگرێتـــەوە، ئـــەو هەقەمـــان پێـــدەدات ئێمـــەش لەســـەری قســـە بکەیـــن و کۆمێنتمـــان هەبێـــت.

ســـاڵی پـــار دەســـەڵاتی سیاســـیی کوردســـتان و میدیـــا دەربەســـتەکانی وڵات هـــەر لـــەزووەوە تەشخیســـی ناســـنامەی بەرنامەڕێژانـــی خۆپێشـــاندانەکانی ١٧ی شـــوباتیان کـــرد کەئەمـــە پێچەوانـــەی نیەتـــی پاکـــی بەشـــێک لەبەشـــداران هیـــچ نییـــە جگـــە لە (خۆپیشـــاندان) ی تەگبیـــر بۆکـــراوی ئۆپۆزســـیۆنی کوردســـتان.

تەشخیســـەکە وابوو ئەم مەحکەمییە لەداڕشـــتن و ڕێوشـــوێنی نمایشـــەکان و ئیدامەپێدان بـــەکادرو دەموچـــاوە دیارەکانـــی هێزەکانی ئۆپۆزســـیۆن و ئینجا قەتیســـمانی لەدەســـتەبژێری حزبەکانـــی ئۆپۆزســـیۆندا کـــە بەئیحتیرافـــەوە هەڵیاندەســـوڕاند، هەمـــوو ئەمانـــە ســـەلمێنەری ئـــەو راســـتییە بـــوو. دروســـتکردنی پەرژینێـــک لەفـــەزای خۆپیشـــاندانەکان و کۆنترۆڵکردنـــی دروشـــم و هوتافەکانیـــش هـــەروا (مانـــۆر)ی تـــا ســـەر خۆنەشـــاردراوەی ئـــەو هێزانـــە بـــوو. ئۆپۆزســـیۆن، خۆشـــی، زۆری نەبـــرد کەخاوەنداریێتـــی لەخۆپیشـــاندانەکان ئاشـــکراکرد. بۆیـــە هەمـــوو هەوڵێـــک بـــۆ پێکگەیشـــتنی نێـــوان نوێنەرانـــی خۆپیشـــاندەران و نوێنەرانـــی دەســـەڵاتی سیاســـی و پەیامەکانـــی پەکخـــران و دواجـــار گەیشـــتن بەوێســـتگەی کۆبوونـــەوە (پێنـــج قۆڵییـــەکان) قەرینـــەو ئاماژەبـــوون بـــەوەی کـــێ خۆپیشـــاندانی کـــردووە هـــەر ئەوانەن

کەدانوستاندن لەسەر چارەسەری دەکەن.

بەڵام قەرینەو ئاماژەکان چەند زەق و حاشا هەڵنەگربن ناکەنە ئیعترافی روون و دانپیانانی راستەوخۆ. بەڕێز سەلاحەدین بەهادین لەئامۆژگاری نامەکەیدا سڵاوی گەنجانی بەشداربووی خۆپیشاندانەکان دەسەنێتەوەو ئەوە دەڵێ کەئەوان بەشداری ئەم خۆپیشاندانە بوون کەدەکاتە ئەوەی ئەوی قەوماوە (خۆڕسک نەبووە)و خۆیان رسک بووەو بەسەخاوەتەوە بەشدارییان تێدا کردووە. ئەوەتا دەڵێت (ئێمە باشمان کرد کە بەجددی و سەخاوەت بەشداری راپەڕینەکەی شوبات و دواترو مەیدانەکانی ئازادیمان کرد).

ئەمینداری یەکگرتوو ئەم دانپیانانە وەک شانازییەک بۆ گەنجان دەگێڕێتەوەو ئەوەش لەشەئنی حزبیدا هەقی خۆیەتی. هەقی خۆیەتی ئەویش ئیتر دوای هەژدە ساڵ لەدامەزراندن خاوەنی (راپەڕین)ی خۆی بێت با ئەو راپەرینە بۆنی (ئیخوانی) لێ بێت تا ئەوەی وەک راپەڕین و شۆڕشەکانی دیکەی کوردستان بۆنی رزگاری و رابوونی نەتەوەیی لێ بێت.

شەئنی حزبی هەقێتی (شانازی) بکات، بەڵام شەئنی گشتی کۆمەڵی کوردەواری و پڕۆسەی سیاسیی دەبێ ئەم ئیعترافە بخاتە شوێنی راستەقینەی خۆی کەدەست تێدا هەبوونی (یەکگرتوو) لەو هەموو قەومانەی پارساڵ روویداو تەلەفی گیانی و مادیی لێکەوتەوە. چونکە لەئەوەڵ رۆژەوە خوێن رژاو سەرشکاو لووت پڕژا. کەئەمانە هەمووی ناونیشانی ئیسلاحی و میانڕەوی نین، بەڵکو دەستەواژەی فەرهەنگی توندوتیژیین و خاوەندارێتی لێی خاوەندارێتییە لەتوندوتیژی و دنەدانی کوشتن و خەسارەتی زۆر.

ئیعتیرافی ئەمینداری یەکگرتوو ئیعترافی تاوانی خوێنڕژان و شەهیدبوون و بریندارابوونی بێ حاسڵی خەڵکە کە دنە دران بۆ خۆپیشاندان و ئامانجیش لەم پەستێنەدا بەهارێکی ئیسلامی و (راستێکەی بەهارێکی ئیخوانییە) کەمەعلومە بەهارە بۆ هەندێک نەک بەهار بێت بۆ ئازادی کوردستان. ئەم سڵاوە جێی شانازی نییە ئەگەر بەرهەم و تێچووەکەی بەپێوەری شەئنی گشتی بپێوین: کە لەسەرەتاوە توندوتیژیی قەومابێت ئیتر ئەمینداری یەکگرتوو پاساوی چی ئەهێنێتەوە کە (ئێمە لەیەکگرتوودا شانازی دەکەین کە بەرپرسیارێتی خوێنی کەسمان لەگەردندا نییە)؟

هەوای بەهاری ئیخوانی لەکەللەی یەکگرتووی داوەو بەئامان و زەمان لێی نایەنە خوار، ئیتر کاژی نەرموونیانی و میانڕەوی جارانیش ناتوانێ ستراتیژیی ئەسڵی

بشارێتەوە. ئەم ئامۆژگاری نامەیە بۆ سڵکردنەوە لەهیچ بەرپرسیارێتییەکی ویژدانی، نیشتمانی و تەنانەت یاسایش ئیعترافێکی بۆ منەتانە وەک شانازی تۆمار دەکات و ئەو گەنجانەی لەو بەهارە یەکگرتووەدا تێداچوون قوربانیی ڕێگەی ئەو هەواو و سەوداسەرییە بوون.

جێی خۆیەتی لێرەدا بپرسین ئایا ئەم ئیعترافە روونە هیچ پەرچەکردارێکی یاسایی بەدوای خۆیدا ناهێنێ؟

٢٠١٢/٢/١٢

بەرپرسیارێتی کاندیدەکانیان و خوێندەوارەکانیان چییە؟

بەرپرسیارێتی کاندیدەکانی گۆڕان، ئەو دەستەبژێرەی تا ئێستا لەناو گۆڕان ماون و ئومێدێکیان بە مۆمە کزەکە هەیە کە بگەشێتەوە لەم شێوازی کەمپینەی حزبەکەیاندا چییە؟

ئەم کاندیدانە کە شەهادەدارو خوێندەواریان تێدایەو کەم و زۆر ئومێدی ئەوەیان هەیە بچنە پەرلەمان بۆ ئەوەی لە شەئنی گشتیدا سیاسەت بکەن و لە دەسەڵاتی تەشریعیدا بەشداربن، چۆن لە پڕوپاگەندەو هێرشی راگەیاندنی حزبەکەیان دەڕوانن کە هەموو سنوورێکی مۆراڵی میدیایی و سیاسیی و هەموو یاسایەکی کۆمسیۆنی بەزاندووە؟

ئەوانە کە دەخوازن لە کوردەواری دوای هەڵبژاردن و کەینوبەینی سیاسیی کوردستاندا خاوەنی ناونیشان و رۆڵ بن قەت لە خۆیان دەپرسن حزبەکەیان بۆ وادەکات؟

بۆ پەلاماری رەفیقەکانی سبەینێیان دەدات لە پەرلەمان و لە حکومەت و لە دامودەزگای سیاسیی وڵاتدا؟

ئەم کاندیدانەی بە رێژەی کەموزۆر خۆیان بۆ نوێنەرایەتی کردن ئامادەکردووە، بۆچی ئەم سیاسەتە چەواشەکارییەیان قبووڵە؟ بۆچی لەسەر تەشهیر و تەهوین و سوکایەتی بە خەڵک و بە هاووڵاتیان و بە سیاسەتی کوردستانیی نایەنە دەنگ. ئایا بەوە دەزانن کە بەرپرسیارێتی گشتی و حزوری کۆمەڵایەتی ئەوان لەو ساتەوە دەست پێدەکات کە ئەم سوکایەتی و بێ نرخکردنەی هەموو شتێک لە راگەیاندنی

حزبەکـەی گۆڕانـەوە دەسـتپێدەکات؟

ئایـا ئــەم بەڕێزانــە دەزانــن کــە گــۆڕان لەوێـوە دەســتپێدەکات کــە ڕەخنــەی ئــەم زمـان و ئـەم سیاسـەتە چەواشـەکارییە بکـەن و قبوولّیـان نەبێـت سـنووری کێبڕکێـی سیاسیی بگاتـە ئاسـتێکی وا ناجـۆر و ناپەسـەند کـە هەمـوو دامودەزگایەکـی ئـەم وڵاتـە سـووک و ریسـوابکرێت؟ ئایا دەزانـن سـبەی ئەگـەر چوونـە نـاو ئـەم دەزگایانـەوە دەچنـە نـاو هەمـان ئـەو دەزگاو دایـەرەو ڕێوڕەسـمەوە کـە لـە میدیـای حزبەکەیانـەوە پەلامـار دەدرێـت؟

بەرپرسـیارێتی ئـەم کاندیدانـەو هـەروا لـە دەرەوەی ئەوانیـش بەرپرسـیارێتی خوێندەوارەکانـی نـاو گۆڕان لێرەوە دەسـتپێدەکات کـە ئـەم زمانـی گـرژی و ئـەم بوختـان و سـوکایەتییە قبـوڵ نەکـەن و رایبگـرن تـا سـبەی خۆشـیان نەکەونـە بـەر هێـرش و پەلامـاری وا کـە هیـچ فەرهەنگێـک ناتوانێـت پێمانـی بسـەلمێنێت ئـەوە ڕەخنـەی سیاسـیی و کەمپینـی هەڵبژاردنـە.

٢٠١٣/٩/١٧

فراكسيۆنی سەوز راستە، بەڵام

ماوەی دیاریکراوی فراکسیۆنی سەوز بۆ کەوتنەکاری پەرلەمان کۆتایی پێهات و هێشتا روون نییە چیتریان پێ دەکرێت، جگە لەئیمزاکانی دوێنێ.

بەڵام ئەوەی مەعلومە ئەوەیە سیاسەت لەکوردستان زۆر لەوە قووڵترە کە فراکسیۆنە خۆشەویستەکەی ئێمە وا رۆمانسیانە بۆی چوون.

سیاسەت لەکوردستان بەدەست جەمسەرە حەریفەکانەوەیەو هێشتا زۆری ماوە فراکسیۆنێکی پەرلەمان بتوانێت بیجووڵێنێت. ئەمەش مانای ئەوە نییە هەڤاڵەکانی فراکسیۆنی ئێمە سیاسەت نازانن، یان بەڕێزەکانی فراکسیۆنەکانی تر باشتری لێ دەزانن.

بەڵکو لەبەرئەوەیە فراکسیۆنەکانی تر، بەژمارەی زۆرو کەمی کورسییانەوە، فراکسیۆنی ئەو حزبانەن کەسەرکردایەتییەکەیان پێیانوایە دۆخیان لەدۆخی یەکێتی باشترە تا ئەو رادەی ئەندامانی فراکسیۆنە پەرلەمانییەکەیان لەدەرەوەی بڕیاری سیاسیی وان، مافی هیچ ئیجتهادێکیان نییە.

بەو حاڵەشەوە فراکسیۆنی سەوز دەستخۆشی ئیجتهادو هەنگاونانی بەر دەکەوێت و دەشێ بڵێین ئەمەی ئەمان کردیان کاری راستی دیموکراسیی پەرلەمانییە. بەڵام بەداخەوە ئەوەی فراکسیۆنەکانی تر کردیان کاری راستترە، راستتر بەمانای ئەوەی بەدەردی جەمسەرگیرییە سیاسییەکەی ئەمڕۆی کوردستان دەخوات و (واقیعی) ترە.

راستێکەی ئەمە تێڕوانینێکی رۆمانسییە ئێمە بێین فراکسیۆنەکانی دیکەی پەرلەمان بخەینە بەردەم بژاردەی بەقسەنەکردنی سەرکردایەتیی حزبەکانیانەوە، چونکە ئەمە

مەگەر لەدیموکراسییە تۆپ و نموونەییەکاندا بکرێت، لەوێش رەنگە بۆیە وا دەکرێت، چونکە حزبەکە بەسەرکردایەتییەوە دەچێتە پەرلەمان و حکومەتەوە.

ئەم تێڕوانینە رۆمانسییەی هەڤالانمان لەفراکسیۆن و تەیفێکی باش لەئەندامانی یەکێتیش زادەی ئەو زوڵم و زۆرەیە کە لەدە ساڵی رابردوو بەرامبەر فراکسیۆنەکانی پێشووی یەکێتی کراوە، وەختێک تانە لەسەربەخۆیی پەرلەمانتارانی یەکێتی و (هی پارتیش) دەدرا، گوایە بێ حزبەکەیان پەنجە بەئاودا ناکەن.

بەڵام هاوڕێ خۆشەویستە متمانە پێدراوەکانی گەل لەفراکسیۆنی سەوز، بەخوا ئەوە زوڵمێک بوو لەهاوپیشەکانی پێشووتان، لەخولەکانی پێشووی پەرلەمان، دەکرا. ئەوە کارتێک بوو لەفەزای سیاسیی چەند ساڵی رابردوودا لەدژی ئەوان و یەکێتی بەکار هات و بەدەردی ئەو رۆژگارەی ئەو خوارد. بەو کارتەو چەند کارتێکی هاوچەشنی وا دەیان هەزار دەنگی (حەڵاڵ) کۆکرایەوەو ئەسڵی مەسەلەکەش نە سەربەخۆیی فراکسیۆنی پەرلەمانی و نە دیموکراسییەکی زیاتری ناو فراکسیۆنەکانی پەرلەمان بوو، ئەسڵی مەسەلەکە دامەزراندنی جەمسەری سیاسیی تازەبوو کەهەقی هەموو تەیارێکی سیاسییە، بەڵام هەقێکە دەبوا بەهەق بەدەست بێت نەک بەباتڵی ئەوەی (فراکسیۆنی یەکێتی و پارتی سەربەخۆ نین).

ئەوەی جاران ئەو تانەیەی لەفراکسیۆنەکانی یەکێتی دەدا دەیزانی سەربەخۆیی فراکسیۆنەکانی پەرلەمان وەهمێکی گەورەیە، بەڵام بەو وەهمە دەنگی برد، ئێستاش چونکە دەنگی هەیە بێ دەنگی لێ کردووەو جوابی فراکسیۆنی سەوزیش ناداتەوە.

بڕواکردنی ئێوە بەوەی فراکسیۆنەکانی تر دەتوانن سەربەخۆ بن وەک ئەو باوەڕە رۆمانسییەی جارانی ئێمەی رۆژنامەنووسە کەپێمانوابوو دەشێ رۆژنامەیەک سەربەخۆ بێت.

٢٠١٤/٣/١٩

بەرنامەی راستگۆو دروشمی خەیاڵپلاوی

کەمپینــی راســت و دروســت بــۆ هەڵبــژاردن ئەوەیــە لیســتە بەشــداربووەکان دروشــم و بەرنامــەی وا دابنێــن کــە واقیعــی و ئیمکانــی جێبەجێکردنــی هەبــێ و لەگــەڵ یاســا و دەســتوور، هــەروا لەگــەڵ سروشــتی ئــەو دەزگا هەڵبژێــردراوەدا بگونجێــت، کــە بڕیــارە نوێنــەرە هەڵبژێــردراوەکان، دوای وەرگرتنــی متمانــەی کۆمەڵانــی خەڵــک، کاری تێــدا بکــەن.

دروشــم و بەرنامــەی واقیعــی یــان دروشــم و بەرنامــەی خەیاڵپــلاوی و چەواشــەکاری خاڵــی دەســتپێکردنی ڕێزگرتــن یــان ڕێزنەگرتنــە لەهۆشــیاری و ئیــرادەی دەنگــدەر. چونکــە چەواشــەکاری جگــە لــەوەی گــزی و فزییــە لــە دیموکراســی، گەمەکردنیشــە بەعەقڵــی خەڵکــی، وەک بڵێــی خەڵکــی تەجرەبەیــان نەبینیبێــت، یــان هەڵبژاردنەکانــی پێشــوویان دەرس و دەور نەکردبێتــەوە.

دروشــم و بەرنامــەی واقیعــی ئــەو دروشــمە نییــە بەڵێنــی ســۆزدارەکی بــە خەڵــک دەدات لەســەر بنچینەیــەک لەگــەڵ واقیــع و ئیمکانیاتــی بەردەســت و تەنانــەت یاساشــدا ناگونجێــت، بەڵکــو دروشــمی واقیعــی ئەوەیــە پــڕ بەپێســتی قۆناغەکــە و سروشــت و ســنووری هەڵبژاردنەکــە بێــت. بــۆ نموونــە هەڵبژاردنــی ئەنجومەنــی نوێنەرانــی عیــراق بۆمــاوەی چــوار ســاڵە، هــەر هێزێــک بەڵێنێکــی قەبــە بــدات بەســەد ســاڵ ئیمکانــی بەدیهاتنــی نەبێــت مانــای وایــە ئــەو هێــزە فێــڵ لــە خەڵــک دەکات یاخــود ڕەنگــە بــە نیــازی ئــەوە بێــت ســەد ساڵی لەڕێی تەنهــا یــەک هەڵبژاردنــەوە حوکــم بــکات و ئیــرادەی گــەل زەوت بــکات. یــان بــۆ ئەنجومەنــی پارێزگاکان هێزێــک بەڵێنــی درۆینــە بــدات لەســەر

گەڕانەوەی کەرکوک بۆ سەر هەرێم لە کاتێکدا لە سەڵاحیاتی ئەنجومەنی پارێزگاکانی هەرێمدا نییە بڕیاری وا بدات کە پەیوەندیی بە دەستوور و مادەی ١٤٠ و ململانێی نێوان بەغدا و هەرێمەوە هەیە.

یانی چی لیستێک هەبێ بەڵێنی ئەوە بەخەڵکی بدات بەڕێوەبەرایەتیی پاسپۆرت و مانەوە یان هەندێک بەڕێوەبەرایەتی لە قەزاکاندا بکاتەوە لە کاتێکدا بەشێک لەدامودەزگاکانی وڵات پەیوەستە بەحکومەتی فیدراڵەوە، مەگەر حکومەتی کوردستان و حکومەتی بەغدا پێکەوە بڕیار لەسەر پێویستی یان دەسەڵاتی کردنەوەی ئەمجۆرە دامودەزگایانە بدەن.

لیست هەیە بەڵێنی دەسەڵاتی لامەرکەزی دەدات لە کاتێکدا هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان لەسەر بنچینەی یاسای هەڵبژاردنەکانی هەرێم دەکرێت کە سەڵاحیاتی هەر ئەنجومەنێکی پارێزگای دیاریکردووە.

یاسای ئەنجومەنی پارێزگاکانیش لەئەنجومەنێکی دیکەی هەڵبژێردراوی گەلەوە دەرچووە کە (پەرلەمانی کوردستان) گوایە دەبێ هەر لیستێک بە یاسای هەڵبژاردن لیست پێک بێنێت پابەندی ئەو یاسایەش بێت. پاشان لە هەرێمێکی وەکو کوردستاندا کە خۆی بەشێکە لە حکومەتێکی فیدراڵی چۆن دەبێت دروشمی وا پەرتکەر بەرز بکرێتەوە کە ئیرادەی نەتەوەیی کورد بەش دەکات و دوو ئیدارەیی و سێ ئیدارەیی سیاسیی بەرهەم بێنێت؟ چ هێزێکی دەربەست و نیشتمانی لەقۆناغی هێشتا تەواونەبوونی رزگاریی نیشتمانیدا بە بیانووی سەڵاحیاتی ئیدارییەوە ئاوەها وڵاتەکەی قاش، قاش دەکات و دەیکاتە کانتۆنی قەڵەمڕەوی بۆ ئەم حزب و ئەو بزووتنەوە؟ ئەمە فێڵکردنە لە جەماوەر کە بێگومان بە دەست گەلێک دیاردەی مەرکەزیەتی ئیدارییەوە، بۆ مامەڵەی رۆژانە، گیریان خواردووە. لە کاتێکدا یاسای ئەنجومەنی پارێزگاکان سەڵاحیات و دەسەڵاتی نوێی داوە بە پارێزگاکان کە ئیتر زۆر لە کێشەکانی رۆژانەو کێشەکانی تایبەت بە خزمەتگوزاری و ئاوەدانی چارەسەر دەکات. بێگومان هەر ئەنجومەنێک ئەو سەڵاحیاتە تازانەی بەکار بێنێت زۆر لە پێویستی ئیداری و سەڵاحیاتەکانی بەدەست دەهێنێتەوە بەجۆرێک نە وەکو جاران مەرکەزیەتی توند دەبێت و نە پێویستیش دەکات بە ناوی لامەرکەزیەتەوە دەوڵەتێک لەناودەوڵەت، یان چەند هەرێمێکی فیدراڵی لەناو تاکە هەرێمێکی فیدراڵی عیراقدا دروست بکرێت.

لیستی واش هەیە بەڵێنی سزا و پاداشتی وا دەدات کە هەمووی لە سەڵاحیاتی

دادگا و دەسـەڵاتی دادوەری و یاسـا کارپێکراوەکانـەو لایەنێـک بـە تەنیـا ناتوانێـت بڕیاریان لـێ بـدات، بەڵـکـو دەسـتوورو یاسـاو سـەلاحیاتی دامـودەزگای نوێنەرایەتـی هەڵبژێـردراوی پەرلەمـان یـان تەنانـەت دەسـەڵاتی ریفراندۆمـی میللییـە کـە ئەوانـەش رێوشـوێنی خۆیـان هەیە .

ئایـا باسـی ئـەو لیسـتانەش بکەیـن کـە بەڵێنیـان بەڵێن نییـە، بەڵکو موژدەی بەهەشـتە لەسـەر زەوی لـە کاتێکدا بەهەشـت و دۆزەخ و دابەشـکردنی خەڵـک بەسـەر هەردووکیانـدا لـە ئیـرادەی کونفەیەکونـی خـوای گەورەدایـە، نـەک ئـەو لیسـتانەی ژمـارەی لیسـتیان لـە کۆمسـیۆنێکی سـەرزەمینی وەکـو کۆمسـیۆنی هەڵبژاردنەکانـەوە وەرگرتووە!

بـە تێکڕایـی هەندێـک بەرنامـە جگـە لـە دانانـی بنمچێکـی خەیاڵـی بـۆ بەڵێنـەکان جۆرێـک لـە شاشـیی و پێنەگەیشـتووی پێوەیـە کـە وا لـە مـرۆڤ دەکات بپرسـێت گەلـۆ ئەمانـە لـە نەزانییـەوە وا دەکـەن، یـان خەڵـک بـە نـەزان تێدەگـەن؟

٢٠١٤/٤/٨

چی لە دەنگەکانمان دەکەین؟

پرسیاری جەوهەری دوای هەر هەڵبژاردنێک بۆ هەر هێزێک کە بە سەربەرزی لێی دێتە دەرەوە ئەوەیە چی لە دەنگەکانی دەکات؟ چۆن لە پرۆسەی سیاسیی دوای هەڵبژاردندا تەوزیفی دەکات؟ چۆن وا دەکات ئەو متمانەیەی دەنگدەرانی پێیان داوە، بە بەرنامە و سیاسەت و ناسنامەی ئەویان داوە، بپارێزێ و لە شوێنی خۆیدا بیانخاتە گەڕ. ئەم پرسیارە بۆ یەکێتی، مانای دووقاتی هەیە. چونکە یەکێتی، چەندین وێستگەی هەڵبژاردنی بە ئاکامی جۆراوجۆرەوە تێپەڕاندووە. جارێ بە تەنیا (هەڵبژاردنی ١٩٩٢)، چەندجار بە هاوپەیمانی (سەرەتای ٢٠٠٥- کۆتایی ٢٠٠٥ – ٢٠٠٩- ٢٠١٠)و دووجاریشە بە تەنیا (٢٠١٣– ٢٠١٤) کە ئاکامەکانی ئەم هەڵبژاردنانەش جیاواز بوون و بەگوێرەی ئەزموونیش ئاکامی مامەڵەی یەکێتی لەگەڵ دەنگەکانی جیاواز بووە، لەم تاقیکردنەوەیەشدا بێ کەموکوڕیی نەبووین. دەبێ ئەو کەموکوڕییە ببنە ئەزموون بۆ ئێمە تا هێزی دەنگدانمان بپارێزین. بەو جۆرەی لەگەڵ سروشتی دەنگدەری یەکێتیدا دەگونجێت.

دەنگدەری یەکێتی گلەیی لە یەکێتی ناکات لەسەر جێبەجێکردنی بەرنامەکەی، چونکە دەزانێ لەم بازنەیەدا یەکێتی راستگۆ بووە لە گفتوکرداردا، دەنگدەری یەکێتی گلەیی ئەوەی لە یەکێتی هەیە کە لەبەر خاتری ئاشتی سیاسیی و کۆمەڵایەتی زیاد لە پێویست گیانی لێبووردەیی هەیە لە هاوپەیمانێتی و مامەڵەی سیاسیدا، ئەمەش خاڵێک بوو نەیارانی یەکێتی، دوای جیابوونەوەیان، کاریان لەسەر کردو گەورەیان کردەوە. ئەو دوای چیرۆکەکە لای هەمووان ئاشکرایە.

کەواتا پرسیارەکە رەوایە، یەکێتی چی لە دەنگەکانی بکات؟

سەرەتای وەفاداری بۆ دەنگەکان گەڕانەوەیە بۆ ڕێککەوتنەکانی یەکێتی، ئەوانەی نرخی زۆری لەسەر دانا و کاتێتی دەستکەوتەکانی وەربگرێت.

بۆ نموونە: گەڕانەوەی دەستوور بۆ پەرلەمان ئەگەر بۆ خەڵکی تر کەرەستەی هەڵبژاردن بوو بێت، ئەوا بۆ یەکێتی بابەتێکی جەوهەرییە. کوردستانیی دەستووریی، یەکێتی و هەموو حزبێکی دیموکراتی وەک یەکێتی، لە پیلانگێڕی دەپارێزێ و لێناگەڕێ دیاردەکانی قۆناغی ئینتیقالی ببنە داو بۆ داماڵینی هێزی مێژوویی یەکێتی، بەڵکو یارمەتی دەدات کە وزەی هەموو لایەنەکان بە نەرمی و هێمنی بچێتە خزمەت دامەزراوە دەستوورییەکانەوە. کوردستانێکی دەستووریی لە حکومەت و پەرلەمان و دامەزراوەکانی تردا دەبێتە مەرجەع و ناوبژیوان بۆ هەمووان و لێناگەڕێت دیموکراسی و گەمەی سیاسیی بۆ پاشقولگرتن لە هێزە ڕەسەنەکان و هێزە تازەکانیش بەکار بێت.

کوردستانیی دەستووریی دەتوانێ جێی هاوپەیمانێتییەکانیش بگرێتەوە کە هەندێک جار دەبێتە خۆرەی نەمانی ناسنامەی هێزەکان.

هاوپەیمانێتییەکانی جاران بۆ کاتی خۆیان باش بوون، ئیتر لەمەودوا ڕێککەوتن لە سایەی دەستوورو دامەزراوەکانی سایەی دەستووردا دەتوانێت پەیوەندیی نێوان هێزە براوەکان ڕێکبخات بێ ئەوەی ناسنامەو بەرنامەی کەس کاڵببێتەوە.

خاڵی دووەم لە خاوەندارێتی بۆ دەنگەکان ئەوەیە هێزی تەفاوزی یەکێتی پێ دەوڵەمەند بکەین، بۆ هەموو ئاستەکانی حوکمڕانی: لە ئەنجومەنی پارێزگاکان، لە حکومەتی کوردستان، حکومەتی عیراق و ئیدارەی پارێزگاو قەزاکانی ناوچە دابڕێنراوەکان. یەکێتی دەبێ یەک پاکێجی بۆ هەموو ئەو دامەزراوانە هەبێ و لەگەڵ هێزەکانی تردا داکۆکی لە بەشی دەنگدەرەکانی بکات. ئەمەش دەکرێ بابەتی نووسینێکی سەربەخۆ بێت، بەڵام هێندە هەیە دەبێ یەکێتی بزانێت کە دەنگدەران چەند وەفاداربن و چانس بدەنەوە بە حزبەکەی خۆیان، هێندەش دەنگدەری هوشیارن و لەسەر متمانەی خۆیان بە جواب دێن.

بۆ ئەو سەرنجەش گرنگە وا حیسابی دەنگدەرەکانی هەرێم، ناوچە دابڕێنراوەکان و تەواوی عیراقیش بکەین کە هەموویان دەنگدەری سەنگینن، پلەبەندی بۆ دەنگدەران ناکرێت. تەنانەت ئەگەر دەنگدەرێکمان لە بەسرەش هەبێت دەبێ بە خزمەتی دیاریکراو پاداشتی بدەینەوە. نەبوونی نفوزی سیاسیی یان قانوونی و ئیداری لە هەندێک ناوچەدا نەکەینە بیانووی بەجێهێشتنی دەنگدەرەکانمان لەبەر ڕەشەبای قەدەری لایەنە سیاسییەکانی تردا.

٢٠١٤/٥/٤

نمایشەکەی پەرلەمان

نمایشـەکەی کۆتایـی هەفتـە لەپەرلەمـان نمایشـێکی سیاسـیی بـاش نەبـوو، نازانـم تەکلیفـە یاسـاییەکەی چۆنـە؟ بـەڵام لەبـاری سیاسـییەوە دیمەنێکی باشـی لەسـەر چـوار سـاڵی داهاتـووی پەرلەمـان نیشـان نـەدا. مەسـەلە ئـەو نوکتەیـە نییـە کـە زۆرینـە لـە دژی کەمینـە ماندەگـرن. ئەمـە دیوێکـی کۆمیـدی دراوێکـی تراژیدییـە، تراژیدیـای ئـەوەی چەنـد فراکسـیۆنێکی پەرلەمـان هیـچ دۆسـتێیەک یەکیـان نەخـات ئـەوە نەبـێ پەرلەمانتارانـی یەکێتـی لـە گۆشـەیەکدا گەمـارۆ بـدەن. ناڵێـم ململانێـی پەرلەمانیـی خراپـەو ناشـڵێم فراکسـیۆنی سـەوزی یەکێتـی هەمـوو شـتێکی راسـت و تـەواوە، بـەڵام لەچـاو خراپـی دیمەنـی مانگرتنەکـەو ئاماژەکانـی پشـتەوەی، فراکسـیۆنەکەی یەکێتـی فریشـتەن، باڵیـان گرتـووە.

بۆچی دیمەنی مانگرتنەکە خراپ بوو؟

چونکـە وا دەهاتـە بەرچـاو فراکسـیۆنی جارانـی کوردسـتانی، فراکسـیۆنی هاوبەشـی (یەکێتـی+ پارتـی) شـوێنی خـۆی بـۆ فراکسـیۆنی هاوبەشـی (پارتـی+ ئۆپۆزسـیۆن) چـۆڵ کردبێـت. ئەگـەر فراکسـیۆنەکەی جاران مەنتیقـی خـۆی لەیەک لیسـتی هەڵبـژاردن و پێکەوەیـی لـە حوکمڕانییـەوە وەرگرتبێـت، ئەمـەی تازەکـە (پارتـی+ ئۆپۆزسـیۆن) ناجـۆر دەهاتـە بەرچـاو، چونکـە (یەکێتـی و پارتـی) پێکـەوە بـوون لەبەرامبـەر سـێ فراکسـیۆنی ئۆپۆزسـیۆندا. ئـێ خـۆ لـە پەرلەمانـی تـازەدا وا بڕیـارە هەمـووان بەشـداری حکومـەت بکـەن و کـەس بەمانـای ئۆپۆزسـیۆن و میتنـگ و مانگرتـن لـە کایـەدا، بـە یەکگرتوویـی، نەمێنێتـەوە.

یەکێتی لە ئۆپۆزسیۆن نییە، بۆچی چوار فراکسیۆنی پەرلەمانی (پارتی+ گۆڕان و یەکگرتوو و کۆمەڵ) وا دێنە بەرچاو کە یەک بن و لە هەمبەر ئۆپۆزسیۆنێکی نارازیدا راوەستابن؟

پارتی و (گۆڕان+ کۆمەڵ+ یەکگرتوو) لە ئۆپۆزسیۆنا نین تا یەکێتی لە خۆیان جیابکەنەوە و وەک دەسەڵاتێکی خاوەن (١٨٠) کورسی لە هەمبەریدا مانبگرن.

کەس ئۆپۆزسیۆن نییە، گشتیان روو لە حکومەتن، ئیتر ئەم فراکسیۆنانە لە دژی کێ گەلەکۆمەکێ دەکەن؟

بە پێچەوانەوە، ئەوەی کە هەمووان دەبنە حکومەت و کەس وەک فراکسیۆن نابێتە ئۆپۆزسیۆن، دەکرێ بێتە دەرفەتێک تا پەرلەمانتاران، لە دەرەوەی جەمسەرگیری سیاسیی جاران، هاوکارو پشتیوانی یەکتری بن، چەند دەستەیەکیان لە هەموو فراکسیۆنەکان، پێکەوە، پرۆژەیان هەبێ، رەخنەیان هەبێ. چەند دەستەیەکی دیکەشیان لە هەموو فراکسیۆنەکان رەخنەی تر و پرۆژەی تریان هەبێت. نەمانی دوو جەمسەری (فراکسیۆنی ئۆپۆزسیۆن و فراکسیۆنی دەسەڵات) باشترین دەرفەتە بۆ ئەوەی، لە دەرەوەی سەنگەربەندی سیاسیی، پەرلەمانتارەکان خاوەنی خۆیان بن و پەراوێزی سەربەخۆییان زیاتر بێت. ئەوەی تائێستا بینیومانە شوێنگۆڕکێیە لە جەمسەرە سیاسییەکان بێ ئەوەی هەلومەرجی بابەتی ئەم جەمسەرگیرییە لە ئارادا بێت، چونکە کوردستان رووی لە تەوافوقێکی سەرتاسەرییە.

پەرلەمانتارانی مانگرتوو و ئەوانەشی مانیان نەگرتووە گەرەکە لە خۆیان بپرسن بۆچی، لەم چەند کۆبوونەوەیەدا، بە رێکەوتیش دوو پەرلەمانتاری گۆڕان لەگەڵ سیانی یەکێتی یەکیان نەگرتووە لەئاستی پرسێکداو دووانی کۆمەڵ و سیانی یەکگرتووش، لە هەڵوێستێکی تردا، لەگەڵ شەش پەرلەمانتاری پارتی هاوڕا نەبوون؟ ئایا ئەم نمایشە دژوارترە لە نمایشی مانگرتنی زۆرینە لەداخی کەمینەدا؟ دوایی زۆرینەی چی؟ وا زانیمان گۆڕان و پارتی پێکەوەن، ئەدی بۆچی، بە سوودفە، کۆمەڵ و یەکگرتووش هەمان رێی پێکەوەییان قبوڵ کردووە؟

ئایا ئەمانە زۆرینەی حوکمڕانن لەبەرامبەر کەمینەیەک کە سبەی یان دوو سبەی ئەویش دەچێتە حکومەتەوە؟ ئەمە بەڵگەی هیچ نەبێ بەڵگەی ئەوەیە ئەوانی تر، نەک یەکێتی، تا ئێستا لەسەردەمی شەڕی ساردی دوو ئیدارەییدا دەژین، چونکە ناتوانن تەجاوزی پێگەکانی پێشوویان بکەن، مەگەر بەدەستە جەمعی نەبێت؟!

پەرلەمان بۆ کارایی و بزێوی خۆی ئەو نمایشەی نەگەرەکە، بەڵکو هاوئاهەنگی

نێـوان فراكسـیۆنەكان و پەرلەمانتارانـی تێپـەڕی فراكسـیۆنەكانی گەرەكـە، و گەرنـا بـەم نەفەسـەوە ئەگـەر سـەرۆک وەزیـران یـان جێگرەكـەی یـان وەزیرەكانیـش بانگهێشـت بكرێن بـۆ پەرلەمـان، ئیـرادەی موحاسـەبەكردنیان ئیفلیـج دەبـێ، چونكـە بـەم جەمسـەرگیرییەوە هـەر فراكسـیۆنە و داكۆكـی لـە وەزیـری خـۆی دەكات و هیچـی تـر.

ئەگـەر نمایشـەكەی شـەوی پێنجشـەممە بـۆ ئـەوە بێـت پەرلەمانێكـی جیـاواز ببینیـن ئـەوا دەبـێ بێژیـن دەقەكـە كـرچ و كاڵ بـوو، بەشـی داسـتانێكی درامـی نەدەكـرد.

٢٠١٤/٥/١٦

راپۆرتێکی شرۆڤەیی
لەسەر ئاکامی هەڵبژاردنەکان

ئەنجامــی هەڵبژاردنــی ئەنجومەنــی نوێنەرانــی عیــراق لەلایــەن کۆمســیۆنی بــاڵای هەڵبژاردنەکانــەوە راگەیەنــدرا، کــە دەکــرێ بەگوێــرەی ئــەم ئاکامانــە، خوێندنــەوەو شـرۆڤەیەکی سـەرەتایی بـۆ بکرێـت، لەکاتێکدا کـە لەسـەر ئاسـتی کوردسـتانی ژمـارەی سـەرجەم لیسـتەکانی کـورد دەکاتـە ٦٢ کورسـی، ئەمـەش لێـرەدا بەڵگـەی ئەوەیـە ئەگـەر هێـزە کوردسـتانییەکان بەیـەک ناونیشـانەوە هاوپەیمانیـی پێکبهێنـن، ئـەوا دەبنـە بـراوەی دووەمـی هەڵبژاردنەکـەی عیـراق لـەدوای دەوڵەتـی یاسـاوە، کـە پاڵپشـت بەدەنگەکانـی، بەتەمایـە کابینـەی حکومەتـی نوێـی عیـراق پێکبهێنێـت.

ئەگەر عیراق یەک بازنە بووایە

ئـەم ئەنجامانـە ئـەو پرسـیارەش دێنێتـە پێشـەوە کـە ئەگـەر کـورد لەتێکڕای پارێزگاکانـدا بەتایبـەت لەناوچـە دابڕێنراوەکانـدا بەیـەک لیسـت بەشـداریی بکردایـە، ئەگـەری ئـەوە هەبـوو ژمـارەی کورسـییەکانی کـورد زیاتربووایـە لـەوەی کـە ئێسـتا بەدەسـتهاتووە، چونکـە ئـەوکات دەنگـی گـۆڕانو یەکگرتـووی ئیسـلامیو کۆمەڵـی ئیسـلامیش لەناوچـە دابڕێنـراوەکان دەهاتـە سـەر دەنگـی کـوردو بێگومـان بەمــەش کورسـیی زیاتـری بـۆ کـورد مسـۆگەر دەکـرد، ئەمــە بەچاوپۆشـین لـەوەی کـە ئەگـەر سیسـتمی هەڵبـژاردن لەعیراقـدا عیراقـی بەیـەک بازنـەی هەڵبـژاردن حسـاب بکردایـە، ئـەوا ژمـارەی کورسـییەکانی کـورد زیاتـر دەبـوون، چونکـە لەبەغـداو سـەلاحەدینو زۆر شـوێنیتریش کـورد دەنگـی هێنـاوە، بـەڵام ئـەو دەنگانـە بەهەدەرچـوون، لەبەرئـەوەی بەگوێـرەی ناوچەکانـی خۆیـان کورسـییان دەسـتگیر نەبـووە.

یەکێتی، یەکەمی ناوچە دابڕێنراوەکانە

ئەگەر سەیری نەخشەی هەڵبژاردنەکان بکەین، بەگوێرەی ئەوەی کە لەکوردستاندا هەیە، «کوردستان لێرەدا مەبەستمان هەرێمی دانپێدانراوی رەسمیی کوردستانە بەگوێرەی دەستووری عیراق»، مەبەستمان ناوچە دابڕێنراوەکانی دەرەوەی هەرێمی کوردستانە کە کوردستانی باشوور پێکدەهێنن، ئەگەر ئەوە لێکبدەیتەوە، ئەوا بەم شێوەیەی خوارەوە دەبێت: لەسەرتاسەری کوردستاندا پارتی ٢٥ کورسی، یەکێتی ٢١، گۆڕان ٩ کورسی، یەکگرتوو ٤ کورسی، کۆمەڵ ٣ کورسی.

ئەگەر بەپێی هەرێمی کوردستانو ناوچە دابڕێنراوەکانیش دابەشی بکەین، ئەوا یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان یەکەمی ناوچە دابڕێنراوەکانە بە١٠ کورسی، کە بریتین لەدوو کورسی موسڵ، شەش کورسیی کەرکوک، دوو کورسیی دیالە. لەدوای ئەویش پارتی دیموکراتی کوردستان دێت کە هەشت کورسی بەدەست هێناوە شەش لەموسڵو دوو لەکەرکوک، ١٨ کورسییەکەی کورد کە بەدەستیهێناوە، یەکێتیو پارتی بەدەستیان هێناوە لەناوچە دابڕێنراوەکان. ئەگەر بێینە سەر هەرێمی دانپێدانراوی کوردستانیش بەم شێوەیەیە: پارتی ١٦ کورسی بەدەست هێناوە، یەکێتی ١١ کورسی بەدەست هێناوە، پارتی لەهەرێمی کوردستانی دانپێدانراودا یەکەمە، دووەم هێز یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دێت، ئەمەش مانای وایە یەکێتی پێش هێزەکانی تری دایەوە بەبەراورد بەهەڵبژاردنەکانی ساڵی ٢٠١٠ بۆ پەرلەمانی عیراق، لەدوای ئەوانیش گۆڕان دێت کە ٩ کورسییەکەی تەنها لەناوچەکانی هەرێمی کوردستان بەدەستهێناوە، ئینجا دوای ئەویش یەکگرتوو دێت هەر چوار کورسییەکەی خۆی لەناوچەکانی هەرێمی کوردستان بەدەست هێناوەتەوەو دوای ئەوە کۆمەڵی ئیسلامییە ئەویش ٣ کورسییەکەی لەناوچەکانی هەرێمی کوردستان بەدەستهێناوە.

بۆچی گۆڕانو یەکگرتوو کۆمەڵ دەنگیان نەهێنا؟

ئەگەر ئەم نەخشەیەی هەرێمی کوردستان لەگەڵ نەخشەی ناوچە دابڕێنراوەکان بەراورد بکەین، بەم شێوەیە دەردەچێت: جیاوازی نێوان یەکێتی لەهەرێمی کوردستان لەگەڵ پارتی چوار کورسییە لەقازانجی پارتی، جیاوازیی نێوان کورسییەکانی یەکێتیو پارتی لەناوچە دابڕێنراوەکان دوو کورسییە، ئەگەر بەراوردێکی دیکە بکەین، بابەتی ئەوەی کە یەکگرتوو و کۆمەڵو گۆڕان هیچ کورسییەکیان لەناوچە دابڕێنراوەکان

بەدەست نەهێناوە بابەتێکی سەرنج راکێشە، ئەویش لەبەر ئەم هۆکارانە:

یەکەم- بەڵگەی ئەوەیە کە هەرسێ هێزەکە لەدوای راپەڕینو دامەزراندنی حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە دروستبوون، یەکگرتوو لەساڵی ١٩٩٤، کۆمەڵی ئیسلامی ساڵی ٢٠٠١، گۆڕانیش ساڵی ٢٠٠٩ ، هەرسێ هێزەکە تەنها لەناوچەکانی هەرێمی کوردستانی دانپێدانراوی دەستووریدا کورسی بەدەست دەهێننو حزوریان هەیە، لەناوچە دابڕێنراوەکانیش کە ناوچەی کێشەی نەتەوەیی کوردنو ململانێی نەتەوەی کوردیان تێدایە، ئەوان نەیانتوانیوە کورسی بەدەست بهێنن، ئەمەش بەڵگەی ئەوەیە ئەم سێ هێزە، هێزی دروستبووی دوای راپەڕینن، تەنها لەکەشوهەوایەکدا کە دەسەڵاتی سیاسیی کورد تێیدا یەکلایی بۆتەوە.

ئینجا توانیویانە کورسی بەدەستبهێنن، ئەمەشیان بابەتێکە جێگای سەرنجو لێکۆڵینەوەیە کە چۆن ئەم هێزانە ناتوانن هەرێمی دانپێدانراوی کوردستان تێپەڕێنن، واتە هێزی دروستبووی دوای قۆناغی رزگاریی نیشتمانین لەم بەشەی هەرێمی کوردستانداو حزورێکی ئەوتۆیان نییە لەناوچە دابڕێنراوەکان، بۆیە خەڵک دەنگی پێنەداون، خاڵی دووەمی سەرنجڕاکێش ئەوەیە کە کۆمەڵو یەکگرتوو پێکەوە کە خیتابێکی ئیسلامییان هەیە، نەیانتوانیووە لەو ناوچە دابڕێنراوانەدا قەناعەت نە بەعەرەبو نە بەتورکمان بکەن کە بەجۆرێک لەجۆرەکان دەنگیان پێبدەن، چونکە ئەمانە خیتابێکی ئیسلامیانەیان هەیە کە دەتوانێت تەجاوزی پرسی نەتەوەیی بکات، لەبەرئەوەی حزبەکانیشیان کوردین دەیانتوانی مەسەلەی ئایین بەشێوەیەکی باشتر تەوزیف بکەن بۆ قازانجی کورد، بەڵام دیارە مەسەلەکە لەکەرکوکو ئەو ناوچە دابڕێنراوانەدا چونکە نەتەوەییە، ئەمانە نەیانتوانیوە هیچ حزورێکیان لەناو تورکمانو عەرەبو بەتایبەتیش لەناو تورکمانی سوننەدا هەبێت کە تورکمانی سوننە بەجۆرێک لەجۆرەکان موعتەدیلتریشن بەتایبەتی ئەگەر ئیسلامی بن. ئەمەش بەڵگەی ئەوەیە کە خیتابە ئیسلامییەکەشیان بۆ ناوچە دابڕێنراوەکان هیچ کاریگەرییەکی لەسەر عەرەبو تورکمان دانەناوەو تائێستا هێزە ئیسلامییەکانی کورد نەیانتوانیووە ئەو قاوغە تێپەڕێننو حزوری ئیسلامیی خۆیان بەقازانجی مەسەلەی کورد بخەنەگەڕ، بەپێچەوانەوە دەبینین یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان وەکو حزبێکی نەتەوەیی دیموکراتخواز، توانیوێتی هەندێک دەنگی تورکمانو عەرەبیش بەدەستبهێنێت لەڕێگەی خزمەتگوزارییەکانی پارێزگارێکی وەکو دکتۆر نەجمەدین کەریم-ەوە کە توانیویەتی دڵی بەشێک لەعەرەبو تورکمانەکانیش بەلای یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانو

بزووتنــەوەی رزگاریخوازیــی گەلــی کوردســتاندا رابکێشــێت.

یەکێتی ناوەکەی خەسار نەکردووە

لەکەرکــوک کــورد هەشــت کورســی بەدەســتهێناوەو تورکمــان دوو و عەرەبیــش دوو کورسییان بەدەستهێناوە، کورد بەتەنیا دووقاتی عەرەبو تورکمانی هێناوە، ئەوەش بەڵگەی کوردستانێتی کەرکوکەو دەبێت لەمەودوا دوور لەڕاستەو پرگاڵی ئەمریکاو هاوپەیمانان لەگەڵ مەسەلەی چارەنووسی کەرکوکدا مامەڵە بکەن.

خاڵی سەرنجڕاکێش تر لەمە چییە، ئەگەر سەیری ئەنجامەکانی ناوچە دابڕێنراوەکان بکەینو سەیری هەموو ئەنجامەکانی هەموو هەرێمی کوردستانیش بکەین پێکەوە، دەبینین یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان تاکە هێزە کە کورسی لەهەموو شوێنەکانی کوردستان بەدەستهێناوە، لەگەرمیانو کوێستان، لەهەرێمی کوردستانو ناوچە دابڕێنراوەکان، لەکاتێکدا پارتی لەخانەقین کورسی بەدەستنەهێناوە، بەڵام یەکێتی لەخانەقین بەدەستیهێناوە، لەکەرکوک بەدەستیهێناوە، لەموسڵیش بەدەستیهێناوە، ئەگەر کورد لەقەرەبووکردنەوەکەدا کورسییەک بەدەستبهێنێت، لەخورماتوو لەسەلاحەدین، ئەوا ئەو کورسییەش بۆ یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دەبێت، ئەمەش بەڵگەی ئەوەیە کە یەکێتیی نیشتمایی کوردستان ئەگەر بیبەستینەوە بەوەی کە لەهەموو ناوچەکانی هەرێمی کوردستانیش کورسی بەدەستهێناوە، بەڵگەی ئەوەیە کە یەکێتیی هێزێکە ناوەکەی بەخۆیەوەیەتیو بۆ هەموو نیشتمانیی کوردستانە.

ئەگەر گۆڕان جیا نەبوایەتەوە!

ئەگەر بێینەوە بەراوردێکی دیکە بکەین بەگوێرەی ئەم ئەنجامانەی کە ئێستا بەدەستهاتوون، هەندێک ئامـاژەی دیکەمان هەیە هەر بۆ لێکدانەوەی ژمارەکان، بەڵگەی سیاسیی روون دەردەخەن لەسەر راستیی تێزەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، ئەگەر کۆی کورسییەکانی بزووتنەوەی گۆڕان لەگەڵ ئەوانەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لێکبدەین، لەهەرێمی کوردستانو ناوچە دابڕێنراوەکاندا، دەکاتە ٣٠ کورسی، بەڵام هی پارتی دیموکراتی کوردستان ٢٥ کورسییە، ئەگەر کۆی کورسییەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانو گۆڕان لەناوچەکانی هەرێمی کوردستان لێکبدەین کە یەکێتی ١١ی هێناوەو گۆڕانیش ٩ی بەدەستهێناوە، ئەوا دەکاتە ٢٠ کورسی، وای دابنێین لەو هەشت نۆ کورسییەی گۆڕان بەدەستیهێناوە دووانی هی

یەکگرتـوو هـی خەڵکـی خۆڵەمێشـییەو خەڵکـی تـر کـە دەنگیـداوە بەگـۆڕان ئەوکاتـە ١٨ کورسـی دەمێنێتـەوە، واتـە ئەگـەر لەهەرێمـی کوردسـتانیش لێکیبدەیـن یەکێتـیو گـۆڕان پێکـەوە دەکەنـە ١٨ کورسـی، پارتـی دەکاتـە ١٧ کورسـی، یەکێتـیو گـۆڕان پێکـەوە دەکەنـە ٣٠ کورسـی پارتـی دەکاتـە ٢٥ کورسـی، واتـە هـی هەرێمـی کوردسـتان بـە جیاوازیـی کورسـییەکو هـی تێکـڕای کوردسـتان بەجیاوازیـی ٥ کورسـی، ئەمـەش بـۆ ڕێگەخۆشـکردن بـۆ باسـکردنی ئەگـەری هاوپەیمانێتیـی نێـوان گـۆڕانو یەکێتـی نییـە لـەدژی پارتـی، بەڵکـو بـۆ ئەوەیـە کـە نیشـانی بدەیـن ئـەو ئینشـقاقەی کـە کاتـی خـۆی سـەرکردەکانی ئێسـتای گـۆڕان لەنـاو یەکێتیـی نیشـتمانیی کوردسـتان کردیـان بەبیانـووی ئـەوەی کـە یەکێتـی بۆتـە هێـزی دووەم لەپـاش پارتـی، ئـەم ئینشـقاقە هەمـوو پاسـاوە ئەخلاقـیو فیکـریو سیاسـییەکانی خـۆی لەدەسـتدا بەلێکدانـەوەی ئـەم ئەنجامانـەی ئـەم هەڵبژاردنـە، ئەمـەش بەڵگـەی ئەوەیـە کـە ئەگـەر یەکێتـی بەیەکگرتوویـی بمابایەتـەوە، ئێسـتا ژمـارەی کورسـییەکانی لەهـی پارتـی زیاتـر دەبـوو و دەستکەوتەکانیشـی لـەوەی ئێسـتا زیاتردەبـوو، ئێسـتاش نەچـووە بچـێ، بێگومـان هێـزە سیاسـییەکانی کوردسـتان پێکـەوە، یەکێتـیو پارتـیو گـۆڕان پێکـەوە دەتوانـن لەگـەڵ هێزەکانـی تریشـدا بـۆ کـوردو کوردسـتان کاربکـەن، بـەڵام ئـەم ئاماژەیـە بۆئـەوەی کە نیشـانی بدەیـن هـەر لێکترازانێکی ریزەکانـی کـورد ئەگـەر بەپلانـی پێشـوەختە نەبێـت، ئـەوا لەجیاتـی قازانج بەدیموکراسـیو یەکێتیـی نەتەوەیـی کـورد بگەیەنێـت، بەپێچەوانـەوە زیـان لەیەکێتیـی نەتەوەیـی کـورد دەدات بەبـێ ئـەوەی زامنـی قازانـج لەدیموکراسییەکەشـی بکرێـت.

یەکێتی باڵای کردووە

ئەگـەر لێکدانـەوەی دیکـەش بکەیـت بـۆ ئـەم ئەنجامانەو ئەگەر دیراسـەیەکی وردتریشـی بکەیـن، دەردەکەوێـت کـە یەکێتیی نیشـتمانیی کوردسـتان بەم حزورەی خۆیەوە سـەرەڕای هەمـوو ئـەو پیلانگێڕییـەی لـەدژی هەبـوو لـەوەی کـە ویسـترا ئەڵتەرناتیـڤ بـۆ یەکێتـی دابتاشـرێ، دەردەکـەوێ یەکێتیـی نیشـتمانیی کوردسـتان هێشـتا حزوری لەسـلێمانی شـان لەشـانی گـۆڕان دەدات بەجیاوازیـی کورسـییەک، ئەگـەر بـەراوردی ژمـارەی دەنگەکانیـش بکەیـن ٧٦ هـەزار دەنـگ زیادیکـردووە کـە ئەمـە بەڵگەیـە، ئـەم ڕێژەیـە جێگیـر نییـەو ڕەنگـە لەسـبەینێیەکی نزیکـداو لەهەڵبژاردنـی داهاتـوودا ئەگـەر یەکێتییـەکان کاری باشـتر بکـەن، ئـەم ڕێژەیـە دەباتـە سـەرەوە کـە کورسـییەکانی یەکێتـی لەناوچـەی سلێمانیشـدا دەبێتـە سـەرووی کورسـییەکانی گۆڕانـەوە، ئەگـەر بەراوردیـش بکەیـن دەبینیـن یەکێتیـی

نیشـتمانیی کوردسـتان لەهەولێـر دوو هێنـدەی گۆڕانـی هێنـاوەو لەبادینانیـش کورسـی هێنـاوە لەکاتێکـدا گـۆڕان لەبادینـان هیـچ کورسـیی نەهێنـاوەو هەتـا دێ ئەنجامـی هەڵبژاردنەکانـی دەردەکەوێـت کـە تەنیـا خەریکـە لەناوچـەی سـلێمانیدا قەتیـس دەبـێو دوو کورسـییەکەی کـە لەهەولێریـش بەدەسـتیهێناوە تەنیـا خڕکـراوەی دەنگەکانـی گۆڕانـە بـۆ سـەرۆکی لیسـتەکەیانو خانمێـک کـە وەک هەمیشـە لەکۆتاییـدا خانمان باشـتر دەتوانن دەنـگ بەدەسـتبهێنن لەبـەر ئـەو حسـاباتانەی کـە لەکۆتـادا حسـابی بـۆ دەکرێـت. ئەگـەر ئـەم ئەنجامانـەش لێکبدەینـەوە، بەجۆرێکـی دیکـە لەچوارچێـوەی هەرێمـی کوردسـتاندا بەڵگـەی ئەوەیـە کـە یەکێتیـی نیشـتمانیی کوردسـتان سـەرەڕای ئـەو هەمـوو خەنجەرانـەی کـە لێیـدراوە هێشـتا لەمەیدانـی هەرێمـی کوردسـتاندا مـاوەو هێشـتا پاڵەوانـی پرسـە نەتەوەییەکانـە لەناوچـە دابڕێنـراوەکان.

یەکدەنگیی بەحسابە بۆ سەنگو دەنگ

ئێمـە چـی دەچنینـەوە لەلێکدانـەوەو هەڵسـنگاندنی ئـەم ژمارانـەی کـە بەدەسـتهاتوون لەهەڵبژاردنەکانـی هەرێمـی کوردسـتاندا ئەگـەر کـورد بەچـاوی ٦٢ کورسـییەکەیەوە سـەیری بـکات ئـەوە مەسـەلەیەکە کـە یەکێتیـی نیشـتمانیی کوردسـتان لەمێـژە ئاواتـی بـۆ دەخوازێـت، بـەڵام کـە هێزەکانـی تـر بەڕاسـتەو پـرگاڵ دەچنـە نـاو وردەکارییـەوە بـۆ حوکمـی هەرێمـی کوردسـتان، ئـەوا یەکێتیـی نیشـتمانیی کوردسـتانیش مافـی خۆیەتـی بڵێـت ئێمـەش هێزێکیـن لەهەرێمی کوردسـتانو ناوچەکانی دەرەوەی هەرێمی کوردسـتانیش حزورمـان هەیـەو ڕۆڵمـان هەیـە، بۆیـە هـەر بیرکردنەوەیـەک لەیەکڕیزیـی کـورد، دەبێـت لەسـەر چەنـد بنچینەیـەک داڕێژرێـت، یەکەمیـان بـەرەی ناوخۆیـی کـورد، بەرەیـەک بێـت کـە ئیسـتحقاقاتەکانی سـەنگو دەنگـی هەمـوو حزبـەکان رەچـاو بـکاتو دەنـگ بەمانـای ئـەوەی کـە هەڵبژاردنەکانـی هەرێمـی کوردسـتان چۆنـی دەرخسـتووە سـەنگیش بەمانـای چەنـد گرنگـە کـە هێـزەکان حزووریـان لەنـاو پرۆسـەی سیاسـیدا هەبێـت.

دووەم- پێویسـتە سیاسـەتی کوردسـتانی بـۆ پرسـە نەتەوەییـە گرنگـەکان یەکڕیزیـی کـورد بـەو شـێوەیە دابیـن بـکات کـە بڕیـارە سیاسـییەکان بەکۆمـەڵ بدرێـن یـان هیـچ نەبێـت هێـزە سـەرەکییەکان لێـرە یەکێتـیو پارتـی دیسـانەوە دەرکەوتـەوە سـەنگیان وەکو یـەک بێـت بـۆ بڕیـاردان لەچارەنووسـی کـوردو لەبڕیـاردان لەچارەنووسـی کوردسـتانداو دەنـگو سـەنگی هاووڵاتیانـی هەرێمـی کوردسـتانو ناوچـە دابڕێنراوەکانـی کوردسـتان لەبەرچـاو بگیرێـت، نـەک دەنگێـک بەفافـۆن حیسـاب بکرێـتو دەنگێکیـش بەزێـڕ حیسـاب

بکرێـت، چونکــه مەســەلەی نەتەوەیــی مەســەلەیەکە دەبێــت یەکســانیی نەتەوەیــی دابینبــکات، نــەک ببێتــە مایــەی برینداریــی نەتەوەیــیو مایــەی لێکترازانــی نەتەوەیــی.

بۆیە بڕیاری سیاسیی لەهەرێمی کوردستان بۆ مامەڵەکردن لەگەڵ عیراقدا، بێگومان دەبێت بڕیارێکی یەکگرتوو بێت، بەڵام دەبێت تاکڕەویی بەبڕیارەوە نەکرێت بەناوی بڕیاری یەکگرتووەوە، تاکڕەویی بەبڕیاری سیاسییەوە نەکرێت بەناوی ئەوەی کە ئەنجامەکانی هەرێمی کوردستان لەهەڵبژاردنەکانی پەرلەمانی پێشوودا شتێک دەڵێن کە هەندێک هێز پێیان خۆشە زۆر پێداگیریی لەسەر بکەن، وێستگەی پەرلەمانی کوردستان وێستگەیەکەو لەچەندان وێستگەی هەڵبژاردنو دیموکراسی، وەکو چۆن وێستگەی پەرلەمانی عیراق ئەویش وێستگەیە لەچەندان وێستگەی پەرلەمانی عیراق، بۆیە هێزە سیاسییەکانی کوردستان دەبێت حورمەتی دەنگو سەنگی یەکتری بگرنو ئەوەیان لەبەرچاوبێت بەتایبەتی هێزی یەکەم لەهەرێمی کوردستان، بۆئەوەی کە بتوانێت ڕۆڵی گەورە بگێڕێت لەدیاریکردنی چارەنووسی پەیوەندییەکانی کوردستان لەگەڵ بەغدا، پێویستە بەگیانی هاوکاریو بڕیارێکی دەستەجەمعی مامەڵە بکات کە هەموو لایەک لەکاتی تەنگژەدا داکۆکی لەو بڕیارە بکەن، نەک بڕیارێک بدرێت دوایی کەس خاوەندارێتی لێ نەکات ئەگەر بەقازانجی کورد نەبێت، ئەزموونی چەند ساڵی ڕابردووش ئەمەیان دەرخست.

ئەمە یەکێکە لەدەیان وێستگەی دیکە

هەروەها پێویستە هێزە سیاسییەکانی دیکەی هەرێمی کوردستانیش بەتایبەتی ئەوانەی پێشتر لەئۆپۆزسیۆن بوون، ئەم دەرئەنجامانە باش بخوێننەوەو بزانن وێستگەی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان یەک لەدەیان وێستگەی ترە، هەر شەش مانگ دوای ئەوە ئەنجامەکانی هەڵبژاردن لەهەرێمی کوردستانو ناوچە دابڕێنراوەکان دەریانخست کە یەکێتی هێزێک نییە بەپەلە ئەڵتەرناتیڤێکی بۆ بدۆزرێتەوە، بەڵکو یەکێتی هێزێکە ئامادەیە لەگەڵ هێزەکانی دیکەدا ئاڵوگۆڕی بیروڕاو شەراکەتو بەشداریی بکات، بەڵام نابێت لەختوخۆڕایی بکرێتە دەرەوەی گۆڕەپانەکە لەکاتێکدا دەنگدەری کوردستانی لەتێکڕای کوردستاندا شتێکی تر دەڵێن.

لەمەش گرنگتر بەگوێرەی ئەم ئاکامانە بێت کە دەردەکەوێت، هێزە سیاسییەکانی کوردستان کەمو زۆر پێویستیان بەیەکتریی هەیە لەوێستگە جیاجیاکاندا، بۆ ئەنجومەنی پارێزگاکان پێویستیان بەیەکترییە، بۆ پەرلەمانی کوردستان بۆ پەرلەمانی عیراقیش

پێویستیان بەیەکترییە ئەوەی کە بخوازێت کە هاوکاریی وەربگرێت، پێویستە ڕەچاوی ئەوەش بکات کە لەشوێنێکدا ئەویش دەتوانێتو هاوکاریی لەدەستدێتو ئەم هاوکارییە پێشکەش بکات.

ڕۆڵو پێگەی میدیا

لەهەمووشی گرنگتر ئەم دەرئەنجامانەی هەڵبژاردن دەریدەخەن کە میزاجی دەنگدەری کوردستانی لەشوێنێکەو میزاجی فەزای میدیای کوردی لەشوێنێکی دیکەیە. بۆیە ئەم دەرئەنجامانە هەروەها خوێندنەوەشە بۆ میدیای کوردستانی بەتایبەتی ئەو میدیایانەی کە لەدەرەوەی حزبە سیاسییەکان دەردەچن، یاخود ئەوانەی لەسێبەری حزبە سیاسییەکان، یاخود لەسێبەرو سایەی ڕەوتە سیاسییە جیاجیاکانی کوردستانن، پێشیان خۆشە بەخۆیان بڵێن میدیای ئەهلی. پێمان وایە ئەمەشیان بەڵگەیە کە میزاجی دەنگدەری کوردی لەشوێنێکەو میزاجی میدیای کوردی لەشوێنێکی ترە کە هەوڵدەدات لەجیاتی ئەوەی شیکەرەوەی ڕووداوەکان بێت، دروستکەری ڕووداو بێت. پێویستە ئەم میزاجە ڕەچاوبکاتو لەجێی ئەوەی ببێتە مایەی لێکدوورخستنەوەی هێزە سیاسییەکانی کوردستان، ڕۆڵ بگێڕێت لەوەدا کە هێزە سیاسییەکانی کوردستان خاڵی هاوبەش بدۆزنەوە لەناوخۆیانداو دوور لەئیرهابی میدیاییو لەوەی کە میدیاکانی کوردستان بکرێنە دەسکەلا بۆ خۆسەپاندنو بڵاوکردنەوەی فەزایەکی سیاسیی ناجۆر کە پێچەوانەی ئەو میزاجەیە کە دەنگدەری کوردی هەیەتی، وەک لەئەنجامی هەڵبژاردنەکاندا لەقۆناغە جیاجیاکاندا دەردەکەوێت، بۆیە میدیای کوردی بەجارێک لەچەند هەڵبژاردنێکدا خەریکە پێگەکەی خۆی لەدەست دەدات، جا بۆ ئەوەی بتوانێت پێگەی شایستەی خۆی بەدەستبهێنێتەوە، پێویستە خوێندنەوەکانی بۆ ڕووداوەکان بێلایەنانەتر بێتو پێویستە هەڵسەنگاندنی بۆ ڕووداوەکان وەک هەڵسەنگاندنەکانی دەنگدەری کوردستانی موجەڕەدبێت لەبەرژەوەندیی شەخسی، بەڵکو لەبەرژەوەندییو پەرەپێدانی دیموکراسی لەکوردستانداو پەرەپێدانی یەکڕیزیی کورد لەتێکڕای کوردستانەوە سەرچاوەی گرتبێت.

ناوچە دابڕاوەکان دەنگیانداوە بە یەکێتی

بەپێی ئەو کورسییانەی کەوا ئێستا تێکڕای حزبە کوردستانییەکان لەناوچە دابڕاوەکان بەدەستیانهێناوە بەو دەنگانەی لەدەستچووە دەکاتە نزیکەی ٢٠ کورسی،

کەواتــە ئەگــەر حســابی ئــەو ٦٢ کورســییە بکــرێ و بــەراورد بکــرێ لەگــەڵ ئــەو ٢٠ کورســییەی ناوچــە دابــڕاوەکان، کەواتــە لێــرەدا ڕێــژەی دانیشــتووانی کــورد لەناوچــە دابـڕاوەکان نزیکـەی ٢٠٪ی دانیشـتووانی کـورد دەبێتـەوە، ئەمـەش دەبێـت ڕەچـاو بکرێـت، چونکـە ڕێـژەی ٢٠٪ی دانیشـتووانی ناوچـە دابـڕاوەکان لەکۆمەڵگـەی کـوردی ڕێژەیەکـی زۆرە، خاڵێکـی گرنگتـر کـە پێویسـتە ئامـاژەی بـۆ بکەیـن ئەوەیـە، لەناوچـە دابـڕاوەکان لەبەشـێکی زۆری ئــەو کەمینــە ئایینــی و ئەتنیکیانــەی کــە کــوردن، بــەڵام کەمینــەی ئایینـی و ئەتنیکـی تـرن وەکـو کاکەیـی، ئێـزدی لـەو ناوچانـەدان، ئەمـە هێڵێکـە ئەگـەر کوردسـتان بیەوێـت فـرە نەتەوەیـی و مەزهەبـی بـێ، ئەوانـە سـەرزەمینی فـرە نەتەوەیـی کـوردن، ئەمانـەش دەریدەخـات بەشـێکی زۆری کوردانـی ناوچـە دابـڕاوەکان دەنگیانـداوە بـە یەکێتـی و لەنـاو ئەوانەشـدا کەمینـەکان کەئەمـەش خاڵێکـە دەبێـت ڕەچـاو بکرێـت لەمەشـهەدی سیاسـیی کوردیـدا.

٢٠١٤/٥/٢٠

بەرشەو ریاڵ ماون،
یەکێتیش (ئاخرو ئۆخر)ی نەبوو

وەک جاران چاودێریی هەواڵو باسوخواسەکانی وەرزش ناکەم. سەرەڕای ئەوەی لەدەوروبەرم، لەماڵەوە، لەسەرکار، بەلایەنگرانی بەرشەو ریاڵ گەمارۆدراوم. خۆم بەم گوزارشتە دیپلۆماسییە دەشارمەوە: «من لەگەڵ یاریی جواندام، جا لەهەر تیمێکەوە بێت». بەڵام هەر ئەم قسەیە بەسە تا لایەنگرانی هەردوو تیم لێم زویر بن، لەجێی ئەوەی رێی باریکی خۆم لەنێوان دوو بەرەی دژ بەیەکدا بکەمەوە. هەرچەندە زۆر هاورێم سەرنجم بۆ ئەوە رادەکێشن کە ململانێی وەرزشیو لایەنداریی تیمێک ئەهوەنترە لە ململانێ سیاسییەکەی چەند ساڵ بە حوکمی ئەندامێتی حزبی لەگەڵ هەزاران هەزاری تردا تێوەی گلاوم.

راستییەکەی لەبەر چەند هۆکارێک قەناعەت بەم ململانێ وەرزشییە ناکەم. دیارترینیان ئەوەیە ئەو ململانێیانە کەم نین کە لایەنێکی پێکدێنم، نامەوێ تەرەفداری ململانێی تر بم. بەتایبەتی ئەو ململانێیانەی لەشوێنی ترو وڵاتی تر دەقەومێن، وەک ئەوەی نێوان بەرشەو ریاڵ، یان وەک ئەوەی نێوان روسیاو ئۆکراین، ئارەزووم لەو ململانێیانەیە لەگۆشتو خوێن پێکهاتوون، خۆم تێیدا بەشدارمو دەرەنجامەکەی، بەچاکو خراپ، لەسەر خۆمانو خۆتانو خۆم، کارییە.

حەزم لەجۆرێکی دیکەی ململانێش نییە، ململانێ قەدەرییەکانی نێوان نەتەوەکان، ئایینەکان، مەزهەبەکانو شارەکان کە بەداخەوە ئەم ململانێیانە ناونیشانە سەرەکییەکانی سەدەی بیستو یەکەمینن. ئاخر خوای گەورە خۆی نەتەوەو نیشتمانی مرۆڤەکان دیاری دەکات، بنەچەو بنەماڵەو فەزای رۆشنبیریی ئایینو مەزهەبی مرۆڤەکان دیاری

دەکاتو شارەکانیش ئەو نیشتەنییەن ئێمە تۆڕی ژیانی کۆمەڵایەتیو ئابووریی خۆمانی تێدا دەبینینەوە، دەتوانین بیگۆڕین، بچینە شاری تر لەوێ تێهەڵبچینەوە، بەڵام ئەمەشیان بژاردەیەکی رەها نییە. لە تەمەنێکی دیاریکراو و لەئەنجامی ئەزموونی تاڵو شیرینی ژیانەوە، ئیتر ئێمە مەحکومی شارەکانیش دەبین، وەک چۆن زەحمەتە نەتەوەو ئایینو مەزهەبمان بگۆڕین، وای لێ دێت پێمان زەحمەتە شاری نیشتەجێشمان بگۆڕینو چانسێکی تر تاقیبکەینەوە.

بێگومان، زۆرجار، زاڵمو زۆردارەکان ئەوەندە قەدەری خودایی بەچاوتا دەدەنەوە وەک بڵێی خوا وای نەنووسیووە، بەڵکو تۆی بەندە وات داهێناوە. لە حاڵی وادایە مرۆڤ باوەش بەم قەدەرەی خۆیدا دەکات و حاشای لێ ناکات. لەبەرئەوە هەموو ململانێیەکی نەتەوەییو ئایینیو مەزهەبیش ناچێتە خانەی ناڕەواییەوە، بۆ بندەستەکان کە قەدەری خوداییان لێ دەکەن بەبژاردەی هەتاسەری بندەستی، داکۆکی لەنەتەوەو ئابین دەبێتە ململانێیەکی رەوا، چونکە بۆ دەفعی بەڵاو نەگبەتییە کە ئەویان قەدەری خودایی نییە، بەڵکو دروستکراوی دەستی مرۆڤ و نەتەوە زاڵمو سەردەستەکانە.

دەنا ئەگەر ژیان نۆرماڵ بێت، چی لە ململانێی سیاسییو فیکری خۆشترە کە بژاردەی مرۆڤەکان خۆیانەو لە دڵەوە بۆ دڵ و لەئەندێشەوە بۆ ئەندێشە داکۆکی لێ دەکەنو مایەی لەپێناودا خەرج دەکەن.

حەزم لەم ململانێی دواییانە، ململانێی حزبایەتیش هەر لەم ئەندێشەیەوە دەبینم، هەرچەندە کەم نین ئەوانەی ئەم ململانێیەش دەکەنە ململانێیەکی ئایدیۆلۆژی وشکو برینگو وەک وشکە سۆفی دەمارگیر مامەڵەی لەگەڵدا دەکەن. ئەمانە بیروباوەڕی سیاسیی دەکەن بە ئایین لە کاتێکدا ئاینەکان دانرانو دابەشکرانو هەر لایەنێک بەشی خۆی لێوەرگرت.

بگەڕێمەوە سەر رێبازەکەی کە نەمتوانی کەسی پێ رازی بکەم:

نە بەرشەو نە ریاڵ، بەڵکو کێ یاریی جوانی کرد، هانی ئەو لایەنە بدەین، ئەمە جگە لەوەی زمانێکی دیپلۆماسییە لە دابی هەڵبژاردندا، ناوی دەنگدەری هۆشیاری لێ دەنرێت کە هەر جارەی بەگوێرەی بەرنامەو دەستکەوتەکان دەنگ بە یانەکان، ببورن، بە حزبەکان دەدات. بەس لایەنگرانی دەمارگیر لە بەرشەو لە ریاڵ قەناعەت بەم شرۆڤەیە ناکەن، تانەیان وایە کە ئەمە وەرزشە بۆ لێی ترساوی؟ خۆ یەکڕیزی کوردی لەسەر بەند نییەو خوێنی کەسی تێدا ناڕژێ، هەرچەندە وەک نووسەرێکی قەدیمی بواری وەرزش لەبیرمە لەنێوان یۆڤەنتۆسو لیڤەرپوڵدا خوێنێک

ڕژا کـه لـه١٩٨٤ەوە لەئەندێشـەمدا وشـک نەبۆتـەوە.

بـە واتـا دەمارگـرژی وەرزشـیش جـار بەجـار قـەرزی خـۆی دەداتـەوە لەشـێوەی توندوتیـژی نـاو یاریگاکانـدا، یـان لەتوندوتیـژی نـاو گۆڕەپانـی فەیسـبووکدا کـە لایەنگرانـی یانـەکان، بـە لایەنگرانـی بەرشـەو ریاڵـەوە، بـە هەمـوو زمانەکانی دونیا شـەڕی دەمارگیریی خۆیـان دەکـەن.

دەمـەوێ ئـەم ناوکێشـە وەرزشـییە بەتوانجێکـی جوانـی ڕاهێنـەری پێشـووی بەرشـەلۆنە کۆتایـی پێبێنـم کـە لەگەرمـەی سـەرکەوتنە یـەک لـەدوای یەکەکانـی بەرشـە بەسـەر ریاڵـدا داوای لـە دۆسـتو لایەنگرانـی تیمەکـەی خـۆی کردبـوو سـوکایەتیو گاڵتـە بەتیمـی ریـاڵ مەدرید نەکـەن، چونکـە بەگوتـەی ئـەو ریـاڵ یانەیەکـی بەهێـزو دێرینـی ئیسـپانییەو ڕۆڵـی گرنگـی لەپێشخسـتنی تۆپـی پـێ لەئیسـپانیادا گێـڕاوە.

ڕاهێنـەری بەرشـەلۆنە وەکـو حەریفێکـی بەجورئـەت ئـەم قسـانەی کـرد، چونکـە ئەمـڕۆی لەپێـش چـاو بـوو کـە دوێنـێ بەرشـە لەپێـشو ریـاڵ لـەدواوە بـووەو ئەمـڕۆ پێچەوانەکـەی کەوتۆتـەوە.

دیسـانەوە دەیڵێمـەوە، هەقـم بەسـەر بەرشـەو ریاڵـەوە نییـە، بـەڵام چەنـدم پـێ خـۆش بـوو ئەگـەر ئەوانـەی لـەژووره داخراوەکانـدا گاڵتەیان بـە یەکێتی دەکردو دەیانـوت نەماوەو ئاخـرو ئۆخرێتـی، بـەو گیانـە وەرزشـییەی ڕاهێنەرەکـەی پێشـووی بەرشـە هەڵسـوکەوتیان بکردایـە، بەلایەنگرانـی خۆیانیـان بگوتایـە یەکێتـی هێزێکـی گەورەیـەو خزمەتـی زۆری کوردایەتیـی کـردووە، ڕاسـتە لێـی قەومـاوە، بـەڵام ڕۆژێـک هـەر ڕادەبێتـەوە.

٢٠١٤/٥/٢٣

شیوعییەکە بەویژدانتر بوو

سەیری کەناڵێکی راپەڕیوم دەکرد لەسەر راپەڕین قسەی دەکرد، هەموو وردەکارییەکیان باسکرد تەنها ئەوە نەبێت کێ بوو ئەو راپەڕینەی کرد؟ کابراکان لە سەنگەری ئەمڕۆیانەوە باسی راپەڕینێکی بیستو پێنج ساڵەیان دەکرد، یەکێکیان رووی نەدەهات ناوی حزبی کۆنی خۆی بێنێ کە حزبی راپەڕینو سەدان دەسکەوتی نەتەوەیی‌و نیشتمانییە، ناوی هەڤاڵەکانی دەهێنا کە لە شانەکاندا لەگەڵی بوون، بەڵام ناوی حزبەکەی نەدەهێنا، وایدەزانی زەمانی کەمپینی هەڵبژاردنە نەوەک حزبەکەی جارانی ئەشهەدومابیلایەک بەدەست بێنێت. ئێ حزبی تازەش لە کاتی راپەڕیندا هێشتا لە عیلمی غەیبدا بوو.

کابرا چی بکات؟ کە شپرزەبێت ناهەقێتی؟ ئاخر ئەو دەبێ بە زمانی هەڵسوڕاوی ئەمڕۆ باسی هەڤاڵی دوێنێی بکات. بەدیویێک پێی خۆشبوو سەروەری دەگێڕێتەوەو بەدیوێکیش شپرزەی ئەوە بوو داخۆ ئەم سەروەرییانەی بۆ بەجێهێشتو ئایا بۆی هەیە رابردووی خۆی بگوازێتەوە بۆ شوێنێکی تر؟

سێ‌و چوار هەڤاڵی دوێنێ بوون کە لەو بەرنامە تەلەفزیۆنییە هەڵدەسوڕان. یەکێکیان لەوان نەبوو، کۆنە شیوعی‌و تازە هەڵسوڕاو بوو. خۆی پێ نەگیراو بەویژدانەوە وتی: بەڕاستی پیاو بۆ هەق بڵێ، رێکخستنەکانی یەکێتی رۆڵێکی گەورەیان لە راپەڕیندا گێڕا.

ئەم سەرنجە بەویژدانە وەک راستییەکی درەوشاوە تیشکی لەڕووی هەڤاڵانی دوێنێ دەدا. دیاربوو کەمێک شەرم دایگرتن کە بەو ئەندازەیە حاشا لەڕابردووی پرشنگداری خۆیان دەکەن‌و شیوعییەک ستایشی حزبە کۆنەکەیان دەکات.

١٨-٢٠١٦/٣/١٩

فەزای دیموکراسی تاکتیکی ئەوانە
لە قاو دەدات کە حەزیان لە پشێویە

یەکێتی، حزبێکی دیموکرات، هێزێکی دیموکرات خوازە و بۆ ئەمەش نرخی داوە، جاران خەباتی زۆر و شەهیدی زۆری کردۆتە پێناوی ئەم ویستە دیموکراتییە، لە هەڵبژاردنی پێشووی پەرلەمانی کوردستانیش، لە ٢٠٠٩/٧/٢٥دا نرخی ئەم قەناعەتەی داو تەنانەت لە زۆر ئاژاوە و تەشقەڵە پێفرۆشنیش خۆی بواردووە و لەسەر حسابی مافەکانی خۆشی و لە ڕێی پاراستنی هێمنایەتی سیاسی و کەشی دیموکراسی وڵاتدا قوربانی بێ ئەندازەی داوە. یەکێتی باوەڕی بە بیرۆکەی دیموکراسی و ڕێبازی گەیشتن بە کۆمەڵێکی دیموکرات و ئازاد هەیە ئەمەش کرۆک و ناوەڕۆکی خەباتی یەکێتی پێکدەهێنێت و بگرە پاکانەی هاتنە مەیدانی خەباتی سیاسیی یەکێتی و تێکۆشانی لەم پێناوەدا ئەوەندەی ڕاستییەکی بەرجەستەیە، ئەوەندە منەتکردن نییە بەسەر کەسەوە. کەس منەت بەسەر کەسی ترەوە ناکات لە کارێکدا ئیشی خۆیەتی و بەشێک لە ستراتیجی هاتنە مەیدانی عەمەلی بووە. بۆنەی باسی ئەم قسەیە هاشوهوشی چەند ڕۆژی ڕابردووی کەناڵەکانی میدیای کۆمپانیای وشەن کە دەخوازن بە زۆر سیمای سیاسی بدەن بە چەند ڕووداوێکی چەند ڕۆژی ڕابردووی سنووری پارێزگای سلێمانی و گەرمیان، دەیانەوێت بەتۆبزی ناونیشانی تیرۆری سیاسیی و مەبەستی سیاسی بدەنێ، بەڵکو بەم چەواشەکارییە هەرچۆنێک بێت بابەتێکی وروژێنەریان دەست بکەوێت و بیکەنە دەستکەلای شێوانی دۆخی سیاسی کوردستان.

بێگومان ئەگەر قسە لەسەر وردەکاریی ئەم تاوانانەی چەند ڕۆژی ڕابردوو بێت ئێمەش و هەموو هێزە سیاسییەکانی کوردستان ڕوومان لە دەزگاکانی ئەمنییەت و

پۆلیسی پارێزگای سلێمانییه كه به زوویی لهو ڕووداوانه بكۆڵنهوه و ئهگهر قسهش لهسهر هاتنه جواب و پهرۆشی بێت ئهوا یهكێتی به تهگبیری وردهكاریی وردهوه له بهرزترین ئاستدا دهزگاكانی ئاسایشی راسپاردووه پیشهییانهو بێلایهنانه تاقیبی ئهنجامدهرانی ئهو تاوانانه بكهن و رادهستی یاسایان بكهن ئینجاش ئهگهر هۆكارێكی سیاسی له پشتیانهوه ههبێت، به جورئهتهوه دهستنیشانی بكهن و راستیهكان بۆ رای گشتی ئاشكرا بكرێن.

ههرچی گۆران چییهكانه جگه له بهیاننامه و هاتووهاواری ئیعلامی، كه ههر ئهوه پیشهییانه، هیچ ههنگاوێكیان ههڵنههێناوه كه پهرۆشییهكی عهمهلی دهربخات، بهڵام ئهسڵی مهقسهد لای ئهوان دهرخستنی راستییهكان نییه، بهڵكو نانهوهی پشێوی و نمایشكردنی دۆخی سیاسیی سلێمانییه، وهك شوێنێكی نائارام.

ئهوانه بهمهست دهخوازن ههرێمی ئارامی كوردستان و ئارامترین شاری ههرێم و عیراق، سلێمانی، وهك شوێنێكی ناجۆر دهربخهن كه ئهگهر ڕووداوێكی دیكهی بهدوادا هات بیگێڕنهوه سهر ههمان ههوڵی نمایشخوازی.

ئهمهش نهك تهنها بۆ ناوزڕاندنی حكومهت و حزبی خاوهن نفوز لهم دهڤهرهدا، كه ئهم ناوزڕاندنه بۆته ستراتیژی گۆڕانچییهكان، بهڵكو بۆ نیازێكی خهتهرناكتر و جهههننهمی تر، وادهكهن.

بۆ ئهوهیانه بهفیعلی دۆخهكه بشڵهقێ و ورده ورده ژینگهی ئهمنیی كوردستان ئالوده بكهن، وهكو ویستیان ژینگه سیاسییهكه بهو دهرده بهرن.

گۆڕانچییهكان، به زۆریش بێت، دهیانهوێت گولاجی چهند ڕووداوێك وهك پشێوی سیاسی وێنا بكهن، چونكه له دهمێكدا مامهڵهی شێنهیی یهكێتی و دهركهوتنی راستییهكان بۆ كۆمهڵانی خهڵكی كوردستان، كێرڤی ئهم (بزوتنهوه) بههاشوهوشهی بهرهو خوارهوه بردووه، دهخوازن خۆیان بهم نرخه گران بكهنهوه و دهستكهوتێكی دیكهی چهواشهكاری بخۆن. بهڵام چیتر خهڵكی بهم سوێنده چهواشهكارییهی ئهوان ناڵێن ئامین. ههرخۆی بایهخی گهورهی دیموكراسی كه یهكێتی باوهڕی پێیهتی لهوهدایه زوو، یان درهنگ، هاتووهاواری بێعهمهل له قاو دهدات، چهواشهكاری دهخاته سنفی چهواشهكارییهوه و بكهرهكانی دهبنه كارهكتهرانێكی ئالوده به پشێوی و كهسانێك كه حهز به خێر و خۆشی وڵاتهكهیان ناكهن و كهیفیان به ئارامی سیاسی نایهت.

رێبازی یهكێتی له گهشهپێدانی فهزای دیموكراسیی كوردستاندا جگه لهوهی

بەرهەمی قەناعەت و باوەڕێکی قوڵە، هەروا دەستکەوتی ئەوەشی بەدواوە دەبێت کە خەباتی مەدەنی و شێنەیی و (سەبری ئینقلابی) راستییەکان بۆ خەڵک دەردەخات و چەواشەکارانیش لەم مەیدانی موبارەزەیەدا مایە بەتاڵ دەبن با لە جەولەیەکیشدا، بەفاوڵ گۆڵێکی ئۆفسایدیان کردبێت. سەر ئەنجام دیموکراسی و ئارامی دەیباتەوە و ئەوانەی ئەم ڕێبازە ستراتیژییەی بەڕێوەبردنی ژیانی سیاسی تەنیا وەک تەکتیکێک یان وەک دەستکەلایەکی سیاسی کاتی بەکاردێنن، لە هەلومەرجێکی تردا ناتوانن دەمامکی تەنەکوری تا سەر بە روخساریانەوە بنووسێنن.

فەسڵی چوارەم

هەڕەشە وردیلەکان

موکاشەفە

سیاسەت لە وڵاتی ئێمە هەندێک موکاشەفەی گەرەکە. هی وەک ئەوەنا ڕۆژانە گوێی خەڵک بەدەلەسەی موکاشەفە کاس دەکەن و لەئەسڵدا مەبەست لێی شاردنەوەی ڕاستییە گرنگەکانە.

ئەو جۆرە موکاشەفانە جادووگەری و فێڵوفەرەجە کە لەسەد کێشەی گەورەو بچووکی ئەم وڵاتە دوو کەیسی لەسەر پێوەری بەرژەوەندییەکانی خۆی بژاردەکا و وەک ڕاستی ڕەها بەخەڵکی دەفرۆشێتەوە. هەتا ئەمجۆرە پێوانەیە لەکایەدا بێت، دەورانی موکاشەفەی ڕاستەقینە دەست پێناکات.

بەڕای بەندە، کە ناخوازم ڕاستی بۆ خۆم پاوان بکەم، موکاشەفەی بابەتیی ئەوەیە هەر بابەتێک کە دەبێتە ئەجێندای شەئنی گشتی لەهەموو ڕەهەندەکانییەوە تاوتوێ بکرێت. بڕیاری پێشوەخت و حوکمی ئایدیۆلۆژی نەبێتە پێوەری ڕەها، ئەمەش بەپلەی یەکەم ئەرکی ڕۆژنامەوانی وڵاتی ئێمەیە وەختێک دەیەوێ نەختێک نرخ و فامی تێدا مابێت و بەهای نوێ لەکوردەواریدا جێگیر بکات.

هەموو کەسێک شمەکی خۆی خۆشدەوێت و وادەزانێت لەوە باشتر لە بازاڕدا نییە، بەڵام بازاڕ پڕە لەشمەکی تر. ئێمە زۆرجار گوێمان لەقسەی ڕەخنەگران دەبێت لەسەر دیاردەی بە پیرۆزکردنی سەرکردەو سەرووەرییەکانی ڕابردوو و خەباتی کوردایەتی، بەڵام گوێمان لێنەبوو ڕەخنە لە بە پیرۆزگرتنی دیاردە نوێیەکانی وەکو ئۆپۆزسیۆن، میدیای ئەهلی و ناوەندەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی بگیرێت، لەبەرئەوە ڕەوەندێکی ئۆپۆزسیۆن لای ئێمە، تەیفێکی میدیا لەناو کایەی دەسەڵاتی چوارەم، دەستەیەک

ڕێکخـراوی کۆمەڵـی مەدەنـی و چالاکوانـە دیموکراتخـوازەکان و بەمدواییـەش کۆمەڵێـک مـەلا لەمینبـەری مزگەوتـدا کەمتریـن رەخنـەو بچووکتریـن سـیخورمەیان پـێ تەحەمـول ناکرێـت. کەوابێـت چیمـان بەچـی کـرد؟ ئەگـەر ئەوانـەی ئەرکـی پەرەپێدانـی ئـازادی و دیموکراسـی و دادپـەروەری و موکاشـەفەیان داوەتـە سەرشـانی خۆیـان لـە تاقیکردنـەوەی رەخنەگرانـە دەرنەچـن و کـەم حەوسـەڵەبن، بۆچـی ئـەم بـەردە هەڵدەگـرن؟ یـان ئەوەیـە هـەر کەسـەو شـمەکی خـۆی لەهـی خەڵکـی تـر پێباشـترە.

بـا کـەس زوویـر نەبێـت، ئەمـە بـۆ گەرمکردنـی گفتوگۆیـە لەگـەڵ یەکتـری تـا بزانیـن گوڵوەچنـی لەباخچـەی راسـتییەکان ئەگـەر دەلەسـە نەبێـت ئامۆزازایەتـی.

٢٠١١/١/٢٤

ماڵی کورد

داخوازییــە کوردســتانییەکان لەشــەئنی گشــتیی عیــراق جیــا ناکرێنــەوە، مەســەلەی پەرەپێدانــی رۆڵــی عیراقیانــەی فاکتــەری کوردیــش هــەر لــەو چوارچێوەیــەدا ســەیر دەکرێت کـە ببێتـە یارمەتیـدەری بەدیهاتنـی داخوازییـە نەتەوەیـی و کوردستانییەکانمان.

لەدیـگای سیاسـەتی رەسـمی کوردسـتانییەوە، عیراقـی دیموکـرات و فیـدراڵ، عیراقـی یەکێتیـی ئارەزوومەندانـە، هـەر خـۆی بریتییـە لەعیراقـە دڵخوازەکـەی کوردسـتانییان، هەر خـۆی مانـای وەدیهاتنـی ویسـتی چارەسـەری کێشـەی کەرکـوک، کێشـەی پێشـمەرگە، شـەراکەت و بودجـەو نـەوت و تـەواوی ٢٢ خاڵەکەیـە کـە حکومەتـی ئیتیحـادی لەسـەری رازی بـووە، هــەر دواکەوتنێـک لــە پرۆســەی سیاسـیی عیــراق بەهــۆی تەنگــژەی وەک ئــەوەی دوایــی نێــوان عیراقییــەو دەوڵەتــی قانوونــەوە، ســەرەنجام دەکاتــە دواکەوتنــی ئیسـتحقاقە نەتەوەییەکانـی کوردیـش.

پاڵنــان بەئاراســتەی چاککردنــی نێــوان دوو پێکهاتەکــەی عیــراق رۆڵێکــی تەنهــا تەبشــیری و خێرخوازانــەی کــورد نییــە، بەڵکــو ئیدراکــی ئــەو راســتییەیە کــە تــا عیـراق بـەم قـەوارەی خۆیـەوە بمێنێتـەوە، بـژارەی بەشـداری لەچارەسـەری کێشـەکان بۆئـەوەی زوو بگەڕێتـەوە سـەر ئیسـتحقاقەکانی ئەسـتۆی، بژارەیەکـی راسـتە، لەبەرئـەوە کۆششـەکانی سـەرۆک تاڵەبانـی لەپێکـەوە گرێدانـەوەی نێوانیـان، ئاراسـتەیەکی دروسـتی گرتـووەو ئیجماعێکـی کوردسـتانی، عیراقـی، ئیقلیمـی و نێودەوڵەتیشـی بـۆ دابیـن بـووە.

هــەر ئــەم کۆششــانە خۆشــی رێگــە بــۆ چارەســەری دۆســێ هەڵپەســێردراوەکانی کــورد دەکەنـەوەو رێکخسـتنەوەی ماڵـی کوردیـش وەک مـام لەپیرۆزبایـی بۆنـەی بیسـت ساڵەی

کوردستانی نوێدا داوایکرد، پێشمەرجێکی رەوایە بۆ هێزدارکردنی فاکتەری کوردی لەتەگبیرەکانی کۆنگرەی نیشتمانی و بەدواهاتووەکانی، تا ویستەکانی کوردستان پایەدار بێت.

٢٠١٢/١/١٢

با وێستگەیەکی نوێ بێت

هەڵبژاردنــی داهاتــووی پەرلەمانــی کوردســتان پرۆژەیــە بــۆ خزمەتکردنــی کۆمەڵانــی خەڵــک لەمــاوەی چــوار ســاڵی داهاتــوودا. هەڵبــژاردن نییــە بــۆ هەڵدانــەوەی لاپەڕەکانــی جــاران و تەرکیــز خستنەســەر ململانــێ سیاســییەکانی رابــردوو، دەنگدەری کوردســتانیی دوای ئەزموونــی چەنــد هەڵبژاردنێــک لــەم بیســت و دوو ســاڵەی ئەزموونــی دیموکراتیمانــدا دەزانــێ هەڵبژاردنــی پەرلەمــان و حکومــەت دانــان بــۆ ئەوەیــە خزمەتــی خەڵــک بــکات لەمــاوەی نێــوان دوو دەورەی هەڵبژاردنــدا.

خەڵکــی کوردســتان ناســنامەی هەمــوو حزبــەکان بــە کــۆن و نوێیانــەوە، دەناســن و دەزانــن هــەر یەکەیــان چــی کــردووە لەرابــردوو و چــی دەکات لەچــوار ســاڵی داهاتــوودا. وەک دەردەکەوێــت حزبــی نــوێ و موفاجەئــەی نــوێ نییــە لەنــاوی قــەوارە و کارەکتــەرە سیاســییەکاندا. بۆیــە دەنگــدەری کوردســتانیی دەچێتــە ســەر رابــردووی چــوار ســاڵی رابــردووی قــەوارە و کاندیــدەکان کــە بــە فیعلــی چییــان پێشــکەش کــردووە و کام بەڵێــن و خزمەتیــان کردۆتــە بــواری جێبەجێکردنــەوە و چ بەرنامەیەکیــان پێیــە بــۆ ئاینــدە.

چیتــر خەڵــک بایــی ئەوەنــدە لەکــۆڕی دیموکراســیدا قاڵبوونەتــەوە کــە بزانــن رابــردوو و ئاینــدەش لەپرســی هەڵبژاردنــدا یەکســانە بەمــاوەی نێــوان دوو خولــی هەڵبــژاردن، رابــردوو چــوار ســاڵەو ئاینــدەش چــوار ســاڵ، حوکمڕانــی موتڵــەق لەڕابــردوو نییــەو حوکمــی داهاتــووش حوکمێکــی موتڵــەق و تــا کۆتایــی دونیــا نییــە. بۆیــە بەرنامــەکان تەنهــا بــۆ دەورەی داهاتــووی حوکمڕانــی دەبێــت نــەک بــۆ دەورانــی داهاتــووی.... بــێ ســنوور.

بۆیــە ئەگــەر بمانەوێــت هەڵبژاردنــی داهاتــوو ئــەم قاڵبوونــە دیموکراســییە دەربخــات

و دەرســی رابــردوو بــۆ هەمووهــان لەیــادەوەری سیاســیی و لــە کایــەی کارکردنــی نــاو جەمــاوەر ئامــادە بێــت، پێویســتە کەشــوهەوای هەڵبژاردنــی داهاتــووی کوردســتان کەشـوهەوای هێمنـی و ئارامـی، گیانـی بـەرزی دیموکراسـی و وەرزشـی بێـت. هانـدەر بێـت بـۆ پابەندبـوون بـە ڕێوشـوێنەکانی کۆمسـیۆن لەبـارەی ئـاکاری هەڵمەتـی هەڵبـژاردن و دابونەریتــی کێبڕکێــی دیموکراســییەوە.

وێستگەی داهاتووی هەڵبژاردن یەکەم وێستگە نییە و دوا وێستگەش نابێت.

بــەڵام دەتوانێــت وێســتگەیەکی چۆنایەتــی بێــت بــۆ لەچاڵنانــی نەریتــی ناشــیرینی عــەوام فریــووی و بوختانکــردن و فەرهەنگــی تەشــهیر.

٢٠١٣/٦/٢٢

هەڕەشە وردیلەکان

هێشتا هەڕەشەکانی سەر کوردستان نەڕەوینەتەوە، ئەگەرچی قۆناغی مەرگەساتەکانی وەک هەڵەبجە و ئەنفالەکانمان تێپەڕاندووە. دەشێ ناوی ئەو هەڕەشانە بنێین نانۆ هەڕەشە، یان هەڕەشە وردیلەکان.

بۆئەوەی لەسەرەتاوە باش لەیەکتری تێبگەین دەبێ جیاوازی زمانەوانی نێوان (ورده هەڕەشە)و (هەڕەشە وردیلەکان) تێبگەین.

یەکەمیان بۆ بێ بایەخکردنی ئەو جۆرە هەڕەشانەیە، بۆ ئەوەیە وا لەو هەڕەشە وردانە بڕوانین کەوردەواڵەن و پاشماوەی هەڕەشەی گەورەن، ئەم هەڕەشە وردانە پاشماوەن و هەر ئەوەندەمان لەسەرە گسکیان بدەین و ئیتر بێ هەڕەشە دەبین.

دووەمیان: هەڕەشە وردیلەکان. ئەو هەڕەشانەن ئەگەر کۆیان بکەینەوە کەڵەکەی هەڕەشەیەکی گەورەن و دزەیان کردۆتە ناو درزو کەلێنی گیانی نەتەوەییمان، لەقوڕگ و لەچاو و گوێ و لوتمان، لەهەستەوەرو ئەندێشەماندا شوێنیان گرتووەو دەیانەوێ بێزارمان بکەن، پەکمان بخەن. ئەم هەڕەشانە ڕۆژانەن و هەریەکەیان گرفتێکی گەورەن و دیارترین ئاماژەی گەورەییان، وەک گرفت، ئەوەیە وردن، بەدەست ناگیرێن و ڕەنگە هەندێکجار بەچاویش نەبینرێن، بەڵام تۆزو خۆڵی کەڵەکەبوون و تیریان لەسەر کوردستان کارییە.

لەنموونەی ئەم هەڕەشانە، ڕێکنەخستنی هاوسەنگی سوپای عیراق، بودجەو مووچە، پڕۆژەیاسا بڕیار لێنەدراوەکان، ئەنجومەنی ئیتحادی، مادەی ١٤٠، بەشی کورد لەسەفارەت و مولحەقیاتەکانی عیراق، ئامارو سەرژمێری، یاسای زمان و

یەکسانی زمان، دیموکراسیی و یاسای رۆژنامەوانیی لەعیراق، دانەمەزراندنی هەرێمی دیکەی جگە لەکوردستان کە بەفیعلی عیراق بکاتە دەوڵەتێکی فیدراڵی، دۆخی دەزگا موخابەراتی و ئەمنییەکانی عیراق و بە مەزهەبیکردنیان، دوور لەهاوسەنگی نەتەوەیی و مەزهەبی..هتد.

ئەم هەڕەشانە وەک هەڵەبجەو ئەنفال نین، بەڵام کە کۆیان بکەینەوە پێکەوە ستراتیژێکی مەترسیداری کورد قڕانن و ئەگەر بەسیاسەتی ژیرو ورد بەریان پێ نەگیرێت پاشەکشێمان پێ دەکەن، چونکە هەڕەشەیەکن لەپێشمانەوە.

٢٠١٤/٣/١٧

کێشەکانی سەرکەوتن؟

هەر شکست کێشەی نییە، سەرکەوتنیش کێشەی خۆی هەیە، ئەدگارەکانی کێشەی شکست دیارن. هەرچی خراپە هەبێت لەشکست دەوەشێتەوەو شکستی پێ دەناسرێتەوە، بەڵام کێشەی سەرکەوتن ئەوەیە کە دیاریکردنی ئەدگارەکانی زەحمەتە، کەواشبوو پۆلێنکردنی توخمەکانی سەرکەوتنیشی زەحمەت دەبێت، رەنگە دیارترین ناساندن بەخەیاڵماندابێت ئەوەیە بڵێین وەکو شکست باوکی نییە، بێگومان سەرکەوتن باوکی زۆرە کە خاوەندارێتی لێدەکەن. بەڵام بەڕای بەندە ئەوە بچووکترین کێشەی (سەرکەوتن)ە، کێشەی هەرە گەورەی سەرکەوتن ئەوەیە ئەو سەرکەوتنە چۆن ئاڕاستە دەکەیتو بۆ کێی بەکاردێنیت؟ لەگەڵ هێزی کێ لێکی دەدەیتو لەگەڵ هێزی کێ تێکی دەدەیت، واتا هێزت لەگەڵ هێزی کێ یەکدەخەیتو لەگەڵ کێ ململانێی پێدەکەیت؟.

بۆ وەڵامی بەشێک لەو پرسیارانە دەبێ پێش هەموو شتێک لەسروشتی پێشینەی سەرکەوتنەکە بڕوانین، ناسنامەی ئەوانەی توخمی سەرکەوتنیان بە تۆداو بوونە فاکتەری بەرجەستەی سەرکەوتنەکەت چییە؟ ئەوانە بەچ خەیاڵێکەوە تۆیان بەسەر ئەوانی تردا سەرخستو بۆ گرتنی کام چۆلەکە پێیان وتووی کاکە؟

یەکێک لەهەڵە کوشندەکانی هەر هێزێکی سەرکەوتوو ئەوەیە درک بەوە نەکات جەماوەرەکەی چ تەفویزێکی پێداوەو بۆچی تەفویزەکەی پێداوە؟ ئەزموونی زیاتر لە بیست ساڵەی حوکمڕانیو هەڵبژاردنەکان لەکوردستان ئەم پەیامەی داوەتە هێزەکانی وڵاتو بێگومان داویشێتی بە یەکێتی کە بزێوترین هێزی کوردستانەو

لەجووڵـەی نێـوان سـەرکەوتن، شکسـتو سـەرکەوتندا زۆرتریـن فۆکسـی لەسـەربوو، ئـەو هێـزە جارێکیتـر، بـەم سـەرکەوتنەی ئێسـتای، کەوتۆتـە بـەردەم تاقیکرنـەوەی نوێیـەوە کـە داخـۆ چـۆن کێشـەکانی (سـەرکەوتن) ی خـۆی چارەسـەر دەکات؟ چـۆن خاوەندارێتـی لـەم بەهێزبوونـەوەی دەکاتو لەنەخشـەی سیاسـیی داهاتـووی کوردسـتانو عیراقـدا بەکاریدێنێـت؟

رەنگـە هەریـەک لەئێمـە لێکدانەوەمـان هەبـێ لەمبارەیـەوە، رەنگـە هەریـەک لـەم پرسـیارانەی کێشـەکانی سـەرکەوتن پێکدێنـن بـۆ تەوەرەیێکـی گفتوگـۆ دەسـت بـدەن.

راتـان چییـە، وەک هەمیشـە، کوردسـتانی نـوێ دەرگای گفتوگۆیەکـی جـددی لەسـەر ئـەو باسـە بکاتـەوە؟

٢٠١٤/٥/٩

حەمرین تا بەغدا

باسوخواسی پێکهاتنی حکومەتی عیراق تا دێ گەرمتر دەبێت، گەرمای بەغدا و دەرنەکەوتنی ئاکامی رەسمی هەڵبژاردنەکان کۆڵیان بە گەرمی گفتوگۆی لایەنەکان نەداوە. ئێستا سێ تەوەر گفتوگۆکانیان داگیرکردووە:

-ویلایەتی سێیەمی سەرۆک وەزیرانی ئێستا

-حکومەتی زۆرینە

-پۆستی سەرکۆمار بۆ خولی نوێی حوکمڕانی وڵات.

هەرسێ تەوەر پێکەوە گرێدراون و پێکەوەش مانا دەدەن بە گەڕێکی دیکەی حوکمڕانی لە بەغدا. عەجەبا هیچ گۆڕانێکی جەوهەری دێتە پێشەوە کە جێی ئومێدی عیراقییەکان بێت و دواچانس بداتە ئەم قەوارە سیاسییە کە بمێنێ و بەشی دەورانێکی تری پێوە بێت؟ یان مەسڵەحەت تەوەقوفە تا یەومی نەفخی سور؟

چارەنووسی سەرۆک وەزیران لە ویلایەتی سێیەمدا وێستگەیەکی گرنگە:

-ئەگەر مالکی بمێنێ مانای وایە مانەوە دەبێتە عورف و عادەت هەتا لە عیراقی هەڵبژاردنیشدا، هەروا مانای وایە نەیارەکانی سەرۆک وەزیران بەهێزیش بن دەرەقەتی نایەن، کە دەرەقەتیشی نەیەن ئەو دواتر زەفەریان پێ دەبات. ئەمە بە پلەی یەکەم مانای وایە بەرەی شیعە (حەکیم و ئەحرار) تووشی چەقبەستوویی و بێ ئومێدی دەبن.

-مانەوەیەکیش هەیە کە مالکی بە چەندان ئیلتیزامی گرنگ کۆت و بەند بکرێت. چ لەلایەنماڵباتی شیعە و چ لەلایەن ئامۆزایانی سوننە (بەهاوکاری ئەمریکا و کەنداو)

و چ لەلایەن کوردە مەعاش بڕاوەکانەوە. بەڵام ئەم بژاردەیە بە دەردی بژاوتی سیاسیی جیوە ئاسای سەرۆک وەزیران ناخوات. جاری پێشووش سەد ئیلتیزامی داو سەد قورئانی خوارد کە دواتر کەفارەتی خۆی داو لە بەڵێنەکانی بەرهەڵدابوو، بە نۆزدە خاڵە مەشهورەکەی کوردیشەوە.

-مانەوەیەکی تریش هەیە کە سەرۆک وەزیران هەروا بمێنێ، کاربەڕێکەر بێت و حوکمڕانی عیراق لە ناوەوە داڕزێ، سوننە موتارەکەی فیدراڵی خۆیان بکەن، شیعەی ئالی حەکیم و ئالی سەدر لە جنوب بەهێز بن و مالکی وەک ماوە بەسەرچوویەک لە بەغدا گەمارۆ بدرێت، ئەمەشیان مەترسی ئەوەی لێدەکرێت خەڵک بە جارێ لە هەموو گۆڕانکارییەک بێ ئومێد بێت. ئەم رەچەتەیەش ژینگەی لەبار بۆ قاعیدە و تیرۆر و عەسائیبولحەقیش فەراهەم دەکات.

تەنها سیناریۆی تر مانا بە دوو تەوەرەکەی تر دەبەخشێت، چونکە زۆرینەی سیاسیی هیچ مانایەکی نامێنێت ئەگەر مالکی لەسەرکار مایەوە. مانەوەی ئەو یانی تەوافوق و تەنازولپێکردنی بۆ لایەنەکانی تر تا ویلایەتی سێیەمی بدەنێ. بەڵام ئەگەر مالکی نەمایەوە دەشێ (زۆرینەی سیاسیی) کە دروشمی مالکی بوو ببێتە بژاردەی پراکتیزەکراوی لایەنەکانی تر. شیعەکانی دەرەوەی مالکی، سوننەکان و کوردیش دەتوانن لە پەرلەمان چەمکی وا بخەنەڕوو و (حکومەتی زۆرینە) تێپەڕێنن. ئەم (حکومەتی زۆرینەیە) پەیوەستکراوی پۆستی سەرۆک کۆمارە. سوننە نایەتە ژێر باری هیچ بەڵێنێکەوە ئەگەر بەشێکی بەرچاویان نەبێت کە ناونیشانی ئەو بەشە بەرچاوە پۆستی (سەرۆک کۆمار)ە.

ئەم پۆستە بۆ کوردیش ناونیشانی شەراکەت و پلە یەکییە لە عیراق کە بێ وی عیراق تامی نییە و دیجلەکەشی خێر ناداتەوە. کێ ئەم پۆستە دەداتەوە بە کورد؟ بێگومان شیعەکان. چونکە ئەوان هەم زۆرینەن و هەم چاویشیان لەو پۆستە نییە. لە ناو شیعەشدا مالکی کە چەند مانگە مووچە و بودجەی بڕیوین، غەزەل و شانامە بۆ کورد دەهۆنێتەوە.

رەنگە ئەمەش تاقە دەریچەی مالکی بێت تا ویلایەتی سێیەمی دەستەبەر بکات. خۆ ئەگەر جاری پێشوو راستی بکردایە نەیدەگەیاندە مووچەبڕین، ئەگەر ئێستاش راست دەکات بۆچی تا ئێستا مووچەی خەڵکی کردۆتە بارمتە؟ مەگەر سەرۆک کۆمار لەم میللەتە نییە کە ئەو شایەتی لایەقی پۆستەکەیان بۆ دووپات دەکاتەوە؟ کەچی لە داخی ململانێی لەگەڵ هەولێر لە بچووکترین مافی عیراقی بوون بێبەشیان

دەکات.

عیـراق دەوڵەتـی فەرمانبەرانـە، ئـەوە کـە فەرمانبەرانـی هەرێـم بـێ مووچـەن مانـای وایـە لـە عیراقـی بوونیـش داماڵـراون، جـارێ بـا ئـەو ناسـنامەیەیان بداتـەوە، قسـە لـە هـی تریـش دەکرێـت. ئەمـە داسـتانەکە بـوو لەودیـو حەمرینـەوە، ئـەدی لـەم دیـوی؟

٢٠١٤/٥/١٢

حەمرین تا بان مەقان

باسـی بەغـدا لـە کەینوبەینـی حکومەتـدا باسـێکە تـەواو نابێـت. بۆیـە لـەم دیـو حەمرینـەوە باسـی کوردسـتان دێتـە گـۆڕێ، داخـۆ هـەردوو دیوەکـەی کوردسـتان (هەرێمـی بـە رەسـمی دانپیانـراوی کوردسـتان+ ناوچـە دابڕێنـراوەکان) چـۆن مامەڵـە لەگـەڵ کەینوبەینەکانـی بەغـدا دەکـەن بـۆ پێکهێنانـی حکومەتـی داهاتـوو؟

راسـتێکەی بەغـدای ئێسـتا لـە کوردسـتان عاسـێ بـووە، وەکـو جـاران نییـە کـە دەسـتەمۆی چەمکەکانـی فیدراڵـی، دیموکراسـی و شـەراکەتی راسـتەقینە بـوو، بەغـدای ئێسـتا، بەتایبەتـی دوای سـاڵ و نیوێـک لـە غیابـی سـەرۆک تاڵەبانـی، راهاتـووە هەمـوو شـتێک تێپەڕێنـێ بـێ ئـەوەی ناچـار بێـت لەگـەڵ کـورد پێـک بێـت. ئـەم بەغدایـە، بـەم هەلومەرجـەوە، بـە هەمـان لۆژیـک مامەڵـەی کـورد دەکات وەختێـک بـاس دێتـە سـەر حکومەتـی داهاتـوو. دەیـەوێ کـورد ژمـارەی تـەواوکار بێـت بـۆ ژمـارە گـەورەکان کـە لـە بەغـدا ململانـێ دەکـەن، هـەر ئەوەنـدە کاری پێیەتـی پێکهاتـەی حکومـەت تێپەڕببێـت.

لەبـەر ئـەوە گرنگـە کوردسـتان ئـەم وێسـتگە پێویسـتەی دانوسـتاندنی حکومـەت بـاش بـەکار بێنێـت. پەلـەی تیـا نـەکات بـە بیانـووی گوشـاری هێـزە عیراقییەکانـی تـرەوە. حکومەتـی خۆمـان حـەوت مانگـی خایانـدووە لـە کاتێکـدا یـەک نەتـەوەو یـەک چارەنووسـین، خێـرە هـی عیـراق کـە مۆزائیکـی رەچەڵەکەکانـە بـە زوویـی لێـی ببێتـەوە؟

یەکـەم مەرجـی هێـز وەرگرتنـەوەی کوردسـتان لـە دۆزی حکومەتـی داهاتـوودا ئەوەیـە هەلومەرجـی گەمەکـە بگۆڕێـت.

ئـەم مێـزی گەمەیـەی ئێسـتا هیچـی تیـا بەسـەر نییـەو دەسـتی هەمـوو یاریزانەکانـی

کەشفە، دەبێ کورد ئەم مێزە قڵپ بکاتەوە و مێزێکی خڕی وەک یەکی بێتە ئاراوە.

پرسیاری سەرەکی ئەوەیە ئایا بەرگەی چوارساڵی تری دەستی دەستی و ئەمڕۆ و سبەی دەگرین؟ یاخود دەبێ ڕێساکانی گەمەکەمان لە بەردەمدا روون و رەوان بێت؟ ئەگەر ئەمە گۆڕەپانی سیاسەتی دیموکراسییە دەبێ یارییەکە عادیلانەو کراوە بێت بۆ هەمووان. هەر ئەمەشە مانای شەراکەتی راستەقینە.

باشە لە کوێوە دەست پێبکەین.

ئێمە قسەمان لەسەر یەک کوردستانە، بە هەرێم و ناوچە دابڕێنراوەکانییەوە، واتا دەبێ دۆسێی ١٤٠ تەفعیل بکرێت و بۆ نیەت باشی شەریکەکانمان لەم دۆسێیەدا، پێویستە یەکەم مەرجی کورد سازکردنی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگای کەرکوک بێت بۆ ئەوەی کەرکوک ئەو دەسەڵات و هێزە ئیدارییەی هەبێت لەبەردەم بەغدا کە دەستوور و یاساکانی عیراق پێی رەوا دەبینن، بەمەش دەستی بەغدا لە کەرکوک دوور دەخرێتەوە و کەرکوکی خاوەن بڕیاری ئیداری دەتوانێ خۆی ئامادە بکات لەگەڵ جێبەجێکردنی مادەی ١٤٠دا دەرفەتی گەڕانەوەی بۆ باوەشی کوردستان هەبێت.

دەبێت هێزە کوردستانییەکان، بە یەکگرتوویی، پێداگری لەسەر هەڵبژاردنەکەی کەرکوک بکەن، چونکە پێویستی بەغدا بە کورد چوار ساڵ جارێکەو ئێستا دەرفەتە گەورەکەیە ئەم پێویستییە بە پێویستییەکانی کوردستانەوە گرێ بدەین.

پاکێجی کوردی دەکرێ شتی تریش لەخۆ بگرێت، بەڵام ئەم پاکێجە تەنها بە کوردستانێکی بەهێز دەکرێت، کوردستانی بەهێز کوردستانێکە توانیویەتی بە تەوافوق و دیموکراسی ناکۆکییە ناوخۆییەکانی کەنالیزە کردبێ، جیاوازییەکانی خستبێتە شوێنی سروشتی خۆی، پێویستی یەکێتیی نەتەوەیی لە ئاستی بەغدادا جێبەجێ کردبێت.

ئەمەش مانای وایە بزانین لەم دیو بانی مەقان و لە تێکڕای هێڵی هەرێمی کوردستان چۆن ئیدارەی رەوشەکە بکەین؟

٢٠١٤/٥/١٣

تا باشتری بهۆنینەوە

لەمێژە گوتراوە کوردستان هەڕەشەی لەسەرەو هێشتا رزگارییەکەی دەڵەمەیە، ئەم گوتەیە نە بۆ ئەوەبوو ئەژنۆمان بشکێ لەبەردەم هەڕەشەکان و نە بۆ ئەوەش بوو سازش لەگەڵ هەڕەشەکاراندا بکەین، بەڵکو بۆ ئەوەبوو تەگبیری لێ بکەین و هەڕەشەکان بکەینە دەرفەت. خۆشی سیاسەتی نەتەوەیی راست و دروست هەر ئەوەیە. رەوت و ناوەند هەبوون و هەن باسکردنی ئەم هەڕەشانە بە بیانووی (سیاسەتی رەسمی) کوردستان دەزانن گوایە بۆ ئەوەیە ئیستحقاقی ناوخۆیی لەسەر دەسەڵات و قودرەتمەندی، دیموکراسیی و چاکسازیی پێ دوابخرێت، وەک بڵێی ئەم ئیستحقاقانە هەر ئەوان قازانجی لێ بکەن و ئەوی لە دەسەڵاتە هەموو خەون و خەیاڵی خۆی لە پاراستنی وەزعی راهیندا دەبینێتەوە. بەڵام بۆ دەبێ وا بێت، پاراستنی وەزعی راهین لە چەند برگەیەکدا دەسکەوت و مایەیە، ئەگەرنا وەکو خۆی مانەوەی دەشێ هەڕەشە بێت لەسەر حوکمڕانەکانیش کە سیاسەتی رەسمی بەڕێوەدەبەن، چونکە بەلانی کەمەوە مانەوەی وەزعی راهین. مەنگی و مەیین دەخوڵقێنێ. ئەم دووانەش کەرەستەی بێزارین، کەرەستەی تەوەللابوونی خەڵکن لە حوکمڕانان و سەرەنجام قازانجن بۆ پرۆژە ئەلتەرناتیڤەکان کە بێنە کایەوە و مایەی هەمووان بخۆن.

هەڕەشە لە جێی ئەوەی کەرەستە بێت بۆ بە لاڕێدابردنی ئیستحقاقی ناوخۆیی، باشترە کەرەستە بێت بۆ دەرفەت لێهێنان لەپێناو جێبەجێکردنی ئەوی ماوە لە بەرنامەی رزگاریی کوردستان. کەس بە قەدەر بەهێزەکان ناتوانن دەرفەتەکان بقۆزنەوە. ئەم هەفتەیەش کورد هەنگاوی باشی ناوە بۆ بە هێزبوون:

-سیاســەتی کوردســتانیی بـۆ مامەڵــە لەگــەڵ دۆسـێی عیـراق بــەرەو یەکگرتوویــی دەچێـت، بـا لێـرەو لەوێـش جیاوازییـەک هەبێت، کاری هاوبـەش ئـەوە چارەسـەر دەکات.

-حکومەتی کوردستان پێکهاتووە و هەمووان خۆیان بەخاوەنی دەزانن.

-ئیستحقاقی ناوخۆییش هەر یەکەو بەگوێرەی بەشی خۆی وا جێبەجێ دەبێت.

-هێـزی پێشـمەرگەی کوردسـتان لـە ژینگـەی پشـتیوانییەکی میللـی و تێگەیشـتنێکی عیراقـی و ئیقلیمـی و نێودەوڵەتـی تەمامێتـی خاکـی کوردسـتانی باشـووری دابیـن کردووە.

ئەمانـە تەگبیـرن لـە هەڕەشـە، تـا باشـتری بهۆنینـەوە چاکتـر لـە هەڕەشـەوە دەبنـە دەرفـەت، دەشـکرێ ئـەوی لـە سـەرەتادا درکـی بەهەڕەشـەکان نەکردبێـت، لـە کۆتاییـدا بـە بەشـدارییەکی کاراو گیانبازانـە، لـە قۆسـتنەوەی دەرفەتەکـەدا، قەرەبـوو بکاتـەوە و هەمـووان خاتـر جـەم بـن.

٢٠١٤/٦/٢٠

قسه بكه تا بتناسم

٥/ لـم تعالـج الوثيقـة الخلـل الحاصـل فـي علاقـة اقليـم الشـمال بالمركـز وهـو الامـر الـذى كلـف ويكلـف خزينـه الدولـة المليـارات مـن الـدولارات سـنويا نتيجـه عمليـات تهريـب النفـط التـي تقـوم بهـا سـلطات الاقليـم وتصرفاتهـا اللادسـتورية.

راسـتی مێژوویـی کوردسـتان دەبێتـە چقڵـی چـاوی شـۆڤێنییەکان جـا لـە سـاحەی تەحریـر بـن، یـان لـە مەنتیقـەی خـەزرا.

عەبقەرییـەت و مەزنـی دیموکراسـیی هـەر ئـەوە نییـە کـە ڕێ بـە دەربڕینـی بیـروڕای ڕەوا و جـوان و دەربڕینـی ئازادیخـوازی دەدات، بەڵکـو بیـروڕای چـەوت و شـۆڤێنیش ئاشـکرا دەکات.

ئـەوەی بـە کوردسـتان دەڵـێ (اقليـم الشـمال) ئـەوە سەداسـەد ڕەوایـی لـە بزووتنـەوەی ناڕەزاییـەکان دەسـتێنێتەوە کـە هێشـتا هیچیـان بـە دەسـت نەهێنـاوە وا دەڵێن، دەسـتیان بـڕوا لەمانـەی ئەمـڕۆ حاکمـن، خراپتـر دەبـن.

بژی دیموکراسی و ئازادیی ڕادەربڕین کە نییەتی شاراوەی دڵەکان ئاشکرا دەکات.

لە خۆڕایی نییە کە وتراوە، قسە بکە تا بتناسم.

٢٠١٩/١١/٢٠

کوردستانی عیراق
متمانە و ڕێزی زۆرتر وەدەست دێنێ

لـە سـەرەتای ئـەم هەفتەیـەوە، هەرێمـی کوردسـتان پێشـوازیکرد لـە چەنـد میوانێکـی دیپلۆماسـی کـە بریتیبـوون لـە وەزیـری پەرەپێدانـی ئابووریـی لیبیـا و باڵیـۆزی هەریەکـە لـە ئەمریـکا و ئەڵمانیـا و چیـک لـە عیـراق.

ئـەم سـەردانە ڕەسـمییانە کـە تەنیـا چەنـد ڕۆژێـک بـەر لـە سـەفەری ڕەسـمیی چاوەڕوانکـراوی سـەرۆکی هەرێـم دێـن بـۆ واشـنتۆن، چەنـد ئاماژەیەکی روون نیشـاندەدەن، کـە گرنگترینیـان ئەوەیـە هەرێمـی کوردسـتانی عیـراق ڕۆژ لـە دوای ڕۆژ پتـر دەبێتـە جێـی گرنگیپێدانـی دیپلۆماسـی و ئابـووری و وڵاتانـی دنیا، وەک چۆن نیشـانەی ئەوەشـە کـە سـەرکردایەتیی سیاسـیی کوردسـتان ڕۆژ لـە دوای ڕۆژ نـەک تەنیـا لەسـەر ئاسـتی عیـراق و ناوچەکـە، بەڵکـو لـە ئاسـتی دنیـادا متمانـە و ڕێـزی زۆرتـر وەدەسـت دێنێـت و لـەو ڕێگەیەشـەوە گرنگیدانـی وڵاتـان بـە مەسـەلەی گەلەکەمـان فراوانتـر و روونتـر دەبێـت.

ئـەو متمانـە و ڕێزپەیداکردنـە بـەردەوام پەرەسـەندووەی ئەزموونـی کوردسـتانی عیـراق و سـەرکردایەتییە سیاسـییەکەی پێویسـتە لەناوخـۆی کوردسـتاندا ڕەنگدانـەوەی زۆرتـری هەبێـت و لەئاسـتی ڕەسـمیی و شـەقامی کوردسـتاندا بـە گرنگـی زۆرتـرەوە تەماشـا بکرێـت و هێـز و توانـای زۆرتـر بـە ڕۆڵـی کوردسـتان لەعیـراق ببەخشـێت لەپێنـاو پشـتیوانیکردنی هەرچـی زووتـری سـەرکردایەتیی سیاسـیی کوردسـتان لـە ململانـێ سیاسـییەکانی گەلەکەمـان لـە عیراقـدا و یەکلایکردنـەوەی کێشـە هەڵپەسێردراوەکان بـە قازانجـی کوردسـتان و سـەرەنجام وەدیهێنانـی دڵنیایـی زۆرتـری گەلەکەمـان بـە دواڕۆژی کوردسـتان و عیـراق، وەک چـۆن لەلایەکـی دیکـەوە دەبێـت ئـەو ڕێـز و متمانەیـە و

گرنگییەکـەی ئەزموونـی کوردسـتانی عیـراق و سـەرکردایەتییە سیاسـییەکەی و رۆڵـی لـە عیراقـدا ببێتـە هۆکارێکـە بـۆ گۆڕینـی دیـد و بۆچوونـی هەندێـک لایـەن و کەسـایەتی عیـراق کـە هێشـتا بەدیدێکـی واقیعییانـە ناڕواننـە گرنگـی ئەزموونـی هەرێمـی کوردسـتانی بـۆ عیـراق و ناوچەکـە.

هەڵبژاردنی ٢٠٢١

١

پێشمەرگە لە نەبەردی هەڵبژاردندا

هێـزی پێشـمەرگەی کوردسـتان باسـکی بەهێـزی بزووتنـەوەی رزگاریخوازیـی گەلـی کوردسـتانە لەنـاو تابلـۆی رەنگینـی خەباتـی هەمەلایەنـەی کوردسـتاندا. لـە تۆمـاری دیموکراتـی عیراقیشـدا دیسـان هێـزی پێشـمەرگە تۆمـاری ئازادیخـوازی و دیموکراتییـە. جـا ئـەو کاتـەی باسـکی بەهێـزی شۆڕشـی کوردسـتانە هـەر نەبـەردی و نەبەزییـە ئـەو کاتەشـی پاڵپشـتی دیموکراتیزەکردنـی عیراقیشـە، هـەر تۆمـاری بـێ قسـورە.

لـە دوای راپەڕینـی ١٩٩١ یشـەوە پێشـمەرگە پارێـزەری ئـازادی هەرێمـی ئازادکـراوی کوردسـتانە، زووتـر و ئێسـتاش هەمیشـە پشـت و پەنـا بـوو بـۆ دیموکراتخوازانـی عـەرەب، بـە شـیعە و سـوننەیانەوە، ئـەو دەمـەی پێکـەوە خەباتیـان دژی دیکتاتـۆری بەعـس دەکـرد لـە دەورانـی پێـش کەوتنـی رژێمـی سـەدام .

لـە سـاڵی ٢٠٠٣دا پێشـمەرگە سـتوونی پتـەوی رزگارکردنـی عیـراق بـوو لەدەسـت دیکتاتـۆری بەعـس. هاوشـانی هاوپەیمانـان لـە پرۆسـەی رزگاریـی عیراقـدا مەردانـە هاتـە دەسـت. ئینجـا سـەرەڕای منجەمنجـی بـێ وەفایـان و بـێ بـاری هەڵپەچیـان و بەسـەرداکەوتوانی دوای کەوتنـی سـەددام لـە گفتوگـۆی نووسـینەوەی دەستوریشـدا پێشـمەرگە بـووە بەشـێک لـە مەنزومـەی دیفاعـی عیراقـی. لـە نەبـەردی دژی تیـرۆری قاعیـدە و توندڕەوانـی داعشیشـدا، خـاوەن دەفتـەری سـەرکەوتن و ئەلبومـی شـەهادەت و بەرگـری ئازایانەیـە.

سـەرەڕای زولـم و زۆری دەورانـی مێـژوو و پاشـقولی ناحەزانـی شـۆڤێنی، هێشـتاش پێشـمەرگە شـەریکە لـە پاراسـتن و گەشـەی دیموکراتـی عیـراق. شـەریکە لـە پاراسـتنی وڵات لـە هەڕەشـەی تیـرۆر و داگیـرکاری.

بۆیـە لەبـەر ئـەم هەمـوو چیرۆکانـە پێشـمەرگە شـایانی مووچـەی بـاش و پشـتیوانی و هاوکارییـە. لـە پـڕ چـەک کـردن و پوشـتە و پەرداخکـردن، وەک باقـی هێزە رەسـمییەکانی عیراق.

تەجرەبـە پێمـان دەڵـێ ئـەوەی دەتوانـێ ئـەم شایسـتە گرنگانـەی هێـزی پێشـمەرگەی کوردسـتان دابیـن بکات، تەنهـا و تەنهـا قـەوارەی هاوپەیمانیـی کوردسـتانە.

هاوپەیمانیــی کوردســتان کــچ و کــوڕی هێــزی پێشــمەرگە و پارێــزەری مــاف و داخوازییەکانێتــی لــە بەغــدا.

بانگـەواز و هیوامـان وایـە هێـزە تایبەتـەکان هـەر دەنـگ بـە هاوپەیمانیـی کوردسـتان دەدەن. یانـی هـەر دەنـگ بـە خۆیـان دەدەن.

٢

ژنانی هاوپەیمانی

لـە رەوتـی گەشـەی کۆمەڵـی کوردسـتان و عیراقـدا، لـە چەندیـن قۆناغـی پێشـکەوتنی کۆمەڵایەتیـدا ژنـان بوونەتـە خـاوەن هەندێـک مـاف و دەسـکەوت، بـەڵام جـاری واش هەبـووە پاشەکشـێ قەومـاوە.

دوای پەسـەندکردنی دەسـتوور لـە ٢٠٠٥، لـە هێڵـی سـەرەکیدا ژنـان لـەم وڵاتـەدا بوونەتـە خـاوەن کۆمەڵێـک مافـی دەسـتووری و شایسـتەیی سیاسـیی، بـەڵام ئـەم دەسـکەوتانە لەپـاڵ پاشەکشـێی بزووتنـەوەی دیموکراسـیی و بەهـۆی هێـزە رێکخـراو و تۆکمـە تاریکـەکان و هەڕەشـەی بەردەوامـی تیرۆریسـتانەوە کـە لـە قاعیـدە و داعـش و تـا هیتریـش دەگرێتـەوە، هەڕەشـەی جددیـان لەسـەرە.

بەداخـەوە ئێسـتاش ئـەو هێـز و لایەنانـە کـەم نیـن، کـە دەخـوازن دەسـت بـۆ دەسـکەوتەکانی ژنـان و کچـان بـەرن و لێـی کـەم بکەنەوە. تەنانەت هەوڵـی بەتاڵکردنەوەی جەوهـەری رێـژەی ژنـان و کۆتـا دیموکراتییەکەیـان دەدەن لـە ناوەڕۆکـی دیموکراتییانـەی خـۆی. کارێـک دەکـەن بـە قەرەباڵغـی چالاکوانانـی ژنـان کـە لـە بنچینـەدا ئازادیخـواز نیـن چالاکـی ژنـان پـەک بخـەن.

لـەم ململانێـی نێـوان پرەنسـیپە دەسـتوورییەکان و هێـزە پاشەکشـێ خـوازەکان تەنهـا

و تەنها هاوپەیمانیی کوردستان پاڵپشتێکی بەهێز دەبێت بۆ ژنان لە کوردستان و تەواوی عیراقیش بۆ ئەوەی داکۆکی لە دەسکەوتەکانیان بکەن و پەرەی پێبدەن.
بەرنامەی هاوپەیمانی، پرۆژە و ستراتیژی روونی هەیە بۆ یەکسانی و مافی زیاتر بۆ ژنان لە کایەی کۆمەڵایەتی و باری کەسێتی و پێگەی ژنان لەناو کۆمەڵگە و لەناو خێزانیشدا. بەرنامەی هەیە بۆ فراوانکردنی بەشداری ژنان لەکایەی سیاسی و کایەی گشتی کۆمەڵدا. ژنان و کچان دەنگ دەدەن بە هاوپەیمانیی کوردستان بۆ پارێزگاری لە مافەکانیان و پەرەپێدانی دەسکەوتەکانیان. چونکە هاوپەیمانییەکی بەهێز دەتوانێت گردبوونەوەیەکی سیاسی بەهێز بێت بۆ ژنان و مافەکانیان.

٣

وەبەرهێنان لەژیانی گەنجان و بۆ ئایندەی گەنجان

مافی دەنگدان و بە ئازادی بە کارهێنانی دیوێکی گرنگی پرۆسەکەیە، دیوە گرنگەکەی تری باش بەکارهێنانێتی بە جۆرێک خەسار نەبێت . ئەمە وێستگەی یەکەمی وەبەرهێنانە لە تاقیکردنەوەی گەنجان وەختێ بۆ یەکەمجار دەنگ دەدەن. گەنجەکان گوڵی گەشەی وڵاتێکن کە سامانی هەرە گەورەی تەمەنی لاوێتی و رێژەی زۆری کچان و کورانی دەست رەنگین و هزرکراوە و تەندروستن. کۆمەڵی ئێمە لە کوردستان و لە ئاستی عیراقیشدا، سەرەرای گرفتەکانی چونکە گەنجەکان رێژەی هەرە گەورەی پێکدێنن، کۆمەڵگەیەکی لەشساغ و تەندروستە.
ئاخر بە سروشت گەنج سامانی دوا رۆژن، ئەوانە ئایندەخوازن، چاوتیژ و چاوساغ و چاو و دڵی روون و بێگەردی کۆمەڵی ئێمەن. چونکە خۆیان و رۆڵی خۆیان لە ئایندەدا دەبینن زیاتر لە ئێمە پێشبینی دەکەن و تەمەنای هاتنی رۆژەڤی دەکەن.
چەند دۆخەکە دژوار و لاسەنگ بێت، لاوەکانی ئێمە شایانی ئەوە نین ببنە خۆراکی نەهەنگی دەریاکان و نیچیری کاروانی قاچاخچیانی رێی هات و نەهات.
بەڵکو شایانی ئەوەن لە وڵاتی خۆیاندا، وڵاتی خەونەکانیان بۆ دروست بکەین. لە جێی سەفەری دوورە وڵاتی، سەفەر بگوازینەوە بۆ لای ئەمان، یان وەکو کورد خۆی دەڵێ حەجی بۆ بگوازینەوە بۆ ئەجێ
بەڵام ئەمەش بەرپرسیارییەکی قورسە بۆ گەنجەکانیش، بۆیە ئەوانیش نابێ قبووڵی بکەن تەمەنی گەنجییان بکرێتە کێڵگەی لەسەر یەک و بەردەوامی تاقیکردنەوەی سەرچڵەکان. با ئەوانە بەگیانی خۆیانەوە سەرچڵی بکەن، نەک بە

گیانــی گەنجەکانمانــەوە ئەویــش بــە نرخێکــی هــەرزان کــە تێچــووی سەرچڵییەکەشــی دەرنەهێنــێ.

هەلــی کار و هەلــی گەشــەی توانــاکان و دەرفەتــی بوژاندنــەوە و توانــاداری، تەنهــا و تەنهــا لــە توانــای هاوپەیمانیــی کوردســتاندایە. هاوپەیمانیــی کوردســتان، هاوپەیمانیــی کــوڕان و کچانــی ئــەم وڵاتەشــە بــۆ وڵاتێکــی باشــتر، ئایندەیەکــی خۆشــگوزەرانتر و ســەقامگیر.

بۆیــە دەنگمــان بــۆ هاوپەیمانیــی کوردســتانە، چونکــە نامــان دا بەدەســت قــەدەری ســەفەری نادیــارەوە.

دەنگــدان لــە شــێوەی دیموکراســیدا بەرپرســیارییەکی قورســە، پێچەوانــەی زەمانــی دیکتاتــۆری کــە کــەس لەســەر دەنگــی موحاســەبە ناکــرێ، بــەڵام لــە دیموکراســیدا دەنــگ چونکــە بەرپرســیارییەکی قورســە، خــراپ بەکارهێنانیشــی تێچوویەکــی گرانــی هەیــە چونکە دەنــگ بــە فیــڕۆدەدا و هاوســەنگی هێــز دروســت ناکاتــەوە.

گەنجــەکان دەتوانــن ڕێگــە ئاســانەکە تاقیبکەنــەوە کــە دەنگیــان بــە نرخــە و بــاش تەوزیفــی بکــەن.

فەسڵی پێنجەم

بەو هەموو زام و برینەوە

تا کەشتی کوردی وێڵ نەبێت

لەوانەیە پاپۆڕەکانی نەوتی کوردی لە ناو دەریادا وێڵ بووبێت، هێشتا کڕیارێکی مسۆگەری نەدۆزیبێتەوە کە دوو دڵ نەبێ و ئامادە بێت لەگەڵ کورددا تا دوا گێمی ململانێکە بڕوات، بەڵام ڕەوتی کوردستانیی بەرەو ئەوەی خاوەنی ئیرادەی ئابووری سەربەخۆی خۆی بێت و لە بارمتەیی بەغدا دەربازی بێت، ڕەوتێکی راستەو سەرەنجام بەندەری ڕەسانی خۆی ئەدۆزێتەوە، ئەم ڕەوتە کوردستانییە شایەنی پشتیوانییەو ئەهێنێ گەلی کوردستان و هێزە سیاسییە حەریفەکانی وەبەرهێنانی تێدا بکەن، بەردی بۆ هەڵبگرن بەشانان.

بۆ ناسینەوەی راستی هەڵوێستی کوردستانیی بەتەنها ئەوە بەس نییە کە تەماشای بەری کوردستانیی ئاوەکە بکەین، بەڵام هەڵوێستی گرژی بەغدا کافیە تا تێمان بگەیەنێت شتێکی راست دەگوزەرێ، بۆیە ڕەوتی چەوت لە بەغدا گرژو مۆنەو هەڕەشە دەکات.

باشە بۆچی دیمەنەکە وا دێتە بەرچاو کە پاپۆڕی کوردی نەیتوانیووە هەموو کوردستانییەکان بکاتە سەرنشینی خۆی؟

مرۆڤ بۆ هەڵسەنگاندنی راست و دروستی هەر هەنگاوێکی سیاسیی لە کوردستاندا پێویست ناکات قسەو گفتی نەیارانی کورد بکاتە پێوەرو حەکەم، چونکە مەعلومە ئەوان قەت کەیفیان بە کورد نایەت، بەڵام بیروڕای کوردستانیی لەسەر ئەو هەنگاوە سیاسییە گرنگ و یەکلا کەرەوەیە کە دەبێ ناخودای کەشتی نەوتی کوردستانیی ئەم بیروڕایە بەهەند وەربگرێت و ڕەچاوی بکات.

قســەکردن لەســەر ئامــارو شــەفافییەتی نــەوت و چۆنێتــی فرۆشــتن و ئاراســتەی داهاتەکانــی ڕەنگــە بەشــێک بــن لــە گرفتەکــە، بــەڵام بەشــە ســەرەکییەکە نیــن، ســەرەڕای گرنگــی ئــەو دۆســێیە، بەشــە ســەرەکییەکە پەیوەندیــی بەفلتــەری بڕیــاری کوردییــەوە هەیــە لەســەر نــەوت و لەســەر زۆر بابەتــی چارەنووســازی تــر. ئــەم بڕیارەیــە کــە زامــداری کۆدەنگــی و کــۆ هەڵوێســتییە.

دۆسێی شـەفافیەتی نـەوت چەنـد بەرهەڵدابکرێت سـەرەنجام هەر چەنـد دامودەزگایەکی ڕەسـمی وەک پەرلەمـان، حکومـەت و چەنـد دامەزراوەیەکـی تـر لێـی ئـاگادار دەبـن و بەدواداچوونـی بـۆ دەکـەن و ڕەقـەم و کێرڤەکانـی چاودێـری دەکـەن، بـەڵام لـە غیابـی کۆهەڵوێسـتی و کۆبڕیاریـدا دۆسـێی شـەفافیەتی نـەوت دەبێتـە بابەتـی سـەربازی بابەتەکانـی ناڕەزایـی لەسـەر مۆنۆپۆلکردنـی بڕیـاری سیاسـیی.

لەکوردســتان هەمــوو هێزەکانــی بزووتنــەوەی ڕزگاریخوازیــی گەلــی کوردســتان پەیوەندیـدارن بـە چارەنووسـی کوردسـتانەوە، نەخاسـمە هێـزە گەورەکانـی کـە تۆمـاری جووڵانـەوەی کوردایەتـی، زۆری بـۆ تۆمارکـردوون، ئەوانـە زۆریان کردووەو زووش دەسـتیان داوەتـە خەباتـی خاوەندارێتـی لـە ڕزگاریـی کوردسـتان بـەرەو هیـوا نەتەوەییـە گەورەکـە، لەبەڕێوەبردنـی کوردسـتان و پێدانـەوەی تەفویـزی گەلیشـدا کەمیـان نەهێنـاوە، بـەڵام لەنـاو ڕای گشـتیی کوردسـتان و دەرەوەشـدا تەنهـا ڕەنگێـک و دەنگێـک و وەزارەتێـک وا خـۆی دەنوێنـێ ئـەو قوڵنگـی فەرهـادی هەڵگرتـووە و باجـی داوە، بۆیـە بـاج لەسـەر بڕیـاری نـەوت و نەتـەوە وەردەگرێـت.

بـە ڕای موتەوازیعـی بەنـدە کێشـە لەسـەر ئەنـدازەی شـەفافییەتی بڕیـاری نـەوت نییـە، بەڵکـو کێشـە لەسـەر شـەفافییەتی بڕیـاری نەتەوەیـە کـە زیاتـر لـە فلتەرێکـی گەرەکـە بـۆ خەملێنێکـی عەقڵانیتـرو زیاتـر لـە بەشـدارێکی پێویسـتە بـۆ ڕەزامەندییەکـی دیموکراتیانـە لەسـەر ڕۆیشـتن بـەرەو چارەنووسـی نەتەوەیـی.

کەشــتی کــوردی بــۆ ئــەوەی لــە دەریــای سیاســەتی نێودەوڵەتیــدا مەلــە بــکات و بگاتـە بەنـدەری خـۆی، دەبـێ تاقمێکـی لێهاتـووی کەشـتیەوانی هەبێـت نـەک ئیسـتفراد بـە بڕیـارەوە بکرێـت کـە ڕەنگـە لـە سـەرەنجامدا ئیسـتفراد بـە ناخـودا و کەشـتیوان و کەشتیەکەشــەوە بکرێــت.

ئێمـە ئیسـتیقلالمان گەرەکـە نـەک ئیسـتفراد. تاڵەموویەکـی باریـک هەیـە لـە نێـوان ئــەم دوو دەســتەواژە عەرەبییــەی بــۆ حاڵــی کــوردی یەکاویەکــە.

بـۆ ئـەوەی هەموومـان شـان بدەینـە بـەر ئەرکـی پیـرۆز دەبـێ هەمووومـان بەشـدار بیـن

لـه بڕیـاری پیـرۆزدا، وەگەرنـا کـەس کرێچـی کوردسـتانی دایـک نییـه.

بڕیاری سـەربەخۆیی ئابووریی، ناونیشـانە بۆ سـەربەخۆیی سیاسـی و سـەربڵنکردنەوەی نەتەوەیـی، ناکـرێ ئـەم بڕیـارە ببێتـە کەرەسـتەی پێشـبڕکێی ئیسـتفراد کـردن، بەڵکـو هـی ئەوەیـە پێکـەوە شـانی بدرێتـە بـەرو بـۆ هەڵبگیرێـت، قوربانـی بـۆ بدرێـت، کـەس ناتوانێـت رێگـە لەقوربانیدانـی کـەس بگرێـت لەڕێـی ئـەو سـەروەرییەدا، بـەڵام ئـەم ئەرکـە نەتەوەییـە پیـرۆزە، وەکـو پیـرۆزە هـی ئـەوە نییـە لەتاریکیـدا بخەملێـت و لەپشـتەوە بدرێـت و ئیسـتفرادی پێـوە بکرێـت، بەڵکـو بەرپرسـیارێتییەکە وەک ئـەرک ئەرکـی هەمووانـە، چونکـە بەتەنهـا هیـچ سـۆپەرمانێک دەرەقەتـی نایـەت، بانگـی موحەمـەد بۆیـە بەئاشـکرا خۆشـە، چونکـە بانگـی هەقـەو هـی ئەوەنییـە دلاوەرانـی نەتەوەیـی لەیەکتـری بشـارنەوە. بۆئەوەنـا خەڵکـی تـر لەدەسـتکەوتەکەیدا بەشـدارین، بەڵکـو بۆئـەوەی ئەگـەر تووشـی وێڵبـوون و بەلارێدابـردن هـات، هەمـووان شـان بدەنـە بـەری و لەچەقبـوون دەربـازی بکـەن کـە بەتەنیـا ناکرێـت.

٢٠١٤/٦/٣

شەنگال فرۆش!

ئەگەر ئەم ناوە بەکار بهێنن کێ پێی ئیستفزاز دەبێت؟ خۆ ئەم ناوە ناوی کەسی نەهێناوەو کەسی تۆمەتبار نەکردووە ئەگەر بەکار ببرێت. ئەگەر شەنگال فرۆش لە خۆی دڵنیایە شەنگالی نەفرۆشتووەو دەزانێ پەرێزی عەیبی نییە، ئەدی بۆچی لە بەکارهێنانی ناوی شەنگال فرۆش دەترسێ؟ بۆچی هیچ کەسێک بەقەدەر شەنگال فرۆش لە گوتنی شەنگال فرۆش دەهەری نابێو خۆی سوور ناکاتەوە؟ ئەمە ناوێکەو سیفەتێکە بۆ شەنگال فرۆشی، ئەگەر لە خۆت دڵنیا بیتو ئەوە تۆ نیت کە فرۆشتووتە، بۆ لەم ناوو سیفەتە، ناوو نازناوە، بێ تاقەت دەبیت؟

شەنگال فرۆش کارەکتەری فرۆشتنی نیشتمانو کۆمەڵگەیەکە، کارەکتەری بێباکیو راکردنو ڕادەستکردنە کە رێگەی بۆ داگیرکاری داعش خۆش کردووە، رێگەی بۆ ئەتککردنی خاکو خەڵک کردەوە. شەنگال فرۆشی تراژیدیایە پێچەوانەی زەمبیل فرۆش کە گوزارشتە لە داستانی ژیانو ڤیان. داستانی دەوڵەمەندی هونەرو شارستانیی گەلێک هەزاران ساڵە هەیەو داگیرکەران حاشای لێ دەکەن. شەنگال فرۆش ناوی کەسیش نییە، بە ئامارو داتاو ناوهێنانو ئاماژە بۆ کردن، بەڵام چونکە ناوێکی پر بە پێستێتی، شەنگال فرۆش بەر لە هەر کەسێکی تر دەزانێ ئەم ناوە نازناوە بۆ خۆی.

شەنگال فرۆش خۆی دەزانێ چۆنی فرۆشتووە؟ بە کێی فرۆشتووە و بە چەندی فرۆشتووە؟ بۆیە لەم نازناوە بێزارە. تۆ بۆ بێزاری لە ناوی (شەنگال فرۆش)،

دەڵێــی تــۆ فرۆشــتوتە؟

وا پێچــە بــە دەورە دەکەیــتو دەڵێــی ئەمــە تاوانــی داعــشو فیکــری تەعەســوبی بەعــسو توندڕەوەکانــە. مەگــەر داعــش وەک کڕیارێــک شــەنگال فرۆشــێک نەبــووە کــە شــەنگال فرۆشــی کــردووە؟

٢٠١٦/٨/١٣-١٢

بەم هەموو زامو برینەوە؟!

بارودۆخـی زاتـی خـراپ هەمیشـە بـرای بارودۆخـی مەوزوعـی چاکـە. لـە ڕێگـەی بارودۆخێکـی لەبـاری مەوزوعییـەوە کـە بـاش ناقۆزرێتـەوە تێدەگەیـن کـە هەلومەرجـی زاتـی خـراپو شـڵەژاوە. چونکـە ناتوانێـت دۆخـە مەوزوعییەکـە بقۆزێتـەوەو هەنـگاو بـۆ پێشـەوە بنێـت. ئەگـەر دۆخـی زاتـیو دۆخـی مەوزوعـی خـراپ بێـت، ئـەوا ماڵوێرانییەکـە کـەس گلەیـی لـێ نـاکاتو ئاکامێکـی سروشـتی خراپییـە لـە هەمـوو ئاسـتەکاندا. خراپـیو ماڵوێرانـی گـەورە ئەوەیـە چانسـێکی زۆرت لـە پێـش بێـت، بـەڵام لـە ڕووی توانـاداری خودییـەوە، لـە ڕووی ئامادەگـی زاتییـەوە گرفـتو کێشـەی وات هەبێـت سیاسـەتێکی خۆکـوژی بگریتەبـەر بـە جۆرێـک نـە بتوانێـت چانسـە مەوزوعییەکـە بقۆزێتـەوەو نـە بتوانێـت هێـزی خـودی خـۆت بپارێـزیو پـەرەی پێبدەیـت. بـۆ ئـەوەی دوای چانسـی لـە دەسـتچوو چاوەڕێـی چانسـێکی تـر بکەیـت کـە ئەمجـارە بیقۆزیتـەوە. ئـەم شـێرو ڕێوییەمـان بـۆ باسـی یەکێتـی و ئـەو چیرۆکـە دووبـارە تراژیدییـەش بۆ باسـی کوردسـتانە.

کوردسـتان لـە دەورانـی شـەڕی داعشـدا، دەرفەتـی زۆرو تەحـەددای زۆری هاتـە پێش. کـە نەیتوانـی بیقۆزێتـەوەو بیانکاتـە چانـس. بۆیـە ئێسـتا دەبـێ ڕووبـەڕووی تەحەدداکـە ببێتـەوەو چارەسـەریان بـکات. داخـۆ بـەم هەمـوو زامو برینـەوە پێـی دەکرێـت؟

تەحەدداکان ئەمانەن:

دابەشکردنەوەی نفوزو دەسەڵاتدارێتی لە عیراقی دوای داعش.

کـێ دراوسـێمان دەبـێ لـە دوای ئیـدارەی داعـش. حەشـد یـان حەیـدەر عەبـادی، نجێفـی یـان نەجـەف؟

*کێ موسڵ دەبا بەڕێوەو چۆنی دەبا بەڕێوە؟

کـێ بەرخـورد لەگـەڵ بەڕێوەبەرایەتـی کـورد لـە کەرکـوک دەکاتو ناکۆکـی ناوخۆیـی لەنـاو کەرکـوکو لەسـەر کەرکـوک چـۆن ئیـدارە دەکرێـنو ناکۆکـی هەولێـرو سـلێمانی لەسـەر کەرکـووک چـۆن ئاراسـتە دەبـن؟

-کـێ پرۆسـەی سیاسـیی کوردسـتان ئاسـایی دەکاتـەوەو دامـەزراوە شـەرعییەکان ئەبدەیتـی دیموکراتـی دەکاتـەوە.

لـە دواییشـدا بـەم هەمـوو بریناـەوە دەتوانیـن روو لـە نەبەردیـی ریفرانـدۆم و سـەربەخۆیی بکەیـن.

لەولاتریشـەوە حزبێـک کـە چاوەڕێـی وەڵامدانـەوەی ئـەم هەمـوو پرسـیارەی لـێ دەکرێـت، یەکێتیـی نیشـتمانیی کوردسـتان، خـۆی سـەد دەردی هەیـە. لەسـەر تەلێکـی باریکـە لەنێـوان بەهەشـت و دۆزەخـدا، کەچـی هـەن وا مامەڵـە دەکـەن کـە زەمینەکـەی تەختانییـە.

گرفتیـان هەیـەو گرفـت دەخوڵقێنـن. هەڤـاڵان بـەم سـەرە پەڕیـووە ناتوانیـن ئـەدگاری قۆناغـی داهاتـوو بکێشـین.

٢٠١٦/٩/٢٤-٢٣

کۆتای کەمینەکان لە کەمینی زۆرینەدا

وەک نەریت کەمینـەکان لەگـەڵ حکومەتـن، نـەک ئۆپۆزسـیۆن کـە هێشـتا روون نییـە کـەی دەگەنـە دەسـەڵات؟ لەگـەڵ سیاسـەتی رەسـمیین نـەک میزاجـی رای گشـتی کـە دەشـێ بگۆڕێت. لەگـەڵ حکومەتـی مەرکەزیـن کـە بریـاری جەوهـەری و یەکلاکـەرەوە لای ئـەوە، نـەک لەگـەڵ حکومەتـە لۆکاڵـی و کەنـارەکان. چونکـە بەمـە خۆیـان لـە کەوتـن و غلۆربوونـەوە دەپارێـزن و لـە بـەڵای ناگەهانـی زۆرینـەی ژمارەیـی پارێـزراو دەبـن.

قبتییـەکان لەگـەڵ قاهیـرەی پادشـایی، ئینجـا قاهیـرەی عەسـکەری ناسـر و موبـارەک و ئێسـتاش سیسـین.

مەسـیحییەکانی عیـراق لەگـەڵ بەغدابـوون بـە هەمـوو جۆرەکانـی بەغـداوە. ئێـزدی خۆیـان لـە ئێمـە بـە کوردتـر دەزانـن، بـەڵام وەک کەمینـەی ئاینـی لەنـاو کـوردی سوننە و عیراقـی شـیعەدا حـەز ناکـەن بخرێنـە بـەردەم ئانـە پانـەوە و پێیـان خۆشـە ئارامـی و جێگیـری سیاسـیی فەرهەنگـی کوردانەیـان بپارێـزێ بـێ داعـش و بـێ هاڕینـی توندی ناسیونالیسـتی و بـێ مەزهەبێتـی حوکـم.

تورکمانـی عیـراق دوای سـەد سـاڵ دوورەپەرێـزی و سیاسـەتی موحافـەزەکاری، تـازە بە تـازە مامەڵـە لەگـەڵ کـورد دەکـەن، زەحمەتـە لەمەشـدا بچنـە نـاو وردەکاریـی سیاسـەتی کوردییـەوە و بـەلای دۆسـتەکانی تورکیـا داینەشـکێنن.

بۆیـە خۆپارێـزی کەمینـەکان لەنـاو سیاسـەتی کوردسـتانیدا دەبـێ شـتێکی چاوەڕوانکراوبێـت. ئـەوان لەهەمـوو حاڵێکـدا لەگـەڵ زۆرینـەی ئیسـتقرار دەبـن. بـەڵام ئـەوەی جێـی لۆمەیـە لـەدوا هەڵوێسـتەکانی کەمینەکانـی کوردسـتاندا

بەکارهێنانیانــە وەکـو دەســکەلا لــەدژی زۆرینــە، زۆرینــەی خەڵکــی، زۆرینــەی کوتلــە سیاســییەکان و زۆرینــەی ســەنگی نوێنەرەکانــی گــەل لــە نــاو پەرلەمانــدا.

دەبــێ کەمینــەکان خۆیـان کۆتـای خۆیـان وەک سـەنگی زێڕیـن، نـەک وەک دەنگـی زۆر و بـۆر، بپارێـزن و لـە هەمـوو شـتێکدا بـەکاری نەهێنـن. ئەمـە وا دەکات دەنگیـان سـواو بـێ و سـەنگی زۆر بەکارهێنراویـان ژەنـگ هەڵبێنــێ. دەنگــی زێڕینــی کۆتـا ئەمانەتێکـی کەمینەکانــە لای نوێنەرەکانیــان و هــی ئەوەنییــە سیاســەتی نزمــی پێوەبکرێــت. هەتــا ئەگــەر کورســی کەمینــەکان، بارمتــەی حزبــی زۆرینــەش بێــت و فرەیــی کەمینــەکان بــەم یاســای هەڵبژاردنــە زەردهەڵگەڕابــێ.

چارەســەری ئــەم دەرکەوتــە تازەیــەی دەنگــی کەمینــە وەک کەمینــی راوکردنــی زۆرینــە بەکارهاتــووە، بــە دەســتکاری یاســای هەڵبــژاردن و یاســاکانی پەرلەمــان دەبێــت کــە کۆتــای کەمینەکانــی خســتۆتە بــەر رەشــەبای ململانێــی سیاســی نــاو زۆرینەکانــەوە.

لــەوەش گرنگتــر حــزب و لایەنــە سیاســییەکانی تریــش ئەلتەرناتیڤیــان هەبــێ بــۆ کەیسـی کەمینــەکان، تــا هــەم فرەیـی نوێنەرایەتـی کەمینــەکان لەگــەڵ ناوەرۆکـی کۆتـای کەمینــەکان جــووت بێــت و هەمیــش کەمینــەکان لەدەســت بارمتەیــی سیاســیی کوتلــەی زۆرینــە دەربازیــان بێــت.

ئێوارەی ئەمڕۆ نۆی ئایار- سلێمانی

٢٠٢٠/٥/٩

شەڕی کونسوڵگەرییەکانمان پێدەکرێ؟ دیمەنی کوردستانی ئازاد وا شەمزێنراوە بەزەحمەت دەناسرێتەوە

توانـای ئـەو شـەقەی سـەفارەتاکانمان پێوەیـە وا بەڕاسـت و چەپـدا تۆمەتیـان پێـوە دەنێیـن؟

لـە قازانجـی کـێ ئێمـە داوی باریکـی پەیوەندیـی خۆمـان بـە ڕۆژئـاواوە دەپسـێنین؟ لەبـەر کـێ ئێمـە ئـاوا هاوئـاواز دەبیـن لەگـەڵ دەوروبـەری هەرێمایەتـی کوردسـتان کـە نـە خۆشـیی بـە مەسـەلەی کوردسـتان و نـە خۆشـیی بـە فاکتـەری ڕۆژئاوایـی دێت؟ جا لەڕێـی نفوزیانـەوە دەبێـت یـان لەڕێـی نێـردە و نوێنەرایەتییـە دیپلۆماسـییەکانیانەوە.

ئاخـر ڕەنگـە ئەمـە یـەک شـرۆڤە هەڵبگرێـت: پێویسـتی بەربەسـتکردنی ئازادییـە ڕۆژنامەوانیـی و سیاسـییەکان لەهەرێـم پێویسـتی بـە ئیسـتفرادکردن و داخرانـی دیپلۆماسـییش هەیـە تـا دوور لـە چـاوی دنیـا هەمـوو شـتێکی پاشەکشـێ پێکردنـی ئەزموونـی سیاسـیی مەیسـەر دەبێـت.

بیرمانـە دوای کەوتنـی ڕژێمـی بەعـس لـە سـاڵی ٢٠٠٣ ماوەیـەک بـوو بـە بـاو لەنـاو ناوەنـد و هێـزە سیاسـییەکانی عیراقـدا دژی ئەمریـکا و هاوپەیمانیـی نێودەوڵەتـی قسـە بکـەن کـە وڵاتەکەیـان لـە حوکمـی دیکتاتـۆری سـەددام دەربـاز کـرد و یارمەتـی عیراقییەکانیـان دا ئاسـۆیەکی تـری ژیانـی سیاسـیی بـە ڕوومـەت بـۆ خۆیـان بکەنـەوە.

هێـزە عیراقییـەکان (بـە سـوعبەتیان) بـوو دژی ڕۆژئـاوا قسـەیان دەکـرد لەکاتێکـدا خۆیـان یەکـەم بـوون لـە کەڵـک وەرگرتـن لـە دەسـکەوتی ڕوخانـی سـەددام.

ئـەم خیتابـی ڕق و کینەیـە لـە هەمبـەر دۆسـتەکانی عیراقیان ڕزگار کرد، لە سـوعبەتەوە بـوو بـە جـددی و خیتابـی هێـزە توندڕەوەکان وا کەوتـەوە بەهـەردوو تایفـەی شـیعە و

سوننەوە (موقاوەمەتیان) راگەیاند. هەژدە ساڵ ئەم قەوانەیان لێ دا تا عیراقی جێی خواستی دیموکراتخوازان وا داهێزرا و گەیشتە ئاستی ئەوەی مانشێتی دوا ژمارەکانی رۆژنامەی سەباحی عیراقی تازە لە رەد و بەدەلەکانی ئەمدواییەدا وا دژی ئەمریکا بوو کە هیچی فەرق نەبوو لە مانشێتی دوا ژمارەکانی رۆژنامەکانی عیراقی قەدیم لە بابل و جمهوریە و سەورە. رەنگە لە چاپکارە حەریفەکانی چاپخانەکانی عیراق بپرسین باشترە، داخۆ پلێتی نێو ددانەکانی چاپخانەکان دزەیان نەکردۆتە ناو لاپەڕەی یەکەمی رۆژنامەکانی عیراقی تازە، یان مەسەلە چییە؟

عیراقی تازە دوای (١٨) ساڵ لە کەوتنی بتی دیکتاتۆری سەددام، رۆژ لە دوای رۆژ خۆی بەلای ئەو ژینگە ئیقلیمییەدا دەشکێنێتەوە کە جاران رێگر بوو لەوەی عیراق لە دەست ستەمکاری بەغدای جاران و هاوئاهەنگی ئیقلیمی نەجاتی بێت. ئێستا بەغدای تازەش پێیوایە هەموو شتێکی تەواوە و خۆی لەگەڵ ئەم ژینگە هەرێمییە دەگونجێنێ کە هەر دەمارگرژی و پاشقولگرتن و گرمۆڵەکردنی عیراقی بۆ عیراق بەرهەمهێناوە.

پێدەچێ هەولێریش هەم لەبەر ئاتاجی ناوخۆیی مەحکەمکردنی دینگەکانی کۆپی لۆکاڵی خۆی و هەمیش بۆ تێکەڵکردنی کاغەزەکانی سیاسەتی تەسکی پارتێتی لەگەڵ بەغدای ئێستا کە خیتابی زاڵی، خیتابی دژە رۆژئاواییە، ئەم رێگایەی گرتبێتەبەر. رێگای خۆگیفکردنەوە بەرامبەر بالیۆزخانەکانی رۆژئاوا دوای ئەوەی سوپاکانیان کاریان لە روخانی رژێمەکەی سەددام تەواو کرد. دوای ئەوەی ئەوان یارمەتی کورد و عیراقییەکانیان دا لە رژێمی بەعس نەجاتیان بێت.

لەوانەیە پێویستی هەماهەنگی «هەڵبژاردن» ئەم ئارەزووی هەماهەنگییەی هێنابێتە کایەوە. کە وایکردووە هەولێری ئەم چەند ساڵەی دوایی کە دەستی چووە بە زاخی خیتابی عەوام فریوی ئیدعای بۆش و بێ بنی نەتەوەییدا، وانەهلستی بێت بەلای یەک رەنگ لە چەند رەنگی بەغدادا وەرگەڕێ. کە رەنگی دژایەتی دۆستانی نێودەوڵەتی و رۆژئاوایە.

بەڵام گرنگە هەولێر ئەوە بزانێ کەڕەنگە بۆ بەغدا و دەستەبژێرە تەنگنەزەرەکەی بلوێ بە یارمەتی دۆستانی هەرێمی و بە بەکارهێنانی هەیبەتی دامەزراوەکانی دەوڵەتی عیراق هەندێک شت بکات و دوای خۆ راپسکانێکی درۆزنانە هەندێک شتی تیا بهێڵێتەوە بۆ پەشیمان بوونەوە، بەڵام کوردستان و پایتەختەکەی توانای ئەو بەردە فرکانێیەی نییە لەگەڵ کونسلگەرییەکان.

ئێمـە لـە کوردسـتان نـە دەرەقەتـی دێیـن، نـە ئیـش و ئەولەوییەتـی سیاسـەتی کوردسـتانییە و نـە هـەق و رەواشـە شـتی وا بکەیـن. چونکـە ئەمریـکا و هاوپەیمانەکانـی رۆژئـاوا بەگشـتی لـە کەیسـی کوردسـتانی دوای کـۆڕەو و لـە کەیسـی رووخاندنـی عیراقـی سـەددام حسـێنیش کـە هەمیشـە هەڕەشـە بـوو لەسـەر کوردسـتانی رزگار، لەگەڵمـان بـوون و پشـتیوانییان کردیـن. بـا لـە وردەکاریشـدا لـە هەندێـک شـت ناکـۆک بیـن.

کوردسـتان و پایتەختەکـەی و وزەی سیاسـەتی رەسـمی و میللیشـی، توانـای ئـەم شـەڕە بـێ وەفایـەی نییـە.

لەوەگەڕێیـن کـە جـارێ لەبـەر خاتـری میللەتەکەمـان و بـۆ ژینگەیەکـی پاکـی پرۆسـەی دیموکراسـیی و ئـازادی کـە خەریکـە دەشـەمزێ، پێویسـتمان بـە داخسـتنی دۆسـێی عەیبـداری سـزادانی رۆژنامـەوان و چالاکانـی مەدەنـی هەیـە، هـەروا بـۆ ئاینـدەی میللەتەکەمـان و مەسـەلە رەواکـەی کـە هێشـتا زۆر شـتی دەڵەمەیـە، لەگـوزەران تـا گیرفـان تـا نیشـتمان.

بـەو هەمـوو زام و برینانـەوە توانـای شـەڕی دیپلۆماسـیی و بەرەنگاریـی سیاسـەتی رۆژئـاوا و ئەمریکامـان نییـە.

بگرە شەڕی وا خۆترێن، بەرەی وای پێچەوانەش، ئیشی ئێمە نییە.

٢٠٢١/٥/٧

فراوانتر لە چەکوشی دادگا و
نزیکتر لە ترپەی دڵی دادپەروەری

ئینجا قوربـان گوتەزایەکـی کایـەی عەسـکەری هەیـە دەڵـێ شـەڕ زۆر لـەوە هەسـتیار تـرە بیدەیتـە دەسـت جەنەڕاڵـەکان. مانـای ئـەم گوتەیـە وایـە هەڵسـەنگاندن بـۆ کردنـی شـەڕ یـان نەکردنـی هـەر ئـەوە نییـە جەنـەڕاڵ نرخانـدن بـۆ باڵانسـی هێـز و توانـای مەیدانـی جەنگیـن بـکات و ئینجـا نـاوی خـوای لـێ بێنـێ و دەسـت بـە پەلەپیتکـەی تفەنگەکـەدا بنـێ. بەڵکـو کـە زانـی تێچـووی شـەڕەکە لـە دوور مـەودادا زیاتـرە دەبـێ سـەلاواتێکی لـێ بـدا و دەسـت لـەم بـژاردەی وێرانییـە هەڵبگـرێ. لـە پێـش و لەپەنـای جەنەڕالـەوە پیـاو ماقولـی تـر هـەن کـە ئازایەتـی بـە دانایـی دەگۆڕنـەوە.

بەداخـەوە پێنـج خشـتەکی بـەس لەشـیعرا رەواجـی هەیـە نـەک لـە وتـاری سیاسـییدا، دەنـا دەهێنـێ ئـەم وتەزایـە لـە کایـەی تریشـدا هەوێنـی پێنـج خشـتەکی بێـت. وا چەنـد کایەیـەک بـاس دەکـەم:

ـــــبـۆ نموونـە دادگا و دادوەری زۆر لـەوە هەسـتیارترن بدرێتـە دەسـت فەرمانبـەری مەسـلەکی دەق و برگـەی بـێ رۆح و گیانـی یاسـاوە، چونکـە ئەسـڵ لـە یاسـا و دادگا رۆحـی دادگـەری و مافەکانـە، نـەک زەممـە و کەسـرەی نووسـراوەکان.

رۆح و نیەتـی عەدالـەت ژیـان و گیـان لـە دۆزەخـی بیروکراسـی دادگا و دەزگاکان دەپارێـزێ.

مـاف و دادوەری هـی ئـەوە نییـە بکرێتـە قوربانـی فەزایەکـی سیاسـیی بـێ رەحمانـە کـە جەوهـەری مـاف و دادپـەروەری لـە مانـا و دەربەسـتە گشـتییەکانی کۆمەڵگـەی ئینسـانی بەتـاڵ دەکاتـەوە.

ژیریی و دانایی زامدارانی مەملکەت لەوەوە دەردەکەوێت کە لەتەنگژەی وادا بە فەرهەنگی بەرزی سیاسیی و هەڵسەنگاندنی وردی مەسەلەحەتی وڵات و دەوڵەتداریی پەراوێزی جووڵەی خۆیان فراوانتر بکەن و وزە و خەزینی خۆیان لە چارەسەردا بخەنەگەڕ، نەک لێگەڕێن دامەزراوە بیروکراسییە ژێر هەژموونەکان دۆو دۆشاو تێکەڵ بکەن

وەک ئێستا لە کەیسی بە بنبەست گەیشتنی کەیسی حوکمدراوەکانی بادینانـدا دەبینرێت.

- نموونەی تر لەسەر جووڵەی کاری پەرلەمانی و کورتکردنەوەی دیموکراسی و فراوانکردنی بەشداری سیاسیی کۆمەڵە لە تەنها پرۆسەی هەڵبژاردندا، دیموکراسیی زۆر لەوە هەستیار ترە بکرێتە بارمتەی زۆرینە و کەمینەی ئەنجومەنەکان بۆ ئەوەی توانای تەجرەبەی سیاسیی کۆمەڵگەکان ببرێتە سەرەوە تا هوشیاری گشتی دینگەیەکی وا پتەوی هەبێت کە بەرگەی لافاوی عەوام فریوی بگرێت و بتوانێت جۆرێک لە ئۆقرەیی سیاسیی مسۆگەر بکات. بێگومان هەر دیموکراسیی و دیموکراسیی زیاتر چارەسەری قۆپاوییەکانی دیموکراسیی دەکات و هەڵبژاردنیش وێستگەیەکی چۆنایەتی جووڵەی دیموکراسییە، بەڵام باش وخاسیشە هەناسەی درێژی رەوتی دیموکراسیی ببینین و کۆی دیمەنەکە هەڵبسەنگێنین، ئەگینا دیموکراسی موجەرەدی خواریزمیات بەدەردی کۆمەڵگە راگوزەرییەکان نایخوات. ئاخر لە خۆڕانییە چیرۆکی جووڵانەوە سیاسییەکانی دنیای سێ بێ رۆح و بێ گیان دەبێت ئەگەر جورعەیەکی بەتینی «دیموکراسیی کۆمەڵایەتی» لەگەڵدا نەبێت کە لە بابی گوزەران و ژیانێکی شەرافەتمەندانەی خێزان و چین و توێژەکاندا جێی دەبێتەوە.

- دوا نموونە کە دەخوازم باسی بکەم پەیوەندیی بە دنیا بچووکەکەی خۆمان، میدیاوە هەیە کە لەبەر هەورازنیشتنمان لە بورجی عاجی میدیادا خەریکە وەزیفەی بەرپرسیارێتی کۆمەڵایەتی پیشەکەمان لە بیر دەکەین. وەزیفەی قووڵی وا کە هەقە پێش مەیلە کەشخەییەکەی رۆڵی چالاکی مەدەنی بداتەوە و لە بیرمان بێت میدیا وەک رەفیقە گوناحەکەی تری، بەرێز دیموکراسی، زۆر لەوە گوناحترە بارگاوی بکەین بە ئەرکی قورستتر لە ئەرکی خۆی کە فراوانکردنی فەزای گشتی بەشداری و بڕیاردانی دەستەجەمعییە لە کاروباری وڵات و کۆمەڵگەدا. ئەوەش رێک بە پێدانی زانیاری و گواستنەوەی هەواڵ و رووداوەکان لە چەپکێکی دەوڵەمەندی وادا کە یارمەتی کۆمەڵ بە دەستەبژێر و گشتییەوە بدات بڕیار و بژاردەی دروست بدەن و

ڕەچاو بکەن. میدیا بەردەبازی پەرینەوەی ئەو تایپە لە ئەفراد و ئەرباب نییە کە لەبەرئەوەی ناونیشانی تر شک نابەن، بوونەتە جەنگاوەری کورتخایەنی ئەم ئەرکە هەستیارەی دەسەڵاتی چوارەم.

ئەوەندەم گوت، ئێوەش ئەم پێنج خشتەکییە دەوڵەمەند بکەن.

٢٠٢١/٥/٩

خەتا لە پایتەختی فیدراڵەوە
تا پایتەختی رۆشنبیریی

خەتـای یەکێتـی نییـە ئێـوە کێشـەکانی خۆتـان بـە نرخـی کێشـەی کـورد و کوردسـتان بەخەڵکـی دەفرۆشـنەوە؟، پسـووڵەی ئـاو و کارەبـا و داهـات و باجـی دائیـرەی مـرور چـی بـکات کـە ئێـوە گومرگـی برایـم خەلیلتـان کردۆتـە مەتەڵـی ئاڵـۆز باڵـۆز و کـەس لێـی تێناگات؟

بۆچـی دەبـێ خەتـای کەشناسـی سلێمانی و هـۆرەی گەرمیـان و لاوکـی بادینـان بێـت کـە ئێـوە دیلـی دەسـتی رێککەوتنـی پەنجـا سـاڵەن و بەنـدی دۆسـێی ئیمپریالـی ئیقلیمـی و تەونـی جاڵجاڵۆکـەی هەڵبـەز و دابـەزی نرخـی نەوتـن؟

گوێـزی هەورامــان و گێــوژ و مێــوژی بەرهەمــی خۆماڵــی چــی بــکات کــە فــلاش میمۆرییەکـەی ئاشـتی هەورامـی سـەد ڤایـرۆس لێـی داوە و کۆدەکـەی بـە سـەد ئانەپانـە ناکرێتــەوە؟!

خەتــای هەولێـری پایتەختــی هەرێمــی کوردســتان چییــە، کــە ئێـوە رۆژێ خەتــای پایتەختــی بەغـدای فیـدراڵ دەگـرن و رۆژێ ئێـژن پایتەختــی رۆشـنبیری پـارەی کەمــی چاپــی کتێـب و کۆنسـێرتی هونەرمەنـدان نانێـرێ بـۆ خەزێنــەی مەرکــەزی؟ ترســمانە سبەی تاوانەکـە بخەنـە ملـی هەڵەبجـەی پایتەختـی شـارەزوور یـان باڵەکایەتـی پایتەختـی بەرخودان و خوێنبەخشین؟

خەتــای دیموکراســی بــێ وەی و بــێ گونــاە، رێــڕەوی پێچاوپێــچ و گەمــارۆدراوی کوردسـتان چییـە کـە ئێـوە کۆنگـرەی حزبتـان پـێ ناکـرێ و گرفتـە ناوخۆییەکانـی خۆتـان هەنــاردەی دەرەوە دەکــەن؟

هەمووجارێ وا دەکەن، کاغەزەکان نەک تێکەڵ، بەڵکو لەتوپەتی دەکەن، نەک دۆسێکان بەڵکو تەنانەت ماشێنیPaper shredder ورد و خاش دەکەن و دوایی دەڵێن وەک کاغەزەکانی سەفارەتەکان پێکیانەوە گرێ بدەن!! پێکەوە تیپ و کەتەر و سیکۆتینی لێ بدەن و بەخەڵکی بەش مەینەتی وڵاتی داماو بڵێن مەتەڵەکە هەڵبێنە!

هەموو جارێ وا دەکەن، چارەنووسی سیاسەت و ناکۆکی و تێڕوانینە جیاجیاکان بە هەڵەوەڕ و تەلەبەی تەمبەڵ دەسپێرن بۆ ئەوەی بڵێن دیموکراسیی و داد و ماف و ئاواتەکان کەڵکی نییە و گەلەکەمان لە چاکەی گشتی و ئەگەری چارەسەری بچووکترین کێشە بێ ئومێد بکەن.

سەیری بکەن چی هەڵلایەکیان دروستکردووە، وەک رۆژگاری گوڵان و یەڵان و گومرگی برایم خەلیل، وەک زەمانی شۆی بێ تامی گۆدەلۆپی و ئەنتۆلێنا کە تەقەی خۆشی دەکرا گوایە منداڵی چاوگەش دۆزرایەوە و ئیتر خاتر جەم بن گرفت نەما خەمتان بداتێ.

ئەمە بۆیان چۆتە سەر کە هەموو جارێ دۆ و دۆشاو تێکەڵ بکەن وەختێک بابەتەکە دەگاتە سەر قووت و مووچەی خەڵکی و چارەسەرێکیان پێ نییە وەک تەمسیلی «خۆتان بگرن ئەوا هات» کە سەماد و ئارد لە پایتەختەوە دێت و لەبەر بەشی کۆمپانیاکانی نەوت و کەشتییەکانی کەنار دەریای پسفۆر بەشی نانی سوتاوی خەڵکی گێمەدەێ و قالاوە ناکات. بۆیان چۆتەسەر یان بۆیان سەر دەخەن چونکە دیزاینەکەیان بە دڵە؟!

بوختانە گەر بڵێین بۆیان چۆتەسەر چونکە میللەتەکەمان بێ دەنگ و رەنگ و بێ قسەیە، بڵێین شانی ئەم خەڵکە بێباکە هەر ئەوەندە هەڵدەگرێ کە لە دووری دوورەوە سێبەری هەڵک بانک و ئۆپەراسێونی هەرێمایەتی دیارە و هەمووجارێ ڤیاگرای پایتەختەکان بە هانایانەوە دێت. رۆژێ بە ناوی خۆشناوی نەتەوە و سەربەخۆییەوە و شەوێکیش بەناوی تیۆری هەر کەس لە ماڵی خۆی و نیوەڕۆیەکی ناکاویش بە ناوی چاکسازی بە هێنانەوەی داهاتی دەخیلەی ریعایە قاسرین و دایرەی خەڵوەتگەی پیری مەیسەر دەبێت.

٢٠٢١/٥/٢٦

واز لە ئەدەبی نزم بێنن

لــەڕوی ئــەدای موخاتەبــە و ئادابــی سیاســییەوە پارتــی دیموکراتــی کوردســتان و بەتایبەتــی هەندێک ســەرکردەی جنێوفرۆشــی، حــزب نەمــاوە لــە کوردســتان بــە تۆمــەت و جوێــن و ســوکایەتی پەلامــاری نــەدات . حــزب و کەســایەتی نیشــتمانپەروەر نەمــاوە کــە وەک دوژمــن و نەیــارو ناشــایان تاریفــی نــەکات.

ئەمجۆرە ئەدەبە سیاسییە کارێکی کردووە پێکەوەیی حزبی و فرەیی لە کوردستان بێ تـام بێـت و بـێ کەڵـک و بـێ جـەدوا دەربکەوێـت. هەمـوو حزبێـک ئیعتبـار و حەیسـیەتی خـۆی هەیـە کـە دەتوانـێ و باشـیش دەتوانـێ دیفاعـی لـێ بـکات، بـەڵام لەبـەر ئاشـتی کوردسـتان و ئاینـدەی کوردسـتان شـت هەیـە ئـەم حزبانـە خۆیانـی لـێ دەبوێـرن. دەنـا پارتـی لـە ئازایەتـی و ئازایـی لـە پـاش هەمـوو حزبەکانەوەیـە و کـەس لێـی ناترسـێ و کـەس پێـی وا نییـە پەرێـزی سیاسـیی و مێژوییەکـەی هـی ئەوەیـە بـە ئیسـراحەت پـلار بهـاوێ و بـۆی بچێتـە سـەر، بەرامبـەر هـەر بوختـان و ناهەقییـەک و تۆمەتێکـی بـێ بنەمـا بەشـی سـەد کتێـب راستی و بەڵگـەی حاشـا هەڵنەگر هەیـە لەسـەر پارتـی و چەوتییەکانـی کـە پێویسـت نـەکات یـەک درۆشـی بـۆ هەڵبەسـتی.

یەکێتیـی نیشـتمانیی بڕیـاری سـەرکردایەتی و تەفویـزی ئەنـدام و لایەنگرانـی هەیـە کـە ئیتـر سـەبری ئەیوبـی بـە سـەبری شۆڕشـگێڕی دەگێڕێتـەوە و قبووڵـی نـاکات لـە ژێـر هـەر پاسـاوێکدا بێـت خیتابـی نزمـی پارتـی و ماکینـەی درۆکانـی ئـەو سـەرکردانە فەرامـۆش بـکات و لێـی بێدەنـگ بێـت. بەرامبـەر هـەر تۆمەتێکـی داتاشـراو سـەد راسـتی حاشـاهەڵنەگر بـە زمانـی رەوان و رەوا بڵێـت.

٢٠٢٢/١٠/٢٨

پەنجا بە پەنجای چی؟

وتەبێژی پارتی وتی: زەمانی پەنجا بە پەنجا تێپەڕیوو.

شتی دیکەشی وت بە پێکەنینەوە. جارێ لەسەر پەنجا بە پەنجاکە قسە دەکەین

-کێ و کەی و لە کوێ داوای گەڕانەوە بۆ زەمانی پەنجا بە پەنجا کراوە؟

لە بنچینەدا پەنجا بە پەنجا دەربڕینی ئێمە نییە. دەربڕینی پارتییەکی ترە، کاتی خۆی لە تاو هەژموونی پارتی لە بادینان وتبووی: ئەمە فیفتی فیفتی یە.

-راستێکەی لەهیچ زەمانێکدا فیفتی فیفتی جێبەجێ نەکراوە، بەڵکو باشترین گوزارشت ئەوەیە کە ڕاگەیەندراوەکەی مەکتەبی سیاسیی یەکێتی وتی (لەبەر بەرژەوەندی گشتی، لە زۆر مافی خۆمان خۆش بووین).

ئەسڵەن ئەوەی ئێستا هەیە فیفتی فیفتی نییە، حەفتاوپێنج بۆ پارتی و ئەوی تر بۆ هاوبەشەکان ماوەتەوە کە ناونیشانە داتاشراوەکانی (یاریدەدەر) و دامەزراوەی هاوشان خەریکە لە مانای خۆی بەتاڵی دەکاتەوە.

-کەس پەنجا بە پەنجای نەویستووە، بەشی پارتی، جا بە تەزویر یان بە تۆپزی، یان بە دزینی کۆتا بێت، لە پەنجا تێپەڕاندووە.

-کەس داوای پەنجا بە پەنجا ناکات، مەگەر پارتی نەبێ، چونکە کە لێی دەقەومێ نەغمەی دوو ئیدارەیی و دوو زۆنی لێ دەدا و کە زاڵ دەبێ ئیتر ئیستفراد دەکات و گەرەکێتی لەگەڵ هەر هێزێک بەجیا کەینو بەینی هەبێ.

-کەس پەنجا بە پەنجای نەخواستووە، پێمان وایە ئەوە (دەنگ) و ژمارەی کورسی دیاری دەکات و کەسیش خێری بەکەس نەکردووە لە ئیستحقاقی هەڵبژاردن،

بـەڵام بەداخــەوە ئــەوەی پرۆســەی سیاســیی کوردســتانی شــێواندووە، ئەوەیــە پارتــی تاکرەوی و خۆسـەپێنی دەکات. ئـەوە یەکێتییـە دەڵـێ پۆسـت و کورسـی بـە ئیسـتحقاقی (دەنـگ)ی هەڵبـژاردن بـێ و (سـەنگی) هاوبەشـێتی ژینگـەی پرۆسـەی سیاسـیی پـاک و خاوێـن رادەگرێـت.

-کـەس داوای پەنجـا بـە پەنجـای نەکـردووە، چونکـە ئـەوەی هەیـە حەفتـاو پێنجـی زۆرینــەی رەهایــە کــە کارێکــی ناڕەوایــە. هەمــوو هێــزە سیاســییەکانیش، نــەک تەنهــا یەکێتــی، ئــەم تەزویــر و تۆپزیــە قبــووڵ ناکــەن.

-وتەبێـژی پارتـی دەزانـێ ئەسـڵی کێشـەکە داوای زەمانـی پەنجـا بـە پەنجـا نییـە، ئەسـڵی کێشــەکە ئەوەیــە پارتــی، بــە نــاڕەوا، لــە هەمــوو رەقەمێــک تێیپەڕانــدووە و رەقەمــی کــەس ناخوێنێتــەوە. ئیسـتفراد و ئینفـراد بـەری چـاوی گرتـووە و پێکەنینـی ئیستفزازیشــیان دیــدی دیموکراســیی و هاوبەشــێتی کــز کــردووە.

٢٠٢٢/١١/٣

پرسی سەرۆك كۆمار، بە تەوافوقی كوردستانی، یان دیموكراسی عیراقی؟

ئەگـەر تەوافوقـی كوردسـتانی نەیتوانـی مەسـەلەی سـەرۆک کۆمـار یەکلایـی بکاتـەوە، بـا دیموکراسـی عیراقـی قسـەی خـۆی بـکات. ئەگـەر تەوافوقـی کوردسـتانی نەیتوانـی ئـەم دۆسـێیە چـارە بـکات، دەتوانێـت لـە دۆسـێی تـری چارەسـەری کێشـەکانی کوردسـتاندا دەوری خـۆی بگێڕێـت. بـا گفتوگـۆی یەکێتـی و پارتـی لەسـەر کەیسـی هەڵبژاردنـی داهاتـووی کوردسـتان، چارەسـەرکردنی کێشـە و گوزەرانـی خەڵـک بـەرەوام بێـت. تەوافوق و تەبایـی لـە کوردسـتان لەباریدایـە زۆر کێشـە چارەسـەر بـکات. قەیچێـکا لـە وێسـتگەیەک نەتوانـێ ئەرکـی خـۆی جێبەجـێ بـکات، بۆچـی لـە وێسـتگەی تـردا نەتوانێـت. راسـتێکەی دەتوانێـت وا بـکات.

ئەگـەر تەوافـوق لـە کەیسـی سـەرکۆماری تووشـی بنبەسـت هـات. بـا دیموکراسـیی لەنـاو هۆڵـی پەرلەمانـی عیـراق قسـەی خـۆی بـکات. بـا سـیناریۆی ٢٠١٨ دووبـارە بێتـەوە. سـیناریۆی ٢٠١٨ عەیبـی چییـە؟ بـە دیموکراسـی و دەنگـی حەڵاڵـی نوێنەرانـی عیـراق سـەر کۆمـاری داهاتـووی عیـراق یەکلایـی ببێتـەوە.

تووشی چی بووین خوایه؟

بۆ ئەوەی شەڕی ناوخۆ نەقەومێ دەبێ بە گشتمانەوە دەنگ بۆ ئەوان خڕ بکەینەوە نەکا یەکەم نەبن و تووشی شەڕی ناوخۆ بێین!!

جا ئەوە کاتی خۆی، وەختی یەکەم هەڵبژاردنی کوردستان لەساڵی ١٩٩٢، کەمپین و مەمپین و شتی وا نەبوو، حزبەکان بۆ هەڵمەتی هەڵبژاردن دەچوونە شایی و هەڵپەڕکێ و لەوێ ئیشیان لە بووک و زاوا تێکدەدا و ئەگەر سەرچۆپیشیان دەست نەکەوتبێ، بەگاوانی رازی دەبوون. یەکێکیان حەماس گرتی و وتی:

پێشڕەوی کورد پارتییە:

پەرلەمانت لۆ چییە؟

ئێستاش دوای سی ساڵ، تورکمان وتەنی: ئینی تاس و ئینی حەمامە.

بێ یەکەمی رکابەری دواجار شەڕی ناوخۆ دەقەومێ.

ئیتر خەرجی هەڵبژاردنمان بۆ چییە؟!

بۆ ئەوەی نەبێتە زەمی پاشەملە

- کاتی هەڵسەنگاندنێکی هاوسەنگی ریفراندۆم رووداوەکانی ١٦ی ئۆکتۆبەر هاتووە.

١

*ئەزموونی ریفراندۆمی کوردستان لە ٢٠١٧/٩/٢٥ هەوڵێکی ناکامی گەلەکەمان بوو بۆ بڕیاردان لە چارەنووسی خۆی. وەک پرەنسیب ئەوە هەقێکی رەهای میللەتانە لە دیاریکردنی چارەنووسی خۆیان. ریفراندۆم لەم چوارچێوەیەدا ئەزموونێکی رەوای گەلی کوردستانە کە هەلومەرجێکی لەبار و شایانی بۆ فەراهەم نەکرابوو، هەتا ئێستاش لەبەر زۆر فاکتەری خۆیی و بابەتی هەڵسەنگاندنێکی ورد و هاوسەنگ بۆ ئەو وێستگە گرنگەی ژیانی سیاسیی ئێمە نەکراوە. لەکاتێکدا ریفراندۆمی ساڵی ٢٠١٧ و دەرەنجامەکانی کاریگەرییەکی زۆر گەورەی لەسەر ئێستا و داهاتووی سیاسیی کوردستان هەبووە و دەبێت. رووداوی گەورەی مێژووی میللەتان نەخاسمە ئەگەر سەرکەوتنی بە نسیب نەبێ، دەکەوێتە بەر نەشتەری بەرژەوەندییە کاتییەکانی ئەم هێزی سیاسیی و ئەو هەڵسەنگاندنی لایەنداری و تەسکی حزبایەتی وەک ئەوەی چەند ساڵە میدیای چەواشەی پارتی و خیتابی سیاسیی چەوتی سەرکردایەتیی ئەو حزبە، دەیکات.

* چەند ساڵە بەرژەوەندیی گەلەکەمان و مەنتیقی تێڕوانینی نیشتمانیی و نەتەوەیی وا دەخوازێت قسەکردن لەسەر ئەزموونی ریفراندۆم و رووداوەکانی دوای ئەویش بخرێنە چوارچێوەی تیگەیشتنی دادپەروەرانە و رەوای سیاسییەوە کە لەوە زیاتر ریزی

گەلەکەمان پەرت نەکا و هەق بۆ خاوەن هەق بگێڕێتەوە و ئەم تێڕوانینە نەتەوەییە دروستە بخاتە خزمەت دووبارەنەکردنەوەی هەڵە و پەڵەی سیاسییەوە، کەچی تۆڕی میدیای درۆزنانەی پارتی و کاهینە شەڕانگێزەکانی پشتەوەیان بە پارە و پاوەری ئەم میللەتە هەر ئەیکێڵن و ئەیکێڵن و خەریکە باوەڕ بەدرۆی خۆشیان دەکەن.

* لە ژینگەی تەنگەبەری رۆژانی ریفراندۆمدا سەرکردایەتیی پارتی دیموکراتی کوردستان بە سیاسەتە تەنگژە ئامێزەکانی، بە راکێش راکێشی بۆ دەست بەسەراگرتنی بڕیاری سیاسیی لە کوردستان کارێکی کرد، لەپاڵ هەلومەرجی ئیقلیمی و نێودەوڵەتی نەیار و دژوار کە دیپلۆماسی کوردستانیی بە سەرۆکایەتی ئەو حزبە نەیتوانی زەمینەی بۆ بڕەخسێنێ. ئەو ئەزموونە لەبار بچێ و وەک پێویستی هەر خەباتێکی رەوای میللەتان سەرنەگرێ. لەکاتێکدا خیتابی دیپلۆماسیی و میدیایی پارتی بەهاری هێنابووە سەرچۆکان گوایە دونیای دەرەوە و بەتایبەتیش دۆستانی مامەڵەی نەوتی و بازرگانی پارتی، بە ریفراندۆمەکە رازیین و هەموو شتێک تەواوە.

٢

*بەداخەوە کە پارتی دیموکراتی کوردستان کاتی ئەنجامدانی ریفراندۆم لە ٢٠١٧/٩/٢٥ و تاوەکو ئێستاش زۆربەی جومگەکانی حوکمڕانی ئەم وڵاتەی کۆنترۆڵ کردووە، یان ئەوی لەدەست خۆیدا نییە بێ کار و بێ کارایی کردووە، بۆیە سەرەنجام بە سیاسەتە تاکڕەوییەکانی، بە تەقەلای بێ وچان و بەردەوامی بۆ خۆسەپێنی و بۆ ئیحتواکردنی بڕیاری سیاسیی لە کوردستان، ئەوسا و ئێستاش نەیهێشت زەمینەی لەبار و گونجاو برەخسێ:

- بۆ داکۆکیکردنێکی میللی و رەسمی و دەستەبژێری لە ویستی گەل پرسی.

-بۆ سەرخستنی پرۆسەی ریفراندۆمەکە لەکاتی ئەنجامدانی، چ بە پشتیوانیی یەکڕیزی ناوخۆیی و چی بە لانی کەمی رەزامەندییەکی دەرەکی.

-بۆ ئیحتواکردنی دەرەنجامەکانی لەدوای سەرنەکەوتنی ئەو تێکۆشانە رەوا و دیموکراتەی گەلەکەمان، چونکە خۆ مەعلومە کردەیەکی سیاسیی و هەر هەنگاوێکی تازە و بنەڕەتی کە شکستیخوارد و سەرنەکەوت دەبێ ئاسەوارەکانی بە بەرنامە و تەگبیری ورد چارەسەر بکرێت و ئیحتوای زیانەکانی بکرێت.

*لەبەر ئەم هۆکارانە: وێڕای هەلومەرجە ئیقلیمی و نێودەوڵەتییە نەیار و نالەبارەکە، گەورەترین ئاواتی گەلەکەمان، بەرزترین هەنگاو لە ریزبەندی تێکۆشانی

نەتەوەیـی و نیشـتمانی گەلـی کوردسـتان و هــەر گەلێکـی ئازادیخـواز پەکـی کـەوت و سـەرەنجام بـە بڕیـاری رەسـمیی حکومـەت و سـەرۆکایەتیی هەرێـم کـە هـەر پارتـی تێدا باڵادەسـتە، سـڕ کـرا و لاپـەڕەی ریفرانـدۆم لەلایـەن خـودی پارتـی و باڵادەسـتی پارتی لەو حکومەتـە پێچرایـەوە. سـەیرە لەوەیـە و زۆریـش بەداخـەوە هـەر لـە سـەرەتاوە لەجێـی ئـەوەی ئـەم ویسـتە بـاڵا دیموکراتـی و نەتەوەییـەی گەلەکەمـان ببێتـە مایـەی ئیجماعـی نیشـتمانیی و نەتەوەیـی، ببێتـە باعیسـی کۆکردنـەوەی چیـن و توێژەکانـی کوردسـتان لـە دەوری یـەک سـتراتیج، ببێتـە مایـەی تەبایـی و پێکەوەیـی و پشـتیوانی حـزب و چالاکـە سیاسـییەکان لـە کوردسـتان، کەچـی بەهـۆی لەوتاندنـی سیاسـی و شـەڕزەیی هەژموونـی سیاسـیی پارتیـەوە، پێچەوانـەوە بـووە و لەجێـی یەکێتـی نەتەوەیـی مایـەی گـرژی و دڕدۆنگـی و دڵکرمـێ بـوون لـە یەکتـری. بـووە مایـەی موزایـەدە و بـازاڕ گەرمـی حزبـی و تۆمەتبەخشـینەوە و تۆمـەت داتاشـین کـە ئەدەبیاتـی ئاسـت نزمـی پارتـی دیموکـرات تەنهـا وەسـتاو کارامـەن لـەم جـۆرە خیتابـە و هیچـی تـر نـا.

٣

*بـەم هەمـوو زام و برینـەوە، گەلەکەمـان و بزووتنـەوە سیاسـییەکەی رووبـەرووی کاردانـەوە و پاشـماوەی پـەک کەوتـن و سـڕکردنی بڕیـاری مێژوویـی ریفرانـدۆم بـۆوە. ئـەم ریفراندۆمـەی کـە سـەرکردایەتیی پارتـی لـە سـەرەتاوە تـا کۆتایـی لـەڕووی زەمیـن و زەمانـەوە، لـەڕووی کەمپیـن و ئیدارەدانـەوە خراپـی هەڵسـوڕان و بە ئینفـراد و تاکڕەوییەوە ئیـدارەی دا. لەجێـی گەیشـتنی گەلەکەمـان بـە سـەربەخۆیی و سـەرفرازیی یەکجارەکـی، هەمـوان و هەموومانـی رووبـەڕووی تەنگـژەی گـەورەی وا کـردەوە کـە:

-پاشەکشـێ لـە رۆڵـی کـورد لـە پرۆسـەی سیاسـیی کوردسـتان و عیـراق ببێتـە واقیعێکـی تـاڵ کـە چەنـد ساڵە گەلەکەمـان و هێـزە دەربەسـتەکانی، هەوڵـی چاککردنـی ئـەو دۆخـە نەخـوازراوە دەدەن.

-پاشەکشـێ لـە جورئـەت و قـەراردارى سیاسـیی هێـزە سیاسـییەکان بەگشـتی و خـودی پارتـی روو بـدات بـە جۆرێـک هـەر پارتـی خـۆی بـە هەڵـەداوان چوونـەوە بەغـدا وەکـو خـووی هەمیشـەییان لـە شکسـت و دۆڕانـدا.

-سـەرەنجام لـە کاردانـەوەی ئـەو شـەڕزەییە سیاسـییەی ئیـدارەی پارتـی و قۆسـتنەوەی دۆخـی نالەبـاری ناوخۆیـی کوردسـتانیش، لـە ١٦ی ئۆکتوبـەری هەمـان سـاڵ (٢٠١٧) دا سیاسـەتی کوردسـتانی لـە کەرکـوک و ناوچـە دابـڕاوەکان پاشەکشـێی کـرد، حکومەتـی

ئیتحادی بە هاوکاری حەشدی شەعبی و میلیشیای جۆربەجۆری تایفەگەریی، کۆنترۆڵی کەرکوک و ناوچە کێشە لەسەرەکانی کرد. لەو دۆخە ناهاوسەنگەی تەرازووی هێزی عەسکەریدا تەنها و تەنها هێزی پێشمەرگەی یەکێتیی لە مەیداندا شەهید و برینداریکی زۆری دا و سەرکردەو فەرماندەکانی پارتی موزایەدەچی نەتەوەیی، تێیان قوچاند.

٤

*جا پارتی لەجێی ئەوەی ئەزموون فێر بێ و دەرس و دەور لەم تاقیکردنەوە تفت و تاڵانە وەربگرێت کە پێش خۆیان و بەر لەزیانی حزبیانەیان بەسەر گەلەکەمانی هێنا، وەکو پیشەی هەمیشەیی چەند ساڵێکە کار بۆ شێواندنی راستییەکانی ریفراندۆم و رووداوەکانی ١٦ی ئۆکتۆبەر دەکات. لەجێی بەخۆداچوونەوە و پەشیمانی و داوای لێبووردن لە گەلەکەمان هەموو ئەم تراژیدیا نەتەوەیی و نیشتمانییەی کردۆتەوە دەسکەلای تەسکی حزبایەتی. لەجێی کۆشش بۆ ساڕێژی برینەکان یەک بینە دەیکولێنێتەوە و رۆژانە بازرگانی سیاسیی پێوە دەکات و دەستی چەوری خیانەت و شکستی لەسەر یەکی خۆی، بە سەری خەڵکی تر، بەتایبەتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، دەسڕێتەوە. یەکێتییەک کە تەنانەت لە بەرەنگاری دژواری (١٦)ی ئۆکتۆبەری کەرکوکیشدا لەجیاتی ئەوان و کوردستانیش دەیان و سەدان شەهید و برینداری داوە.

*سەرکردایەتیی شکستخواردووی ئەم حزبە سی و یەکی ئابییە، لەجێی ئەوەی شەرمەزار بێت و داوای لێبووردن بکات، چونکە کارەکە لە دەستی کەوت، لەجێی ئەوەی دانی پێدا بنێ کە لە ئیدارەدانی کۆی مەلەفی ریفراندۆم، کۆی ئیدارەی سیاسیی و ئابووریی چەند ساڵی رابردوو شکستی هێناوە، کەچی هەرزان فرۆشی و هەرزان بازاڕی پێوە دەکات، لەجێی ئەوەی ساڕێژی ئازارەکانی دوای سڕکردنی ریفراندۆم و لەقاڵبدانی قەوارەی هەرێمی کوردستان بکات کەوایکرد دۆستی درۆزنانە و نەیاری راستەقینەی جۆراوجۆر پێمان خۆش بن کەچی وا پارتی تا ئێستاش سەوداو سیاسەتی ناجۆر بە سەرنەکەوتنی ریفراندۆم و دۆخی پاشەکشێی دوای ١٦ی ئۆکتۆبەری ساڵی ٢٠١٧وە دەکات، وەک پیشەیی هەمیشەییان:

ئەوساو ئێستاش:

-بە کوردی جنێو دەدەن و بە عەرەبی سازش و ماستاوی خەست بۆ رەوتی شۆڤێنی و تایفەگەری لە عیراق دەکەن. کەیوبەینی تەحالوفات و کورسی کورسییان

لەگـەڵ دەکـەن تەنانـەت لەسـەر حیسـابی پرەنسـیبە جێگیرەکانـی گەلەکەمـان.

– بـە کـوردی و کرمانجـی هەڕەشـە لـە کـۆی بزووتنـەوەی سیاسـیی کوردسـتان و حزبەکانـی، کـۆی چالاکـە کۆمەڵایەتـی و رۆشـنبیرییەکانی کـوردەواری دەکـەن و بـە عەرەبیـش شـان مـاچ دەکـەن و عەبـای کۆنەپەرسـتان دەلێسـنەوە سـا بەڵکـو لەسـەر حیسـابی گەلەکەمـان و بـە پاشـقول گرتـن لـە حزبەکانـی تـری کوردسـتان، پۆسـتێک زیاتریـان پێبـدەن.

*راسـتی مەسـەلەکە ئەوەیـە ١٦ی ئۆکتوبـەر شکسـتی سـەرکردایەتیی پارتـی و مۆنۆپۆلـە رەسمییەکانێتی لـە جومگەکانـی حوکمڕانـی، لـە ئیـدارەی پرۆسـەی سیاسـیی و دۆخـی گشـتیی کوردسـتان، لـە ئیـدارەی ئیجماعـی نیشـتمانی لەسـەر ریفرانـدۆم و ویسـتی مافـی چارەنـووس. راسـتی ئەوەیـە دوای کۆچـی دوایـی سـەرۆک مـام جـەلال، سیاسـەتی کوردسـتانیی بـە تەنهـا و تەنهـا کەوتـە دەسـتی سـەرۆکایەتی پارتـی کـە چونکـە لەسـەر چەوتـی و چەوێڵـی راهاتـوون کاری باشـی لەدەسـت نایـەت وەکـو نموونـەی کاری باشـی سەرخسـتنی ریفراندۆمێکـی نیشـتمانیی و نەتەوەیـی لـە ٢٠١٧/٩/٢٥ دا.

کۆی ئـەم دۆخـە نەخـوازراوە بەڵگـەی شکسـتی سـەرکردایەتی ئیحتکاریخـوازی پارتییـە لـە ئیـدارەی مەیـل و ئـارەزووی بـێ برانەوەیـان بـۆ برا گەورەیـی و کوێخایی لە کوردسـتان. ئەمانـە خۆیـان شکسـتیان هێنـاوە لـە براگەورەیـی چونکـە ئەمـە بـە خۆسـەپاندن نابـێ و نایەتـەدی، کەچـی خەڵکـی دیکـە تۆمەتبـار دەکـەن؟! ئاخـر کـێ و کـەی دەچێتـە عەقڵـەوە سـەرۆکایەتی حـزب و مۆنۆپۆلـکاری وڵاتێـک سـەرکەوتنی زۆر بچـووک بەنـاوی خۆیـەوە قەیـد بـکا و شکسـتی زۆر گەورەتریـان لـە کـۆی ئـەو دۆسـێیانە بخەنـە ئەسـتۆی خەڵکـی تـر و حزبـی تـر کـە لای ئـەوان دەبـێ حزبـەکان بەشـیان هـەر ئـەوە بێـت بڵێـن تۆمەتبـار و خەتابـارن و چەواشـەکارییان بەسـەردا بسـەپێنرێ.

*پێویسـتە هەڵبژاردنـی ئەمجـارەی عیـراق و هەڵبژاردنـی دوای ئـەوەش کـە بـۆ کوردسـتان دەکرێـت، وەڵامـدەرەوەی شکسـتی یـەک لـە دوای یەکـی سـەرۆکایەتی پارتـی بێـت کـە شکسـت لەسـەر شکسـت تۆمـار دەکات و هێشـتاش جورئـەت و ئازایەتـی ئەوەشـی تێـدا نییـە چمکێکـی ئـەم شکسـتە بگرێتـە ئەسـتۆی خـۆی و داوای لێبـووردن بـکات. خەڵـک و دەسـتەبژێری سیاسـیی کوردسـتان لەبیرێتـی ئـەوە کـێ بـوو دەیـوت ریفرانـدۆم بـۆ سـەربەخۆییە و ئـەوەی دەترسـێ خۆمـان بەتەنیـا دەیکەیـن .ئێسـتا خێـرە دەرەنجامەکانـی ناخاتـە سـەر شـانی خـۆی و حزبەکـەی؟

دوارۆژ بێ وەرگرتنەوەی دوێنێ مسۆگەر ناکرێت

تەکنیکی بەرزی میدیای پارەدارکراو نابێ لە دزینی هەموو رابردووی یەکێتییەکەمان سەرکەوتوو بێت، هەوای دەستبەسەراگرتنی زەمین و زەمانی وڵات بۆ حزبێک کە تۆماری وای لە راپەڕین نییە و زەحمەتە بتوانێ ڤیدیۆیەکی راستەقینەی ئەوکاتە بکاتە بەڵگەو ناچاری فیلمی دیکۆدرامی دەبێت، نابێ سەرکەوێت و بۆی بچێتەسەر.

ئیتر بەسە دەستبەسەراگرتنی مێژووی شانازییەکانی شۆڕشی نوێ و خەباتی میللەتەکەمان.

سەردەمێک هەوڵیاندا بەناوی گشتی جەماوەر و تایتڵی گشتگیرەوە، یەکێتی مەحروم بکەن لە سەروەرییەکانی و ئێستاش بە زەبری پارەو تەکنەلۆژیای چەواشەکاری، دەیانەوێ ئەو مێژووە سەربەرزەی یەکێتی بە ناوی خۆیانەوە تۆماربکەن.

نەخێر ئازیزان!

دوای هەرەس، یەکێتی شۆڕشی بەرپا کردووە. دوای ئەنفال، یەکێتی پارتیزانەکانی لە چیا هێشتۆتەوە، دوای بێئومێدی جاری دووەمیش کە سەرۆک مام جەلال پێشبینی داگیرکردنی کوێت و لاتەریک کەوتنی رژێمی بەعسی کرد، یەکێتی نەخشەی راپەڕینی بۆ گەل و رێکخستنەکان دارشت و رێبەریی کردو کردی بە واقیعی کوردستانی ئازاد.

یەکێتی بە گیانفیدایی شەهیدەکانی و جەماوەرەکەی بەشی خۆی لە راپەڕین جێبەجێکرد، تا کەرکوک تاجی راپەڕینی ساڵی ١٩٩١ی لەسەر نا، خەڵکی تر بڕیاربوو موسڵ رزگاربکەن و ئێستاو ئەوساش نەیانتوانیوە مێژوویەک دابتاشن کە لە ساڵی ١٩٩١ موسڵیان رزگارکردووە.

شـەهیدەکانی یەکێتـی لـە راپەڕیـن بەڵگـەی خوێنیـن کـە ئـەم بەڵگانـە بـە دیکۆمێنتاری درۆو دەلەسـە ناسڕدرێنەوە.

داسـتانی کـۆڕێ و داسـتانی ئەزمـڕ لـە دووقۆڵـی بەرەنـگاری بەعسـی گـەڕاوە بـۆ تۆڵەکردنـەوە، لـەدوای پاشەکشـێ و کـۆڕەوی ملیۆنـی شـایەتی بـۆ یەکێتـی و پێشـمەرگەکانی یەکێتـی دەدەن، پێشـمەرگەی بـە هیممەتـی لایەنەکانـی تـر گەواهیـدەر و بەڵگـەن لەسـەرئەوەی کـێ لـەوێ بـووەو کـێ جامانـەی فڕێداوە چونکـە بـۆ یەکجـار شـەرمی لـە مێـژوو کـرد، کەچـی وا جارێکیتـر شـەرمیان شـکاوەو بـە دیکۆدرامـی درۆزنانـە گەرەکیانـە رابـردوو بـدزن بـۆ ئـەوەی پایەکانـی واقیعـی زاڵـی ئەمڕۆیـان قایمتـر بکـەن.

ئەرکمانـە ئێمـە لـە میدیـای خۆمـان، هـی یەکێتـی و هـی هەمـوو میدیایەکـی هاوسـەنگ و بـە ویـژدان ئـەم رابـردووە بـە فاکـت و بەڵگـە و بیرهێنانـەوە بپارێزیـن و خاوەندارێتـی لێبکەیـن، «نموونـەی ئـەوەش گێڕانەوەکـەی شـەهیدی نەمـر حەسـەن کوێسـتانی لەسـەر داسـتانی کـۆڕێ کـە کاتـی خـۆی لـە گۆڤـاری سـەرهەڵدان نووسـیویەتی» ئەرکمانـە ئـەم ئەرشـیفە ئەبدەیـت بکەینـەوە نـەک لەبەرئـەوەی هـەر کای کـۆن بـە بـادا دەکەیـن و هیچمـان نییـە بـۆ ئەمـڕۆ و سـبەینێ پێشکەشـی بکەیـن، بەڵکـو لەبەرئـەوەی خاوەندارێتـی لـە رابـردوو سـەرەتایەکی نوێیـە بـۆ لـە قاودانـی واقیعـی زاڵـی دەستبەسـەراگرتن و بـردن و ئاودیوکـردن.

خاوەندارێتـی لـە دوێنـێ کـە سـامانێکی مەعنـەوی گەورەیـە، وێسـتگەیەکی جەوهەرییـە بـۆ رێگرتـن لـە بـردن و دەستبەسـەراگرتنی سبەینێشـمان.

دواڕۆژ هـی ئێمەیـەو مـەرج نییـە ئـەوی ئەمـڕۆ لەوەزعـی راهـن تاسـەر بمێنێتـەوەو ببێتـە وەزعـی ئاینـدەش.

سـڵاو لـە شـەهیدانی کـۆڕێ و ئەزمـڕ، لـە شـەهیدانی کاروانـی هـەکاری تـا کاروانـی راپەڕیـن و کاروانـی بەرەنـگاری داعـش، کـە ئەویـش گێڕانەوەیەکـی راسـتەقینەتری نەبەردییەکانـی دەوێـت.

٢٠٢١/٤/٩

نهێنی زۆر ئاشکرا
کەمپی شاریا و شارێی کەمپین

لەسـەدا نەوەتـی کێشـەکانی عیـراق لـە دەور و خولـی بۆشـایی ناوچـە کێشـە لەسـەرەکان دەخولێتـەوە. شـەنگالیش بـە جینۆسـاید و ئاوارەیـی و نەگبەتییـەوە، ناونیشـانێکی دیـارە لـەم کایـەدا. ئـەوی لـە کەمـپ و خێوەتگـەی شـاریا روویـدا بەشـێکی دیمەنـە تراژیدییەکەیـە بـا تەنانـەت شـانۆی رووداوەکـە، شـوێنی خێوەتگەکـە، لـە نـاو قووڵایـی دەڤـەری بادینـان لەقـەزای سـێمێل بێـت کـە کێشـەی لەسـەر نییـە و بەشـێکە لە هەرێمی رەسـمی کوردسـتان.

خێوەتگەکـە دەرەنجامـە و سـەرەتاکە لـە شـوێنی تـرە، ئەم دۆسـێ هەسـتیار و گەرمەی نـاوی پرۆسـەی سیاسـیی عێراقـە چەنـد سـاڵێکە لەوەکەوتـووە بجوولـێ و خنەخنێکـی پـێ بکرێـت. هەمـوو شـتێکی وەسـتاوە وەک ئـەو زیـاد لـە پەنجـا بەندوبـاوەی دەسـتووری وڵات کـە لەتەنیشـتێوە نووسـراوە «ئەمـەش بـە یاسـا رێکدەخـرێ» و بۆتـە کـۆدی مەییـن و تەگبیـری پێشـوەختە بـۆ لەجێچەقیـن و پـێ کوتـێ.

ناوچـەی کێشەلەسـەر کـەس دڵـی پێوەنییـە خاوەندارێتـی یەکلاکـەرەوەی لـێ بـکات، نـە پێکهاتـە هەمەڕەنگەکانـی و نـە هێـزە ململانێکارەکانـی و سـەرەنجامیش نـە حکومەتـی ئیتحـادی و نـە هـی هەرێمیـش.

مەعلومـە وزە لەشـتێکی ناسـنامە تەمـاوی خـەرج ناکـرێ هەرچەنـدە هەتـا وزەی وا خـەرج نەکرێـت پرسـەکە لـە شـوێنی خـۆی ناجوولـێ و کـەس هێـزی پـێ پەیـدا نابـێ.

لـە نـاو ناوچـە کێشـە لەسـەرەکانیش جوگرافیـای دەڤـەرە کوردسـتانییەکانی موسـڵ بـە تایبەتـی هەمـە ناسـنامەترین و ئاڵۆزترینیانـە. کتلەیەکـی چڕ و پـڕە لـە گرفـت و ململانـێ و هەروەهـا لـە چانـس و دەرفەتیـش ئەگـەر سیاسـەت لـەم مەملەکەتـە ناوەڕۆکەکـەی

بەخۆیەوە بوایە: تەگبیر و تەدبیر و رام کردن.

لەو درزی واقیعە تاڵە و لەو جەرگە کونکونانەوە بەڵای ناگاهان و گرفتی لە ناکاو دێتە نێوانەوە، قاعیدە و داعش، جێنوساید و شەڕ وماڵوێرانی و هزری توندڕەوی تایفەگەری و شۆڤێنی، پاڵەوانی ناشیرینی ئەو ژینگە نالەبارەن.

دەردی سەرباری دەردان ئەوەیە دوای چەند ساڵ لە تێکشکانی داعش، هێشتا ئاسەواری جەبەروتی جارانی لە شەنگال چارەنەکراوە، نە ئاوەدانییەکی مام ناوەندی و تەداروکێکی شایانی ژیان و نە گێڕانەوەیەکی ئابڕوومەندانەی ئاوارە و پەرتەوازەکانی ناوخۆی وڵات هیچی جێبەجێ نەکراوە. تراژیدیای ئەوانەی پەڕیوەی وڵاتان بوون و کچانی زوڵملێکراوی سەربەرزیش کە کەیسەکانیان گەورەترین پەڵەیە بە نێوچەوانی مرۆڤایەتی هاوچەرخ و سیاسەتی کورتهێنی ئیقلیمی و جیهانییەوە، لەولاوە بوەستێت.

ژینگەی وا ناجۆر و ناپەسەند، ئاوارەکان، نەک تەنها ئاوارەی ئێزدی، بەڵکو ئاوارە لە هەموو شوێنێکی دنیا، دەکاتە نێچیری مامەڵە و سەودای دڵڕەقانەوە، وەک سەودای کردنی نیشتەنی و خێوەتی ئاوارەبوونیان بە حەوزی هەڵبژاردن و بە بارمتەبردنی دەنگەکانیان لە کەمپینی ململانێ «دیموکراسییەکاندا».

ژینگەی دڵڕەقی لەو شێوە هاندەری گێڕانەوە، ناردنەوە و ئینجا دامەزراندنەوەیەکی تۆکمە نییە کە مەسڵەحەتی حەوزی دەنگ کۆکردنەوەکە کەمەندکێشترە لە هیمەتی گێڕانەوەیان بۆ زێدی باو و باپیرانیان.

بەغدا و هەرێم پێشبڕکێیەکی پەنهانیان هەیە لەسەر سستی کردن لە دۆسێی چارەسەری شەنگال. تەنانەت رێککەوتنی هەولێر و بەغدا لەم جوگرافیایەدا نەیتوانی رەزامەندییەکی گشتی بەرهەمبێنێ. خاوەنەکانی نەیانتوانی جووڵەی پێبکەن و ناڕازییەکانیش نەیانتوانی شتێکی جیاواز بسەپێنن. واتا «ئینی تاس و ئینی هەمام»ی کەشوهەوا سیاسییەکەی ناوچە کێشە لەسەرەکان.

لە دۆخی وادا ئاشکراترین نهێنی ئەوەیە هۆکاری ئەم گرێتێبەربوونەی خێوەتی شاریا بناسرێت. بەڵام فەزای میدیای ئەجێندایی کوردستان زیاتر خەیاڵی لای پارەی سووتاوی ناو دەخیلەی کاسبکارێکی ئۆردوگاکەیە نەک شتی تر کە هەقە فۆکسی زیاتری بخرێتەسەر، سەرەنجام دەکرێ بڵێین تا ئێستا شتێکی وا نەگۆڕاوە لەڕەوشەکە، بەڵام دەبێ وردتر بین نا شتێک گۆڕاوە، وەختێک ئیدارەی دهۆک بڕیاری داوە بەرپرسی کەمپەکە بگۆڕێت و یەکێکی تر لە جێی کەمتەرخەم دابنێت.

بەس کێشە ئەوەیە جارێکی تریش سوتانێکی تر قەوما.

ئاخر تەحریم و تەجریم كراوە

ئێمە بۆ بەشێک بین لە شەڕی كورد كورد و بۆچی نرخی هەرزان لەسەر میللەتەكەمان دابنێین؟

كەڵكی ستراتیجی شەڕی كوردكوژی چییە بۆ یەكێتیی تاوەكو هەبن بوێرن داوای وامان لێ بكەن كە بچینە شەڕی دوو حزبی كوردییەوە؟

بۆچی ئێمە لە كەشی ئالودەبووی هەرێمایەتی و لەم هەموو دەستوەردان و دەستدرێژییەی سەر خاكی كوردستاندا بژاردەی خراپی نەتەوەیی و نیشتمانیی پێشنیاز بكەین بۆ یەكتری؟!

شەڕی ناوخۆی خۆمان لە باشوور بەس نییە تا بزانین دە ساڵ نەمانتوانی قەناعەت بە كەس بكەین كە ئەم شەڕە ناچاری و بێ دەرەتانی بوو و ڕەوایەتی داكۆكی لە خۆكردنی هەیە؟! ئینجا ئێستا بێین شەڕی دوو لایەنی تریش لەسەر خۆمان بكەینە ماڵ، دۆ و دۆشاوی نەتەوەیی و نیشتمانیی تێكەڵبكەین، گەلەكەمان لە دوو بەشی وڵات بكەینە دوژمنی یەكتری؟!

كێ دەتوانێ، بە كرمانجی و بەلاتینی، كوردی باكوور تێبگەینێ قسە و هەنجەتمان بە سۆرانی و حەرفی عەرەبی ڕەوا و ڕاستە و هی ئەوانیش بە هەمان شێوە؟!

نەخێر هەرگیز یەكێتیی نابێتە بەشێک لە فەسڵێكی تری كورد بە كورد كوشتن.

ئەوە پەرلەمانە تەحریم و تەجریمی كردووە، ئەوە كوردایەتی لە ئەزعەفولئیمانیش نایخوازێ و تەزكیەی ناكات و ئەوە ئەزموونی خۆشمان پێمان دەڵێ یەكێتی برای شەڕ و ناكۆكی نییە و ناتوانێ كیسە بۆ دەسكەوتەكانی شەڕ بدورێتەوە. یەكێتی

بـرای مەسـڵەحەت و ئاشـتی بێـت بـۆ خـۆی و بـۆ کوردیـش باشـترە، خێـری لـە ئاشـتی بینیـووە و دەسـکەوتی لـە ئارامـی و ئۆقرەییـە نـەک لـە شـێواوی و پشـێوی

مەعقول چییە کە دژی بەرژەوەندیی خۆی کار بکات؟

ئەگـەر یەکێتیـی وزەی سیاسـیی و پێگـەی کاریگـەری دانانـی هەبـێ، کـە بێگومـان هەیەتـی، لـە ئاشـتی و لێکگەیشـتن و تێگەیاندنـدا خەرجـی بـکات باشـترە، نـەک لـە تێـوەگلان و پێـوەدان بـە جۆرێـک زیانـی بـۆ کوردسـتان و تەنانـەت پـەیوەندییە ئیقلیمییەکانیشـی هەبێـت.

بۆیـە باشـترین رێـڕەو هـی ئاشـتی و هـی ئەفرۆزەکردنـی شـەڕی کـورد و کـوردە، هەتـا ئەگـەر قەومـا و بـووە واقیعێکـی تاڵیـش.

ئاخـر هەمـوو واقیعێکـی تـاڵ کـە روویـدا بێـت و یـان لەڕێشـدا بێـت، هـەر دەبـێ نەزیفەکـەی لـە شـوێنێک رابگیرێـت. کەوایـە لەڕێـوە رێـی لـێ بگریـن باشـتر و چاکتـر نییـە؟!

ناچینـە ناوییـەوە مەگـەر بـۆ سـوڵح و برایەتـی بێـت، هـەر لەوەشـدا دەتوانیـن بەکەڵکـی هەمـووان و میللەتەکەشـمان بێین.

هێشتا مێژوو دوا قسەی خۆی لەسەر نەکردووە

لــەڕوی پرەنســیپەوە ریفرانــدۆم ئامرازێکــی دیموکراتــی و خەباتێکــی مەدەنییــە بــۆ یەکلاییکردنــەوەی پرســی سیاســی و پرســی گشــتی کۆمەڵگــە لــە وڵاتــە دیموکراتییــەکان بــەکار دێــت

مافــی چارەنــووس بەتایبەتــی بــە ناونیشــانی یەکێتیانــە (مافــی چــارەی خــۆ نووســین) پرەنســیبپکی ســەرەکی خەباتــی نەتەوەیــی و نیشــتیمانییە. یەکێتــی یەکەمیــن هێــزی سیاســی کوردســتانە کــە ئــەم ســتراتیجەی هێنایــە ئــاراوە.

مافــی چارەنــووس بــە گوێــرەی هەلومەرجــی سیاســی گەشــەی خەبــات و مەســەلەی کــورد کاری لەســەر دەکرێــت.

بۆیــە لــەم چوارچێوەیــەدا یەکێتــی پرەنســیبی فیدراڵــی بــۆ قۆناغــی دوای راپەڕیــن ١٩٩١ هەڵگــرت. ســاڵی ١٩٩٢ پەرلەمــان کردیــە بەرنامــەی خــۆی و لــە ســاڵی ٢٠٠٥ لــە دەســتووری هەمیشــەیی عیــراق جێگیــر کــرا.

ڕیفراندۆمــی ســاڵی ٢٠١٧ خــۆی لــە خۆیدا پیادەکردنــی مافێکــی دیموکراتــی گەلەکەمــان بــوو، زۆربــەی هێزەکانــی کوردســتان و لەوانــەش یەکێتیــی دەنگیــان بۆ دا، چونکــە مافێکی ڕەوایــە، بــەڵام هێشــتاش ئــەو مــاف و ئــەو پرۆســەیە گەلاڵــەی ئیجماعــی نیشــتمانیی زیاتــری پێویســت بــوو، هێشــتا دەرفەتــی گفتوگــۆ لەگــەڵ حکومەتــی عیــراق مابــوو، ســەرەڕای ئــەوەی بەغــدا گوشــاری نــاڕەوای سیاســی و ئابــووری دەخســتە ســەر هەرێمــی کوردســتان و بەرپرســیارانە مامەڵــەی لەگــەڵ کێشــەکانی کوردســتان نەکــرد.

کۆمەڵگــەی نێودەوڵەتــی و دۆســتانی کــورد لــە رۆژئــاوا و وڵاتانــی تریــش ویســتیان

ناوبژیوانــی ئیجابــی بــن و دانوســتانی کوردســتان و بەغــدا ببــەن بەڕێــوە. گوشــاریان خستەسـەر بەغـدا بـۆ ئـەوەی کێشـەکانی کـورد چارەسـەر بـکات و داواشـیان لـە لایەنـە سیاسـییەکانی کوردسـتان دەکـرد زیاتـر لەڕێـی دانوسـتانەوە چارەسـەری کێشـەکان لەگەڵ بەغـدا بـکات.

لـەو هەلومەرجـەدا ریفرانـدۆم کـرا و بێگومـان خەڵـک وەک هەمیشـە دەنگـی بـە ویسـتی نەتەوەیـی خۆیـدا کـە سـەربەخۆیی و بڕیـاری چارەنووسـە. چونکـە هیـچ کەسـێکی کـورد و نیشـتمانپەروەر نییـە دەنگـی بەڵـێ بـۆ ویسـتی نەتەوەیـی نـەدات.

بەداخـەوە لەسـەرەتاوە بەشـێوەیەکی بـاش ئیـدارەی هەلومەرجـی دوای ریفراندۆمیـش نـەدرا، چونکـە لـە دوای ریفرانـدۆم گوشـارەکانی سـەر کوردسـتان لـەڕووی سیاسـی و سـەربازییەوە زیاتـر کـراو ئەمانـەش پێویسـتی بـە یەکڕیزیـی زیاتـرو تەعبیـری هاوبـەش و گرتنەبـەری رێگـەی سیاسـەت و سـاڕێژکردنی برینەکانـی دوای سـەرنەکەوتنی ریفرانـدۆم هەبـوو.

بەداخـەوە لـە جێـی دەسـتگرتن بـە ئەڵقـەی یەکڕیـزی و دوورکەوتنـەوە لـە ناکۆکـی و ناخۆشـی و ویسـتی نەتەوەیـی، ڕیفرانـدۆم، کـە بـۆ ئامانجـی نەتەوەیـی و نیشـتمانییە، سـەری کێشـا بـۆ هەلومەرجـی ناکۆکـی و درزتێکەوتنـی ڕیزەکانـی نەتـەوەوە.

دەکرێـت بڵێیـن ریفرانـدۆم ئەزموونێـک بوو لەپیادەکردنی ویسـتێکی رەوا و دیموکراتیەوە سـەرچاوەی گرتبـوو، بـەڵام ئاکامەکـەی پاشەکشـێ و گەمارۆدانـی سیاسـیی کوردسـتان بوو.

هێشــتاش گەلەکەمــان و بزووتنــەوە سیاســییەکەی و ئەزموونــی حوکمڕانییەکــەی، بەشـی زۆری وزەی سـەربەرزکردنەوەی پێمـاوەو دەتوانێـت بـە ورەیەکـی تـازەوە، روو لـە هەڵســانەوەو دورکەوتنــەوە لــە ناکۆکــی و پاشەکشــێ و پەرتبــوون، بــکات.

ویسـتی یەکێتیـی ریزەکانـی گـەل و سەرخسـتنی ئەزموونەکەمـان شـایەنی قوربانیدانـی زیاتــرو خۆڕێکخســتنەوە و گورجوگۆڵکرنــەوەی نەتەوەیــی و سیاســیی کوردســتان هەیــە و گەلەکەشـمان دوای ئـەو هەمـوو ویسـت و قوربانیدانـە بـە وێسـتگەی ریفراندۆمیشـەوە، شـایەنی ژیانێکـی باشـترو ئابڕومەندانەتـرە.

هێشـتا زووە دوا هەڵسـەنگاندن بـۆ ئەزموونـی ڕیفرانـدۆم بکرێـت، هێشـتا زووە مێـژوو دوا قسـەی خـۆی لـە بـارەوە بـکات، هەڵسـەنگاندنی ئێسـتامان دەبێـت بـە قازانجـی یەکڕیـزی و پێکەوەیـی و رووکردنـە ئاسـۆی دواڕۆژ بێـت.

فەسڵی شەشەم

ساڵانی زێڕین

ئیستحقاقی نەتەوەیی، نەك كارتی سیاسیی

وەک لــە روونکردنــەوەی نووســینگەی ســەرۆک کۆماریشــدا هاتــووە، ســەرۆک بارزانــی ســەرۆکی هەرێمــی کوردســتان زیاتــر لــە جارێــک تەئکیــدی لــەوە کردۆتــەوە کــە پۆســتی ســەرۆکایەتیی کۆمــار لــە عیراقــدا، ئیســتحقاکێکی ئیســتحقاقێکی نەتــەوەی کــوردە نــەک ئیســتحقاقێکی سیاســیی و گوزارشــتێکی بەرجەســتەیە لەســەر شــەراکەتی راســتەقینە لــە عیراقــی نوێــدا.

ئــەم تەئکیدکردنەوەیــە دەستنیشــانکردنەوەیەکی وردە بــۆ مەســەلەیەکی گرنــگ کــە بــەلای کــوردەوە قابیلــی ســازش لەســەرکردن نییــە و بەڕێــز مەســعود بارزانیـ یــش نوێنەرایەتیــی ئیــرادەی گەلــی کوردســتان دەکات وەک ســەرۆکی هەڵبژێــردراوی هەرێــم و بــە پشــتیوانیی رێککەوتننامــەی ســتراتیژی نێــوان یەکێتــی و پارتــی و هەروەهــا کۆدەنگــی لیســتی ئیئتیلافــە کوردســتانییەکان، بۆیــە ئــەم گوزارشــتکردنەی ســەرۆکی هەرێــم لــە ئیســتحقاقی ســەرۆکایەتی کۆمــار بــۆ کــورد، گوزارشتیشــە لــە هەڵوێســت و خواســتی خەڵکــی کوردســتان کــە ئومێدیــان پەرەپێدانــی دەســتکەوتە نەتەوەیــی و دیموکراتییــەکان و چەســپاندنی یەکێتیــی ئارەزوومەندانــە و هاوبەشــێتی راســتەقینەیە دوای حــەوت ســاڵ لــە کەوتنــی دیکتاتــۆری، نــەک لــێ کەمکردنــەوەی ئــەوی بــە دەســتهاتووە.

ئەمــڕۆ کــورد لــە عیراقــدا کۆمەڵێــک ئیســتحقاقی ســەرەکی هەیــە کــە ناکرێــت بــە ســەودانامە و رێککەوتنێکــی سیاســیی یاخــود بــۆ خاتــری قایلکردنــی لایەنێکــی پرۆســەی سیاســیی وڵات، لــە هیــچ کام لــەو ئیســتحقاقانە بێبەشــبکرێت. کــورد لــە چەنــد ســاڵی رابــردوودا بایــی ئەوەنــدە مرونەتــی لــە خــۆی نیشــانداوە کــە مافەکانــی قۆناغبەنــدی بکرێــت

بەڵام ئەوەی قبووڵ نییە وا لەگەڵ ئیستحقاقەکانی مامەڵە بکرێت کە بەخەڵکانی تر ببەخشرێت.

بنەمای ئیستحقاقەکانی کورد بریتین لە:

پۆستێکی سیادی کە پۆستی سەرکۆمارە، ئیستحقاقی کوردە. چونکە کورد وەک عەرەب لە عیراقدا نەتەوەیەکی گەورەیە و بنەمای شەراکەتی راستەقینەی حوکمڕانی ئەم داوایە پشتڕاستدەکاتەوە، ئیئتیلافی کوردستانی داوای دەکات و، هەروەکو لە روونکردنەوەی سەرۆکایەتی کۆماریشدا هاتووە، هاوپەیمانیی نیشتمانیش کە دوو لیستی گەورەی گرتۆتەخۆ پشتیوانی لەو ئیستحقاقە دەکەن.

ئیستحقاقی دیموکراتی و هەڵبژاردن کە لەمەشدا بەپێی قەبارە و ژمارەی کورسیی کوردستانییەکان و گفتوگۆکانی پێکهاتنی حکومەت، کورد بەشی خۆی وەردەگرێت.

ئیستحقاقە دەستوورییەکانی تایبەت بە مادەی ١٤٠ و دیاریکردنی سنووری هەرێمی کوردستان و یەکلاییکردنەوەی قانونی نەوت و گاز و دۆسێی پێشمەرگە و ئەو دوای خاڵەکانی کە لەداخوازیینامەی کوردستانییدا هاتووە و هەمووشیان لەگەڵ دەستوور و پرەنسیپی شەراکەتی راستەقینەدا، کۆکن.

ئیتر بۆ ئەوەی کورد بتوانێت کاروانی بەدیهێنانی زۆربەی ئەو ئیستحقاقانە بەڕێبکات، پێویستە لە شەراکەتی حکومڕانیی راستەقینەوە دەست پێبکرێت کە خۆی لەوەرگرتنی ئیستحقاقی پۆستی سەرۆک کۆماردا دەبینێتەوە و سەیرکردنی ئەو پۆستەیە وەک مافێکی نەتەوەیی، نەک وەک داوایەکی سیاسیی قابیلی ساتوسەودا، چونکە ئەگەر ئەم پۆستە بە کورد رەوا نەبینرا، ئەوا گومان دەکرێت لەوەی ئیستحقاقەکانی دیکەشی پێ رەوا ببینرێت و زەحمەتە کورد بەوە قەناعەت بکات کەلە غیابی بەشدارییەکی سەنگین لە حوکمڕانی پایتەختی فیدراڵیدا، لە بەش و مافەکانی تری ناقرتێنن.

٢٠١٠/١١/٥

سەنگینی کورد لە عیراقی نوێدا

مایــەی خۆشــحاڵییە جارێکــی تــر کــورد توانــی ســەرکردە سیاســییەکان و لایەنــە ناکۆکەکانــی عیــراق لەســەر مێــزی دانوســتاندن کۆبکاتــەوە و ببێتــە پــردی پەیوەندیــی بــۆ نزیکخســتنەوەی بیروبۆچوونــی ســەرکردە سیاســییە عێراقییــەکان، لەپێنــاوی دامەزراندنــی حکومەتێکــی شــەراکەتدا، کــە تیایــدا هەمــوو لایەنــەکان ڕۆڵــی گرنــگ و کاریگــەر بگێــڕن لەبەڕێوەبردنــی عیراقــی نوێــدا.

دەستپێشــخەرییەکەی مەســعود بارزانــی ســەرۆکی هەرێمــی کوردســتان کــە جەوهەرەکەی بریتییــە لــە بانگهێشــتی ســەرکردە سیاســییە عیراقییــەکان لەپێنــاوی داڕشــتنی بنەمایەکدا بــۆ پێکهێنانــی حکومەتێکــی شــەراکەتی نیشــتمانیی. فاکتەرێکــی گرنــگ بــوو بــۆ ئــەوەی جارێکــی تــر لایەنــە ناکۆکەکانــی عیــراق لــە هەولێــری پایتەخــت لەســەرمێزی دانوســتاندن کۆبکاتــەوە. کــە ئەمــەش جەختکردنەوەیــە لەســەر ڕۆڵــی کــورد و ســەنگی سیاســیی ســەرکردایەتیی کــورد لــە سیاســەتی عیــراق و بەڕێوەبردنــی عیراقێکی فیدراڵــی دیموکراتدا.

کۆبوونەوەکــەی هەولێــر و خوانــی ســەرۆکایەتیی چەنــد مانگێــک پێــش ئێســتای ســەرۆک تاڵەبانــی بــە مەبەســتی لەیــەک نزیکخســتنەوەی بیروبۆچوونــی ســەرکردە سیاســییە عیراقییــەکان ئــەو کوتلانــەی لــە هەڵبژاردنــی مارتــی ئەمســاڵدا متمانــەی جەماوەریــان بەدەســتهێناوە تەئکیدکردنــەوەی ڕۆڵــی کاریگــەری کــوردە لــە عێراقــی ئەمــڕۆدا. ئەگەرچــی ڕەنگــە چەنــد هەوڵێکــی لابــەلا لــە ئارادا بن بــۆ کەمکردنەوەی ڕۆڵی کورد وەک ســەرەتایەک بــۆ قوتدانــی ئیســتحقاقە نەتەوەییەکانــی گەلــی کوردســتان، بەڵام ســەرکردایەتیی سیاســیی کــورد بەلێزانــی و شــارەزایی و سیاســەتی حەکیمانــەی خــۆی توانیویەتــی ڕۆڵــی کــورد

دووپـات بکاتــەوە. ئـەو ڕۆڵــە لــە پێنــاوی بنیاتنانــەوەی عیراقیشـدا بەکاربهێنێـت، بـۆ ئـەوەی لـە سـایەی حکومەتێکـی شـەراکەتی نیشـتمانییدا عیراقییـەکان بـە ئاسـوودەیی بژیـن و لـە سـایەی ئەمـن و ئاسایشـدا کاروبـاری ڕۆژانــەی خۆیـان بەڕێبکـەن و ڕێـگا نـەدەن تیرۆریسـتان، ماڵــی ئارامــی عیـراق بشـێوێنن و خەڵکـی سـتەم دیـدە و خێـر لـە خـۆ نەدیـوی عیـراق بکـەن بـە قوربانـی کـردەوە تیرۆریسـتییەکانیان. گومـان لـەوەدا نییـە کێشـەکانی عیراقـی ئەمـڕۆ، کێشـەی ئاڵـۆزن و سـەبری شۆڕشـگێڕانەیان دەوێـت بـۆ چارەسـەرکردنیان، کـە خۆشـبەختانە دەسـتووری عیـراق چارەسـەری بـۆ زۆربـەی هـەرە زۆری ئــەو کێشــە ئاڵۆزانــە دانــاوە و پابەندبــوون بەدەســتوورەوە باشــترین گرەنتییــە بـۆ چارەسـەرکردنی کێشـەکان بەشـێوەیەک کـە هەمـووان پێـی ڕازی بـن و لـە سـایەیدا هەمـووان بـە مافەکانـی خۆیـان شـادبن. کـورد لـەم هەلومەرجـە ناسـکەدا ڕۆڵـی مێژوویـی خـۆی لەیـاد نەکـردووە و لـە ناوجەرگـەی ڕووداوەکان و مەسـەلەکاندا ئامادەگـی هەیـە، بـە دەسـتێک داوای مافەکانـی خـۆی دەکات بـەو جـۆرەی لـە دەسـتووری عیراقـدا هاتـووە و سـەلمێنراوە، بەدەسـتەکەی دیکەشـی عیراقییـەکان بـەرەو تەوافـق و حکومەتـی شـەراکەت ڕێنمایـی دەکات، کەتاکـە زامنـی بنیاتنانـی عیراقێکـی گەشـەکردووی فیدراڵـی دیموکراتـە، چونکـە ئەزموونـە تاڵەکانـی ڕابـردوو ئەوەیـان چەنـد بـارە کردۆتــەوە کـە تاکڕەویـی و قۆرغکردنـی دەسـەڵاتی عیـراق بـۆ لایەنێکـی دیاریکـراو، جگـە لـە کارەسـات و ماڵوێرانـی، هیـچ شـتێک بـۆ خەڵکـی عیـراق بەرهــەم ناهێنێـت، کوردیـش لـە سـۆنگەی ئەزموونـی تاڵییـەوە لەگـەڵ ڕابـردووی کارەساتبارییی عیـراق خەمخۆریـی هەمـووان و عیراقـی فیدراڵی دیموکراتـی فرەییـەو سـەنگی خـۆی لـە پێنـاوی سـەقامگیری عیراقـدا خسـتۆتەگەڕ.

٢٠١٠/١١/٩

هەمیشە یەکڕیزی

دوێنێ، سەرۆک کۆمار بەشێوەیەکی رەسمی نوری مالکی بە پێکهێنانی حکومەتی نوێی عیراق راسپارد. مۆڵەتی دەستووریی پێکهێنانی حکومەتەکە یەک مانگە، لەکریسمس تەواو دەبێ. زەحمەتە ئەو ماوەیە هەروا بە ئاسانی بڕوا، ناکۆکی ناو خودی فراکسیۆنەکان و گەمە سیاسییە ئیقلیمییەکانیش گرێ و کۆسپ ئەخەنە سەر رێی کارەکەی مالکییەوە، بەڵام ماوەکە یەک مانگە و دەبێ سەرۆک وەزیرانی راسپێردراو بایی متمانەی پەرلەمان لایەنە جۆراوجۆرەکان رازی بکات.

بۆ ناوخۆی ئیئتیلافی فراکسیۆنە کوردستانییەکانیش، مانگێکی ئاسان نابێ، بەتایبەت کە ئیستحقاقە وەزارییەکان بەشی هەموو لایەنەکانی ناو فراکسیۆنە کوردستانییەکان ناکات، بۆیە لایەنە کوردستانییەکانیش دەبێ جارێکی دیکە دانوستانێکی ناوخۆیی دەستپێبکەنەوە.

لایەنە کوردستانییەکان، کە ئاڵۆزترین قۆناغی پێکهێنانی حکومەتی نوێی بەسەرکەوتوویی بڕی و توانیی پۆستی سەرۆک کۆماری بپارێزێ، هەرچەندە لە ماوەی دانوستانەکاندا، کە پتر لە حەوت مانگی خایاند گوشاری زۆر لەسەر لایەنە کوردستانییەکان هەبوو، بەجۆرێک زۆرجار رەوتی ئەو گوشارانە وئەجێندا جۆراوجۆرەکان ئاماژەی ئەوەیان لەخۆ هەڵگرتبوو کە وەرگرتنەوەی پۆستی سەرۆک کۆمار بە کارێکی زەحمەت دەهاتە بەرچاو، بەڵام بە یەکگرتوویی هەڵوێستی فراکسیۆنە کوردستانییەکان و پێداگیریی روون و باش پاساودراوی سەرکردایەتیی سیاسیی کوردستان سەبارەت بەسازشنەکردن لەسەر پۆستی سەرکۆمار و هەڵوێستی

ئیجابـی چەندیـن لایەنـی کاریگـەری تـری عیـراق لـەو بـارەوە، سـەرئەنجام ئـەوەی گەلەکەمـان ویسـتی ئـەوە هاتـەدی.

ئـەم مانگـەش فراکسـیۆنە کوردسـتانییەکان و بەگشـتیش لایەنـە کوردسـتانییەکان لەسـەریان پێویسـتە کـە بەیەکگرتوویـی لـەم ئەزموونەشـدا سـەرکەون و هـەرزوو دیـدی هاوبەشـی خۆیـان یەکلابکەنـەوە، بـۆ ئـەوەی بتوانـن بەیـەک دڵـی و یـەک چـاوی و بەپشـت ئەسـتوورییەوە، ئیسـتحقاقاتی ئـەم قۆناغـەش وەدەسـت بێنـن.

یەکگرتوویـی و یەکڕیزیـی لایەنـە کوردسـتانییەکان لـەم قۆناغـەدا، تەنیـا بـۆ ئـەم قۆناغـە یـەک مانگییـە گرنـگ نییـە، بەڵکـو بـۆ قۆناغـی دواتریـش گرنـگ و پێویسـتە، چونکـە زۆر ئامـاژەی وا هـەن کـە پێکهێنانـی حکومەتـی نـوێ لەلایـەن مالکییـەوە بـۆ پرۆسـەی سیاسـیی عیـراق کۆتایـی مەسـەلەکان نەبـێ، زۆر لـە چاودێرانـی سیاسـیی پێیـان وایـە کـە مـاوەی دووەمـی سـەرۆک وەزیریـی مالکـی پـڕە لـە قەیرانـی جۆراوجـۆر، بەتایبـەت کـە زۆر لایەنـی ئیقلیمـی و نێودەوڵەتـی و ناوخـۆی عیراقیـش کـەم و زۆر لـەو ئەنجامـە رازی نیـن کـە لـە دیاریکردنـی سـێ سـەرۆکایەتییەکە کەوتـووە، لەبەرئـەوە ئەگـەری ئـەوە هەیـە کـە دەیـان دەرفەتـی بچـووک و گـەورە بقۆزنـەوە بـۆ قەیرانسـازی لەبـەردەم پرۆسـەی سیاسـیی عیراقـدا.

بۆیـە وا پێدەچـێ نـەک تەنیـا لەپێنـاوی ئیسـتحقاقە دەسـتوورییەکانی کوردسـتان، بەڵکـو بـۆ تێپەراندنـی قەیرانـە چاوەڕوانکراوەکانیـش، یەکڕیزیـی لایەنـە کوردسـتانییەکان زۆر پێویسـت بـێ.

٢٠١٠/١١/٢٦

ڕێککەوتنی ستراتیژی لەبەرەی گەلدا

مێــژووی سیاســیی خەباتــی گەلــی کوردســتان، لــەو کاتــەدا چانســی ســەرکەوتن و بردنــەوەی بــۆ لــواوە، کــە هێــزە سیاســییەکانی بەیەکڕیــزیو یەکگرتوویــی بەرەنــگاری داگیرکەرانیــان کــردوەو لەچوارچێــوەی ڕێککەوتنێکــی بەرەیــی یــان ســتراتیژی خۆیــان ڕێکخســتووە، ئەمــە ئــەم وانەیەیــە کەلەڕاپەرینــەوە فێــری بوویــن و لــەدوای پرۆســەی ئازادیشــەوە لەگــەڵ هەنگاوەکانــی پێکهێنانــەوەی حکومەتــی عیــراقو نووســینەوەی دەســتوورو چەســپاندنی مافــە ڕەواکانــی خەڵکــی کوردســتان، جارێکــی تــر لەســایەی ڕێککەوتنــی ســتراتیژیی یەکێتــی و پارتییــەوە دووبــارە بــۆوە. ڕێککەوتنــی ســتراتیژی کەبەرهەمــی ئەقڵانییەتــی سیاســی و بەرنامــەی ســەرکردایەتیی پارتــی و یەکێتییــە لەپێنــاو دورخســتنەوەی مەترسییەکان لەســەر گەلی کوردســتان و لەپێناو دروســتکردنی شورەیەکی یاســایی و دەســتووری سیاســی و ئابــووری و بگــرە کۆمەڵایەتیــش بــۆ پاراســتنی ئــەم گەلــەی لەڕابــردوودا دووبەرەکــی و شــەڕی نەگریســی ناوخــۆ زۆری چەشــتبوو. هەرچەنــدە لەدوێنــێ و ئەمرۆشــدا کەســانێک هەبــوون، وەبگــرە راشــکاوانە تــر بڵێیــن، لایــەن هەبــووەو هەیــە کــە ناکــۆک بــووە بــەم ڕێککەوتنــەو لەژێــر پاســاوی هەمەجــۆردا وەک ئــەوەی لەســەروتاری گۆڤار (لڤیــن)ی ژمــارە (١٤٩)دا هاتــووە، بەمەترســی زانیــوە بــۆ ســەر خۆیــان، بــەڵام لەکاتــی ســاغکردنەوەی ئــەم کاڵایــە لەبــازاڕی ڕۆژنامەگەرییــدا لەژێــر تایتڵی مەترســی بۆســەر بەرژەوەندییــە باڵاکانــی گەلەکەمانــدا هەوڵــی فرۆشــتنیان داوە. لەسیاســەتدا بەپێچەوانــەی زۆر کایــەو چالاکی تــر، پێوانــەی ســەرەکی بریتییــە لەبەرژەوەندیــی و قازانــج و زەرەر. واتــە ئەگــەر بڕیاربێــت بابەتێکــی گرنگــی وەکــو ڕێککەوتنــی ســتراتیژی نێــوان

یەکێتـی و پارتـی هەڵبسـەنگێنرێت، وەکـو ئـەوەی ئـەم ماوەیـە زیاتـر لەجـاران لەلایـەن چەنـد نووسـەرو رۆژنامەنووسـێکەوە دەکرێـت، ئـەوا دەبێـت پێـوەرەکان ئـەوە بـن کـە مـاوەی چوارسـاڵی رابـردووی ئـەم رێککەوتنـە، چـی لێکەوتـەوە و چیشـی لەدەسـت دایـن؟ بەرهەمـی ئـەم رێککەوتنـە پێش هەمـوو شـتێک بریتییـە لەتێپەڕاندنـی قۆناغـی مەترسـی شـەڕی ناوخـۆ، دروسـتکردنی کەشـێکی سیاسـی تەندروسـت و لەبـار بـۆ چالاکیـی سیاسـی و بووژانـەوەی ئـازادی و دیموکراسـی باشـترین بەرجەسـتەی فیعلـی ئـەم دروشـمانەش کۆتایـی هێنـان بـوو بـە دوو ئیـدارەی و دروسـتبوونی یـەک حکومەتـی یەکگرتـوو و هاتنەکایـەی پەرلەمانێـک لەڕێـگای سـندوقەکانی دەنگدانـەوە، کـە ئەمـڕۆ هەموولایـەک، بەوانەشـەوە کـە لـەدەرەوەی رێککەوتنەکـەن، نوێنەرایەتیـان هەیـە تیایـدا. ئـەوە جیـا لـەوەی لەسـایەی ئـەم یەکڕیزییەوەیـە بەشـێک لەمافـە رەواکانـی گەلـی کوردسـتان لەبەغـدا بەدیهاتـووە و هەمووشـمان چاوەڕێیـن لەچـوار سـاڵی ئاینـدەدا حکومەتـی عیـراق کـە کـورد رۆڵـی سـەرەکی تیـادا دەبینـێ، بەتایبـەت دوای دەستپێشـخەرییەکی سـەرۆک بارزانـی، چاوەڕوانیـن ئـەم چوارسـاڵە، چـوار سـاڵی یەکلاکردنـەوەی چەنـد ئامانجێکـی تـری سیاسـی و ئابـووری گەلـی کـورد بێـت. هـەر لەسـۆنگەی ئـەم رێککەوتنـەوە، ئەمـڕۆ کورسـتان بەپرۆسـەیەکی خێـراو بەهێـزی گەشـەکردنی ئابـووری و ئاوەدانـی دەڕوات، کـە بەدڵنیاییـەوە سـاڵ بەسـاڵ باشـترو ئاشـکراتر ئەنجامەکانـی دەبینرێـت کەواتـە رێککەوتنـی سـتراتیژی، رێککەوتنێکـە لەبەرژوەندیـی گەلـدا شـکاوەتەوەو بەرژەوەندییـە بالاکانیشـی پاراسـتووە.

٢٠١١/١/١٢

بۆچی هاوپەیمانێتی یەکێتی و پارتی پێویستە؟

١

رەنگە ئەم پرسیارە ئەوەندە کرابێ و ئەوەندەیش بە ئیجتیهادی جیاجیا وەڵام درابێتەوە کە شتێکی نوێی تێدا نەمابێ دەمەزەرد بکرێتەوە، بەڵام زۆر جار پرسیاری تەقلیدیش بێ وەڵامێکی تێروتەسەل تێپەڕ دەبێ، پشتبەستوو بەوەی هەموومان وەڵامەکەی دەزانین. لەم کەینوبەینەدا لەبیرمان دەچێ کە دەشێ هەمان پرسیار لە کات و شوێنی جیاوازدا وەڵامی جیاواز بداتەوە.

وەڵامی تەقلیدیی نەیارە سیاسییەکان بۆ پێویستیی هاوپەیمانێتیی پارتی و یەکێتی ئەوەیە: چونکە ئەم دوو حزبە لە ململانێ دەترسن، یان، ئەو دوو حزبە ناتوانن لە هەڵبژاردنێکی گشتیدا یەکتری قبوڵ بکەن؟

زۆر کەسیش بە ناڕەوا ئەم هاوپەیمانێتییە دەخەنە چوارچێوەی پیلانگێڕان لە دیموکراسی و پاشقۆلگرتن لە گەرموگوڕیی پرۆسەی هەڵبژاردن.

لەم وتارەدا دەمەوێ بایەخی هاوپەیمانێتی پارتی لە هەڵبژادرنی داهاتوو دەربخەم و وەڵامی جیاوازی ئەمڕۆ بەو پرسیارە تەقلیدییە بدەمەوە.

هاوپەیمانن، چونکە ئارەزوویان لێیەتی

یەکەمین هۆکار کە ڕەوایەتیی بە هاوپەیمانێتی دەدات، مافی بەکارهێنانی ئیرادەی حیزبییانەی یەکێتی و پارتییە. هەردوولا مافی خۆیانە کە خاوەنی بڕیاری خۆیان بن و مافی خۆیان لە هاوپەیمانی یان هاوپەیمانینەکردن بەکار بێنن، ئەوە کە یەکێتی و پارتی دوو حزبی گەورەی کوردستانن دەبێ ئەو بڕیار و مافەیان بۆ

پتەوتـر بـكات، نـەک لێیـان کـەم بکاتـەوە، جەماوەرییبوونـی یەکێتـی و پارتـی، دیاردەی ئـەوەی بەشـێکی زۆری کۆمەڵانـی خەڵکـی کوردسـتان خاوەندارێتـی لـە یەکێتـی و پارتـی دەکـەن و بەشـەئنێکی گشـتیی و دوو دەسـتگەی گرنگـی کوردایەتییـان دەزانـن، ئـەو مافـە لـە ئەندامـە فیعلییەکانـی هـەردوو حـزب و ئـەو بڕیـارە لـە سـەرکردایەتیی هـەردوو حـزب ناسـەنێتەوە کـە خۆیـان بڕیـار لەسـەر هاوپەیمانێتـی یـان هاوپەیمانێتینەکـردن لەگـەڵ یەکتـری، یـان لەگـەڵ هـی دیکـە، بـدەن.

بڕیـاری هاوپەیمانێتـی یـان پێچەوانەکـەی، ئیـرادەی هەردوولایـە و خەڵکیـش دەتوانـن دەنـگ بـۆ ئـەو ئیرادەیـە بـدەن یـان رەتـی بکەنـەوە و دیموکراسـیش رێـک هـەر ئەوەیـە. حزبـی بچـووک و تازەسـەرهەڵداو قبووڵـی نییـە هـەر کەسـە و لە رێوە بێـت و ئەجێندایەکی بەسـەردا بسـەپێنرێت و ستراتیژی بـۆ بگۆڕێـت، ئیتـر حزبـی رەسـەن و خـاوەن تەجرەبـە چـۆن ئەمـە قبـووڵ دەکات؟

هاوپەیمانن، چونکە ئەمە لە قازانجی کۆمەڵانی خەڵکیشە

یەکێتـی و پارتـی، لـەم هەلومەرجـەدا هاوپەیمانـن نـەک تەنیـا بـۆ هـەوا و فیزلێدانـی ئـەوەی ئیـرادە و مافـی حزبـی خۆیـان بـەکار دێنـن. حزبـی گـەورە و بەرپـرس ئیـرادە و مافـی ئارەزوومەندانـەی بڕیـاردان مەحکومـە بـە بەرژەوەندیی گشـتییەوە، یەکێتـی و پارتی بـەوە گـەورە بـوون کـە حزبـی بەرژەوەندیـی گشـتین بـۆ کۆمەڵانـی خەڵـک، بـەوەش بـە گەورەیـی دەمێننـەوە کـە بـڕاردە سیاسـییەکانیان بەرژەوەندیـی گشـتیی خەڵـک پتەوتـر بـكات، نـەک پـەرت یـان کـزی بـکات، تەقدیـری سـەرکردایەتیی هـەردوو حیـزب وایـە بەرژەوەندیـی گشـتیی خەڵـک، کـە زۆربەیـان بـە دوو بـەش دەنگیـان بـۆ یەکێتـی و پارتـی داوە، لەوەدایـە ئـەم زۆرە بەشـکراوە یـەک بـەش بێـت و ئەمیـش هەوێنێـک بـۆ یەکێتیـی نەتەوەیـی کـورد پێـک دێنێـت و لەسـەر بنچینـەی یەکێتییەکـی وا ئاشـتی کۆمەڵایەتیـی، تەبایـی سیاسـی لـەم قۆناغـە ئینتیقالییـەی کودسـتاندا جێگیرتـر دەبێـت.

٢

ململانێی هاوپەیمانەکان؟

بـا لەدیـوی گریمانەیەکـی نـارەواوە بـۆ وەڵامـی پرسـیارە تەقلیدییەکـە بڕۆیـن، ئەگـەر قـەوارەی یەکێتـی و پارتـی «عـەرەب گووتەنـی جـدلا» لـە ململانێـی یەکتـری زیـان بـە یەکتـری و بـە کـورد بگەیەنـن، ئەگـەر ئەمانـە یەکتریـان پـێ قبـووڵ ناکرێـت، ئـەی باشـە ئـەم هەڵوێسـتەی هاوپەیمانێتـی دەخاتـە جێـی ململانێـی، جێـی تەقدیـر و رێـز نییـە؟

کە تەشخیسی رەخنەگرانی هاوپەیمانێتیی وایە یەکێتی و پارتی بردنەوە و شکستی یەکتریان پێ قبووڵ ناکرێت و لەم قبووڵنەکردنەیشەوە کێشە دەقەومێ، بۆچی تەقدیری ئەو کۆششە سیاسییە ناکرێت کە دەیەوێ بە هاوپەیمانێتی بەر بە کێشە بگرێت؟ بۆچی تانە لە رێگەیەکی سیاسیی گونجاو دەدەن کە سەر سەلامەتییە بۆ یەکێتی و پارتی و بۆ میللەتەکەیشمان کە بەشێکی زۆریان هەواداری ئەم دوو هێزەن؟ بێگومان ئەمە وە گریمانە و موجادەلە دەڵێین، دەنا هاوپەیمانێتیی هەردوولاڕێی ململانێی لە هەردوولا نەگرتووە و ئەوەندەی ململانێ بۆ گەشەی سیاسیی کوردایەتیی و بزووتنەوەی دیموکراتی پێویست بێت، بە پێچەوانەوە نزیکایەتیی یەکێتی و پارتی رێگە بۆ:

-لێکگەییشتن و کۆتاییهێنانی نامۆبوون بە یەکتری دەکاتەوە کە عادەتەن بەشێکی ململانێی نێوان هەر دوو هێزێک بۆ نامۆبوون لە ئاست یەکتر دەگەڕێتەوە، چونکە دەشێ هەموو ئەوێکی نامۆ دوژمنێکی موحتەمەل بێت.

-دۆزینەوەی رێوشوێنی نوێ بۆ ئیدارەدانی جیاوازییەکان خۆش دەکات و کەناڵی دیکەی چارەی ناکۆکییەکان دابین دەکات و زەمینە بۆ پایەداربوونی فەرهەنگی «پێکەوەهەڵکردنی ناکۆکەکان» دەڕەخسێنێ.

ترس و دەستکەوت

با وشەی (ئەمجارە) بخەینە سەر پرسیارە تەقلیدییەکە، (بۆچی ئەمجارەیش هاوپەیمانێتی یەکێتی و پارتی پێویست بوو؟)

ئەمجارەیش پێویست بوو، چونکە جاری پێشوو هاوپەیمانێتی دەستکەوتی هەبوو کەس هەیە تەجرەبەیەکی سەرکەوتوو بە یەکێکی دیکەی نادیار بگۆڕێتەوە؟

جاری پێشوو یەکێتی و پارتی پشتبەستوو بە بەری پرۆسەی ئاشتی لە رێککەوتنی واشنتۆن (١٧ی ئەیلولی ١٩٩٨) پشتبەستوو بە یەکخستنی پەرلەمان و یەکخستنی ئیرادەی کوردی لە پرۆسەی رزگاریی عیراق لە ساڵی ٢٠٠٣دا، چونکە هاوپەیمانێتییەکەی کوردستانییەوە لە هەڵبژاردنی کوردستان و لە هیی عیراقیشدا.

ئەم هاوپەیمانێتییە لە هەردوو ئاستەکە دەستکەوتی هەبوو بۆ هەر دوو حزب و بۆ هەموو حزبەکان و بۆ هەموو گەلی کوردستان. ئەگەر عیراقیەکانیش نکۆڵی لێ نەکەن بۆ عیراقیش خێری دایەوە.

باشە خێرە پشت لەم دەستکەوتانەی ئەم فۆرمە لە هاوپەیمانێتی بکرێت، تەنیا لەپێناو ئارەزوویەکی تیۆریدا؟ تەنیا لە پێناو گریمانەیەکی لاواز کە دەڵێ دەستکەوت

لـه ململانێـی هــەردوو لادایــە؟ بـا ئێمــه ئــەم فەرەزییەتــه نادیـارەی بـۆ ئاییندەیــە و لەعیلمـی غەیبدایـه بـە (ئەگەرێـک) بـۆ رابـردوو بەرپــەرچ بدەینــەوە، ئەگــەر یەکێتــی و پارتـی بـە جیـا دابەزینایـە و یەکتریشـیان قبـووڵ بکردبایـە، بـە دۆڕان و بردنــەوە، کـێ دەڵـێ دەسـتکەوتی هــەردوولا و کوردیـش زیاتــر دەبـوو؟

(واز لە ئەگەری ناخۆشی تەجرەبەکانی رابردوو بێنن).

بــه پێچەوانــەوە کــێ دەڵــێ ئەگــەر لــه یەکــەم هەڵبژاردنــی کوردســتاندا، یەکێتــی و پارتـی بـە یـەک لیسـت دابەزیبـان قازانجـی بـۆ کـورد و بـۆ دیموکراتـی و بـۆ هەردوولایـش زیاتـر نەدەبـوو؟ کـه ئـەو (ئەگەر)انـه هیـی رابـردوون و ئێمـە چیتـر ناتوانیـن دەسـتی تێوەربدەیـن، بۆچـی نەبینـە خاوەنـی ئەگـەرە مسـۆگەرەکانی ئاییـندە؟ ئایـا ناکۆکـی و ململانـێ، یـان هاوپەیمانێتیـی و لێکگەییشـتن، دوو سـەرکردەی کـوردی کـردە سـەرۆک کۆمـار و سـەرۆکی هەرێـم؟ ئایـا ناکۆکـی یـان هاوپەیمانێتـی لـه ناوخـۆدا ئاشـتی ناوخۆیـی و لـه ئاسـتی عـراق و دەرەوەشـدا سـەنگی کـوردی بـەرز کـردەوە. ئەگـەر جـاری پێشـوو هـەردوولا تاڕادەیـەک لـه «تـرس»ی دەرکەوتـه ناخۆشـەکانی ململانـێ یـەک هاوپەیمانێتیی بـوون، ئـەوا ئەمجـارە هاوپەیمانێتـی پێویسـته بـۆ پەرەپێدانـی دەسـتکەوتەکان. ئـەوی جـاری پێشـوو هاوپەیمانێتـی بـوو بـۆ تێپەڕاندنـی تـرس و نیگەرانـی لەسـەر هەڵدانـەوەی ناکۆکـی و ئەمجـارە هاوپەیمانێتییـه بـۆ دەسـتکەوتی زیاتـر، دەسـتکەوتی حزبـی تـر بـۆ هــەردوولا و دەسـتکەوتی نەتەوەیـی دیکـه بـۆ گەلـی کـورد کـه شایسـتەیەتی.

٣

هاوپەیمانێتیی بۆ دیموکراسی و بۆ کوردایەتیشه

هاوپەیمانێتیــی پارتــی و یەکێتــی، تەنیــا بــۆ مەســەله ناسیۆنالیســتەکه نییــە، بــۆ پەرەپێدانـی دیموکراسیشـە، چونکـه هـەردوولا رێیـان لـه خەڵکـی دیکـه نەگرتـووە ململانێ بکـەن یـان هاوپەیمانێتـی لـه بەرانبـەر هـەردوولادا پێکبێنـن، بـەڵام مەسـەلەی نەتەوەیـی بەشـێکی گرنگـی هاوپەیمانێتیـی پارتـی و یەکێتیشـە، ئەمەیـش مەسـەلەیەکی عەیـب و شـەرمەزاری نییـە، بەڵکـو شـانازی و رەسـەنایەتییە، حزبەکانـی کوردایەتـی ناوەکانیـان ناونیشـانیانه: حزبـی کوردایەتـی و مەسـەلەی نەتەوەیـی گەلـی کـوردن. ئەمـه رەوت و ئامانجێکـی نـاڕەوا نییـە، بەڵکـو رەوا و شانازیشـە، پارتـی و یەکێتـی بـۆ ئـەم مەسـەلەیە هاوپەیمانێتـی نەکـەن ئـەی بۆچـی بیکـەن؟

هەڵەی داشـکاندنەوە بەلای مەسـەلەی رەوتی دیموکراسـیدا لەسـەر حیسـابی مەسـەلەی

کوردایەتیی هیچی جیاواز نییە لە هەڵی داشکاندنەوە بە لای پرسی ناسیۆنالیستی لەسەر حیسابی ململانێی نەتەوەییەوە، کوردستان تەنیا بە (گۆڕەپان)ی ململانێی سیاسیی دەزانێت نەک بە (نیشتمان)ی هەموو پێکهاتەکان، بۆیە پێکەوەیی پارتی و یەکێتی بۆ مەسەلەی نەتەوەیی، کە هێشتا دەستکەوتەکانی ماویەتی، سیاسەتێکی نەتەوەیی دروستە.

رەخنەکان ستایشن

بەشێکی رەخنەی نەیارانی هاوپەیمانێتیی یەکێتی و پارتی، لە ئاکامدا وەک ستایش دەکەونەوە. رەخنەگران کە بە هیچ شتێکی ئەم دوو حیزبە رازی نین، پێ بزانن یان نەزانن ستاییشکاری پارتی و یەکێتیین. بەوەی گەرموگوڕیی پرۆسەی دیموکراسیی و جۆشوخرۆشی ململانێی هەڵبژاردن بە رکابەری ئەم دوو حزبەوە گرێ دەدەن. پێیان وایە بێ ململانێی ئەمان کەس قودرەتمەندی گۆڕان و ئاڵوگۆڕی دەسەڵاتی نییە. ئەم رەخنەیە لە هاوپەیمانێتیی لیستی کوردستانی، خۆی لە خۆیدا ستاییشە. خۆی لە خۆیدا بەلاغی نیشاندانی ئیفلیجی هەر هێزێکی رکابەرە کە بتوانن ململانێکە گەرم بکەن و هەڵبژاردنەکە جۆش بدەن. ئەمەش شتێکە تاوانی یەکێتی و پارتی تێدا نییە. یەکێتی و پارتی دەتوانن بەرپرسیار بن بەرانبەر بە قودرەتمەندی خۆیان، ناتوانن بەرپرسیارێتی ئیفلیجی لایەنانی دیکە بکەن. لەبەر ئەو هۆکارانە، پارتی و یەکێتی شایانی دەستخۆشی لێکردنن. وەختێک بە سیاسەتێکی ژیرانە دەکارن ئەم هەموو فاکتەرانە لە یەک وێستگەدا، کە وێستگەی هەڵبژاردنە، دابین بکەن.

فیدراڵی پێش هەموو شتێك شانازییەکی نەتەوەییە

فیدراڵـی شـانازییەکی گـەورەی نەتەوەییـە بـۆ کوردایەتیـی هاوچـەرخ، نـەک تەنیـا لەبـەر سـەنگی ئـەم خەیـارە سیاسـییەو ئـەوەی تـا چەنـد دەتوانێـت دابینـی ویسـتە نەتەوەییەکانـی کـورد بـکات لەبەڕێوەبـردن و بڕیـاردان لەچارەنووسـی سیاسـیی خۆیـدا، خاڵـی تایبەتمەنـد لەشـانازی فیدراڵـی، ڕێـڕەوی دیاریکـردن، بڕیـاردان و جێگیرکردنێتـی لەچەمکێکـی سیاسـیی داواکـراوەوە بـۆ سیسـتمێکی سیاسـیی چەسـپێنراو لەدەسـتووری هەمیشـەیی عیراقـدا کەعیراقییـەکان بەکـوردو عـەرەب و تورکمـان و کلـدۆ ئاشـوورییەوە لـە١٥/١٠/٢٠٠٥دا دەنگیـان بـۆ دا. واتـا لەدەسـتووری هەمیشـەیی ئـەو دەوڵەتـەدا چەسـپاندی کەهـەر لەسـەرەتاوە کەیفـی بەچـارەی کـورد نەدەهـات چ جـای ئـەوەی کەیفـی بەچارەسـەری کێشـەکەی بێـت. چونکـە هـەر دوێنـێ بـوو کـە لـە ٣/١٠/١٩٣٤ عیـراق بـە ئەندامـی عوسـبەتلئومەم وەرگیـرا بـێ ئـەوەی بەڵێنەکانـی تایبـەت بەمافەکانـی گەلـی کـورد جێبەجـێ بـکات. مـاوەی نێـوان ٤/١٠/١٩٩٢ کـەڕۆژی جاڕدانـی فیدراڵییـە لەیەکـەم پەرلەمانـی هەڵبژێـردراوی کوردسـتانەوە بـۆ ١٥/١٠/٢٠٠٥ کـەڕۆژی یەکـەم ڕاپرسـییە لەسـەر دەسـتووری عیـراق، تەنیـا نزیکـەی (١٣) سـاڵە کەئەویـش هیـچ نییـە لەعومـری دوورودرێـژی مێـژوودا، یانـی کوردسـتان لەمـاوەی (١٣) سـاڵدا بژارەیەکـی سیاسـیی دیاریکـردو وێسـتگە لـەدوای وێسـتگەی سیاسـەتی کوردسـتانی و عیراقـی ڕەمینـی بـۆ پەیداکـرد. تەنانـەت لەیەکـەم باسـی ڕاشـکاوی فیدراڵییـەوە کـە لەسـیمینارێکی هەڤـاڵ مام جـەلال لەسـاڵی ١٩٨٧، لەوڵاتـی ئیسـپانیا دەسـتپێکرد، تـا ڕۆژی گۆڕینـی لەبیرۆکـەوە بـۆ واقیعێکـی دانپیانـراو، هێشـتا ماوەیەکـی کەمـە، لەبیرۆکـەی سـەرکردەیەکەوە لەسـاڵی

١٩٨٧ بۆ ئیرادەی میللەتێک لە١٩٩٢و لەوێشەوە بۆ ئیرادەی سەرجەم هاوبەشەکان لەوڵاتی عیراقدا لەساڵی ٢٠٠٥دا سیاسەتی گەلێک وڵاتی گەورە زەمەنێکی زۆرتری گەرەکە تا چەمک و سیستمێکی دیاریکراو دیاریدەکەن و ئیرادەی بۆ دەخەنەگەڕ. بەڵام کوردایەتی کە بزووتنەوەی گەلێکی بندەست و داماوی سەدەی بیستەمەو کەمترین دەرفەتی ئازادی و خۆ گوزارشتکردنی پێدراوە لەیەکەم چانسی دیموکراتیدا دوای چەند مانگێک لەهەڵبژاردنی سەرتاسەری لە١٩ی مایسی ١٩٩٢دا جاڕی فیدرالی بۆ ڕێکخستنەوەی پەیوەندییەکانی لەگەڵ عیراقدا. لەوەختێکدا لولەی دەبابەکانی رژێمی سەددام حسێن سێبەرێکی رەزاقورس بوو بەسەر کوردستانەوە، رێک لەو کاتەدا پەرلەمان بنەما یاسایی و سیاسییەکانی ئەم بڕیارە مێژووەی لەدیباجەکەی خۆیدا، وەک بانگەوازێکی مێژوویی، جێکردەوە، لەو سیانزە ساڵەشدا کوردایەتی لەهیچ میتنگ، هاوپەیمانێتی و کەینوبەینێکی سیاسیدا بەشداری نەدەکرد ئەگەر ئەم داخوازییە دەنگ بۆ دراوەی کوردستان بەشێک نەبووبێت لەبەندوباوەکانی. لەهەموو کۆنگرەکانی ئۆپۆزسیۆن لەناوەوەو لەدەرەوەی وڵات، لەهەولێر تا ڤیەننا، لەنیویۆرک تا لەندەن و ناسریە، تا ئەوەی ئەمریکای فیدراڵی و ئەوروپای موتەمەدن، دیموکرات و خاوەن تەجرەبەی زۆری فیدراڵی لە گەڵ داوای کورد هاتنە سەرخەت و سەرەنجام عیراق بەو شێوەیە رێکخرا کە فیدراڵی ببێتە باسێکی سوننەتی ئەوتۆ هیچ هێزێکی عیراقی نەتوانێت خۆی لێ نەبان بکات و قسەیەکی لەبارەوە نەڵێ.
جا مادام هەر لەکەشوهەوای وەبیرهێنانەوەی ساتی مێژوویی بڕیاردانی فیدراڵین، جێی خۆیەتی لێرەدا رۆڵی پڕ سەروەری رۆژنامەگەریی نیشتمانپەروەری کوردستان بەگشتی و هی کوردستانی نوێش بەتایبەتی وەبیربێنینەوە لەهۆشیارکردنەوەی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان بەم چەمکەو کارکردن بۆ تێگەیاندن و تەشویقکردنیان بەوەی فیدراڵی جۆرێکی باڵایە لەپیادەکردنی مافی چارەی خۆنووسین، ئەم سەروەرییەش وێستگەیەکی ترە لەسەنگەربەندی رۆژنامەگەریی ئازادیخوازی کوردستان لەگەڵ بزووتنەوەی رزگاریخوازیی میللەتەکەماندا. لەبەرە ئەوە یادی چەسپاندنی ئەم ئیرادە نەتەوەییە، چیرۆکی ئەم رێڕەوە لەسەرکەوتن، ئەهێنێ جێی سەرنجی ئەکادیمیستەکانی کوردو قەڵەم بەدەستەکانی مژول بەئەدەبیاتی کوردایەتییەوە بێت. بەتایبەتی لەم سەردەمەدا کە لەئاستی عیراق و بەداخەوەش لەناوەوەی کوردستان خەڵکانێک هەن دەخوازن ئەم بڕیارە مێژووییەی گەلی کوردستان کلک و گوێ بکەن لەجێی ئەوەی پەرەی پێبدەن و ماناو دەستکەوتی تری بۆ کەڵەکە بکەن.

دەخوازن پاشەکشێی پێبکەن و لەفیدراڵی سیاسییەوە، وەک یەکێتی ئارەزوومەندانەی عیراقییەکان، بیکەنە فیدراڵییەکی ئیداری بێ رۆح و بێ گیان . خوردە فیدراڵی پارێزگاگان و شارۆچکەکانمان بەنرخی فیدراڵییەکی سەنگین پێ بفرۆشنەوە. هەڵبەت بزووتنەوەی کوردایەتی کە لە (١٣) ساڵ و لەناو تەڵەو تەپکەکانی داگیرکەردا توانی ئیرادەی بڕیار لێدراوی میللەت بچەسپێنێ، دەرەقەتی ئەم تەشقەڵە لۆکاڵیانەش دێت و بۆ زاڵبوون بەسەریدا کەمتر لەنەبەردییەکی سیاسیی پێویستە. تا بڕارەی میللی کورد چەسپاوە دەشێ پێش بخرێت و پەرەی پێ بدرێت، بەڵام پاشەکشێ بۆ دواوە هەرگیز!

فەسڵی حەوتەم

خەبەرون و تەعلیق

(رووبەر)ێکی تر بۆ (رووداو)ی بێلایەنی

دوو روونکردنـەوەی گـرژی هـەردوو هەفتەنامـەی (رووبـەر) و (رووداو)مـان خوێنـدەوە کـە زیاتـر لەبەلاغـی سیسـیی دەچـوو تـا روونکردنەوەیەکـی رۆژنامەنووسـی. ئەمـەش رەنگـە پەیوەندیـی بـە پاشـخانی سیاسـیی هەردووکیانـەوە هەبـێ.

ئێمـە ناخوازیـن بچینـە نـاو خـاڵ بـە خاڵـی هـەردوو روونکردنەوەکـەوە، تەنهـا ئـەوە دەڵێیـن کـە نـەک ئێمـە، بەڵکـو هیـچ خوێنەرێکـی وشـیاری نێوەنـدی رۆژنامەنووسـیی کوردسـتان بـاوەڕ بـەو ئیدعایـە نـاکات کـە (رووداو) و (رووبـەر) سـەربەخۆ و بێلایـەن بن، ئێمـە ئـەم ناسنامەیە بـۆ ژمارەیـەک رۆژنامـە و گۆڤـاری تـر ناسـەلمێنن کـە پرۆفیشـناڵتر لـە (رووداو) و (رووبـەر) توانیویانـە پەیوەندیـی سیاسـیی خۆیـان بـەم لایـەن، یـان ئـەو لایەنـی سیاسـیی بشـارنەوە چ جـای بـۆ هـەردوو رۆژنامـەی ناوبـراو کـە پشـتیوانی ماددی و مەعنەوی ناسـەربەخۆیان شـتێک نییە شـاراوەبێت و ئێمە ئاشـکرامان کردبێـت، خـۆ لێدوانـی راشـکاوانەی بەڕێـز فازڵ میرانی لە کوردسـتان TV کـە وتی: رووداو و رووبـەر نزیکـن لـە ئێمـە، چاکتریـن بەڵگەیـە و ئێمـە تـا قسـەی بەڕێزیـان مابـێ بەلاغـی هـەردوو هەفتەنامەکـە قـەت بـە سـەنەد وەرناگریـن. هـەر لـەو چوارچێوەیەشـدا سـەیری سیاسـەتی تەحریریـان بەرامبـەر یەکێتـی دەکەیـن و ئەنـدازەی پەرۆشـی ستافەکانیان بـۆ دۆسـتایەتی و هاوپەیمانێتیـی نێـوان یەکێتـی و پارتـی هەڵدەسـەنگێنین و رووبـەر و رووداو لـە تەفسـیری ئـەم قسـەیەدا ئـازادن.

ئەممـا قسـەی ئـەوەی مەکتەبـی راگەیاندنـی یەکێتـی بـە روونکردنـەوەی پێشـووی لەسـەر گۆڤـاری گـوڵان و باسـکردنی (رووداو) و (رووبـەر) دەیـەوێ پەیوەندیـی یەکێتـی

بـه میدیـای ئـازادەوە تێکبـدات. ئـەوا رەنگـە باشـترین بەڵگـە بێـت لەسـەر نییەتـی سیاسـیی هـەردوو رۆژنامـەی خـاوەن بـەلاغ. هـەردووک دەخـوازن تانـە لە رۆڵـی ناوبژیوانی مەکتەبـی راگەیاندنـی یەکێتـی بـدەن لـە زۆر کێشـەی تـردا وەختێـک لـە بەرزترین ئاسـتی حزبـە هاوپەیمـان و دۆسـتەکانمانەوە پەیوەندیمـان پێـوە دەکرێـت کـە فلانـە رۆژنامـە یـان فیسـارە گۆڤـاری ئـەم دەڤـەرەی ئێمـە بابەتێـک یاخـود هەواڵێکـی وروژانـدووە کـە مانـا و تەفسـیری سیاسـیی لایەنـداری هەڵدەگـرێ. ئێمـەش سـەرەڕای ئـەوەی هیـچ پەیوەندییەکـی ئۆرگانیکیمـان بـەو رۆژنامـە و گۆڤارانـەوە نەبـووە، بـەڵام ناوبژیوانێکـی بـە ئەمانـەت بوویـن.

ئێمـە هەمیشـە رامـان وا بـووە رۆژنامـەکان سـەر بـەم لا، یـان ئـەو لا، یـان سـەر بـە لایەنـی تریـش بـن، لـە جێـی ئـەوەی ببنـە هـۆکاری ئالودەکردنـی پەیوەندییـە سیاسـییەکان، دەشـێ رۆڵـی خێـر بگێـڕن و لـە رووی کاری میدیاییشـەوە لـە یـەک مەسـافە لـە نێـوان لایەنـە هاوپەیمانـەکان بووەسـتن، بەڵکـو خوایـە رۆژێـک لـە قۆناغـی ئیدعـای بـێ لایەنییـەوە بیگوازنـەوە بـۆ بێلایەنییەکـی فیعلـی، ئەمـەش سـەبارەت بـەوەی گەشـەکردنی رۆژنامەنووسـیی کوردسـتانی، سـەرباری تۆمەتـە ناڕاسـتەکانی دوو رۆژنامـەی جێـی بـاس، خەمێکـی رۆژنامەوانیـی ئێمەشـە.

٢٠١٠/٤/٥

بۆ نا.. با بگەڕێینەوە

لــە هەولێــر رۆژنامەیــەک دەردەچێــت، کــە تەنیــا ناوەکــەی پەیوەندیــی بەخەڵکــی هەولێــرو بەنــاوی هەولێــری پایتەختــی رەســمیی هەرێمــی کوردســتانەوە هەیــە، ئەمــە لەکاتێکـدا دەبـوو رۆژنامەکـە بـۆ هەمـوو لایـەکو بـۆ هەمـوو هەرێمـی کوردسـتان بێـت.

رۆژنامــەی هەولێــر ماوەیەکــە بــە راســتو چەپــدا لــە هەناســەیەکی بچووکــەوە تــا لێدوانێکــی رەســمی، لەکادرێکــی بچووکــەوە تــا تێڕوانینەکانــی ســەرۆک کۆمــاری وڵات، تەنانــەت دیدارەکانــی مەکتەبــی سیاســیی یەکێتیــی نیشــتمانیی کوردســتان دەداتەبــەر رەخنــەو تانــەو تەشــەر.

لەجیاتــی گفتوگۆیەکــی دۆســتانەو هێمنانــە، هەمیشــە بەشــێوازی نووســینەکانی، بەنووسـینی نووسـەرو تەنانـەت هاوکارەکانیشـی وای پیشـان دەدەن کـە راسـتیی رەهـا لای خۆیانـە، نیشـتمانپەروەری عەیـار ٢٤ لای خۆیانـە، هەمـوو خەڵکـی تـر یـان لـەو شـتانە نازانـن، یـان پێیـەوە پابەندنابـن، یاخـود هیـچ رێگایەکـی تـر لـە بەردەمـی ئەوانـدا نییـە لــەوە زیاتــر دوای تێڕوانیــنو بۆچوونەکانــی رۆژنامــەی هەولێــرو نووســەرو هاوکارەکانــی ئـەو رۆژنامەیـە بکـەونو راسـتییە رەهاکانـی ئـەوان وەک راسـتیی رەهـا بـۆ خۆیـان قبـووڵ بکـەن.

مـن لێـرەدا نامەوێـت وەڵامـی سـەرجەم ئـەو نووسـینە بێسـەروبەرانەی رۆژنامـەی هەولێر بدەمــەوە، بــەڵام هــەر بــۆ نیشــاندانی ئــەوەی، کــە ســەرنجەکانی یەکێتیــی نیشــتمانیی کوردســتانو ســەرجەم لایەنــە سیاســییەکانی هەرێــم لەســەر رەوشــی سیاســیی هەرێــم (نــەک سیاســەتی رەوتەکــەی رۆژنامــەی هەولێــر)، ســەرنجی راستودروســتن، نموونــەی

پۆسـتەرێک دەهێنینـەوە کـە لەژمـارەی ٢٤١٦ی ئـەو رۆژنامەیـەدا رۆژی چوارشـەممە ٢٧ی تەممـوز لـە لاپــەڕە ٩ی خۆیـدا بڵاویکردۆتــەوە، پۆسـتەرەکە ئەوەیــە کـە وێنەکەیمـان دانـاوە.

پۆسـتەرەکە دەڵێـت (کشـتوکاڵو ئاژەڵـداری نەوتـی لەبـن نەهاتـوون، بـا بگەڕێینــەوە بـۆ سـەوزکردنەوەی خاکـی بەپیتـی کوردسـتان).

رەنگـە هیـچ پۆسـتەرێک، وتارێـک، تێبینییەکـی یەکێتـی، گۆڕان، لایەنە ئیسـلامییەکانی کوردسـتانو خەڵکـی بەویـژدانو هوشـیارو ژیـری نـاو پارتـی دیموکراتـی کوردسـتانیش هێنـدەی ئـەم پۆسـتەرە گوزارشـت نەبێـت لـەو تەنگـژەو قەیرانـەی هەرێمـی کوردسـتانی تێکەوتـووە.

عــەرەب راسـتی وتــووە (مـن فمـک ادینـک)، ئـەم پۆسـتەرە گوزارشـتێکی راسـتی کـردووەو ئاماژەیەکـی روون بـەوەدەکات ئاژەڵدارییـو کشـتوکاڵ نەوتـی لەبننەهاتــوون، ئەمـەش مانـای ئەوەیـە ئـەم رۆژنامەیـە بەناڕاسـتەوخۆو بەهەسـتی ناخـی خـۆی پێمـان دەڵێـت: بابـە لــە کوردســتان سیاســەتی نــەوت کۆتاییهاتــووە، کــە دەشــڵێت (بـا بگەڕێینـەوە) کەواتـە ئەوەشـمان پێدەڵێـت هەنگاوێکـی زۆر رۆیشـتووین، سـەرجەم لایەنـە سیاسـییەکانیش دەیانـوتو تێبینـی جددیشـیان هەبـوو لەسـەر ئـەو دۆسـێیە.

کەچـی وا تـازە بەتـازە رۆژنامــەی هەولێـر پێمـان دەڵێـت (بـا بگەڕێینــەوە)، لــەوە دەچێـت رۆژنامـەی هەولێـر لـە سیاسـەتی نەوتـی هەرێمو وەزارەتی سـامانە سروشـتییەکان بـێ هیوابووبێـتو هـەر لەئێسـتاوە کەشـوهەوا ئامـادەدەکات بـۆ (گەڕانـەوە).

ئێمـە دەزانیـن، هەمـوو ئـەو کەسـانەش کـە لـە بـواری گەشـەپێداندا کاران، دەزانـن، هەمـوو کەسـێکیش کـە بیـر لـە ئایندەسـازیی وڵات دەکاتـەوە، دەزانـێ، کـە کشـتوکاڵو ئاژەڵداریـی؛ گرنگـن، خۆزگـە سیاسـەتی ئابووریـی کوردسـتان، سیاسـەتی گەشـەپێدانی کوردســتان، لەبنچینــەدا لەســەر کشــتوکاڵو ئاژەڵداریــی؛ دابنرایــە، ئــەوەی لەســەر سـامانی سروشـتیو نـەوتو گاز، کـە خێـرو بەرەکەتێکـن بـۆ وڵاتەکەمـان، بەدیدێـت، بتوانرایــە لەبــواری گەشــەپێدانو ســەرهەڵدانەوەی ئابووریــی کشــتوکاڵو ئاژەڵداریــدا بخرابایەتەگــەڕ.

ئـەم پۆسـتەرە پێـش ئـەوەی بانگەوازێـک بێـت بـۆ بایەخدانـی کوردسـتان بەکشـتوکاڵو ئاژەڵداریـی، لـە نەسـتی رۆژنامـەی هەولێـردا زۆر بەئاشـکرا ئـەوە هەسـتپێدەکرێت کـە سیاســەتی نەوتەکەمـان کێشــەی تێدایـە، پێماندەڵێـت (بـا بگەڕێینــەوە)، چونکـە زەرەر لـە نیـوەی بگەڕێتـەوە هـەر باشـە.

رەنگـە ئـەم پۆسـتەرە جوانتریـن وەڵام بێـت بـۆ وتـارە بێسـەروبەرەکانی رۆژنامـەی هەولێـر، چونکـە ئەگـەر ئـەو رۆژنامەیـە هیـچ سـەروەریی و دەستکەوتێکیشـی نەبووبێـت، ئـەوا ئـەم پۆسـتەرە جوانتریـن سـەروتارو جوانتریـن شـتە شـانازیی پێوەبـکات.

٢٠١٦/٧/٢٨

دنەدەرانی کەناڵە سەربەخۆکان!

یەکێتییەکان هەقی خۆیانە بپرسن کەناڵی میدیای سێبەری حزبێک، کە بە پارەی پاشەکەوتکراوی میللەتو بۆرییە تەقێنراوەکانی نەوت پارەدار دەکرێن، بۆچی وا بە قوڵپی گریانەوە بۆ رەوشی ناوخۆی یەکێتی دەگیرێت؟ بۆچی وا بە ئامارو داتای داتاشراوی دزەپێکراو، زانیاریی چەوتو هەڵە لەسەر کۆمپانیای یەکێتیو دارایی یەکێتی بڵاودەکاتەوە، وەک بڵێی خۆیان بە سپۆنسەری ریکلامو ئابوونەی بەشدارانیان پارەی خۆیانو بژێویی کەناڵەکانیانو ئۆرگانەکانیان دابین دەکەن.

یەکێتییەکان هەقی خۆیانە بپرسن داخۆ راگەیاندنی یەکێتیو سیاسەتی راگەیاندنی یەکێتی، تا کەی دان بەخۆدا دەگرنو وەڵامی ئەم بوختانو چەواشەکارییانە نادەنەوە کە دژی حزبەکەیان، دژی تێکۆشەرانی راستەقینەی رێبازی هەڤاڵ مام جەلال، دەکرێن.

یەکێتییەکان هەقی خۆیانە بپرسن داخۆ تا کەی لە ئاستی ئەم میدیا ئاراستەکراوەی حزبە مونافیسەکانو نیەتی ئەوانەی لە پشتەوە سەپۆرتی ئەم کەناڵانە دەکەن، وەڵامێکی بە قەدەر خۆی نادرێتەوەو لە بەرامبەر چەواشەکاری وادا رەد و وەڵامی راستەقینەی جووت سیاسەتی پشت کەناڵی رووداو و کوردستان٢٤ نادەنەوە؟، ناشێ یەکێتی وا تێگەیشتبێت ئەوانە کەناڵی میدیای ئازادنو جگە لە روومالی پرۆفیشنالانە، هیچ مەبەستێکی تریان نییە؟ جگە لە دەرخستنی بۆچوونو رووداوەکان؟

ئەوەی ئەم کەناڵانە بەرامبەر یەکێتی دەیکەن فەرهەنگی شەڕێکی ناوخۆی نەرمە کە لە راگەیاندنی سەردەمی شەڕی ناوخۆ مەترسیدارترە.

رەنـگو تەنـی لۆکەیـەو کـردەی چەقۆیـە دژی یەکێتـی. کـە وەڵامـی دنـەدەری ئـەم جـۆرە کەناڵانـە دەدرێتـەوە، هاواریـان لـێ بـەرز دەبێتـەوە گوایـە راگەیاندنـی رەسـمی ئـەوان بێدەنگـەو ئـەو دوو کەناڵـە سـەربەخۆن، بێلایەنـنو هـی ئێمـە نیـن.

لـە راستییدا چەنـد عیراقـی ژێـر ئینتیدابـی ئینگلیـزی، سـەربەخۆ بـوو، ئەمانـەش هـەر ئەوەنـدە سـەربەخۆو بێلایەنـن.

٢٠١٦/٩/٥

باسو هەولێر، هەردووکتان پێکەوە

ئـەو رۆژنامــە سـێبەرانەی کــە بەپــارەی میللــەت دەردەچــن، یــان راســتەوخۆ پارتــی پاڵپشـتیی داراییـان دەکاتو تەرخانـی هێرشـکردنە سـەر یەکێتـی-ن، ئەوەنـدە زۆر بـوون مەگــەر دوو رۆژنامــە، دوو رۆژنامــە وەڵامیــان بدەینــەوە، ئەمــڕۆ رۆژنامــەی هەولێــر، رۆژنامــەی دەستبەســەرکراوی پارێــزگای هەولێــر، رۆژنامــەی بــاس-ی (ســەربەخۆیان) واتــە ســەر بــە پاراسـتنی پارتــی بەسـەردەکەینەوە، ئــەم دوو رۆژنامەیــە لــەدوو ژمــارەی دواییانــدا، شــتی وایــان نووســیووە کــە هەقــە خاوەنەکانیــان بــە نــاوی خــوازراو و لــە رۆژنامـەی لاچەپـی کۆڵانـان بـڵاوی بکەنـەوە، چونکـە بیرۆکەکانیـان ئەوەنـدە بۆگەنـن، زۆر سـەیرە خاوەندارێتــی لەمجــۆرە بیرۆکانــە بکــەن.

ئەمجـۆرە راگەیانـدنو رۆژنامانــە کارێکیـان کـردووە هەمـوو چەمکـە نیشـتمانییەکانو هەمـوو چەمکەکانـی عەدالـەتو سیاسـەتی نیشـتمانییان ئـاوەژوو کردۆتـەوە، لـە رۆژنامـەی هەولێـرو ئەوانــەی لــە پشــتەوە پاڵپشــتیی دارایــی دەکــەن، دەپرســین، ئێــوە بەهــۆی سیاسـەتە چەوتەکانتـان لـە کەرتـی نەوتـدا نەتانتوانیـووە مووچـەی خەڵـک دابیـن بکـەن، ئێسـتا هەڵتــەک، هەڵتــەک پەشـیمانو دەچنــەوە بــۆ لای بەغــدا، ئێــوە بەرپرســن لــە خوڵقاندنــی قەیرانەکانــی ئێســتای هەرێمــی کوردســتان، خەتــای یەکێتیــی نیشــتمانیی کوردسـتانو سـەرکردەکانی یەکێتـی چییـە کـە بـە مانشـێتی گـەورە دەنووسـن (ئەگـەر مووچـە بـەر لـە جـەژن نـەدرا بزانـە هۆکارەکـەی چییـە؟)، وا دامانـنـا مووچـەی بـەر لــە جــەژن هۆکارەکــەی گوایــە ئەوەیــە کــە لــە راپۆرتەکــەی ئێــوەدا هاتــووە، کــە لــە بنەڕەتـدا وانییـە، زەحمـەت نەبێـت ئـەی مووچـەی جەژنەکانـی رابـردوو، ئـەی مووچـەی

دوو ساڵی رابردوو، هۆکارەکەی کێیە؟، دیارە هۆکارەکەی سیاسەتە سەقەتەکانی ئێوەیە کە دەستی بەسەر هەموو جومگەکانی حوکمڕانی ئەم وڵاتەدا گرتووە، خەڵک لێتان پاڕایەوە، سەرۆک مام جەلال هەتا بە تەندروستیو توانای خۆیەوە بووە لە سەرکردایەتییەکەتان پاڕایەوە کە ئەم سیاسەتە جەمسەرگیرییە مەکەنو گەلی کورد تووشی فەلاکەتێک مەکەن، بەڵام هەر کردتانو ئێستا هەڵتەک، هەڵتەک دەچنەوە بۆ لای بەغدا، پەشیمانو داوای لێبووردن دەکەن بۆ ئەوەی بەغدا بۆتان داپۆشێت، ئەمەش هۆکاری راستەقینەی نەمانی مووچەی خەڵکە، هی جەژنو هی بەر لە جەژنو هی هەموو جەژنەکانی رابردوو، هی هەموو جەژنەکانی داهاتووش ئەگەر کەسێک لە بەرامبەر ئەو سیاسەتانەی ئێوەدا رانەوەستێتەوە.

دەبێت لە رۆژنامەی باسو ئەوانەی کە پارەی حەرام دەدەنە ئەم رۆژنامەیەو پاڵپشتیی دارایی دەکەن، بپرسین زەحمەت نەبێت هاتنی فەتلاوی وەکو پەرلەمانتارێکی عیراقی بۆ هەڵەبجەو سلێمانی، تاوانی گەورەیە بەرامبەر بەگەلی کورد، یان ٣١ی ئاب کە لەچەند رۆژی رابردوودا یادی ٢٠ ساڵەی تێپەڕیو یەک میدیاتان بەرێزەوە یادی شەهیدانی ئەو رۆژەی نەکردەوە کە لەو رۆژەدا ئێوە بە کوشتتان دانو ئەو کارەساتەتان خولقاند بەسەر گەلی کوردستاندا؟، ئەگەر ئەمە بەرنامە نەبێت بۆ ئاوەژووکردنەوەی چەمکەکانی نیشتمانپەروەرێتیو دیموکراسیو چەمکەکانی عەدالەتخوازی، زەحمەت نەبێت لە رۆژنامەی باس دەپرسین، داواکردنی مافی کوردستانو کەرکوک لە سیاسەتی نەوتی کە شەفافانە بێت وەک لە هەوڵە راستەقینەکەی سەرکردایەتیی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لەگەڵ عەبادیدا هاتووە، نەک وەک ئەوەی کە ئێوە پڕوپاگەندەی بۆ دەکەن، ئەم هەنگاوە باشترە، یاخود چوونو پاڕانەوە بە وەفدێکی گەورەو گرانەوە بۆ ئەوەی بەرێزی هۆشیار زێباری وەزیری بودجە نەنێری هەرێمی کوردستان پاک بکەنەوە؟، کامەیان نیشتمانپەروەرێتییە، ئەوەی کە داوای مافی گەلی کوردو موستەحەقاتی خەڵکی کوردستان بکەیت، داوای ئەوە بکەیت کە سیاسەتی نەوتی، سیاسەتێکی شەفافو رێکو پێک بێت، داوای ئەوە بکەیت کە کوردستان نەبێتە بەشێک لە جەمسەرگیرییە ئیقلیمییە قێزەونە مەزهەبییەکە کە گەلی کورد هیچ پەیوەندیی پێیەوە نییەو هەرگیز بزووتنەوەی رزگاریخوازیی گەلی کوردستان بەشێک نەبووە لەم جەمسەرگیرییە، سیاسەتی جەمسەرگیری مەزهەبی پێچەوانەی نیشتمانپەروەرێتییە، سیاسەتی هەلاکەتو فەلاکەتی کوردستانە، زۆرمان پێ سەیرە ئەمجۆرە لێکدانەوە چەوتانە چییە بەرامبەر بە حزبێک کە لە بەیانییەوە

تـا ئێـواره لێـی دەپاڕێنـەوە، ڕێکەوتنـە سـتراتیژییەکەتان لەگەڵـدا تـازە بکاتـەوە. ئـەو هەمـوو لێکدانـەوە چەوتانەتـان لـە قووتـووی هیـچ کوردایەتییەکـدا وێنـەی نییـە.

ئـەو بارودۆخـەی ئێـوە ئێسـتا لـە کوردسـتاندا دروسـتتان کـردووە، کارێـک دەکات کـە تەنانـەت هەڵبـژاردن لـە لـق یـان ناوچەیەکـی پارتیشـدا شـەرعییەت وەرنەگرێـت، نـەک کارکـردن لەسـەر ریفرانـدۆم کـە ئێـوە تەنهـا وەک دروشـمو بەمەبەسـتێکی دیاریکـراو باسـی دەکـەن.

لەسـەر سـەردانی فەتـلاوی کـە پەرلەمانتارێکـی عیراقییـە لـە عیراقـە تازەکـەی هۆشـیار زێبـاری تێیـدا وەزیـرە، کردویانـە بـە هەڵـلا. خـۆ فەتـلاوی بـەو هەمـوو کەموکوڕییـەی بەرامبـەر بـە کـورد، هێشـتا بـە قـەدەر ئـەو سـوپایە تاوانبـار نییـە کـە ٣١ی ئابـی کـرد، ئـەو سـوپایە هـی عیراقـی کـۆن بـوو، ئـەو عیراقـەی هەڵەبجـەی جێـی پەرۆشـی درۆزنانـەی ئێـوەی بۆردومـان کـرد.

ماوەتەوە بڵێین بە ڕێکەوت گۆشـەکەی د.سـالار عوسـمان لەژێر ناونیشـانی (نووسـەری سیاسـی) لـە ژمـارەی دوێنێـی ڕۆژنامـەی هەولێـردا وەک بڵێـی وەڵامـی نووسـینەکەی ئاریـان فـەرەج‌ی لـە هەمـان ژمارەدا داوەتـەوە کاتێـک لـە بەشـێکی گۆشـەکەیدا دەڵێـت: (مێـژووی نووسـینی کـوردی لـە نێوانیشـیاندا نووسـینی سیاسـی، پێمـان دەڵێـت: لـەو کاروانـەدا نووسـەرگەلێکی زۆر هـەنو عەودالّـی نـاون، لـێ نـاو هەنـدێ جـار بەگەشـی دەتخاتـە نێـو مێـژوو، هەنـدێ جاریـش بەڕەشـی).!!

٢٠١٦/٩/٧

خەبەرون وەتەعليقون

*بۆ رۆژنامەکەی (هەولێر)، ئەوەندە قینت لە یەکێتیە، کە یەکێتی هاوپەیمانی ستراتیژی١٠٠٪ ی پارتیش بوو، هەر نوقرچت لێدەگرتو تانەت لێدەدا. هەر بۆ ناکۆکیو براکوژی، دنەی کادری پارتیت دەدا، ئیتر تەعلیق-ی چی لە یەکێتی ئێستا دەدەیت، خۆت بەپەرۆشی چی نیشان دەدەیت؟!....

رۆژنامەو میدیای وەکو ئێوە، یەکێتیو گۆڕانو هەموو حزبەکانی تر لە پارتی تەراند، پارتی راگەیاندنی وەکو ئەوەی ئێوەی هەبێ، دوژمنی بۆ چییە؟ هەر لەبەرئەوە حزبەکانی تر کەناڵی وەکو کوردستان ٢٤و رووداو دانامەزرێنن چونکە دەزانن رۆژنامەی هەولێرو کۆی راگەیاندنی پارتی وەزیفەی دوژمنایەتیکردنی پارتی بە زیادەوە جێبەجێ دەکەن.

با سەرکردایەتی پارتی لەدنیا دۆست بۆ پارتیو کوردستان پەیدا بکات، کە ئێوە لە بنەوە هەموو دۆستایەتییەک لەگەڵ پارتی بن کۆڵ بکەن، سوودی چییە؟.

*ناوی ناهێنین نەوەکو بەڵگەمان لەسەر بڵاوبکاتەوە، بەس هێندە دەڵێین حەنان فەتلاوی ئەوەی باشە لەسەر یەک پەتە با تەنانەت پەتی لە سێدارەدانی کوردیش بێت. دەی ئەگەر فەتلاوی وا خراپە بۆچی خۆشتان دەعوەتتان کردووە؟.

٢٠١٦/٩/٨

چی بچێنی...

بۆ هەر دەورانێک لە نەیارێتی سیاسیی تۆمەتی ئامادە ئامادەیە. بە تەنها حوکمڕانی کوردستان دەکەن، گرێبەستی نەوتی پەنجا ساڵە ئیمزا دەکەن، مۆنۆپۆلی پۆستەکان دەکەن، هەرکەسێک شەریکیان بێ گوێ لە تێبینی ناگرن. گوێ نە لە دۆست و نە لە نەیار دەگرن، کەچی بە دۆست دەڵێن خۆت لەگەڵمانی بۆ لە دژمانی؟ بە یاریش دەڵێن تۆ دوژمنو ئێمە حوکمڕانی دڵسۆزی کوردین، ئەگەر راست دەکەن وەرن لەگەڵماندا بەرپرسیارێتی هەڵبگرن. خۆیان بە تاقە بەرپرسی کوردستان دەزانن، کەچی بەرپرسیارێتی هەڵناگرن. شت لە دەستیان دەشکێ کەچی وەک منداڵی لاسار حاشای لێ دەکەن، کە ئەو شتە ئەوان شکاندبێتیان. لە کوردستان ئەمجۆرە کڵاو لەسەرنانە چەندین ساڵە بەردەوامە، کەسانێک خۆیان بە بەرپرس بزانن، بەڵام بەرپرسارێتی هەڵنەگرن، پەرلەمانی داخستووەو دەڵێ: فەرموون بۆ ریفراندۆم.

بە تەلەفۆن وەزیری حزبەکان دەردەکەن، کەچی دوایی لە میدیاوە بانگی دەکەن بۆ کۆبوونەوە. دەستیان بەسەر دەسەڵاتدا گرتووە، کەچی گاڵتە بە ئاڵوگۆڕی دەسەڵات لە سلێمانیدا دەکەن. ئەم هەموو کەموکوڕییەیان هەیە، کەچی میدیایەکی بێ دەربەستیان بەرداوەتە گیانی حزبەکان.

٢٠١٦/٩/٢٤-٢٣

ئازادیی ئێرەو ئازایی بۆ زۆنی زەردا!

ئەگەرچی یادکردنەوەو گێڕانی چلەو گردبوونەوەو خۆپیشاندانو هەموو شێوازەکانی تری ناڕازی لەدەڤەری سلێمانی، جێگای شانازییەو هەرگیز بەرپێنەگیراوە، بەوپێیەی سلێمانی هەردەم کانگای دیموکراسیو ئازادی بووە، کە دواترینیان یادکردنەوەی چلەی رۆژنامەنووسی بوێر (وداد حسێن) بوو، کە ئەگەرچی لەشاری زاخۆو لەزۆنی زەرد تیرۆرکرا، بەڵام چلەی ماتەمینییەکەی هێنرایە سلێمانیو لێرە بەڕێوەچوو.

دیارە پرسیارێک لێرە دروستدەبێتو بەتایبەت رووبەڕووی چالاکوانو رێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی دەبێتەوە، بۆچی وەکو چۆن لەسلێمانیو ئەم دەڤەرە بەئازادیی هەموو چالاکییەک دەکەن، بەئازاییو بوێرییش چالاکییەکان ناگوازنەوە بۆ زۆنی زەرد، بەتایبەت کە تیرۆرکردنی ئەم رۆژنامەنووسەی (ئاژانسی رۆژ نیوز) لەوێ بووەو خۆشی خەڵکی ئەوێیەو سنووری چالاکییەکانیشی هەر ئەوێ بووە.

بۆیە پێویستە چالاکوانانی مەدەنی، ئازایی خۆیشیان لەهەولێرو ناوچەکانی تر تاقیبکەنەوە، بەو مانایە نا کە سلێمانی تەحەمولیان ناکات، بەڵکو سلێمانی هەردەم باوەشی کراوەیە بۆ هەموو جۆرە چالاکییەکی مەدەنیو لەم رووەشەوە درێغی نەکردووە، بەڵام عورف وایە تیرۆرکردنو کوشتنەکە لەکوێ بێت دەبێت لەوێش بەئازایانەو بوێرانە یادەکە بکرێتەوە، بۆ ئەوەی بەرپرسانی ئەم دەڤەرە هەست بەوە بکەن کە لەژێر دەسەڵاتی ئەوانەوە ئەم تیرۆرە کراوە، بەتایبەت تیرۆری قەڵەمو ئازادی.

بۆیە لێرەشەوە درود بۆ گیانی پاکی کاکە وداد حسێن ی بەغەدر شەهیدکراو

دەنێریـنو بەهیوایـن بـۆ لەمـەولا ئـەم بوێرییـە لەچالاکوانانـی مەدەنیـش بـەدی بکەیـن، کـە ئیتـر ئـەم چالاکیانـە زۆنـی زەردیـش بگرێتـەوە، بـا ئـەو زۆنـەش لـەم چالاکییـە دیموکراسـییانە بێبـەش نەبێـت، خـۆ ئەوێـش کوردسـتانە، بۆچـی بزاوتێکـی گەرموگـوڕ لەوێـش نەبێـت؟.

٢٠١٦/٩/٢٥

خزمەتگوزاریی بەلاش و حەلاش

ژمارەیەکی نوێی رووداو، کەوتە بەردیدەی خوێنەرانی

ژمارەیەکـی نوێـی رۆژنامـەی رووداو کـە تـۆڕی میدیایـی رووداو دەریـدەکات، کەوتـە بـەر دیـدەی خوێنەرانـی، ئـەم ژمارەیەشـی وەکـو ژمارەکانـی پێشـووی تایبـەت کـردووە بـە یەکێتیـی نیشـتمانیی کوردسـتان و زۆنـی سـەوز!.

بـۆ ئەوانـەی کـە رۆژنامەکەیـان نەخوێندۆتـەوەو نەبینیـوە، ئێمـە ناونیشـانەکانیان پـێ دەناسـێنین و ئەگـەر حەزیـش بکـەن تـەواوی رۆژنامـە بخوێننـەوە لـە کتێبخانەکانـی زۆنـی سـەوزدا دەسـتدەکەوێت!.

*مەلا کرێکار: ئێران مانگانە یەک ملیار دۆلاری لەزۆنی سەوز دەستدەکەوێت.

*ئەدهـەم بارزانـی دەڵێـت پارتـی هۆشـداری دەدات و ئێرانیـش دڵنیـای دەکاتـەوە لەسـەر بارودۆخـی خۆپیشـاندانەکان.

*٢٧ی ئەیلول سلێمانی دەشڵەقێ؟

*خۆدزینەوە لە خۆپیشاندان سەرشۆڕیی و زەلیلییە.

*بەرپرسانی یەکێتی بەشدارن لەو زوڵمەی لەهاووڵاتیان دەکرێت.

*چ لایەنێک هانی خۆپیشاندان دەدات.

*مـەلا کرێـکار، ئێـران زۆنـی سـەوزی ئیسـتعمار کـردووەو سـەرکردەکانی کردۆتـە شـیعە.

هەروەهـا لـە لاپـەڕەی شـرۆڤەو بۆچووندا چەنـد بابەتێکـی شـرۆڤەیی بڵاوبوونەتـەوە، کـە هەمـووی لەسـەر سـلێمانی و زۆنـی سـەوز و حزبەکانـی زۆنـی سـەوزن، لەوانـە:

*مون (شەق).
*بەپاسەوانکردنی یەکێتی.
*ڕێگەی کاریگەرتر لە خۆپیشاندان.
*پارتی لە سلێمانییەوە ناڕووخێندرێت.
*شانسی هێرۆ ئیبراهیم ئەحمەد
* کێ غەدری لەسلێمانی کردووە.

٢٠١٦/٩/٢٧

سەرچاوەی تەنگژەکانی ئەمڕۆی کوردستان

راستە ناڕەزایی و خۆپیشاندانی ئێستای خەڵک پەیوەندیی بە قەیرانی دارایی و مووچەوە هەیە، بەڵام هەموو کێشەیەک ئەگەر رێ و شوێنی پێویستی بۆ نەگیرێتە بەر، نەک چارەسەر نابێت، بەڵکو زیاتر تەشەنە دەکات.

رەنگە هەبن بپرسن مەسەلەی سەرۆکایەتیی هەرێم چ پەیوەندییەکی بە مەسەلەی مووچەوە هەیە، بەڵام ئەو پەیوەندییەی ئەو دوو مەسەلەیە پێکەوە دەبەستێتەوە، پەیوەندییەکی ئۆرگانیکییە.

تەواوبوونی ماوەی سەرۆکایەتیی هەرێمی کوردستان رێگەی لە تازەکردنەوەی پرۆسەی سیاسیی کوردستان گرتو وردە وردە سەری کێشا بۆ پەکخستنی پەرلەمانی کوردستان، دیارە لەو مەسەلەیەشدا گرنگی پەرلەمان هەر ئەوە نییە کە مینبەری گفتوگۆکردنە، بەڵکو پەکخستنی پەرلەمان، واتە پەکخستنی دەزگایەکی گرنگی چاودێریکردنە کە چاوەڕوان دەکرێت لێپرسینەوە لە حکومەت و دەزگاکانی وەک سەرۆکایەتیی هەرێم و دام و دەزگاکانی بەرپرس بکات، بە دام و دەزگای بەرپرس لە پەیوەندیی سیاسیی هەرێم و بەغداشەوە.

دەبێت دەزگایەکی چاودێر هەبێت کە لەم دەزگا هەڵبژێردراوانە بپێچێتەوە و رۆڵی خۆی لە چاودێریکردندا بگێڕێت، لەسەر هۆکاری پچڕانی پەیوەندی لەگەڵ بەغدا، پەیوەندی لەگەڵ وڵاتانی دراوسێ، گرێبەستی نیو سەدەیی لەگەڵ وڵاتێکی دراوسێ، بپێچێتەوە.

گرێبەستێکی لەوجۆرە هیچ چەترێکی یاسایی نییەو پەرلەمانیش ئاگاداری نییەو لێشی نەکۆڵیوەتەوە، تەنانەت گرێبەستەکە هیچ چەترێکی سیاسیشی نەبێتو

ئیمتیازەکەشـی بـە وڵاتێـک دراوە کـە لـە هیـچ تەنگژەیەکـدا نەیسـەلماندووە پەرۆشـی دۆسـتایەتی هەرێمـی کوردسـتانە.

ئـەو مەسـەلانە پێویسـتیان بـە لێپێچینـەوە و لێپرسـینەوە هەیـە، بـەڵام پەرلەمـان پەکخـراوە و تەنگـژەکان قووڵتـر دەبێتـەوەو پەیوەندییەکانیـش ئاڵۆزتـر دەبـن و هیـچ لایەنێکیـش نییـە پەیوەندییـەکان رێکبخاتـەوە.

تانـەی رەوا لـە شـەرعیەتی سـەرۆکایەتی هەرێـم بۆتـە مایـەی پەکخستنی چاودێـریو پەرلەمانـی کوردسـتان، ئەمـەش بـووە مایـەی ئیفلیجکردنـی حکومـەتو پاشـان دەرکردنـی وەزیرەکانـی حزبێکـی سـەرەکی لـە کابینـەی حکومەتـدا، ئـەم دەرکردنـەش هیـچ بیانوویەکـی نەبـوو و تەنهـا بـە بڕیارێکـی حزبـی، حکومـەت نیمچـە ئیفلیـج کـرا، ئەمـەش وایکـرد هـەر سیاسـەتێک بـۆ تەنگژەکـە لـە تەمتومانـی گومانـی حزبـە سیاسـییەکاندا بـزر بێـتو کاریگەریـی خـۆی لـە چارەسـەری تەنگژەکـەدا دانەنێـت.

لـە هـەر پرۆسـەیەکی دیموکراسـیدا، پەرلەمـان دەزگای دەربڕینـی ناڕەزایـیو جەوهـەریو سـەرەکییە کـە لـە کوردسـتان پەکخـراوە، بۆچـی خەڵـک هەقـی نەبێـت ناڕەزایـی دەربڕێـت کـە دەسـتوور و یاسـاو مافـی دابینـی کـردووە؟

بـە پەکخسـتنی پەرلەمـان لـە کوردسـتان کارێـک کـراوە کـە نەتوانرێـت ناڕەزایـی خەڵـک کەناڵیـزە بکرێـتو بـۆ چارەسـەری تەنگـژەکان سـوودی هەبێـت، بەڵکـو وایکـردووە چاکسـازیو هەنگاوەکانـی حکومەتیـش شـوێنی خـۆی نەگرێـت، چونکـە لـە ژینگـەی گوماناویـدا حزبـە دەنـگ پێدەرەکانیـش ناتوانـن رۆڵ بگێـڕنو شـان بدەنـە بـەر ئەرکـەکان، ئـەوا دۆخەکـە لـەوە خراپتـر دەشـڵەژێت.

ئێسـتا دەبێـت جارێکـی تـر بەشـی پێشـەوەی ئـەم وتـارە بڵێینـەوە، تانـەی شـەرعیەت لـە سـەرۆکایەتیی هەرێـم سـەرەتای تەنگژەکانـە، داوای کاراکردنـەوەی پەرلەمانیـش کـە سیاسـەتێکی رەوا و دروسـتی یەکێتییـە، بایەخـی خـۆی وەردەگرێـت. دەبێتـە چارەسـەر یـان دەبێتـە نەخشـەڕێگای چارەسـەر، کارێـک دەکات دامەزراوەکانـی دیکـەو سـەرۆکایەتیی هەرێـم کـە ئەسـڵی کێشـەکانە، گەمـارۆ بدرێـتو کێشـەکان ئابڵوقـە بدرێـنو رێگـە بـۆ چارەسـەری تەنگـژەی سـەرۆکایەتیی هەرێـم بکرێتـەوە.

ئەمـە ئەسـڵی کێشـەکەیە نـەک خەڵـک بـە سـووتاندنی بارەگاو دروسـتکردنی سـیناریۆی بـارەگا تۆمەتبـار بکرێت.

٢٠١٦/٩/٢٨

خانەی نیشتمانیی، تاپۆکەی لای ئێوە نییە

سـایتی فەرمـی پارتـی دیموکراتـی کوردسـتان www.kdp.info لێدوانێکـی ناوەختـی سـەرۆکی فراکسـیۆنی پارتـی لـە (پەرلەمانـی بـە زۆر پەکخـراوی کوردسـتان) بڵاوکردۆتەوە کـە هەمـوو بێڕێـزیو بێحورمەتییـە بەرامبـەر سـەرکردایەتیی یەکێتـیو بەتایبەتیـش هەڤـاڵ هێـرۆ ئیبراهیـم ئەحمـەد، لێـدوان رێـک بوختانـی دڵخـوازی ئـەم سـایتەیە، کـە ماوەیەکـە رکابـەری لەگـەڵ کەناڵـە سـێبەرەکانی پارتـی دەکات، بـۆ ئـەوەی لـە کاروانـی چەواشـەکاریو پەلاماردانـی سیاسـیی حزبەکانـی کوردسـتان دوانەکەوێـت.

ئێمـە لێـرەدا رووی دەممـان لـە سـەرۆکی لیسـتەکەی پارتـی نییـە، کـە ناوەکـەی لـە هەویـری راگەیاندنـی نـاوزڕاوی گوڵانـی جـاران هەڵکێشـراوەو لەجیاتی ئەرکی سـەربەرزانەی پەرلەمانتـاری، کـە هەڵبژێـردراوی گەلـەو پێویسـتە بـەر لـە هـەر شـتێک لـە بیرەوەریـی سـاڵێک بەسـەر پەکخسـتنی پەرلەمـانو لەکارخسـتنی کاری رەقابـیو یاسـادانان لـە وڵاتەکـەدا هەڵوێسـتێکی هەبوایـە، رووی دەممـان دەکەینـە ئەوانـەی ئـەم میللـەت وەکیلییـە شـەڕی بەوەکالەتییـان بـۆ دەکاتو دەپرسـین ئایـا ئـەم سـەرۆکی فراکسـیۆنە بـێ ئـاگاداری ئێـوەو ئـەو سـایتەش بـێ حوسـنورەزای ئێـوە دەسـتیان داوەتـە ئـەم چەواشـەکاریو عـەوام فریوییـە، یـان لەسـەر ویسـتو داخوازیتـان ئەرکێکـی وا ناجۆرانـە جێبەجـێ دەکـەن؟

ئەرێ دنەدەرانی سـەرۆکی فراکسـیۆنی پارتی، بەڕاسـتانە هەڵوێستی نیشتمانپەروەرێتیو نەتەوەپـەروەری بـە حزبـی شـەهیدانو رێبـازی راسـتگۆی مافـی چارەنـووس دەفرۆشـن؟ بەڕاسـتانە لەسـەر شـەڕی داعـش، کـە یەکێتـی زیاتـر لـە ١٠٠٠ شـەهیدی بـۆ داوە،

قسـەدەكەن؟ كـە هێشـتاش شـەڕی موسـڵو شـەنگالو ماجەراكانیـان دۆسـێیەكی كـراوەی دانەخــراوەو لەگــەڵ رزگاریــی موســڵدا، ئیتــر كەینوبەینــی كۆبوونەوەكانــی شــیراتۆن لـە هەولێـرو كەینوبەینـی تەگبیـری پێش داگیركردنـی موسـڵ لـە ئـوردنو ئەسـتانبوڵ ئاشـكرا دەبـن، بەڕاسـتانە كـە ئێـوە شـەڕی بەرەنـگاری داعـش دەكـەنو ئـەوە یەكێتـی بـوو ئـاگای لـەو شـەڕە نەبـووە؟ ئێمـە نەمانبیسـتووە و گرتـە ڤیدیۆییەكانیـش ئـەوە ناسـەلمێنن كـە فراكسـیۆنی زەرد لەجیاتـی دژەتیـرۆری یەكێتـی مەخمـورو هەولێریـان لـە چنگـی داعـش پاراسـت. هەمـوو بەلاغەكانـی یەكێتـی بخوێننـەوە لـە هیـچ جێگایـەك نەیوتـووە داعشـی دراوسـێمان، ئـەوە سـەرۆك دیوانەكـەی ئێـوە بـوو كـە لـە گـەرووی تەنگانـەی داعشـدا وتـی: لـە دراوسـێ ناتۆییەكەمـان بـێ ئومێـد بوویـن. ئـەرێ ئێـوە یـان ئێمـە بوویـن خەندەقمـان بـۆ رۆژئـاوا لێـدا؟، سـەركردایەتیی یەكێتـی بـوو بەنـاوی سـەربەخۆییو گوایـە مردنـی مـادەی ١٤٠ـەوە بێبـاك لـە پـاڵ سـەنگەری داعـش خـەوتو چـووە سـووڕی غەفڵـەتـەوە، تـا لەنـاكاو داعـش پەلامـاری دان؟ بەداخـەوە ئەگـەر سـەرۆكی فراكسـیۆنەكەیان لـە شـەنگال تێداچووبایـە هـەر نەیسـە، بـەڵام هـەزاران پاكیـزەی ئێـزدی بوونـە قوربانـی خـەوی غەفڵـەتو راكردنـی ئەستێرەلەشـانەكانی كـە لیژنـەی لێكۆڵینـەوە هیـچ سـزای نـەدان، سـایتە رەسـمییەكەو دنەدەرانـی میللـەت وەكیلـی لـە بیسـت سـاڵەی كارەسـاتی ئابـدا برینـان دەكولێننـەوەو باسـی خیانـەت دەكـەن. لـە خۆڕایـی نییـە كـە لـە زانسـتی تاوانـدا دەڵێـن كابـرا بـە دەوروخولـی تاوانەكەیـدا دێـتو دەڕوا نەبـادا بەڵگەیەكـی جێهێشـتبێت.

قسـە لەسـەر داهاتـی كەركـوك دەكـەن، كـە بەڕێـی بۆرییەكانـی رێككەوتنـی پەنجـا ساڵەی خۆیانـدا نـاڕواتو گوایـە تانكـەر دەیباتـە ئێـران، زۆر لەسـەر ئـەوە گوتـرا، بـەڵام سـەیر لەوەدایـە حزبێـك كـە نفـوزی لـە كەركـوك نییـە، قسـە لەسـەر نەوتەكـەی بـكات، وەك بڵێـی لـە نەوتـی هەرێمـدا تاقینەكراونەتـەوە كـە وردەكارییەكانـی هەمـووی لـە فـلاشو جانتـای عەرابـی سیاسـەتی نەوتـی (سـەربەخۆ)یاندا خـۆی شـاردۆتەوە. سـەیرە كـە داوادەكـەن نەوتـی كەركـوك بـە هەمـان رێـڕەودا بـڕوات كـە نەوتـی هەرێمـی پێـدا رۆیشـتووەو لێـی بـێ حاسـڵ بوویـن. باسـی مالكـیو مووچـەی بڕاویـش ئەوەنـدە بـێ سـەنەد گوتراوەتـەوە تامـی نەمـاوە، حەكەمـی ئـەم ئیدیعایـە ویژدانـی هاووڵاتیانـە كـە راسـتو دروسـت دەزانـن سیاسـەتی گرێبەسـتی پەنجـا سـاڵەی كـێ بـووە سـەبەبكاری بـێ دەرامەتـیو بـێ دەرەتانـی هاووڵاتیانـی كوردسـتان؟ بـا هەمـوو لایەكمـان بـە دوعـاو ئاهـی كۆمەڵانـی خەڵـك رازی بیـن، ئەگـەر بـە دوعـای ئێوەیـان گـوت ئامیـن، ئێمـەش

دەڵێین ئامین. خەڵکی کوردستان دەزانن سیاسەتی خۆدابڕان لە راوێژ بە حزبەکان، کلۆمدانی دەرگای پەرلەمان، داخستنی دەرگای دێگەڵە بەڕووی خۆپیشاندان لە وەرزی (سەربەخۆیی کوردستان)و گرێبەستی پەنجا ساڵە هۆکاری شکستەکەیە، نەک یەکێتی، کە وەکو لە لێدوانی سایتی رەسمیی خۆیاندا گوتوویانە (سەرۆک بارزانی تووشی بابەتێک دەکەن کە هاووڵاتیان بەرگەی ناگرنو کاتێک قەیران دروست بوو لەسەر خەڵکی کوردستان، ئەوا ئەو قەیرانە دەبێتە بەشێک لەوەی بگەڕێنەوە بەغدا). ئێمەش دەپرسین ئەو سیاسەتە هەڵدێرییەی چەند ساڵی رابردوو لە چی خانەیەک جێی دەبێتەوە، جگە لەو خانەیەی خەڵکی تری پێ وەسف دەکەنو لێرە نایڵێنەوە، چونکە زۆر گوتنەوەی ئەو وەسفە لە قیمەتی کارەساتباری دێنێتە خوارەوەو دەیکاتە کارێکی ئاسایی.

حەیف سیاسەتی روو وەرگەڕان بەرەو جەمسەرگیرییە ئیقلیمییە بێ ئامانەکان کارێکی وایکردووە ئێوە خەڵک بخەنە خانەی ......و سەرۆک وەزیران عەبادیش، کورد بخاتەوە خانەی هەرە کۆنی حیسابی عیراقی، وەختێک لە کۆنگرە رۆژنامەنووسییە هاوبەشەکەیدا وتی (من زاخۆ لحد الفاو) بێ رەچاوکردنی تایبەتمەندیو حەیسییەتی تەنانەت کوردستانی فیدراڵ، ئیتر (کوردستانی سەربەخۆ)ی چی بە یەکێتی دەفرۆشنەوە؟ کەس ناتوانێ باسی شتێکتان لەگەڵدا بکات، کراسی سەربەخۆیی دەکەنە قەمیسەکەی عوسمانو کوردستانیشتان لە بیری یوسفدا شاردۆتەوە.

٢٠١٦/١٠/١

گەورەترین دوژمنی پارتی راگەیاندنەکانێتی

لـە لاپــەڕە دووی ژمــارەی رۆژی ٢٠١٦/١١/١ی رۆژنامــەی هەولێــردا نووســینێک بڵاوبۆتــەوە کـە بەداخــەوە پێدەچێـت رای باڵێکـی بەهێـزی نـاو پارتـی بێـت کـە باکـی بـە ئاشـتیو چارەسـەری کێشـەکانی هەرێـم نییـەو وەک دەردەکەوێـت، بەرژەوەندیـی لـە شـێواویی ماڵەکەدایـە.

ئـەو بنووسـەی رۆژنامـەی هەولێـر بـە راسـتو چەپـدا پەلامـاری یەکێتـی دەداتو وەک ئیسـتعماری ئینگلیـزی، «فـرق تسـد» پەیـڕەو دەکات. وتارەکـە نـاوی «کوردسـتان لـەوە سـەنگینترە»ی لەخـۆی نـاوە، بـەڵام سـەنگینی خـۆی لەدەسـتداوەو باسـی کۆمەڵێـک شـت دەکات کـە هەموویـان بـۆ ئـەوەن کوردسـتان سـەنگی لـە دەسـتبدات.

ئـەوەی گرنگـە ئەوەیـە، ئەمجـۆرە لـە ئـاوازی نووسـین وایکـردووە سیاسـەتی پارتـی وەک سیاســەتێکی شــەڕانگێزانە دەربکەوێــت، رەنگــە پێچەوانــەی سیاســەتی رەســمی پارتیـش بێـت کـە دەیانەوێـت وای دەربخـەن پارتـی سیاسـەتەکەی لەگـەڵ ئاشـتیدان.

ئەگــەر بەڕێــز مەســعود بارزانــیو ســەرکردایەتیی پارتــیو عاقڵمەندەکانــی مەکتەبــی سیاسـیی پارتـی بـەدوای هـۆکاری ئـەوەوەن کـە بۆچـی حزبـەکان لـە پارتـی دوودڵـنو پێیـان وایـە ئـەم حزبـە جددی نییـە لـە چارەسـەری کێشـەکان، ئەگـەر دەیانەوێت بزانـن جگـە لـە کەموکوڕییـەکان، بۆچـی یەکێتـی بـە جددی لـە پارتـی وەرناگرێـتو تێبینییەکانی چییـە، دەبێـت بزانـن کـە هـۆکاری سـەرەکی ئـەو دڵنیایـی نەبوونـە راگەیاندنـی پارتـیو رۆژنامـەی هەولێـرو هەندێـک راگەیاندنـی تـری سـێبەرە کـە گوزارشـت لەو سیاسـەتە زاڵـەی نـاو پارتـی دەکـەن کـە باکـی بـە هیـچ نییـەو کەسیشـیان بـە پارتییـەوە نەهێشـتۆتەوە.

ئـەو جـۆرە راگەیاندنانـە وەک پیرێژنـی فەرهـاد کـوژە کـە سـیحریان لـە سـەرکردایەتیی پارتــی کــردووە، وایــان تێگەیانــدوون ئەوانــەی قســە لەســەر پارتــی دەکــەن کۆمەڵێـک حەسـودو ئیـرەی بـەرن کـە ئیرەیـی بـە پارتـیو سیاسـەتی سـەرکردایەتییەکەی دەبـەن، لـە کاتێکـدا هیـچ راگەیاندنێـک نییـە خـۆی تەرخانـی دژایەتـی پارتـی کردبێـت، چونکـە راگەیاندنــی کوردســتان، راگەیاندنــی بنباڵــی سیاســەتی زاڵــی پارتــی لێدەرچێــت، راگەیاندنێکـە خـۆی تەرخـان نەکـردووە بـۆ تێکدانـی ماڵـی کـورد، یـان دژایەتـی پارتـی، ئــەوەی ئــەم کارە دەکات راگەیاندنــی خــودی پارتییــە، راگەیاندنــی پارتــی دوژمــن بــۆ پارتــی دروســت دەکات، ئەگــەر پارتــی ئــەم راگەیاندنــەی هەبێــت هیــچ پێویســتی بــە دوژمـن نییـە، هـەر کەسـێکیش بیەوێـت خوانەخواسـتە دژایەتـی پارتـی بـکات کـە حزبێکـی کوردســتانییە، پێویســتی بــەوە نییــە لــەو تەنگــژە داراییــەدا پــارە خــەرج بــکات لــە دژی پارتـی، رۆژنامـەی هەولێـرو سیاسـەتی راگەیاندنـی ئاراسـتەی زاڵ لـە نـاو پارتیـدا ئــەم ئەرکــە بــێ زەحمــەتو خەرجــی جێبەجــێ دەکات، چونکــە ئــەو راگەیاندنــە بــەم شـێوازە بوختانـکارو پەلامـاردەرەی دژی یەکێتـی هاوپەیمانـی چەندیـن سـاڵەی پارتـیو دژی حزبـە رەسـمییەکانی تـری نـاو کایـەی سیاسـیی کوردسـتان، دوژمـنو سـەرەخۆرەی سیاســەتەکانی پارتییــە.

برایانــی پارتــی بــۆی مەگەڕێــن، کــۆدی دوورکەوتنــەوەی حزبــەکان لــە ئێــوە، پاسـوۆردەکەی لـە گیرفانـی راگەیاندنـی رەسـمیو سـێبەری پارتیدایـە. ئـەوان کەسـیان بـە ئێـوەوە نەهێشـتۆتەوە، راسـتە بـە دڵـی پارتـی دەنووسـن، بـەڵام نووسـینەکانیان بـە دڵــی پارتــیو ئاشــتیو پێکەوەیــی تــەواو نابــن.

٢٠١٦/١١/٣

کۆمەڵانی خەڵك پێکەوەن، تۆ دابڕاوی!

کابرایەک لە کۆڕەوەکە بە تەنیا مابوو، ماڵو منداڵو ژنو کچو کوڕو بووکو زاواکانی پێکەوە بوونو ئەو لێیان دابڕابوو. لەسەر سنوور هاواری بوو. منداڵەکانم بزربوون، گوناحن نازانم لە کوێنو نازانن لە کوێم؟.

خەڵکو خوا پێیان گوت کاکە ئەوان پێکەوەن، ئەوە تۆی بزربووی.

مانشێتەکانی (هەولێر) وەڵامی سیاسییان ناوێ. هەر ئەوەندە بەسە بڵێین مادام هەمووان پێکەوەن. براگیان خەم لە خۆت بخۆ، ئەوە تۆی بزربوویو لە گشت دابڕاوی.

٢٠١٦/١٢/٧

بەرەو ریفراندۆم

چاوپێکەوتن:
خەبات-سەردار حوسێن-هاوار مورتکەیی

ڕۆژنامەی خەبات کە پرسە نەتەوەیی و نیشتمانییەکان لە ئەولەویەتی ئەرکەکانیەتی، چەندین دیدار و گفتوگۆ سەبارەت بە پرسی ریفراندۆم و ڕەهەندەکانی دوای ئەو هەنگاوە مەزنە و گەیشتن بە ئامانجە سەرەکییەکەی گەلی کوردستان، ساز دەکات. ستران عەبدوڵلا سەرنووسەری ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ لەم دیدارەدا وەڵامی پرسیارەکانی ڕۆژنامەی خەبات دەداتەوە.

ستران عەبدوڵڵا سەرنووسەری ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ بۆ خەبات:

لەسەر ئێمە ئەرکە خەڵک تەشویق بکەین بۆ سەربەخۆیی کوردستان.

ڕەخنەم لە ڕاگەیاندنی پارتی و یەکێتی هەیە، کە خۆیان بە چەلەحانێی لابەلاوە سەرقاڵ دەکەن.

ستران عەبدوڵلا: سەرنووسەری ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ لە سەرەتای دیدارەکەیدا وەها پێناسەی پرۆسەی ریفراندۆم دەکات:

«ریفراندۆم ئامرازێکی تێکۆشانی سیاسییە بۆ هەموو میللەتێک بەتایبەتی بۆ پرسە سیاسییەکان، بۆ دیاریکردنی چارەنووسی میللەتێک یان گەلانێک، کە لە چوارچێوەی جوگرافیایەکی دیاریکراو دەژین، هەنگاوێکی ڕاست و دروستە بۆ دیاریکردنی چارەنووسی ئەو میللەتە، ئامرازێکی دیموکراسیشە بۆ بڕیاردان لەو چارەنووسە، ئەگەر بێینە

سـەر ریفرانـدۆم بـۆ چارەنووسـی نەتەوایەتـی بەپێـی گرێدانـەوەی مەسـەلەی نەتەوایەتـی، مەسـەلەیەکی دیموکراسیشـە، ئەمرۆ کـە گەلـی کوردسـتان بڕیاریـداوە ریفرانـدۆم بـکات، مـن پێموایـە جارێکـی دیکـە دەگەڕێینـەوە سـەر ئـەو بنچینـەی چەندیـن سـاڵە بزووتنەوەی رزگاریخوازیـی گەلـی کوردسـتان بـۆی دامـەزراوە، ئەویـش دیموکراسـی و لـە هەمانکاتیشـدا مەسـەلەی نەتەوایەتییـە.

نووسـەر و رۆژنامەنـووس سـتران عەبدوڵـڵا باسـی لـەوەش کـرد کـە ریفرانـدۆم تەنهـا ئامرازێکـە بـۆ سـەربەخۆبوونی گەلـی کوردسـتان، نـەک ئامانـج، ئـەو دەڵێـت:

«ریفرانـدۆم خـۆی لـە خۆیـدا تاکـە ئامـراز نییـە، بەڵکـو ئامرازێکـە لـە ئامرازەکانـی گەیشـتن بـە مافـە نەتەوایەتییـەکان، دیـارە لـە مەسـەلەی نەتەوایەتییـدا سـەربەخۆیی گەورەتریـن و بەرزتریـن پلـەی پیادەکردنـی مافـی نەتەوایەتییـە، ئەمـڕۆش کـە لـە کوردسـتان ریفرانـدۆم دەکرێـت، بەداخـەوە لـە هەنـدێ رووەوە روئیـا دەکرێت کـە ریفراندۆم ئامانجـە، ئامانـج بـۆ بزووتنـەوەی رزگاریخوازیـی گەلی کوردسـتان سـەربەخۆییە، ریفراندۆم ئامرازێکـە بـۆ گەیشـتن بـەو ئامانجـە، بـەڵام ئـەوەش تاکـە ئامانـج نییـە، ئەمـڕۆ کـە پەنـا بـۆ ریفرانـدۆم دەبەیـن لەبەرئەوەیـە کـە کوردسـتانی رزگارکـراو لەژێـر دەسـتی خۆماندایـە و دەتوانیـن پیـادەی ئـەو مافـەی خۆمـان بەشـێوەیەکی دیموکراسـی بکەیـن، لەبەرئـەوەی ریفرانـدۆم خـۆی لـە خۆیـدا ئامانـج نییـە، بەڵکـو ئامرازێکـە بـۆ گەیشـتن بـە سـەربەخۆیی کوردسـتان».

لـە وەڵامـی ئـەو پرسـیارەی ئایـا ریفرانـدۆم پرسـێکی نەتەوەییـە یـان نیشـتمانی؟ سەرنووسـەری رۆژنامـەی کوردسـتانی نـوێ دەڵێـت: «ریفرانـدۆم پرسـێکی نەتەوەیـی و نیشـتمانییە. ئێمـە لـە زووەوە ناومـان لـە شۆڕشـی گەلـی کـورد نـاوە، بزووتنـەوەی رزگاریخوازیـی گەلـی کوردسـتان، چونکـە جیـا لـە کـورد خەڵکێکـی دیکـەش لـە کوردسـتان دەژیـن، بۆیـە زۆرجـار مەسـەلە نیشـتمانی و نەتەوایەتییـەکان تێکـەڵ بەیـەک دەکرێـن، لەبەرئـەوەی گەلـی کـورد زۆرینەیـە لەنـاو کوردسـتاندا، بـەڵام لـە کوردسـتان خەڵکـی دیکـەش هەیـە و دەژیـن، وەک تورکمـان و مەسـیحی و کلدوئاشـوری، ئـەو پێکهاتانـەی خەریکـە لـە رۆژهەڵاتـی ناوەڕاسـت لەنـاو دەبرێـن و نامێنـن، لـە عیراقیـش سـەرکووت دەکرێـن، بـەڵام لـە کوردسـتان بـەو پێیـەی ئـەوان هـەن و مێژوویـان هەیـە، بۆیـە بزووتنـەوەی رزگاریخوازیـی کوردسـتان لـە کایـە سیاسـییەکاندا جێـگای ئەوانیـان کردۆتـەوە کـە رۆڵـی خۆیـان ببینـن بۆیـە ئەمـە هـەم پرسـێکی نەتەوایەتییـە بـۆ گەلـی کـورد و هەمیـش پرسـێکی نیشـتمانییە بـۆ هەمـوو ئـەو نەتەوانـەی لـە کوردسـتان دەژیـن،

پێشـمواية بزووتنـەوەی رزگاریخوازیـی گەلـی کوردسـتان لـە زووەوە سـەلماندوویەتی کـە هیـچ جیاوازییـەک نـاکات لەنێـوان گەلـی کـورد و ئـەو نەتەوانـەی لـە کوردسـتاندا دەژین».

هەروەهـا وتیشـی: مـن وەکـو یەکێتییـەک دەڵێـم لـە بزووتنـەوەی رزگاریخوازیـی گەلـی کوردسـتان و لەنـاو پرۆسـەی سیاسـی کوردسـتاندا، زۆر ئاسـاییە ناکۆکـی هەبێـت، کـە ناومـان نـا بزووتنـەوەی رزگاریخوازیـی گەلـی کوردسـتان لـەو بەشـدارییەی کـە پێشـتر باسـمان کـرد کـورد و پێکهاتەکانـی تـر دەبنـە هاوبـەش لـەم پرۆسـەیە، لـە رابردووشـدا گەلـی کـورد بـە ناچـاری پەنـای بـۆ چـەک بـردووە، ئەگەرنـا بەدرێژایـی ئـەو مێـژووەی بزووتنـەوەی رزگاریخوازیـی کوردسـتان هەیەتـی، هـەر کاتێـک کرانەوەیەکـی سیاسـی لـە عیراقـدا یـان لـە یەکێـک لـەو وڵاتانـەی کـە کـوردی تیـا ئـەژی هەبووبێـت، نەتـەوەی کـورد بیـری لـە چـەک نەکردۆتـەوە، بـەڵام رژێمـە دیکتاتۆرییـەکان بەتایبەتـی رژێمـی بەعـس لـە سـاڵی ١٩٦٣وە تاوەکـو رووخاندنـی، هەمیشـە پەنـای بـۆ هەڵبـژاردەی سـەرکووتکردنی گەلـی کـورد بـردووە، بۆیـە خەباتـی چەکـداری یەکێـک لـە بـژاردەکان بـووە لەبـەردەم گەلـی کـورد و بـە ناچـاری ئـەم رێگایـەی هەڵبـژاردووە.

سـتران عەبدوڵـڵا لـە بەشـێکی دیکـەی قسـەکانیدا گوتـی: «ریفرانـدۆم چەکێکـە لـە چەکەکانـی خەباتـی سیاسـی، بۆیـە بزووتنـەوەی رزگاریخوازیـی گەلـی کوردسـتان پەنـا بـۆ ئـەم چەکـە دەبات، کـە چەکێکـی سـەردەمییانەو دیموکراسـییە، کۆمەڵگـەی کوردسـتانی کۆمەڵگەیەکـی فـرە پێکهاتەیـە، بـەڵام وەکـو وڵاتانـی دیکـەش نییـە، ئـەم پێکهاتانـە تێکەڵاوبوونیـان بەیەکـەوە هەیـە، ئـەوەی ئاییـن کۆیـان ناکاتـەوە، دیموکراسـی کۆیـان دەکاتـەوە، ئـەوەی دیموکراسـی کۆیـان ناکاتـەوە، ئـەو سـەرکووتکردنە کۆیـان دەکاتـەوە، کـە بەعـس هەمـوو پێکهاتەکانـی کوردسـتانی بەیـەک چـاو سـەیر کـردووە و سـەرکووتی کـردوون. لەبـەر ئـەوە رایەڵـەی پەیوەنـدی لەنێـوان گەلـی کـورد و پێکهاتەکانـی تـر زۆر بـووە».

نووسـەر و رۆژنامەنـووس سـتران عەبدوڵـڵا سـەبارەت بـەو دەنگـە لاوازەی لـە هەندێـک شـوێن دەڵێـت نەخێـر بـۆ سـەربەخۆیی، گوتـی: «بـۆ دەبـێ ئێمـە ئـەو خەڵکـە موحاسـەبە بکەیـن لەسـەر ئـەو هەڵبژاردانـەی هەڵیبـژاردوون، ئـەوەی لەسـەر ئێمـە ئەرکـە خەڵـک تەشـویق بکەیـن بـۆ سـەربەخۆیی کوردسـتان، کـە گوتـم نابـێ موحاسـەبەیان بکەیـن، مەبەسـتم لـە رووی یاسـایی و فیزیکییـەوە، ئەگەرنـا مێـژوو موحاسـەبەی هەمـوو کەسـێک دەکات کـە هەڵوێسـتەکانی چۆنـە، بـۆ نموونـە مێـژوو موحاسـەبەی پارتـی و یەکێتـی دەکات، ئەگـەر رێـژەی دەنگـی بەڵـێ بـۆ سـەربەخۆیی کـەم بێـت، بێگومـان موحاسـەبەی

ئەوانـەش دەکات، کـە بڕیـاری سیاسـی هەڵـە دەدەن، کەواتـە مـادام ئالیەتێـک هەیـە بـۆ موحاسـەبەکردن، ئیتـر پێویسـت نـاکات ئێمـە خۆمانـی پێـوە سـەرقاڵ بکەیـن».

لەبـارەی ئەرکـی حزبـە کوردسـتانییەکان بەگشـتی بـۆ ئـەم قۆناغـە، سەرنووسـەری ڕۆژنامـەی کوردسـتانی نـوێ دەڵێـت:

«پێویستە هەمـوو حزبـەکان کـە لـە کوردسـتانن کار بـۆ ئـەوە بکـەن بەڵـێ زۆر بێـت، کـە پرسـێکی حزبـی نییـە، ئەوکاتـەش نابێتـە پرسـێکی حزبـی، کـە ئێمـە لـە جیاتـی خەڵـک بڕیـار نەدەیـن، بەڵکـو خەڵـک تەشـویق بکەیـن کـە دەنـگ بدەیـن، ئەوکاتـەش نابێتـە پرسـێکی حزبـی کـە هەموومـان بەشـداری تیـا بکەیـن، کـە هەمـوو بەشـداری تیـا نەکەیـن بێگومـان سـەربەخۆیی کوردسـتانیش و پرۆسـەی ڕیفراندۆمیـش بەشـێوەیەک ڕەنگڕێـژ دەکرێـت کـە کـێ ڕۆڵـی زیاتـری تیـادا دەگێڕێـت، ئەگـەر مـن بەشـدار نەبـم و لـە لیژنـەکان نەبـم و ڕۆڵـم نەبـێ، چەنـد غائیـب بیـن ئەوەنـدە جێگاکەمـان چـۆڵ دەبێـت، دەبـێ تەشـویقی خەڵـک بکەیـن کـە دەنـگ بـە سـەربەخۆیی کوردسـتان بدرێـت لـە ڕیفراندۆمـدا، ئەگـەر ئەوەمـان کـرد سـەرمان بـەرز دەبێـت لەنـاو میللەتەکەمانـدا، ئێمـە لـە کوردسـتان کـە کۆمەڵێـک کێشـەی دارایـی و ئیدارەدانمـان هەیـە، کەموکوڕیمـان هەیـە لـە ئەزموونـی سیاسـیی کوردسـتان لـە مـاوەی ڕابـردوودا، هیـچ لـەو پرسـە سـتراتیژییە کـەم ناکاتـەوە، کـە سـەربەخۆیی کوردسـتان ئاواتێکـە نابـێ سـێ و دووی لـێ بکەیـن، ئەگـەر ڕەخنەیـەک هەبێـت لـەوەی زوو ئـەو ئاواتـە دێرینـەی پـێ نیشـان نەداویـن کـە سـەربەخۆیی کوردسـتانە، ڕەنگـە هەلومەرجـی نێودەوڵەتـی یـان ئیقلیمـی ڕێگـەی نـەداوە، ئێمـە دەبـێ گلەیـی لـەوە بکەیـن بـۆ زوو ئاشـنایان نەکردیـن بـەم ئاواتـە گەورەیـە، ئێمـە لـە سـەدەی بیسـت و یەکدایـن گەلـی کـورد شـایانی ئەوەیـە دەوڵەتـی سـەربەخۆی هەبێـت، شـایانی ئەوەیـە خاوەنـی قـەوارەی سیاسـی خـۆی بێـت، لەنـاو میللەتانـی دنیـا سـەری خـۆی بـەرز بکاتـەوە و بڵـێ منیـش چـوارەم گەورەتریـن نەتـەوەم لـە ڕۆژهەڵاتـی ناوەڕاسـتدا، دەبـێ حزبـەکان هەمـووان بـەم نەفەسـەوە کار بکـەن، مـن ڕەخنـەم لـە ڕاگەیاندنـی پارتـی و یەکێتـی هەیـە، وەک دوو حزبـی سـەرەکی ئـەم وڵاتـە، کـە خۆیـان بـە چەلەحانێـی لابـەلاوە سـەرقاڵ دەکـەن، پێـش هەموویـان ڕەخنـەم لـە خـۆم هەیـە لـە کوردسـتانی نـوێ و لـە بـرادەران و لـە ئێـوەش، پێویسـتە ئێمـە ئاسـتی گفتوگۆکـە بـەرز بکەینـەوە بـۆ ئاسـتی ئـەوەی بۆچـی گرنگـە کوردسـتان سـەربەخۆ بێـت؟!

پرسـی بارودۆخـی نێودەوڵەتـی و هەرێمایەتـی، تەوەرێکـی دیکـەی دیدارەکەمـان بـوو لەگـەڵ سـتران عەبدوڵـڵا ئـەو دەڵێـت:

ئەگــەر ئێمــە مامەڵــە لەگــەڵ ئــەوە بکەیــن کــە ســەربەخۆیی پێویســتییەکی ئــەم قۆناغەیــە، لەســەر ئــەو بنچینەیــەی کــە لەگــەڵ مەترســییەکانیش مامەڵــە بکەیــن، یەکێک لەوانــە مەترســییە دەرەکییەکانــە، بێگومــان مەترســی دەرەکــی هەمیشــە هەبــووە، بــەڵام ئێمــە دەبــێ هەڵســەنگاندنێک بکەیــن بــۆ خەبــات و تێکۆشــانی خۆمــان، دەبــێ مەترســییەکان چارەســەر بکەیــن، نــەوەک لەبــەر ئــەو مەترســیانە دەســتبەرداری ئامانجــە ســەرەکییەکانی خۆمــان بیــن، ئەمــڕۆ گەلــی کــورد بەشــێکی مەترســییەکانی ڕەواندۆتــەوە، لەســاتی چارەنووســسازی وادا تاڕادەیــەک ئێمــە دۆســت و دوژمنــی خۆمــان دەناســین، زۆر وڵات هەیــە زۆر هێــز هەیــە لــە ئیقلیمــی و لــە نێودەوڵەتــی، ئێمــە بــە دۆســتی خۆمانمــان زانیــوە و لەســەر بنچینــەی ئــەو دۆســتایەتییە شــیرینیمان پێیانــداوە، بــەڕای مــن دۆســتایەتی و مامەڵەیــان لــە پرســی ســەربەخۆیی کوردســتان بەپێــی پێویســتییەکانی ئێمــە نییــە، دراوســێیەکی وەکــو تورکیــا ڕادەی مامەڵەکردنــی تورکیــا لــە بەرامبــەر پرســی ســەربەخۆیی کوردســتان بەگوێــرەی ئــەو شــیرینیانە نییــە، کــە ئابــووری تورکیــا لەمــاوەی ڕابــردوودا بەدەســتی هێنــاوە، دەبــێ هەڵوەســتە لــە ئاســت ئەمــەدا بکەیــن و ئــەوە بــەس نییــە لــە ژێــرەوە بڵێــن دژ نیــن، بەگشــتی نابــێ ئــەم مەترســیانە ئەژنۆمــان بشــکێنێ، کــە ســەربەخۆیی کوردســتان بکەینــە بارمتــەی هەلومەرجێکــی ئیقلیمــی و نێودەوڵەتــی کــە کــەس نازانــێ کــەی دەگونجێــت؟

ســەبارەت بــە قۆناغــی دوای ریفرانــدۆم و ســەربەخۆیی سەرنووســەری ڕۆژنامــەی کوردســتانی نــوێ وتــی: «ئەگــەر ئێمــە لایەنــە جیاجیاکانــی فاکتــەری ئیقلیمــی و نێودەوڵەتــی لێــک بدەینــەوە، ئــەوا مەســەلەیەکی ئاســاییە، نــە دەبــێ بــە نادیــدەی وەربگریــن و ڕەچــاوی نەکەیــن، نــە دەبــێ وا مامەڵــە بکەیــن، کــە بڵێییــن هەلومەرجــی نێودەوڵەتــی لەبــار نییــە، کــە نابــێ هەنگاوەکانــی خۆمــان بــەرەو ســەربەخۆیی بەریــن، مــن پێموایــە خوێندنەوەمــان بــۆ هەلومەرجــی نێودەوڵەتــی هەبــێ باشــە، چونکــە هەلومەرجــی نێودەوڵەتــی هەرگیــز بەقــەد ئێســتا بــۆ کــورد ڕێــک نەکەوتــووە، ڕەنگــە ئــەم هەلومەرجــە بــۆ وڵاتانــی دیکــە کــەم بێــت، بــەڵام ئەگــەر بــەراوردی بکەیــن بــە چانســەکانی دیکــەی کــورد کــە پێشــتر هەبــووە، ئــەم چانســەی کــە ئێســتا هەیــە چانســێکی کــەم نییــە، ئێســتا کــە کێشــەی ناوخۆیــی هەیــە و جۆرێــک لــە دڵەڕاوکێــی دروســت کــردووە، بــەڕای مــن دەبــێ ڕێــزی ئەمانــە بگیرێــت، بــەڵام زۆر لــە ئاستیشــی نەوەســتین، کــێ دەڵــێ بــە ســەربەخۆیی کوردســتان بەشــێکی ئــەم کێشــانە چارەســەر نابــن، دیــارە فەترەیەکــی ئینتیقالیــش هەیــە لەنێــوان ســەربەخۆیی و دژی ســەربەخۆیی ڕەنگــە لــەو فەترەیــە

ئازارمـان هەبێـت، ئیشـی سـەرکردایەتی کوردسـتان و ئیشـی بـەرەی سـەربەخۆیی کوردسـتان ئەوەیـە ئـەو ئێـش و ئـازارە کـەم بکاتـەوە، لـەڕووی چۆنایەتـی و لـەڕووی چەندایەتـی، چونکـە ئەمـە مەسئولیەتێکی مێژووییـە، مەسـئولیەتە مێژووییەکـە ئەوەیـە کـە لـە دوای سـەربەخۆیی کوردسـتانیش ئێمـە قۆناغێکمـان هەیـە بـۆ چارەسـەری ئـەو کێشـانەی لـە سـەربەخۆیی دەکەونـەوە، بـەڕای مـن هونـەری سـەرکردایەتیکردن و هونـەری پرۆفیشـنالییەتی سـەرکردایەتیی سیاسـیی کوردسـتان و حزبـە سیاسـییەکانی بەڵـێ بـۆ سـەربەخۆیی کوردسـتان، لەوەدایـە لـە قۆناغـی سـەربەخۆییدا ئـەم کێشـانە هەیـە و دەبـێ چارەسـەری بکـەن، کوردسـتانی سـەربەخۆ لـە رووی ئیدارەکـردن و بەڕێوەبردنـی وڵاتـەوە، دەبـێ دیموکراسـیتر بێـت لـەوەی کـە ئێسـتاکە هەیـە، دەبـێ بـە بەرپرسـیاری زیاتـرەوە هەڵسـوکەوت بـکات وەک لـە ٢٥ سـاڵی رابـردووەوە هەڵسـوکەوتمان کـردووە، رەنگـە ئـەوکات لەبـەر شـەڕی ناوخـۆ و رژێمـی سـەدام حوسـێن نەتوانرابێـت».

لـە دوایین تـەوەری دیدارەکەیدا ستران عەبدوڵـڵا سەرنووسـەری رۆژنامەی کوردسـتانی نـوێ دەڵێـت: «هەنـدێ پرسـیار هەیـە کـە ئەمـڕۆ خەڵـک دەیـکات، سـەرکردایەتیی سیاسـیی کـورد دەکـرێ دان بەخۆیـدا بگرێـت و وەڵامەکـەی هەڵبگرێـت بـۆ کاتـی خـۆی، واتـە کوردسـتانی سـەربەخۆ چـۆن دەبێـت؟ ئـەوە دەبێـت دڵنیایـی بدەینـە خەڵکـی کوردسـتان کـە کوردسـتانی سـەربەخۆ بـەم کەموکوڕیانـە نابێـت کـە لـە ٢٥ سـاڵی رابـردوودا لـە تەجروبـەی سیاسـی بەخۆیـەوە بینیـووە، بەڵکـو بـەو سـەرکەوتنانەوە دەبـێ کـە ئـەو تەجروبەیـە بەخۆیـەوە بینیـووە، واتـە ئێمـە پانتایـی سـەرکەوتنەکان فـراوان بکەیـن و پانتایـی کێشـەکان بچـووک بکەینـەوە، هەروەهـاش دەبـێ دڵنیایـی بدەینـە تورکمـان و مەسـیحی و کلـد و ئاشـوری و ئەوانـی تـر کـە پێیـان بڵێیـن هەرێمـی کوردسـتان چەنـد مافـی داونەتـێ ئـەوا لـە کوردسـتانی سـەربەخۆدا ئـەو مافانەیـان زیاتـر پێدەدرێـت».

رۆژنامەی خەبات ژمارە: ٥٣٤٧ رۆژی: ٢٠١٧/٩/١٣

فەسڵی هەشتەم و کۆتایی

ئەدەبیاتی کۆتایی سەدەی بیستەم

ڕێککەوتنی ستراتیژیی نێوان یەکێتی و پارتی هەنگاوێکی بەدیهێنانی ئاواتەکانمانە

مۆرکردنی ڕێککەوتنی ستراتیژی لە نێوان هەردوو حزبی هاوپەیمان (یەکێتی و پارتی) ئەو ترس و نائارامییە لە دڵی خەڵکی کوردستان دەڕەوێنێتەوە کە لە ئاکامی ڕووداوە ناخۆشەکانی هەفتەی ڕابردوو تووشی هاتبوون، خەڵکی بوونی بەرەی کوردستانی و پاشان ڕاپەڕینی ساڵی ١٩٩١ و پێکهێنانی پەرلەمان و حکومەتیان بە نیشانە گەشبینەکانی کۆتایی هاتنی دووبەرەکی و شەڕی براکوژی دانا و بەهیوای ئەوە بوون کە ئیتر ئەو ناتەباییەی کە درزێک بوو دوژمنانی کورد لێیەوە دزەیان دەکرد کۆتایی پێ بێت و جارێکی تر ئەزموونە تاڵەکانی ڕۆژانی ڕابردوو دووبارە نەبنەوە، بەڵام لەناکاو پەڵە هەورێک ئاسمانی بێگەردی ئەو هیوایەی داگرت پشێوی و شڵەژانێک شارەکانی کوردستانی گرتەوە، خەم و پەژارەی جەماوەری کوردستان بوونە نیشانەی پرسیارێک و لە چارەنووسی ئەزموونی پەرلەمان و حکومەتی دەپێچییەوە، لەو کاتەدا خەڵکی دەیپرسی ئەگەر دوژمنانی کورد بەهەموو ڕەنگ و دەنگیانەوە وێڕای ناکۆکییە مێژوویی و خوێناوییەکانی نێوان خۆیان، کەچی هێشتا لەترسی ئەوەی کە کوردستان بووە بە مەڵبەندی دیموکراسی و مافی مرۆڤ لە ناوچەکەدا لە ترسی ئەوە لە چەندین ڕێکەوتنی دووقۆڵی و هەرێمی دا، دژی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازیی کورد پیلان دەگێڕن و ڕۆژانە بەگوشاری سیاسی و ئابووری و بە تەیارکردن و بەهێزکردنی دوژمنانی کورد و لە ناوەوە هەوڵی لەباربردنی ئەم ئەزموونە ساوایە دەدەن، لە کاتێکدا ئەوەحاڵی دوژمنانی کوردە ئەدی ئیتر لەبەرچی لایەنە سیاسییەکانی کوردستان بەزمانی چەک هەوڵی چارەسەرکردنی ناکۆکییەکانی خۆیان دەدەن؟

ئەمە ئەو پرسیارە بوو کە هەڤاڵان مام جەلال و کاک مەسعود بە بەشداربوونیان لە هەیئەتی سەرۆکایەتی بڕیاردراو لەلایەن پەرلەمانی کوردستانەوە وەڵامی بەجێیان دایەوە، ئەوان بەو بەشداریکردنە نەک هەر هەیبەتێکی گەورەتریان بە پەرلەمان بەخشی و موژدەی لابردنی کۆسپ و ئاستەنگەکانی بەردەم بەڕێوەچوونی کاروباری وەزارەتەکان و حکومەتی هەرێمیاندا بە گوێی جەماوەری گەلە ستەم دیدەکەمان، بەڵکو بەو بەشداربوونەیان وانەیەکی دیکەی برایەتی و تەباییان پێشکەشی جەماوەری هەردوو حزب و هەموو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان کرد و لەوەش دڵنیایی کردنەوە کە مادام ئەو دوو سەرکردە لە سەرەوەڕاکۆکن و هیچ شتێک ئاسۆی پەیوەندی برایانە و هاوپەیمانێتیانی لێڵ نەکردووە، ئیدی بێگومان گیر و گرفتی لابەلا و تەنانەت پێکدادانی بچوکیش ناتوانێ دڵی دوژمنانی کورد خۆش بکات و گیان بخاتەوە بەر نیازە گڵاوەکانیان.

دەکرێ گرنگی ئەم رێککەوتنە ستراتیژییە و بەشداربوونی ئەم دوو هەڤاڵە لە هەیئەتی سەرۆکایەتیدا، لە چەند رویەکەوە هەڵبسەنگێنین کە گرنگترینیان ئەمانەن:

یەکەم: لەلایەک بەشداریکردنی راستەوخۆی هەڤاڵان مام جەلال و کاک مەسعود لە سەرپەرشتیکردنی بەڕێوەبردنی ئەرک و کارەکانی پەرلەمان و حکومەتی هەرێم، دەتوانێ میکانیزمێکی بە گوڕتر بداتە کارەکانی و ئەو دوو هەڤاڵە دەتوانن وا بکەن کە بڕیارەکانی حکومەت و هەنگاوەکانی چەسپاوتر بێت و ئەو بۆشاییە سیاسیەش پڕ بکەنەوە کە لە ئەنجامی یەکلانەبوونەوەی هەڵبژاردنی رابەری بزووتنەوەی رزگاریخوازیی کوردی دروست بوو. ئەمە جگە لەوەی کە چاوەڕوان دەکرێ رێککەوتنی ستراتیژی کۆتایی بە حاڵەتی ئاڵۆزی کارگێڕی و دەسەڵات دابەشکردن لە وەزارەت و دامەزراوە حکومییەکان بهێنێ.

دووەم: هەردوو هەڤاڵان مام جەلال و کاک مەسعود لە کۆنگرە رۆژنامەنووسییەکەی خۆیاندا تەئکیدیان لەسەر ئەوە کرد کە بوونی بۆچوونی جیا جیا لە نێوان یەکێتی و پارتی و لایەنە سیاسییەکانی دیکە شتێکی سروشتییە، چونکە هەر ئەو راو بۆچوونە جیاوازەیە کە بڕیاری سیاسیی کوردی دەوڵەمەندتر دەکات و دۆخی سیاسیی کوردستان بەرەو یەک چارەنووسی هاوبەش دەبات، بەڵام بوونی ئەو بۆچوونە جیاوازانە نابێ جارێکی تر بەزمانی چەک و سەنگەر لەیەک گرتن چارەسەر بکرێن، هەروەها ئەو ناکۆکیانە دەبێ لەسەر بنچینەی زیاتر خزمەتکردنی خەڵکی کوردستان مامەڵەیان لەگەڵدا بکرێ و مونافەسەیەکی شەریفانە بێ لە پێناو رێکخستن و

هۆشیارکردنەوەی خەڵکی کوردستان و لەسەر بنەمای زیاتر چاکردنی دۆخی ئابووری و ئاوەدانکردنەوە و گەشەپێدانی کوردستان بێت، دەبێت ئەو جیاوازیانە لە ئاستی کێشە بچوکەکانی رۆژانە بەرز بکرێتەوە بۆ ئاستێک کە هەوڵە دیپلۆماسییەکانی کورد لەدەرەوە سەنگینتر بکات و وردەوردە پێکهاتەی یەک ناوەندی بڕیار زیاتر بخەملێنێ.

سێیەم: لەم ساتە وەختە چارەنووسسازەدا کە تێیدا بزووتنەوەی کورد رووبەڕووی چەندین مەترسی دەبێتەوە، کە دیارە ئەم مەترسییەش هەر بەتەنها لە حکومەتی بەعس و دیکتاتۆری بەغداوە نییە، لەم ساتەوەختەدا دروستبوونی یەک ناوەندی بڕیار هەنگاوێکی عەمەلی و گورزێکی جەرگ بڕ دەبێت بۆ پیلان و دەست تێوەردانی دوژمنانی گەلەکەمان، بەتایبەتی رژێمی بەغدا کە وەکو هەواڵەکان رایانگەیاند لەدۆخی پشێوی ئەم دواییەدا، مرخی لە گەڕانەوە خۆش کردبوو!

هەڤاڵان مام جەلال و کاک مەسعود بەگیانی لەخۆ بردوویی خۆیان ئەو داخوازییەی جەماوەری کوردستان و دۆستانی گەلی کوردیان بەجێ هێناو ئەمجارەشیان وەک هەمیشە بوون بە دوو پێشمەرگەی گیان لەسەر دەست و هاوسەنگی خۆیان دووپات کردەوە.

چوارەم: لەمیانی گفتوگۆکردن لەسەر رێککەوتنی ستراتیژی و هەروەها لە کۆنگرە رۆژنامەنووسییەکەی هەڤاڵان مام جەلال و کاک مەسعود دا، دووبارە تەئکید لەسەر ئەوە کرایەوە کە پاراستنی ئەمن و ئاسایشی خەڵکی کوردستان و پاراستنی دیموکراسی و مافی مرۆڤ لە هەرێمی فیدراڵ دا، بەندە بە پاراستنی هەیبەت و حورمەتی پەرلەمان و حکومەتی هەرێم، لەمەولا هەر دەستە و تاقمێک بیانەوێ دەستدرێژی بکەنە سەر ئەو دەزگایەی کە دەربڕی ئیرادەی گەلی کوردستانن، ئەوە بە سەرپێچیکەری یاسا دادەنرێن و پێویستیشە هەردوو حزبی برا، یەکێتی و پارتی بۆ پشتگیری کردن لە حکومەت و پەرلەمان پێکەوە بەرپرسیاریەتی بەرپەرچدانەوەی ئەو سەرپێچی کارانە بگرنە ئەستۆی خۆیان، ئەرکی سەرشانیانە کە نەهێڵن جارێکی تر شڵەژان و نا ئارامی خەڵکی کوردستان نیگەران بکاتەوە لە راستیدا یەکێتی و پارتی پێکەوە، بەم رێککەوتنە ستراتیژییە دەتوانن هەڵوێستی سیاسی کورد یەکبخەن، کاروباری حکومەت بەکارامەیی ببەن بەڕێوە، شێلگیرانە نەفرەت لەدووبەرەکی بکەن و پێکەوە و بەیەک هەڵوێست سەرپێچیکەران ملکەچی یاسا بکەن.

١٩٩٣/١٢/٢٤

گەرماو گەرم

رژێمی بەغدا بۆ دروستکردنی کەشێکی دڵنیابوونی درۆزنانە کە بتوانێ خەڵکی عیراقی پێ چەواشە بکات، ئەمجارەشیان وەکو نەریتێکی هەمیشەیی خۆی لەکاتی بەرپابوونی هەر کێشە و قەیرانێکدا و لە گەرمەی هەواڵی نوێکردنەوەی سزا ئابوورییەکان و بەتایبەتی بڕیاری (٧١٥)، لە زمانی خودی دیکتاتۆرەوە، دوو خەونی دوورە دەستی، وەکو دوو ئەگەر کە لەم نزیکانەدا بەدی دێن، نیشان دا:

یەکەمیان: دڵنیاکردنەوەی خەڵکی عیراق بوو لە هەڵگرتنی جزئی ئابڵوقە بەو پێیەی کە گوایە رژێم بڕیارەکانی ئەنجومەنی ئاسایشی جێبەجێکردوە و بۆ زیاتر رەنگ رێژکردنی ئەم کەشە دڵنیاییە. راگەیاندنە یەک لە دوای یەکەکانی (بەغدا) تەئکیدیان لەسەر ئەوە دەکردەوە رێکەوتن لەگەڵ کۆمپانیا بیانییەکان مۆر کراوە و لە دەرفەتی هەڵگرتنی ئابڵۆقەدا، ناردنە دەرەوەی نەوتی رژێم دەست پێ دەکاتەوە.

دووەمیشیان: هەڕەشە مایە پووچ و بێ ناوەڕۆکەکانی دیکتاتۆر بوو کە گوایە ئەگەر سزا ئابوورییەکان نوێ بکرێنەوە. ئەو وەختە (عیراق بە شێوازی خۆی وەڵام دەداتەوە) و دیارە ئەم ئەگەرەی دوایی لەلایەن چاودێرە سیاسییەکان بەوە لێکدرایەوە کە رەنگە رژێم حەماقەتێکی دیکە ئەنجام بدات ئەویش بە هێرش بردن بۆ کوردستان، یان پەلاماردانی وڵاتێکی دراوسێ، بەڵام رووداوەکانی دوای هەڕەشەکانی دیکتاتۆر سەرلەنوێ ئەو دوو خەونەی کردەوە بە سەراب.

ئەوەبوو لەلایەک سزا ئابوورییەکان لەلایەن UN نوێ کرانەوە و لەلایەکی دیکەشەوە هەواڵەکان وا رادەگەیەنن کە رژێم بۆ جارێکی تر دەستی داوەتە شاڵاوێکی دیکەی

پاکسازی ناو دەزگاکانی سوپا و ژمارەیەکی زۆر لە ئەفسەرە پایە بەرزەکانی خانەنشین کردووە، پێشتریش ژمارەیەکی زۆری لێ ئیعدام کردوون. دیارە ئەمەش دەربڕی باری نالەباری دام و دەزگای سەربازی رژێمن کە خەریکە لە ناوەوە تووشی داڕوخان و لەبەریەک هەڵوەشانەوە ببێ و چیدی سوپای عیراق ئەو سوپایە نییە کە دیکتاتۆر خۆی پێ گیف دەکردەوە و هەمیشە گەلی کورد و وڵاتانی دراوسێی پێ دەتۆقاند و تەحەدای کۆمەڵگای نێودەوڵەتی پێ دەکرد.

١٩٩٤/٣/٣٠

له پەراوێزی هەوڵی تیرۆرکردنی سەرۆکی حکومەتەوە

-ڕووداوی هەوڵی تیرۆرکردنی سەرۆکی حکومەتی هەرێم لە هەفتەی ڕابردوودا چەند سەرنج و تێبینییەکی لێ کەوتەوە، هەندێک لەوانە پەیوەستن بە خودی عەقڵیەتی دواکەوتووانەی تیرۆرکاران و هەندێکیشیان بە ڕەوتی سیاسی ئەمڕۆی کوردستان لە دوای دوو خول و نیوی شەڕی ناوخۆ کە چاوەڕوان دەکرێ دبلن وێستگەی وەرچەرخانی ئاشتی بێ، لەبارەی عەقڵیەتی دواکەوتووانەی تیرۆرکارانەوە، دەشێ سەرنج لەم خاڵانە بدرێ:

*تیرۆریستان ویستیان زەحمەتییەکی چەند سەرە بۆ هاندەرانی خۆیان بکێشن، ئەویش بە حوکمی ئەو سیفەتە جیاجیانەی کە دەرهاویشتەی مەوقعی سەرۆک وەزیرانە لە نێوەندی سیاسی کوردستاندا. ئەوە ئاشکرایە کە کاری تیرۆریستی هێندە بۆ پاکتاوکردنی جەستەیی ئەو کەسایەتییە نییە بە ئەندازەی ئەوەی کە ئاڕاستەی خودی ئەو حکومەتە دەکرێت لە ڕێگای ئەنگاوتنی هەڵسوڕاوە چالاکەکانییەوە. جا لەکاتێکدا لە حکومەتێکی دیکتاتۆری دواکەوتوودا کە هەموو چالاکییەکی سیاسی ئۆپۆزسیۆن قەدەغە دەکرێ و کاری نهێنی مەرج و هەڵسوکەوتی سیاسی تایبەت بەخۆی دەخوڵقێنێ، بە زەرورەتی ململانێی سیاسی وا لە ئۆپۆزسیۆن دەڕوانرێ کە کارێکی جوامێرانە ئەنجام دەدات وەختێک توندوتیژی دژ بە سەری حکومەتە دیکتاتۆریەتەکە دەنوێنێ، پێچەوانەی ئەو ڕوانینەش لە حکومەتێکی دیموکراسی دا وەختێک تیرۆرکارانی گۆشەگیر و لاتەریک بوو بەنیاز بن توندوتیژییەکی ناپەسەند بە گژ سەرۆکی ئەو حکومەتە دیموکراسییەوە بنێن ئەوا ڕوانینی دەستەجەمعی

خەڵــک توندوتیژییەکــە بــە کــردەی کوشــتنی حکومەتــی دیموکراتــی دەخوێننــەوە. نەخاســمە لــە ئەزموونێکــی دیموکراتــی تــازە گەشــەکردووی وەک ئــەوەی کوردســتاندا کــەوا دەخــوازرێ هەمــوان خزمەتــی بکــەن و لــەوە تەنگــژە ناوخۆییــە و لــەو هەلومەرجــە بــە مینچێنــراوە دەربــازی بکــەن. بــەم پێیــەش تەقــەلای تیرۆرکردنــی ســەرۆک وەزیــران تەقــەلای لەناوبردنــی سیســتمی دیموکراتــی کوردســتانە لەلایــەن کەسانێکەوە کــە خۆیــان تــا ئێســتا نەیانویســتووە بێنــە ژێــر بــاری مەرجەکانــی دیموکراسییەوە، تــا لەوێــوە لێــی بەهرەمەنــد بــن.

*تیــرۆرکاران بــە مەبەســتی پێکانــی ئامانجێکــی سیاســی ویســتیان گورزێــک لــە پێگــەی گەشــەکردووی ی.ن.ک لــە پایتەختــی هەرێــم بوەشــێنن بەو لێکدانەوەی کە بەڕێز کۆســرەت رەســوڵ روویەکــی دیــاری یەکێتییــە لــە هەولێــر و لەمێــژە بەهــۆی رۆڵــی ئاشــتیخوازانە و هەوڵەکانــی بــۆ دابیــن کردنــی هێمنــی و ئاسایشــی پایتەخــت، لێــی داخ لــە دڵــن، بــێ ئاگایــی هاندەرانــی تەقــەلا تیرۆریســتییەکە لــەوەدا بــوو کــە هەرگیــز بیریــان بــۆ وەرگەڕانــی هەلومەرجەکــە نەدەچــوو لەکاتــی شکســت هێنانیانــدا، واتــا شــکانەوەی روداوەکــە بــەلای هاوســۆزییەکی زیاتــری خەڵکــی پایتەخــت و کوردســتان لەگــەڵ یەکێتــی دا بەتایبەتــی کــە وەرگەڕانــی هەلومەرجەکــە هــاوکات بــوو لەگــەڵ هەڵوێســتی پــڕ بەرپرســیارێتی ی.ن.ک لــە خاوکردنــەوەی گرژییەکــە و روانینــە ئاســۆی دبلــن، هەروەهــا روویەکی دیکەی مەســەلەکەش کــە لــە تێفکرینــی ئــەو هاندەرانــە بــزر بــوو ئەوەیــە کــە ســەرۆکی حکومــەت لــە خەباتــی شــاخدا چەکــی بــۆ بزاڤــی کوردســتان هەڵگرتبــوو، لــە خەباتــی دیموکراتــی شاریشــدا وەکــو ســەرۆک حکومەتێــک هەڵســوکەوتی کــردووە و کۆششەکانیشــی بــۆ دابیــن کردنــی ئارامــی هەولێــر هــەر لــە چوارچێــوەی خشــتەی کاری خزمەتکردنــی پایتەختــی حکومەتەکــە بــووە.

*کاتێــک کــە بــۆ کــردەوە تیرۆریســتییەکە هەڵبژێردرابــوو هــی ئــەوە نەبــوو کــە شــایەدی بــۆ لێهاتــووی ئەنجامدەرانــی بــدرێ. لــەرووی رۆژی جێبەجــێ کردنــەوە کردەوەکــە دوای رۆژێــک لــە تەقینەوەکــەی نزیــک دادگای هەولێــر دێ و ئیــدی لــە زۆر دەرفەتــدا ئیمکانــی ئــەوە هەبــوو کــە پشــکنین و لێپێچینەوەیــەک لــە گەرمــەی رووداوی تەقینەوەکــە هەبــێ و بــۆ ئەنجامدانــی تیرۆرکارییەکــی پــڕ تەموحــی وەک هەوڵــی تیرۆرکردنــی ســەرۆکی حکومەت وا دەخــوازرێ کــە هیــچ نەبــێ پشــوویەک لــە دوای تەقینــەوەی یەکــەم بــدرێ! هــەرواش لــەڕووی دەم و ســانی رووداوەکــە لەکاتێکــدا پاڵپێوەنەرانــی تیــرۆرکاران لــە دۆخێکــی ئاڵــۆزکاوی فرەلایەنــدا نوقــم بوونــە و دەبوایــە هیــچ دەریچەیەکــی گەورەتــر لەوانــەی هەیــە لــە خۆیــان نەکەنــەوە و ئــەوان پتــر لــە هــەر کەســێک و لایەنێکــی تــر بەپیــر ئاســایی

کردنـەوەوە بچـن و دەسـتبەرداری دەسـکەوتەکانی دبلـن نەبـن، هەڵبەتـە هیـچ لایەنێـک کـە لـە تەنگژەیەکـی دژواردا بـێ ئـەوە بـە مەنتیقـی نابینـرێ کـە نـاوی خـۆی لـەوە زیاتـر بەدنـاو بـکا و بـە تیرۆریسـتی دەلالەتەکانـی حکومەتێکـی دیموکراتـی بناسـرێ.

-لەبـارەی رەوشـی سیاسـی، ئەمـڕۆی کوردستانیشـەوە دەبـێ بـۆ چەندەمیـن جـار تەئکیـد لەسـەر ئـەوە بکرێتـەوە کـە هاوپەیمانێتیەکـی نیشـتمانی پێویسـتییەکی ژیارییـە، نـەک تێڕوانینێکـی فیکـری یـان بانگێشـتکردنێکی سیاسـی لەنێو ئـەو تێڕوانین و بانگێشـتە زۆرانـەی کـە لەمـڕۆی گۆڕەپانـی سیاسـی دا دەخرێنـەڕوو.

ئـەو هاوپەیمانێتییـە سـەرەتایەکە بـۆ دروسـتکردنی رای گشـتی خەڵکـی سـەرجادە لـە وڵاتەکەمانـدا، سـەرەتایەکە بـۆ جـێ کردنـی کۆمەڵگـەی مەدەنـی کـە خواسـتێکی گەشـبینانەی دوای شـەڕێکی درێژخایەنـی تاقـەت پڕوکێنـە، هـەرواش پـڕ بایەخـە بـۆ پێگەیینـی هەلومەرجـی ئاشـتی لەکاتـی پێویسـتی ئاشـتی دا، بـۆ هـەراش بوونـی هەلومەرجـی بەرەنگاربوونـەوەی مەترسـییە دەرەکییـەکان.

هـەر بەهـۆی غیابـی ئـەو هاوپەیمانێتییـە نیشـتمانییەش پشـێوی لـە کوردسـتان نەبڕایـەوە و هـەر بەهـۆی ئـەو پشێویەشـە کـە تیرۆریسـتە بـێ بەهـرەکان ویسـتیان لـە رێگـەی بـێ حورمەتـی بەرامبـەر بـە سـەرۆکی حکومـەت، زەفـەر بـە حکومەتـی هەڵبژێـردراوی خەڵکـی کوردسـتان ببـەن.

١٩٩٥/٩/٢٩

بەرەو جەژنی کرێکاران، کرێکارانی کوردستان و رێرەوێك لە خەباتی هەمەلایەنە

*لــە ســەرەتاکانی دەرکەوتنــەوە بــۆ مانگرتنەکــەی گاوریاغــی و لەوێشــەوە بــۆ بەشداریکردن لـە بزووتنـەوەی کوردایەتـی و ئینجا پێکـەوە گرێدانـەوەی خەباتی چینایەتی و نیشـتمانیی لـە شۆڕشـی نـوێ، تاوەکـو کارکـردن لەپێنـاو ئاوەدانکردنـەوەی کوردسـتان و بەدەســتهێنانی مافــە پیشــەییەکان و خەباتــی ســەندیکایی لەرێــگای گوزەرانێکــی چاکتــردا، بزاوتــن و خەباتێکــی دوور و درێــژی کرێکارانــی کوردســتان بــەدی دەکرێــت کــە ســەرەڕای دابڕانــی ناچــاری بەهــۆی سیاســەتی داگیرکــەران و بەرنامەکانیــان لــە شـێواندنی رەوتـی گەشـەکردنی کۆمەڵایەتی-ئابـووری کـوردەواری، هـەروا بـەردەوام بـووە و هـەرواش روو لـە گەشـەکردن و پێشـکەوتنی زیاتـرە. ئـەو رێـرەوە دوورودرێـژەی خەباتـی چینایەتیـی کرێـکاران و رەنجدەرانـی کـوردەواری نموونەیەکـی زینـدووی بەردەوامبـوون و پێگەیشـتنی کوردەوارییـە لەسـەر ئاسـتی خەمڵینـی چیـن و توێـژەکان و دابەشـبوونیان بەپێـی شـوێنیان لـە کار و بەرهەمـدا.

خەباتـی سیاسـیی، خەباتـی پیشـەیی و سـەندیکایی و هاوشـانی ئەوانـەش خەباتـی کار و بەرهەمهێنانـی کرێـکاران لـە کوردسـتاندا نموونەیەکـی ئیجابیانـەی خەباتـی ناوەندەکانـی کوردەوارییـە لەرێـگای ئاوەدانکردنـەوەی نیشـتمان و پشـکداری لە دەسـکەوت و داهاتەکانی لەوێــوە بــەدی دێــن. لــەو رێــرەوە دوورودرێــژەدا کرێــکاران و رەنجدەرانــی کوردســتان سـەرەڕای تەگەرەکانـی سـەر رێـگا و وێـرای بەربەسـتە ناوخۆیی و بیانییەکانی دروسـتبوون و دروســتکران، توانیــان بەردەوامــی بــە تێکۆشــانی خۆیــان لــە دژی چەوســاندنەوەی چینایەتـی و چەوسـاندنەوەی نەتەوەیـی بـدەن و لـە هەمـوو دەرکەوتێکـی نوێـدا، چاکتـر

هەلومەرجی خەبات بقۆزنەوە و باشتر راستەڕێی تێکۆشانی هەمەلایەنەی خۆیان دەستنیشان بکەن.

*گەشەکردنی کوردەواری لە نیوەی یەکەمی ئەم سەدەیەدا چین و توێژەکانی پۆلێنکرد و هەر بە زوویی نیشانەکانی هوشیاری چینایەتی و تێگەیشتن لە مافەکانی کرێکاران ئەوانی هاندا بچنە پێشەوە و لە وابەستەکردنی کوردستان بە ئابووریی ناوەند و ئەو شێواندنەی لەوێوە بە نسیبی ئابووریی کوردستان بوو، دەرس و پەندی پێویست وەربگرن. دەرس و پەندی ئەوەی کە کۆت و پێوەندەکانی چینی کرێکاران لە کوردستاندا هەمەچەشنەن: کۆت و بەندی رژێمێکی وابەستەی ئابووریی سەرمایەداری جیهانیی کە پەیوەندییە ئابوورییەکەی لەگەڵ دەرەوەدا پەیوەندییەکی ناهاوسەنگە، کۆت و بەندی وابەستەبوونی ئابووریی کوردستان خۆی بە ئابووریی ناوەندەوە کە سیاسەتێکی شۆڤێنیانەی لە دژی کورد پەیڕەو دەکرد و کوردستانی کردبووە کۆلۆنییەکی داخراو و ناوخۆیی، ئینجاش کۆت و بەندی چەوسێنەرانی خۆماڵی کە لە سەردەمی حوکمی ئێستادا رەوشەکە بەوە گەیشت بەغدا پیاوانی سەربەخۆی بکات بە چینێکی نوێ و ئابووریی کوردستان پاوانی خۆی و دارودەستەکەی بکات.

ئەم کۆت و بەندە، هەمەلایەنەی چینی کرێکارانی کوردستانیان کەلەپچە کردبوو، خەباتێکی هەمەلایەنەی دەویست کە سەرەتا بە سەرەتاتکێی نیشانەکانی خەباتی سەندیکایی و دواتر بەهاتنە ریزی خەباتی سیاسی و کوردایەتی دەستیپێکرد و پاشان گرێدانەوەی هەمەلایەنەی مەسەلەی چینایەتی و نیشتمانیی بەدواوە بوو کە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانیش پێشەوای پێشخستنی ئەو پێکەوە گرێدانەوەیە بوو، هەر لە ریزەکانی ئەویشدا کرێکاران توانیان بە توندی دەست بە ئەڵقەی خەباتی هەمەلایەنەوە بگرن، کە دوور لە ئاڵۆزییە تیۆرییەکان و لەنێو گەرمایی واقیعدا کرێکاران و تەواوی توێژەکانی کوردەواری بەرەو تێکۆشانی چینایەتی و نیشتمانیی سازدا و دەستکەوتی هەموو لایەک لە راپەڕینی ١٩٩١دا دەرکەوت کە رۆڵی کرێکاران و رەنجدەران تێیدا رۆڵێکی جەوهەری و پرشنگدار بوو.

*هەڵبەتە سەرکەوتنی بەشێک لە ئەرکەکانی کوردایەتی لە راپەڕیندا، کە بەشێکی خاکی نیشتمانی بۆ رزگار کردین، دەرکەوتن و درەوشانەوەی ئەستێرەی بەختی توێژ و چینەکانی کۆمەڵگەی بەدواوەبوو، لەنێو ئەوانەشدا چینی کرێکاران کە شێلگیرانە چاکی مەردایەتیان لێ بەلادا کرد و لە پرۆسەی ئاواکردنەوەی نیشتمانەکەیاندا هەرگیز دوانەکەوتن و لە پرۆسەی دیموکراتیزەکردنی ململانێ و کێبڕکێ کۆمەڵایەتییەکاندا

دەستپێشخەر بوون و بە زوویی خەباتی سەندیکایی خۆیان لەگەڵ هەلومەرجی نوێی خەباتی کرێکاریی لە کوردستان و لە جیهاندا گونجاند و لە ڕەوشی نالەباری ئەمڕۆی ئابووریی کوردستانیشدا هەروا درێژە بە ئاوەداکردنەوەی وڵات و ڕێکخستنی خەباتی خۆیان لەپێناوی مافە پیشەییەکان و ژیان و گوزەرانی شایستە بە ئینسانی ئەم سەردەمە دەدەن.

*کرێکارانی کوردستان هاوشان لەگەڵ ڕەنجدەرانی بیر و بازوو، نموونەیەکی دروستی خەباتی هەمەلایەنە و نەپساوەیان بەرێکردووە و بەڕێوە دەبەن، بەو شێوەی لەم هەلومەرجە دژوارەی خەباتی چینایەتیی پێیدا دەڕوا نە نائومێدبوون و نە ڕێگا دروستەکەی تێکۆشانیان لەبیر چۆتەوە کە تێکۆشانی چینایەتی و نیشتمانییە و هیچیان لەسەر ئەوی تریان پەک ناخرێت.

١٩٩٦/٤/٢٧

لەیادی یەکەمجار کیمیابارانو ئەنفالدا، دەرسو پەندەکان

لەمڕۆوەو لەرۆژانی داهاتوودا گەلەکەمان یادی تاڵی ئەنفال دەکاتەوە، ئەو پرۆسەیەی دە ساڵ بەر لەئەمڕۆ لەچوارچێوەی سیاسەتی جینۆسایدی دژ بەگەلەکەمان ئەنجام دراو لەچوار قۆناغی یەک لەدوای یەکی ساڵی ١٩٨٨دا زیاتر لە (١٨٢) هەزار کوردی بێ دیفاعی دێهاتەکانی کوردستانی کرد بەقوربانی سیاسەتی چەوتی رەتکردنەوەی بوونی نەتەوەیی کوردو پێشێلکردنی مافە رەواکانی.

ئەنفال ئەگەرچی درێژەی سیاسەتی داڕێژراوی قڕکردنی کوردبوو، بەڵام پەلەکردن لەجێبەجێکردنی ئاکامێکی راستەوخۆی ئەو هەلومەرجە بوو کە گەلی کوردستانو خەباتە رەواکەی تێیدا دەژیان، لەلایەک ئەو بێدەنگییەی دنیا لەئاستی کارەساتی هەڵەبجە نواندی، هانی حکومەتی عیراقی دا بێباکتر بکەوێتە وێزەی گەلی کوردو تۆڵەی بەهێزبوونی باسکی بزووتنەوەی رزگاریخوازی و هێزی پێشمەرگەی کوردستانی لێبکاتەوە، لەلایەکی تریشەوە ئەو کاتو شوێنەی پرۆسەی ئەنفالی تێدا بەرێخرا بۆ خۆی چەندین مانای سیاسی هەڵدەگرێو ئامانجە بنچینەییەکانی سیاسەتی پیادەکراو لەبەرامبەر گەلی کوردستان دەردەخا. ئەنفال لەو ساڵەدا جێبەجێکرا کەئیدی شەڕی عیراق-ئێران بەرەو راوەستان دەچوو، بەغداش دەرفەتێکی چاکتری بۆ هەڵکەوت تاحیساباتە هەڵواسراوەکانی خۆی لەگەڵ کوردایەتی یەکلا بکاتەوە، جینۆسایدەکەش زیاترو بەچڕی لەناوچەی کەرکوکو گەرمیان ئینجا ناوچەکانی تری کوردستان ئەنجام درا بۆ ئەوەی لەچوارچێوەی تەعریبکردنی کەرکوک وگەرمیاندا ژمارەی گوندنشینانی دەوروبەری ئەو شوێنانە کەم بێتەوەو لەیەک فورسەتی هەڵکەوتوودا زیاتر لە (١٨٢)

هـەزار کـەس بێسەروشـوێن بکرێـنو بـەرەو چارەنووسـێکی نادیاریـان ببـەن.

بـەڵام ئەگـەر ئامانجـی بنچینەیـی ئەنفـال قڕکـردنو جینۆسـایدی کـورد بێـت، ئـەوا دەتوانیــن بڵێیــن ئــەو ئامانجــە نەهاتــە دی، چونکــە کــورد وێــڕای کیمیابارانکردنــی هەڵەبجـەو بالیسـانو شـێخ وەسـانان، وێـڕای ئەنفالکـردن، لەناونەچـوو و لـەدوای سـێ سـاڵیش لـە هەوڵـی جینۆسـاید توانـی راپەڕیـن بـکاو لـەدوای راپەڕیـنو ئـەو گۆڕانـە ئیجابیانەشـی بەقازانجـی کـورد روویانـدا، توانـی مەرگەسـاتی ئەنفـالو کیمیابـاران بەدنیـای دەرەوە بناسـێنێو ئـەو مەرگەسـاتە نیشـتمانییانە بگۆڕێتـەوە بەپێشـکەوتنی کوردایەتـی بەدەسـتهێنانی هاوسـۆزی نێودەوڵەتـی. بۆیـە دەشـێ لێـرەدا بگوتـرێ پەنـدی هەرەگەورەی بەدەسـت هاتـوو لـەدوای ئەنفـال ئەوەیـە کـە تونـدو تیـژی و قڕکـردن ناتوانێـت کێشـەی کــورد چارەســەر بــکاتو کوردیــش بــەو شــێوەیە ئەگەرچــی زیــان و ئازارێکــی زۆری پێـدەگات، بـەڵام هەمیشـەو هەتـا هەتایـە بوونـی نەتەوەیـی خـۆی دەپارێـزێ و درێـژە بەتێکۆشــانو خەبــات بەهەمــوو شــێوەکانییەوە دەدات لەپێنــاوی بەدەســتهێنانی مافــە رەواکانـی کـە خـۆی لەمافـی چـارەی خۆنووسـین دەنوێنـێ. ئـەو مافـەی لەسـاڵی ١٩٩٢دا پەرلەمانـی هەڵبژێـردراوی خەڵکـی کوردسـتان بەگشـتی دەنـگ لەفۆرمەلـەی فیدرالیـزم و یەکگرتنــی ئارەزوومەندانــە لەچوارچێــوەی عیراقێکــی دیموکراتویەکگرتــوودا دایڕشــت.

ئەمـڕۆ بیـرەوەری تاڵـی ئەنفـال و هـەروا بیـرەوەری بـۆ یەکەمینجـار کیمیابارانکردنـی کـورد لەسـاڵی ١٩٨٧ لەشـێخ وەسـانان و دواتـر لەبالیسـاندا پێویسـتە هاندەرمـان بـن بـۆ ئاشـتبوونەوەو یەکخسـتنەوەی ماڵـی کـورد تاوەکـو کـورد بەیەکگرتوویـی و تۆکمەییـەوە لەلایــەک بتوانــێ بــەرەو رووی سیاســەتەکانی قڕکــردن ببێتــەوەو لەلایەکــی دیکەشــەوە لەئاسـتی ئـەو پشـتگیرییە پەرەسـەندووەدا بێـت کـە ئەمـڕۆ بـۆ خەباتـی کـورد لـواوە، بــۆ ئــەوەی چیتــر کــورد ئەنفــال نەکــرێ وبــۆ ئــەوەی لەکوردســتانێکی ئاشــتی و ئاوەدانـدا یـادگاری ئەنفالکـراوەکان، کەسـوکاری ئەنفالکـراوەکان، بایەخـی زیاتـر بەژیـانو گوزەرانیـان بدرێـتو پاداشـتیان لەسـەرکەوتنی بزووتنـەوەی کـوردو بەدەسـتهێنانی مافـە نەتەوەییەکانـدا، بەئەنـدازەی قوربانـی بـاوکو بـرا ئەنفالکراوەکانیـان، بێـت.

١٩٩٨/٤/١٤

له په‌راوێزی سه‌ردانه‌كه‌ی مام جه‌لال بۆ تاران

گفتوگۆ له‌باره‌ی روانینه‌ هاوبه‌شه‌كان و وێستگه‌یه‌ك بۆ پته‌وكردنی دۆستایه‌تی

له‌ درێژه‌ی گه‌شتێكی دیبلۆماسی دووردرێژ له‌پێناو ئاشتبوونه‌وه‌ی گشتی و پێشخستنی كوردایه‌تیدا رۆژی (١١/٢٢) هه‌ڤاڵ مام جه‌لال سكرتێری گشتیی یه‌كێتیی نیشتمانیی كوردستان گه‌یشته‌ دوا وێستگه‌ی گه‌شته‌كه‌ی و له‌سه‌ردانێكی چه‌ند رۆژیدا لایدایه‌ پایته‌ختی كۆماری ئیسلامیی ئێران.

بڕیاره‌ مام جه‌لال له‌و سه‌ردانه‌یدا له‌گه‌ڵ گه‌وره‌ به‌رپرسانی ئێران له‌باره‌ی ره‌وشی ئاشتی كوردستان و رێككه‌وتنی واشنتۆن و په‌یوه‌ندییه‌ دوو قۆڵییه‌كان گفتوگۆ بكات.

هه‌ڵبه‌ته‌ سه‌ردانی به‌ڕێزیان بۆ پایته‌ختێكی ئیقلیمی گرنگی وه‌كو تاران كه‌ وڵاته‌كه‌ی قورسایی خۆی له‌نێوچه‌كه‌و هاوكێشه‌ سیاسییه‌كانی هه‌بووه‌ و به‌م دواییه‌ش له‌گه‌ڵ هاتنه‌ سه‌ركاری ئاغای محه‌مه‌د خاته‌می به‌نیازه‌ پشكێكی زیاتر و پایه‌دارتر بۆ خۆی له‌ سیناریۆ چاوه‌ڕوانكراوه‌كانی داهاتوو به‌ده‌ست بێنێ، سه‌ردانێكی وا نه‌ك ته‌نها سه‌ردانێكی پرۆتۆكۆڵییه‌ بۆ وڵاتێك كه‌ هاوبه‌شی خه‌م و په‌ژاره‌كانی پێشووی كورد بووه‌ له‌هه‌ڵه‌بجه‌ و ئه‌نفال و كۆڕه‌و و هه‌میشه‌ له‌گه‌ڵ كورد و یه‌كێتیدا له‌فیكری پته‌وكردنی په‌یوه‌ندیی ئیجابی و بنیاتنه‌ردا بووه‌، به‌ڵكو سه‌ردانی مام جه‌لال بۆ پایته‌ختی كۆماری ئیسلامی وێستگه‌یه‌كی چۆنایه‌تییه‌ له‌چوارچێوه‌ی ئه‌و هه‌وڵ و كۆششانه‌ی ئاشتی كه‌ به‌سه‌ردانی واشنتۆن و مۆركردنی رێككه‌وتنی واشنتۆن ده‌ستی پێكرد بۆسه‌ردانی له‌نده‌ن و ئینجا سه‌ردانی ئه‌نقه‌ره‌ له‌پێناو ره‌واندنه‌وه‌ی مه‌ترسییه‌كانی توركیا له‌رێككه‌وتنی كوردان، تاوه‌كو بۆ دیمه‌شق له‌رێگای پته‌وكردنی په‌یوه‌ندییه‌ دێرینه‌كانی یه‌كێتی له‌گه‌ڵ كۆماری عه‌ره‌بی سوریادا. چونكه‌ ئاڵوگۆڕكردنی بۆچوون

و روانینـەکان لەگـەڵ بەرپرسـانی کۆمـاری ئیسـلامیدا خزمەتـی بەدیهاتنـی تێگەیشـتنێکی هاوبـەش لەمەسـەلە هاوبەشـە پەیوەندارەکانـی نێـوان کـورد و ئێرانـدا دەکات بەتایبەتـی لەپرۆسـەی ئاشـتیدا کـە پێشـتر ئێـران لەپـاڵ دەوڵەتانـی پەیوەنـدار بەپرسـی کـوردەوە کۆشـش و ناوبژیوانـی بـۆ نوانـدووە لـەو روانگەیـەوە کـە ئاشـتییەکی جێگیر لە کوردسـتانی دراوسـێی ئـەو وڵاتـەدا هاوبەشـی لەپاراسـتنی ئاسـایش و ئەمنیەتـی ناوچەیـەک دەکات کـە پتر لەکێشـەیەکی هەڵئاوسـاوی تێدایە لەسـەرووی ئەوکێشانەشـەوە قەیرانە بەردەوامەکەی نێـوان عیـراق و UN و پەرەسـەندنە مەترسـیدارەکانی ئـەو قەیرانـە. بێگومـان ئاشـتییەکی جێگیـر لەکوردسـتاندا نـەک تەنهـا قازانجـی بـۆ کـوردان هەیـە، بەڵکـو لەئاکامـدا وڵاتانـی دراوسـێش لێـی بەرخـوردار دەبـن هـەر وەکـو لـە دەقـی رێککەوتنەکـەی واشـنتۆندا هاتـووە کـە ئیـدارەی یەکگرتـووی کوردسـتان و چەسـپاندنی ئاشـتی، رەچـاوی نیگەرانییەکانـی دراوسـێکان لەبـواری پەیوەنـد بەپاراسـتنی ئەمنیەتـی سـنوورەکان دەکات.

لـە واقیعیشـدا وایـە کـە کاتێـک کـوردەکان دوای ئاشـتی بپەرژێنـە سـەر خۆیـان هەڵسـوڕاوێکی ئیجابـی بـن لەمەسـەلەی دراوسـێتی و عورفـی پەیوەندیـی نێودەوڵەتانـدا.

ئێسـتا رەوشـی کوردسـتانی عیـراق روو لـە هێورکردنـەوە و ویسـتی ئاشـتییەکی پتـەو دەکات کـە ئەمـەش دوای رێککەوتنـی ئاشـتی پێویسـتی بەلێکحاڵیبوونـی دۆسـتان هەیـە لەوانـەش دۆسـتێکی گرنگـی وەکـو ئێـران بۆیـە سـەردانی هەڤـاڵ مـام جـەلال بۆ ئـەو وڵاتە گوزارشـتێکی دیکەیـە لـە کۆششـی لێـک حاڵیبـوون و تەئکیـد کردنەوەیەکـی راسـتەوخۆیە لەسـەر مەیلـی بەردەوامـی هـەردوولا (یەکێتـی و کۆمـاری ئیسـلامی) بـۆ بـەردەوام کردنـی پەیوەندیـی دۆسـتانەی بنیاتنـەر و دامـەزراو لەسـەر بنچینـەی سـەربەخۆیی ویسـت و ئیـرادەی هـەردوولا و هـەروا لەسـەر بنچینـەی بەرژەوەندییـە سیاسـی و ئابـووری و بازرگانییـە هاوبەشـەکان.

له یادی یۆبێلی زێڕینی جاڕنامەی گەردوونی مافی مرۆڤدا

ئەمڕۆ (١٩٩٨/١٢/١٠) پەنجا ساڵ بەسەر جاڕدانی برگەو بنەماکانی مافی مرۆڤ لە جیهاندا تێپەڕدەبێت. پەنجا ساڵ بەر لەئەمڕۆ، دروست لە رۆژی (١٩٤٨/١٢/١٠)دا جاڕنامەی گەردونی مافی مرۆڤ لەپێناوی سەروەری ئینسانو پاراستنی ئازادیو مافە مرۆیی و مەدەنییەکانو رەخساندنی هەرچی زیاتری دەرفەتی پەرەپێدانی توانستە مادییو مەعنەوییەکانی مرۆڤ، لەلایەن کۆمەڵەی گشتیی نەتەوە یەکگرتووەکانەوە بڕیاری لەسەردراو بڵاوکرایەوە.

بڵاوکردنەوەی جاڕنامەی مافی مرۆڤ دوای ئەو کارەساتوماڵوێرانییانە هات کە لەجەنگی جیهانی دووەم کەوتنەوەو تێیدا سەرجەم گەلانو کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی گورزی گورچکبڕیان بەرکەوت لەڕووی زیانی گیانیو مەعنەویو مادییەوە، لە شەڕێکی ماڵوێرانکەرو لە چەندین رەوشی گرژییدا بەها مرۆییەکان پێشێلکرانو سوکایەتی بە ئینسانەکان پتر لە هەر کاتێکی تر تەشەنەیان کرد. ئەگەرچی پێدەچوو کۆمەڵگە پێشکەوتووەکان پەندو دەرسیان لە رابردووی پێش جاڕدانەکە وەرگرتبێو تەنها لەدونیای سێدا سەرکوتکردنو پێشێلکردنی مافەکانی مرۆڤ درێژەیان کێشابێ، بەڵام سەردەمی دوای هەڵوەشانەوەی جەمسەری رۆژهەڵاتو نەمانی شەڕی سارد سەرباری ئەوەی سەردەمی برەو پەیداکردنی چەمکو دروشمەکانی مافی مرۆڤو دیموکراسی بوو، لێ لەهەمانکاتیشدا سەردەمی گەڕانەوەی شەڕە ناوخۆییەکان بوو بۆ ناوجەرگەی ئەوروپای شارستانی لە بۆسنیاو کۆسۆڤۆو.. هتد. دیاریشە زەمەنی شەڕە ناخۆییەکان، تەنانەت لە ئەوروپای شارستانیشدا، رەوشی تێکدانی ژیانو

گـوزەرانو ئاوەدانـی بـەدواوە دەبێـت، تێکدانـی ئـەو سـێ بنەمایـەش بـۆ خـۆی بەمانـای پێشـێلکردنی بـێ چەنـدو چونـی سـەرەتاییترین مافـی ئینسـانی دێـت کـە مافـی هاووڵاتـی بـوونو مافـی ژیانــە لەکۆمەڵگەیەکـی ئـارامو ئاشـتییەکی تەندروسـتدا. بێگومــان لــە هەلومەرجـی شـەڕو ئاژاوەشـدا، کـە تەنانـەت مافـی ژیـانو گوزەرانیشـی تێـدا ئاودیـو بکرێـت، قسـەکردن لەسـەر ئازادییـە گشـتییەکانو مافـی پەرەپێدانـی توانـاو بەهرەکانـی ئینسـان وەکـو ئەندێشـەیەکی مەکتەبـی لـێ دێـت.

راسـتە کەتەنهـا نەمانـی شـەڕو ئـاژاوە ناوخۆیـیو دەرەکییـەکانو چێکردنـی ئاشـتی بـەس نیـن بـۆ رێگرتـن لـە پێشـێلکردنی مافەکانـی مـرۆڤ، بـەڵام ئاشـتیو ئارامـی لەهـەر شـوێنێکدا بەرقـەرارو جێگیربـن ئـەوا زەمینــەی پتەوبوونـی کۆڵەگەکانـی کۆمەڵگـەی مەدەنـی چاکتـر دەڕەخسێن، لەرێگای چەسپاندنی مافـە مەدەنـی، سیاسـی، کۆمەڵایەتی، ئابـووریو رۆشـنبیرییەکانی مـرۆڤ و بەشـینەوەی دڵنیاییـو کەشـی لێبـووردن لـە نێـوان تاکـە کـەسو کۆمەڵگەکانـدا. جێگیربوونـی ئاشـتی لەهـەر وڵاتو کۆمەڵگەیەکـدا دەرفەتـی ئـەوە دەدات مـاکو رەگەکانـی پێشـێلکردنی مافـی مـرۆڤ دەستنیشـان بکرێـنو بەهـەر بیانوویەکـەوە ئـەو پێشـێلکردنانە بقەومێـن پێشـیان پـێ بگیرێـت، یاخـود هیـچ نەبێـت ئیحتـواو کـەم بکرێنـەوە.

لەکوردسـتانەکەی خۆشـماندا کـە خەڵکەکـەی بـە هەمـوو چیـنو توێـژو ناوەندەکانییـەوە قوربانییەکـی لــە مێژینــەو بەردەوامــی سیاســەتەکانی ســەرکوتکردنو پێشــێلکردنی مافەکانـی مـرۆڤ بـوونو لـە رێـرەوی جینۆسـایدی تاکـە کەسـیو دەسـتەجەمعیدا شـاهیدو قوربانیانـی کیمیابارانـی هەڵەبجـەو ئەنفالـی گەرمیـانو راگواسـتنی کەرکـوکو دەرکـردنو تەسـفیری کـوردە فەیلییـەکانو بـێ سـەرو شـوێنکردنی (٨) هـەزار بارزانـیو دەیـانو سـەدان مەرگەسـاتی دیکـە بـوون، پتـر لـە هـەر وڵاتو هەرێمێکـی تـری دونیـا جاڕنامـەی گەردوونـی مافـی مـرۆڤ جێـی ئومێـدو بـاوەڕی کۆمەڵانـی خەڵکـی کوردسـتان بـووە تـا لـە سـایەی بەیاننامـەی کەرامەتـی مـرۆڤ و سـەرجەم بڕیـارو راسـپاردە نێودەوڵەتییەکانـی تایبـەت بـە مافـی مـرۆڤ و مافـی گـەلان لـە دیاریکردنـی چارەنووسـی خۆیانـدا پشـکێک بـەر کـوردان بکەوێـتو لەکەلێنێکـی شارسـتانییەوە لــە داخـوازیو هەقـی کـوردەواریو کوردایەتـی بپێچنـەوە. لەبـەر رۆشـنایی ئـەو واقیعەشـدا بـوو هێزەکانـی کوردایەتـی کـە ئامانـجو داخوازییەکانیـان لەگـەڵ برگـەو بەندەکانـی جاڕنامـەی گەردوونـی مافـی مرۆڤـدا تەبابـوو. هاوسـۆزییەکی ئیجابییـان لەگـەڵ دروشـمی پایـەداری سیسـتمی نوێـی جیهانییـدا نوانـد، بەتایبەتـی یەکێتیـی نیشـتمانیی کوردسـتان کـە لەیەکەمیـن کۆنگـرەی گشـتی

خۆیدا بەرنامەو سیاسەتەکانی لەگەڵ جاڕنامەی گەردوونی مافی مرۆڤدا ئاوێتەکردو ئەو ئاوێتە بوونەش تەنانەت لەدروشمی ناوەندی (ئاشتی، دیموکراسی، مافی مرۆڤ، مافی چارەی خۆنووسین)یشدا دەرکەوت، دواتر دامەزراندنی مەکتەبێکی تایبەت بە مافی مرۆڤیشی بەدواوە بوو. هەر بەرێنمایی ئەو دروشمەو راسپاردەکانی هەڤاڵ مام جەلال لە بارەی پاراستنی مافەکانی مرۆڤیشەوە بوو، کە هەڵمەتێکی حزبیو نیشتمانیی بۆ بڵاوکردنەوەی هوشیاری لەسەر پەیامی مرۆییانەی جاڕنامەی گەردوونی مافی مرروڤو ناساندنی خەڵکی کوردستان بەمافەکانی خۆیان بەرپاکرا. بەڵام ئەفسوس شەڕی ناوخۆی کوردستانو دەرکەوتەکانی، رێیان لەسەرخستنی هەڵمەتە پیرۆزەکە گرتو لەگەرمەی شەڕەکەشدا، وەک هەموو شەڕە ناوخۆییەکانی دنیا، بەشی زۆری سیماکانی ژیانی مەدەنی پەک خرانو نەریتو رێسا مەدەنییەکانو بنەماکانی مافی مرۆڤیش کەوتنە بەر هەڕەشەی نالەباری رەوشی کوردەواریو پێشێلکارییەکانەوە.

ئێستاش کە هەوڵو تەقەلاکانی ئاشتی بە پێی رێککەوتنی واشنتۆن هەنگاوی چۆنایەتییان بڕیوە، سەرلەنوێ ئومێدی بەرپاکردنی هەڵمەتێک بۆ ناساندنو هوشیارکردنەوەی کۆمەڵانی خەڵک بەمافەکانی خۆیان لەئازادیو رادەربڕینو سەربەستییە گشتییەکانو ئازادی هاتوچۆو هەڵبژاردنی شوێنی ژیانو مافی خوێندنو فێربوونو پەرەپێدانی ئاستی رۆشنبیریی، کۆمەڵایەتیو ئابووری بوژاوەتەوەو دەکرێ ئەمڕۆ بەدڵنیایی نەمانی شەڕی ناوخۆوە لاپەڕە پڕ ئازارەکانی رابردووی پێشێلکردنی مافی مرۆڤو تێکچوونی شیرازەی ژیانی کۆمەڵایەتیو مەدەنی هەڵبدەینەوەو لەسەر زەمینەی ئاشتیو ئارامی کوردستاندا کار بۆ چێکردنی کوردەوارییەکی مەدەنی بکەین کە تێیدا مافەکانی مرۆڤ شێوەو شکڵی یاساییو هەروا ئیعتباری کەلتوری ئەوتۆ پەیدا بکەن. بۆ ئەوەی بەندو بنەماکانی مافی مرۆڤ تێکەڵ بە نەریتەکانی ژیانو دابی کوردەواری ببنو لە هەموو بوارە سیاسی، کۆمەڵایەتیو رووناکبیرییەکاندا، رەنگ بدەنەوە.

١٩٩٨/١٢/١٠

پشوودرێژی شۆڕشگێڕانە لە جێبەجێکردنی ڕێککەوتننامەی واشنتۆندا

ئـەو زیانـە زۆرو زەوەندانـەی لەمیانـی چـوار سـاڵەی شـەڕی ناوخـۆی کوردسـتان لەبزووتنـەوەی کوردایەتـیو ڕێـڕەوی کـوردەواری کـەوت، دەبـێ لـەم هەلومەرجـەدا پتـر لەهـەر ئەنگێزەیەکـی تـر هاندەرمـان بێـت بـۆ پەرەپێدانـی زیاتـری ئـەو هەنگاوانـەی لەپێنـاوی ئاشـتیدا نـراون لەرێـگای جێبەجێکردنـی دەقـی ڕێککەوتننامـە مێژووییەکـەی واشـنتۆن کەپێـش ئـەوەی خشـتەی کاری چەسپاندنی ئاشـتی نێـو ماڵـی کـوردان بێـت، بـۆ خـۆی بەڵگەیەکـی نێـو دەوڵەتـی گەورەیـە بەقازانجـی کوردایەتـیو پێویستیشـە بـەو چـاوەوە سـەیر بکرێـتو هەڵبسـەنگێنرێت. هـەر لەبـەر ئـەو سـەنگە نێودەوڵەتییـەی ڕێککەوتنەکـەش هەقـە هەمـوو هێـزو لایەنـە سیاسـییەکانی کوردسـتان بەگشـتیو یەکێتـیو پارتـی بەتایبەتـی کاری جـددی ورد بـۆ جێبەجێکردنـی بڕگەکانـی بکـەن.

بەڵـێ سـەنگی ڕێککەوتنەکـەی واشـنتۆن تەنهـا لەوەدانییـە ئاشـتی کـورد- کـورد دەچەسپێنێتو ئیتـر سنوورێک بـۆ خەیـاری شـەڕو پەنابردنە بەر چـەک لەیەکلاکردنەوەی کێشـە نێوخۆییـەکان دادەنێـت، سـەرەڕای بایەخـی قووڵـی کۆتاییهاتنی شـەڕو پێکدادان بۆ ڕاگرتنـی پشـێویو هاتنـەوە سـەر هێڵـی ئەزموونـی خۆماڵـی کـورد، سـەنگی ڕێککەوتنەکـە تەنهـا لـەوەدا نییـە زیانـە زۆرو زەوەنـدەکان قەرەبـوو دەکاتـەوەو ئەوکەلێنانـەی لەچـوار ساڵی ڕابـردوودا دروسـت بـوون پڕدەکاتـەوە کـە ئەوەلایەنـی کەمـی چاوەڕوانکـراوی هـەر ئاشـتبوونەوەیەکی گشـتییە، بەڵکـو سـەنگی ڕێککەوتنەکـەی واشـنتۆن لەوەدایـە کـە ڕێککەوتنێکـی وەرچەرخێنـەرەو کوردایەتـی دەخاتـە سـەر ڕێـی هاتـی سـەرکەوتن لـەدوا دواییەکانـی سـەدەی بیسـتو سـەرەتای هـەزارەی سـێیەمدا. کـورد بـەو ڕێککەوتنـەوە

دەچێتــە دەورانێکــی نوێــی سیاســیی لەســەردەمێکی تــازەداو لەوپێناوەشــدا بەڵێنــی زۆری پێـدراوەو سـەرجەم ئـەو بەڵێنانـەش پەیوەسـتن بەجێبەجێکردنـی ڕێککەوتنەکـەوە. سـەنگی ڕێککەوتنەکـە هـی ئەوەیـە کەلەچوارچێـوەی بەرژەوەندیـی نیشـتمانییو نەتەوەیـی نـەک لەروانگـەی حزبییـەوە مامەڵـەی لەتەکـدا بکـرێو قوربانـی حزبـی بـۆ بـدرێ.

هـەر لێرەو لـەو رەهەنـدە نیشتمانییەشـەوە سەرخسـتنی ڕێککەوتنەکـە لەئەرکـی حزبـی یەکێتــیو پارتــی دەردەچێـتو شـێوەی ئـەرکو فرمانێکـی نیشـتمانییو میللـی دەگرێتـە خـۆ کـە دەبـێ کۆششـی هەمـوو حـزبو لایەنـە سیاسسـییەکان، هەمـوو توێـژو ناوەنـدو گروپەکانـی بـۆ سـاز بدرێـت.

کۆششـی لـەو بابەتـەو ئینجا جێبەجێکردنـی ڕێککەوتنێکی ئـاوا وەرچەرخێنەر، هەنگاوی ورد بــەڵام جێگیــرو پتــەوی دەوێــت. بۆیــە مــام جــەلال لەکۆنگــرە ڕۆژنامەنووســییەکەی ڕۆژی (١٢/١١)و هــەروا لــەو دیدارانــەی بـۆ روونکردنـەوەی بایەخـی مێژوویـی ڕێککەوتنەکـە لەگـەڵ حـزبو لایەنەکانـی کوردسـتان ئەنجامیـدا، لەپـاڵ تەئکیدکردنـەوەی پابەندبوونـی یەکێتـی بەپرۆسـەی ئاشـتییەوە، پتـر لەجارێـک ئامـاژەی بـەوەدا کـە ((بـۆ بەدیهێنانـی ئـەو ڕێککەوتنـە بێوێنەیـە لەمێـژووی گەلـی کـورددا، پێـش هەمـوو شـتێک پشـوو درێـژی شۆڕشـگێڕانەمان گەرەکـە)). واتـا سـەبرێکی شۆڕشـگێڕانەی ژێر کەسـەنگی ڕێککەوتنەکەی رەچـاو کردبێـتو گـرەو لەسـەر خەیـاری ئاشـتیو سەرخسـتنی کوردایەتـی بـکات. هـەر بەفیعلیـش ئـەو ئاکامـە ئیجابییانـەی لەجێبەجێکردنـی ڕێککەوتنەکـە دەکەونـەوە، هێنـدە ئاکامـی وەرچەرخێنـەرن کەدەبێـت وردبینانـەو ژیرانـە خەباتـی بـۆ بکرێـت تـا سـەرەنجام لەئاوێتەکردنێکـی جەدەلیانـە لەنێـوان ویسـتی شۆڕشـگێڕانەو پشـوو درێـژی سیاسـیانەدا ئاشــتی بچەســپێو کوردایەتــی بــە ڕوویەکــی گەشــەدارەوە پــێ بنێتــە ســەدەی نــوێو هــەزارەی سـێیەمەوە.

١٩٩٨/١٢/١٥

له ماڵئاوایی ساڵی ١٩٩٨دا
خەونەکانمان بە ساڵی ١٩٩٩ دەسپێرین

ئەمڕۆ دنیا ماڵئاوایی لەساڵێکی رابردوو دەکاو سبەی پێ دەنێتە نێو ساڵێکی نوێوە. کۆمەلانی خەڵکی کوردستانیش ماڵئاوایی لەساڵێکی بێ شەڕو شۆڕی ناوخۆیی، ساڵێک لەهەوڵو کۆششی ئاشتیو ئاشتبوونەوە دەکەنو پێشوازی لەساڵێکی تازەی ئاسۆ واڵای پڕئومێدی چەسپاندنی یەکجارەکی ئاشتیو یەکخستنەوەی ماڵی کورد دەکەن.

سالێک بەهەموو خەمو ئازارەکانییەوە، بەهەموو خۆشیو رۆژە گەشەدارەکانییەوە رۆیشتو ساڵێکیتر، دەرفەتێکیتر بەڕێوەیە کە هیوامان وایە ساڵی سەرخستنی کوردایەتیو دەرفەتی پێشکەوتنی کوردەواری بێت.

ساڵی رابورد بەپێشوازی کردن لەپەیامی هەڤاڵ مام جەلال دەستیپێکردو بەنامە گۆڕینەوەی نێوان سەرکردەی هەردوو حزب تێپەڕیو لەرێککەوتننامەی مێژوویی واشنتۆندا پشوویەکی پڕ خێرو بەرەکەتیدا تاوەکو لەکەشوهەوای پێشکەوتنەکانی مەسەلەی کورد لەئاستی دنیادا، بەمژدەی دەستپێشخەرییەکی دیکەی ئاشتی، بەموژدەی سەفەری ئاشتیخوازانەی مام جەلال بۆ مەسیف، کۆتایی پێهات.

ساڵی رابورد، ساڵی زنجیرە کۆبوونەوەکانی ئاشتیبوو کە سەرەڕای تەگەرەکانی سەر رێگا، کەشی لێبووردنی میللیو خۆشکردنی نێوانی دابینکرد.

ساڵی رابورد سەرەڕای خەمەکانی تەعریبو راگواستن، سەرەڕای خەمەکانی ئاوارەیی شەڕی ناوخۆ، بەڵام هەروا ساڵی گەڕانەوەی بەشێکی زۆری دیلو گیراوەکان بوو بۆ باوەشی کەسوکاریان.

سـاڵی رابـورد ئەگەرچـی لەمپەرەكانـی بـەردەم حكومەتـی هەرێمو وەزارەتو دەزگاكانـی كـەم نەبـوونو ئەگەرچـی دەرامـەتو داهاتـەكان زۆرنەبـوون، بـەڵام سـاڵی كۆشـشو هەوڵـی بەردەوامـی خزمەتكـردن بـوو، سـاڵی پرۆژەكانـی ئاوەدانكردنـەوەی هەمـوو بوارەكانـی ژیـانو سـاڵی رووناككردنـەوەی كوردسـتانو راكێشـانی كارەبـا بـوو بـۆ گونـدە دوورە دەسـتەكان.

سـاڵی رابـورد.. سـاڵی رێككەوتنـی واشـنتۆنو كردنـەوەی دەروازەكانـی بەنێودەوڵەتـی بوونـی كێشـەی كـورد بـوو. لـەم سـاڵەدا كـورد نەتەنهـا ئیمـزای ئاشـتبوونەوەی كـرد، بەڵكـو دیكۆمێنتێكـی نێودەوڵەتـی مەزنـی بەدەسـتهێنا كـە وڵاتێكـی گـەورەی وەكـو ئەمریـكا شـاهیدی لەسـەرداوەو بەبەڵێنـی پاراسـتنی كـوردو یارمەتیدانـی ئەزموونـی دیموكراسـی كوردسـتانی عیـراق تۆكمـەو پشـتگیری لـێ كـراوە. سـاڵی رابـورد سـاڵی پێشـوازی جەمـاوەری كـەم وێنەبـوو لەرابـەری كوردایەتـیو رێبـەری ئاشـتی دوای گەڕانـەوەی لـەدەرەوەی وڵات.

سـاڵێكیتر لەتەمەنـی كوردایەتـیو لەژیانـی كـوردەواری گـوزەری كـردو ئـەوەی جێـی تێدانەبـۆوەو ئـەوەی فریـای نەكەوتیـن، بەسـاڵی داهاتوومـان سـپاردووە.

ئومێدمان وایە ساڵی تازەی ١٩٩٩، ساڵی تەواوكردنی ئەوەبێت كە فریای نەكەوتین.

سـاڵی سـەركەوتنی سـەردانەكەی مەسـیفو جێبەجێكردنـی رێككەوتننامـەی واشـنتۆنو ئاسـاییكردنەوەی رەوشـی سـەرجەم شـارەكانی دهـۆك، هەولێـر، سـلێمانیو كەركـوك بێت، سـاڵی یەكخسـتنەوەی ماڵـی كـورد، یەكخسـتنەوەی حكومەتی كوردسـتانو یەكخسـتنەوەی داهاتـی كوردبێـت لەبەرژەوەندیـی كۆمەڵانـی خەڵكـی كوردسـتاندا، سـاڵی هەڵبژاردنـی ئـازادو پێكهێنانـی حكومەتێكـی تـازەی بنكەفـراوان بێـت.

سـاڵی گەڕانـەوەی ئاوارەكانـی شـەڕی ناوخـۆی كوردسـتانو كۆتاییهاتنـی سیاسـەتی راگواسـتنو تەعریـب بێـت.

سـاڵی پـرۆژەی گـەورەی ئابـووریو پرۆسـەكانی ئاوەدانكردنـەوەی كوردسـتانو چاككردنـی گوزەرانـی كۆمەڵانـی خەڵـك بێـت لەسـەرووی هەمووشـیانەوە چاككردنـی گوزەرانـی كەسـوكاری شـەهیدانو كەسـوكاری ونبووەكانـی ئەنفـال بێـت.

لـەوەش زیاتـر سـاڵی ١٩٩٩ سـاڵی چەسپاندنی فیدراڵـی بێـت بـۆ كـورد لەچوارچێـوەی عیراقێكـی دیموكراتـی، پەرلەمانـیو یەكگرتوودا.

ماڵئاوا ساڵی ١٩٩٨، ساڵی رێككەوتنی واشنتۆنو پەیامی ئاشتی.

بەخێربێیـت سـاڵی ١٩٩٩، سـاڵی جێبەجێكردنـی رێككەوتنەكـەو سـاڵی چەسـپاندنی

یەکجارەکـی ئاشـتیو ئاوەدانـی لەکوردسـتاندا.

بەخێربێیـت سـاڵی ١٩٩٩، سـاڵی دەروازە واڵاکانـی بـەردەم کوردایەتـی لەکۆتایـی سـەدەی بیسـتو لەسـەرەتای سـەدەیەکی نـوێو هەزارەیەکـی تـازەدا.

ناوچەكانی دژەفڕین!

*لەچوارچێوەی توندبوونی گرژی ئەمدواییەی نێوان بەغداو ڕێكخراوی نەتەوەیەكگرتووەكان، حكومەتی عیراق پابەندنەبوونی خۆی بەبڕیاری تایبەت بە ناوچەكانی دژەفڕین ڕاگەیاندو هەروا داواشیكرد كە ڕێكخراوە نا حكومییەكان «NGO» لە كوردستان بكشێنەوە بەبیانووی ئەوەی بوونیان مایەی پێشێلكردنی سیادەو پیلانێكە لەدژی عیراق. ئەمە یەكەمجار نییە كە بەلێدوانی تەمومژاوی شەرعییەتی ناوچەی دژەفڕین دەخرێتە ژێر پرسیارەوەو عیراقیش نیگەرانی خۆی نەشاردۆتەوە لەبارەی چالاكی ڕێكخراوەكانی (NGO) كەلەچوارچێوەی هاریكاریكردنی گەلی كوردو لەسایەی بڕیاری پەسەندكراوی (٩٨٦)ی تایبەت بە نەوت بەرامبەر خۆراك درێژە بەخزمەتی مرۆڤ دۆستانەی خۆیان دەدەن، بەڵام هێندە هەیە لەكاتی گرژییەكاندا كە ئەوەی ئەم دواییە توندوترینیان بوو ئەم مەسەلەیە وروژێنرایەوە وەك یەك لەخاڵەكانی مایەی قووڵكردنەوەی ناكۆكییەكانی نێوان عیراقو UN. لەڕاستیدا وروژاندنی مەسەلەی ناوچەكانی دژەفڕینو كاری ڕێكخراوە ناحكومییەكان وەك بابەتێكی گرێدراوی پرسی سیادەی نیشتمانییو پیلان لەدژی قەوارەی عیراق، وای خواست كەهەندێك ڕاستی بۆ ڕایگشتی ڕوونبكرێتەوە:

*ناوچەكانی دژەفڕین دوای ئەو هەڕەشە ڕاستەوخۆیەی لەگەلی كورد لەكوردستانی عیراق دەكرا، هاتە كایەوەو شێوەی بڕیارێكی پەسەندكراوی ئەنجومەنی ئاسایشی نێودەوڵەتی لەخۆ گرت كەئەویش بڕیاری شەرعی (٦٨٨)ی مایسی ١٩٩١ـە.

ئەو بڕیارە بۆ پەكخستنی پەلاماردانو ئەنفالكردنی كوردو ڕێگرتن بوو لەدەرەنجامە

خراپەکانی کۆڕەو، هەروا بۆ راگرتنی هەموو جۆرە سەرکوتکردنێکی گەلی عیراق بوو. کۆمەڵگەی نێودەوڵەتیش بۆیە پەسەندی کرد تاوەکو لەچوارچێوەی ناوچەکانی دژەفڕیندا کورد لەکوردستانو دواتریش خەڵکی باشووری عیراق لەباشوور لەئارامی و ئۆقرەییدا بژین. واتا شەرعیەتەکەی لەدوولایەنەوەیە؛ لایەنێکی مەعنەوی و ئەدەبی کەهەرگیز پەسەند نییە لەکۆتایی سەدەی بیستو لەسەردەمی ئازادی گەلانو مافی مرۆڤو دیموکراسیدا تەواوی گەلێک بەبەرچاوی دنیاوە قڕبکرێت. لایەنێکی یاسایی-یش کەبڕیاری بەگشتی دەنگ پەسەندکراوی (٦٨٨)ی ئەنجومەنی ئاسایشەو بەو پێیەش شەرعییەتی نێودەوڵەتی پشتگیری لێدەکات. لەبەرئەوە هەق نییە تانە لەو بڕیارە بدرێت کەلەگەڵ بڕیاری (٩٨٦)دا تەنها دوو بڕیاری ئەنجومەنی ئاسایشن کە لەقازانجی گەلانی عیراق درا بێتو بۆ پاراستنو پارێزگاریکردنی گەلی کوردو تەواوی عیراقییەکان بێت لەچوارچێوەی عیراقی یەکگرتوودا.

*بزوتنەوەی کورد لەکوردستانی عیراقدا بازنەکانی پەیوەندیی نێوان خۆی و ناوەندەکانی دەوروبەری بەشێوەیەکی بەرچاوروون دیاری کردووە و لەمێژەوە سیاسەتی کوردایەتی وایە کە یەکێتییەکی ئارەزوومەندانە لەچوارچێوەی عیراقێکی دیموکراتیدا بەمەرجی دابینکردنی خواستە نەتەوەییەکان لای کورد پەسەندکراوەو لەدوای راپەڕینیشەوە وەختێک بۆی لوا پیادەی ئیرادەو بڕیاری سیاسی خۆی بکات لەپەرلەمانی یەکگرتووی کوردستاندا فیدراڵی پەسەند کرد کە داخوازییەکە یەکێتی عیراق پتەوتر، نەک پێشێلی دەکات. خواستی عیراقێکی دیموکراتی فیدراڵی و فرە حزبی تەنانەت لەڕێککەوتننامەی مێژوویی واشنتۆنیشدا، کەبەڵێنی پاراستنی کوردی تێدایە، تەئکیدی لەسەر کراوەتەوە، وەک فۆرمەلەیەک هەردوولای هاوکێشەکە دابین بکات. لەبەرئەوە پاراستنی کورد لەچوارچێوەی بڕیاری ناوچەی دژەفڕیندا جگە لەوەی لەڕووی نێودەوڵەتییەوە شەرعییە، هەرواش مایەی پاراستنی قەوارەی عیراقە. تائەو رۆژەی لەعیراقی فیدراڵدا مافەکانی کورد دەچەسپێو هەڕەشەی پەلاماردانی لەسەر نامێنێ.

*رێکخراوەکانی NGO بۆ ئاوەدانکردنەوەی کوردستانێک هاتوون کە لەئەنجامی ئەنفالو هەوڵی جینۆسایدکردنی کورد تێکدراوەو وێران کراوە. هاتنیشیان لەچوارچێوەی هەردوو بڕیاری نێودەوڵەتی (٦٨٨) و (٩٨٦) دایە، لەبەرئەوە هەق نییە چالاکییەکانیان بخرێتە نێو بازنەی پیلان لەدژی سیادەی عیراقەوە، لەکاتێکدا لیژنەکانی پشکنینو گەڕان بەدوای چەکی کۆکوژ لەماوەی چەند ساڵی رابردوودا

زۆر شــوێنی تایبەتــی بەغــداو ســەرۆکایەتی عیــراق گــەڕانو چ باســێکیش لەســیادەی نیشــتمانیی نەدەکــرا. ئایــا مەســەلەکە بانێکــەو دوو هەوایــە؟

*لەســەرینی ئــەو روونکردنەوانــەوە جێــی خۆیەتــی تەئکیــدی لێبکەینــەوە کــورد نــەک لایەنگیــری مانــەوەی ناوچــەی دژەفڕیــنو کاری خێرخــوازی ڕێکخراوەکانــە کەلەقڕکــردنو فەوتــان دەربــازی دەکــەن، بەڵکــو سوپاســگوزاری ئــەو ناوەنــدو دەوڵەتانەشــە کەگوێیــان لەهــاواری کوردســتانەو بەڵێنــی پاراســتنی کوردیــان نــوێ کردۆتــەوە.

١٩٩٩/١/١٤

ئاشتی کوردستان لەپێناو ئاوەدانکردنەوەدا

*دەستپێشخەری هەڤاڵ مام جەلال لە سەفەری مەسیفو کۆبوونەوەی لەگەڵ بەڕێز مەسعود بارزانییدا تەکانێکی دیکەی بە پرۆسەی ئاشتیداو تەئکیدکردنەوەی پابەندبوونی هەردوولا بەجێبەجێکردنی بڕگەکانی رێککەوتننامەی واشنتۆنی لێ کەوتەوە. سەرەنجامیش سەرخستنی ئاشتبوونەوەی گشتی دەبێتە مایەی سەقامگیربوونو ئاسایی بوونەوەی رەوشی سیاسیو ئیداری هەرێم بۆ ئەوەی لە کوردستانێکی ئارامدا پرۆسەکانی ئاوەدانکردنەوەو بووژاندنەوەی وڵات گەشەبکەنو فراوان بن.

هەڵبەتە لە ماوەی رابردووی بەڕێوەبردنی ئیدارەدا، حکومەتی هەرێم بەو داهاتە کەمەی لەبەردەستیدابوو پرۆژەو کاری خزمەتگوزاری ئەوتۆی ئەنجامداوە کە لە چاو ئەو داهاتە کەمانە، پرۆژەی گەورەنو جێبەجێکردنیشیان دەچێتە خانەی هیمەتی پێشمەرگانەوە، بە تایبەتی ئەگەر نالەباری چوارساڵی رابردووی شەڕی ناوخۆ لەبەر چاو بگرین، بەڵام نیەتو خواستی کورد لە ئاوەدانکردنەوەی هەرێمی رزگارکراودا لەو ئاستەش تێدەپەڕێ و کۆمەڵانی خەڵک دەخوازن چەند هێندەی تر قەرەبووی تێکدانو خاپوور بوونی گوندەکانو ژێرخانی کۆمەڵگەی کوردەوارییان بۆ بکرێتەوە. لەبەر ئەوە یەک لە ئەرکە هەرە لە پێشینەکانی دوای ئاسایی بوونەوەو یەکخستنەوەی ئیدارەی کوردستان، کۆکردنەوەی داهاتەکانە لە خەزێنەی حکومەتی یەکگرتوودا بۆ ئەوەی لە جێبەجێکردنی پرۆژەکانو گەشەپێدانی ئابووریدا خەرج بکرێن.

*کۆکردنەوەی هەموو داهاتەکان لە خەزێنەی حکومەتی یەکگرتوودا تەنها لەبەرئەوە نییە بگوترێ خاڵێکی رێککەوتنەکەی واشنتۆن جێبەجێکراو حکومەتی یەکگرتووی

هەرێمیش لە ئایندەدا دەتوانێ لەسەر دینگەیەکی پتەو ئەرکو فرمانەکانی خۆی بەجێبێنێ، راستە جێبەجێکردنی ئەو داخوازییە میللییە خۆی لە خۆیدا هەنگاوێکی گەورەو پێشکەوتنێکی چۆنایەتییە لەرێڕەوی ئاشتیدا، بەڵام هاوشانی ئەوەش کۆکردنەوەی داهاتەکان لەیەک خەزێنەی ناوەندییدا مانای وایە حکومەتی یەکگرتووی هەرێم دەتوانێ لە بواری خەرجکردنیاندا سیاسەتێکی کوردستانییانە رەچاو بکاتو پرۆژەکانی ئاوەدانکردنەوەو خزمەتگوزاری بەشێوەیەکی عادیلانەی ئەوتۆبن کە تایبەتمەندێتی ناوچە جیاجیاکان لەڕووی رێژەی وێرانبوونو چڕی دانیشتووانەوە لەبەرچاو بگرێت.

بەڵێ دروستە کە سیاسەتی حکومەتی عیراق دەرهەق بە کوردو ناوچەکانی کوردستانی عیراق چوون یەک بووە، بەڵام قورسایی جێبەجێکردنی ئەو سیاسەتەو بەو پێیەش رێژەی وێرانکاریو تێکدانی حکومەتی عیراق لە ناوچەیەکەوە بۆ ناوچەیەکی تر جیاوازبووە. بۆ نموونە ناوچەکانی سلێمانی، کەرکوک، گەرمیان، دەشتی کۆیە، دەشتی هەولێرو دەوروبەریان ناوچەگەلێک بوون کە بەشێکیان مەیدانی چالاکی پێشمەرگانەو بەشێکی تریشیان بە تایبەتی کەرکوکو گەرمیان لە نێو بازنەی سیاسەتی تەعریبو راگواستن دانرابوون. هەر سەبارەت بەوەش دووچاری ئەنفالو هەڵەبجەو راگوێزان هاتبوون. ئەم هەموو تایبەتمەندیانە سەرەنجام رێژەیەکی زیاتری وێرانبوونو تێکدانی شیرازەی ژیانی کۆمەڵایەتییان لێ کەوتەوەو هەقیشە لە نزیکترین بەرنامەی ئاوەدانکردنەوەی گشتگیردا دادپەروەرانە لەگەڵ ئەو تایبەتمەندیانەدا مامەڵە بکرێتو لەخەرجی داهاتی کوردستان، کەهی خەڵکی کوردستانە، پشکێکی چاک بەر ئەو ناوچانە بکەوێت کە سەرەڕای چڕی دانیشتووانی، خەڵکێکی زۆری ئاوارەو ئەنفالکراوو راگوێزراوی لێ نیشتەجێبووە.

*خەڵکی کوردستان چاویان لەوەیە ئاشتیو رێککەوتن وا بچەسپێن کە ئەو ئاوەدانیو بوژانەوەیەی تائێستا کراون چوارچێوەی بەرنامەیەکی سەرتاسەری گەشەپێدان بگرنەخۆو لە سایەی حکومەتێکی یەکگرتوو و بەداهاتی زۆرو زەوەندی کوردستان تەواوی ناوچەکانی وڵات ببوژێنەوە، بەو ناوچانەشی زیانی گەورەیان وێکەوتووەو شایستەی ئاوڕدانەوەیەکی خێران. لەم پێناوەشدا جێبەجێکردنی خاڵی تایبەت بە دارایيو داهاتەکان وەک لە کۆبوونەوەی مەسیفدا ئاماژەی پێکراوە سەرەتایەکی باشە لە رێگای یەکخستنەوەی داهاتو کۆکردنەوەی لەیەک خەزێنەی ناوەندییدا.

١٩٩٩/١/١٧

ناوی پێشمەرگەو پەراوێزێك

کاک بەختیـار مـەلا عیـزەت لەژمـارەی ڕۆژی پێنجشـەممە (١٩٩٩/٢/٤)ی کوردسـتانی نـوێدا سـتوونێکی دەربـارەی زاراوەی پێشـمەرگە چۆن هاتـە نێـو فەرهەنگی شۆڕشـگێڕی کوردسـتانەوە نووسـی. پێـم خۆشـبوو کـە دەربـارەی ئـەو نووسـینە پەراوێزێکی بخەمـە سـەر.

خەریکـە ئـەوە سـاغ ببێتـەوە کـە یەکـەم جـار لەکوردسـتان بەگشـتی زاراوەی پێشـمەرگە لەکۆمـاری مهابـادەوە داهـات، کتێبەکـەی قاسـملو چیرۆکـی نـاوی پێشـمەرگە دەگێڕێتـەوە، کتێبـە چیرۆکەکـەی ڕەحیمـی قازی_یـش هـەر بەنـاوی پێشـمەرگەوەیەو هەردووکیشـیان تەئکیـدی لـێ دەکەنـەوە کـە لەکۆمـاری مهابـادەوە ناوەکـە هاتـووە. لەکوردسـتانی عیراقیشـدا هەڤـاڵ مـام جـەلال یەکـەم کـەس بـوو کـە زاراوەی پێشـمەرگەی بـۆ شۆڕشـگێڕانی چەکدار بەکارهانـی. ئەویش لەکۆبوونەوەیەکی کۆمیتـەی ناوەنـدی کـە لەسـاڵی ١٩٦١ لەدێـی عـەوداڵان نزیـک چەمـی ڕێـزان گرێـدرا.

بـەڵام بەڕێـز د.کەمـال فوئـاد پێـی وایـە یەکەمجـار مامۆسـتای گـەورە بەشـیر مشـیر لەسـاڵی ١٩٣٩و لە (مصبـاح الدیـوان)دا نـاوی پێشـمەرگەی بەکارهێنـاوەو.. واللـە اعلـم. سـەبارەت بەدیاریکردنـی ڕۆژێـک بـۆ پێشـمەرگەی ڕزگاریخوازیـی کوردسـتان ئەوا پێویسـتە بڵێیـن هەوڵێـک لـەم بـوارە هەبـووە کـە دواینیـان ئـەوە بـوو مـام جـەلال وەک فەرمانـدەی گشـتی هــ. پ. ک لـە ١٩٩٧/١٠/٩دا بڕیارێکـی دەرکـرد کەڕۆژی (١٠/١٢)ی هەموو سـاڵێک ڕۆژی پێشــمەرگە بێــتو ئەمــەش وەک هەواڵێــک لەژمــارەی (١٩٩٧/١٠/١١)ی هەفتــە نامـەی (الاتحـاد)دا بـڵاو کراوەتـەوە. بـەڵام گرفتـی دیاریکردنـی ڕۆژێـک بـۆ پێشـمەرگەی

سەرتاسەری کوردستان پەیوەندی بەگرفتی تائێستا چارەسەر نەکراوی یەکخستنەوەی هێزی پێشمەرگەوە هەیە کە ئەوەش لەئاشتیو یەکخستنی کوردایەتییدا دێتە دی. بەئومێدی ئەوەی رۆژێک سوپای یەکگرتووی کوردستان دروست بێت و رۆژێک بۆ پێشمەرگە دیاری بکرێت و ببێتە جەژنێکی نەتەوەیی.

١٩٩٩/٢/٨

بایەخی نەهێشتنی دیاردەی چەکداریی لەقۆناغی ئەمڕۆدا

ڕۆژی ١٩٩٩/٢/٥ هەڤاڵ فەرماندەی گشتیی هێزی پێشمەرگەی کوردستان بڕیارو ڕاسپاردەی پێویستی (دەربارەی دیاردەی چەکداری لەناو شاردا) دەرکرد وداوای لە لێپرسراوو فەرماندەو پێشمەرگەکان، لەهەر ئاستێکدابن، کرد پابەندی ئەو بڕیارو ڕاسپاردانەبن بەمەبەستی هەنگاونان (ڕوەو حوکمی یاساو کوردەوارییەکی مەدەنیو دیموکراتو پێشکەوتنخواز) هەروەک لەکۆتایی ڕاسپاردەکەی (٢/٥)دا، هاتووە.

ئەگەرچی لەماوەی چەند ساڵی ڕابردوو بەتایبەتی چوار ساڵەی شەڕی ناوخۆی کوردستان گەلێک جار داخوازیو هەندێکجاریش ڕاسپاردە بۆ کۆتاییهێنان بەدیاردەی چەکداریی لەناوشارەکاندا دەرچووەو لەهەندێک دەرفەتی گونجاویشدا ئیجرائاتو لێپێچینەوە کراوە بەجۆرێک کەدیاردەی چەکداریی لەچاوجاران کەم بێتەوە، بەلام لەڕەوشی گرژی شەڕدا نەدەکرا تەواوی دیاردەکە بنەبڕبکرێت، چونکە لەبنەڕەتدا شەڕ پشێوی ئەمنی و بێ متمانەیی کۆمەڵایەتی دەخولقێنێ، ئەم دەرکەوتانەش ڕێگربوون لەدڵنیابوونەوەی هەموولایەک بەوەی کەزامنکردنی چەکەکان ئارامی و ئاسایشی هەمووان دەپارێزێو ڕەوشێکی جێگیرو مەدەنیش لەکۆمەڵگەدا تەنها بەچەسپاندنی ئاشتی نێوخۆیی و ئاشتبوونەوەی سیاسی و کۆمەڵایەتی و بڵاوکردنەوەی گیانی لێبوردنەوە دێتەدی.

بێگومان ناکرێ لێرەدا پێشینەکانی ئەو کەلتورە سیاسیو کۆمەڵایەتییە باس بکەین کەدیاردەی چەکدارییان لەکوردەوارییدا تەشەنەپێداو وایان کرد چەکەکانی کورد لەپاڵ ئەوەی لەپاراستنی کوردو کوردستاندا بخرێنە شان، هەرواش ببنەمایەی شێواندنی

ژیانــی مەدەنــی نێــو شــارو شــارۆچکەکانو بــازاڕو شــوێنە گشــتییەکان، بــەڵام لەگــەڵ ئەوەشـدا وەک خـۆی مانـەوەی دیـاردەی چەکداریـی مانـای خەوشـێکی گـەورەو زیانـی زۆر دەگەیەنـێ، هـەم بـۆ پێشـمەرگەو هـەم بـۆ کۆمەڵانـی خەڵکـی کوردسـتانیش. چونکـە:

*لەلایـەک شـوێنی سروشـتی پێشـمەرگەو فەرماندەکانیـان سـەنگەرەکانی پاراسـتنی کوردسـتانی ئـازادو سـەربازگەو بنکەکانـی مەشـقو جۆشـدانەوەی گیانـی پێشـمەرگانەیە، نـەک بـازاڕو شـوێنە گشـتییەکانی نێوشـارەکان کـە هاتنـە نێوشـارو نێـو بـازاڕەکان پێچەوانـەی راسـپاردەکانی فەرمانـدەی گشـتیو فەرماندەیـی گشـتییە، هـەرواش مانـای پابەندنەبـوون بـە پرەنسـیپو ئیلتزامـی پێشـمەرگانەو نەریتی شۆڕشـگێڕانەی پێشـمەرگەوە دەگەیەنـێ.

*لەلایەکی دیکەشـەوە زۆریـی چەکدارو دیـاردەی چەکداریـی لەشـارەکاندا کار لەپیـرۆز راگرتنــی نــاوی پێشــمەرگە دەکات وەک فیــداکارو گیانبازێکــی رێــگای کوردایەتــی کــە لەیـادەوەری خەڵکـی کوردسـتانو لەواقیعـی خەباتـی پێشمەرگانەشـدا چەندیـن نەبـەردیو داسـتانی نیشـتمانیی تۆمارکـردووەو لـەو رێگایەشـدا شـەهیدو قوربانییەکـی بێوێنـەی داوە. دەورو کاریگەریـی سـەلبی ئـەو حاڵەتـەش قووڵتـر دەبێـت ئەگـەر ئـەوە بێنینـەوە یـاد کـە زۆرجـار خەڵکانێکـی چەکـدار لەپەنـا نـاوی پیـرۆزی پێشـمەرگەوە کاری دزێـوو نایاسـایی ئەوتۆیـان ئەنجامـداوە کـە شـێوانو گـرژی بخاتـە نێـو کوردەوارییـەوە، لەکاتێکـدا پێشـمەرگەی کوردسـتان لەپێنـاوی ئـەوەدا کوردایەتـی کـردووەو پێشـمەرگ کەوتـووە تـا کـورد ئـارامو ئاسـوودەو کوردەواریـش ژیانێکـی شایسـتەی شارسـتانی دیموکراتـی بـژی، نـەک ژیانێـک کـە چـەکو دیـاردەی چەکداریـی دیمەنێکـی رۆژانـەی شـێواندنی سیماکانی پێشـکەوتنی بێـت.

*لەهەمـوو ئەمانـەش گرنگتـر چەکداری زۆرو دیـاردەی چەکداریـی بۆخـۆی نیشـانەیەکە لەنیشــانەکانی بــێ متمانەیــیو دوورکەوتنەوەیــە لەجەمــاوەری کوردســتان، لەکاتێکــدا شۆڕشـی نـوێ لـە ریـزی کۆمەڵانـی خەڵـکو لەپێنـاوی کۆمەڵانـی خەڵکدا چاکـی مەردایەتی لێکـرد بـەلاداو لەکاتێکیشـدا ئومێـد وایـە ئاشـتبوونەوەی کـورد لەنێـو خۆیـدا ماڵـی کـورد یەکبخاتـەوەو ئەمـنو ئاسایشـی کۆمەڵایەتـی بەرقەراربـکات.

١٩٩٩/٢/٨

بەتەنیشت سیاسەتەوە

١

دیسانەوە نەوتی نەفرەتلێکراو!

*نـەوت کـە دەبوایـە نیعمەتێکـی کوردسـتانیی بوایـە لەچەندیـن دەورانـدا بۆتـە مایەی لەعنەتێـک بـۆ کـورد. دیرۆکـی مێـژوو پێمـان دەڵێـت لەبەرئـەوەی نـەوت لەکوردسـتان دۆزرایــەوە، کۆلۆنیالیــزم وڵاتەکەیــان دابــەش کردیــن، وا ئێســتاش نەفرەتــی نــەوت کوردەکانـی کەرکـوکو خانەقیـنو مەندەلـیو مەخمورو شـەنگالو کوێو کـوێ رادەگوێزێو ئـاوارەی نێـو نیشـتمانیی خۆیانیـان دەکات. بەپێـی هەواڵێـک کـە رۆژنامـەی (الحیـاە) لەژمـارەی ١٣١٣٣-ی رۆژی ١٩٩٩/٢/٢٠دا بڵاویکردۆتـەوە، سـەرچاوەکانی میدیـای روسـیا لەژێـر مانشـێتی (مۆسـکۆ ئۆجـەلان بەنـەوت دەگۆڕێتـەوە)دا نووسـیویانە؛ لەچوارچێوەی رێککەوتنێـک بـۆ ئـەوەی روسـیا چـاک کەڵــک لەنەوتــی دەریــای خــەزەر وەربگــرێ، مۆسـکۆ بەڵێنـی بەتورکیـا دابـوو کـە مافـی پەناهەندەیـی سیاسـیی بـە ئۆجـەلان نـەدات. هەواڵەکـە هـەر ئەوەنـدە دەگێڕێتـەوەو هێشـتا رۆڵـی روسـیا لەپێشکەشـکردنی زانیـاریو بەدواداچوونــی شــوێنو پەنــاگای ئۆجــەلان ئاشــکرا نەبــووە. لــێ هێنــدە هەیــە کــە دیسـانەوە دیرۆکـی نەوتـی نەفـرەت لێکـراو بۆمانـی دەگێڕێتـەوە کـە پێشـتریش روسـیای سـۆڤێتی کۆمارێکـی کوردیـی بەنەوتەکـەی قــەوام ئەلسـەڵتەنەی ئێرانـی شاهنشـانی گۆڕییـەوە.

کورد لەسەر دەریایەک نەوت دانیشتووە، کەچی نەوت بۆی بۆتە دێوەزمە!

٢

لەپەراوێزی تیرۆرکردنی ئایەتوڵڵا عوزما محەمەد سادق ئەلسەدردا

* لەعورفی ئیدارەدانی وڵاتو نەریتی سیاسییدا کاروکردەوەی تیرۆر هەرکەسێک پێی رابووبێ، بەشێکی خەوشو کێماسییەکان، هەندێک جاریش بەشێکی تاوانبارکردنەکە یەخەی دەوڵەتو حکومەتی حاکم دەگرێتەوە. با تەنانەت دەوڵەت تیرۆرەکەی ئەنجام نەدابێت. چونکە حکومەتی سەنگینو تۆکمە ئەو حکومەتەیە کە ئەمنییەتی سەرجەمی دانیشتوانی وڵات دابین بکات چ جای ئەمنییەتی کەسو رموزە دیارەکانی. حکومەتی سەنگین ناشێ تەنها خۆی بەوە بپەرێنێتەوە گوایە تیرۆرێک کراوە ئەو ئەنجامی نەداوە، بەڵکو دەبێ هێندە تۆکمەو پتەوبێت لێنەگەرێ تیرۆرکاران بتوانن کردەوەکانیان ئەنجام بدەن، کە ئەنجامیشیاندا دەبێ تاوانکاران بەزوویی ئاشکرا بکرێنو بدرێنە دادگا. لەسەرینی ئەمەوە ئەو دەرکەوتانەی لەپرسی کوشتنی زانای گەورەی شیعە دەکەوێتەوە، پتر لەپرسیارێک هەڵدەگرنو زیاتر لەروونکردنەوەیەک دەخوازن.

* بۆچی لەم سەروبەندەدا تیرۆرکرا؟ جارێ تیرۆرکردنی ئەلسەدر درێژەی زنجیرەیەک کاری تیرۆرە دژ بەزانایانی شیعە لەوڵاتدا کە پێشتر ئەلخوئی و ئەلغروی و بروجردی و چەندین زانای تری گرتبۆوە. حکومەتی عیراق دەخوازێ خۆی لەبەرپرسیارێتی بپەرێنێتەوە. جارێک بەوەی رایبگەیەنێ دەستێکی دەرەکی ئەو تیرۆرانەی ئەنجام داوەو جارێکی دیکەش بەوەی مەسەلەکان بۆ جیاوازیو ناکۆکی فقهی نێوان زانایانی نەجەف بگێرێتەوە، لەکاتێکدا هەرگیز ئیجتهادو روانینی جیاجیای زانایانی شیعە نەبۆتە مایەی چەک لەیەکتری راکێشانو ئەوە لەنەریتی حەوزەی عیلمیی نەجەف نەبووە کە لەرێی تیرۆرەوە حیساباتەکان یەکلایی بکەنەوە. لەکاتێکدا بەغدا ئەرکێتی کە زانایانو پیاوە گەورەکانی شیعەو زاناکانی خۆی لەهەموو بوارێکدا بپارێزێ و ئەمنییەتیان دابین بکات، چ جای ئەوەی ئەو گومانانە برەوێنێتەوە کە باس لەرۆڵێکی حکومەت دەکەن لەتیرۆرەکەدا، بەتایبەتی بۆ ئەلسەدر کە خاوەنی هەڵوێستی سەربەخۆی خۆی بووە لەدەمی شەڕی عیراق_ ئێرانو لەهەموو سەردەمەکانی وڵاتدا. حەیفێ حکومەتێک لەبەر ئیعتباری تایفەگەریی زاناو پیاوە گەورەکانی خۆی بەخەسارەت بداو بیر لەوە نەکاتەوە کە وڵات سەرەنجام لەو رەمزو ئیعتبارە مەعنەوییانە بێبەش دەبێت کە دینگەکانی کۆمەڵگەی عیراقی پێکدێنن.

بەتایبەتی لەواری پەیوەند بە مەرجەعو زانایانی حەوزەی نەجەف کە رەهەندێکی ئیقلیمیو نێودەوڵەتیان لەدنیای ئیسلامدا هەیە.

١٩٩٩/٢/٢٢

دەربارەی لێدوانەکانی ئەم دواییەی سەماحەتی ئەلحەکیم

خير خلف لخير سلف

*پەیوەندیی نێوان یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانو ئەنجومەنی بالآی شۆڕشی ئیسلامی لەعیراقدا پەیوەندییەکی نموونەییەو لەگەڵێک رووەوە گوزارشت لەخەسڵەتو تایبەتمەندییەکانی عیراق دەکات. پەیوەندییەکە لەچەندین سەرەوە بایەخی خۆی بۆ نەخشەکێشانی ئایندەی عیراقو دوارۆژی دیموکراسیی دەبێت. لێدوانەکانی ئەم دواییەی سەماحەتی ئایەتوڵڵا محەمەد باقر ئەلحەکیم بۆ رۆژنامەی لۆمۆند-ی فەرەنسایی دەربارەی پەیوەندیی نێوان کوردو عەرەبو رێزگرتنی لەبڕیاری گەلی کورد دەربارەی فیدرالیزم دەورێکی ئیجابیتری لەپتەوکردنی پەیوەندییەکانی نێوان هەردوولایەن: یەکێتیو ئەنجومەنی بالادا، دەبێت.

*پەیوەندیی نێوان کوردو شیعە یان تایبەتیتر نێوان بزووتنەوەی کوردو بنەماڵەی رەسەنی ئەلحەکیم بۆ ئەو سەرەتا پتەوە دەگەڕێتەوە کەخوالێخۆشبوو موحسن ئەلحەکیم بناغەکەی بەهەڵوێستی جوامێری خۆی لەتەحریم کردنی شەڕی دژی کوردان پتەوتر کرد. کوردو شیعە لەوەتەی دەوڵەتی عیراق، بەپێکهاتەی ئێستای دروستکراوە، لەڕووی چەوساندنەوەوە هاوچارەنووسبوون، دەشبوایە لەڕووی خەمو پەرۆشییان بۆ ئایندەیەک، کەچەوساندنەوەی نەتەوەییو مەزهەبی تێدا نەبێت، پێکەوە بێنەواری تێکۆشانەوە. سەرەتا ئەو هەڵوێستە ئینسانییەی موحسن ئەلحەکیم چەندین مەغزای سیاسی لێکەوتەوە. لەگەڵ پەرەسەندنی خەباتی کوردایەتیو پێگەیینی هەلومەرجی کاری ئۆپۆزسیۆنی لەعیراقدا تادەهات پەیوەندیی نێوان کوردایەتی لەرێگای هێزی هەڵسوڕاوی بوارەکە، یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، لەلایەکو ئۆپۆزسیۆنی

زۆرینـەی خەڵکـی عیـراق، لەرێـگای نوێنەرایەتییەکـی وەک ئەنجومەنـی بـاڵای شۆڕشـی ئیسـلامی، لەلایەکـی تـرەوە شـقڵ و شـێوەی هاوخەباتـی نێـوان هێـزە راسـتەقینەکانی بـواری بەدیهێنانـی گۆڕانـکاری دیموکراتـی لـە عیـراق دەگرتەخـۆ. هەڤـاڵ مـام جـەلال و سـەماحەتی محەمـەد باقـر ئەلحەکیـم دەورێکـی باڵایـان لەچێکردنـی ئـەو هاوخەباتـی و هاوجیهادییـەدا گێـڕا کـە لەچەنـد روویەکـەوە رەنگدانـەوەی خواسـت و داخوازییەکانـی کۆمەڵانـی خەڵکـی عیـراق بـوو:

-لەڕوویەکـەوە هاوخەباتـی نێـوان یەکێتـیو ئەنجومەنـی بـاڵا گوزارشـت لەهاوخەباتـی نێـوان کـورد (یەکێتـی)و عەرەب (ئەنجومەنـی بـاڵا)و هاوجیهـادی نێـوان سـوننەو شـیعەش دەکات بـەو ئیعتبـارەی هـەردوولا دەرگایـان بـۆ عیراقییـەکان، لەهـەر ئینتیمایـەک بـن، والایـە.

-لەرووییتـرەوە کـوردو شـیعە بنچینەی کێشـەی عیراق پێکدێننو هاوخەباتـیو رێککەوتنو لێکگەیشـتنیان زەمینـە بۆخۆشـکردنی نێوانـی هەمـوو عیراقییـەکان دەرەخسـێنێ، دوای ئـەوەی سیاسـەتە ناپەسـەندەکانی حکومەتـی ناوەندیـی لەڕابـردوودا زیانێکـی زۆری بەپەیوەندیـی نێـوان گروپـە ئەتنیکـی و مەزهەبییەکانـی عیـراق گەیانـد.

-دواجـار یەکێتـی و ئەنجومەنـی بـاڵا دوو هێـزی کاریگـەرو سـەرەکی ئۆپۆزسـیۆنی راسـتەقینەن کەلەسـەرخاکی خۆیـان: کوردسـتانو باشـووری عیـراق بـوونو کاروکردەوەیان هەیـە، هەمـوو ئـەو خەسـڵەتە هاوبەشـانەش رۆڵـی کاریگـەر دەگێـڕن لەئاراسـتەکردنی شـێوەی گـۆڕان لەعیـراقو ئاینـدەی سیاسـیی عیـراق. هەربۆیـەش تەنانـەت راپۆرتێـک کەسـەرۆکی ئەمریـکا بـۆ کۆنگرێسـی بەرزکردۆتـەوەو دەربـارەی هێزەکانـی ئۆپۆزسـیۆنو یاسـای رزگارکردنـی عیـراق دەدوێـت بەئاشـکرا دان بـەو خەسـڵەتو تایبەتمەندییانـەی سـەرەوەو گرنگییـان بـۆ ئاینـدەی عیـراق، دادەنـێ.

*خۆشبەختانەش وا پەیوەندیـی نێـوان هـەردوولا یەکێتـیو ئەنجومەنـی بـاڵا لەبەرزترین ئاسـتدا بەڕێوەدەچـێو پتەوتـر دەکرێت.

لێدوانەکانـی سـەماحەتی ئەلحەکیمیـش کەپێشـتر بۆتەلەفزیۆنـی کوێـت دابـوویو تێیـدا بەڕێـزو تەقدیـرەوە باسـی رەوشـی سیاسـییو ژیـانو گوزەرانـی کۆمەڵایەتـیو ئیـدارەی کوردسـتانی کردبـوو، شـایەتییەکی گـەورەی کەسـایەتییەکی گـەورەی ئیسـلامییەو روانینیکـراوەو شـیکردنەوە پەسـەندو بوێرانەکەشـی دەربـارەی فیدراڵیـزم، کەکۆمـەڵو میللەتـان یـەک دەخـات، نـەک لێکیـان دەترازێنـێو دڵنیابوونـی لـەوەی کـورد هەڕەشـە لەیەکێتیـی عیـراق نـاکات، بەڵکـو بڕیـاری فیدراڵیزمـی داوە کـە ئـەو رێـز لـەو بڕیـارەی

کـورد دەگرێـت، ئەمانــە هەمــووی نیشــانەی پێشــکەوتنێکی سیاســیی ژێــرو دووربینــە لەلایــەن سیاســەتمەدراێکی کــراوەوە.

ئـەو هەڵوێسـتە جوامێـرەی ئەلحەکیـم درێژەی کەلتوری بنەماڵەی ئەلحەکیمو هەڵوێسـتی خوالێخۆشـبوو موحسـن ئەلحەکیمـەو هـەرواش دەرخـەری ئەوەیـە کـە هامشـۆی نێـوان یەکێتـیو ئەنجومەنـی بـالاّ چ ڕۆڵێکـی لەڕوونکردنـەوەی خواسـتو داخوازییـە ڕەواکانـی کـورد لەئاینـدەی عیراقـدا، هەیـە.

١٩٩٩/٣/٨

بەرەو جۆشدانی خەباتی ژنانی کوردستان

١

بەجەماوەریی کردنی خەباتو ئەرکەکانی ئەمڕۆ

خەریکە خەباتی ژنانی کوردستان لە پێناوی بەدەستهێنانی مافەکانی خۆیاندا دەچێتە قۆناغێکی نوێی تێکۆشانەوە. واش کەوتەوە کە (٨)ی مارتی ئەمساڵ بۆنەی جاڕدانی ئەو وەرچەرخانەو خاڵی پەرەسەندنێکی چۆنایەتیی بێت لەم بوارەدا.

هەڵبەتە ئەو هەلومەرجە ئازادەی دوای ڕاپەڕین بۆ هەموو توێژو ناوەندەکانی کۆمەڵگەی کوردستان رەخسا، پشکی ژنانی کوردستانیشی تێدا بوو. ئەوەبوو لەرەوشی ئازادیو دیموکراتییدا ژنان سەرەتا قۆناغی خۆناساندنو خۆدامەزراندنیان سەرکەوتووانە بڕیو وا لە هەلومەرجی کەمێک هێمن بۆوەی رەوشی ناوخۆشدا دەخوازن لە پاڵ تێکۆشانی هێزە پێشکەوتنخوازەکانی کوردستانو کوردەواری لەرێگای کۆمەڵگایەکی مەدەنیو دیموکراتدا، دەست بەکاربن بۆ سازدانی ریزەکانی خۆیانو جۆشدانی خەباتی نەپساوە لەدژی چەوساندنەوەو ئیهانەکردنو تیرۆرکردنی ژنانو لە پێناوی ئازادیو وەک یەکی راستەقینە لەکارو دەسکەوتەکانیشدا.

خەباتی ژنانی کوردستان کە ئێستا روو لە قۆناغێکی چۆنایەتی دەکات لە هەلومەرجێکدا جۆشدەدرێتەوە کە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان تەئکیدی زیاتر لەسەر گەشەپێدانی ریزەکانی خۆیو پێشکەوتنی کوردەوارییو حکومەتی کوردستان دەکاتەوە. دیاریشە هەروەک چۆن ئازادیو پێشکەوتنی ژنان پێوەرە بۆ ئازادیو پێشکەوتنی کۆمەڵگە، ئاوەهاش بەرەو پێشچوونی تێکۆشانی کوردەواری لە پێناو

خواستی چینو توێژەکانییدا کار لە گەشەسەندنو بەرەو پێشڤەچوونی خەباتی ژنانیش دەکات. چونکە خەباتی ژنان وێڕای تایبەتمەندییەکانی مەسەلەی چەوساندنەوەی ژن، توند بەئەڵقەی خەباتو تێکۆشانی کۆمەڵگە لەپێناوی دیموکراسیو پێشکەوتندا، گرێدراوە. بەتایبەتی لەکوردستاندا کە خەباتی نیشتمانییو سەرکەوتنی ئەو خەباتە ڕێگا لەبەردەم سەرخستنی خەباتی مەدەنیو تێکۆشانی ژنانیش خۆش دەکات. هەر لەبەر ئەوەش هەقە خوشکە خەباتگێڕەکانی یەکێتیی ژنانی کوردستان ڕێکخراوەکەیان گەشەپێبدەن بەیەکخستنی خۆیان لەگەڵ ژنانی ئەندامی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان (کە هێزێکی پێشکەوتنخوازو پشتیوانی خەباتی ژنانە)و هەروەها لە ڕێی خستنەگەڕو جۆشدانی خەباتی هەموویانو هاوکاریو هاریکاری لەگەڵ ڕێکخراوەکانی تری ژناندا. ئەم گەشەپێدانەش سەرەتایەکی دروست دەبێت بۆ ئەوەی ژنانی کوردستان خەباتەکەیان لە قاوغی حزبایەتیو چینایەتی تەسک، لە قاوغی خواستی نوخبەیەک لەژنانی هوشیار، دەرباز بکەنو بەرەو خەباتێکی جەماهیریی پەرەسەندووی نەبەزانە ئاراستەی بکەن، بێگومان دەرچوون لەو قاوغە تەسکانە لەوەدا راستو رەوایی خۆیان سەلماندووە کەسەرەڕای تایبەتمەندێتی کۆمەڵگەکانو سەرەڕای جیاوازی ئاستی گوزەرانو ئاستی هوشیاریو پێگەیینی ژنان لەکۆمەڵگەدا، بەڵام ژنان لەهەر کوێیەک بن گرفتی چەوساندنەوەو خواستی ئازادبوون لەو چەوساندنەوەیە کۆیان دەکاتەوە.

دیارە خاڵی دەستپێکردنی ئەو خەباتە جەماوەرییەش بەوە دەبێت کە ژنان خۆیان ساز بدەن بۆ کۆنفرانسێکی ئازادو سەربەست تاوەکو بتوانن بەتێکۆشانی شێلگیرانەی خودی خۆیانو پشتیوانی ی.ن.کو هێزە دیموکراتو پێشکەوتنخوازەکانی کوردستانو حکومەتی هەرێم کۆسپو تەگەرەکانی ڕێگەی ژیانی ئازادانەیان نەهێڵنو پێکەوەش لەگەڵ ئەو لایەنانەدا بەرپەرچی کردەوەکانی تیرۆروکوشتنی ژنان بدەنەوە کەئەو کردەوانە مایەی قێزو بێزاربوونی مرۆڤە لە دوا ساڵەکانی سەدەی بیستەمدا.

ئەمڕۆ زیاتر لەهەر سەردەمێکی تر زەمینەی تێکۆشانی بزووتنەوەی ژنانی کوردستان لەبارەو دەرفەتێکی زێڕین هاتۆتە پێش بۆئەوەی بزووتنەوەکە بۆ خەباتی کۆمەڵانی ژنانی لادێو شارو تەواوی توێژەکانی کوردەواری بگوازرێتەوە، قۆستنەوەی ئەم دەرفەتە بە پەروەردەکردنی کادری ژنی کاراو لێزانی جەماوەرییو بایەخدانی تایبەتی بە ژنانی ئەنفالو ئاوارەو شەهیدانو هەروا بەگرنگیدان بەهەڵمەتی نەهێشتنی نەخوێندەواریو لایەنی تەندروستیو پرۆژەی دیکە، دەبێت.

ئەو هەنگاوانە سەرەتای ڕێگان بەرەو جۆشدانی بزووتنەوەی ژنانی کوردو

دۆزینــەوەی شــێوازی جەماوەریــی لــە خەبــاتو تێکۆشــانەکەیاندا.

٢

خەباتی خۆبەخۆی ژنان بە پشتیوانی هێزە پێشکەوتنخوازەکانی کوردستان

جگـە لـە پرەنسـیپی پێویسـتی بەجەماوەریـی بوونـی خەباتـی ژنـان کـە لەسـەروتاری پێشـوودا باسـمان لێوەکـرد، پرەنسـیپێکی تـری خەباتـی شۆڕشـگێڕانە هەیـە، کـە هەقـە ژنانـی کوردسـتان لـە داهاتـووی تێکۆشـانی مەدەنـی و دیموکراتـی خۆیانـدا چاکتـر رەچـاوی بکـەنو باشـتر پێـوەی پابەندبـن. ئـەو پرەنسـیپەش ئەوەیـە ژنـان خۆیـان هەڵگـری ئـاڵای خەباتـی خۆیـان بـن، خۆیـان خەباتـی خۆیـان جـۆش بـدەن، پـەرەی پێبـدەن، رێکـی بخـەنو سـووربن لەسـەری و بـۆ پێشـەوەی بـەرن. ژنانـی کوردسـتانیش بـە جیـاوازی بیروبـاوەڕی سیاسـیی و جیـاوازی ئینتیمـای کۆمەڵایەتییانـەوە، لەسـەریان پێویسـتە پێکـەوە خەبـات بکەن لـە پێنـاوی ئـەو ئامانجانـەی کـە خۆیـان بـۆ خۆیانـی بـە رەوا دەزانـنو لـەم رێگایەشـدا هێـزە پێشـکەوتنخوازەکانی وەکـو یەکێتیـی نیشـتمانیی کوردسـتانیش پشـتیوانیان لـێ دەکـەن.

واتــا مەرجــی ســەرکەوتنی تێکۆشــانی هــەر چینێــک، هــەر رەگەزێــکو هــەر توێژێکــی کۆمـەڵ پەیڕەوکردنـی سـەرەتای پشـت بـە خۆبەسـتنو دۆزینـەوەی راسـتەڕێی یاساکانی ژیانـە سـەبارەت بـەوەی هەرکەسـێکو هـەر لایەنێـک ئەگـەر بەتەمـای ئەوەبێـت خەڵکـی تـر لـە چەوسـاندنەوەو بەشـخوراوی رزگاری بکـەن، ئـەوا رزگاری نابێـت. چونکـە خەڵکـی تـرو لایەنـی تـر دەشـێ ئامـادەی پشـتیوانیو هـاوکاری بـن بـەڵام هەرگیـز لـە بـری خـاوەن کێشـەکەو لـە بـری ئـەو چیـنو رەگـەزو توێژانـەی کـە چەوسانەوەیان لەسـەرە شـان نادەنـە بـەر خەباتکردن. ژنانـی کوردسـتانیش هەقیانـە بـە تەمـای یارمەتـی و پشـتیوانیی هێـزە پێشـکەوتنخوازەکانی کوردسـتانو هێـزە دیموکراتخوازەکانـی کـوردەواری بـن، بـەڵام دەبـێ بـە تەمـای ئـەوە نەبـن خەڵـک لـە جیاتـی ئـەوانو لـە شـوێنی ئـەوان خەباتـی ئـەوان بگرێتـە ئەسـتۆ. هەروەکو هەڤـاڵ مـام جەلال-یـش لـە وتارەکـەی خۆیـدا لـە رۆژی ٨ی مارسـی ئەمسـاڵ بـە ژنانـی کـوردی وت: (ئێـوە دەتوانـن لـە چاکتریـن حاڵەتـدا بـە تەمـای پارێـزەر بـن، بـە تەمابـن کـە پارێـزەر بگـرن، بـەڵام نـەک بەتەمابـن دەعواکەتـان بـە خەڵکـی تـر بسـپێرن. خۆتـان دەبـێ خەباتـی خۆتـان جۆشـبدەنو ئێمەمانانیـش پشـتیوانیتان لـێ دەکەیـن).

لـە راسـتیدا تەئکیـد کردنـەوە لەسـەر ئـەوەی ژنـان دەبـێ خۆیـان هیمـەت بـۆ جۆشـدانی تێکۆشـانو هاتنـە مەیدانـی بزووتنەوەکەیـان بکـەن بـۆ ئـەوە نییـە ئیتـر کـوردەواریو هێـزە پێشـکەوتنخوازەکانی، خۆیـان لــە ئەرکەکانــی سەرشـانیان بدزنــەوەو خەباتــی ژنـان کــە

بەشێکە لە خەباتی مەدەنی و دیموکراتی کۆمەڵگە فەرامۆش بکەنو بە تەنیا بۆ ژنانی بەجێبێڵن، بەڵکو بەشێک لە ئەرکو فرمانی هێزە پێشکەوتنخوازەکانی کوردەواریش پشتیوانیو پشتگیریکردنی بزووتنەوەی ژنانی کوردە کە ئێستا وا هێدی هێدی دەبێتە جووڵانەوەیەکی گەورە لە دژی تیرۆرو چەوساندنەوەی ژنانو لە پێناوی مافو ئازادی و وەک یەکی راستەقینەدا. ئەرکی هێزە پێشکەوتنخوازو سۆشیال دیموکراتەکان ئەوەیە نەهێڵن ژنانی کورد وا هەست بکەن لە خەباتو تێکۆشانی خۆیاندا بێکەسو تەنیان.

کەوابێ هاوکێشەی دروستو پەیوەندیی دیالکتیکی لە نێوان خەباتی رەوای ژنان بۆ وەرگرتنی مافەکانیانو خەباتی پێشکەوتنخوازانەی کوردەواری لە پێناوی کۆمەڵگەیەکی دیموکراتو مەدەنییدا بەو شێوەیە کە ژنان خەباتی خۆیان جۆش بدەنو ئەو هێزانەش شان بەشانی ئەوان پشتیوانو هاوکاربن.

وا ئەمڕۆ لەم هەلومەرجەدا دەرفەتێک بۆ کردنە واری هاوکاری نێوان خەباتی خۆبەخۆی ژنانو پشتیوانی راستو رەوانی هێزە پێشکەوتنخوازەکانی کوردستان هاتۆتە پێش بە تایبەتی کە هێزێکی سۆشیال دیموکراتی وەکو یەکێتی بڕیاری داوە هەموو ئەو یاسایانەی پەیوەندییان بە مافی ژنانو کرێکارانو توێژە جیاجیاکانی تری کۆمەڵەوە هەیە، هەمووی بگۆڕێتو بە شێوەیەکی نوێو مۆدێرن بەپێی ئارەزوو رەچاوکردنی وەزعی هەموو لایەک دایانبڕێژێتەوە. بۆیە هەقە رێکخراوەکانی ژنان بەو هاوکاری و هاریکارییەی نێوانیان پرۆژەی یاسایەک یان پرۆژەی تەعدیلی یاسایەک گەڵاڵە بکەنو بیخەنە بەردەم ئەنجومەنی وەزیرانو لەوێش بێگومان ئەوپەڕی پشتیوانی یەکێتیو حکومەتی کوردستان بەدەست دێنن.

گەڵاڵەکردنی پرۆژەیەک کە یاساکان بە قازانجی یەکسانی راستەقینە لە نێوان ژنو پیاودا بگۆڕێت هیچ نەبێت لە قۆناغی یەکەمدا دەبێتە مایەی لابردنی ستەم لەسەر ژنان لەڕووی یاساییەوە کە ئەوەش هەنگاوێکی گرنگو چۆنایەتییە لەڕێگای بەدەستهێنانی تەواوی مافو ئازادییەکانی ژندا.

کاتی ئەوە هاتووە ژنانی کوردستان بە جۆشدانی خۆبەخۆی خەباتی خۆیانو بە پشتیوانی پێشکەوتنخوازانی کوردستان بێنە مەیدانی دروستکردنی بزووتنەوەیەکی جەماوەریی گەورەوە کە مافەکانی ئەوان دابین بکاتو لەو رێگایەشەوە بەشدارییەکی چالاک لە بنیاتنانی کوردەوارییەکی گەشەکردووی مەدەنی و دیموکراتدا بکەن.

١٥-١٩٩٩/٣/١٧

(١٨٢)هەزار كوردی خۆمانمان دەوێتەوە

*شاڵاوەكانی ئەنفال كە حكومەتی عیراق بەدرێژایی ساڵی ١٩٨٨ لەكوردستاندا جێبەجێیكرد وەنەبێ تاقە هەوڵی جینۆسایدكردن بێت لەدژی گەلی كورد. بەڵام فراوانی شاڵاوەكەو ئەو هەلومەرجەی تێیدا ئەنفال جێبەجێكراو ژمارەی قوربانیانی ئەنفال، دوراییەكی تراژیدی داوەتە پرۆسەی بێسەروشوێنكردنی (١٨٢)هەزار كەسو لەیادەوەری دەستەجەمعی كورددا لەگەڵ كیمیابارانكردنی هەڵەبجەو تەسفیركردنی دەیان هەزار كەس لەبرا فەیلییەكانو دەستگیركردنی هەشت هەزار بارزانیو ئەو دوای مەینەتییەكانی گەلەكەماندا، شێوەی خەمو ماتەمێكی نیشتمانیی لەخۆگرتووە.

شاڵاوی ئەنفال بەرنامەیەكی پێشتر داڕێژراوی حكومەتێك بوو بۆ پاكتاوكردنی نەژادی گەلێك كەتەنها تاوانی ئەوەیە وەكو نەتەوەیەك هەوڵیدەدا لەچوارچێوەی قەوارەی عیراقدا بوونی نەتەوەیی خۆی بپارێزێو لەسەرخاكی لەمێژینەی باوو باپیرانی لە مافو داخوازییە نەتەوەییو كۆمەڵایەتییەكانی خۆی بەهرەمەند بێت. شاڵاوی ئەنفال ئاكامی بەكردەوەی روانینێكی چەوتی دەسەڵاتی ناوەندیی بوو بۆ پرسی هاووڵاتیبوونو تایبەتمەندی نەتەوەیی لەوڵاتێكی فرەنەتەوەیی وەكو عیراقدا، هەرواش هەلێكی زێڕین بوو بۆ بەغدا تاوەكو لەچەند شاڵاوێكی وەحشیانەو لەسەریەكدا، بێدەنگی كۆمەڵگەی نێودەوڵەتی بقۆزێتەوەو بەرنامەی تەعریبكردنی خاكی كوردستانو دەركردنی خەڵكەكەی هەنگاوێكی چۆنایەتی بباتە پێشەوە. عیراق نیازیبوو لەیەك پرۆسەی بێسەروشوێنكردنی (١٨٢) هەزار كورددا كەزۆربەی خەڵكی ناوچەكانی گەرمیان بوون بەڵانسی دانیشتوان لەناوچەكەدا بەزیانی كورد كۆتایی پێبێنێت. لەم

پێناوەشدا هەموو بەها نەتەوەیی‌و نیشتمانییەکانی دەوڵەت‌و حکومەتە بەرپرسەکانی لەسەر دادەمەزرێن، پێشێلکران‌و دەسەڵاتی ناوەندیی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانی لەکایەی بەرپرسیارێتی ئەخلاقی خۆی بەرامبەر بەهاووڵاتیان دەرهێناو تەواوی گەلێک کەوتەبەر غەزەبی پەلاماری سوپاو هێزە تایبەتییەکانی عیراقەوە تەنها لەبەرئەوەی کوردبوون‌و هیچی‌تر.

لەراستیشدا ئەوە یەکەم جار نەبوو کورد لەکایەی هاووڵاتیبوون‌و ناسنامەی نیشتمانیی دەربکرێت، پێشتریش لەشالاوەکانی تەسفیرکردنی دەیان هەزار کوردیی فەیلییدا کەلەم رۆژانەدا یادی (١٩) ساڵەی دەرکردنیان دەکەینەوە، ئەو مامەڵە نادادپەروەرییە لەگەڵ کورددا پیادەکراوە.

بێسەروشوێنکردنی خەڵکی لەئەنفالی ١٩٨٨دا بۆ هەڵلوشینی خاکی کوردستان‌و تەسفیرکردنی فەیلییەکانیش بۆ سەندنەوەی دەسەڵات‌و بەهرەی ئەو هاونیشتمانییە خۆشەویستانەبوو کەلەبەغدای پایتەخت‌و تەواوی عیراقدا هاووڵاتی دڵسۆزو خزمەتگوزاربوون‌و لەئاواکردنی وڵاتدا پشکێکی چۆنایەتیان هەبوو.

ئەمرۆ لەکاتێکدا کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان لەبیرەوەریی تاڵی ئەنفالدا پەژارەو خەمێکی نیشتمانیی دایاندەگرێ‌و یادەوەری دەستەجەمعییان تیژدەکەنەوە، هەقە لەسەر دوو ئاستی ناوخۆیی‌و دەرەکییدا داخوازییە رەواکانی کۆمەڵانی خەڵکی قوربانیانی ئەنفال وەبیر بێنینەوە:

لەسەر ئاستی ناوخۆییدا هەقە چاکتر لەجاران‌و زیاتر لەوەی کراوە لا لەکێشە کۆمەڵایەتی‌و ئابوورییەکانی کەسوکاری ئەنفالکراوەکان بکەینەوە چونکە ئەوان قوربانی زیندوو و شاهیدی حاڵی ئەو زەرەرو زیانەن لەکوردەواری کەوتووەو هەقی ئەوەیان بەسەرمانەوە هەیە کێشەو گرفتەکانیان چاکتر چارەسەربکەین هەروەک هەڤاڵ مام جەلال-یش لەوتارەکەی خۆیدا لەکۆنفرانسی مەڵبەندی شارەزوور رایگەیاند کە «یەکێک لەسەرەتا گرنگەکانی خەباتمان خەباتی ناو شوێنە دوورو دەست پێنەگەیشتووەکانی خەڵکی کوردستانە».

لەسەر ئاستی دەرەکییشدا هەقە ئەمساڵ هیمەتێکی جددی کوردستانیی بکرێت لەپێناوی دیاریکردنی چارەنووسی ئەنفالکراوەکان‌و لەرێگای گوشارهێنانی نێودەوڵەتی بۆ سەر عیراق تاوەکو بەرەسمی بەرپرسیارێتی خۆی لەئاست ئەو تاوانە کەموێنەیەی کە هیچی لەتاوانی هۆلۆکۆستی نازییەکان کەمتر نییە رابگەیەنێت. پێویستە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی‌و داموو دەزگاکانی شەرعییەتی نێودەوڵەتی هەروەک چۆن لە

چارەنووسـی (٦٥٠) دیلـی کوێتـی لـە عیـراق دەپێچنـەوەو لەوەشـدا کارێکـی دروسـت دەکـەن، ئاوەهـاش لـە چارەنووسـی (١٨٢) هـەزار کـوردی بێسەروشـوێنکراوی شـاڵاوەکانی ئەنفـال بپێچنـەوەو زیانـی زیانلێکەوتووانـی ئەنفـال بـە بەغـدا ببژێرنـەوە.

بەڵـێ ئەرکـی ئەمـڕۆی هێزەکانـی سـەر گۆڕەپانـی کوردسـتانو تـەواوی ڕێکخـراوو ناوەنـدە کۆمەڵایەتـیو روناکبیرییەکانـی کوردەوارییـە کـە لەیـەک هەڵمەتـی نیشـتمانییدا بـە دنیـا بڵێـن: («١٨٢» هـەزار کـوردی ئەنفالکـراوی خۆمانمـان دەوێتـەوە).

١٩٩٩//٤/١٤

پێشمەرگەکانی نەوت

*دوێنێ هەڤاڵ مام جەلال رێزی لە پێشمەرگەکانی بواری پالاوتنی نەوت ناو لەسەر شەرەفی وان نیوەڕۆخوانێکی ساز کرد. ئەو رێزلێنانە تەئکیدکردنەوەی بایەخی رێبەری کوردایەتی بوو بە توانا خۆماڵییەکانی کوردەواری لەواری بنیاتنانەوەی ولاتو گەشەپێدانی ئابووریی کوردستاندا. تایبەتی تر تەئکیدکردنەوەی مەزنیو گەورەیی ئەو زەحمەتیو ماندووبونەی تەکنیککارانی کورد بوو کە بەکەمترین کەرەستەی بەردەستیان توانیان دەسکەوتێکی گەورەی ئابووری بەدیبێنن. زیاتر لەوەش کارێک کە پێشمەرگەکانی نەوت کردیان لەسەر ئاستی سیاسییو لە قووڵایی مێژووی کوردایەتیشدا وەرچەرخانێکی دیاری بە دواوەیە سەبارەت بەوەی ئیتر نەوت کە گرێیەکی دەروونی لە دڵی کورددا دوورستکردبوو، بۆتەوە توخمێکی ئاوەدانیو نیعمەتێکی نیشتمانیی نەک نەفرەتێکی نێودەوڵەتی. خۆشی هەردەبوایە وای لێبێتەوە.

*نەوت ئەو سامانە سروشتییەیە کەلەبەر وی دەوڵەتان فێڵی دیپلۆماسییان لە یەکتری کردووە (وەک ئەو فێڵەی ئینگلیزەکان لە فەرەنسییەکانیان کرد. وەک ئەو فێڵەی قەوام ئەلسەلتەنە لە شورەوی کرد). ئەو سامانایە کە پەرەی بە سیاسەتەکانی دابەشکردنو داگیرکاری داو کوردستانەکەی خۆشمان (کوردستانی جنوبی) هەر لەبەر نەوت فرۆشراو هەر لەبەر نەوتیشە کە خاکەکەی تەعریب دەکرێو خەڵکەکەشی دەربەدەر. لەبەرئەوە نەوت بۆ کوردەواری سەبەبکاری داوەشینو دواکەوتن بووە. بۆ کوردایەتیش نەفرەتی پێداگرتنی دەسەڵاتە ناوەندییەکانی بە دواوە بوو کە هیچیان بۆ کورد نەدەسەلماند نەبادا خواستەکانی کورد تا داواکردنی خاکی پڕ نەوتو تا

داخـوازی دەسـکەوتنەوەی داهاتـی نـەوت بـڕوا. نـەوتو ناوچـە نەوتییەکانـی کوردسـتان هەمیشـەو ئێسـتا یـەک لـە گرفتـە سـەرەکییەکانی نێـوان کوردایەتـیو دەسـەڵاتی ناوەندیـی بەغـدا بـووە، بۆیـە لـە کاتێکـدا کـوردەواری وەک دەڵێـن لەسـەر دەریایەکـی نـەوت ڕۆنیشـتبوو (منداڵانـی کـورد لـە برسـانو لـە سـەرماندا دەمـرن).

*بەغـدا هـەر لـە ترسـی ئـەوەی نەبـادا شۆڕشـی کوردایەتـی ڕاپەڕینێکـی وەک ئـەوەی ١٩٩١ـی لێبکەوێتـەوە هـەر زووتـر ناوچـە نەوتییەکانـی لـە کوردسـتان دابـڕیو بەوەشـەوە نەوەسـتا، پاڵاوگەکانـی نەوتـی لـە شـوێنی ئەوتـۆ دامەزرانـد کـە دەسـتی کوردایەتـی نەگاتـێ، نەبـادا هـی سـبەینێ بـە قازانجـی کـوردەواری بخرێنـە گـەڕ. وەختێکیـش ئاگایـیو ئیحتیاتاتـی ڕژێـم دادی نـەدانو کـورد سـەرەنجام ڕاپەڕینـی بـە ڕاماڵینـی هێزەکانـی ناوەنـد لەبەشـێکی کوردسـتان کۆتایـی پێهێنـا، ئیتـر دەبوایـە توانـا خۆماڵییەکانـی کـورد لەغیابی سـەرکوتکردنی ناوەنـد وەک بیـرە نەوتەکـەی شیواشـۆک بتەقنـەوە. هـەرواش بـوو. لـە سـایەی ئیـدارەی خۆماڵـی کوردسـتان دەسـت بـە پـرۆژە گـەورەکان کـرا وەک پـرۆژەی (کارەبـای دەربەندیخـان- دوکان) کـە هەلومەرجـی کوردسـتان دەرفەتـی نـەدا ببـێ بـە پـرۆژەی هەرسـێ دالەکە (دەربەندیخـان، دوکان و دهـۆک). لـە نێـو ئـەو پرۆژانەشـدا پـرۆژەی نەوتەکـە دەسـەڵاتی کادرو تەکنیـککاری کـوردی دەرخسـتو تاقیکردنەوەیەکـی سـەرکەوتووی یەکێتیـی نیشـتمانیی و حکومەتـی هەرێـم بـوو.

*پـرۆژەی نەوتـی شیواشـۆک پتـر لـە دەرسـێکو زیاتـر لـە مانایەکـی سیاسـییو ئابـووری بـە دواوەیـەو دەکـرێ لێـرەدا ئامـاژە بـە گرنگەکەیـان بدەیـن کـە ئەویـش خـۆ گونجاندنێکـی داهێنەرانەیـە لەنێـوان ئـەو کەرەسـتە کەمانـەی لەبەردەسـتدانو ئـەو توانـا خۆماڵییـەی ئەندازیـارو تەکنیـککارو کرێـکاری کـورد هەیەتـی. بێگومـان کەرەسـتەکانی بەردەسـت هـەر لـە نەخشـەو زانیـاری تیۆرییـەوە بـۆ ئامێـرو دەزگاو پارچـەی یەدەگـی پێویسـت هـی ئـەوە نەبـوون کـە پرۆژەیەکـی وا گـەورەی پـێ ئەنجـام بدرێـت، بـەڵام ئاوێتـە بوونـی توانـای زانسـتیو وزەی کارکـردن لەگـەڵ گیانـی پێشـمەرگانە لـە بەئـاکام گەیاندنـی پرۆژەکـەدا، وایکـرد ئـەوەی بـە شـێنەییی و لـە وڵاتێکـی ئاسـاییدا ناکرێـت، لـە کوردسـتانی خۆمانـدا جێبەجـێ ببێـت. سـەرەڕای نەبونـی ئەزموونێکـی خۆماڵـی لـە واری پیشەسـازیی دەرهێنانـی نەوتـدا، ئـەو گیانـی پێشـمەرگانە لـە پـرۆژەی وەکـو پـرۆژەی کارەبـای دەربەندیخـان- دوکانو چەندیـن پـرۆژەی دیکەشـدا بینـراوە، هەقـە لـە هەمـوو بوارێکـی پـرۆژە و ئاوەدانکردنـەوەو خزمەتگوزارییـدا تەعمیـم بکرێـت، چونکـە لـەم مـاوەی ڕاگوزەرییـەی ژیانـی کوردەوارییـدا کـە بەهـۆی تەفـرو تونـا بوونـی ژێرخانـی ئابـووریو

سیاسـەتی بەرنامـە بـۆ داریـژراوی رژێـم کـە لـە پـاڵ شـەڕی سـوپایی لەگەڵ گەلی کـورددا، شـەڕی ئابووریشـی دەکردیـن، بەهـۆی ئەوانـەوە کەرەسـتەو دەزگاکانـی بـۆ جێبەجێکردنـی پـرۆژە گـەورەکان پێویسـتن چنـگ ناکـەون و دەبـێ بـە هیمەتـی پێشـمەرگانەو توانـای کادرو تەکنیـکاری خۆماڵـی قەرەبـوو بکرێنـەوە تـا ئـەو رۆژەی رەوشـی راگـوزەری بەهـۆی پـرۆژە گەورەکانـی وەکـو پـرۆژەی نەوتـەوە بەسـەلامەتی بەرێدەکرێـتو کـوردەواری هـەم لـە سامانە سروشـتییەکانی خـۆیو هـەم لـە توانـا خۆماڵییەکانـی فـەردی کوردیـی ئاوێتـە بوونێکـی دروسـت فەراهـەم دەکاتو ئابوورییەکـی گەشـەکردووی پەرەسـەندوومان بـۆ بەرهـەم دێنێـت.

١٩٩٩/٤/١٥

له بیرەوەریی ساڵڕۆژی ڕێكەوتنی واشنتۆندا

سـبەی (٩/١٧)یـەك سـاڵێكی تـەواو بەسـەر مۆركردنـی ڕێكەوتننامـەی مێژوویـی واشـنتۆندا تێپەڕدەبێـت. بۆنـەی تێپەڕینـی سـاڵێك بەسـەر ڕێكەوتنـی واشـنتۆن كـە لـە (١٩٩٨/٩/١٧) لەنێـوان بەڕێـزان مـام جـەلال و مەسعود بارزانـی ئیمزاكـرا، هـی ئەوەیە لەسـەر چەندیـن ئاسـت هەڵوەسـتەی لەسـەر بكرێـت. جـارێ یـادو بیـرەوەری كـە لـە بزووتنـەوەی كـورددا بـۆ دەركەوتـە نیشـتمانییو دەسـتكەوتە نەتەوەییەكانـە بەتەواوەتـی كاڵای پـڕ بـە بـاڵای ڕێكەوتنەكـەی واشـنتۆنە. چونكـە بەراسـتی ڕێكەوتنەكـە بـەو پێوانـە نێودەوڵەتییـەی بـۆی رەخسـا، بـەو سـەنگینییەی بەشـداریكردنی وەزیـری دەرەوەی ویلاتەیەكگرتووەكانـی ئەمریـكا خاتـوو ئۆلبرایـت زیاتـر چەسـپاندی، هەروەهـا بـەو برگـەو بەنـدە چـاكو بەكەڵكانـەی لەدەقەكەیدا هاتـووە و ئیمـزای هـەردوو بەڕێـزان مـام جـەلالو كاك مەسـعود بارزانـیو پشـتگیریی واشـنتۆنی لەگەڵـە، ڕێكەوتنێكـی مێژوویـی كـەم وێنـەو دەسـتكەوتێكی سیاسـی گـەورەی نیشـتمانیو نەتەوەییـە، نـەك تەنیـا لەبەرئـەوەی ئیمزاكردنـی بـۆ بەدیهێنانـی ئاشـتیو جێبەجێكردنیشـی بـۆ جێگیركردنـی ئـەو ئاشـتییەیە. بەڵكـو لەبەرئـەوەی لەبرگـەو دەقەكانـی واشـنتۆندا ئومێـدی گـەورە بـۆ پاشـەڕۆژی كـورد خراوەتـەڕوو. واتـا پاشـەڕۆژی دەسـتكەوتی حكومەتێكـی یەكگرتـووی هەرێـمو پەرلەمانێكی یەكگرتـووی تـازەی هەڵبژێـرراوو عیراقێكـی فیدراڵـیو دیموكراتـی كـە تێیـدا ڕاگواسـتنو تەعریـبو پاكتاوكردنـی عرقـی كۆتایـی پێبێـت.

بایەخـی ڕێكەوتنـی واشـنتۆن لـەوەدا نییـە كە تەنیا ڕێوشـوێنەكانی ئاشـتی كوردسـتانی دیاریكـرد، هەنگاوەكانـی ئاسـاییكردنەوەو یەكخسـتنەوەی ماڵـی كـوردی لەخشـتەیەكی

زەمەنیـدا دەستنیشـانکرد، بەڵکـو سـەرەڕای ئەوانـەش لەهەلومەرجێکـدا کـە رەوشـەکە بـەرەو ئاڵـۆزی زیاتـر دەچـوو رێکەوتنـی واشـنتۆن هـەم ئومێـدی ئاشـتیو ئاشـتبوونەوەی زینـدوو راگـرتو هـەم ئاسـۆکانی دواڕۆژی لەبـەردەم کـوردو پێشـکەوتنی بزووتنـەوەی کـوردا کـردەوە. بەمـەش دەرفـەت بـۆ کـورد رەخسـایەوە کـە لەیـەک کاتـدا ئـەوەی لەدەسـتی چـوو لەزەمـەنو لەدەسـتکەوتەکان بەدەسـتی بێنێتەوەو ئەوەشـی لەدەسـتیدایەو هـەروا لەبـەردەم پیلانەکانـدا خۆڕاگربـووە، پتەوبکرێـتو کـوردو بزووتنەوەکـەی چاویـان لەدەسـتکەوتی دیکـەو ئاینـدەی گەشـەدارتر بێـت.

یەکێتیـی نیشـتمانیی کوردسـتان کـە بـۆ بەدیهێنانـی ئامانجـە نەتەوەیـیو نیشـتمانییەکانی گەلـی کوردسـتانو لەپێنـاو کوردەوارییەکـی گەشـەکردووی، پێشـکەوتوودا هاتـە دامەزرانـدن، بەدرێژایـی سـاڵانی تێکۆشـانو خەباتـی رەوای، کارو کۆششـی کـردووە تـا بزووتنـەوەی کوردایەتـی یەکپارچـەو یەکگرتووانـە بەرەنـگاری پیـلانو کۆسـپەکانی بـەردەم سـەرکەوتنی خـۆی ببێتـەوە. هـەر لەسـایەی ئـەو دابونەریتـە راسـتو دروستەشـدا لەهەمـوو سـەردەمەکانی گرژیـی ناوخۆیـیو شـەڕی نێوماڵـی کـوردا هەمیشـە لایەنگیـری ئاشـتیو ئاشـتبوونەوە بـووەو چەندیـن دەستپێشـخەری کـردووە لـەم بـوارەدا بۆئـەوەی لەسـایەی ئاشـتیدا بەشـێنەیی ئەزموونـی دیموکراسـیی کوردسـتان گەشـەبکاو گـرەوی کـورد لەبـواری خـۆ بەرێوەبردنـدا سـەرکەوێو ببـێ بەدیفاکتۆیەکـی ئەوتـۆ کـە کۆمەڵگـەی نێودەوڵەتـی ستایشـی بکـەنو هاوکاریـی کـورد بکـەن لەچەسـپاندنو جێگیرکردنیـدا.

یەکێتـی لەپێنـاوی ئـەو ئاشـتییەی بزووتنـەوەی کـورد دەگێڕێتـەوە سـەر راسـتەڕێی تێکۆشـان، لەپێنـاوی ئامانجـی روونو رەوای مافـی دیاریکردنـی چارەنووسـی گەلـی کـورد لەچێکردنـی عیراقێکـی فیدراڵـیو دیموکراتیـدا، چەندیـن دەستپێشـخەری کـردووە بۆئـەوەی ئـەو رێکەوتنانـە جێبەجـێ بکرێـن کـە لەمـاوەی چەنـد سـاڵی رابـوردوودا مۆرکـراونو دوا رێکەوتنیـش لـەم بـوارەدا رێکەوتنـی واشـنتۆنە. ئـەو رێکەوتنـەی وا سـاڵێک بەسـەر مۆرکردنییـدا تێپەڕدەبـێو هێشـتا هەنگاوەکانـی بـۆ جێبەجێکردنـی نـراون بەئەنـدازەی گەورەیـیو مێژوویـیو ئەوەنـدەی ئـەو بڕیارانـە نیـن کـە لەنێـو بڕگەکانیـدا دیاریکـراون.

هەقـە رێککەوتنێکـی لـەو بابەتـە کـە هەمـوو ئـەو دەسـتکەوتو بەڵێنانـەی تێدایـە بـۆ کـوردو لەپشتیشـیەوە بەڵێنـی هـاوکاریو پشـتگیریی ئەمریـکاو کۆمەڵگـەی نێودەوڵەتـی هەیـە، لەچوارچێـوەی دەسـتکەوتی حزبیـدا مامەڵـەی لەگەڵـدا نەکرێـت، بەڵکـو هەروەکـو هەڤـاڵ مـام جـەلال لـە رۆژە بەراییەکانـی مۆرکردنـی رێکەوتنەکـەدا رایگەیانـد دەبـێ فیداکاریـی حزبـی لەپێنـاو ئـەو ئامانجـە نەتەوەییـەدا بکرێـت.

ڕێکەوتننامــەی واشــنتۆن دۆکۆمێنتێکــی نێودەوڵەتــیو دانپیانانێکــی ڕاســتەوخۆیە بەئەزموونـی دیموکراسـی کوردسـتانو سـەرەتای جێگیرکردنـی بڕیـاری فیدراڵییـە بۆکـورد. بۆیـە تێکـڕای بڕگـەو دەقەکانـی پێکـەوە جوانـنو پێکـەوە هێـزو نرخـی سیاسـیی گـەورە بــۆ بزووتنــەوەی کــورد دابیــن دەکــەن. لەبەرئــەوە ئەبــێ هــەوڵو کۆششــەکانی بــۆ جێبەجێکردنـی دەدرێـن، ئـەو مـەودا نەتەوەییـە، مێژووییـەو ئـەو دەسـتکەوتە ئایندەییانـە ڕەچـاو بـکات کەلەنێـو ڕێکەوتنەکـەو لەپشـتیەوەن.

هیواداریــن کۆبوونەوەکــەی ئەمجــارەی کۆمیتــەی بــاڵای ئاشــتی HCC لەســەروبەندی ســاڵڕۆژی ڕێکەوتنەکـەی واشـنتۆندا، هێنـدەی گەورەیـیو بایەخـی مێژوویـی ڕێکەوتنەکـە هەنگاوێکـی گـەورە بنێـت بـۆ پێشـەوە لەڕێـگای هـەوڵو کۆشـش بـۆ بەدیهێنانـی ئاشـتی.

١٩٩٩/٩/١٦

لەیادی (٢٩)ساڵەی کۆچی دوایی ناسری ڕێبەری عەرەبو دۆستی گەلی کورددا

ڕەنگـە یـەک لـەو سـیفەتانەی سـەرکردەی کۆچکـردووی میسـر جەمـال عەبدولناسـر لـەزۆر سـەرکردەی تـر جیاکاتـەوە، ئەوپاڵپشـتییە بەهێـزەی بێ کـە لەگەلانـی چەوساوەو ژێردەسـتە کردوویەتـی. چونکـە ناسـر تەنهـا هەوڵـی بـۆ ڕزگارکردنـی گەلـی میسـر نـەداوە، بەڵکـو پشـتگیری لەبزووتنـەوە ڕزگاریخـوازە نیشـتمانییەکانی ئەفریقـاو ئاسـیاو وڵاتـە عەرەبییەکانیـش کـردووە.

هەرلەمیانـی بڕوابوونـی ناسـرەوە بەئـازادی گەلانـی ژێردەسـتەش بـوو، کـەدوای ئـەوەی بەکێشـەی کـورد ئاشـنابوو، تاڕادەیەکـی زۆر پشـتگیری لەگەلـی کـورد کـردووە لـەوەی مافـە نەتەوەییەکانـی بەدەسـت بێنـێ.

ناسـر تەنهـا لـەڕووی مەعنەوییـەوە پشـتگیری لـە بزووتنـەوە ڕزگاریخـوازەکان نەکـردووە، بەڵکـو بەعەمەلـی یارمەتـی خـۆی پێشـکەش دەکـرد، ئەوەتـا بـۆ نموونـە لەمیانـی حوکمڕانێتـی خۆیـدا ڕێـگای بەکورددا ڕادیۆیەکـی کـوردی لەقاهیـرە بکاتـەوە. سـەرەڕای ئـەوەی پەیوەنـدی باشـی لەگـەڵ سـەرکردایەتیی بزوتنـەوەی ڕزگاریخوازیـی کـورددا هەبـووو، لـەم میانـەدا پێشـوازی لەوەفـدی کـوردان کـرد کەسـاڵی ١٩٦٣مـام جـەلال سـەرۆکایەتی کـرد.

ناسـر، لەپشـتگیریکردنی کـورددا تائـەو ئاسـتە ڕۆیـی کـە گوشـاری خسـتە سـەر حکومەتـی ئەوکاتـەی عیـراق تـا داخوازییەکانـی کـورد بسـەلمێنێو نەیهێشـت (بەغـدا)ی ئەوسـەردەمە تەوژمـی ناسیۆنالسـتی عـەرەبو پشـتگیریکردنی خـودی ناسـر لـەو تەوژمـە بکاتـە بیانوویـەک بـۆ سـەرکوتکردنی کـوردو قڕکردنـی.

جگـە لـەوەش ناسـرو شۆڕشـەكەی هـەروەک چـۆن بـۆ زۆربـەی گەلانـی زۆرلێكـراوی دونیـا مایـەی ئیلهامبەخـشو هاندانـی شۆڕشـگێڕی بـوو، ئاوەهـاش ڕێـڕەوو خەباتەكـەی كاری لەكـوردو تێكۆشـانی كـورد كـرد.

خۆشەویسـتی ناسـر لەنێوگەلـی میسـریدا، سـەرەتاكەی بـۆ ئەوكاتـە دەگەڕێتـەوە كـە لـە سـاڵی (١٩٥٢)دا شۆڕشـی (٢٣- ی یۆلیـۆ)ی تێـدا هەڵگیرسـا، چونكـە ئامانجـی شۆڕشـەكە لەگـەڵ خواسـتی گەلەكـەدا یەكیگرتـەوە:

دەكـرێ لەنێـو چەندیـن ئامانجـی شۆڕشـەكەی (٢٣-ی یۆلیۆدا)نـاوی دوویـان لێـرەدا بهێنرێـت:

-یەكـەم ڕزگاركردنـی گەلـی میسـر بـوو لـەو گەندەڵییانـەی لـە ڕەفتارەكانـی مەلیـک فـاروق كەوتبـۆوە.

-دووەم ئامانجـی شۆڕشـەكە دوای بەرپابوونـی بریتـی بـوو لـەم كارە: لەناوبردنـی هەرسـێ دوژمنـی میسـر(هەژاریو نەخۆشـیو جەهالـەت). بێگومـان هـەر شۆڕشـێكیش هەنـگاو بـەم ئاراسـتەیە بنـێ، مایـەی ڕەزامەندیـی خەڵكـی دەبـێ.

هۆیەكـی دیكـەی خۆشەویسـتبوونی ناسـر، بـۆ یاسـای چاككردنی كشـتوكاڵ دەگەڕێتەوە كەبەچەنـد قۆناغێكـدا تێپـەڕی، ئـەم هەنـگاوەش شۆڕشـەكەی زیاتـر بەلادێـكانو خەڵكـە هەژارەكـەی بەسـتەوە. هـەروا خۆماڵیكردنـی كەناڵـی (سـوێس)و بنیاتنانـی (سـەدی عالـی)و خۆماڵیكردنـی دەزگا دارایـیو پیشەسـازییەكانیش پڕبەپێسـتی زۆربـەی خەڵكـی وڵاتەكـە بـوو.

هەندێجـار كەگومـان لەبەهێزیـی پەیوەندیـی نێـوان عەبدولناسـرو خەڵكـی وڵاتەكـەی دەكـرێ، زۆر لەچاودێـرانو سیاسـییەكانی عـەرەبو میسـر، بەتایبەتیـش ناسـرییەكانی ئەوسـا، ئـەوە دێننـەوە یـاد، كـەدوای ئـەوەی میسـر لەشـەڕی حوزەیرانـی (١٩٦٧)دا تێكشـكا، ناسـر ڕایگەیانـد كـە (ئـەو هەمـوو لێپرسـراوێتییەكە دەگرێتـە ئەسـتۆ. بۆیـە دەسـت لـەكار دەكێشـێتەوە) چـۆن پـاش چەندسـاتێک بەملیۆنـان هاووڵاتـی هاتنەسـەر شـەقامەكانو بەرەوماڵـی (سـەركردەكەیان) بەڕێكەوتـن، بۆئـەوەی گوشـاری بخەنەسـەرو لەبڕیـاری دەسـت لەكاركێشـانەوە پاشـگەز ببێتـەوە، لەكۆتایشـدا هەروابـوو.

لەبـارەی مەسـەلە سیاسـییە نێودەوڵەتیەكانیشـەوە، ناسـر ڕۆڵـی لـەزۆر هەنـگاوی گرنگـدا دەگێـڕا، وەک سـەقامگیركردنی ڕۆڵـی كۆمەڵـەی وڵاتانـی بێلایـەن، كەئەوسـا گرنگـی تایبەتـی خـۆی هەبـوو، چونكـە زۆر لەوڵاتانـی دنیـا بەسـەر هـەردوو ئـۆردوگای ڕۆژئاوایـی و ڕۆژهەڵاتیـدا دابـەش ببـوون.

ناسر کەلەژیانی سیاسی خۆیدا چەندین کاری بۆ وڵاتەکەی کردو هەوڵی ئەوەی دا چەندین هەنگاوی گەورەو جدی بەئاراستەی خزمەتکردنی گەلەکەی بنێ، بەڵام ئەو رووداوانەی لەو ساڵانەدا روویاندا کاریگەرییەکی زۆر سلبی کردەسەر ژیانی تایبەتی خۆی، بەتایبەتی شکستەکەی حوزەیرانی (٦٧).

بۆیە دوای ئەو تەمەنەی لەنێو سیاسەتدا بەسەری برد، لەرۆژی (٢٨ی ئەیلول)ی ١٩٧٠دا، بەنەخۆشی دڵ کۆچی دوایی کردو ماڵئاوایی لەخەڵکی وڵاتەکەی کرد. بەڵام لەکۆچ کردنەکەدا، چەندین ئاواتی گەورەی لەگەڵ خۆی بردە ژێرگڵەوە، کە لەوانەیە گەورەترینیان خەونی (یەکێتیی عەرەب) بووبێت.

هەزاران سڵاو لەیادی کۆچی ناسر، شۆڕشگێڕی عەرەبو پشتگیریکاری مەسەلەی کورد.

١٩٩٩/٩/٢٩

چەواشەکارانی مێژوو، (تصحیح القومیه) بۆ سەلاحەددینی ئەیوبی دەکەن!

وتەبێژێک بەناوی مەکتەبی ناوەندی راگەیاندنەوە ئەمەی خوارەوەی راگەیاند:

جارێکیتر دەسەڵاتدارانی عیراق بیرەوەرییەکانی مێژوویان بۆ مەبەستە چەواشەکارییە هەنووکەییەکانی خۆیان، کەزیاتر مەبەستی سیاسیی نابەجێو ناڕەوان، خستەوەگەڕ. ئەمجارەیان چەواشەکارییە سیاسییەکەی حکومەتی عیراق سەروەرییەکی گەورەی لەمێژووی ئیسلامو موسڵمانان کردۆتە نیشانەی پەلاماردانی ناڕەوای خۆی، کەئەویش سەروەری رزگارکردنی قودسی پیرۆزە لەسەر دەستی سەرکردەی موسڵمانو پیاوی هەڵکەوتووی کورد لەمێژووی ئیسلامییدا، سەلاحەددینی ئەیوبی.

بەڵێ هەروەک لەهەواڵێکی لەبەغداوە نێردراو بۆ رۆژنامەی (الحیاە)دا هاتووە لە ژمارەی رۆژی (١٠/٥)، زانکۆی تکریت سیمینارێکی لەسەر یادی پیرۆزی رزگارکردنی قودسو رۆڵی سەرکردەی موسڵمانان سەلاحەددینی ئەیوبی سازکردووەو لەوێشدا هەوڵدراوە سەرلەنوێ مێژووی ئیسلامو رووداوەکانی قەوماون وابنووسرێنەوە کەبەدڵی شۆڤێنیستانی زانکۆی تکریتو دەسەڵاتدارانی عیراق بێت.

لەو سیمینارە نازانستییەی زانکۆی تکریتدا کەتێیدا زانستو سیاسەتی چەوت، راستی مێژوویی‌و بەرژەوەندی هەنووکەیی تێکەڵاوکراوە، عزەت ئەلدوری پیاوی دووەم لەدەسەڵاتی عیراقیدا هەوڵ دەدات لەڕوانگەی رژێمەکەیەوە مێژووی گەلانی موسڵمان تەعریب بکات، هەروەک بەشێکی خاکی کوردستانی عیراقیان تەعریب کردووە.

دووری، لەوتارێکی سیمینارەکەو لەبەردەم ئەکادیمیستو دیپلۆماتەکانی عەرەبو بیانییدا وتوویەتی: (پێویستە بەوردی چاو بەکتێبەکانی مێژوودا بگێڕین بۆ ئەوەی

راستییه مێژووییەکان بدۆزینەوه... سەلاحەددینی ئەیوبی پاڵەوانێکی عەرەبە نەک کورد.. بنەماڵەی شێرکۆش کەسەلاحەددین بەڕەچەڵەک سەربەوانە. لەهۆزێکی ناسراوی عەرەبن‌و لەناوچە کوردییەکاندا ژیاون‌و ناکرێ بگوترێ کوردن).

داخۆ چ مەبەستێک لەپشت هەوڵەکانی تەعریبکردنی مێژووی ئیسلامییەوە هەیەو چ قازانجێک بەدەست دەهێنرێت لەوەی رەچەڵەکی پیاوێکی ناوداری مێژووی ئیسلامی بەزۆر بکرێت بەعەرەب، جگە لەمەبەستی شێواندنی مێژووی ئیسلام‌و قازانجی دەسەلاتێکی تەسکبینی شۆڤێنی کەپێی وایە بەچەواشەکردن‌و ساختەکاری‌و هەڵتەکاندنی گۆڕی لەمێژین‌و داچڵەکاندنی سەرکردە پاڵەوانەکانی مایەی شانازی گەلانی موسڵمانن، دەتوانێت سەروەریی ساختەو مێژووییەک بۆ خۆی تۆمار بکات کەهی خۆی نییە؟ ئایا دەسەلاتی عیراقی‌و لەپێش هەمووشیانەوە وتاربێژی سیمیناری زانکۆکەی تکریت، دەیەوێت چ بەمیللەتانی موسڵمانی ناوچەکە بگەیەنێت لەکاتێکدا لەمێژە لەکتێبە دێرینەکان‌و سەرچاوە عەرەبی‌و ئیسلامییە کۆن‌و تازەکاندا بەڕەچەڵەک کوردبوونی سەلاحەددین سەلمێنراوەو دانی پێدانراوە؟ ئایا سەلاحەددینی ئەیوبی گوناهەکەی ئەوەبوو خزمەتی ئیسلامی کردووەو قودسی بۆ موسڵمانان رزگار کرد؟ ئایا شۆڤێنیستانی زانکۆی تکریت کەکار بۆ شێواندنی زانست‌و راستییە مێژووییەکان دەکەن، ئیرەیی بەسەلاحەددینی ئەیوبی دەبەن چونکە توانیویەتی ئەو سەروەرییە تۆمار بکات کەدەسەلاتە شۆڤێنییەکەی بەغدا بۆی نەلواوە بەتەنیشت سێبەریشدا گوزەر بکات؟ ئایا پیاوی دووەم لەدەسەلاتی عیراقی‌و حکومەتی تەعریبکاری بەغدا، ئیرەیی بەنەتەوەی کورد دەبەن کەسەرەڕای نەهامەتییەکانی رۆژگارو مێژوو، سەرەڕای سەرکوتکردن‌و فەرامۆشکردن، توانیویەتی پیاوێکی هەڵکەوتووی وەک سەلاحەددینی ئەیوبی پێشکەش بەمێژووی ئیسلام بکات.

لەمێژووی ئیسلامیدا، سەلاحەددین ئەو نەبەردییە گەورەیەی تۆمارکرد کە تائێستاش ساختەکارانی مێژوو، ئەوانەی خۆیان بەمێژووی عەرەب‌و ئیسلامەوە هەڵدەکێشن، نەیانتوانیوە تۆماری بکەن، کەچی لەبریتی ئەوەی پەند لەئازایەتی‌و ژیری سەلاحەددین‌و نەبەردییەکانی وەربگرن، واهاتوون لەزانکۆیەکی دانپیانەنراودا، لەو شوێنەی کەزێدی لەدایکبوونی بووەو بەدرێژایی مێژوو، کوردی تێدا ژیاوە، (تصحيح القوميه) بە سەلاحەددینی ئەیوبی دەکەن‌و ئیستمارەی بەعەرەب بوونی پێ پڕدەکەنەوە.

چ حیکمەتێکی تێدایە کە دوای شکستی بەعەرەبکردنی کەرکوک و خانەقین و دوای ریسوابوونی سیاسەتی تەعریب‌و پاکتاوکردنی عیرقی لەهەموو دنیادا، دەسەلاتدارانی

عیـراق بێـن‌و سـەڵاحەددینی سـەرکەوتووی نەبەردییەکـەی قودسـی پیـرۆز، بکـەن بەعـەرەب؟ ئەوانـەی مێـژووی ئیسـلام‌و دیرۆکـی گەلانـی ناوچەکـە دەشـێوێنن، ئەوانـە نامـۆن بەمێـژووی ئیسـلام‌و هیـچ فـەزڵ‌و جوامێرییەکیـان بەسـەر ئیسـلام‌و موسـڵمانانەوە نییـە. ئەوانـەی عەرەبایەتـی خۆیـان تەنهـا لـەوەدا دەبیننـەوە کـورد رابگوێـزن‌و نـاوی گەڕەکـە کوردییـەکان تەعریـب بکـەن، هیچیـان پێشکەشـی ئیسـلام‌و تەنانـەت نەتـەوەی عەرەبـی بکـەن، مەگـەر دزیـن‌و شـێواندنی سـەروەرییەکانی رابـردوو نەبێـت. ئـەو رابـردووە پرشـنگدارەی ئـەوان هیـچ رۆڵێکیـان تێـدا نەگێـڕاوەو مەگـەر لەدەسـتدانی نەبێـت. دەسـەڵاتدارانی بەغـداو وتاربێژەکـەی سـیمیناری زانکـۆی تکریـت کـە بێوچـان هـەوڵ دەدەن (تصحیـح القومیـە) بـە سـەڵاحەددین‌و نەوەکانـی سـەڵاحەددین پڕبکەنـەوە، ئەوانـە فێـرن بچنـە سـەر سـفرەی حـازرو جیهـادو سـەروەرییەکانی خەڵکانیتـر بـۆ خۆیـان داگیربکـەن‌و بەنـاوی خۆیانـەوە تۆمـاری بکـەن.

کـێ بـاوەڕ بەنەفـرەت لێکراوانـی ئێسـتاو مێـژوو دەکات؟ کـێ گـوێ لەو چەواشـەکارانەی مێـژوو، لـەو تەعریبکارانـەی ئەمـڕۆ دەگرێـت کـە مەعیـن بەسیسـۆی شـاعیری نـاوداری فەلەسـتینی گەوهەرەکـەی بـاش ناسـیون‌و لەشـیعرە بەناوبانگەکـەی تێیـدا نەفـرەت لەشـێوێنەرانی مێـژوو دەکات، پێیـان دەڵـێ‌و ئاماژەیـان بـۆ دەکات:

(کم أکرهُ من علمنی
الدرس الاول فی التأریخ
کردیاً کان صلاح‌الدین
وأنتصرَ فأصبح عربیاً
ماژا لو هزم صلاح‌الدین؟
لاصبح جاسوساً کردیاً!)

١٩٩٩/١٠/٥

بەخێربێن بۆ ئاڵوگۆڕێکی دیکەی پەیوەندیی

ئەمڕۆ ئەو رووناکبیرە عەرەبە بەڕێزانە دەگەنە شاری سلێمانی کە بەمەبەستی بەشداریکردن لەئاهەنگی یادی سەدساڵەی لەدایکبوونی شاعیری گەورەی عەرەب، محەمەد مەهدی ئەلجەواهیری بانگهێشتکراون.

بەشداریکردنی ئەو ژمارە زۆرەی رووناکبیرانی عەرەب، نیشانەی ئەوەیە کەرەوشی پەیوەندیکردنو ئاڵوگۆڕی رووناکبیریی لەنێوان نوخبەی هەردوو گەلی برا چۆتە قۆناغێکی نوێی نیمچە رێکخستنەوە کەسەرەتاکەی بۆ سەرکەوتنی یەکەمین خولی حیواری عەرەبی- کوردیی دەگەڕێتەوە، کەتێیدا لەساڵی ١٩٩٨ قاهیرەی پایتەختی سیاسیی عەرەب، میوانداریی نوخبەی سیاسیی و رووناکبیریی کوردو عەرەبی کردو پێکەوە بەردی بناغەی ئاڵوگۆڕی رووناکبیرییو دایەلۆگی هاوبەشیان دانا. لەوێوە لەماوەی پتر لەدوو ساڵی رابردوودا هەروا ئەو پەیوەندییە رێکخراوە، بیانوو، بۆنەی زیاتری چوونە پێشو گەشەسەندن پەرەپێدەدا.

ئەوە بۆ گەلی کورد مایەی دڵخۆشییە کە رووناکبیرانی عەرەب وەک لەچەند سەردانێکی وەفدی بچووکو وەفدی بەکۆمەڵی گەورەدا دووپاتبۆتەوە، تاپۆ سیاسییە ناڕەواو دەستکردەکان دەبەزێننو دێنە کوردستان، مەڵبەندی ئازادیخوازانی کوردو وڵاتی خۆشەویستی ئەلجەواهیری گەورەش.

هەر تەنها سەردانی وەفدێکی رووناکبیرانی عەرەب لەهاوینی رابردوو بەو ژمارە زۆرەو ئەو ئەجندە پڕەی سەردانەکەیان، گەواهییەکی عەمەلی چوونە قۆناغی نوێی رێکخستنی پەیوەندییە رووناکبیرییە ئامارژە پێدراوەکانە.

بۆنـەی سەدسـاڵەی لەدایکبوونـی ئەلجەواهیـری، شـاعیری گـەورەی عـەرەبو دۆسـتی گـەورەی کوردیـش، بۆنەیەکـی لەبـارو گونجـاوە تـا لەبـن سـێبەریدا جارێکـی تـر میوانانـی عـەرەب، دوور لەوەسـیتی ئەملاوئـەولاو راسـتەوخۆ لەنزیکـەوە، کـوردو رەوشـی کوردسـتانەکەی ببینـن، تاڕووبـەڕوو خولێکـی دیکـەی ئاڵوگـۆڕی روناکبیریـی و دیالۆگـی هاوبـەش و لێکگەیشـتنێکی هاوبـەش ئیـدارە بـدەن، ئەلجەواهیـری لـەم بیرەوەرییـە سەدسـاڵەدا دەبێتـە خاڵـی هاوبەشـی نوێکردنـەوەو رێکخسـتنی پەیوەندییەکـی هاوبەشـی سـەدان سـاڵەی دێریـن کەخـۆی هەیـەو دیـداری لـەم بابەتـە قووڵتـرو قووڵتـری دەکاتـەوە.

لەدیرۆکـی میللەتانـدا نوخبـەی روناکبیـران یادەوەریـی زینـدووو، خورپـەی دڵـی میللەتـن، کەئاقـاری هەڵوێسـتو کردەوەکانیـان بەنێوناخـی میللەتەکانیانـدا شـۆڕدەبێتەوەو دەبێتـە یادەوەرییەکـی دەسـتەجەمعیو خواسـتێکی میللـی. کاتێکیـش روناکبیرانـی کـوردو عـەرەب وا وردە وردە رەوشـی ئاڵوگـۆڕی روناکبیریـی و دیالـۆگ پەرەپێـدەدەن، مانـای وایـە لێکگەیشـتنو پێکەوەژیانـی هاوبەشـی نێـوان هـەردوو گەلـی بـرا لەشـێوەی فەرهەنگێکـی لێبووردەیـی هاوبەشـدا خـۆی رێکدەخـاتو رەهەندێکـی میللـی وەردەگرێـت، کەسـەرەنجام سیاسـەتی شـۆڤێنی و سـەرکوتکردنو پاکتاوکردنـی حکومەتـەکان، ناتوانـن زەفـەری پێببـەن.

٢٠٠٠/١٠/٢٦

له پەراوێزی ڕێپێوانەکەی مامۆستاو زانایانی ئایینیدا ئەرکێك لەڕێی خواو لەڕێی نیشتماندا

ئـەو ڕێپێوانـە سـەرکەوتوو، جەماوەرییـەی پیـاوانو زانایانـی ئاینـی لـەڕۆژی (١/١٩) دا دژی تیـرۆرو تیـرۆرکاران بەگشـتی و لـەدژی هەوڵـی نەگریسـی تیرۆرکردنـی مامۆسـتا شـێخ محەمـەد خالیـد موفتـی، ئیمـامو موفتـی و خەتیبـی مزگەوتـی هەڵەبجـەی شـەهید بەتایبەتـی سـازیان کردبـوو، لەیـەک دەربڕیـنو هەڵوێسـتەی جەماوەرییـدا دووری ئیسـلامو موسـڵمانانی لـە دژایەتـی تیـرۆرکارانو ئەوانـەی لەژێرپـەردەی ئایـندا کاری تیرۆریسـتانە ئەنجـام دەدەن، دووپاتکـردەوە.

ڕێپێوانەکـە بـۆ ریسـواکردنی هەوڵـی تیرۆرکردنـی مامۆسـتایەکی ئاینـی و خەتیبـی مزگەوتـی هەڵەبجـەی شـەهید بـوو. ئەمـەش یەکـەم مانـای سیاسـی و یەکـەم دەلالەتـی ئاینییـە لەسـەر نەفرەتلێبوونـی ناوەندەکانـی تیـرۆر کەدەخـوازن ئاینـی پیـرۆز کـە بـۆ پەخشـکردنی دڵنیایـی و بڵاوکردنـەوەی گیانـی لێبـووردن لەکۆمەڵدایـە، بکەنـە بەردەبـازی نیـازە خراپەکانـی نانـەوەی تەفرەقـەو نەهێشـتنی نائارامـی لەکۆمەڵـدا. ئەوانـەی لەپەنـا ئاینـی پیـرۆزەوە ئەگـەر مەبەسـتیانە ئاینپـەروەری خۆیـان رابگەیەنـنو لەپشـت ئایـنو پەیڕەوەکانییـەوە خۆیانیـان حەشـارنەداوە، بۆچـی پەلامـاری مامۆسـتایەکی ئاینـی پایـەدارو زانایەکـی هەڵکەوتـووی کـوردەواری دەدەن؟

مانـای دووەمـی ڕێپێوانەکـە ئەوەیـە کـە مامۆسـتایانی ئاینـی و بەسەرپەرشـتی یەکێتیـی زانایانـی ئاینـی پێـی رابـوون، واتـا شـەرعیترین ئۆرگانـی مامۆسـتایانی ئاینـی کەلـەم دواییـەدا بەکۆنگرەیەکـی (وامرهـم شـوری بينهـم) خـۆی ڕێکخسـتۆتەوە لەڕێـی ڕێپێوانێکـی جەماوەرییـەوە ناڕەزایـی خـۆی و مامۆسـتایانی ئاینـی بەرامبـەر بـەو هەوڵـە

تیرۆریانەی لەژێر پەردەی ئاین ئەنجام دەدرێن دەربڕی. ئەمەش بەڵگەیەکی دیکەی لاتەریک کەوتنی باندەکانی تیرۆرەو دەری دەخات کە لەکۆمەڵگەیەکی هوشیاردا، لەو کۆمەڵگەیەدا کە مامۆستایانو زانایانی ئاینپەروەر لەگەڵ مەینەتی و گرفتەکانی کۆمەڵگەکەیان تێکەڵبووبنو بگرە لەهوشیارکردنەوەو رێنمایکردنیاندا پێشڕەوبووبن، هەرگیز ناتوانرێت تاوانو رەشە کوژی بەئاینو لەبەرکردنی درۆزنانەی بەرگی ئیسلام پەردەپۆشبکرێت.

رێپێوانی لەم بابەتەو هەموو چالاکی و هاتنە مەیدانێکی مامۆستایانی ئاینی کەهەمیشە هەڵسوڕاوو دەستپێشخەربوون لەقۆناغە جیاجیاکانی ژیانی کوردەواری و خەباتی کوردایەتییدا، رۆڵی گەورە دەگێڕێت لەداماڵینی دەمامکی تیرۆری توندڕۆیان کەبێ هیچ تەخویلێکی دینی و بێ وەدەستهێنانی پلەو شەرعییەتێکی ئاینی و قاڵبوونەوە لەمەوداو ماناکانی ئاینی پیرۆز هەق بەخۆیان دەدەن (فەتوا)ی کوشتن دەربکەنو کەسانی نەکیرەو نەخوێندەوار هان بدەن تاپشێوی و ئاژاوە لەوڵاتەکەماندا بنێنەوە.

لەم هەنگاوە تازەیەی مامۆستایانی ئاینی و لەم زیاتر کەوتنەگەڕەی چالاکییەکانی یەکێتیی زانایانی ئاینی ئیسلامیی کوردستاندا، هەقە هەموو ئۆرگانو ناوەندەکانی مەبەستیانە کوردەواری لەبارێکی ئارامو مەدەنیدا بێت، هەموو ئەو کەسو لایەنانەی دەخوازن ئاینی پیرۆز بۆ ئامانجی تیرۆرو تاوان بەکارنەبرێن، بەڵکو وەک هەمیشە ئاینی یەکخستنەوەی کۆمەڵ و درەوشانەوەی خێرو بەرەکەت بێت لەوڵاتدا، وەک هەمیشە پەیامی ئاشتی و ئاوەدانی و پەیامی پەیوەندی رۆحی نێوان خەڵکو خوای خەڵکی خۆیان بێت، هەقە هاوکارو پشتیوانی هەنگاوو چالاکییەکانی مامۆستایانو پێشڕەوانی ئایینیمان بن، لەم ئەرکەی لەڕێی خواو پەیامی ئاشتیانەی ئیسلام، و لەڕێی نیشتمانو کوردەوارییەکی هێمنو پڕئاسایشدا، گرتوویانەتە ئەستۆ.

٢٠٠٠/١/١٩

له پەراوێزی وتارەکەی مام جەلال لە کۆنگرەی گەلاوێژدا ڕووناکبیران لە پرۆسەی گۆڕینی پرۆگرامەکانی خوێندندا

*ڕۆژی (٣/٢) لەکۆنگـرەی بنکـەی ئەدەبـی و ڕووناکبیریـی گەلاوێـژدا هەڤـاڵ مـام جـەلال، ئامـاژەی بـەو بەرنامـە تازەیـەی حکومەتـی هەرێمو وەزارەتـی پـەروەردە کـرد کـە بەدەسـتیانەوەیە پرۆگرامـی خوێنـدن بگـۆڕنو بـەو جـۆرەی لێبکـەن کـە لەگـەڵ ڕەوشـی تـازەی کوردسـتانو ئـازادی ئەمـڕۆی میللەتەکەمانـدا بگونجـێ. هـەروەک داواشـی لـە ڕووناکبیـرو ئەدیبـان کـرد کەڕۆڵـی خۆیـان لـەم پرۆسـە گرنگەشـدا بگێڕنو دەستپێشـخەری پێویسـت بنوێنـن.

ڕووناکبیـرو ئەدیبـان کـە لەکـوردەواری و گەشـەپێدانییدا ئەرکـی گەورەیـان لەئەسـتۆیە و دەتوانـن تەنانـەت پێـش بڕیـاری سیاسـی و بەرنامـە ڕێژییەکانـی حکومـەت قسـە لەسـەر چۆنیەتـی پێشخسـتنی کـوردەواری و بوارەکانـی ژیانـی ڕووناکبیریـی، پەروەردەیـی، کۆمەڵایەتـی و تەنانـەت ئابووریشـمان بکـەن، لەسـەریانە بەدیدێکـی کـراوەو هیمەتێکـی ڕووناکبیرانـەوە لەگـەڵ ئـەو ڕۆڵـە گرنگـەدا مامەڵـە بکـەنو لـەدەرەوەی کاری ڕەسـمی دامـەزراوە پەیوەندارەکانـی پـەروەردەدا، هـاوکاری حکومـەتو ئـەو دامەزراوانـە بکـەن لەدروسـتکردنی ڕایەکـی گشـتی دەربـارەی چۆنیەتـی گۆڕینـی بەرنامەکانـی خوێنـدنو پێشخسـتنی بـواری پەروەردەیـی، مادامەکـی ئاراسـتەی ژیـانو ئاراسـتەی پەروەردەکردنـی نەوەکانـی داهاتـوو قورسـاییەکی گـەورەی دەکەوێتـە ئەسـتۆی دامـەزراوە ڕەسـمییەکانی پـەروەردە.

بانگەوازەکـەی مـام جـەلال، بـۆ ئەدیبـو ڕووناکبیرانـی بیرئـازادو ئازادیخـواز بانگەوازێکی ئازادانەیـە بۆیـان تاوەکـو ڕووناکبیرانـی کـوردەواری لـەواری پەروەردەشـدا کـە گەلێـک جار

ئـەو بـوارە لەوڵاتانـی تـر بەپێـی ڕێنمایـی تونـدو تـۆڵو تاڕادەیـەک داخـراو بەڕێوەدەچێـت، بێنـە مەیـدانو بەپێشـنیازو دیـدە کراوەکانیـان هەوڵـەکانـی گۆڕینی سـەراپای پرۆگرامەکانی خوێنـدن دەوڵـەمەندتـر بکـەنو بەئاراسـتەی داکۆکیکردن لەبەها جوانەکانـی ژیانو بەهاکانی ئـازادی و دیموکراسـیو گیانـی نیشـتمانپەروەرێتی بیبـەن. ئـەم داخوازییـەی ڕێبەرایەتـی کـورد خسـتویەتییە بـەردەم ئەدیـبو ڕووناکبیـر و خوێندەوارانـی کـورد، دەتوانـێ نـەک هــەر قەرەبــووی دواکەوتنــی پرۆســەی گۆڕینــی پرۆگرامەکانــی خوێنــدن بکاتــەوە کــە بەهــۆی شــەڕی ناوخــۆو شـێواوی ماڵــی کوردییــەوە دواکــەوت، بەڵکـو دەشـتوانێ بـۆ دواجـار نەگونجانـی نێـوان خیتابـی سیاسـیو خیتابـی ڕووناکبیریـی کـوردی لەلایـەکو پرۆگرامەکانـی خوێنـدن لەلایەکیتـرەوە نەهێڵـێو پرۆسـەی پـەروەردە لـە وڵاتەکەمانـدا بـۆ یەکجارەکـی لەگـەڵ پەیامـی کوردایەتییەکـی پێشـکەوتنخوازو کوردەوارییەکـی مۆدێـرنو گەشـەکردوودا، ئاشـتبکاتەوە.

ڕووناکبیـرانو ئەدیبانــی کــورد کــە لەســەردەمی ڕۆژانــی مقاوەمەتــی کوردایەتییــدا تێکۆشــەرانی بــواری بەرەنــگاریو ڕووناکبیرییەکــی ئازادبــوونو لەتــەواوی کارو کۆششــی ڕووناکبیریشـدا ستایشـی ژیـانو بەهـا جوانەکانـی ژیانیـان کـردووە، هەقـە ئەمـڕۆ لێبڕاوانەو لەبیرێکــی ئــازادو دیموکراســییەوە کــە ئەوانــی پێناســراون، قســە لەســەر چۆنیەتــی پێشخسـتنو داڕشـتنەوەی پرۆگرامەکانـی خوێنـدن بکـەن. ئەمـەش بەهەلێکـی زێڕیـن بزانـن بـۆ ئـەوەی بەهەمـوو لایـەک ئەرکـی قووڵکردنـەوەی بیـری ئـازادو بیـری پێشـکەوتنخواز زیاتـر جێبەجـێ بکـەنو نـەوەی نوێـی ڕاپەڕیـن، باشـترو چاکتـر بەکەلتـوری کوردایەتـیو دابونەریتــی ڕێزگرتــن لەئــازادیو دیموکراســیو بەگیانــی لێبــووردنو گیانــی ئاشــتی پـەروەری، پـەروەردە بکەیـنو لەڕێـی پرۆگرامەکانـی خوێنـدنو پـەروەردەوە هاووڵاتییەکـی کوردسـتانیی نـوێ، بۆسـەدەو هەزارەیەکـی نـوێ، بخووڵقێنیـن.

هەڵبـەت ئـەو ئەرکـە تەنهـا ئەرکـی ئەدیـبو ڕووناکبیـران نییـە، ئەگەرچـی ئـەوان وەک ویژدانـی میللـەت و شـایەدی چەرخـی نوێـی کـوردەواری، دەتوانـن ڕۆڵێکـی ئیلهـام بەخـش و مەعنـەوی تێـدا بگێـڕن، بەڵکـو ئـەوە ئەرکـی تـەواوی ناوەنـدە میدیایـیو ڕووناکبیریـیو کۆمەلایەتییەکانـی کوردەواریشـە بـۆ ئـەوەی ئیـدی مرۆڤـی کـورد لـە کەرتبوونـی عەقـڵو ئیزدیواجیەتـی پـەروەردە دەربـاز بکەیـن، چونکـە لەکاتێکـدا نـۆ سـاڵە لەڕێـی حوکمڕانـی ڕاسـتەوخۆی حکومەتێکـی خۆماڵــیو بەهــۆی دامودەزگاکانــی ڕاگەیانــدنو ئەدەبیاتــی سیاسـی کوردایەتییــەوە کار لەکۆمەڵــی کــوردەواری. دەکرێـتو دەخــوازرێ بەتایبەتیتـر کاریگـەری دروشـمو ئامانجـە ڕەواکانـی کوردایەتـی لەسـەر نـەوەی داهاتـوو، لاوانـی ئەمـڕۆ

دەربكەوێتو خوێنی نوێو وزەی نوێ بێتە مەیدانی تێكۆشانەوە، ناكرێت لەوە زیاتر چاو لەو پرۆگرامە كۆنینەی خوێندن بپۆشرێت كە نەک هەر گوزارشت لە بیری شۆڤێنی دەسەڵاتێكی دژ بە كورد دەكات، بەڵكو لەواری چەمكەكانی پێشكەوتنی زانستیو پێشخستنی كۆمەڵو دروستكردنی ژیانی نوێشدا دواكەوتوو و كۆنەپەرستانەیە، پرۆگرامی وا لە خوێندندا بەرەچاوكردنی هەلومەرجی پێشكەوتنی كوردستانو دنیا، چیتر ناتوانێت مرۆڤی تەندروستو ژیرو هۆشیار دروست بكات. مرۆڤێک كە دۆستی چەمكەكانی ئازادیو دیموكراسیو مافی مرۆڤ و خاوەنی هەست و نەستی نیشتمانی و نەتەوەیی بێت، لەماناكانی هاووڵاتیبوونی هاوچەرخ و بەها جوانەكانی ژیانو ماناكانی پێشكەوتنو زانستپەروەری تێبگات.

بڕیاری گۆڕینی پرۆگرامەكانی خوێندن هەنگاوێكی لەجێی خۆیدایەتی بۆ رەنگڕێژكردنی ئایندەی كوردەواریو ژیان لەكوردستاندا. هەروەک هەنگاوێكی بەجێشە بۆ جێگیركردنی كەلتوورێكی دیموكراسییانە لە عیراقی دوارۆژیشدا، بۆ بەشداریكردنێكی كارای كورد لە پەرەپێدانی سیستمو پرۆگرامی خوێندن لە سەرتاسەری عیراقی دوارۆژ كە وا بڕیارە عیراقێكی دیموكراسی بێت. ئەمەش بەپێچەوانەی پڕوپاگەندەی ئەوانەیە كە پێیان وایە گۆڕینی پرۆگرامی خوێندن لەكوردستاندا مانای (جیاكردنەوەی) یەكجارەكی پرۆگرامی خوێندنە لە پرۆگرامی سەرتاسەری عیراق. لەكاتێكدا بڕیاری گۆڕینی خوێندن لەلایەن حكومەتو دەسەڵاتێكی كوردستانییەوە دراوە كە دەخوازێ لە چوارچێوەی عیراقێكی فیدراڵی، دیموكراسیو فرەلایەنیدا تایبەتمەندێتی نەتەوەیی كورد رەچاوبكرێتو ئەم رەچاوكردنەش لەسەرجەم بوارەكاندا رەنگ بداتەوە، بەبواری پەروەردەییشەوە.

رووناكبیران و ئەدیبانی كورد دەتوانن و لەدەستیان دێ لەم لایەنەشەوە لەگەڵ پەیوەندارانی تردا وابكەن پرۆگرامی نوێی خوێندن هاوشانی رەچاوكردنی پێشكەوتنی زانستی، هاوشانی بەرزڕاگرتنی دابونەریتە جوانەكانی ژیانو ئازادیو بەرزڕاگرتنی گیانی نەتەوەیی، ئاوەهاش چەمكەكانی هاووڵاتیبوونو هاونیشتمانێتی نوێ لەعیراقی دیموكراسیو عیراقی جیاواز لەوەی چەند دەیەی رابردوو، پەخشو پەرەپێبدەن.

بۆ ژیانی نوێو كوردەوارییەكی پێشكەوتوو، پێویستمان بەخوردكردنەوەی پەروەردەیی ئەو دیدە هاوچەرخ و پێشكەوتنخوازە هەیە كە لەمێژە گەلی كوردو بزووتنەوەكەی خەباتی بۆ دەكەن.

٢٠٠٠/٣/٤

لەیادی کیمیابارانی هەڵەبجەدا

سـەدەی رابردوو لەبەشـی زۆری سـاڵ و دەیەکانییدا سـەدەی ماڵوێرانی و سـەرکوتکردن و مەینەتـی بـوو بـۆ گەلـی کـورد. وێـڕای شـۆڕش و راپەڕینەکانـی بـۆ رزگاری کـورد و کوردسـتان کـران، ئاخرییەکـەی لەکۆتایـی نیـوەی دووەمـی ئـەو سـەدەیەدا مەینەتییـە نەتەوەییـەکان لەکارەسـاتی کیمیابارانکردنـی هەڵەبجـەدا گەیشـتنە ترۆپـک، کارەسـاتی هەڵەبجە برینێکی قووڵـە لەجەسـتەی نەتـەوەی کورددا کـە لەپـاڵ کارەساتەکانی ئەنفـال و دەربـەدەری کـورددا، رێـڕەوی مێـژووی بێکەسـی و تەنهایـی لەمەوپێشـی نەتەوەکەمانیان رەنگرێـژ کـردووە.

دوانــزە سـاڵ بەرلەئێسـتا دەسـەڵاتی دیکتاتـۆری لـە بەغـدا سیاسـەتی نکوڵیکردنـی لەگەڵـی کـوردو رەتکردنـەوەی مـافـو داخوازییـە نەتەوەییەکانـی تـا ئـەو ئاسـتە پەرەپێـدا کـە هەوڵـی سـڕینەوەی بوونـی نەتەوەییمـان بـداتو بەرنامـەی جینۆسـایدکردنی گەلـی کـورد بگرێتەبـەر، ئەوەبـوو لـە (١٩٨٨/٣/١٦)دا شـاری هەڵەبجـەی لانکـی شارسـتانێتی و رووناکبیـری، کەوتـە بەرهێرشـی بـێ ئامانـی فڕۆکەکانـی رژێـم و شـار و خەڵکـە خۆڕاگرەکـەی بـەگازی کیمیایـی خنکێنـران.

ئەگەرچـی بۆمبارانکردنـی هەڵەبجـە بەچەکـی کیمیایـی، یەکـەم و دوا هەوڵـی شـۆڤێنییەکان نەبـوو بـۆ قەڵاچۆکردنـی گەلـی کـورد و لەناوبردنـی، بـەڵام بـەو شـاڵاوە دڕندانەیـەی لەڕۆژانـی (١٦)و (١٧)دا کرایـە سـەر شـارەکەو بـەو ژمـارە زۆرەی قوربانییـان کـە (٥٠٠٠) شـەهیدو هـەزاران برینـدار بـوون، هەڵەبجـە بـووە سـومبلی جینۆسـایدکردنی گەلێکـی بـێ پشـت و پەنـا کەتـا پێـش راپەڕینـی ئـاداری ١٩٩١ جگـە لەپێشـمەرگەو

چیـاکان هیــچ دۆســتێکیتری نەبــوو.

ئــەوە یەکەمجـار بـوو کـە حکومەتێـک چەکـی کیمیایـی دژی هاووڵاتییانـی خـۆی، دژی ئـەو گەلـەی بەهەمـوو عـورف و یاسـاو نەریتێکـی نێودەوڵەتـی بەشـێکە لـە پێکهاتـەی دەوڵــەتو گەلـی عیـراق، بەکاربهێنێـت.

رەنگە ئەمەش باشـترین بەڵگە بێت لەسـەر ئاسـتی نەشـیاوی بەرپرسـیارێتی دەسـەڵاتی بەغـدا لەبەرامبــەر گەلـی کـوردو تـەواوی گەلانـی عیـراق. ئـەو بەرپرسـیارێتییەی هێنـدە نامـۆو دژ بەجەمـاوەرە کەمـەرگو کارەسـاتی وای بەسـەر کـوردو عیراقـدا هێنـاوە لەهیـچ شـوێنێکی دنیـادا وێنـەی نییـە.

تراژیدیـای هەڵەبجـە لەیادەوەریـی ئێمـەدا، وێنـەی میللەتێکـی زوڵملێکـراوو خاکێکـی سـوتماککراو چڕەکاتـەوە، تراژیدیـای میللەتێـک کـە لەسـاتی کیمیابـارانو قەڵاچۆکردنـدا دوژمنەکـەی لەوپــەڕی بەهێــزی و توانســتی خۆیدابــوو. بــەڵام ســەرەنجام ئــەو میللەتــە لەڕاپەڕینێکـی جەماوەریـی گـەورەدا، رقـی پیـرۆزی خـۆی بەسـەر تاوانکارانـی هەڵەبجـەدا بارانـدو لەکوردسـتانەکەی خـۆی دەریکـردن.

ئەگەرچـی دوای (١٢) سـاڵ لـە کیمیابـاران هێشـتا زامەکانـی هەڵەبجـە سـارێژ نەبـوونو شـارەکەو خەڵکەکـەی بەدەسـت گیروگرفتـی کیمیابـارانو وێرانکردنـەوە دەناڵێنـن، بـەڵام ئیتــر (هەڵەبجــە) لەدنیــادا بــووە شــاهیدی زینــدووی مەزڵومییەتــی کــورد. لــەدوای راپەڕینیشــەوە گەلەکەمــان لەگۆشــەی فەرامۆشــییەوە هاتەســەر شــانۆی سیاســەتی جیهانـیو ئـەو هاوسـۆزییە نێودەوڵەتییـەی پێشـتر لەکاتـی قەومانـی کارەسـاتەکەدا لێـی بێبـەش بـوو، بـووە هەقیقەتێکـی بەرجەسـتەو سـەرەنجام هـاواری کپکـراوی نەتەوەیەکـی گـەورەی وەکـو کوردیـش بەگوێـی جیهانـدا درا.

هەڵەبجــە بــۆ ئــەوەی زامەکانــی بەتەواوەتــی ســارێژ ببنــەوە لەئاســتی ناوخــۆی کوردسـتاندا پێویسـتی بەئاشـتی و ئارامـی، بـە یەکگرتنـی کـوردو یەکخسـتنی هەڵوێسـتی سیاسـی هەیـە.

لەئاسـتی بەرپرسـیارێتی جیهانیشـدا لەکۆمەڵـی نێودەوڵەتـی داواکـراوە لـەو هەمـوو زەرەرو زیانانــە بپێچێتــەوە کــە تاوانبــاران بەهەڵەبجــە و کوردیــان گەیانــدووە. چونکــە هاوکاریکردنـی هەڵەبجـە لەسـارێژبوونەوەی زامەکانـی جگـە لـەوەی داخوازییەکـی رەوای خەڵکێکـی زوڵملێکراوە، لەهەمانکاتیشـدا بەرپرسـیارێتییەکی ئەخلاقـی و ویژدانـی کۆمەڵـی نێودەوڵەتیشـە کەقەرەبووی ئازار و ئەشـکەنجەی قوربانیانی دەسـتی جینۆسـاید بکاتەوە.

لەیـادی دوانـزە سـاڵەی شـەهیدبوونی هەڵەبجـەدا، درووود بـۆ گیانـی پاکـی شـەهیدانی

کارەساتی هەڵەبجە و تەواوی شەهیدانی کورد و کوردستان.

لەیادی خنکاندنی هەڵەبجەدا، با هەموو هەوڵەکان یەکبخرێن لەپێناو ئاوەدانی بۆ هەڵەبجە و قەرەبووکردنەوەی زیان لێکەوتوانی کارەساتەکەدا.

٢٠٠٠/٣/١٥

لەپێناو قەرەبووکردنەوەی زیانلێکەوتووانی کیمیابارانی هەڵەبجەدا

یەکێک لەدەرکەوتە هەرەخراپەکانی شەڕو کوشتاری رژێمە دێکتاتۆرییەکان لەدژی هاووڵاتیانی بێدیفاع و گەلانی بندەست و زوڵملێکراو، مەسەلەی تێکوپێکدانی ژێرخانی کۆمەڵایەتی و زیانپێگەیاندنی ژینگە و هەروا بەجێمانی ژمارەیەکی زۆری کەسوکاری قوربانیان و کەسانی پەککەوتە و برینداری پاشماوەی شەڕەکانە.

ئەوانەی شەڕ ماڵی رماندوون و گوزەرانی لێشێواندوون و ئەوانەی بە هۆی کوشتار و جەنگی داگیرکارییەوە تووشی ئیفلیجبوون و پەککەوتن هاتوون، گیروگرفت و مەینەتییەکانیان دوای بڕانەوەی جەنگ و کپبوونی بەرەکانی شەڕ دەردەکەوێت و داوای چارەسەر و لالێکردنەوە دەکەن. ئەمە بۆ هەموو شەڕو مەینەتییەکی شەڕ وایە چ جای بۆ شەڕێک کەبەسەر گەلێکی ژێردەستەو بێدیفاعدا بسەپێنرێو ئەو گەلەش بەهۆی هەلومەرجی نالەباری سەپێنراو بەسەریدا تواناو دەسەڵاتی ئەوەی نەبێ پاشماوەو دەرکەوتی شەڕەکان چارەسەر بکات.

شەڕی حکومەتی بەغدا لەدژی گەلی کورد کە لەکیمیابارانکردنی هەڵەبجەو لەئەنفالەکاندا گەیشتە قۆناغی شەڕی جینۆساید، نموونەی ئەو شەڕە ماڵوێرانکەرانەیە کەدەرکەوت پاشماوەی گەلێک خراپی لێکەوتۆتەوە. وتەبێژی وەزارەتی دەرەوەی ئەمریکا لەلێدوانەکەی رۆژی (٣/١٦)دا بەبۆنەی یادی دوانزەساڵەی کیمیابارانی هەڵەبجەوە هەر لەم چوارچێوەیەدا وەبیری هێناوەتەوە کەپەلاماردانی هەڵەبجە بەشێک بوو لەشاڵاوێکی رێکخراو لەدژی هاووڵاتیانی مەدەنی کورد، ئاماژەی بەوەش دا قوربانییان هێشتا بەدەست رێژەی بەرزی نەخۆشیو گیروگرفتی ترەوە دەناڵێنن.

بێگومـان ئـەوەی لـە هەڵەبجـە قەومـا بەپێـی هەمـوو یاسـاو عورفـە نێودەوڵەتییـەکان شـاڵاوێکی بێئەمـلاولای جینۆسـاید بـوو. کاتـی ئـەوەش هاتـووە کۆمەڵـی نێودەوڵەتـی و ناوەنـدە بڕیـار بەدەسـتەکانی دنیـا وەک چـۆن لـەڕووی بەرپرسـیارێتی ئەخلاقییـەوە ئەرکیانـە کەئەنجامدەرانـی تاوانـی جینۆسـایدو پاکتاوکردنـی کـورد وەک تاوانبارانـی جەنگ بناسـێنن، ئاوەهـاش هەقـەو پێویستیشـە توانـاو دەسـەڵاتی زۆری خۆیـان بخەنەگـەڕو بەجـددی هەنـگاو بـۆ چارەسـەرکردنی دەرکـەوتو پاشـماوەکانی کیمیابارانکـردن بنێـنو کۆمـەکو هـاوکاری لێقەوماوانـی هەڵەبجـەو ناوچەکانـی بـەر شـاڵاوی جینۆسـاید کەوتـوون، بکـەن.

گەلـی کـورد بەچـاوی ڕێـزو تەقدیرەوە دەڕوانێتـە هەموو هاوسـۆزی و بەتەنگەوەهاتنێکی نێودەوڵەتـی بەرامبـەر بـەو مەینەتییانـەی تووشـی هاتـوون. لەهەمانکاتیشـدا چاوەڕێـی ئـەوە دەکات ئـەو هاوسـۆزیو بەتەنگەوەهاتنـە لەپرسـی هەڵەبجـە و دەرکەوتەکانـی قڕکردنـی خەڵـکو سـوتماککردنی خاکـی کوردسـتاندا بگاتـە پلـەی قەرەبووکردنەوەیەکـی عادیلانـەو ڕەوای زیـان لێکەوتووانـی کیمیابـارانو بژاردنی زەرەرو زیانی لێقەوماوانی شـەڕی جینۆسـاید لەکوردسـتانی عیـراقو هاوکاریکـردن لەبـواری بوژانـەوەو ئاوەدانکردنـەوەی (هەڵەبجـە) وەک ڕەمزێـک بـۆ قوربانـی کیمیابـاران.

هـەر هەوڵێـک کـە بۆ قەرەبووکردنـەوەی زەرەرو زیانی لێقەوماوانـی هەڵەبجە بخرێتەگەڕ، جـا چ لەچوارچێـوەی ئـەو بڕیارانـەی بـۆ قەرەبووکردنـەوەی زیـان لێکەوتووانـی شـەڕی دووەمـی کەنـداو دەرکـراون یـان لەچوارچێـوەی بڕیـارو راسـپاردەی تایبەتـدا بێـت، ئـەو هەوڵـەو بێگومـان سەرکەوتنیشـی جگەلـەوەی دەبێتـە جۆرێـک لـە بەرپەرچدانـەوە بـۆ تاوانبارانـی جینۆسـایدو ئـەو ناوەندانـەی هاوکارییـان کـردووە لەبەرهەمهێنانـی چەکـی کۆکـوژدا، ئاوەهـاش دەتوانێـت یارمەتیـدەر بێـت لەپرۆسـەی (اعـادە تاهیـل)و سـەرلەنوێ لەسـەر پـێ ڕاوەسـتانی هاووڵاتیانـی زیانلێکەوتـووی هەڵەبجـە لـەڕووی ژیـانو گوزەرانـەوە، ڕۆڵێکـی گـەورەش دەگێڕێـت لەچارەسـەرکردنی گرفـتو دەرکەوتە خـراپو کەڵەکەبووەکانی دوانزەسـاڵەی رابـردوو، چونکـە ئەگەرچـی لەمـاوەی چەنـد سـاڵی رابـردوودا حکومەتـی هەرێمـی کوردسـتان هەوڵێکـی زۆری بـۆ ئاوەدانکردنـەوەو بوژاندنـەوەی هەڵەبجـە داوەو هەوڵەکانیـش بەردەوامـن، بـەڵام کاریگەرییـە سـەلبییەکانی کیمیابارانەکـە ئەوەنـدە گەورەیـە کـە لـەم هەلومەرجـەدا لەتوانـای خۆیـی کـورددا نییـە بەتەنهـا ڕووبەڕوویـان ببێتـەوەو چارەسـەریان بـکات.

ئەمـڕۆ گەلـی کـورد بەگشـتی و هاووڵاتیانـی هەڵەبجـە بەتایبەتـی زیـاد لەهەمـوو کاتێکی

تـر پێویسـتیان بەهەڵوێسـت و بڕیارێکـی لێبڕاوانـەی کۆمەڵـی نێودەوڵەتـیو ناوەندەکانـی پارێـزەرو ڕێزلێنـەری مافـی مـرۆڤو مافـی گـەلان هەیـە کەمەسـەلەی قەرەبووکردنـەوەی لێقەومـاوانو بژاردنـی زیانەکانـی کیمیابـاران بگرنـە ئەسـتۆ، بۆئـەوەی لەسـەرەتای سـەدەو هــەزارەی نوێـدا، چیتـر نەریتــی چـاکو بەکەڵکـی قەرەبووکردنـەوەی زەرەرو زیانەکانــی شـەڕ تەنهـا میللەتانـی خـاوەن دەوڵـەتو خـاوەن دەسـەڵاتی سیاسـی نەگرێتـەوە، بەڵکـو ئـەو میللەتانـەش بگرێتـەوە کەچەوسـاوەی دەسـتی حوکمڕانانـی وڵاتەکانیانـنو ئومێدیـان بەوەیـە کۆمەڵـی نێودەوڵەتـی لەسـەریان هەڵبداتـێ و بەرپرسـیارێتی مرۆییانـەی خـۆی بەجێبهێنـێ.

٢٣/٣/٢٠٠٠

کرێکاران و ڕەنجدەرانی کوردستان،
جەژنی ئایارتان پیرۆز بێت

*ئەمڕۆ کرێکارانی کوردستانو تەواوی کرێکارانی جیهان بەئاهەنگو کۆڕو کۆبوونەوەی جۆراوجۆر جەژنو بیرەوەری (١)ی ئایار ڕۆژی تێکۆشانو ڕەمزی خەباتی ڕەوای چینەکەی خۆیان بەرز رادەگرن و لەگەڵ ئەوانیشدا ڕەنجدەرانی بازووو هەموو ئەو خەڵکانەی پێناسەی فراوانو مانای نویی کرێکاران دەیانگرێتەوە هاوبەشو هاوخەباتی کرێکارانو پێکەوە ڕێز لەیادی قوربانیانی ڕەوتی خەباتی چینایەتیو تێکۆشان لەپێناو نەهێشتنی زوڵم و زۆرو چەوساندنەوەی چینایەتیو چێکردنی دادپەروەری کۆمەڵایەتی دەنێن. جەژنی یەکی ئایار جەژنی پیرۆزکردنی سەرهەڵدانی کرێکارانی شیکاگۆیە کە ساڵی ١٨٨٦یان کردە سەرەتاو خاڵێکی وەرچەرخان لەمێژووی بزووتنەوەی کرێکاری لەتەواوی جیهانداو لەو خاڵە وەرچەرخێنەرەش بەدواوە ڕەوتێکی دووردرێژی شۆڕشو قوربانیدانو خەباتی بێوچانی کرێکارانو ڕەنجدەران لەدژی زوڵموزۆرو لەپێناوی مافە سیاسیو پیشەییەکانی خۆیانو لەڕێگای کۆمەڵی بێ چەوساندنەوەو دادپەروەری کۆمەڵایەتیدا، دەستیپێکرد.

هەڵبەتە لەکوردستانەکەی خۆشماندا جگە لەو ماناو دوورایییە چینایەتی و جیهانییەش، ڕۆژی (١)ی ئایار بۆنەو یادەوەرییەکی میللییشە سەبارەت بەوەی:

*کرێکارانو ڕەنجدەرانی کوردستان هەمیشە لەڕێڕەوی خەباتی نیشتمانیدا هەڵسوڕاوو تێکۆشەری چالاک بوون و بەوپەڕی هوشیاری سیاسی و کۆمەڵایەتییەوە هەردوو پرسی تێکۆشانی چینایەتیو نەتەوایەتییان پێکەوە گرێداوە لەپێناوی لەناوبردنی هەموو جۆرەکانی چەوساندنەوەی چینایەتیو نەتەوایەتی. واتا خەباتێکی

هەمەلایەنەیـان لـەدژی زوڵــم و زۆری ناوخۆیـی و زوڵــم و زۆری داگیرکـەران بەڕێوەبـردووە.

*کرێـکارانو ڕەنجدەرانـی بـازووی کوردسـتان لەکاروانـی ئاوەدانکردنـەوەی کوردسـتانی ڕزگاریشـدا هەمیشـە لەڕیـزی پێشـەوەی پێشـمەرگەکانی ئاوەدانـیو بنیاتنانـەوەی وڵاتـدا بـوونو لـەم بوارەشـدا وەکـو باقـی توێـژو چینەکانـی دیکـەی کـوردەواریو بگـرە زیاتریـش ڕەنـجو زەحمەتییەکـی زۆریـان کێشـاوە بـۆ ئەوەی ئـەو هەنگاوانـەی لەمەیدانـی بوژاندنەوەو ئاوەدانکردنـەوەدا نـراونو ئـەو پـرۆژە گرنگانـەی جێبەجێکـراون، فراوانتـرو بەگوڕتـر بـن.

لەبــەر ئــەو دوو هــۆکارە جەژنــی یەکــی ئایــار لەکوردســتانی ڕزگاردا لەیــەک کاتــدا هــەم جەژنـی کرێـکارانو ڕەنجـدەرانو هـەم جەژنێکـی میللـی و ڕێزلێنانـی کوردەواریشـە لەتێکۆشـانی کرێـکاران لەمەیدانـی سیاسـی و مەیدانـی بەدەسـتهێنانی مافـە پیشـەیی و سـەندیکاییەکانی خۆیانـدا. هــەروەک ڕێزلێنانێکـی گەورەشــە لــەرۆڵو ئەرکـی کرێــکارو ڕەنجـدەری کـورد لەبنیاتنانـەوەی وڵاتو پێشخسـتنو پەرەپێدانـی ڕەوتـی بەرهەمهێنـانو چالاکـی ئابـووری لەکوردسـتاندا.

دیـارە لەمـاوەی دەیـەی ڕابـردوودا چ لەکوردسـتانو چ لەجیهانـدا گۆڕانـکاری ئەوتـۆ قەومـان کـە ڕەنگدانـەوەی لەسـەر ڕەوتو شـێوازی کاری بزووتنـەوەی کرێـکارانو سـەرجەم بزووتنــەوە سیاســیو کۆمەڵایەتییەکانــی تــری جیهــان هەبــوو، لەســەر بنچینــەی ئــەو گۆڕانکارییانــەش کرێــکارانو ڕەنجدەرانـی کوردســتان بەکەڵــک وەرگرتــن لەهەلومەرجـی ئـازادیو دیموکراتـی ژێرسـایەی حوکمـی خۆماڵـی دەسـتیان دایـە خەباتـی سـەندیکاییو پیشــەیی بــۆ دەســتەبەرکردنی مافەکانیــانو لــەم قۆناغەشــدا خەباتەکەیــان بەپاڵپشــتی هێــزە پێشــکەوتنخوازەکانی وەک یەکێتیــی نیشــتمانیی کوردســتان ڕووی لەیەکخســتنی هــەوڵو تەقەلاکانیانــە بــۆ ئــەوەی بزووتنــەوەی کرێــکاران چ لەبــواری بەشــداریکردنی چالاکانـە لەڕەوشـی سیاسـیو چ لەبـواری دابینکردنـی داخوازییـە ڕەواکانیـان، هەنـگاوی چاکتـرو چالاکتـر بنێـتو لەگـەڵا توێـژو ناوەندەکانـی کوردسـتاندا وێنـەی ئـەو کوردەوارییـە مەدەنـی و مۆدێرنـە بکێشـن کـە مـافو داخوازییەکانـی هەموولایـەک، بەتایبەتـی مـافو داخوازییــە ڕەواکانــی کرێــکارانو ڕەنجــدەران، دەســتەبەر بــکات.

یەکێتیـی نیشـتمانیی کوردسـتان هەمیشـە لەڕوانگـەی ئـەو سـەرەتا شۆڕشـگێڕییەی کـە هەمـوو چیـن و توێژێـک خۆیـان خۆیـان، ڕزگار دەکـەن، بەڕێـز و پێزانینـەوە دەڕوانێتـە هەمـوو پێشـکەوتنێک کـە خەباتـی کرێکارانـی کوردسـتان بەدەسـتی دێنێـت. بـەڵام هـەر سـەبارەت بـەو واقیعـەش کەخـۆی حزبێکـی سۆشـیال دیموکـراتو ڕێکخـراوی ڕەنجدەرانـی بیروبـازووە، پشـتگیریو کار ئاسـانیش بـۆ ئـەو خەباتـە ڕاسـتو ڕەوایـەی کرێـکارانو

رەنجدەرانــی کوردســتان دەکاتو ئەمەشــی بەڕوونــی لەپەیــڕەوو پرۆگرامــی خۆیــدا جێگیرکــردووەو لەمەیدانــی کاروچالاکــی سیاسیشــدا ســەلماندوویەتی.

کرێـکارانو رەنجدەرانـی کـوردەواری بەپشـتگیری یەکێتییەکـەی رەنجدەرانـی بیروبـازووو بەیەکخسـتەوەی ریزەکانـی خۆیـان لەسەرتاسـەری کوردسـتانی رزگاردا دەتوانـن دلێرانەتـرو هوشـیارانەتر بێنــە کــۆڕی تێکۆشــانی هەمەلایەنــەوەو لــەم رێگایەشــدا پێشــمەرگەکانی رێبــازی خەباتــی چینایەتــیو نەتەوایەتــی، پێشــمەرگەکانی ئاوەدانکردنــەوەی وڵاتو رەنجدەرانـی هوشـیاری کـوردەواری، شایسـتەی هەمـوو پشـتگیریو پاڵپشـتییەکن.

پیرۆزبێت بیرەوەریی (١)ی ئایار، جەژنی جیهانی کرێکاران لەکوردستانو لەجیهاندا.

پێشــکەوێ خەباتــی کرێــکاران و رەنجدەرانــی کــورد لەپێنــاوی مــاف و داخوازییــە رەواکانیانــدا.

٢٠٠٠/٥/١

سەربەخۆیی لە بڕیاردان و...
لێکگەیشتنی بنیاتنەرانە

لەڕێڕەوی کارو کۆششی سیاسییدا هەموو پێڕەوو هەڵسوکەوتێک ئاکامو دەرکەوتی تایبەت بەخۆی لێدەکەوێتەوە. هەندێک لەو دەرکەوتانە لەوانەیە تەواو ئەوە نەبێت کەدەخوازرێ، یان لەوانەشە وا لەنێو رەوشە سیاسییەکەو رێڕەوەکەیدا تێکەڵ بێت کەجیاکردنەوەیان زەحمەت بێت بەوجۆرەی بگوترێ ئەمە ئاکامی بەدەستهاتووی فلانە پێڕەوو هەڵسوکەوتێکی سیاسییە، بەڵام لەهەموو حاڵێکدا هیچ هێزێکی سیاسیی ناتوانێت بێ پرەنسیپی کار، بێ پێڕەوو هەڵسوکەوتێکی دیاریکراو تاسەر بڕ بکاو بتوانێت متمانەی دەرودراوسێ بەدەست بێنێت، راستە پەراوێزی مانۆڕو دەست ئاوالابوون لەجووڵەی سیاسیدا دەسکەوتی مسۆگەرتریان هەیە. بەڵام لەوکاتەی کەهێزو گروپە سیاسییەکان لەئەنجامی ئەزموونی خۆیانو بەپێی هەلومەرجەکە ستراتیژێک بۆ کار پەیڕەو بکەن، ئەوا چانسی سەرکەوتن، لەبەر روونیو ئاشکرایی، نزیکترو لەبارترەو دەوروبەریش سەرەنجام رێز لەو پەیڕەوو هەڵسوکەوتە دەگرن.

لەسیاسەتی یەکتێیدا پرەنسیپی سەربەخۆیی لەبڕیاردانو پەیڕەوکردنی سیاسەتێکی بنیاتنەرانە لەئاستی ناوخۆو دەرەوەدا. روویەکی هەرە گەشی خەسڵەتو تایبەتمەندییەکانی ئەو حزبەن. ئەوەی وادەکات پرەنسیپی سەربەخۆیی بڕیاری سیاسیی سەرکەوتن بەدەستبهێنێت، کۆمەڵێک پرەنسیپی دیکەن کەیارمەتیدەرن لەو بوارەدا. بۆنموونە ئامانجەکانی یەکێتی بۆ دوارۆژی گەلی کوردستان، چۆنیەتی ئیدارەدانی ئەو ئەزموونە دیموکراسییەی بۆ کورد هەڵکەوتووە بەرەو سەرخستنی ئەو ئامانجانە؟ هەروەک ئەو مەسەلەش یارمەتیدەرە کەیەکێتی بەچ شێوازێکی بنیاتنەرانە

بڕیـاری ســەربەخۆیانەی خـۆی دروسـت دەکاتو پەیـڕەوی لێـدەکات؟

بەڵـێ راسـتە گەلێـک جـار سـەربەخۆیی لەبڕیاردانـی سیاسـیی بۆتـە مایـەی راوەسـتان یـان پەککەوتنـی ئاڵوگۆڕو پەیوەندیـی سیاسـیی یەکێتـی لەگـەڵ دەوروبـەرو ئـەم دەوڵـەت یـان ئـەو دەوڵەتـدا سـەبارەت بـەوەی لەهەرێمێکـی وا ئاڵـۆزو بەرژەوەنـد ناکۆکدا کەمجـار سـەربەخۆیی بڕیـاردان پێشـوازی لێدەکـرێ، بـەڵام لەبەرئـەوەی پرەنسـیپی بڕیـاردان لای یەکێتیـی نیشـتمانیی کوردسـتان بـەو هەمـوو فاکتـەرە یارمەتیدەرانـە دەورە دراوەو ئـەو فاکتەرانـەش بوونەتـە قەڵغانـی پارێـزگاری بـۆی، ئـەوا دەبینیـن سـەرەنجام ئـاکامو دەرکەوتەکانــی وەهــا بڕیاردانێکــی ســەربەخۆ، درەنــگ یــان زوو بەقازانجــی کــوردو یەکێتییەکـەی تـەواو دەبێـت.

چونکـە سـەربەخۆیی لەبڕیـاری سیاسـیی روونیو ئاشـکرایی، شـەفافییەتو کرانەوەیەکی بنیاتنەرانـە بەرهـەم دێنێـت کەسـەرەنجام لایەنەکانیتـر، وڵاتانـی دەوروبـەر ناتوانـن رێـزی لێنەنێـنو بـۆ یەکێتـی نەسـەلمێنن. یـان روونتـر تەفەهومـی نەکـەن.

لەسـەر بنچینـەی ئـەم سیاسـەتەش بینیمـان کـەدوای گـرژیو پەککەوتنـی دۆسـتایەتی یەکێتی-ئەنقــەرە پەرەســەندنی پەیوەندییــەکان رووی لەکرانــەوەو لێککەیشــتنێکی بنیاتنەرانـە نـاو ئـەو هەلومەرجـە ئیجابییـەی لێکەوتـەوە کەهەڤـاڵ مـام جـەلال وا وەسـفی دواسـەردانی ئەنقـەرە بـکات: (لەهەمـوو ئەوانیتـر باشـتربوو).

چاودێـر دەتوانـێ رەنگدانـەوەی سیاسـەتی سـەربەخۆیی بڕیـاردان لای یەکێتـی لـەدوو پرسـی ناوخۆیـیو دەرەکـی هەسـتیاری وەکـو تورکمان و PKK دا تێبینی بـکات. لەکاتێکدا پرسـی PKKو هەڵوێسـت لێوەرگرتنـی لای هێـزی دیکـە وابەسـتەی داخـوازیو ئارەزوویەکی دەرەکییـە، هـەروەک لەکاتێکـدا فراوانبوونـی مـەودای پرسـی هێـزە تورکمانییـەکانو ئینجـا بەرتەسـککردنەوەی هێـزو نفوزیـان دیسـانەوە وابەسـتەی هاوکێشـەی دەرەکـی پایتەختـی جیاجیایـە، تەماشـا دەکەیـت لای یەکێتـی، هەڵوێسـت لـەو مەسـەلانە وابەسـتەی قەناعەتی خۆیـی، روانینـی تایبـەتو سـەربەخۆیی بڕیـاری سیاسـییە. لێرەشـەوەیە کەلێـدوانو دەربڕینـەکان لەپەراوێـزی سـەردانی ئەنقـەرەدا بـۆ هـەردوو پـرس بـەم شـێوەیە بـوو:

-سیاسـەتی ئێمـە لەسـەر چەنـد بنەمایەکـی جێگیـرەو لەبەرخاتـری تورکیـا، یـان هیـچ لایەنێکیتـر نییـە، بـەڕای ئێمـە تورکمانـەکان دووەم نەتـەوەی هەرێمـی کوردسـتانی عێراقو سـێیەمین نەتــەوەش لەعێراقــدا پێکدێنــن، بۆیــە پێویســتە هەمــوو مافێکــی مەدەنــیو دیموکراسـیو کلتورییـان هەبـێ، دیـدار لەگـەڵ CNN-ی تورکـی.

-پەیوەندییمـان لەگـەڵ PKK نەمـاوە. ئـەوەش نـەک هەمـووی لەبەرخاتـری تورکیـا،

بەڵکو هەندێکی لەبەرخاتری خۆمان... دیدار لەگەڵ سەحەر TV.

چونکە سیاسەتەکان لەبەرخاتری خۆمانن، لەبەرخاتری کوردو لەپێناو سەربەخۆیی بڕیاری سیاسین. هەردەبێ لەئاکامدا لێگەیشتنی بنیاتنەرانەی بەنسیب بێتو وا بکات کەدۆستو دراوسێش ڕێزمان لێبنێن.

٢٠٠٠/٨/٨

بانگەواز بۆ پارێزگاریی دارودرەختی کوردستان

بۆ پێشەوە بەرەو
(هاوپەیمانێتی لەپێناو ئاوەدانی و سەوزەڵانییدا)

بەهاری ساڵی پار (١٩٩٩)، پرۆسەی گەشەپێدانی هەموولایەنەکانی ژیانی سیاسیی و ڕووناکبیریی و کۆمەڵایەتی لەکوردەوارییدا دەستیپێکردو لەوساوە تائەمڕۆ پرۆسەکە هەروا بەردەوامە.

ڕۆژی (٢٠٠٠/١١/٧)یش، واتا لەناوجەرگەی پاییزدا، هەڤاڵ مام جەلال، لەبانگەوازێکدا بۆ کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان دەستپێکردنی بەهاری گەشەپێدانی سروشتی کوردستانی ڕاگەیاند. بەمجۆرە گەشەپێدانی کوردەواری لەگەڵ گەشەپێدانی سروشتی کوردستاندا ئاوێزان دەبن.

بانگەواز بۆ پاراستنی دارودرەختی کوردستان، بۆ پەرەپێدانی سەوزەڵانیو ڕواندنی زۆرترین ژمارە لەنەمام، لەپێشدا بەمانای ڕێزگرتن لەسروشتو حورمەتدانان بۆ ئاوەدانی و بوژاندنەوە دێت. بەمانای پێشکەوتنی هزرو هوشیاریی ژینگەپارێزیی و پێشکەوتنی هەستو سۆزی جوانپەرستی دێت. ئەمە بۆ هەموو شوێنێکو بۆ هەموو وڵاتێک کەدەیەوێ لەکاروانی شارستانیی و پێشکەوتن دوانەکەوێ، وایە. بەڵام لەهەلومەرجی کوردستاندا بانگەوازی وا پتر لەماناو ناونیشانێکی نیشتمانیی و سیاسیی هەیە. چونکە سروشتی کوردستان وەک خەڵکەکەی تووشی سیاسەتەکانی سوتماککردنی خاکو ئەنفالکردنی دارودرەختو دارستانەکان، تووشی کوێرکردنەوەی

سەرچاوەکانی کانیاوو کاریزەکان، تووشی جینۆسایدکردنی ئاوەدانی و ژینگەی تەندروستو سرینەوەی ئاسەواری هەموو دەرکەوتەکانی ژیان هاتووە. ئەمەش بەشێک بوو لەهەوڵی بنەبڕکردنی بوونی نەتەوەیی کورد لەڕێی بێبەهرەو بێکەڵککردنی توانای ژیانو مانەوە لەنیشتمانەکەیدا. بۆیە کەئەمڕۆ کورد لەکوردستانی رزگاردا دەیەوێ وڵاتەکەی ئاوەدانبکاتەوەو بیبوژێنێتەوە، وەختێک دەیەوێ پەرە بەژیانو گوزەرانی خۆی بداو رووبەڕووی ئەو دەرکەوتانە ببێتەوە کەتەفروتوناکردنی سروشتی کوردستانو تێکوپێکدانی ئاوەدانی لەوڵاتەکەماندا خوڵقاندوویەتی، واپێویست دەکات هەڵمەتێکی گەورەی پاراستنی ئەوەی ماوە لەدارودرەختەکان، لەهێشتنەوەی ئەوەی ماوە لەسەوزەڵانی، بکەوێتەگەڕو لەم پێناوەشدا هەموو وزەو توانایەکی هەموو کەرتو توێژەکانی کوردەواری بۆ تەرخان بکرێت.

هەڵمەتی بانگەوازەکەی مام جەلال، لەیەک کاتدا ئەرکێکی نیشتمانیی، ئەرکێکی حزبی، بزاوتێکی سیاسیی و ئەرکێکی پیشەیی توێژو گروپەکانی کوردەواریشە.

-ئەرکێکی نیشتمانییە کەدەبێ هەموو کۆمەڵانی خەڵک لەشارو لادێکاندا بەشداریی تێدابکەنو دارودرەختەکانی هەن بیانپارێزنو لەجیی هەردرەختێک کەسیاسەتی ئەنفالکردنی سروشتی کوردستان فەوتاندوویەتی یان بۆتە قوربانیی سەرماوسۆڵەی زستانەکانی دوای راپەڕین، درەختێکیتر، نەمامێکیتر بڕوێننو لەگەڵ هاتنە دونیای هەر ئینسانێکیشدا درەختێکی بەناوەوە بچێندرێ، کەبەشداری ئەو ئینسانە دەربڕێ لەبوژاندنەوەو دەوڵەمەندکردنی سروشتدا.

-ئەرکێکی حزبی هەموو هەڤاڵانی یەکێتییە کەسەوزەڵانی و دارودرەخت وەک هێمایەکی ئاوەدانی، وەک نیشانەیەکی بەرەنگاربوونەوەی سیاسەتەکانی وێرانکاریو ئەنفالکردنی سروشتی نیشتمانەکەمان بپارێزنو پاسەوانی لێبکەن. چونکە پاراستنی ئاوەدانی و گەشەپێدانی ئاوەدانی لەکوردستاندا بەشێکی پەیڕەوو پرۆگرام، بەشێکی بنچینەیی سیاسەتەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لەبواری پێشخستنی کۆمەڵی کوردەوارییدا پێکدێنن.

-بزاوتێکی سیاسییە کەدەبێ هەموو حزب و لایەنە سیاسییەکانی کوردستان بۆی بچنە هاوپەیمانێتییەکی سیاسییەوە کەدەکرێ ناوی (هاوپەیمانێتی لەپێناوی ئاوەدانی و سەوزەڵانیدا)ی لێبنێین.

-ئەرکێکی پیشەیی سەرجەم رێکخراوە دیموکراتییەکانە، لەوانە کۆمەڵەی کوردستانێکی سەوز، جووتیاران، کرێکاران، لاوان، خوێندکاران و... هتد، کەچەند

ڕۆژێکـی دیاریکـراو بـۆ ئـەو هەڵمەتـە تەرخانبکـەن بـۆ ئـەوەی لەڕێـی هوشـیارکردنەوەو بەشـداریی راسـتەوخۆ هەم زووتر هەڵمەتەکە بێتە دەسـتو هەمیش سـیمای بەشـدارییەکی میللـی پێببەخشـن.

پێویسـتە هەمـوو هێـزە سیاسـییەکان، هەمـوو گـروپ ڕێکخـراوە جیاجیاکانی کـوردەواری بەجیـاوازی ئاراسـتەی سیاسـیی و فیکرییـان، بەجیـاوازی مەیدانـی تێکۆشـانو کاریـان، پێویسـتە هەمـوو کۆمەڵانـی خەڵکی کوردسـتان لـەو هاوپەیمانێتییە جوانـە (هاوپەیمانێتی لەپێنـاوی ئاوەدانـی و سـەوزەڵانی)دا بەشـداربن.

تـا دواجـار هەموولایـەک لەسـایەی درەختـی کوردسـتانی ئاوەدانکـراودا پشـووی ماندووبوونێکـی دووردرێـژی خەبـات بـۆ ڕزگاریـی کوردسـتانو بـۆ ئاوەدانکردنـەوەی بدەیـن.

بۆ پێشەوە بەرەو پاراستنو پەرەپێدانی سامانی دارودرەخت لەکوردستاندا.

٢٠٠٠/١١/٩

ئەنجومەنی شارەوانی و هاوبەشیی بازرگان و کاسبکاران لە بووژاندنەوەی سلێمانیدا

کۆبوونەوەکەی ئەنجومەنی شارەوانیی سلێمانی لەگەڵ بەشێک لەبازرگانو کاسبکارانی دەستڕۆیشتووی سلێمانیدا، هەروا داخوازی بەشداریکردنیان لەئاوەدانکردنەوەی زیاترو جوانترکردنی شاری سلێمانی چ لەڕووی کۆمەکی مادیو چ لەڕووی پێشکەشکردنی پێشنیازو بەشداریکردن لەپرۆژە جۆراوجۆرەکان، دەکەم بەبیانوویەک تا سەرنجێک لەسەر پەیوەندیی نێوان دامودەزگا رەسمییەکانو بازرگانو کاسبکارانی خواپێداوی شاردا، بدەم.

لەڕووی دیرۆکی مێژووییەوە دەوڵەمەندو بازرگانانی سلێمانی لەزۆر قۆناغی جیاوازی تەمەنی سلێمانیدا هاوکارو کۆمەککاری ئاوەدانکردنەوەو پێشخستنو پەرەپێدانی لایەنە جیاجیاکانی ژیانی کوردەواری بوون لەشارەکەو بگرە هەندێکجاریش خۆڕسکانە بێت یان بەپێی هەڵمەتێکی میللی، قەرەبووی فەرامۆشکردنەکانی دەسەڵاتی ناوەندییان کردۆتەوە، کە بەمەبەستو لەچوارچێوەی سیاسەتی خەفەکردنی بزووتنەوەی شۆڕشگێڕی لەکوردستان بەگشتیو لەم شارەدا بەتایبەتی هەوڵیدەدا پەڕوباڵی (سلێمانی) بکاتو دەرفەتەکانی بووژاندنەوەو گەشەپێدانی لێ تەسک بکاتەوە.

لەبەر ئەو پێشینە مێژووییە بەشداریکردنی دەوڵەمەندو بازرگانانی شار لەپرسی هەڵمەتەکانی ئەمڕۆ بۆ جوانترکردنو بووژاندنەوەی زیاترو ئەنجامدانی پرۆژەی ئاوەدانیو درێژەپێدانی کەلتورێکی دێرینی خۆشەویستی شارو ئارەزووی خزمەتکردنی کۆمەڵانی خەڵکە. هەروەک لەهەمانکاتدا بەپیرەوەهاتنی بانگەوازەکەی هەڤاڵ مام جەلال و بەرنامەی حکومەتی هەرێمە کەدەخوازێ بابەتی پێشخستنی شاری سلێمانی

و قەرەبووکردنـەوەی فەرامۆشـکارییەکانی رابـردوو بخاتـە چوارچێـوەی هەڵمەتێکی رەسـمی و میللیشـەوە.

بۆیـە کۆبوونەوەکـەی پێنجشـەممەی رابـردوو وێسـتگەیەکی سـەرەتایی پێکەوەگرێدانـی بانگەوازەکـەی مـام جـەلال و بەرنامـەی حکومـەت لەلایـەکو بووژاندنـەوەی کەلتـوری دێرینـی شـارە لەدەستپێشـخەری خۆبەخـۆی چیـنو توێژەکانـی کۆمـەڵ.. (بەتایبـەت دەستڕۆیشـتووان) بـۆ خزمەتکـردنو کۆمەککـردن لـەواری پـرۆژە گشـتییەکاندا. ئەنجومەنـی شـارەوانیی، وەک دامـەزراوی هەڵبژێـردراوو دەزگای راسـتەوخۆ بەرپـرس لەپێشکەشـکردنی خزمەتگوزارییەکانیـش، دەتوانـێ ئەڵقـەی پێکەوەگرێدانـی پێویسـت بێـتو لەو وێسـتگەیەدا دەستپێشـخەری لەپتەوکردنـی پەیوەندییەکانـی نێـوان خـۆیو بازرگانانـی شـاردا بـکاتو تەرجەمـەی عەمەلـی سیاسـەتی بەشـداریکردنو هاوبەشـیکردنی کۆمەڵانـی خەڵـک لەبەڕێوەبردنـی کاروبـاری خۆیانـدا رەنگپێبداتـەوە.

لـەم بوارەشـدا دیتنـەوەی رێوشـوێنی پێویسـتو فراوانکردنی رایەڵەکانـی پەیوەندییکردن لەکۆبوونـەوەی فراوانـەوە بـۆ پێسـپاردنی پـرۆژەو تـا تەشـویقکردنی شـێوازی جیاجیـای کۆمەککـردن، ئەرکێکـی شـارەوانیو کۆمەڵانـی خەڵکیشـە.

پێشـنیاز دەکـەم لەمـەودوا جگـە لەکۆبوونـەوە رەسـمییەکان، ئەنجومەنـی شـارەوانی هەوڵبـدات ئـەو پۆلـە لەبازرگانـانو دەوڵەمەنـدە دڵسـۆزانەی شـار لەهەمـوو بۆنـە کۆمەڵایەتییـەکانو بۆنـە نارەسـمییەکاندا بانگبکرێـنو لەهامشـۆکردندا بـن، یـان دەکـرێ وەکـو هەمـوو شـارە راقییەکانـی دنیـا بۆنـەی کۆمەڵایەتـی وا سـازبکرێ کەئـەوان وەکـو شـەریک و هاوبەشـی کار و خزمەتگوزارییـەکان تێیـدا دەربکـەونو سـاڵۆنەکانی دیـداری وجەهـای شـارو دەستڕۆیشـتوانی پێکبهێنـرێ.

٢٠٠٠/١١/٢٦

له سه‌ردانی وه‌فدێكی رووناكبیران
بۆ هه‌ڵه‌بجه‌ی ئازادی

پێشمه‌رگه‌كانی شنروێ گوڵی مه‌ده‌نیه‌تی هه‌ڵه‌بجه ده‌پارێزن

هه‌لێكی خۆشبوو كه له‌سه‌ردانی ژماره‌یه‌ك رووناكبیردا بۆ هه‌ڵه‌بجه و ده‌وروبه‌ری بگه‌ڕێمه‌وه سه‌رپیشه‌حه‌یاته‌كه‌ی رۆژنامه‌نووسیی. شتێك بنووسم له‌نێوان گه‌شتی رۆژنامه‌وانیی و سه‌رنجی سیاسیی له‌ده‌ركه‌وته‌كانی گه‌ڕانه‌وه‌ی هه‌ڵه‌بجه بۆباوه‌شی پڕمیهری نیشتمان. سه‌ره‌نجام ئه‌م رێپۆرتاژه‌ی لێ هاته به‌رهه‌م. دڵنیام هه‌ریه‌ك له‌وئازیزانه‌ی له‌سه‌ردانه‌كه‌دا بوون سه‌رنجی خۆیانیان هه‌بووه‌و چێژی خۆشیان له‌دیمه‌نی ئاسایی بوونه‌وه‌ی هه‌ڵه‌بجه وه‌رگرتووه.

هه‌ڵه‌بجه، جێی ژوانی ئازادی

پێش ئێمه به‌سه‌عاتێك زیاترو هه‌روا له‌ماوه‌ی رۆژانی رابردووشدا ده‌سته ده‌سته له‌هه‌موو چین و توێژێكی خه‌ڵكی كوردستان هاتبوونه هه‌ڵه‌بجه بۆئه‌وه‌ی پشتیوانی له‌هێزی پێشمه‌رگه‌ی پارێزه‌ری حكومه‌تی هه‌رێم و كوردستانی ئازاد بكه‌ن. زیاتر له‌وه‌ش هاتبوون بۆئه‌وه‌ی موباره‌ك بایی له‌هاووڵاتیانی به‌شه‌ره‌فی هه‌ڵه‌بجه بكه‌ن كه‌سێبه‌ری ره‌شی ئیرهاب و دێوه‌زمه‌ی جند الاسلامیان لێ دوور خرایه‌وه.

له‌ڕێگاوه به‌ره‌و ده‌روازه‌ی هه‌ڵه‌بجه هه‌ستت ده‌كرد له‌سنووری شاره‌وانی سلێمانی تاسنووری شاره‌وانی هه‌ڵه‌بجه‌و ئینجا بۆ ده‌روازه‌كه‌ی و بۆناو بازێڕه‌كه، یه‌ك فه‌زای ئازادی و یه‌ك هه‌رێمی حوكمڕان كۆمان ده‌كاته‌وه. ئه‌مه‌ش حاڵه‌ته سروشتییه‌كه‌یه كه‌جاران لیی مه‌حرووم كرابووین. له روخساری هه‌موو كه‌سێكدا ئه‌م دڵخۆشییه

نیشـتمانییەت دەبینـی، بەڕوخسـاری پێشـمەرگە و فەرماندەکانـی پێشمەرگەشـەوە کەئەوانیش کوڕی ئەم خەڵکەن و ئەم شەڕەیان لەدژی تیرۆری جند الاسلام هەر بۆ خاترجەمی ئەوانە، بۆزیاتر ئاشتی و ئاوەدانییە کەئومێدی ئەمڕۆمانە دوای بڕانەوەی گێچەڵـی تیرۆریسـتان.

مەفـرەزەی رووناکبیـرانو رۆژنامەنووسـان لای بـارەگای فەرماندەیـی گشـتی لایانـدا. مامۆسـتا شـێرکۆ بێکـەس بەنـاوی رووناکبیرانـەوە گوڵـی ئومێـدی ئاشـتی و ئاوەدانـی، چەپکەگوڵـی فراوانبوونـی فـەزای ئـازادی و دیموکراتـی تاسـەر لووتکـەی شـنرویێ ی پێشـکەش بەهەڤـاڵ مسـتەفا سـەید قـادر و هاوەڵانـی کـرد. بەشـێک لەفەرمانـدەکان لەپشـوویەکی جەنگاوەورانـەدا وردەکاری تاوانەکـەی خێڵـی حەمـەو داسـتانەکانی هێـزی پێشـمەرگەیان دەگێڕایـەوە. بـارەگا هـی فەرماندەیـی گشـتی بـوو، بـەڵام هۆڵـی دانیشـتن جمـەی دەهـات لەمیوانانـی پێشـمەرگەو مەدەنـی و هەڤاڵانـی مەڵبەنـدەکان. لەناویانـدا هەندێـک فەرمانبـەر و بەڕێوەبـەری فەرمانگەیەکم بینـی کەجلـی پێشـمەرگایەتی و تفاقـی مقاوەمەتیـان بەسـتبوو. هەڤـاڵ شـەوکەتی حاجـی موشـیرمان بانـگ کـردە تەنیشـت کاک جەوهـەر کرمانـج (یاریـدەدەری سـکرتێری گشـتی بۆکاروبـاری رووناکبیریـی). کامێـرام هەڵگـرت تـا وێنەیـان بگـرم، لـەولاوە مـەلا یاسـین هاتـە نـاو گرتـەوەو بـەکاک شـێخ جەعفـەری وت: کاکـە ئـەوە ئیعلامـی ئازاد (مەبەسـتی مامۆسـتا شـیرکۆو کاک رەئـوف بێگـەرد بـوو)، ئیعلامـی حـزب (مەبەسـتی مامۆسـتا مەحمـود مەلاعـززەتو مامۆسـتا حەمەنـوری) بـوو، ئیعلامـی لیبـرال (مەبەسـتی کاکـەکان شـوان داودی، حەسـەن یاسـین، فەیسـەڵ عەلـی، حەمیـد ئەبوبەکـر بـوو لەگـەڵ مامۆسـتا غەفورەکـەی لەمـەڕ خۆمـان بـوو) و ئیعلامـی حکومـەت (گوایـە مەبەسـتی بەنـدە بـوو) هاتـوون بـۆلای هێـزی پێشـمەرگە تاپیرۆزبایـی سـەرکەوتنەکانتان لـێ بکـەن. هەڵبـەت باسـی ئیعلامـی پێشـمەرگەی نەکـرد (مەبەسـتم خۆیەتـی) بـەو ئیعتبـارەی ئیعلامـی پێشـمەرگە هەرخـۆی لەوێیـە یـان لەهاتووچۆدایـە.

دەمێ لەشاخ، گاە لەشار!

مامۆسـتا شـێرکۆ بێکـەس کەسـەرنجی لـەم هەمـوو ئامادەباشـییە پیشـمەرگانەیەدا تێبینـی ئـەوەی دا کەدیسـانەوە قـەدەری شـاخ و شـەڕی پێشـمەرگانە قـەدەری ئێمەیـە. مەبەسـتی ئەوەبوو کەچەندی قسەلەسـەر کۆمەڵگەی مەدەنی دەکەین و هەوڵی بۆدەدەین، بـەڵام کەگێچەڵێکـی دوژمنانمـان تـووش دەبێ‌هەردەبـێ بگەڕێینـەوە بۆبەرگـی مقاوەمـەت

و پێشـمەرگایەتی. هەڵبـەت ئەمـەش بۆئـەوەی جندۆکەکانـی ئوسـامە ئـەو ئـارەزووەی ژیانـی مەدەنـی و فەرهەنگـی پیشـکەوتوومان تێـدا نەکوژن. مەدەنیـەت، کـە گـۆران وتەنی (گوڵـی بەهـاری تەبیعـەت)ە، هەردەبـێ بەچقلـی چـاوی دوژمنـان، بـە پێشـمەرگەکانی سـەر شـنروێ و چیاسەرکەشـەکانی تـری کوردسـتان بپارێـزرێ و لـەژاکان بەدووربـێ. هەڤـاڵان پێشـنیازیان کـرد کەجگـە لەسـەردانی ناوشـاری هەڵەبجـەو سـەردانی مەڵبەنـد، سـەرێکی لووتکـەی سەرکەشـی شـنروێ، پارێـزەری ((گوڵـی بەهـاری تەبیعەت))یـش بدەیـن. مەفـرەزەی ڕووناکبیـران وتیـان هـەروا دەشـچینە (خێڵـی حەمـە).

لەماڵئاواییدا هەڤاڵان مستەفا سـەید قـادر، شـێخ جەعفـەر، شـەوکەتی حاجی موشـیرو د.محەمـەد خۆشـناو وتیـان ئەگـەر دێنـەوە، نیـوەڕۆ بەکفتـە لەخزمەتتانـدا دەبیـن. ڕاسـتییەکەی کفتـە لەشـەڕو ئاشتیشـدا خۆشـە، بـەڵام ڕێبـەری سیاسـیی مەفرەزەکەمـان، مەلایاسـین، لەگەڕانـەوەدا کەمینـی فاسـۆلیاو برنجـی چێشـتخانەی ئیمامـی بـۆ نابووینـەوە. کفتەکـەش باعافێتـی ئـەو هەڤاڵانـە بێـت کـە (جنـد الاسـلام)یان کـرد بەودیـوی شـنروێدا. لەنـاو سـەیارە دەسـتم نـا بەدوگمـەی موسـەجلەکەو مەزهـەری خالقـی دەیگـوت (ئەمـن کـوردم ڕاهاتـووم دەمـێ لەشـاخ گاە لەشـاربم) باشـتر گوێـم لـێ گـرت بۆئـەوەی دڵنیابـم. هـەرواى وتـەوە. دەتگـوت گوێـی لەگفتوگۆکانـی ئێمـە بـووە کەقسـەمان لەسـەر قـەدەری کـوردو شـاخ دەکـرد.

کوردستانی فیدراڵ و ئەمارەتی بیارە!

مامۆسـتا شـاهۆ لەسـەردانەکەی مەڵبەنـدی شـارەزووردا هەندێـک لەڕەفتـارە دزێوەکانـی جندۆکـەی تاریکـی بـۆ گێڕاینـەوە. دەیگـوت چوونەتەسـەر گونـدی هـاوار و بەکاکەییـەکان، کوردانـی ڕەسـەنیان گوتـووە کەدەبـێ یـان ببنـە موسـڵمان، یـان جزیـە بـدەن، یانیـش چۆڵـی بکـەن! بەخەڵکـی بیارەیـان گوتـووە ئێـوە ئیتـر لەژێـر سـایەی ئەمارەتـی بیـارەدا ژیـان دەگوزەرێنـن. جارێکـی تـر یەکێتـی و حکومەتەکـەی نایەنـەوە ناوچەکـە!

ئـەز وایدەبینـم کەهەمیشـە بەکرێگیـراو پلەیـەک لەخـوار ئاغاکەیەتـی باتەنانـەت ئاغاکـەی دواکەوتـوو و تیرۆریسـتیش بێـت. تاڵیبـان، بـەو هەمـوو دواکەوتوویـی خۆیـەوە کەپەیکـەری بـوزای تێکشـکاند و کەلتـوری ئینسـانی شـێواند، هەتـا ٨٠٪ی ئەفغانسـتانی کۆنتـڕۆڵ نەکـرد ئەمارەتـە بـێ سـەروبەرەکەی خـۆی ڕانەگەیانـد. کەچـی تاڵیبانـی ((جنـد الاسـلام)) هـەر لەبیـارە، ئەمارەتەکـەی خـۆی جـاڕداو هەڕەشـەی لەهاوارییـەکان کـرد کـە دەبـێ چۆڵـی بکـەن. دونیایەکـی سـەیرە گوڵـم! ئەبـو نەصیـر و ئەبـو قەتـادەو عـەرەب

ئەفغانـەکان بەکـورد دەڵێـن دەبـێ چۆڵـی بکـەن!

هەڤاڵانـی مەڵبەنـد هـەروا باسـیان لەدزێوییـەکان دەکـردو دەیانگـوت لەنـاو هەڵەبجـەدا چەنـد پۆسـتەرێکی تیرۆریسـتی نێودەوڵەتـی ئوسـامە بـن لادنیـان هەڵواسـیبوو کەئـەوی لەشـێوەی میحرابێـک نیشـان دەدا گوایـە بۆتـە قیبلەنومـای (جنـد الاسـلام) و تیرۆریسـتەکانی هاوشـێوەیان.

لەسـەر ڕەوشـی ئاسـاییبوونەوەی هەڵەبجـەش پرسـیارمان کـرد. مامۆسـتا شـاهۆ گوتـی ئێمـە لەسـەرەتاوە لەگـەڵ هێـزی پێشـمەرگە دەسـتمان بەئاسـاییکردنەوەی بارودۆخەکـە کـرد. زیاتـر لـەوەش هەمـوو هێـزە سیاسـییەکانمان دڵنیاکـردەوە کەتەعقیبـی مـاڵان ناکـرێ هەتاتەنانـەت لـەو شـوێنانەی گومانـی جنـد الاسـلام-یان لـێ دەکـرێ. حاکمیـەت بـۆ حکومەتـی هەرێمـی کوردسـتانە، چەنـد ڕۆژێکـە باشـتر دەرفەتـی پەرەپێدانـی خزمەتگوزارییەکانیـش ڕەخسـاوە.

کەهەسـتاین هەڤاڵێکـی خەڵکـی ئاوایـی خێڵـی حەمەیـان کـردە ڕێنوێنـی ئێمـە بـۆ سـەردانی شـانۆی تاوانەکـەی جنـد الاسـلام. لەئاوایـی حەمـە بـەکاک جەوهـەرم وت: ئەمـە خێڵـی حەمەیـە کـە خێڵـی گـورگ سـەریان بـڕی.

چووین لـەوێ ((هەڵەبجەیـەک))ی نوێمـان دیـت کەبەتەنیشـت ((هەڵەبجـە))ی ئـازاری دێرینـەوە شـایەدی خوێنڕێـژی تیرۆریسـتان بـوو. ئـەوە پەڵەخوێنـی گەشـی شـەهیدان بەدیوارەکـەوە، ئـەوە جـێ دەسـتی تـاوان بەسـەردەرگای خوێندنگـەی ئاواییەکـەوە. خێڵـی حەمـەش بەحوزنـەوە برینەکانیـان نیشـانی ڕوناکبیـران دەدا. ماتـەم ڕوخسـاری خەڵکـی داگرتبـوو. ڕێنوێنەکەمـان پەیتـا پەیتـا سـەربڕین و کوشـتارەکەی بـۆ دەگێڕاینـەوە. عەقڵـی ژەنـگاوی بەشمشـێری ژەنـگاوی نەبـێ دڵـی تاوانیـان ئاوناخواتـەوە! بۆیـە دوای کوشـتنیش شمشـێری ژەنگاویـان لـەدڕی شـەهیدەکان خسـتبووەکار.

پشووی جەنگاوەرانە!

پێـش ئـەوەی بەسەرشـاخی سەرکەشـی شـنرۆیدا سـەربکەوین، پشـوویەکی جەنگاوەرانەمـان لەچێشـتخانەی ئیمـام دا. دونیـا ئەمیـن و ئومـان بـوو نـەک ئەفغانسـتان. بۆیـە خاوەنـی چێشـتخانە لەوەنەدەترسـا سـەتەلایتی کردبـۆوە. لەوەنەدەترسـا بـەدەم هێنانـی عـەوازەی برنـج و فاسـۆلیاوە قسـەی خۆشـمان بۆبـکات. چونکـە ئـەو نیوەڕۆیـە هەڵەبجـە لەتاڵیبـان و جنـد الاسـلام بەدووربـوو. کەوتینـە سەرباسـی ئـەوەی ئایـا پێشـتر هاتووینەتـە هەڵەبجـە یـان نـا؟ مامۆسـتا مەحمـود مێـژووی ئـەوەی گێڕایـەوە کەجـاران

منداڵان لەجەژندا دەهاتنە هەڵەبجە. لەسلێمانییەوە بۆ هەڵەبجە سواری سەیارەیەک دەبوون و کاتێکی خۆشیان بەسەیران رادەبوارد. ئەوەی پارەی پێ بوایە نانی دەخوارد و ئەوەشی خوردەی نەبوایە دەرگای ماڵان بەزەردەخەنەوە پێشوازییان لێ دەکرد.

کەمینەکەی مەلا یاسین سەری گرت و هەمووممان ئەو خواردنەمان خوارد کەخوێندکارانی زانکۆ ناوی زەی موەحەدی لێ دەنێن. مامۆستا رەئوف بێگەرد قسەیەکی خۆشی جارانی هەڵەبجەو چێشتخانەی ئیمامی گێڕایەوە. کەبیرەوەری سەردەمی ئاوەدانی بوو.

خاڵە محەمەد نوری-یش جگە لەقسە خۆشەکانی، لەشەڕ پێفرۆشتنەکانی بەندەش دەربازی نەبوو. خوا هەڵناگرێ مەلا لەگەڕانەوەشدا بە پاقلاوەو محەلەبی دەمی شیرین کردین.

شنروێ و شیعرو وێنەگرتن

کاروخ تەها لەسەر شنروێ دەستی بەوێنەگرتن کردەوە. وێنەی ئەو پێشمەرگە قارەمانانەی سەریان لەبڵندی ئاسمان و قاچیشیان لەسەر خاکی نیشتمان گیرکردووەو وەکو جاران دەیانگوت لێرە ناڕۆین. یەکێک لەپێشمەرگەکان باسی ئەوەی دەکرد کەچۆن جند الاسلام لێرە، لەتاو هەڵمەتی پیشمەرگە فریای ئەوەنەکەوتن پێڵاوەکانیان لەپێ بکەن، فریای کاسێتی ڤیدیۆیی تاوانەکەی (خێڵی حەمە)ش نەکەوتن کەلەوکاسێتەدا چاوچنۆکانە بەدوای پارەی گیرفانی شەهیداندا دەگەڕان تابیدزن. چش لەتاوانو چش لەحەرامی پارەی دزراو!

لەم لاوە پۆلێک پێشمەرگە نەبەردییەکەی شنروێیان بۆ کاک جەوهەر کرمانجو کاک حەمەنوری دەگێڕایەوەو لەولاشەوە پۆل پۆل دەوری کاک شێرکۆیان دەدا تاوێنەی لەگەڵ بگرن. یەکێک لەپێشمەرگەکان گوتی مامۆستا شیعرێک لەسەر ئەم داستانە دەنووسن؟ ئەویش وەک هەمیشە بەنەزاکەتەوە گوتی: جا شیعر بۆ ئێوە نەبێ بۆ کێیە؟ لەولاترەوە رائید شینە بەڕوویەکی گەشەوە لای کاک رەئوف خۆشحاڵی خۆی بەسەردانی رووناکبیران نیشاندەدا. ئەم پۆلە پێشمەرگەی فەوجی (١) ی وەزارەتی پێشمەرگە جگە لەدەستکەوتەکانی تر، چەکەکەی ((ابونصیر))ی رەفتار عەرەب ئەفغانیشیان دەستگیرکردبوو کەهێنابووی بینێ بەسنگی پێشمەرگەی پارێزەری کوردستانەوە.

هەڵەبجە لەباوەشی ئارامی دا!

جارێکی تر گەڕاینەوە بۆنێو هەڵەبجەی ئارام. لەوێ لەحزوری شەهیداندا گوتمان ئێوە ئەو ناهەقییەتان قبوڵ نییە کەدوای عومەری خاوەرو هاوەڵانی خەڵکی تری هەڵەبجەو دەوروبەری شەهیدببنەوە. ئێوە ناتانەوێ هەڵەبجە لەرەمزی تراژیدیای کوردەوە ببێتە رەمزی تیرۆرو ئاژاوەو حوکمی ئەفغانی. ئێمەش داوا لە پێشمەرگەکان دەکەین ئەم ئاواتەتان بێننە دی. هەروا بە نەخشەسازانی پەیکەری شەهیدانی هەڵەبجە دەڵێین. ئێستا هەلە، فەرموون پرۆژەی پەیکەری (شەهید) جێبەجێبکەن!

لەماڵئاوایشدا مامۆستا شاهۆ و هەڤالانی مەڵبەند لەپێشوازی ئێمەو دەیان میوانی تردا بوون. بەچای شیرین و قسەی شیرینتر بەرێیان کردین. لەرێگای گەڕانەوە، وەک بەدرێژایی سەفەرەکە، برادەرانی هەواڵ و بەدرخان، داودی و مامۆستا غەفورو کاک حەمید و کاک فەیسەڵ و کاک حەسەن، دیار نەمان، جا پێموایە بەدوای هەواڵی لابەلادا دەگەڕان، بەهەرحاڵ ئەوانیش بەشی خۆیان هەواڵ و ریپۆرتاژیان هێنایەوە و ئەگەر لێم بکرن چەند وێنەیەکیان بەدیاری دەدەمێ!

بەسایەقی لوقمان و ستار، کە لەم گەشتەدا لەگەڵمان بوون، گەڕاینەوە سلێمانی و دڵمان لای هەڵەبجە بوو. لای ئەو هەڵەبجەیەی مامۆستا مەحمود وەک شایەدێکی شەستەکان (کە لێپرسراوی حزبیی ناوچەکە بوو) دەیگێڕێتەوە، دوای سلێمانی، کراوەترین کۆمەڵگەی ناوچەکەبوو. دڵمان لای هەڵەبجەیە تائەودەمەی بەتەواوی ئاوەدانی و ئاشتی تێدا بەرقەرار دەبێ. ئیتر هەڵەبجەو کوردستان ئاشتبوونەتەوە، کەواتا پرۆژەکانی حکومەت زیاترلە جاران لێرە دەبن و هەقیشە (UN) و رێکخراوەکانی بەدڵنیاییەوە بێنەوە شارەکە. وڵات شامی شەریفە. با رووناکبیرانی هەڵەبجەش دەست بەبوژاندنەوەی فەرهەنگی هەڵەبجە بکەنەوە. با هونەرو شانۆو شیعرو کۆڕو کۆبوونەوە بێنەوە هۆڵی ئەحمەد موختار بەگی جاف. باهەمووومان بچین هەڵەبجە بکەینەوە مەڵبەندە دێرینەکەی خوێندن و خوێندەواری. بیکەینەوە مەڵبەندە زیندووەکەی ئاوەدانی و فەرهەنگی پێشکەوتوو.

٢٠٠١/١٠/٨

قسەیەك هەیە بیکەم

ئـەو ریپۆرتـاژەم خوێنـدەوە کـە لـە ژمـارە (١٥١٠)ی رۆژنامـەی کوردسـتانی نـوێدا لەگـەڵ زیندانیـی ئـازاد کـراو (مسـتەفا حەسـەن) ئەنجامدرابـوو. مسـتەفا دوای سنووررداشـکردنی لـە جیاتـی بەهەشـتی ئەوروپـا، درۆزەخـی زیندانـە ترسـناکەکانی پاراسـتنی بەنسـیب بـوو. جەللادەکانـی پاراسـتن وایـان ئەزیـەت دابـوو کـە دەتگـوت سیاسـەتمەدارێکی موحەنـەکو نێچیرێکـی موحتەریفیـان لـە چنـگ دایـە. ئەمـە لـە کاتێـدا مسـتەفا لـە سـاڵی (١٩٩٤)ەوە وازی لـە ئەرکـی خـۆی وەکـو پێشـمەرگەیەکی ئاسـایی هێنـاوە. ئـەو هێنـدە دڵـی لـەم وڵاتـە ئێشـاوە کـە بەنیـاز بـوو زیندانـە واقیعـیو مەجازییەکانـی بکاتـە قوربانـی تەراویلکـەی هەنـدەران. وەلـێ لـە بەندیخانەکانـدا تووشـی ئەشـکەنجەو سـوکایەتیکردنێکی ئـەو تۆهـات کـە لـە گێڕانەوەیـدا دڵـی ئینسـانی بەردیـش دەبێتـە ئـاو.

*حــەز ناکــەم لــە پشــت ئیدعــای ورەو خــەون بــە خۆڕاگرییــەوە ئــەوە بشــارمەوە کــە موچرکــە بــە لەشــمدا هــات کاتێــک خەیاڵــی کێبــڵ لێــدان، هەڵواســینو هەمــوو ئــەو ئەشــکەنجانەی بــەر مســتەفاو هاوزیندانیەکانــی کەوتــوون، دەکــەم ئــەو کاتــەی لــە زەمەنـی پێـش راپەرینـدا گوێـم لـە ئازارەکانـی رەجەبـی پاڵەوانـی (الشـرق المتوسـط) ی عەبدولرەحمانــی مونیــف دەگــرت دەمپرســی کــێ دەتوانــێ بەرگــەی ئــەم هەمــوو سـوکایەتیەی ئینسـان بـۆ کۆمەڵەکـەی بکەوێتـە ژێـر تاقیگـەی لێـدانو ئەشـکەنجەدانەوە تاوەکـو بڕیـار لەسـەر تەحەمولـی بدەیـن؟ لـە پێنـاوی چـی دا رۆحـی ئینسـان، کەرامـەتو سـەرفرازی ئینسـانێک بکوژیـنو پێشـێل بکەیـن؟

*هەنووکـەش ستایشـی خۆڕاگـریو بەرخۆدانـی ئـەو زیندانییانـە دەکـەم کـە لـە رێـڕەوی

کوردایەتـیو شۆڕشـدا لـە ژێـر ئەشـکەنجەدا گیانیـان لـە دەسـت دا یـان بەسـەربەرزییەوە ئازادکـران یاخـود، درێـژە بـەو ڕەوتـە شۆڕشـگێڕییە دەدەن. بـەڵام ناتوانـم هاوسـۆزی لەگـەڵ ئەزانـە نەنوێنـم کـە لـە ساتەوەختێکی دۆزەخـی دا، تەحەمولی ئازارو ئەشـکەنجەی جـەلادەکان ناکـەنو سـەرەنجام یـان گـڕ لـە جەسـتەی خۆیـان بـەر دەدەن یـان تووشـی ئـەوە دێـن کـە لـە عورفـی سیاسـی دا پێیدەڵێـن (روخـان).

لـە ڕاسـتیدا روخانـی (ڕەجەبێـک) پێـش ئـەوەی گوزارشـت لـە شـکانی نەفەسـیەتی ئینسـانێک بـکات، گەواهییەکـی بەرجەسـتەبووە کـە کۆمـەڵ لـە گەمەیەکـی بـێ هـودەی تەعزیبـدا ئینسـانێکی سـەرفرازو هەڵسـوڕاوی لـە دەسـت داوە، ئینسـانێک کـە ئەگـەر زەبـرو زەنگـی هاوڕەگەزەکانـی سـوکایەتیان بـە کەرامەتـی نەکردبایـە، ئەمێسـتا خزمەتـی کۆمەڵـگەو وڵاتەکـەی دەکـرد.

قسەیەکی هەقە

*واباوە لەفەرمانی مەسلەکیدا کەکارەکانی چاک بەڕێوەبچن و هەڵسوڕاوی کارەکەش هەقی کار بداو شوێنی کارەکەی پێی دەسپێردرێ پڕ بکاتەوە ئەمە لایەنی جوانی ڕەوشت و ئاکاری کارە لەهەر شوێنێکی دونیاو لەهەر پلەیەکی کارگێڕیدا بێت. بەڵام کاتێک لەکاردا سەرەڕای ڕەچاوکردنی ڕەوشت و ئاکاری کارگێڕی، هەڵسوڕاوی چالاکەکان بەویژدان و سۆزی دۆستایەتییەوە مامەڵە بکەن ئەوا دەسکەوتەکانی کارکردن و ئاکامی کۆششەکانیان زۆرترو بەرچاوتر دەبێت. ئەمەش ڕێک لەبواری سیاسی و لەکاری هەڵسوڕاوانی سیاسیدا ڕەنگ دەداتەوە.

لەم ڕەوشەی ئەمڕۆی کوردستاندا ئەو وڵاتانە کەم نین کەدۆستی کوردن، یان خۆیان وەکو دۆستی کورد نیشان دەدەن، لەناو ئەو وڵاتانەشدا نوێنەرو دیپلۆمات یان هەڵسوراوی سیاسی هەیە کە ئەو دۆستایەتییە نیشاندەدات و لەچوارچێوەی دەسەڵات و تواناکانی خۆیدا، لەچوارچێوەی ئەو کارو فرمانە کەپێی سپێردراوە هەروەک لەچوارچێوەی بەرژەوەندی وڵاتەکەی و ئەندازەی گونجانی بەرژەوەندیەکانی کورد لەگەڵ ئی وڵاتەکەیدا، هاوکاری و پشتیوانی کورد دەکات و لەکۆڕو کۆبوونەوە نێوەدەوڵەتیەکاندا قسەی خێرو کاری بەجێی بۆ دەکات، بەڵام دیپلۆماتیک یان نوێنەرو هەڵسوڕاوێکی سیاسی کەوێرای ئەرک و فرمانەکانی خۆی سەرەڕای ئەو پەیامانەی وڵاتەکەی بەویان سپاردووە لەواری مامەڵەکردن لەگەڵ کوردو هامشۆکردنیاندا دەستپێشخەری بێت لەهاوکاری و پشتگیریکردنی کوردا، هیمەت بنوێنێ لەڕاییکردنی کارەکانمدا ئی وا پێی دەگوترێ سیاسەتمەدارێک کەبەدڵ و بەگیانی ئەرکی سەرشانی

خــۆی جێبەجــێ دەكات، ئــی وا شایســتەی ئەوەیــە پێــی بگوتــرێ لەجێبەجێكردنــی ئەركەكـەدا چاكـت كـردو هیمەتـی چۆنایەتیـت نوانـد، مسـتەر دیڤیـد وێڵـش (برادەرەكـەی مـام جـەلال) و كـورد یەكێـك لـەو سیاسـیە دۆسـتانەی بـەم دواییـە، كاری راسـت بێـت، كاری راسـتی بـۆ گەلەكەمـان چـێ كـرد، مسـتەر وێڵـش بەرپرسـی ئێسـتای ئەمریـكا بـۆ كاروبـاری رێكخـراوەكان و پێشـتر جێگـری یـاردەدەری وەزیـری خارجییـە بـۆ كاروبـاری رۆژهەڵاتـی ناوەڕاسـت، لـەو دۆسـتانەی كـوردە كەسـەرەرای ئـەوەی كۆششـی بـۆ ئاشـتی نێومالّــی كوردســتان كــردووە ئیمــزای بەســەر رێككەوتننامــەی واشــنتۆن هــەروەك لەئەنجامـی تێگەیشـتنێكی ورد لەگرفتەكانـی ئێمـە كـەواری سیاسـی و ئابـووری و ئـی تـر دەگرێتـەوە هـەوڵ و كۆششـی بەجـێ دەكات تـا یارمەتـی و پشـتگرییەكانی خـۆی و وڵاتەكـەی بـۆ كـورد كاریگـەرو جێـی خـۆی بگـرێ، ئـەو هەوڵـەی بەنـاوی وڵاتەكەیـەوە بـەم دواییـە لەتەسـبیتكردنی ١٣٪ كـەی بەشـی كـورد لەبەرنامـەی نـەوت بەخۆراكـدا دای، دەچێتـە چوارچێـوەی كۆششـێكی جێـی رێـزو ماندووبوونێكـی شایسـتەوە.

مســتەر وێڵــش دۆســتانەی وڵاتەكــەی و ئەركــی دیپلۆماتیانــەی خــۆی بەجێگەیانــد، لـێ پێزانینـی كـورد بـۆ كارەكـە تەنهـا بـۆ پرۆتۆكۆلـی سوپاسـگوزاری نییـە، بەڵكـو بـۆ ئەوەیـە كـەكاری چـاك و هیمەتـی مەردانـە هـان بـدرێ و بگوتـرێ كـورد هەمـوو پشـتیگری و كۆمەكێكـی لامەبەسـتە، بەهەمووشـیانەوە دەڵــێ سـڵاو لەكۆشـش و پشـتگیرییەكان و چاوەڕێـی ئـی دیكەشـن.

خوێندکارانی کوردستان لەمێژە(جەواب)ی (الاتحاد الوطنی لطلبە العراق) یان داوەتەوە!

ئایا عەقڵیەتی حوکمڕانی لەعیراق پەندی لەئەزموونەکانی رابردووی وەرنەگرتووە، یان بەغدا پێیوایە کورد هێندە لاوازو بزووتنەوەکەی هێندە پاشەکشەی کردووە تائەو ئەندازەی لەبواری دەسکەوتو پێسەلماندنی مافەکانیدا بگەڕێتەوە قۆناغی (دارا دوو داری دی)؟ تەماشای بزووتنەوەی کورد دەکەی لەقەدرو عافییەتی خۆیدا ماوەو بگرە هەروا لەپێشکەوتنو پەرەسەندنی بەردەوامدایە. تەماشای رەوشی عیراق دەکەی دەبینی هەروا ڕووی لەداهێزرانەو سیاسەتە چەوتەکانی بەرەو داهێزرانی زیاتری دەبەن.

بۆیە مەسەلەکە عەقڵییەتە چەوتەکەیە کەسیاسەتی (کوردانە)ی بەغدای وا پاشەکشەپێکردووە لەماوەی یەک هەفتەدا (تصحیح القومیە) بۆ سەلاحەددینی ئەیوبی بکەنو ناڕەزایی بەرامبەر بەهەڵبژاردنی نوێنەرایەتی خوێندکاران لەزانکۆی سلێمانی و پەیمانگەکانی کوردستاندا دەربڕن. هەروەک لەهەواڵێکی شەوی (١٠/٩)ی BBC هاتووە:

(اعتبر العراق عقد مؤتمر تأسيسى لتنظيم طلابى كردي خاص في كردستان العراق ما وصفته بمحاوله لشل وحده الشعب العراقى، وقال بيان اصدره الاتحاد الوطني لطلبه العراق ان الانباء التى تناقلتها الوكالات عن قيام جماعة جلال الطالباني باجراء مؤتمر انتخابى مزور بتشكيله اطلق عليها اسم الاتحاد الوطني لطلبه وشباب كردستان ماهى الا خطوه ساقطه- على حد تعبير البيان).

بەڵی وەک دەبینین پاش ئەوەی بزاڤی سیاسی لەکوردستان پێش نزیکەی پەنجا ساڵ بەرلەئێستا تێکۆشانی خۆی بەو ئاراستەیەدا بردە پێشەوە کەلەهەموو بوارەکانی

ژیانو بۆ هەموو توێژو چینەکانی کوردەواری ڕێکخراوی پیشەیی تایبەتو کۆمەڵەی دیموکراتیو جەماوەری کوردستانییان هەبێت کەلەیەک کاتدا داکۆکی لەمافە پیشەییو دیموکراتییەکانی ئەو توێژو چینانە بکاتو لەهەمانکاتیشدا تایبەتمەندێتی کوردەواریو پێویستی کوردستانیی بوونی ئەو ڕێکخراوو کۆمەڵە پیشەییانە ڕەچاو بکات، هەر لەسایەی ئەو ڕوانینە کوردستانییە بوو لەبواری خەباتی خوێندکاریشدا ساڵی ١٩٥٣ (یەکێتیی قوتابیانی کوردستان)دامەزرا. لەوسەردەمەدا بیانووی ڕەتکردنەوەی ڕێکخراوەی تایبەت بەتوێژو چینەکانی کوردەواری بەگشتی و ڕێکخراوی تایبەتی خوێندکارانی کوردستان بەتایبەتی، ئەوەبوو کە ڕێکخراوێکی وا خەباتی دیموکراتی لە سەرتاسەری عیراقدا کەرتو پەرتدەکات. ئەوەبوو هەڤاڵ مام جەلال لەوسەردەمەدا بەناميلكەی (یەکێتی قوتابیانی کوردستان بۆچی؟) وەڵامی ئەو ڕوانینانەی دایەوە کەخاوەنەکانیان ئامانجی سیاسییان لەپشت ڕەتکردنەوەی ڕێکخراوەی کوردستانی حەشار دابوو و پێیان ناخۆش بوو تێکۆشانی دیموکراتیو پیشەیی توێژەکانی کوردەواری، مۆرکێکی کوردانە بەخۆوە بگرێت. لەوێ بەدواوە خەباتی توێژەکانی کوردەواری و هی خوێندکاران بەتایبەتی لەسەر ڕەوتی کوردانەو کوردستانیانە لێرە، لەوڵاتو لەدەرەوە، لەئەوروپا گەشەی کردو لەهەمووو قۆناغەکانی بزاڤی کوردایەتی و بەتایبەتی لە شۆڕشی نوێی گەلەکەمانو دوای ڕاپەڕینیش، خوێندکاران بەو نەفەسە کوردانە درێژەیان بەخەباتی دوولایەنەی خۆیاندا کەخەباتە لەپێناو ئامانجەکانی کوردایەتی و خەباتە لەپێناوی بەدەستهێنانی داخوازییە پیشەیی و دیموکراتییەکانی خۆشیان لەکوردەوارییەکی ئازادو گەشەکردوودا.

لەدوای ڕاپەڕینەوە خوێندکارانی کوردستان چ لەناو ڕیزەکانی (کۆمەڵەی خوێندکارانی کوردستان)و چ لەناو خەباتی بەرینی خوێندکاریدا کوردستانیانە هاتنەدەستو دیموکراتییانە چەندین خولی هەڵبژاردنی جیاجیایان لەخوێندنگەکانو پەیمانگەو زانکۆکاندا بەڕێکرد، بگرە ئەگەر هەلومەرجی نالەباری کوردستانیش نەبوایە، ئێستا لەمێژبوو هەڵبژاردنێکی سەرتاسەرییان ئەنجام دابوو. کەچی تازە بەتازە دەزگا وابەستەکەی دەسەڵاتی بەغدا، (الاتحاد الوطني لطلبە العراق) لەدژی هەڵبژاردنەکانی ئەمساڵی خوێندکاران هاتۆتە قسەو بەهەنگاوێکی داوەشاوی لەقەڵەم دەدا.

(الاتحاد الوطني لطلبە العراق) کە خۆی بەشێکە لەدەسەڵاتی عیراقو چەندان ساڵە، لەوەتەی بەعس حوکمی وڵاتی گرتۆتە دەست، کاری جاسوسیکردنو ڕاپۆرتدان بوو تەنانەت لەو خوێندکارە ئاساییانەی عیراقو کوردستان کە فەقیری ماڵی خۆیان

بـوونو کاریـان بەسـەر خەباتـی خوێندکارییـەوە نەبـووەو نییـە، ئـەو (الاتحـاد الوطنـي لطلبـە العـراق)ە تـازە وەبیـری هاتۆتـەوە کەخوێندکارانـی کوردسـتانیش هـەنو واچەندیـن سـاڵە لەسـایەی دیموکراسـی کوردسـتاندا خەبـات دەکـەنو هەڵبـژاردن ئەنجـام دەدەن. تــازە بەتــازە قەوانــە کۆنەکــەی شۆڤێنیســتەکان لێدەداتــەوەو دەیــەوێ پێمــان بڵــێ هەڵبژاردنــی ئەمســاڵی خوێندکارانــی کــورد، تێکۆشــانی کوردســتانیانەی خوێندکارانــی کورد (محاولـە لشـل وحـدە الشـعب العراقـی)!

ئێمـە وەڵامـی وردودرشـت بـۆ خوێنـدکارانو ڕێکخراوەکەیـان (کۆمەڵـەی خوێندکارانـی کوردسـتان) بەجێدەهێڵیـن. لێهێنـدە بە (الاتحـاد الوطنـی لطلبـە العـراق) دەڵێیـن کەتوێـژو چینەکانــی کــوردەواری لەمێــژە، دروســت لەپەنجاکانــەوە، (بەشــیر موشــیر) وتەنــی (جـەواب)ی ئـەو بیروبۆچوونـە چەوتانەیـان داوەتـەوە کەبەکـوردی ڕەوانابینـن ڕێکخـراوەی تایبەتـی خـۆی، تێکۆشـانی تایبەتـی خـۆی هەبێـتو هەڵبژاردنـی تایبەتـی خـۆی ئەنجـام بـدات.

خوێندکارانـی کـورد کەلـێ ڕاهاتـوون دیموکراتیانـە لەوڵاتـە ئازادەکـەی خۆیانـدا ئازادانـە تێکۆشـان بکـەن، هەرگیـز حسـابو کیتـاب بـۆ قسـەوبەیاننامەی ڕێکخراوێکـی شـۆڤێنی و دەستەبەسـەرکراوو وابەسـتەی وەکـو (الاتحـاد الوطنـي لطلبـە العـراق) ناکـەن.

له بیرەوەریی شۆڕشی (الفاتح)دا سەرهەنگی شۆڕشگێڕ دەبێتە میوانی کوردستان

ئەمڕۆ گەلی لیبیای خەباتگێڕو دۆستی گەلی کورد، ئاهەنگی سێ ساڵەی هەڵگیرساندنی شۆڕشی (الفاتح) دەگێڕێت.

ئاهەنگی دەربازبوونی لیبیا لەکۆتو بەندی کۆلۆنیالیزم لەرێی شۆڕشی سێپتەمبەری ١٩٦٩-وە بەڕێبەرایەتی شۆڕشگێڕی هەڵکەوتووی رۆژهەلاتو دونیای عەرەبو دونیای سێ بەڕێز سەرهەنگ موعەممەر قەزافی. لەگەڵ میللەتی لیبیاشدا. گەلی کوردو گەلانی زوڵملێکراوی ئاسیاو ئەفریقیاو ئەمریکای لاتینیش بیرەوەری شۆڕشی (الفاتح) کە هاوکارو پشتیوانی شۆڕشەکانی وانیش بوو، بەرز رادەگرن.

سەرهەنگ قەزافی لەوەختێکدا شۆڕشی هەڵگیرساند کە دنیای عەرەب لەداوەشینی رەوشی دوای شەڕی حوزەیرانی ٦٧و شۆڕشەکانی دنیای سێش چاوی لەهاوسەنگەریی و هاوخەباتییەکی شێوە تازەبوو، لەو هەلومەرجەدا قەزافی لیبیای کردە ناوەندێکی نوێی شۆڕشو رایگەیاند کە نەک تەنها ولاتەکەی لەسیستمی گەندەڵی پاشایەتی رزگاری بووە، بەڵکو گەلانی شۆڕشگێڕو زوڵملێکراویش دەتوانن لیبیاو شۆڕشەکەی بەپشتیوانو دۆستی خۆیان بزانن.

هەر بەفیعلیش وا دەرچوو، بەتایبەتی بۆ گەلی کورد کە قەزافیو شۆڕشی (الفاتح) چاکەو جوامێرییەکی زۆریان بەسەر ئێمەو شۆڕشی کوردستانەوە هەیەو هی ئەوە نییە هەرگیزاو هەرگیز لەیاد بکرێتو بیربچێتەوە.

سەرهەنگی شۆڕشگێڕ هەروەک چۆن لەئامانجی شۆڕشەکەو لەرێبازی تێکۆشاندا کەلتوری شۆڕشگێڕی ناسرو ئەزموونی شۆڕشەکەی یۆلیۆی میسری لەبەرچاوبوو،

ئاوەهــاش لەپشــتگیریکردنی کــوردو شۆڕشــی کوردســتاندا درێــژەی بەهەڵوێســتە دێرینەکانــی خوالێخۆشــبوو جەمــال عەبدولناســر داو بگــرە ئــەو هەڵوێســتانەی پەرەپێــداو خســتییە چوارچێــوەی دانپیانانــی راســتو رەوان بەمافــی چــارەی خۆنووســینی کــوردو تەنانــەت پێکهێنانــی دەوڵەتــی ســەربەخۆی کوردستانیشــەوە، ئەمــەش نەریتــی شۆڕشــە رەســەنەکانە کــە کەلتــوری شۆڕشــەکانی پێــش خــۆی پەرەپێــدەداو دەوڵەمەندتــری دەکات.

قەزافــی لەپێگــەی سیاســیو لەروانگەیەکــی فەلســەفیی شۆڕشــگێڕانەوە، لەشــوێنی حوکمڕانییــەوە نــەک لەمینبــەری ئۆپۆزســیۆنەوە، داکۆکــی لەمافــی کــوردو دەوڵەتــی ســەربەخۆی کــورد کــردووەو هەمیشــە ئــەو بیروبــاوەڕەی خۆشــی خســتۆتە چوارچێــوەی دۆســتایەتیو هاوپەیمانێتــی ســتراتیژی نێــوان گەلــی کــوردو گەلــی عــەرەبو تــەواوی گەلانــی ناوچەکــەوە. ســەرهەنگ تەنهــا بەلێــدوانو پشــتگیریی سیاســییەوە نەوەســتا، بەڵکــو دڵســۆزانە هیممەتــی نوانــدو هــاوکاری لۆجســتی شۆڕشــی کوردســتانی کــرد تــا لەســەرکەوتنی شۆڕشــی کــورددا ســەرکەوتنی دۆســتایەتیو هاوخەباتــی گەلــی کــوردو گەلــی لیبیــاو عــەرەب بێتــەدی. لەشۆڕشــی نوێــی کورددا کــە پشــکێکی زۆری هاوخەباتــیو پشــتیوانی قەزافــیو شۆڕشــی (الفاتــح)ی بەرکــەوت، ئــەو هاوخەباتییــە لەدرەوشــانەوەی بــەردەوامو پێشــکەوتنی چۆنایەتیدابــوو پــێ بەپێــی گەشەســەندنی شــۆڕش بەرێبەرایەتــی یەکێتیــی نیشــتمانیی کوردســتانو ســەرکەوتنی راپەڕینــی کــورد، هەڵوێســتەکانی قەزافــی شــێلگیرانەترو لێبڕاوانەتــر خــۆی دەنوانــد. دەنگــی دلێــری ســەرهەنگ بەســەر دەنگــی نەشــازی شــۆڤێنییەکاندا زاڵتربــوو. بۆیــە گەلــی کــوردی تینــووی ئازادیــش هەرگیــز ئازادیخــوازانو شۆڕشــگێڕانی دۆســتی خــۆی لەبیــر نەکــردووە، وا لەمــڕۆی زەمەنــی ئازادیــی کــوردو لەکوردســتانی رزگارکراویشــدا، ســلێمانی شــاری هەڵمــەتو قوربانــی باخچــەی ســەرهەنگی لیبیــاو دۆســتی دێرینــی کــورد موعەمــەر قەزافــی لەبــاوەش دەگــرێ بۆئــەوەی باخچەکــەی وی عەتــری هەڵوێســتی جــوانو بــۆنو بەرامــەی خۆشەویســتیو دۆســتایەتی نێــوان گــەلان پەخــش بــکاتو مەڵبەنــدی شۆڕشــگێڕانی کوردیــش بــەو دۆســتایەتییە گوڵاوپرژێــن ببێــت.

ســڵاو لەیــادی شۆڕشــی (الفاتــح)، ســڵاو لەســەرهەنگی شۆڕشــگێڕ، دۆســتی میللەتانــی زوڵملێکــراوو میوانــی هەمیشــەیی کوردســتان.

سەروتاری ئازادی

*مانگـی ئـادار مانگـی راپەڕینـی کـوردو بەهـاری ئـازادی رزگارکردنـی شـارو شـارۆچکەکانی کوردسـتانە. یـادی ئـەو راپەڕینـە مـەزنو پیـرۆزەی لـەدەروازەی راپەڕینەوە دەسـتیپێکردو بەزەماوەنـدی شـاری هەڵـمـەتو قوربانـیو رزگارکردنـی هەولێـری پایتەختـی دێریـنو دهۆکـی بەرخۆدانـدا تێپـەڕی و هەمـوو شـارو شـارۆچکەو دێهاتەکانـی کوردسـتانی گرتـەوە تـا لەتاجـی راپەڕینـەکان؛ کەرکوکـی قودسـدا گیرسـایەوە.

ئەمـڕۆ ٣/٥ یـادی یەکـەم رۆژی نـۆ سـاڵەی مانگـی راپەڕینـە سەرتاسـەرییەکەی کوردسـتانە کەڕاپەرینـی گەلـی کوردسـتان بـوو، شـانە چەکـدارەکانو رێکخسـتنەکانی یەکێتیـی نیشـتمانیی کوردسـتان نەخشـەی وردیـان بـۆ دانـاو هێـزی پێشـمەرگەی کوردسـتانیش بەهـاوکاری لایەنەکانـی بـەرەی کوردسـتانی، کۆمەڵانی خەڵکی کوردسـتانیان بـۆ سـازداو رێبـەری سـەرکەوتنیان کـرد.

*راپەڕینـی ئـادار ئەگەرچـی درێـژەی خەبـاتو تێکۆشـانەکانی لەوەوپێشـی نەتـەوەی کـورد بـوو لەپێنـاوی بەدەستخسـتنی مافـە نەتەوەییـەکانو رەتکردنـەوەی چەوسـانەوەی میللیـو پێشـێلکردنی ئـازادی و مافـە دیموکراسـییەکانی کـوردەواری و خەڵکـی عیـراق بەگشـتی، لەهەمانکاتیشـدا قۆسـتنەوەیەکی ژیـرو زیرەکانـەی ئـەو هەلومەرجـە بـوو کـە دیکتاتـۆری لـەدوای شکسـتی جەنگـی دووەمـی کەنـداوەوە تووشـی هاتبـوو. ئـەم قۆسـتنەوە ژیـرو زیرەکانـەش سـەلمێنەری رۆڵـی گرنگـی یەکێتیـی نیشـتمانیی کوردسـتانو راسـتی و دروسـتی سیاسـەتەکەی بـوو کەپێـش راپەڕیـن رەوشـی عیـراقو ناوچەکـەی واهەڵسـەنگاندبوو چاوەڕێـی گـۆڕان و وەرچەرخانـی گـەورەی لێدەکرێـت. یەکێتـی

لەسـەروبەندی ئاڵۆزییەکانـی دوای شـەڕی (گەردەلولـی بیابـان)دا، پـلان و بەرنامـەی بـۆ هەڵگێڕانـەوەی ڕەوشـی نالەبـاری دوای مەرگەسـاتەکانی کیمیابـاران و ئەنفـال داڕشـت و بەمـەش قۆناغێکـی تـازەی لەخەباتـی گەلـی کـورد دەسـتپێکرد کەقۆناغـی گواسـتنەوەی چۆنایەتـی خەباتـی شـاخ بـوو بـۆ نێوشـارەکان و ڕاماڵینـی هێـزی سـەرکوتکەران و لەجێدانانـی فەرمانڕەوایـی گەلـی لێکەوتـەوە.

*ڕاسـتە لەئەنجامـی چـوون یـەک نەبوونـی هاوسـەنگی هێـز لەنێـوان بـەرەی گـەلو بـەرەی دیکتاتۆرییـدا ڕاپەڕیـن تووشـی شکسـتێکی کاتـی هـات، بـەڵام کشـانەوەی سەرسـنوورو کـۆڕەوی گەلـی کـورد خـۆی لەخۆیـدا، وەک ڕاپەڕیـن، ڕەتکردنەوەیەکـی دیکـەی سـەرکوتکردن بـوو. واتـا ڕاپەڕیـن (نا)یەکـی گـەورەی کـورد بـوو بـەڕووی دیکتاتـۆری و کۆڕەوی دوای شکستی کاتیـش هـەروا شـێوەیەکیتری (نا)ی دەستەجەمعی میللەتەکەمـان بـوو، بەهەمـان ئاراسـتەو بەهەمـان مانـاو دەلالەتـی سیاسـی. بۆیـە سـەرەڕای شکسـتی کاتـی و لەئەنجامـی دەنگدانـەوەی لەمیدیاکانـی دنیـا بـۆ مەسـەلەی کـورد پەیـدا بـوو تاسـەرەنجام هەلومەرجەکـە گۆڕاو جارێکـی تـر گیانـی ڕاپەڕیـن سـەری هەڵدایـەوەو لەڕاپەڕینـی دووەمـدا بەشـێکی کوردسـتان کەوتـە دەسـت کـورد خـۆی. پاشـان لەهەڵبژاردنێکـی ئازادانـەو دیموکراسـیدا پەرلەمـانو ئینجـا حکومەتـی هەرێمـی کوردسـتان وەک دوو دەسـکەوتی بەرجەسـتەی نەتەوەیـی و دوو بەرهەمـی دیـاری ڕاپەڕیـن لەپـاڵ دەسـکەوتەکانی ئـازادی سیاسـی و هەڵوەشـانەوەی پیلانەکانـی دژی کـورد، لەدایـک بـوون.

*بێگومـان دەسـکەوتەکانی ڕاپەڕیـن لـەوەش زۆرتـر دەبـوون کەبەدیهاتـوون ئەگـەر شـەڕی ناوخـۆ لێگەڕابـاو پەرەسـەندنی کێشـەی کـورد دوانەخرابایـە.

بۆیـە لەپێنـاو پاراسـتنی دەسـکەوتەکانی ڕاپەڕیـن و درێژەپێدانـی ڕەوتـی پێشـکەوتنی ئەزموونەکەمـان، هـەر دەبێ ئاشـتی و چارەسـەرکردنی ئاشـتییانەی ناکۆکییـەکان بێتـەدی بـۆ ئـەوەی پەیامـی ڕاپەڕیـن بپارێزیـن و بزووتنـەوەی شۆڕشـگێڕی کـورد بچێتـەوە سـەر ڕاسـتەڕێی یەکێتـی و هاوخەباتـی دەورانـی ڕاپەڕیـن.

*دەرس و پەنـدی ڕاپەڕیـن کـە بـۆ یەکەمینجـار کـورد پشـت بەسـتوو بەخـوای خـۆی، خەڵکـی خـۆی و خـودی خـۆی، ڕاپەڕینێکـی میللـی بەرپاکـرد، فێـری کردیـن کەهێـز لەیەکێتیـی و مانەوەمـان لەیەکێتیـی نیشـتمانیدایە، بۆیـە جێـی خۆیەتـی جارێکیتـر تەئکیـد لەسـەر خواسـتی ئاشـتی کەدڵـی شـەهیدانی کوردایەتـی و شـەهیدانی ڕاپەڕینـی کوردایەتـی ئاسـوودە دەکات و یەکێتـی و یەکگرتنـەوەی خەڵکـی ڕاپەڕیـوی کوردسـتانیش

دێنێتـــەوە مەیـدان، بکەینـــەوە.

ئاشـتییەک کە دەسـکەوتەکان دەپارێزێ و ڕۆژی بەدیهاتنی ئامانجە بەدینەهاتووەکانیش نزیکتـر دەکاتەوە.

*لەیـادی ڕاپەڕینـدا، سـڵاوو پیرۆزبایـی لەبیـرەوەری ئـەو ڕاپەڕینـە پیـرۆزەی هەمـوو دەسـکەوتەکان، بـەری ڕەنجـی ویبـوون، درود بـۆ ڕۆحـی ڕەوانـی ئـەو شـەهیدانەی گوڵاڵەسـوورەی پێدەشـتەکانی ڕاپەڕیـن بـوون.

نەمری بۆ سەرجەم شەهیدانی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازیی گەلی کوردستان.

٢٠٠٠/٣/٥

پێکەوە لەڕێگای بنەبڕکردنی تیرۆرو تیرۆریستاندا

*جارێکی تر دەستی تیرۆرو کاری تیرۆریستی لەڕووداوەکەی مامۆستایانی دێی شیرەمەڕدا هەوڵێکی بێهودەی دیکەیان دا کەئاشتیو ئارامی و برایەتی لەوڵاتەکەماندا تێکبدەنو بشێوێنن. لەبەرامبەریشدا بەکتوپڕی چارەسەرکردنی کێشەکەو دەستگیرکردنی تاوانبارە گوناهکارەکان بەو هاوکارییەی نێوان یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانو بزووتنەوەی یەکبوونی ئیسلامی، ئەویش دیسانەوە پێویستی یەکخستنی هەوڵ و کۆششەکان لەپێناو بنەبڕکردنو لەڕەگو ریشەوە هەڵقەناندنی تیرۆرو تۆقاندنی سەلماندەوە.

ئەم گورجوگۆڵییە لەهاوکاریکردنو تەسلیمکردنی تاوانباران، رۆڵێکی هەرە گەورە دەگێڕێت لەشکستپێهێنانی ئامانجی تیرۆرکاران ئینجا بنەبڕکردنی هەوڵو تەقەلا گێرەشێوێنییەکان، چونکە لەبنەڕەتدا تیرۆریستان هێندەی مەبەستیانە بەکاری تیرۆرو تۆقاندن ئازاری قوربانییەکانیان بدەنو پێشێلی مافی ئازادیو مافی ژیانیان بکەن، چەند هێندەش مەبەستی ئەوە لەپشت تاوانەکانیانەوەیە کەگرژیو شپرزەیی بخەنە نێوکۆمەڵو یەکڕیزیو گیانی لێبووردنی سیاسی نێو هێزو لایەنەکانی کوردستان تێکبدەنو بشێوێنن.

تیرۆریستان لەپەلاماردانەکانیان تەنها نیازی سەرکوتکردنی رای پێچەوانەو تۆقاندنی قوربانییەکانی دەستی تیرۆریان نییە، بەڵکو نیازی ئەوەشیان هەیە فەرهەنگی سەرکوتکردن، رێورێبازی تۆقاندنو کوشتن لەجیاتی فەرهەنگی پێکەوەژیانو تیۆری چەپکەگوڵەکە کەگوزارشت لەهەمەڕەنگی کۆمەڵی کوردەواری دەکات، بڵاوبکەنەوەو

بیکەنـە فەرهەنـگو دابونەریتێکـی بـاو. لەکاتێکـدا کـوردەواری لەسـایەی دەسـکەوتەکانی راپەڕیـنو ئـازادی ئەمـرۆی کوردسـتاندا چـاوی لەوەیـە کۆمەڵێکـی دیموکـراتو مەدەنـی بنیـات بنێت. کۆمەڵێـک بنیـات بنێت کەتێیـدا گفتوگـۆو رێزگرتـن لـەڕای بەرامبەر شـێوەی پەسـەندو رەچاوکـراو بێـت بـۆ پێسـەلماندن بەپێـی ئایەتـە پیرۆزەکـەی دەفەرمووێـت: (فبشـر عبـادی الڑیـن یسـتمعون القـول فیتبعـون احسـنه).

یەکێتیـی نیشـتمانیی کوردسـتان هـەروەک چـۆن مەبەسـتێتی لەگوڵـزاری کوردەواریـدا سـەدگوڵ بپشـکوێتو جەمـاوەری کوردسـتانو هێـزە سیاسـییەکانی بەسەربەسـتی بیـروڕای جیاجیـای خۆیـان دەرببـڕنو بڵاوبکەنـەوە، پێشـی وایـە کەدەبـێ بەتونـدی بەگـژ تیرۆریسـتاندا بچینـەوەو تاوانکارانـی تیـرۆر بە (گوناهـکاران)ی دژ بەبیروبـاوەڕی ئاینـی پیـرۆزی ئیسـلام بناسـرێن بەپێـی فەرمـودەی قورئـان: (... انـه مـن قتـل نفسـاً بغیـر نفـس أو فسـاد فـی الارض فکأنمـا قتـل النـاس جمیعـاً)و بەپێشـێلکارانی قانونەکانـی حکومەتـی هەرێمـی کوردسـتان کەهەمـوو هێـزو لایەنـە سیاسـییەکانی کوردسـتان بڕیاریـان وایـە رێـز لەقانـونو یاسـاکانی بگـرن، لەقەڵـەم بدرێـن. هـەروەک بەگرنگـیو بایەخپێـدانو پێزانینێکـی زۆرەوە دەڕوانێتـە هـاوکاریو هەماهەنگـی لەگـەڵ هێـزو حزبـە رەسـەنەکانی کورسـتان لەبـواری بەگژداچوونـەوەی دیـاردەی تیرۆرو ئاشـکراکردنی دەسـتی رەشـی تیرۆریسـتان کەدەیانەوێ لەژێـر پـەردەی ئاینـی پیـرۆزی ئیسـلامدا، ئـاژاوەو تەفرەقـە بخەنـە نێـو کـوردەواریو نێـو هێـزو لایەنـە سیاسـییەکانییەوە.

له یادی (٩) ساڵەی دەرچوونی بڕیاری (٦٨٨)دا

*ئەمرۆ (٤/٥) بیرەوەریی نۆیەمین ساڵەی دەرچوونی بڕیاری (٦٨٨)ی ئەنجومەنی ئاسایشی نێودەوڵەتییە. ئەو بڕیارەی لە ئاکامی تراژیدیای کۆڕەوە ملیۆنییەکە دەرچوو و تێیدا داوا لە حکومەتی عیراق کرا کە سەرکوتکردنی کورد رابگرێ و دەست لە چەوساندنەوەیان هەڵبگرێ.

بڕیاری (٦٨٨) بۆ گەلی کورد لە کوردستانی عیراقدا خەریکە وەک بۆنەیەکی نەتەوەیی لێ دێت کە شایستەی هەموو جۆرە یادکردنەوە و بەبیرهێنانەوەیەکی رەسمی و میللیە. ئەویش سەبارەت بەوەی کە یەکەم دانپیانانی نەتەوە یەکگرتووەکانە بە چەوساندنەوەی کورد و تێیدا بە ئاشکرا حکومەتی عیراق بە تاوانکاری ئەو چەوساندنەوەیە لە قەڵەم دەدا و داواشی لێدەکات رێز لە مافی مرۆڤی کوردەکانی عیراق بگرێت. ئەم دانپیانانەش بۆ کورد و بزووتنەوە سیاسییەکەی دەسکەوتێکی گەورە و داخوازییەکی لەمێژینە بوو.

ئەگەرچی لەبەر رۆشنایی ئەم بڕیارەدا وڵاتانی بڕیار بەدەست هیممەتیان بۆ ئەوە کرد کە ناوچەی پارێزگاری بۆ کورد دروستبکەن و کەم و زۆر کۆمەڵی نێودەوڵەتی لەسەر ئاستی جیاجیا بە پیر کورد و مەینەتییەکانییەوە بێن، بەلام سەرەڕای تێپەڕبوونی (٩) ساڵ بەسەر ئەو بڕیارە مێژووییە هێشتا جێبەجێنەکراوەو هێشتاش ئەنجومەنی ئاسایش هەنگاوێکی ئەوتۆی نەناوە کە بڕیارەکە تەفعیل بکرێ و گوشار بخرێتە سەر بەغدا کە پابەندی بێت و جێبەجێی بکات. بەڵکو بەپێچەوانەوە حکومەتی عیراق تائێستاش بەردەوامە لەسەر پێشێلکردنی مافی مرۆڤی کورد لەو

ناوچانـەی لەبـن دەسـەڵاتی خۆیـدان و لەمـاوەی چەنـد سـاڵی رابـردوودا هـەروا درێـژەی بـە سیاسـەتی تەعریـب و راگواسـتنی کـورد و تورکمـان لـە کەرکـوک و خانەقیـن و ناوچەکانـی تـر داوەو لەسـەر یـەک شـاڵاوی دەربەدەرکـردن و ئاوارەکـردن و پاکتاوکردنـی عرقـی پیـادە دەکات کـە ئەمـەش راسـتەوخۆ پێشـێلکردنی ئیـرادەی نێودەوڵەتییـە کـە بڕیـاری (٦٨٨) ی دەرکـردووە.

بەداخـەوە تەفعیلنەکردنـی بڕیارەکـەو پێشـێلکارییە بەردەوامەکانـی بەغـدا لـە دژی، تائێسـتا دەرفەتـی ئـەوەی بـۆ گەلەکەمـان نەخوڵقانـدووە کـە سـوود لـە بڕگـە و دەسـکەوتەکانی وەربگرێـت.

ئەمـەش وا دەکات کـە مەینەتـی و گرفتەکانـی کـورد هـەروا درێـژە بکێشـن بـێ ئـەوەی چارەسـەرێکی گونجاویـان بـۆ بدۆزرێتـەوە. بەڵـێ گەلـی کـورد قەدرزانینـی خۆی بـۆ هەموو ئەوانـەی لـە تەنگانـەی کۆڕەو و تەنگانەکانـی تـردا بەهانایـەوە هاتـن دووپـات دەکاتـەوە، بـەڵام لـە هەمانکاتیشـدا خوازیـارە کـە ئـەو رێـرەوی دەسـتێوەردانی مرۆڤدۆسـتانەی لـە بڕیـاری (٦٨٨)ەوە دەسـتپێکرد بـەردەوام بێـت و نەتەوەیەکگرتـووەکان و کۆمەڵـی نێودەوڵەتـی بەپێـی شـەرعییەتی بڕیارەکـە گوشـار بخەنـە سـەر بەغـدا تـا دەسـت لـە دەرپەڕانـدن و زوڵـم و زۆرکـردن لـە کـورد هەڵبگـرێ و بەندەکانـی (٦٨٨) جێبەجێبـکات. هەروەکـو چـۆن بـۆ جێبەجێکردنـی بڕیـارە نێودەوڵەتییەکانـی تـر گوشـار دەخرێتە سـەری.

لەبەرامبەریشـدا کـورد خۆشـی دەتوانـێ لەرێـی تێکۆشـانی دیپلۆماسـی بـۆ تەفعیلکردنی (٦٨٨)ەوە مەزڵومیەتـی لەمێژینـەو هەنووکەیـی خـۆی لـە کـۆڕ و کۆمەڵـە جیهانییەکانـدا چاکتـر بخاتـە روو.

بیرەوەریـی دەرچوونـی بڕیـاری (٦٨٨) درێـژەی یـاد و بیرەوەرییـە نەتەوەییەکانـی ئـاداری ١٩٩١ـە کـە بـۆ ئـەوەی وەک دەسـکەوتێکی نەتەوەییـش جێـی خـۆی بگـرێ، پێویسـتی بـە تەفعیلکردنێکـی دووسـەرە هەیـە: لەلایـەن ئیـرادەی یەکگرتـووی کوردیشـەوە بـۆ کەڵـک وەرگرتـن لـەو بڕیـارەی لەپێنـاوی ئێمـە و بـۆ قازانجـی ئێمـە دەرچـووە.

دیموکراسییەت بە شەرتی چەقۆ!

*هیچ پرۆسـەیەکی دیموکراتـی بـێ خـەوش و کـەم و کـوڕی نابێت. ئەسـڵەن پرۆسـەی دیموکراسـی خۆشـی پرۆسـەیەکی بەردەوامـی روو لـە گەشەسـەندنەو دەبـێ هەمـووان ئیشـی بـۆ بکـەن و پێشی بخـەن لەجیاتـی ئـەوەی تانـەی لـێ بـدەن و سـەری ببـڕن.

سـەیرە خەڵکانێـک هەبـن لـە دیموکراسـی بەبیانـوو بـن و پاسـاوی نابەجـێ بـۆ دۆڕان و شکسـتی خۆیـان بهێننـەوە. وەک نموونـەی ئـەو بەڕێزانـەی لـە تەلەفزیۆنـی ئازادییـەوە ویسـتیان تانـە و تەشـەر لـە هەڵبژاردنـە سـەرکەوتووەکەی کارمەندانـی تەندروسـتی بـدەن تەنهـا لەبەرئـەوەی دەرنەچـوون.

باشـە دەکـرێ مـرۆڤ هێنـدە تەنـگ نـەزەر و تەنگـە نەفـەس و بـە دیموکراسـی قەڵـس بێـت و کەچـی بێتـە نـاو پرۆسـەی هەڵبژاردنیشـەوە. دەکـرێ ئـەو بەڕێزانـە چەشـنی دیکتاتـۆرەکان دیموکراسـییان تەنهـا بـۆ بردنـەوەی خۆیـان بوێـت؟

یەکێـک لـەو بەڕێزانـەی لـەو هەڵبژاردنـە دیموکراسـییەی کارمەندانـی تەندروسـتی دەرنەچـوون عـەرەب وتەنـی (یسـتجدی العطـف) واتـا بـە زۆر دەیـەوێ سـۆزی بینـەران بـەلای خۆیـدا رابکێشـێ گوایـە ئاسـایش لێـی داوە. لەکاتێکـدا ئـەو بەڕێـزە بـۆ خـۆی بەپێـی سـەرچاوەی ئـاگادار کـە پەیامنێرمانـە دەعـوای لـە دژ قەیـد کـراوە لەلایـەن حاکمـی سەرپەرشـتیاری مەرکـەزی هەڵبژاردنـی سـلێمانییەوە، چونکـە پەلامـاری ئاسایشـی داوە و لـە پۆلیسـێکی داوە بـە نـاوی (هیدایـەت حەکیـم) و خـودی بەڕێـز رائـد (تۆفیـق عەلـی) بەرپرسـی ئاسایشـی قاعـەی هەڵبـژاردن پارێـزگاری لێکـردووە و لـە رەدی فیعلـی پۆلیسـەکان لـە بەرامبـەر ئـەو تەعـدا وەزیفییـە و ئـەو پێشـێلکردنەی مافـی مـرۆڤ لەلایـەن

ئـەو بەڕێـزەی لیسـتەکەی لـە هەڵبـژاردن دۆڕانـدی.

ئێمـە بـەو بەڕێـزەی لـە تەلەفزیۆنـی ئازادییـەوە بوختانـی کـرد و بیانـووی بـۆ دۆڕانـی لیسـتەکەی خـۆی هێنایـەوە دەڵێیـن: هەقـە چاکتـر مەشـق لەسـەر پرۆسـەی دیموکراسـی بکـەن و هــەق نییــە هەڵبژاردنێکــی وا دیموکراســی کــە حاکمێکــی بێلایــەن بێگــەردی بەڕێوەچوونـی ڕاگەیانـدووە، تۆمەتبـار بکـەن و ئـەو کەشـە دیموکراسـییەی لـە دەڤـەری ئێرەدایـە بـۆ مەبەسـتی ئـاژاوە ئیسـتغلال بکـەن.

ئاسۆی رۆژ

مام جەلال لە بەغداوە هەولێر و ئەنقەرە پێکەوە گرێدەدات

سیاسەتە راست و دروستەکان، هەنگاوە ژیر و لەسەرخۆکان لەنێو و بەسەر مینی پەیوەندییە ئیقلیمییە تێکچڕژاوەکاندا، لە نموونەی ئەوەی کورد تێیدا دەژی، درەنگ دەردەکەون. یان چەند زووش دەربکەون هێشتا درەنگترن بە بەراورد لەگەڵ لێکدانەوی پەلەی چاودێرە رۆژانەییەکانی وڵات و ئەوانەی سەرپێی لە کەینوبەینەکانی سیاسەت دەڕوانن. هەنگاوی راست و دروست و سیاسەتی ژیر سیاسەتمەدار و دەوڵەتمەداری بەجەرگ و ئازای دەوێت کە لە وێستگە مێژووییە گرنگەکاندا ئامادە بێت سەرمایەی رەمزی خۆی بخاتە خزمەتی چارەسەری کێشەکانەوە.

بەڕێز مام جەلال عەرابی ئەو سیاسەتە ژیرانەیە لەناو کوردایەتیدا کە جێگرییە نیشتمانییەکان لەگەڵ دەستپێشخەری و لێک نزیکخستنەوەی ناکۆکەکان پێکەوە گرێدەدات. ئەمە بەشێکە لە کەلتوری سیاسی مام لە رابردوو و لەئێستاشدا کە پلە و مەقامی سەرۆک کۆماریی مەودای گەشەپێدانی ئەو سیاسەتە دروستەی زیاتر لە بەردەستدا کردۆتەوە. نزیکترن و بەرجەستەترین نموونەش دەرکەوتەکانی سەردانێتی بۆ تورکیا کە دەستپێشخەرییەکی نوێ بوو لە کایەی سیاسەتی کوردستانی و عیراقیشدا. یانی دیداری سەرۆکی حکومەتی هەرێمی کوردستان بەڕێز نێچیرڤان بارزانی لەگەڵ راوێژکاری تایبەتی سەرۆک وەزیرانی تورکیا ئەحمەد داود ئۆغلۆ. بێگومان هەموو ئەم بزاوتە کوردستانییە-عیراقییەی مام جەلال بە هەماهەنگی و یەکهەڵوێستییە لەگەڵ بەڕێز مەسعود بارزانی سەرۆکی هەرێمی کوردستان بۆ ئەوەی جووڵەی کوردایەتی لە هەولێر و لە بەغدا یەک ریتم و رێرەو بێت ئەگەرچی لە

وردەكارییـدا، بـە حوكمـی دابەشـكردنی ئـەرك و كارەكان، لێرەولـەوێ جیـاواز بـن.
لـە گەرمـەی سـەردانی سـەرۆك كۆمـار بـۆ ئەنقـەرە لێكدانـەوە ناسیونالیسـتییەكانی هـەردوو بـەرە: بـەرەی ناسێونالیسـتی سەردەسـتی توركـی كـە دەیـان سـاڵە نكۆڵـی لـە مەسـەلەی كـورد دەكات و حەڤـدە ساڵیشـە بـە دووڵییـەوە تەماشـای پێشـكەوتنەكانی كوردسـتانی باشـوور دەكات. بـەرەی ناسیونالیسـتی تـازە دەركەوتـووی كـوردی كـە هێشـتا نەیتوانیـووە قۆناغـی بەرگـری بـۆ قۆناغـی ساتوسـەودای سیاسـیی تێپەڕێنـێ. بـە سـەرنجی ڕێبـواری سـەرەڕێوە لـەم هەنـگاوەی تاڵەبانییـان دەڕوانـی. ڕۆژنامەكانـی كوردسـتان و توركیـا لـەو وێسـتگەیەدا پـڕن لـەو لێكدانـەوە سـەرپێیانەی دژی كاتـی سـەردانەكە، بەرنامەكـەی و مەغزاكانیـن، بـەڵام ئەمـڕۆ نۆبـەرەی ئـەو ئاكامـە لـە دیـداری سـەرۆكایەتی حكومـەت و نێـردراوی تایبەتـی سـەرۆك وەزیرانـی توركیـاوە دەسـتپێدەكات و زۆر دووریـش نییـە بـە قۆناغـی سـەردانی ڕەسـمی سـەرۆكی حكومەتـدا تێپـەڕێ و دواجـار هەرێمـی كوردسـتانیش ببێتـە بەشـێك لـەو تەگبیـرە سیاسییە هاوبەشـەی بەغـدا و ئەنقـەرە بـۆ ڕێكەوتنێكـی دۆسـتایەتی خەریكـن دەیگرنـە بـەر. هەروەكـو لـە بەلاغـی ڕەسـمی حكومەتـی هەرێمیشـدا هاتـووە ئـەم سـەردانە «دوای هـەوڵ و كۆششـی زۆری حكومەتـی عیراقـی فیـدراڵ و دۆسـتەكانی تـرەو لەنێـو ئـەو هەوڵانـەش سـەردانی بەڕێـز سـەرۆك كۆمـاری عیـراق بـۆ توركیـا، هاتەكایـەوە».
بەمجـۆرە ئێمـە لـەم وێسـتگە سیاسییەشـدا ئیعتبـاری گـەورەی سیاسـەتی دەستپێشـخەریی دوور لـە گـرژی و خۆخواردنـەوە، سیاسـەتی دیپلۆماسـی دوومـەودای دوور لـە هاشـوهۆش دەبینینـەوە.
سیاسەتێك كە:
*هـەم قازانجـی كوردایەتـی سەرانسـەری تێدایـە، چونكـە كردنـەوەی گرێـی ئەنقـەرە لەگـەڵ هەولێـر ڕێـگا بـۆ كردنـەوەی گرێـی ئەنقەرە-دیاربەكریـش خۆشـدەكات.
*هـەم قازانجـی پتەوكردنـی دینگەكانـی حوكمڕانـی كوردسـتانی باشووریشـی تێدایـە چونكـە نەمانـی گـرژی سیاسـیی و سـەربازیی هەلـی ئاوەدانـی و كرانـەوەی زیاترمـان دەداتـێ.
*هـەم قازانجـی عیراقیشـی تێدایـە، چونكـە عیراقـی ئەمڕۆ قـەرارە عیراقێـك بێـت بـە دەمـاری گۆشـت و خوێـن گرێـدراوی كوردسـتان و كوردسـتانیش گرێدراوێتـی.
پشـتی نزیكـەی چـوار سـاڵ لـە سـەرۆكایەتی مـام جـەلال و پێنـج سـاڵ لـە بەشـداری كـورد لەسیاسـەتی بەغـدادا وا ئێسـتا ئاكامـی ئامادەگـی ئیجابیانـەی كوردسـتانییان

لـه پایتەختـی عیـراق دەچنینـەوە. بەمـەش سـەرۆکایەتی کۆمـار بـەو ئەرکـە مۆرالییـە عیراقییـەی دەکەویتـە سەرشـانی، لـە جێـی ئـەوەی پلـە و بەرپرسـیاریتییە رەسـمییەکەی ناکـۆک بێـت لەگـەڵ خواسـتەکانی کـورد و مێـژووی پـر سـەروەریی مـام جـەلال لـە بزووتنـەوەی کوردایەتیـدا، بەتـەواوی لەگەڵیـدا جـووت دەبێتـەوە. چونکـە مـام جـەلال وەکـو سـەرکۆمار شـەونخوونی بەدیـار دەسـتوورێکەوە دەکات کـە قـەوارەی کوردسـتان و چوارچێـوەی عیراقـی دیموکراتـی فیدرالـی دابیـن کـردووە.

رۆژنامەی ئاسۆ ساڵی ٢٠٠٦

هەڵەبجە لە چاوەڕوانی هیممەتی تێکۆشەرانە

*لەو وتارانەی کە هەڤاڵ مام جەلال بە بۆنەی دەستپێکردنی هەڵبژاردن و کۆنفرانسی مەڵبەندەکان پێشکەشی کرد، لەسەر یەک تەئکیدی لە روانین و سەرەتاکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان کرایەوە کە روانینی رەنجدەرانی بیروبازووەو سەرەتا و بنەماکانی سەرچاوەکەی لە هێز و توانای کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان بەگشتی و هێز و توانای رەنجدەرانی بیروبازوو بەتایبەتی وەردەگرێت بۆیە لە هەموو ئەو وتارانەدا بەرێزی بایەخی بەشداری و پێشکەوتنی توێژەکانی وەک ژنان و لاوانی هێنایەوە گۆڕێ و خەریکیشە بزاوتێک دەکەوێتە نێو هێزی سڕبووی لاوان و ژنانی کوردەوە. لە دوا وتاریشدا جگە لە وەبیرهێنانەوەی ئەو مەسەلانەش داوایکرد کە دەبێ لەمەودوا تێکۆشەرانی یەکێتی بچنەوە ناو خەڵک و لەناو ئەوانەشدا جوتیاران و خەڵکی ناوچە دوورە دەستەکان و خەڵکی ناوچە قوربانییدەرەکانی وەکو شارەزوور و هەڵەبجە. هەروا مام جەلال ئاماژەی بەوەش کرد کە ئیتر وا بڕیارە یەکێتی کاری جددیتر بۆ هەڵەبجە و شارەزوور بکات.

*بایەخدان بە لاوان و ژنان و هەندێک لە توێژە تا ڕادەیەک پەراوێز کەوتووەکانی کوردەواری پەراوێزێکی دیکەی پتەوبوونی کوردایەتیمان بۆ بەرهەمدێنێ کە لێدوان دەربارەی ئەو بابەتە بۆ دەرفەتێکی تۆ بەجێدێڵین. بەڵام هەڵوەستەکردن لە پرسی هەڵەبجە و شارەزوور، هەڵوەستەکردن لە پرسی بایەخدان بە ناوچە دوورە دەستەکانی دیکەی کوردستان داخوازییەکی رەوا و لە دواخستن نەهاتووەو، دەهێنێ چەند سەرنج و تێبینییەکی لەبارەوە بنووسین.

*ناوچـه دووره دەسـتەکان ئـەو ناوچانـەن لـە ناوەنـدی شـارە گـەورە و بڕیـار بەدەستەکانەوە دوورن، خاکێکی پـان و بەریـن لـێ شـار و شـارۆچکەی بچـووک بچووکـی لـێ هەڵکەوتـووە، بێگومـان بچـووک لـە پانتایـی و قـەوارە و چـڕی دانیشـتواندا نـەک لـە ئیعتبـار و پێشـینەی سـەروەری و مێژووییـدا، ئـەو ناوچـە دووره دەسـتانەی بـە سیاسـەتی حکومەتـە ناوەندییـەکان فەرامۆشـکراو و بـە خولـق و سـەلیقەی کۆمەڵگـەش کەنارگیـر کەوتووبـوون. ئەگـەر حکومەتـی ناوەنـدی پێـی نەدەکـرا تـا سـەر شـەڕی شـارە گەورەکانی کوردسـتان و سیاسـەتی فەرامۆشـکردن لـە دژی داخـوازی ناوەندەکانـی کـوردەواری پەیڕەو بـکات، ئـەوا هەمیشـە لـەو پێنـاوەدا هـەوڵ و تەقـەلای داوە کـە ناوچـە دوورەدەسـتەکان دوورەدەسـتتر و شـارۆچکە و ناوچـە لاچەپەکانیـش کەنارگیـر بخـات.

بەتایبەتـی ئـەو ناوچانـەی لەسـەر سـنوور، یـان لەسـەر شـریتی سـنووری کوردسـتانی جنوبـی (ناوچەکانـی کـە بڕیـاری تەعریـب و ڕاگواسـتنی بـۆ دەرچووبـوو) یاخـود ناوچـە دوورەدەسـت و لاچەپەکانـی پاوانـی شۆڕشـی کوردسـتان کرابـوون، ئەوانـە هەمـووی وەبـەر نەفرەتـی حکومەتـی عێـراق کەوتبـوون چونکـە سـەرچاوەی وزە و توانـای شۆڕشـی کوردسـتانی و قووڵایـی پشـتەوەی شۆڕشـەکە بـوون. لەبەرئـەوە دەبینیـن ناوچەیەکـی وەکـو شـارەزوور هەمیشـە مایـەی نەفـرەت و قینـی حکومەتـی عێـراق بـوو چونکـە وێـرای فەرامۆشـکراوی مەڵبەندێکـی فیـداکاری شۆڕشـی کوردایەتـی بـوو، یەکـەم مەفـرەزەی چەکداریـی شۆڕشـی نـوێ لەوێـوە سـەری هەڵـدا، شـارەزووری مەڵبەنـدی مەعریفـەت و ڕووناکبیریـی هـەر خۆشـی مەڵبەندێکـی ڕاپەڕیـن و خۆپیشـاندان بـوو لـە ڕێـرەوی شۆڕشـی نوێـدا. بۆیـە ڕژێـم لـە تۆڵـەی ئـەوەدا نـەک تەنهـا فەرامۆشـی ناوچەکـەی کـرد بەڵکـو شـارێکی وەکـو پێنجوێنـی ڕوخانـد و شـارێکی دیکـەی وەکـو هەڵەبجەشـی بـە کیمیایـی شـەهید کـرد و خەڵکەکـەی پەرتـەوازەی ئـەم دیـو و ئەودیـو کـرد، هەمـوو ئـەم سیاسـەتە و سیاسـەتی ئەنفـال و ڕاگوێـزان بـۆ مەحـرووم کردنـی (ماسـییەکە بـوو لـە ئـاو) بـۆ ئـەوە بـوو کوردایەتـی دەعمێکـی لۆجسـتی لـێ کـەم بکرێتـەوە و کـوردەواری لـە ناوەنـدە گەورەکانـدا قووڵایـی و ڕەهەندەکانـی خـۆی لەدەسـت بـدات. حکومەتـی عێـراق ئـەو تاوانـەی دەرهـەق بـە هەڵەبجـە و ئـەو کەتنـەی لـە شـارەزوور و ناوچـە دوورە دەسـتەکان نایـەوە بـۆ ئـەوەی وا لـە کۆمەڵانـی خەڵکـی ئـەو دەڤـەرە بـکات دەسـت لـە تێکۆشـان و قوربانیـدان هەڵبگـرن و بێهوودەیـان بـکات. کەچـی مەرگەسـاتی هەڵەبجـە خـۆی بـوو بـە مەیدانێکـی تێکۆشـان بـۆ ناسـاندنی تراژیدیـای کـورد بـە دەرەوە و هێـدی هێـدی کۆمەڵگـەی نێودەوڵەتـی هانـدا لەسـەر کـورد و مەینەتییەکانـی هەڵبدەنـێ، واتـا هەڵەبجـە

لــە شەهیدبوونیشــیدا فیداکارییەکــی تــری بــۆ کــوردەواری و کوردایەتـــی نوانــد. بۆیــە لەمــڕۆدا کــە یەکێتــی دەســەڵاتدارە و کــورد ئیــدارەی خۆماڵــی خــۆی دروســت کــردووە، هەقــە هیممــەت بکەیــن و بەوپــەڕی قورســاییەوە لــە ئاســتی نــاوەوە و دەرەوەدا بچینــە مەیدانــی خزمەتگــوزاری و خزمەتکردنــی هەڵەبجــە و هەمــوو ناوچــە هەڵەبجــە ئاســاکانی کوردســـتان کــە ســەرچاوەی هێــزی شــۆڕش و فیــداکاری بــۆ کوردایەتـــی و لەهەمـــان کاتیشــدا زیانلێکەوتووانــی سیاســەتە دژی گەلییەکانــی دوژمــن بــوون.

*تێکۆشــەرانی شــارەزوور و هەمــوو تێکۆشــەرانی کوردایەتــی لەداهاتووشــدا مەیدانێکــی دیکــەی بەرینــی خزمەتکردنیــان لــە پێشــە کــە مەیدانــی پــان و بەرینــی شــارەزوور و هەموو ناوچــە دوورەدەســتەکانی کوردســتانە. لەوێــش دەرفەتــی (کاری جــددی لەئارادایــە).

لەیادی هەڵبژاردنە دیموکراتییەکەی ١٩٩٢/٥/١٩دا

*دوێنــێ رۆژی یادەوەرییەکــی پــڕ شــانازی و لەهەمانکاتیشــدا رۆژی حەســرەتێکی نیشـتمانی بـوو بـۆ گەلـی کـورد. شـانازییەکە هـی ئـەو رۆژەیـە تێیـدا کـورد ئیسـپاتی کـرد بـۆ عالەمـی سـەر رووی زەمیـن کەهوشـیاری سیاسـی و خواسـتی شارسـتانی و دیموکراتـی لـەلای وی، هێنـدە بـەرزو بڵنـدە کـە بەماوەیەکـی کـەم، دوای راپەڕینێکـی جەمـاوەری، دەسـتی دایـە پرۆسـەیەکی شارسـتانیو بەختـی خـۆی لەهەڵبژاردنێکـی دیموکراتیـدا تاقـی کــردەوە. لــەو هەڵبژاردنــەوە دوو دەزگای نەتەوەیــی گرنــگ: ئەنجومەنــی نیشــتمانیی کوردســتانو حکومەتــی هەرێمــی کوردســتان دروســتکران. بــەوەش خەونــی لەمێژینــەی شــەهیدان هاتــە دیو رەنــجو قوربانیدانــی گەلەکەمــان بــەری گــرت.

هەڵبژاردنەکانــی (١٩٩٢/٥/١٩) نموونــەی بــاڵای تێکۆشــانێکی شارســتانی کــورد بــوو کــە بزووتنەوەکەمانــی لەقۆناغــی خەباتــی شۆڕشــگێڕییەوە گواســتەوە بــۆ قۆناغــی دامودەزگای مەدەنــی و لــەوێ رۆژێــوە دەورانێکــی نــوێو چۆنایەتــی لەژیانــی سیاســی و کۆمەڵایەتــی و فەرهەنگــی نەتەوەکەمــان دەســتیپێکرد کەدەورانــی ژیانــی پەرلەمانــی و فرەلایەنــی، دەورانــی ژیانــی حکومەتکردنــی کــوردو پێکەوەنانــی هەیکەلێکــی ئیــداری نــوێو دەسـتپێکردنی پرۆسـەیەکی فراوانـی بووژاندنـەوەو ئاوەدانکردنەوەیـە کـە بەتوانـای کـوردو لەپێنـاوی خزمەتکردنــی کــوردو نیشــتمانەکەیدا کــرا.

ئـەو قۆناغـە نوێیـەی بەدامەزراوبوونـی بزووتنـەوەی کوردایەتـی و بەدیموکراسـیبوونی ژیانـی کـوردەواری نـاوو ناوبانگـی کـوردی بـەرز کـردەوەو هانـی گەلێک لەدۆسـتەکانمانی دا چ دەوڵــەتو چ ناوەنـدی دیموکـراتو مـرۆڤ دۆسـت کەهـاوکاری ئەزموونـە گەشـەدارەکەی

کوردستان بکەنو هەنگاوەکانی پێشڤەچوونی بەگوڕتر بکەن.

بەڵام ئەفسوس کەئەمەش حەسرەتەکەیە شەڕی ناوخۆ پەرلەمانی ئیفلیج کرد تا لە٣١-ی ئابی ١٩٩٦و لەئەنجامی پەلاماردانی حکومەتی بەغدا بۆ سەر هەولێرو داگیرکردنی پایتەختی پەرلەمانو حکومەت بەتەواوەتی پەکی کەوت. ئەگەرچی لایەنەکەیتر لەمیانی سیاسەتی پینەکاریدا بەزۆری زۆردار کۆبوونەوەی (پەرلەمانی) دامەزراندەوە، بەڵام چ لەڕووی قانوونییەوە کەماوەی یاسایی تێپەڕاندبوو و چ لەڕووی شەرعیەتی نیشتمانیشەوە، چیتر ئەو (پەرلەمانە) ئیعتباری نەتەوەیی خۆی لەدەست دابوو سەبارەت بەوەی لەجیاتی هەڵوێست وەرگرتن لەداگیرکردنی پایتەختی هەرێمی کوردستانو داگیرکردنی تەلاری خودی پەرلەمان بێدەنگی هەڵبژاردو دەسەڵاتداری تازە، پەرلەمانی هەڵوەشاوەی پینە کردو جۆرەها بڕیاری (بەڵێو پەسەندە)ی پێدەرکرد.

لەڕاستیدا هەموو ئەو بڕیارانەی لەدوای ئابی ١٩٩٦-وە لەو بەناو پەرلەمانەوە دەرچوون هیچیان شەرعی نین، چونکە (پەرلەمانێک) ڕێز لەئیرادەی دەنگدەرانی خۆی نەگرێت کەئیرادەیەکی نیشتمانی و دیموکراتییە، بڕیارو راسپاردەکانیشی شەرعیەتی نیشتمانی و دیموکراتییان نییە.

خەڵکی کوردستان دەنگیان بۆ پەرلەمانی ئاوەدانی و دیموکراسی، بۆ پەرلەمانی چوونیەکی لەدابەشکردنی داهاتو دەسکەوتەکان دا، دەنگیان بۆ (پەرلەمانێک) نەدا کە لەئەنجامی هەلومەرجێکی دەرەکی (بوژێنرابێتەوە)، دەنگیان بۆ (پەرلەمانێک) نەدا کە لەسایەیدا راگەیاندنی ئەولا باسی ئیلحاقو زەم بکەن.

پێویستە بیرەوەری یادی هەڵبژاردنی (١٩٩٢) پاڵنەرێکی بەهێز بێت بۆئەوەی هەلومەرجی جێبەجێکردنی ڕێککەوتنی واشنتۆن پێشبخەینو لەوە زیاتر پرۆسەی ئاشتی پەک نەخرێت.

خەڵکی کوردستان ئەگەرچی یەکەم بەشداری دیموکراسیانەیان کە بەشداریکردن بوو لەهەڵبژاردنی (١٩٩٢)، لەبار براو سەرەڕای ئەوەی شەڕی ناوخۆو دەرکەوتەکانی لێنەگەڕان خێرو دەسکەوتی زۆریان لەئاکامی هەڵبژاردنەکانو پێکهێنانی پەرلەمان دەست بکەوێت، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا سەبارەت بەهوشیاری سیاسییانو پەرۆشی بێوێنەیان بۆ ئاشتی و ئاوەدانی، بۆ یەکخستنەوەی هەرێمی کوردستانو بۆ سەرخستنی ئامانجەکانی کوردایەتی و پێشخستنی کوردەواری، ئێستاش وزەو توانای تێهەڵچوونەوەیان لەهەڵبژاردنێکی دیموکراسییانەی نوێ تێدایە.

هەڵبژاردنەکانــی ئەنجومەنــی شــارەوانی کــە لەشــوباتی ئەمســاڵدا لەناوچەکانــی ژێــر دەســەڵاتی حکومەتــی شــەرعیی هەرێــم بەڕێوەچــوون، بەڵگەیەکــی زینــدووی خواســتی دەســتپێکردنەوەیەکی نــوێو تێهەڵچوونەوەیەکــی دیموکراســییانەی کۆمەڵانــی خەڵکــەو ئــەوە دەردەخــات کەســەرەڕای ئــەوەی لەدەســتچووە، رەوشــەکە لەبــارەو دەکرێــت لەڕێــی جێبەجێکردنــی رێککەوتنەکــەوە، ســندوقەکانی دەنگــدان بهێنینــە قســەو قەزاوەتــی خۆیــان بکــەن.

دەبــا لەیــادی هەڵبژاردنەکــەی ١٩٩٢/٥/١٩دا جارێکیتــر رێــز لەدەنگــی ئــەو میللەتــە بگریــن کەدەنگیــان بــۆ پێشــکەوتنی نیشــتمانو دیموکراتیزەکردنــی کــوردەواری دا.

بەڕێز هاوولاَتی خەتای تۆش تێدایە!

*گەلێـک جـار هەندێـک دیـاردە لەنێـو کـۆڕ و کۆمەڵـدا دەقەومـێ کـە وا لـە مـرۆڤ دەکات پرسـیار لـە سـەبەبکار و باعیسـیان بـکات. ئەگەرچـی بەنـدە زۆر کـەم لـە واری کاروبـاری هاوولاَتیانـدا دەنووسـم، بـە ڕێکـەوت وا (بـە تەنیشـت سیاسـەتەوە) گـوزەر دەکـەم. لـێ هێندێـک جـار ئـەو دیاردانـەی لـە واقیعـی ژیانـی ڕۆژانـەدا دەیبینیـن سـەرنج و پرسـیار لای هەمـوو ڕۆژنامەنووسـێک دروستدەکەن، دیاردەکانـی لـە بابـەت مامەڵەکردنـی بەشـێک لـە هاوولاَتیـان لەگـەڵ ئـەو دوای هاوولاَتیانـدا، مەبەستیشـم زیاتـر مامەڵەکردنـی ئـەو خاوەندارانەیـە لێـرە و لـەوێ لـە هەندێـک بـواری کەرتـی تایبەتـدا کار دەکـەن. بەتایبەتـی ئەوانـەی کارەکانیـان بچووکـە، بـەلاَم ڕاسـتەوخۆ کاریگەرییـان بەسـەر ژیانـی هاوولاَتیانـەوە هەیـە.

*ئێمـە فێریـن هەمـوو شـتێک بخەینـە ئەسـتۆی دەسـەلاَتەوە، فێریـن لـە هەمـوو شـتێکدا بڵێیـن خەتـای دامودەزگاکانـی حکومـەت و وەزارەتـەکان و خەتـای لێپرسـراوانە، ڕەنگـە بەشـێکی ئـەم خـووەی فێـری بوویـن لـەوەوە سـەرچاوەی گرتبـێ کـە:

-بەگشـتی لـە ڕۆژهەلاَتـی ئێمـەدا دەسـەلاَت وەک هێزێکـی میتافیزیکـی تەماشـا دەکرێـت کـە هەمـوو شـتێکی لەدەسـت دێ و خەڵکـی چاوەڕێـی هەمـوو شـتێکی لێدەکـەن.

-بەشـێکی تـری ئـەوە بێـت کـە بـۆ خـۆی کاری حکومەتـەکان و دەسـەلاَتی حکومەتـی دەبـێ خزمەتکردنـی خەڵـک و خزمەتگـوزاری و ئیدارەدانـی ژیانـی هاوولاَتیـان بێـت.

بـەلاَم بـۆ کـورد و لای خەڵکـی کوردسـتان بـە حوکمـی ئـەوەی پێشـتر دەسـەلاَتێکی خۆماڵییمـان نەبـووە، حکومەتـی خۆماڵـی و دەسـەلاَتی میللـی هەمیشـە وەک فریادڕەسـی

هەمـوو بـوارەکان تەماشـا دەکـرێ و خەڵکـی لـە هەمـوو شـتێک و بـۆ هەمـوو شـتێک لەسـەر یـەک داوای دەسـتکەوت و داخـوازی لـە حکومەتـی خۆیـان دەکـەن. ئەوەیـان چاکە و جێی خۆشحاڵییە خەڵکی ئومێدیان بە دەسەڵات و حکومەتی خۆماڵی خۆیان هەبێت کە دەستکەوتی خەبات تێکۆشانی چەندین ساڵەی بزووتنەوەی کوردایەتییە، بەڵام داخۆ چاککردن و بەڕێوەچوونی هەموو کارەکان هەر دەبێ لە ئەستۆی دەسەڵات و حکومەتدا بێت؟ ئەی پشکی هاووڵاتیان لەم بوارەدا چییە؟

*ئـەم پرسـیارە بۆیـە دەکەیـن چونکـە ئەمـڕۆ لـە هەمـوو وڵاتـە پێشـکەوتووەکاندا ئیدارەدانی ژیانی کۆمەڵگە کارێکی هەرەوەزیی نێوان حکومەت و کۆمەڵانی خەڵکە بە ناوەندە جیاجیاکانی کۆمەڵ و بە گروپەکانی گوشاریشەوە. راستە حکومەت دەسەڵاتی تەنفیزی و توانای دارایی لەبەردەستدایە بۆ جێبەجێکردنی پرۆژەکان و هەر بە دەسەڵاتە تەنفیزییە یاساییەکەی خۆشی دەتوانێ گوزەران و ئاسایشی هاووڵاتیان دابین بکات، بەڵام لەو وڵاتانەدا هاووڵاتیانیش بە هوشیاری (هاووڵاتی بوون)ەوە وەک چۆن مافەکانی خۆیان دەناسن، ئاوەهاش ئەرکەکانی خۆیان ئەزبەر کردووە و جێبەجێی دەکەن. لەوێ دەزانرێت ئەرکی هاووڵاتیان و مافەکانی چییە؟ یان هەروەک جۆن کەنەدی سەرۆکی ئەمریکا لە دەمی خۆیدا وتی: (مەپرسن نیشتمان چی بۆ کردوون، بەڵکو بپرسن چیتان پێشکەش بە نیشتمان کردووە؟).

دروستە کە نیشتمان هی هەمووانە بە دەسەڵات و میللەتەوە، بەڵام خۆ لە ئاواکردنەوەی نیشتمان و پێشکەوتنی کۆمەڵدا کارەکان هەرەوەزیین و دەشبێ گلەییەکان ئەگەر هەبن هەموو لایەک بگرێتەوە.

*دە ئێستا من گلەییم هەیە، گلەیی لە هەندێک هاووڵاتی کە ئەگەر بە ئەندازەی دەسەڵات و حکومەتەکان دەستیان بڕۆیشتبا ئێستا سەریان پان دەکردینەوە. گلەیی لە هەندێک هاووڵاتی کە هەندێکیان خاوەن موەلیدەن و کارێک بەو هاووڵاتیانەی دیکەی کەرتەکەیان دەکەن، هیچ حکومەتێکی دیکتاتۆری بە میللەتی خۆی نەکردبێ.

هێشتا زستان نەهاتووە و دەمەوێ بەبیرتان بهێنمەوە کە هەندێک بەفر فرۆش و دوکانداری بەفر فرۆش لەم هاوینەدا چییان بە هاووڵاتیان نەکرد، ئەی ئەوانەی خاوەنی خانووی خۆیان نین و کرێچین، ئەی ئەوانەی بە دوای خانوودا وێڵن: هەندێک لە نووسینگەکانی خانوو، هەندێک لە پێشەکی خاوەن خانووەکان چییان پێنەکردوون؟ ئەی هاووڵاتیانی ماندوو کە بۆ پشوو و گەشتێکی کورت ئێوارەی پێنج شەممان و هەینییان دەچنە سەرچنار هەندێک لە هاووڵاتییانی خاوەن تەکسی

بەردەم سەیرانگای نەورۆز لە سەعات (١٠) بەدواوە چۆن ئیستیغلالتان دەکەن؟ ئەی ئەو هاوولاتیانەی گیرتان خواردووە بەدەست هەندێک لە هاوولاتیانی لێرە و لەوێ ئیشیان بەدەستە و لە هەندێک بواری کەرتی تایبەتدا کار دەکەن، ئایا بیرتان لەوە کردۆتەوە کە ئەو هەندە هاوولاتیانە ئەگەر دەستیان بڕوا چیمان لێدەکەن؟ ..هتد.

*دەزانم هەیە دەڵێ ڕێکخستنەوەی ئەو ڕەوشە، لێپێچینەوە لەو ئیستیغلالچیانەی ناوت هێنان و ئێمە ڕۆژانە دەیانبینین، دیسانەوە دەکەوێتە ئەستۆی دەسەلاتی خۆماڵی، بەلام ئەز لێرەدا قسەم لەسەر ویژدانە؟ لەسەر ویژدانی هاوولاتییەکی دەستڕۆیشتوو.

ڕەنگە ئەو هاوولاتیانە خۆیان کە باسمان کردن و وتمان هاوولاتی تر ئیستیغلال دەکەن، ڕەنگە هەر ئەوانە خۆیان لە بواری دیکەدا ڕەخنە و گلەییان لە دەسەلاتی خۆماڵی هەبێت کەچی لە بواری خۆیاندا بێویژدانانە هاوولاتیان دەچەوسێتەوە و ڕۆحیان دەردێنن!

*بەڵێ با ڕەخنە لە دامودەزگاکانی حکومەت بگیرێت، با حکومەت لێپێچینەوە لە پێشەکی خانوو، لە کێشەی موەلیدەکان و کێشەی فلان و فیسار کە بەشێکی هاوولاتیانی دەستڕۆیشتوو دروستیان کردووە، بکات. بەلام با هاوولاتیان قسەی خۆیان لەسەر بێویژدانان بڵێن و ڕەخنەیان لێبگرن.

هەموومان لە (هەڵەبجە) دەبین، هەموومان بەشداری لە هەڵمەتی پاککردنەوە دەکەین!

جارێکی تر دەگەڕێینەوە سەر دروشمە دێرینەکانی شۆڕشە نوێیەکەمان.

دروشـمەکەی بۆنـی بەرخـودان و تامـی تەحـەددای لێدەهـات. دروشـمی (بەعـس روخانـدی، ئێمـە جوانتـر دروسـتی دەکەینـەوە). لـە هەر جێیـەک، لەهەر گوند و شـارێکمان شۆڤێنیسـتەکان وێرانکارییـان دەکـرد، کانییەکیـان کوێـر دەکـرد و جوانییەکیـان دەشـێواند دەمانگـوت: سـبەی جوانتـری دەکەینـەوە.

ئـەو وەختـە ئەمـە بـۆ کـورد دروشـمی هێنانە جۆش و خـرۆش و مەتەرێزی خۆ پاراسـتن بـوو لـە نائومێـدی دڵتەنگـی. بـەڵام کـە کـورد بـووە حوکمڕانـی کوردسـتانەکەی خـۆی، دروشـمی تەحـەددا و بەرەنـگاری بوونـە بەرنامـەی ورد و پلانـی ژیرانـەی ئاوەدانکرنـەوە و بووژاندنـەوەی وڵات.

ئەوکاتــە خــەون بــوو ئێمــە حکومەتێکــی خۆماڵــی و وڵاتێکــی ئــاوەدان و ئازادمــان هەبێـت. ئـەو دەمـە خـەون بـوو، ئێمـە تەنانـەت ببینـە خاوەنـی گونـدە رووخـاوەکان و شـارە خنکاوەکانـی خۆمـان، بـەڵام هـەر ئـەو رۆحـی بەرەنگارییـەی دروشـمی (بەعـس روخانـدی و ئێمـە جوانتـر و ئاوەدانتـری دەکەینەوە)یـەی کـردە وێـردی سـەر زمانمـان، هـەر ئـەو رۆحـە راپەڕینـی سەرتاسـەری لێهاتـە بەرهـەم و نیشـتمانێکی پێبەخشـین کـە بەڵـێ وێـران بووبـوو، بەڵـێ کیمیابـاران کرابـوو، بـەڵام ئـازاد و رزگاریـش بـوو بـە جۆرێـک کـە بپەرژێینـە سـەر ئاوەدانکردنـەوە و بنیاتنانـەوەی.

ئـەوان گوندەکانیـان رووخانـد و هەڵەبجەشـیان خنکانـد، ئێمـەش ئاوەدانیـان دەکەینـەوە و جوانتــر دەیڕازێنینــەوە. تەمەنــی ژیانمــان دوای راپەڕیــن تەمەنــی ئاوەدانکردنــەوەی

وڵاتەکەمانــە. تەمەنــی بەرنامــە و کاری بەردەوامــە بــۆ بوژاندنــەوە و گەشــەپێدان. وا ئەمجــارەش حکومەتەکــەی خۆمــان و وەزارەت و دامەزراوەکانــی لــە (٤/٧)دا هەمــوو ئالیـات و کەرەسـتەکانیان دەبەنـە خزمـەت هەڵەبجـەی شـەهید بـۆ ئـەوەی لـە هەڵمەتێکـی حکومـی و میللیـی گـەورەدا پاشـماوەی رووخـان و وێرانـکاری دوای کیمیابـاران رابماڵرێـت و رێـگای گەشەسـەندن و جوانکردنـەوەی (هەڵەبجـە) تەخـت بکرێـت.

(هەڵەبجـە) وەک چـۆن لـە دەرەوە بـووە ناسـنامەی تراژیدیـای کـورد و مەینەتـی ئێمەی بـە دونیـا ناسـاند، لـە نـاوەوەش بـە ئاوەدانکردنـەوەی زیاتـر و سـڕینەوەی ئاسـەواری وێرانـکاری دەکـرێ ببێتـە ناسـنامەی وڵاتێکـی ئـاوەدان کـە تەحـەددای وێرانـکاران دەکات و جوانتـر و ئاواتـر خـۆی دەنوێنێـت.

هەمـوو لـەوێ دەبیـن، بـە شـۆفڵ و ئالیـات و قەلابەکانمانـەوە، بـەرۆح و دڵ و بـازووی ئاوەدانکردنـەوە. لـەوێ دەبیـن بۆئـەوەی (هەڵەبجـە)و خەڵکـە تێکۆشـەرەکەی تەنهـا نەبن.

بـا هەموومـان لـەوێ بیـن. بـۆ ئـەوەی ئـەم هەڵمەتـە فراوانـە سـەرکەوێت و رێـگای ئاوەدانکردنـەوەی زیاتـری هەڵەبجـە هەموارتـر بێـت.

ئـەوە ئەرکێکـی نیشـتمانی حکومەتـی و میللییـە کـە ئـەم هەڵمەتـە سـەر بخرێـت بـۆ ئـەوەی لەشـوێنی تـر و لـە جێـگای وێرانکـراوی دیکـەی وڵاتەکەشـماندا تاقـی بکەینـەوە.

ئـەوان وێرانیـان کـرد و بـەگاز خنکاندیـان، ئێمـەش لـەوێ دەبیـن بـۆ ئـەوەی جوانتـر و ئاوەدانتـری بکەینـەوە.

پێرست

پێشەکی 5

فەسڵی یەکەم: بۆ ئەوەی بیرۆکە نەمرێ 7

دووبارە نووسینەوەی مێژوو 9

لە راپەڕینی بەردەرکی سەراوە بۆ شۆڕشی ئەیلولو... شۆڕشی نوێ 11

راپەڕین لە چوار بەرواردا 15

راست و رەوانی ناونیشان 21

لە پرێ ببنە کوڕێ؟ 23

دیموکراسیی فرە فرە 25

پێکراوی دەستی چاکسازی 27

بەمەرجێ سەری تیا نەشکێ! 29

مامۆستا فەرمووبەتی 31

سەدەی بیستویەکەمینیش سەدەی گەلانە 33

حیسابی کوردستان، حیسابی بەغدا 35

داپیرەکان بیگێڕنەوە 37

سێ فلاش 39

گەلی شایستەیە 41

دیمەنەکە بجوڵێت 43

بۆ ئەوەی بیرۆکە نەمرێ 45

بنمێچی توندڕەوی 49

مەیلی راماڵین 53

نەبینە بابەتی دەمەقاڵێ! 55

پەخش و پەرێشانە 57

ئۆێنبازی نەتەوەی سەردەست 59

لە گەڵەبجارەوە تا پیازەجارِ ، یەك دیرۆکی غەمناکی جینۆساید 61

فاشیزم بەڕێوەیە 63
هاوسەنگی رابگرین 65
چۆن وا دەبوو؟ 67
کوڕ و کچی گەشبینی بن 69
رۆژی دواتر یەك ببینینەوە 71
حەزم لەمجۆرە کوردایەتییە نییە،حەزم لەمجۆرەی تریانە 73
نابڕێتەوە ئەم پەژارەی شوباتە و ئەم راستە شەقامەی رێی نەجاتە 77
لە زامی دێرین بۆ عەزمی مەتین 79
بزووتنەوەی رزگاریخوازیی گەلی کوردستان بزووتنەوەی مافەکانە 81

فەسڵی دووەم: ڕاڕەوەکانی سیاسەتی کوردستانی 83
سێ مەترسی لە عیراقی نوێدا 85
رێڕەوەکانی دەستوورو راڕەوەکانی سیاسەتی کوردستانی 89
کۆکبوون لەسەر تەوافوق و سازان 93
دیالۆگی نیشتمانی لەئاستی رەسمی و میللییدا 95
هەڕەشەی سەر کوردستان بەهەند وەربگرن 97
ئاستەکانی ململانێ 99
راستە رێی خەباتی کرێکارانو رەنجدەرانی بازوو 101
سەربەخۆیی بڕیاری یەکێتی سەر بۆ کەس نەوی ناکات 105
یەکێتیو یەکبوون 107
هەرێمی کوردستان، پەرەسەندنی دراماتیکی 109
پێشبڕکێ بۆ یەك هەڵوێستی 113
حکومەتی نوێ لەهەلومەرجێکی نوێدا 115
دروشمی (جێبەجێکردنی دەستوور یان راپرسی) بۆ قۆناغی دوای داعشیش دەست دەدات 117
چوار "پ"ەکە 119
یادەکان لە سلێمانی و هەولێر 121
ترەمپ لە ویستی کورد دا 123
٢٠١٧ چۆن دەبێت؟ 125
بێهودەیی مەدەنی 127
بۆ کوردستانی بکەین 129

کۆبوونەوەی سبەینێ 131
حساباتی ساڵی نوێ 133
لەبارەی (شار)ەوە 135
مانشێت نەما! 137
هەرێم و بەغدا.. وێستگەیەکی تری پەیوەندیی 139
کورد و عەرەب لە عیراق بە تەمای چین؟ 143
بەڵێ وایە بەیەکەوە بەهێزترین 147
پەیامەکە روونە، تێزەکانی هاوپەیمانیی کوردستان سەردەخەین 149
لەبەر ئەم هۆکارانە، دەنگدان بەرپرسیارێتییەکی زۆر گرانە 153
یاداشتی کۆتایی هەفتە 159
هەرێمی .... کوردستان 165

فەسڵی سێیەم: پەنگخواردن 167
لە ئەستانەی تەنگژەی کوردستاندا 169
با خەبات جۆش بدەینەوە 171
حاڵی دەروێش 173
یەکگرتوو دۆسێکە دەکاتەوە؟ 175
بەرپرسیارێتی کاندیدەکانیان و خوێندەوارەکانیان چییە؟ 179
فراکسیۆنی سەوز راستە، بەڵام 181
بەرنامەی راستگۆو دروشمی خەیاڵپڵاوی 183
چی لە دەنگەکانمان دەکەین؟ 187
نمایشەکەی پەرلەمان 189
راپۆرتێکی شرۆڤەیی لەسەر ئاکامی هەڵبژاردنەکان 193
بەرشەو ریاڵ ماون، یەکێتیش (ئاخرو ئۆخر)ی نەبوو 203
شیوعییەکە بەویژدانتر بوو 207
فەزای دیموکراسی تاکتیکی ئەوانە لە قاو دەدات کە حەزیان لە پشێویە 209

فەسڵی چوارەم: هەڕەشە وردیلەکان 213
موکاشەفە 215
ماڵی کورد 217

با وێستگەیەکی نوێ بێت 219

هەڕەشە وردیلەکان 221

کێشەکانی سەرکەوتن؟ 223

حەمرین تا بەغدا 225

حەمرین تا بان مەقان 229

تا باشتری بهۆنینەوە 213

قسە بکە تا بتناسم 233

کوردستانی عیراق متمانە و رێزی زۆرتر وەدەست دێنێ 237 235

هەڵبژاردنی ٢٠٢١ 237

فەسڵی پێنجەم: بەو هەموو زام و برینەوە 241

تا کەشتی کوردی وێڵ نەبێت 243

شەنگال فرۆش! 247

بەم هەموو زامو برینەوە؟! 249

کۆتای کەمینەکان لە کەمینی زۆرینەدا 251

شەڕی کونسولگەرییەکانمان پێ دەکرێ؟ دیمەنی کوردستانی ئازاد وا شەمزێنراوە بە زەحمەت دەناسرێتەوە 253

فراوانتر لە چەکوشی دادگا و نزیکتر لە ترپەی دڵی دادپەروەری 257

خەتا لە پایتەختی فیدراڵەوە تا پایتەختی رۆشنبیریی 261

واز لە ئەدەبی نزم بێنن 263

پەنجا بە پەنجای چی؟ 265

پرسی سەرۆك کۆمار، بەتەوافوقی کوردستانی، یان دیموکراسی عیراقی؟ 267

تووشی چی بووین خوایە؟ 269

بۆ ئەوەی نەبێتە زەمی پاشەملە 271

دوا رۆژ بێ وەرگرتنەوەی دوێنێ مسۆگەر ناکرێت 277

نهێنی زۆر ئاشکرا کەمپی شاریا و شارێی کەمپین 279

ئاخر تەحریم و تەجریم کراوە 281

هێشتا مێژوو دوا قسەی خۆی لەسەر نەکردووە 283

فەسڵی شەشەم: سالانی زێڕین 285
ئیستحقاقی نەتەوەیی، نەك كارتی سیاسیی 287
سەنگینی كورد لە عیراقی نوێدا 289
هەمیشە یەكڕیزیی 291
ڕێككەوتنی ستراتیژی لەبەرەی گەلدا 293
بۆچی هاوپەیمانێتیی یەكێتی و پارتی پێویستە؟ 295
فیدراڵی پێش هەموو شتێك شانازییەكی نەتەوەییە 301

فەسڵی حەوتەم: خەبەرون و تەعلیق 305
(رووبەر)ێكی تر بۆ (رووداو)ی بێ لایەنی 307
بۆ نا.. با بگەڕێینەوە 309
دنەدەرانی كەناڵە سەربەخۆكان! 313
باسو هەولێر، هەردووكتان پێكەوە 315
خەبەرون وەتەعلیقون 319
چی بچێنی... 321
ئازادیی ئێرەو ئازایی بۆ زۆنی زەرد! 323
خزمەتگوزاریی بەلاش و حەلاش 325
سەرچاوەی تەنگژەكانی ئەمڕۆی كوردستان 327
خانەی نیشتمانیی، تاپۆكەی لای ئێوە نییە 329
گەورەترین دوژمنی پارتی راگەیاندنەكانێتی 333
كۆمەڵانی خەڵك پێكەوەن، تۆ دابڕاوی! 335
بەرەو ریفراندۆم 337

فەسڵی هەشتەم و كۆتایی: ئەدەبیاتی كۆتایی سەدەی بیستەم 343
ڕێككەوتنی ستراتیژیی نێوان یەكێتی و پارتی هەنگاوێكی بەدیهێنانی ئاواتەكانمانە 345
گەرماو گەرم 349
لە پەراوێزی هەوڵی تیرۆركردنی سەرۆكی حكومەتەوە 351
بەرەو جەژنی كرێكاران كرێكارانی كوردستان و ڕێڕەوێك لە خەباتی هەمەلایەنە 355
لەیادی یەكەم جار كیمیابارانو ئەنفالدا، دەرسو پەندەكان 359

لە پەراوێزی سەردانەکەی مام جەلال بۆ تاران 361
لە یادی یۆبێلی زێڕینی جاڕنامەی گەردوونی مافی مرۆڤدا 363
پشوودرێژی شۆڕشگێڕانە لەجێبەجێکردنی ڕێککەوتننامەی واشنتۆندا 367
لە ماڵئاوایی ساڵی ١٩٩٨دا 369
ناوچەکانی دژەفڕین! 373
ئاشتی کوردستان لەپێناو ئاوەدانکردنەوەدا 377
ناوی پێشمەرگەو پەراوێزێك 379
بایەخی نەهێشتنی دیاردەی چەکداریی لەقۆناغی ئەمڕۆدا 381
بەتەنیشت سیاسەتەوە 383
دەربارەی لێدوانەکانی ئەمدواییەی سەماحەتی ئەلحەکیم 385
بەرەو جۆشدانی خەباتی ژنانی کوردستان 389
(١٨٢)هەزار کوردی خۆمامان دەوێتەوە 393
پێشمەرگەکانی نەوت 397
لە بیرەوەری ساڵڕۆژی ڕێکەوتنی واشنتۆندا 401
لەیادی (٢٩)ساڵەی کۆچی دوایی ناسری ڕێبەری عەرەبو دۆستی گەلی کورددا 405
چەواشەکارانی مێژوو، (تصحيح القوميه) بۆ سەلاحەددینی ئەیوبی دەکەن! 409
بەخێربێن بۆ ئاڵوگۆڕێکی دیکەی پەیوەندیی 413
لە پەراوێزی ڕێپێوانەکەی مامۆستاو زانایانی ئاینییدا ئەرکێك لەڕێی خواو لەڕێی نیشتماندا 415
لەپەراوێزی وتارەکەی مامجەلال لە کۆنگرەی گەلاوێژدا ڕووناکبیران لە پرۆسەی گۆڕینی پرۆگرامەکانی خوێندندا 417
لە یادی کیمیابارانی هەڵەبجەدا 421
لەپێناو قەرەبووکردنەوەی زیان لێکەوتووانی کیمیابارانی هەڵەبجەدا 425
کرێکاران و ڕەنجدەرانی کوردستان جەژنی ئایارتان پیرۆز بێت 429
سەربەخۆیی لەبڕیاردانو... لێکگەیشتنی بنیاتنەرانە 433
بانگەواز بۆ پارێزگاریی دارودرەختی کوردستان 437
ئەنجومەنی شارەوانیو هاوبەشیی بازرگانو کاسبکاران لە بوژاندنەوەی سلێمانییدا 441
لە سەردانی وەفدێکی ڕووناکبیران بۆ هەڵەبجەی ئازادی 443
قسەیەك هەیە بیکەم 449
قسەیەکی هەقە 451
خوێندکارانی کوردستان لەمێژە(جەواب)ی (الاتحاد الوطنی لطلبه العراق) یان داوەتەوە! 453

لەبیرەوەریی شۆڕشی (الفاتح)دا 457
سەروتاری ئازادی 459
پێکەوە لەڕێگای بنەبڕکردنی تیرۆرو تیرۆریستاندا 463
لە یادی (٩) ساڵەی دەرچوونی بڕیاری (٦٨٨)دا 465
دیموکراسیەت بە شەرتی چەقۆ! 467
(ئاسۆی رۆژ) مام جەلال لە بەغداوە هەولێر و ئەنقەرە پێکەوە گرێدەدات 469
هەڵەبجە لە چاوەڕوانی هیممەتی تێکۆشەرانە 473
لەیادی هەڵبژاردنە دیموکراتییەکەی ١٩٩٢/٥/١٩دا 477
بەڕێز هاووڵاتی خەتای تۆشی تێدایە! 481
هەمووماں لە (هەڵەبجە) دەبین، هەمووماں بەشداری لە هەڵمەتی پاککردنەوە دەکەین! 485